MECMAU'Z-ZEVÂİD VE-MENBAU'L-FEVÂİD

Cilt 12

مجمع الزوائد ومنبع الفوائد

Nûreddîn el-Heysemî

Ebu'l-Hasan Ali b. Ebî Bekir b. Süleymân b.
Ebî Bekir b. Ömer
el-Kâhirî eş-Şâfiî el-Hâfız
(735-807 H.)

/

İÇİNDEKİLER

كِتَابُ التَّفْسِيرِ

Tefsir Kitabı (Devam)

قوله تعالى : ﴿وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ﴾

Yüce Allah'ın "Âd Kavminde de (İbretler Vardır). Onların Üzerine Kasıp Kavuran Rüzgârı Göndermiştik" Âyeti [1]

١١٣٦٦ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ , ثنا وَاصِلُ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى , ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ , عَنْ مُسْلِمٍ الْمُلائِيِّ , عَنْ مُجَاهِدٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَى عَادٍ مِنَ الرِّيحِ الَّتِي أُهْلِكُوا فِيهَا إِلا مِثْلَ مَوْضِعِ الْخَاتَمِ , فَمَرَّتْ بِأَهْلِ الْبَادِيَةِ فَحَمَلَتْ مَوَاشِيَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ , فَحَمَلَتْهُمْ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ , فَلَمَّا رَأَوْا ذَلِكَ أَهْلُ الْحَاضِرَةِ مِنَ الرِّيحِ وَمَا فِيهَا , قَالُوا : هَذَا عَارِضٌ مُمْطِرُنَا فَأَلْقَتْ أَهْلَ الْبَادِيَةِ , وَمَوَاشِيَهُمْ عَلَى أَهْلِ الْحَاضِرَةِ "

رواه الطبراني ,وفيه: مسلم الملائي, وهو ضعيف .

11366. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah, Âd kavmi üzerine kendilerini helak eden rüzgardan ancak bir yüzük yeri kadar açıp salıvermişti. Rüzgâr çöl sakinlerini yakaladı ve onların gök ile yer arasındaki bütün hayvanlarını ve mallarını havaya kaldırdı. Şehir halkı rüzgârın kendilerinin uzağında olduğunu görünce «Bu bize yağmur yağdıracak yaygın bir buluttur» dediler. Fakat rüzgâr, çöl sakinlerini ve hayvanlarını şehir halkı üzerine atıverdi."*

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Müslim el-Mulâî zayıftır.

١١٣٦٧ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ , ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّا الْكُوفِيُّ , ثنا أَبُو مَالِكٍ الْجَنْبِيُّ , عَنْ مُسْلِمٍ الْمُلائِيِّ , عَنْ مُجَاهِدٍ , وَسَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ, عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ , قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا فُتِحَ عَلَى عَادٍ مِنَ الرِّيحِ إِلا مِثْلُ مَوْضِعِ الْخَاتَمِ , ثُمَّ أُرْسِلَتْ عَلَيْهِمْ , فَحَمَلَتْهُمُ الْبَدْوُ إِلَى الْحَضَرِ , وَلَمَّا رَآهَا أَهْلُ الْحَضَرِ ﴿قَالُوا هَذَا عَارِضٌ مُمْطِرُنَا﴾ مُسْتَقْبِلُ

---

[1] Zariyat Sur. 41.

أَوْدِيَتِنَا , فَكَانَ أَهْلُ الْبَوَادِي فِيهَا , فَأَلْقَى أَهْلُ الْبَادِيَةِ عَلَى أَهْلِ الْحَاضِرَةِ حَتَّى هَلَكُوا , قَالَ : عَتَتْ عَلَى خُزَّانِهَا حَتَّى خَرَجَتْ مِنَ الأَبْوَابِ " "

رواه الطبراني, وفيه: مسلم الملائي, وهو ضعيف.

11367. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah, Âd kavmi üzerine rüzgârdan ancak bir yüzük yeri kadar açıp salıvermişti. Rüzgâr üzerlerine gönderildi ve bedevileri alıp şehirlilere doğru taşıdı. Şehir halkı onu görünce «Vadilerimize doğru gelen bu şey, bize yağmur yağdıracak yaygın bir buluttur» dediler. Oysa ki o çöl sakinlerini taşıyordu. Sonra çöl sakinlerini şehir halkı üzerine atıverdi ve hepsi birden helak oldular."* Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: *"Rüzgâr, bekçilerine isyan ederek kapılardan çıktı."*

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Müslim el-Mulâî zayıftır.

(بَابُ سُورَةِ وَالطُّورِ)

Tûr Sûresi

١١٣٦٨ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلَوَيْهِ الْقَطَّانُ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيسَى الْعَطَّارُ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ بِشْرٍ أَبُو حُذَيْفَةَ ، ثنا ابْنُ جُرَيْجٍ ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ ، عَنْ كُرَيْبٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْبَيْتُ الْمَعْمُورُ : فِي السَّمَاءِ يُقَالُ لَهُ الصراحُ ، وَهُوَ عَلَى مِثْلِ بَيْتِ الْحَرَامِ بِحِيَالِهِ لَوْ سَقَطَ لَسَقَطَ عَلَيْهِ ، يَدْخُلُهُ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ لَمْ يَرَوْنَهُ قَطُّ ، وَإِنَّ لَهُ فِي السَّمَاءِ حُرْمَةً قَدْرَ حُرْمَةِ مَكَّةَ " قَالَ : " وَيَدْخُلُ الْبَيْتَ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ لا يُدْخِلُونَهُ أَبَدًا "

رواه الطبراني, وفيه: إسحاق بن بشر أبو حذيفة, وهو متروك .

11368. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Gökteki Beyt-i Ma'mûr'a Surah denir ve Beyt-i Haram'ın tam üstündedir. Öyle ki düşecek olsa, tam üstüne düşer. Her gün içine orasını hiç görmemiş yetmiş bin melek girer. Gökte o yerin, Mekke'nin kutsallığı gibi kutsallığı vardır."*

Yine buyurmuştur ki: *"Beyt-i Ma'mûr'a her gün yetmiş bin melek girer ve oraya aynı melekler bir daha girmezler."*

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İshâk b. Bişr Ebû Huzeyfe metruktur.

قوله تعالى : ﴿وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُم بِإِيمَانٍ﴾

Yüce Allah'ın "Soylarından İman Edip Kendilerine Tâbi Olanları..." Âyeti [1]

١١٣٦٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ بْنِ أَبَانَ الدَّقِيقِيُّ الْبَغْدَادِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَزْوَانَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، عَنْ سَالِمٍ الأَفْطَسِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِذَا دَخَلَ الرَّجُلُ الْجَنَّةَ سَأَلَ عَنْ أَبَوَيْهِ وَزَوْجَتِهِ وَوَلَدِهِ ، فَيُقَالُ لَهُ : إِنَّهُمْ لَمْ يَبْلُغُوا دَرَجَتَكَ وَعَمَلَكَ ، فَيَقُولُ : يَا رَبِّ ، قَدْ عَمِلْتُ لِي وَلَهُمْ ، فَيُؤْمَرُ بِإِلْحَاقِهِمْ ، وَتَلا ابْنُ عَبَّاسٍ : ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُم بِإِيمَانٍ﴾

رواه الطبراني في الصغير والكبير, وفيه: محمد بن عبد الرحمن بن غزوان, وهو ضعيف .

11369. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişi cennete girince anne babasını, eşini ve çocuğunu sorar. «Onlar senin derecene ve ameline yetişemediler» denir. O da: «Ya Rabbi! Ben hem kendim, hem de onlar için çalıştım» der. Bunun üzerine onların da kendisine katılması emredilir."*

Sonra İbn Abbâs şu âyeti okudu: **"İman edenler ve soylarından iman edip kendilerine tâbi olanlar var ya, işte biz onları nesillerini de kendilerine kattık. Onların amellerinden de bir şey eksiltmedik. Herkes kazandıklarına karşı bir rehindir."**

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Abdirrahman b. Ğazvân zayıftır.

١١٣٧٠ - وَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِنَّ الله لَيَرْفَعُ ذُرِّيَّةَ الْمُؤْمِنِ إِلَيْهِ فِي دَرَجَتِهِ وَإِنْ كَانُوا دُونَهُ فِي الْعَمَلِ لِتقر بهم عينه ثم قرأ : ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ﴾ الآية ثم قال : " وَمَا نَقَصْنَا الآبَاءَ بِمَا أَعْطَيْنَا الْبَنِينَ".

رواه البزار, وفيه: قيس بن الربيع, وثقه شعبة والثوري, وفيه ضعف .

11370. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kuşkusuz Allah, müminin gözü aydın olsun diye neslini de onun mertebesine yükseltir, isterse amel bakımından ondan daha aşağı mertebede bulunsunlar."* Sonra şu âyeti okudu: **"İman edenler ve**

---

[1] Tûr Sur. 21.

soylarından iman edip kendilerine tâbi olanlar var ya, işte biz onların nesillerini de kendilerine kattık..."[1] Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yani, oğullara verdiklerimiz sebebiyle babaların sevabını eksiltmedik"* açıklamasını yaptı.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Kays b. er-Rabî'de zayıflık bulunmakla beraber Şu'be ve Sevrî tarafından güvenilir kabul edilmiştir.

(بَابُ سُورَةِ وَالنَّجْمِ)

Necm Sûresi

قوله تعالى : ﴿ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى﴾

Yüce Allah'ın "Sonra Yaklaştı, Derken Daha da Yakınlaştı" Âyeti [2]

١١٣٧١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ الأَوْدِيُّ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ شَرِيكٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، وَعَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، ﴿ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى﴾ ، قَالَ : " هُوَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَنَا فَتَدَلَّى إِلَى رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ "

رواه الطبراني, وفيه: عطاء بن السائب, وقد اختلط .

11371. İbn Abbâs, **"Sonra yaklaştı, derken daha da yakınlaştı"** âyetiyle ilgili olarak şunları söylemiştir: Maksat, Muhammed'dir (sallallahu aleyhi vesellem). Yani, Rabbine yaklaştı, derken O'na daha da yakınlaştı, demektir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Atâ b. es-Sâib âhir ömründe bunamıştı.

---

[1] Tûr Sur. 21.

[2] Necm Sur. 8.

قوله تعالى : ﴿فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى﴾

Yüce Allah'ın "Öyle ki İki Yay Kadar, Hatta Daha da Yakın Oldu" Âyeti [1]

١١٣٧٢ - حَدَّثَنَا أَبُو يَزِيدَ الْقَرَاطِيسِيُّ , ثنا يَعْقُوبُ بْنُ أَبِي عَبَّادٍ الْمَكِّيُّ , ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ , عَنْ عَاصِمٍ, عَنْ زِرٍّ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , فِي قَوْلِهِ : " ﴿فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى﴾ , قَالَ : الْقَابُ : الْقَيْدُ , وَالْقَوْسَيْنِ : الذِّرَاعَيْنِ " رواه الطبراني, وفيه: عاصم بن بهدلة, وهو ضعيف وقد يحسن حديثه.

11372. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın **"Öyle ki iki yay kadar, hatta daha da yakın oldu"** âyetini, "قاب kadar; قوسين (iki yay) iki arşın, demektir" diye açıklamıştır.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Âsım b. Behdele zayıftır; ancak hadisi hasen derecesinde değerlendirilebilir.**

قوله تعالى : ﴿إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَى﴾

Yüce Allah'ın "Sidreyi Kaplayan Kaplamıştı" Âyeti [2]

١١٣٧٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ، حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الأَحْمَرُ ، عَنْ جُوَيْبِرٍ ، عَنِ الضَّحَّاكِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : ﴿إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَى﴾، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ : " رَأَيْتُهَا حَتَّى اسْتَثْبَتُّهَا ، ثُمَّ حَالَ دُونَهَا فَرَاشُ الذَّهَبِ " رواه أبو يعلى, وفيه: جويبر, وهو ضعيف .

11373. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre **"Sidreyi kaplayan kaplamıştı"** âyeti hakkında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sidreyi gördüm. Hatta onu iyice ihata ettim. Sonra önünü altın pervaneler kapattı."*

★ **Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Cüveybir zayıftır.**

---

[1] Necm Sur. 9.

[2] Necm Sur. 16.

قوله تعالى : ﴿لَقَدْ رَأى مِنْ آياتِ رَبِّهِ الكُبْرَى﴾

Yüce Allah'ın "And Olsun ki O, Rabbinin En Büyük Âyetlerinden Bir Kısmını Gördü" Âyeti [1]

١١٣٧٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْكِرْمَانِيُّ ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ آدَمَ ، قَالَ : نا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ إِدْرِيسَ ابْنِ بِنْتِ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ ، عَنْ وَهْبٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : سَأَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جِبْرِيلَ أَنْ يَرَاهُ فِي صُورَتِهِ ، قَالَ : ادْعُ رَبَّكَ ، فَدَعَا رَبَّهُ ، فَطَلَعَ عَلَيْهِ مِنْ قِبَلِ الْمَشْرِقِ ، فَجَعَلَ يَرْتَفِعُ وَيَسِيرُ ، فَلَمَّا رَآهُ صَعِقَ فَأَتَاهُ "

رواه البزار عن شيخه محمد بن الحسن الكرماني و لم أعرفه , وإدريس ابن بنت وهب بن منبه يكتب حديثه في الرقاق كما قال ابن معين, وبقية رجاله ثقات .

11374. İbn Abbâs bildiriyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Cebrail'e onu kendi sûretinde görmek istediğini söyledi. O da: "Rabbine dua et" dedi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Rabbine dua etti. Cebrail ona Doğu tarafından göründü. Yükselip ilerlemeye devam etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu görünce bayıldı.

★ Bunu Bezzâr hocası Muhammed b. Hasan el-Kirmânî'den rivayet etmiştir ki bu zat hakkında bilgim yoktur. Ayrıca İbn Maîn'in belirttiğine göre İdrîs b. binti Vehb b. Münebbih'in ancak ahlak/zühd konusundaki hadisleri yazılır. Diğer raviler ise güvenilirdir.

١١٣٧٥ – حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ ، ثنا حَامِدُ بْنُ يَحْيَى ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَكَمِ بْنِ أَبَانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، قَالَ : " إِنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ رَأَى رَبَّهُ " ، قَالَ عِكْرِمَةُ : يَا أَبَا عَبَّاسٍ ، أَلَيْسَ اللَّهُ يَقُولُ : ﴿لا تُدْرِكُهُ الأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الأَبْصَارَ﴾ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : " لا أُمَّ لَكَ إِنَّمَا ذَلِكَ إِذَا خَلا بِكَيْفِيَةٍ لَمْ يَقُمْ لَهُ بَصَرٌ "

قلت : له حديث رواه الترمذي غير هذا .

رواه الطبراني, وفيه: إبراهيم بن الحكم بن أبان, وهو متروك .

11375. Yine İbn Abbâs der ki: "Kuşkusuz Muhammed, Rabbini görmüştür." İkrime: "Ey İbn Abbâs! Allah «Gözler onu göremez; hâlbuki O gözleri görür»[2] buyurmuyor mu?" deyince İbn Abbâs: "Hay anasız

---

[1] Necm Sur. 18.

[2] En'âm Sur. 103.

kalasın sen. Bu ancak (Rab) gözlerin tahammül edemeyeceği bir keyfiyetle tecelli ettiğinde böyledir" dedi.

★ Ben derim ki: İbn Abbâs'ın konuyla ilgili Tirmizî tarafından nakledilmiş bundan başka bir hadisi daha vardır.

Bu hadisi ise Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden İbrâhîm b. el-Hakem b. Ebân metruktur.

قوله تعالى : ﴿أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّى﴾

Yüce Allah'ın "Gördünüz mü O Lât ve Uzzâ'yı!" Âyeti

١١٣٧٦ - حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ حَمَّادٍ ، قَالَ : نا أُمَيَّةُ بْنُ خَالِدٍ ، قَالَ : نا شُعْبَةُ ، عَنْ أَبِي بِشْرٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِيمَا أَحْسَبُ ، الشَّكُّ فِي الْحَدِيثِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ بِمَكَّةَ ، فَقَرَأَ سُورَةَ النَّجْمِ حَتَّى انْتَهَى إِلَى ﴿أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّى وَمَنَاةَ الثَّالِثَةَ الأُخْرَى﴾ فَجَرَى عَلَى لِسَانِهِ : " تِلْكَ الْغَرَانِيقُ الْعُلا الشَّفَاعَةُ مِنْهَا تُرْتَجَى " ، قَالَ : فَسَمِعَ ذَلِكَ مُشْرِكُو أَهْلِ مَكَّةَ ، فَسُرُّوا بِذَلِكَ ، فَاشْتَدَّ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلا نَبِيٍّ إِلا إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ

رواه البزار والطبراني وزاد إلى قوله : ﴿عذاب يوم عقيم﴾ يوم بدر ورجالهما رجال الصحيح إلا أن الطبراني قال : لا أعلمه إلا عن ابن عباس عن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وقد تقدم حديث مرسل في سورة الحج أطول من هذا ولكنه ضعيف الإسناد .

11376. –Saîd b. Cübeyr'in iddiasına göre- İbn Abbâs şöyle anlatmış: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke'de idi. Necm sûresini başından, **"Gördünüz mü o Lât ve Uzzâ'yı! Ve üçüncüleri olan ötekini, Menât'ı"**[1] âyetine kadar okudu. O sırada (irade dışı olarak) dili "Bunlar yüce kuğulardırlar ve aracılıkları umulur" cümlesini söyledi. Mekke müşrikleri ondan bu cümleyi işitince pek sevindiler. Bu durum Resûlullah'ta (sallallahu aleyhi vesellem) sıkıntı yarattı ve derken Yüce Allah şu âyeti indirdi: "(Ey Muhammed!) **Biz senden önce hiçbir resûl ya da nebî göndermedik ki o bir temennide bulunduğunda şeytan onun temennisine ille de (beşeri arzular) katmaya kalkışmasın. Ne var ki Allah şeytanın katacağı şeyi iptal eder. Sonra Allah, kendi âyetlerini sağlam**

1 Necm Sur. 19-20.

olarak yerleştirir."[1]

★ Bunu Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiştir. Ancak Taberânî şu ilaveyi nakletmiştir: **"... Kısır bir günün azabı..."**[2] yani, Bedir savaşı.

Her iki kaynağın ravileri de *Sahîh*'in ravileridir. Ne var ki Taberânî "Bunun sadece İbn Abbâs kanalıyla Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) nakledildiğini bilmekteyiz" açıklamasını yapmıştır. Hac sûresinin tefsirinde bundan daha uzun, fakat senedi zayıf mürsel bir hadis geçmişti.

١١٣٧٧ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ ، ثنا أَبُو شَيْبَةَ ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ مِقْسَمٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " إِنَّ الْعُزَّى كَانَتْ بِبَطْنِ النَّخْلَةِ ، وَإِنَّ اللاتَ كَانَتْ بِالطَّائِفِ ، وَإِنَّ مَنَاةَ كَانَتْ بِقُدَيْدٍ " . قَالَ : قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ : " بَطْنُ نَخْلَةٍ هُوَ بُسْتَانُ بَنِي عَامِرٍ "

رواه الطبراني, وفيه: أبو شيبة, وهو ضعيف .

11377. İbn Abbâs der ki: (Müşriklerin putlarından) Uzzâ, Batn-ı Nahle'de; Lât, Tâif'te; Menât ise Kudeyd'de idi.

Ali b. Ca'd, Batn-ı Nahle'nin Âmir oğullarının bahçesi olduğunu belirtmiştir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Şeybe zayıftır.

قوله تعالى : ﴿الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ إِلا اللَّمَمَ﴾

Yüce Allah'ın "Kabahatler Dışında Büyük Günahlardan ve Hayasızlıklardan Uzak Duranlara Gelince.." Âyeti

١١٣٧٨ – حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ ، قَالَ : نا أَبُو عَاصِمٍ ، عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ . وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ ، قَالَ : نا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ ، عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ : ﴿الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ إِلا اللَّمَمَ﴾ ، قَالَ : اللَّمَّةُ مِنَ الزِّنَا ، وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنْ تَغْفِرِ اللَّهُمَّ تَغْفِرْ جَمًّا وَأَيُّ عَبْدٍ لَكَ لا أَلَمَّا " رواه البزار ورجاله رجال الصحيح .

11378. İbn Abbâs: **"Kabahatler dışında büyük günahlardan ve hayâsızlıklardan uzak duranlara gelince..."**[3] âyetinde geçen "اللمم

---

[1] Hac Sur. 52.

[2] Hac Sur. 55.

[3] Necm Sur. 32.

(kabahatler)" kelimesi ile ilgili olarak "*lemme,* zinaya girer" demiştir.

Yine İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle niyaz etmiştir: "*Eğer bağışlayacaksan Allah'ım, hepsini bağışla! Kabahat işlememiş bir kulun var mı ki!*"

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١٣٧٩ – حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ , ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ , حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ , عَنْ عَلِيِّ بْنِ طَلْحَةَ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ﴾, قَالَ : أَكْبَرُ الْكَبَائِرِ : الإِشْرَاكُ بِاللَّهِ , لأَنَّ اللَّهَ قَالَ : ﴿مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ﴾, وَالْيَأْسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ , قَالَ اللَّهُ : ﴿لا يَيْأَسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ﴾, وَالآخِرَةُ مِنْ مَكْرِ اللَّهِ , لأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ : ﴿فَلا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ﴾, وَمِنْهَا عُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ , لأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ جَعَلَ الْعَاقَّ جَبَّارًا شَقِيًّا , وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلا بِالْحَقِّ , لأَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَقُولُ : ﴿فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ﴾ وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ , لأَنَّ اللَّهَ جَلَّ ذِكْرُهُ يَقُولُ : ﴿لُعِنُوا فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾, وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ , لأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ : ﴿إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا﴾ وَالْفِرَارُ مِنَ الزَّحْفِ , لأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ : ﴿وَمَنْ يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَى فِئَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ﴾, وَأَكْلُ الرِّبَا , لأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ : ﴿الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لا يَقُومُونَ إِلا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ﴾, وَالسِّحْرُ , لأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ : ﴿وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الآخِرَةِ مِنْ خَلاقٍ﴾, وَالزِّنَا , لأَنَّ اللَّهَ يَقُولُ : ﴿يَلْقَ أَثَامًا يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا﴾, وَالْيَمِينُ الْغَمُوسُ الْفَاجِرَةُ , لأَنَّ اللَّهَ يَقُولُ : ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلا﴾, وَالْغُلُولُ , لأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ : ﴿وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾, وَمَنْعُ الزَّكَاةِ الْمَفْرُوضَةِ , لأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ : ﴿فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ﴾ وَشَهَادَةُ الزُّورِ , لأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ : ﴿وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ﴾, وَشُرْبُ الْخَمْرِ , لأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ عَدَلَ بِهَا الأَوْثَانَ , وَتَرْكُ الصَّلاةِ مُتَعَمِّدًا أَوْ شَيْئًا مِمَّا فَرَضَ اللَّهُ , لأَنَّ الرَّسُولَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ

---

[1] Bezzâr (2262). Ayrıca: "Hadisin muttasıl olarak yalnız bu tarikten rivayet edildiğini bilmekteyiz" demiştir.

: " مَنْ تَرَكَ الصَّلاةَ مُتَعَمِّدًا فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ ذِمَّةُ اللَّهِ وَذِمَّةُ رَسُولِهِ " , وَنَقْضُ الْعَهْدِ , وَقَطِيعَةُ الرَّحِمِ رواه الطبراني وإسناده حسن

11379. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın "**Ufak tefek kusurları dışında, büyük günahlardan ve edepsizliklerden kaçınanlara gelince, bil ki Rabbin, affı bol olandır. O, sizi daha topraktan yarattığı zaman ve siz annelerinizin karınlarında bulunduğunuz sırada (bile), sizi en iyi bilendir. Bunun için kendinizi temize çıkarmayın. Çünkü O, kötülükten sakınanı daha iyi bilir**"[1] âyeti ile ilgili olarak der ki:

En büyük günahlar şunlardır:

1. Yüce Allah'a ortak koşmaktır. Zira Allah, "**Kim Allah'a ortak koşarsa muhakkak Allah ona cenneti haram kılar**"[2] buyurmuştur.

2. Yüce Allah'ın rahmetinden umut kesmek. Zira Yüce Allah: "**Allah'ın rahmetinden ancak kâfirler topluluğu umudunu keser**"[3] buyurmuştur.

3. Yüce Allah'ın azabından emin olmak. Zira Yüce Allah: "**Allah'ın azabından ancak kendini ziyan etmiş topluluk emin olur**"[4] buyurmuştur.

4. Anne babaya saygısızlık etmek. Zira Yüce Allah, anne babasına saygısızlık eden kimseyi bedbaht bir zorba olarak nitelendirmiştir.

5. Allah'ın dokunulmaz kıldığı cana haksız yere kıymak. Zira Yüce Allah bu fiili işleyen hakkında "**Cezası cehennemdir**"[5] buyurmuştur.

6. İffetli kadına zina iftirasında bulunmak. Zira Yüce Allah böyle kimseler hakkında: "**dünya ve âhirette lanetlenmişlerdir**"[6] buyurmuştur.

7. Yetim malı yemek. Zira Yüce Allah, bunu yapanlar hakkında: "**Karınlarına ancak ateş doldurmuş olurlar. Ayrıca onlar tutuşturulmuş ateşe gireceklerdir**"[7] buyurmuştur.

8. Savaştan kaçmak. Zira Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "(Vur kaç gibi) **Savaş taktiği gereği ya da kendi birliğine katılma gibi bir amaç**

[1] Necm Sur. 32.
[2] Mâide Sur. 72.
[3] Yusuf Sur. 87.
[4] A'râf Sur. 99.
[5] Nisâ Sur. 93.
[6] Nur Sur. 23.
[7] Nisâ Sur. 10.

dışında kim öyle bir günde arkasını döner kaçarsa, muhakkak Allah'ın gazabına uğramış olur ve onun varacağı yer cehennemdir. Bu ne kötü sondur!"[1]

9. Faiz yemek. Çünkü Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "**Faiz yiyenler ancak şeytanın çarptığı kimsenin kalktığı gibi kalkarlar.**"[2]

10. Sihir yapmak. Zira Yüce Allah sihir hakkında: "**And olsun ki, onu satın alanın âhiretten bir nasibi olmadığını biliyorlardı**"[3] buyurmuştur.

11. Zina etmek. Zira Yüce Allah zina ile ilgili olarak: "*Bunları yapan kimse, günaha girmiş olur. Kıyamet günü de azabı kat kat artırılır ve azapta horlanmış olarak temelli kalır*"[4] buyurmuştur.

12. Günah olan yalan yemin. Zira Yüce Allah "**Allah'ın ahdini ve yeminlerini az bir değere değişenlerin, işte onların âhirette hiç bir nasipleri yoktur**"[5] buyurmuştur.

13. Ganimet malını zimmete geçirmek. Zira Yüce Allah: "**Kim ganimet malını zimmetine geçirirse, kıyamet günü zimmetine geçirdiği mal ile gelir**"[6] buyurmuştur.

14. Farz olan zekâtı vermemek. Zira Yüce Allah bu hususta: "**O malla yüzleri dağlanır**"[7] buyurmuştur.

15. Yalan şahitlik etmek. Zira Yüce Allah "**Şahitliği kim gizlerse, kalbi günaha girmiş olur**"[8] buyurmuştur.

16. İçki içmek. Zira Yüce Allah onu putlar(a tapmak)la birlikte zikretmiştir.

17. Namazı ya da Allah'ın farzlarından herhangi birini bilerek terk etmek. Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Kim namazı bile bile terk ederse, Allah ve Resûlü'nün zimmeti/ahdi dışında kalır*" buyurmuştur.

19. Anlaşmayı bozmak.

20 Akrabalık bağlarını koparmak.

---

[1] Enfâl Sur. 16.

[2] Bakara Sur. 275.

[3] Bakara Sur. 102.

[4] Furkân Sur. 68-69.

[5] Âl-i İmrân Sur. 77.

[6] Al-i İmran Sur. 161.

[7] Tevbe Sur. 35.

[8] Bakara Sur. 283.

★ Bunu Taberânî, hasen bir isnâdla rivayet etmiştir.[1]

قوله تعالى : ﴿وَأَنْتُمْ سَامِدُونَ﴾

Yüce Allah'ın "Ve Siz Gaflet İçinde Oyalanmaktasınız" Âyeti [2]

١١٣٨٠ - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ الأَشْجَعِيُّ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ الدَّيْلَمِيِّ ، عَنِ الضَّحَّاكِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، ﴿وَأَنْتُمْ سَامِدُونَ﴾ قَالَ : " كَانُوا يَمُرُّونَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَامِخِينَ ، أَلَمْ تَرَ إِلَى الْعِجْلِ كَيْفَ يَخْطِرُ شَامِخًا ؟ ! "

رواه أبو يعلى، وفيه: الضحاك بن مزاحم، وقد وثق وفيه ضعف، وبقية رجاله ثقات لكنه لم يسمع من ابن عباس.

11380. İbn Abbâs, "Ve siz gaflet içinde oyalanmaktasınız" âyeti ile ilgili olarak der ki: "Bunlar Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanından çalım satarak geçerlerdi. Buzağının nasıl çalımlı yürüdüğüne hiç bakmadın mı?"

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Dahhâk b. Muzâhim, zayıflığı bulunmakla beraber güvenilir kabul edilmiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir. Ayrıca Dahhâk, İbn Abbâs'dan hadis işitmemiştir.[3]

١١٣٨١ - حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ : ﴿وَأَنْتُمْ سَامِدُونَ﴾، قَالَ : " الْغِنَاءُ " رواه البزار ورجاله رجال الصحيح.

11381. Yine İbn Abbâs: "Ve siz gaflet içinde oyalanmaktasınız"[4] âyetiyle şarkı söylemenin kastedildiğini belirtmiştir.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[5]

١١٣٨٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ الْعِجْلِيُّ ، ثنا إِسْرَائِيلُ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ : ﴿وَأَنْتُمْ سَامِدُونَ﴾ قَالَ : " لاهُونَ مُعْرِضُونَ عَنْهُ" رواه الطبراني ورجاله ثقات.

11382. Yine İbn Abbâs: "Ve siz gaflet içinde oyalanmaktasınız

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (13023)

2 Necm Sur. 61.

3 Ebû Ya'lâ (2685)

4 Necm Sur. 61.

5 Bezzâr (2264)

(*sâmidûn*)"[1] âyetini, "Kur'ân'dan yüz çeviriyorsunuz, uzak duruyorsunuz" şeklinde açıklamıştır.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

(بَابُ سُورَةِ اقْتَرَبَتْ)

Kamer Sûresi

قوله تعالى : ﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾

Yüce Allah'ın "Biz Her Şeyi Bir Ölçüye Göre Yarattık" Âyeti

١١٣٨٣ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ الْحَارِثِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : " مَا نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ ﴿إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي ضَلالٍ وَسُعُرٍ يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ ، إِلا فِي أَهْلِ الْقَدَرِ "

رواه البزار, وفيه: يونس بن الحارث, وثقه ابن معين وابن حبان, وفيه ضعف, وبقية رجاله ثقات .

11383. Abdullah b. Amr der ki: "**Doğrusu günahkârlar sapkınlık ve azgınlık içinde yaşamaktadırlar. Ama yüzüstü ateşe sürüldükleri gün, onlara: «Şimdi cehennemin dokunuşunu tadın, bakalım» denir. Şüphesiz Biz her şeyi bir ölçüye göre yaratmışızdır**"[2] âyetleri, kader inkarcılarından başkası hakkında inmemiştir.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Yûnus b. el-Hâris'te zayıflık olmakla beraber İbn Maîn ve İbn Hibbân tarafından güvenilir kabul edilmiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[3]

١١٣٨٤ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ الْهَيْثَمِ الْمُؤَذِّنُ ، ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ مُجَاهِدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ فِي الْقَدَرِيَّةِ ﴿يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ رواه الطبراني, وفيه: عبد الوهاب بن مجاهد, وهو ضعيف .

11384. İbn Abbâs ise der ki: "**Ama yüzüstü ateşe sürüldükleri gün, onlara: «Şimdi cehennemin dokunuşunu tadın, bakalım» denir. Şüphesiz**

---

[1] Necm Sur. 61.

[2] Kamer Sur. 47-49.

[3] Bezzâr (2265)

Biz her şeyi bir ölçüye göre yaratmışızdır"[1] âyetleri Kaderiye fırkası hakkında nâzil olmuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülvehhâb b. Mücâhid zayıftır.[2]

١١٣٨٥ – حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُسْتَمِرِّ الْعُرُوقِيُّ ، ثنا قُرَّةُ بْنُ حَبِيبٍ ، ثنا حَرِيزُ بْنُ حَازِمٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ جَعْدَةَ الْمَخْزُومِيِّ ، عَنِ ابْنِ زُرَارَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ﴿ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ ، قَالَ : " نَزَلَتْ فِي أُنَاسٍ مِنْ أُمَّتِي فِي آخِرِ الزَّمَانِ يُكَذِّبُونَ بِقَدَرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ " رواه الطبراني ،وفيه من لم اعرفه .

11385. Zurâre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) **"Ama yüzüstü ateşe sürüldükleri gün, onlara: «Şimdi cehennemin dokunuşunu tadın, bakalım» denir. Şüphesiz biz her şeyi bir ölçüye göre yaratmışızdır"**[3] âyetleri ile ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

"Bunlar, ümmetimden âhir zamanda zuhur edecek olan bir grup hakkında nâzil olmuştur ki onlar, Yüce Allah'ın kaderini inkar ederler."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup isnâdında tanımadığım raviler yer almıştır.[4]

---

[1] Kamer Sur. 48-49.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11163)

Bu konuda gözden kaçırılmış zevaidden biri de şöyledir:

Câbir b. Abdillah el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Çarşamba günü, uğursuzluğu devamlı olan gündür"* buyurmuştur.

Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (800) rivayet etmiş olup ravilerinden İbrâhîm b. Ebî Hayye metruktur. İbnü'l-Cevzî bu hadisi *el-Mevzûât*'ında zikretmiştir. (2/74)

[3] Kamer Sur. 48-49.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (5316). Hadisin şahitleri için bak. *Silsiletu'l-ehadisi's-sahîha* (1539)

(بَابُ سُورَةِ الرَّحْمَن)

Rahman Sûresi

قوله تعالى : ﴿فَبِأَىِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾

Yüce Allah'ın "Öyleyken Rabbinizin Nimetlerinden Hangisini Yalanlarsınız?" Âyeti

١١٣٨٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ أَبِى الأَسْوَدِ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِى بَكْرٍ قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقْرَأُ وَهُوَ يُصَلِّى نَحْوَ الرُّكْنِ قَبْلَ أَنْ يَصْدَعَ بِمَا يُؤْمَرُ وَالْمُشْرِكُونَ يَسْتَمِعُونَ ﴿فَبِأَىِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ رواه أحمد, وفيه: ابن لهيعة, وفيه ضعف وحديثه حسن, وبقية رجاله رجال الصحيح .

11386. Esmâ (binti Ebî Bekr) der ki: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) henüz emrolunduklarını yapmaya başlamadan önce Rükn'e (Hacer-i Esved köşesine) doğru namaz kılarken **"Öyleyken Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız"**[1] âyetini okurken dinledim. Müşrikler de onu dinliyorlardı.

★ Bunu Ahmed b. Hanel rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa'da zayıflık vardır. Bununla beraber hadisi hasen derecesindedir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١١٣٨٧ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَالِكٍ ، نا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أُمَيَّةَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ سُورَةَ الرَّحْمَنِ عَلَى أَصْحَابِهِ فَسَكَتُوا ، فَقَالَ : " لَقَدْ كَانَ الْجِنُّ أَحْسَنَ رَدًّا مِنْكُمْ " ، كَمَا قَرَأْتُ عَلَيْهِمْ ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ قَالُوا : لَا بِشَيْءٍ مِنْ آلَائِكَ رَبَّنَا نُكَذِّبُ ، فَلَكَ الْحَمْدُ

رواه البزار عن شيخه عمرو بن مالك الراسبي وثقه ابن حبان وضعفه غيره وبقية رجاله رجال الصحيح .

11387. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Rahman sûresini ashâbına okudu, hepsi sustu. Bunun üzerine şöyle buyurdu: *"Cinler sizden daha güzel tepki verdiler. Onlara* **«Öyleyken Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız»**[3] *âyetini her okuduğumda*

---

[1] Rahman Sur. 13, 16.

[2] Ahmed b. Hanbel (6/349); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (24/86-87)

[3] Rahman Sur. 13, 16.

«Ey Rabbimiz! Senin nimetlerinden hiç birini inkar etmeyiz. Sana hamdolsun» dediler."

★ Bunu Bezzâr, hocası Amr b. Mâlik er-Râsî'den rivayet etmiştir. Bu şahsı İbn Hibbân güvenilir kabul ederken başkası zayıf olarak değerlendirmiştir. Senedin diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[1]

قوله تعالى : ﴿كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾

Yüce Allah'ın "O Her An Bir Tasarrufta Bulunur" Âyeti

١١٣٨٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ آدَمَ ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَقْدِسِيُّ ، نا عَمْرُو بْنُ بَكْرٍ السَّكْسَكِيُّ ، ثَنَا الْحَارِثُ بْنُ عَبْدَةَ بْنِ رِيَاحٍ الْغَسَّانِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ عَبْدَةَ بْنِ رِيَاحٍ ، عَنْ مُنِيبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الأَزْدِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُنِيبٍ ، قَالَ : تَلا عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ﴿كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾ فَقُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَا ذَاكَ الشَّأْنُ ؟ قَالَ : " أَنْ يَغْفِرَ ذَنْبًا ، وَيُفَرِّجَ كَرْبًا ، وَيَرْفَعَ قَوْمًا ، وَيَضَعَ آخَرِينَ " رواه الطبراني في الكبير والأوسط والبزار، وفيه من لم أعرفهم .

11388. Abdullah b. Munîb el-Ezdî anlatıyor: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize **"O her an bir tasarrufta (*şe'n*) bulunur"**[2] âyetini okudu. Biz "Ya Resûlallah, شان (*şe'n*) ile ne kastedilmektedir?" diye sorduk. Buyurdu ki: *"Bir günahı affetmesi, bir sıkıntıyı gidermesi, bir milleti yüceltirken başkalarını alçaltması."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta, ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım bulunmaktadır.[3]

١١٣٨٩ - وروى البزار عن أبي الدرداء نحوه وزاد فيه : " وَيُجِيبَ دَاعِيًا "

قلت : روى ابن ماجة إلى قوله : " ويجيب داعيا " . وفيه الوزير بن صبيح و لم أعرفه .

11389. Bezzâr ayrıca Ebu'd-Derdâ'dan *"ve dua edenin duasını kabul etmesi"* ilavesiyle benzerini rivayet etmiştir.

Aynı hadisi *"ve dua edenin duasını kabul etmesi"* kısmı hariç, İbn Mâce de

---

[1] Bezzâr (2269). Bezzâr "Hadisin Hz. Peygamber'den sadece bu isnâdla rivayet edildiğini bilmekteyiz" demiştir.

[2] Rahman Sur. 29.

[3] Bezzâr (2266). Ayrıca: "Abdullah b. Munîb'in bundan başka *müsned* (merfû) rivayeti olduğunu bilmiyoruz" demiştir.

rivayet etmiş olup ravilerinden Vezîr b. Subeyh'i tanımıyorum.[1]

قوله تعالى : ﴿وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ﴾

Yüce Allah'ın "Rabbinin Makamından Korkan Kimseye İki Cennet Vardır" Âyeti [2]

١١٣٩٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي حَرْمَلَةَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقُصُّ عَلَى الْمِنْبَرِ ﴿وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ﴾ فَقُلْتُ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الثَّانِيَةَ ﴿وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ﴾ فَقُلْتُ الثَّانِيَةَ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الثَّالِثَةَ ﴿وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ﴾ فَقُلْتُ الثَّالِثَةَ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ نَعَمْ وَإِنْ رَغِمَ أَنْفُ أَبِي الدَّرْدَاءِ "

رواه أحمد والطبراني ولفظه : عن عمرو بن الأسود أنه خرج من منزله وخرج أبو الدرداء وهما يريدان المسجد وعمرو خلفه وهو يقول : ﴿ولمن خاف مقام ربه جنتان﴾ فقال عمرو : وإن زنى وإن سرق ؟ فكررها مرتين أو ثلاثا قال : نعم وإن رغم أنفك يا عمرو . ثم قال : لعلك وجدت في نفسك يا عمرو ؟ ما قلت لك إلا ما قال لي رسول الله صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . فذكر نحوه . فقال : " وإن رغم أنفك يا عويمر " . ورجال أحمد رجال الصحيح .

11390. Ebu'd-Derdâ, Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) minberde **"Rabbinin makamından korkan kimseye iki cennet vardır"** buyururken işitmiş. Devamını kendisi anlatıyor: Dedim ki: "Ya Resûlallah! Bu kişi zina etse, hırsızlık yapsa da mı?"

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ikinci kez: **"Rabbinin makamından korkan kimseye iki cennet vardır"**[3] diye okudu. Ben yine: "Ya Resûlallah! Zina etse, hırsızlık yapsa da mı?" dedim.

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) üçüncü kez: **"Rabbinin makamından**

---

[1] Bezzâr (2267). Vezîr b. Subeyh, İbn Mâce'nin ravilerinden olup onunla ilgili olarak İbn Ebî Hâtim: "Hadisi iyidir (*sâlihu'l-hadis*)" derken İbn Hibbân da *Sikât*'ta zikrederek bazen hata ettiğini belirtmiştir. Diğer yandan Duhaym ise: "Hiçbir değeri yoktur" demiştir. Bezzâr: "Hadis Ebu'd-Derdâ'dan birden fazla tarikle nakledilmiş olup bu, en iyisidir" demiştir. Bak. İbnü'l-Cevzî, *el-İlelu'l-mutenâhiye* (24)

[2] Rahman Sur. 46.

[3] Rahman Sur. 46.

korkan kimseye iki cennet vardır"[1] diye okudu. Ben yine "Ya Resûlallah! Zina etse, hırsızlık yapsa da mı?" deyince bu sefer: *"Evet. Ebu'd-Derdâ istemese de (iki cennet vardır)"* buyurdu.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiştir. Ancak Taberânî'nin metni şöyledir:

Amr b. el-Esved'in bildirdiğine göre kendisi evinden dışarı çıkar. Ebu'd-Derdâ da evinden çıkar. İkisi de mescide doğru yönelirler. Amr, Ebu'd-Derdâ'nın arkasında iken Ebu'd-Derdâ: "Rabbinin makamından korkan kimseye iki cennet vardır"[2] diye okuyordu. Amr: "Zina etse, hırsızlık yapsa da mı?" dedi. Aynı sözleri iki ya da üç kere tekrarladı. Sonunda Ebu'd-Derdâ: "Evet. Sen istemesen bu böyle Amr" dedi. Sonra: "Belki sözlerime kırıldın ama Amr. Sana söylediğimin aynısını Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bana söyledi, dedi.... Sonra: *"Sen istemesen de bu böyle, ey Umeymir (Amrcık)"* dedi.

Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[3]

قوله تعالى : ﴿يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ﴾

Yüce Allah'ın "İkisinden de İnci ve Mercan Çıkar"[4] Âyeti

١١٣٩١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا الْفِرْيَابِيُّ ، عَنْ إِسْرَائِيلَ ، عَنِ السُّدِّيِّ ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " الْمَرْجَانُ الْخَرَزُ الأَحْمَرُ "

رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم، وهو ضعيف .

11391. İbn Mes'ûd: "Mercan'dan maksat kırmızı boncuktur" demiştir.

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den rivayet etmiştir.[5]

---

[1] Rahman Sur. 46.

[2] Rahman Sur. 46.

[3] Ahmed b. Hanbel (2/357); İbn Ebî Asım, *Sünne* (975; kısa metinle)

[4] Rahman Sur. 22.

[5] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9058)

قوله تعالى : ﴿مُدْهَامَّتَانِ﴾

Yüce Allah'ın *"Mudhemmetân"* Âyeti [1]

١١٣٩٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حَبِيبِ الطَّرَائِفِيُّ ، ثنا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَزَّانُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَسْلَمَةَ ، عَنْ وَاصِلِ بْنِ السَّائِبِ ،عَنْ أَبِي سَوْرَةَ،عَنْ أَبِي أَيُّوبَ وَعَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ : " ﴿مُدْهَامَّتَانِ﴾ ؟ فَقَالَ : خَضْرَاوَانِ "

رواه الطبراني ,وفيه: واصل بن السائب, وهو متروك .

11392. Ebû Eyyûb bildiriyor: Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) Yüce Allah'ın "مدهامتان" âyeti soruldu. *"Yemyeşil iki cennet"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Vâsıl b. es-Sâib metruktur.[2]

(بَابُ سُورَةِ الْوَاقِعَةِ)

Vâkıa Sûresi

١١٣٩٣ - عَنْ أَبِي بَكْرٍ قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللهِ لَقَدْ أَسْرَعَ إِلَيْكَ الشَّيْبُ ؟ قَالَ : شَيَّبَتْنِي الْوَاقِعَةُ وَ﴿عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ﴾ وَ ﴿إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ﴾

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

11393. Hz. Ebû Bekir der ki: "Ya Resûlallah! Saçlarına erken kır düştü (erken ihtiyarladın)" dedim. Buyurdu ki: *"Beni Vâkıa, Amme yetesâelûn (Nebe) ve İza'ş-şemsu kuvvirat (Tekvir) sûreleri ihtiyarlattı."*

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[3]

---

1 Rahman Sur. 64.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (4074). Senedinde yer alan Ebû Sevra zayıf olup Ebû Eyyûb'dan münker rivayetler nakleder.

3 Bak. 11072 nolu hadis.

قوله تعالى : ﴿ثُلَّةٌ مِنَ الأَوَّلِينَ﴾

Yüce Allah'ın "Büyük Kısmı Öncekilerden" Âyeti [1]

١١٣٩٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنْ مُحَمَّدٍ بَيَّاعِ الْمُلَاءِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ ﴿ثُلَّةٌ مِنَ الأَوَّلِينَ وَقَلِيلٌ مِنَ الآخِرِينَ﴾ شَقَّ ذَلِكَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ فَنَزَلَتْ ﴿ثُلَّةٌ مِنَ الأَوَّلِينَ وَثُلَّةٌ مِنَ الآخِرِينَ﴾ فَقَالَ أَنْتُمْ ثُلُثُ أَهْلِ الْجَنَّةِ بَلْ أَنْتُمْ نِصْفُ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَتُقَاسِمُونَهُمُ النِّصْفَ الْبَاقِي

رواه أحمد من حديث محمد بياع الملاء عن أبيه و لم أعرفهما، وبقية رجاله ثقات .

11394. Ebû Hureyre bildiriyor: "**Bunların büyük kısmı öncekilerden, az bir kısmı ise sonrakilerdendir**" âyeti nâzil olunca, bu Müslümanları sıkıntıya düşürdü. Peşinden "**Bunların bir kısmı öncekilerden, bir kısmı da sonrakilerdendir**"[2] âyeti nâzil oldu. "Sizler cennetliklerin üçte birisiniz, bilakis cennetliklerin yarısısınız. Diğer insanlarla kalan yarısını da bölüşüyorsunuz" demek istemiştir.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel, Muhammed Beyyâü'l-Mula kanalıyla babasından nakletmiştir ki ikisi hakkında da bilgim yoktur. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[3]

١١٣٩٥ - وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِهِ : ﴿ثُلَّةٌ مِنَ الأَوَّلِينَ وَثُلَّةٌ مِنَ الآخِرِينَ﴾ قَالَ : جَمِيعُهُمَا مِنْ هَذِهِ الأُمَّةِ

رواه الطبراني بإسنادين رجال أحدهما رجال الصحيح غير علي بن زيد وهو ثقة سيئ الحفظ .

11395. Ebû Bekre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "**Bunların bir kısmı öncekilerden, bir kısmı da sonrakilerdendir**"[4] âyeti ile ilgili olarak: *"Bu iki grup da bu ümmettendir"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlardan birinin ravileri, Ali b. Zeyd hariç *Sahîh*'in ravileridir. Ali ise güvenilir olmakla beraber hafızası zayıftır.

---

1 Vakıa Sur. 13-14.

2 Vakıa Sur. 39-40.

3 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* (2/391 (9069)

4 Vakıa Sur. 39-40.

قوله تعالى : ﴿وَحُورٌ عِينٌ﴾

Yüce Allah'ın "ve Huriler (Ceylan Gözlü Kadınlar)" Âyeti [1]

١١٣٩٦ - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ الدِّمْيَاطِيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ هَاشِمٍ الْبَيْرُوتِيُّ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَبِي كَرِيمَةَ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أُمِّهِ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، قَالَتْ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ : ﴿وَحُورٌ عِينٌ﴾، قَالَ : " حُورٌ : بِيضٌ ، عِينٌ : ضِخَامُ الْعُيُونِ شُفْرُ الْحَوْرَاءِ بِمَنْزِلَةِ جَنَاحِ النُّسُورِ " ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِهِ : ﴿كَأَنَّهُنَّ لُؤْلُؤٌ مَكْنُونٌ﴾ ، قَالَ : " صَفَاؤُهُنَّ صَفَاءُ الدُّرِّ فِي الأَصْدَافِ الَّتِي لَمْ تَمَسَّهُ الأَيْدِي " ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِهِ : ﴿فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ﴾ قَالَ : " خَيْرَاتُ الأَخْلاقِ ، حِسَانُ الْوُجُوهِ " ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِهِ : ﴿كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَكْنُونٌ﴾ ، قَالَ : " رِقَّتُهُنَّ كَرِقَّةِ الْجِلْدِ الَّذِي رَأَيْتِ فِي دَاخِلِ الْبَيْضَةِ مِمَّا يَلِي الْقِشْرَ وَهُوَ الْغِرْقِيُّ " ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِهِ : ﴿وَأَتْرَابًا﴾ ، قَالَ : " هُنَّ اللَّوَاتِي قُبِضْنَ فِي دَارِ الدُّنْيَا عَجَائِزَ رَمْصَاءَ شَمْطَاءَ خَلَقَهُنَّ اللَّهُ بَعْدَ الْكِبَرِ ، فَجَعَلَهُنَّ عَذَارَى عُرُبًا مُتَعَشِّقَاتٍ مُحَبَّبَاتٍ ، أَتْرَابًا عَلَى مِيلادٍ وَاحِدٍ " ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَنِسَاءُ الدُّنْيَا أَفْضَلُ أَمِ الْحُورُ الْعِينُ ؟ ، قَالَ : " بَلْ نِسَاءُ الدُّنْيَا أَفْضَلُ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ كَفَضْلِ الظِّهَارَةِ عَلَى الْبِطَانَةِ " ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَبِمَا ذَاكَ ؟ ، قَالَ : " بِصَلاتِهِنَّ وَصِيَامِهِنَّ وَعِبَادَتِهِنَّ اللَّهَ أَلْبَسَ اللَّهُ وُجُوهَهُنَّ النُّورَ ، وَأَجْسَادَهُنَّ الْحَرِيرَ بِيضَ الأَلْوَانِ خُضْرَ الثِّيَابِ صَفْرَاءَ الْحُلِيِّ مَجَامِرُهُنَّ الدُّرُّ وَأَمْشَاطُهُنَّ الذَّهَبُ ، يَقُلْنَ : أَلا نَحْنُ الْخَالِدَاتُ فَلا نَمُوتُ أَبَدًا ، أَلا وَنَحْنُ النَّاعِمَاتُ فَلا نَبْؤُسُ أَبَدًا ، أَلا وَنَحْنُ الْمُقِيمَاتُ فَلا نَظْعَنُ أَبَدًا ، أَلا وَنَحْنُ الرَّاضِيَاتُ فَلا نَسْخَطُ أَبَدًا طُوبَى لِمَنْ كُنَّا لَهُ وَكَانَ لَنَا " ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، الْمَرْأَةُ مِنَّا تَتَزَوَّجُ الزَّوْجَيْنِ وَالثَّلاثَةَ وَالأَرْبَعَةَ ، ثُمَّ تَمُوتُ فَتَدْخُلُ الْجَنَّةَ وَيَدْخُلُونَ مَعَهَا ، مَنْ يَكُونُ زَوْجُهَا ؟ ، قَالَ : يَا أُمَّ سَلَمَةَ ، " إِنَّهَا تُخَيَّرُ فَتَخْتَارُ أَحْسَنَهُمْ خُلُقًا ، فَتَقُولُ : أَيْ رَبِّ إِنَّ هَذَا كَانَ أَحْسَنَهُمْ مَعِي خُلُقًا فِي دَارِ الدُّنْيَا ، فَزَوِّجْنِيهِ " ، يَا أُمَّ سَلَمَةَ " ذَهَبَ حُسْنُ الْخُلُقِ بِخَيْرِ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ "

رواه الطبراني, وفيه: سليمان بن أبي كريمة, ضعفه أبو حاتم وابن عدي .

---

1 Vakıa Sur. 22.

11396. Ümmü Seleme anlatıyor: Dedim ki: "Ya Resûlallah! Bana Yüce Allah'ın "**ve huriler** (ceylan gözlü kadınlar) **vardır**"[1] âyetini izah ediver." Buyurdu ki:

"(حور) *«(inci gibi) beyaz tenliler», (عين) da «iri gözlüler» demektir ve bir hurinin kirpiği kartal kanadı gibidir."*

Dedim ki: "Ya Resûlallah! Bana Yüce Allah'ın «**Sedefteki (saklı) inciler gibi**»[2] âyetini açıkla." *"Onların parlaklığı, sedeflerdeki el değmemiş incilerin parlaklığı gibidir"* buyurdu.

"Ya Resûlallah! Bana Yüce Allah'ın "خيرات حسان (**Oralarda iyi huylu güzel kadınlar vardır**)"[3] âyetini açıkla" dedim. *"Yani huyları iyi, yüzleri güzel demektir"* buyurdu.

"Ya Resûlallah! Bana Yüce Allah'ın "كأنهن بيض مكنون (**Örtülü yumurta gibi** (bembeyaz)"[4] âyetini açıkla" dedim. Buyurdu ki: *"Yumurtanın kabuk kısmının hemen altında, su içinde gördüğün zarın inceliğinde zariftirler."*

Dedim ki: "Ya Resûlallah! Bana Yüce Allah'ın "عربا أترابا"[5] âyetini açıkla."

Buyurdu ki: *"Onların ruhları, dünya yurdunda gözlerine çapak inmiş, saçlarına kır düşmüş yaşlılar olarak kabzedilir. Ama Allah onları bu ihtiyarlık hallerinden sonra bakireler olarak yeniden yaratır. «عربا» aşık olanlar, sevenler demektir. «أترابا» hepsi aynı yaşta demektir."*

"Ya Resûlallah! Dünyadaki kadınlar mı daha üstün, yoksa huriler mi?" diye sordum. Buyurdu ki: *"Bilakis dünyadaki kadınlar, elbisenin yüzünün astarına olan üstünlüğü gibi hurilerden daha üstündürler."*

"Ya Resûlallah! Bunun sebebi nedir?" diye sordum.

Buyurdu ki: *"Kıldıkları namazlar, tutukları oruçlar ve Allah'a karşı yaptıkları ibadetlerdir. Bu yüzden Allah onların yüzlerini nurlandırmış, bedenlerine ipek giydirmiştir. Tenleri bembeyaz, elbiseleri yeşil, takıları sarı, buhurdanlıkları inciden, tarakları da altındandır. Derler ki: «Artık bizler sonsuz hayattayız ve asla ölmeyeceğiz. Artık bizler nimetler içindeyiz; bir daha*

---

[1] Vakıa Sur. 22.
[2] Vakıa Sur. 23.
[3] Rahman Sur. 70.
[4] Saffât Sur. 49.
[5] Vakıa Sur. 37.

asla zorluk çekmeyeceğiz. Artık bizler yerleşik hayattayız; bir daha asla yolculuğa çıkmayacağız. Artık bizler halimizden memnunuz; asla öfkelenmeyiz. Ne mutlu bizlere sahip olanlara ve bizim sahip olduklarımıza!»"

"Ya Resûlallah! İçimizden bir kadın bazen iki, üç ve dört erkekle evleniyor. Sonra ölüyor ve cennete giriyor. Onunla birlikte evlendiği erkekler de cennete girerse onlardan hangisi onun kocası olacaktır?" diye sordum. Buyurdu ki:

"Ey Ümmü Seleme! Öyle bir kadın muhayyer bırakılır ve eski kocaları arasından huyu en iyi olanını seçer ve «Ya Rabbi! Dünya hayatında bu bana karşı en ahlâklı davrananını idi. Beni onunla evlendir» diye niyaz eder.

Ey Ümmü Seleme! Dünya ve âhiret mutluluğunun asıl kaynağı, güzel ahlâktır."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Süleymân b. Ebî Kerîme'yi Ebû Hâtim ve İbn Adî zayıf görmüşlerdir.[1]

١١٣٩٧ – حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ فَضَالَةَ الصَّيْرَفِيُّ ، ثنا أَبُو حَفْصٍ عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ ، ثنا أَبُو دَاوُدَ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ يَزِيدَ الْجُعْفِيِّ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " ﴿إِنَّا أَنْشَأْنَاهُنَّ إِنْشَاءً فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا عُرُبًا أَتْرَابًا﴾" ، قَالَ : " مِنَ الثَّيِّبِ وَغَيْرِ الثَّيِّبِ " رواه الطبراني, وفيه: جابر الجعفي, وهو ضعيف . وحديث عتبة بن عبد في صفة الجنة .

11397. Seleme b. Yezîd el-Cu'fî anlatıyor: Ben, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: **"Gerçekten Biz hurileri apayrı bir yaratılışla yeniden yarattık. Onları eşlerine düşkün ve yaşıt bâkireler kıldık."**[2] *"Yani, hem evlileri, hem de bâkireleri (böyle yaptık) demektir."*

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Câbir el-Cu'fî zayıftır.

Konuyla ilgili Utbe b. Abd'in hadisi Cennetin Özellikleri bahsinde geçecektir.[3]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/367)

[2] Vakıa Sur. 35-37.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (6321)

قوله تعالى : ﴿وأَصْحَابُ الْيَمِينِ﴾

Yüce Allah'ın "*Ashâb-ı Yemîn* (Sağdakiler)" Âyeti [1]

١١٣٩٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا الْبَرَاءُ الْغَنَوِىُّ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تلاَ هَذِهِ الآيَةَ ﴿وأَصْحَابُ الْيَمِينِ﴾ ﴿وَأَصْحَابُ الشِّمَالِ﴾ فَقَبَضَ بِيَدَيْهِ قَبْضَتَيْنِ فَقَالَ هَذِهِ فِى الْجَنَّةِ وَلاَ أُبَالِى وَهَذِهِ فِى النَّارِ وَلاَ أُبَالِى "

رواه أحمد, وفيه: البراء بن عبد الله الغنوي, قال ابن عدي : وهو أقرب عندي إلى الصدق منه إلى الضعف, وبقية رجاله رجال الصحيح إلا أن الحسن لم يسمع من معاذ .

11398. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) "**Sağdakiler**"[2] ve "**Soldakiler**"[3] âyetini okudu ve sonra iki elini iki yumruk yaparak *"Bunlar cennetliktirler. Bunlar ise cehennemliktirler"* buyurdu.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Berâ b. Abdillah el-Ğanevî hakkında İbn Adî: "Bana göre zayıf olmaktan, çok dürüst olmaya daha yakındır" demiştir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir. Ne var ki Hasan, Muâz'dan hadis işitmemiştir.[4]

قوله تعالى : ﴿وَفُرُشٍ مَرْفُوعَةٍ﴾

Yüce Allah'ın "... Yükseltilmiş Döşekler Üstündedirler" Âyeti [5]

١١٣٩٩ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَمْرٍو الْبَجَلِيُّ ، ثنا إِسْرَائِيلُ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، عَنِ الْفُرُشِ الْمَرْفُوعَةِ ، فَقَالَ : " لَوْ طُرِحَ فِرَاشٌ مِنْ أَعْلاهَا لَهَوَى إِلَى قَرَارِهَا مِائَةَ خَرِيفٍ "

رواه الطبراني, وفيه: جعفر بن الزبير الحنفي, وهو ضعيف .

---

1 Vakıa Sur. 27.

2 Vakıa Sur. 27.

3 Vakıa Sur. 41.

4 Ahmed b. Hanbel (5/239)

5 Vakıa Sur. 34.

11399. Ebû Umâme anlatıyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), **"Yükseltilmiş döşekler"** ifadesi soruldu. *"Eğer bir döşek yukarıdan atılsa, aşağıya ancak yüz yılda düşer"* buyurdu.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Câfer b. Zübeyr el-Hanefî zayıftır.**[1]

قوله تعالى : ﴿فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ﴾

Yüce Allah'ın "Yıldızların Konumlarına Yemin Ederim ki" Âyeti

١١٤٠٠ –حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ غَنَّامٍ , ثنا عَلِيُّ بْنُ حَكِيمٍ الأَوْدِيُّ , ثنا شَرِيكٌ , عَنْ حَكِيمِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , " ﴿فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ﴾, قَالَ : نَزَلَ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا , ثُمَّ نَزَلَ نُجُومًا بَعْدُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

رواه الطبراني, وفيه: حكيم بن جبير, وهو متروك .

11400. İbn Abbâs, **"Yıldızların konumlarına/yerlerine yemin ederim ki"**[2] âyeti hakkında der ki: "Kur'ân bir defada dünya semasına indi, sonra oradan peyderpey Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) indirildi."

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Hakîm b. Cübeyr metruktur.**

(بَابُ سُورَةِ الْحَدِيدِ)

Hadid Sûresi

١١٤٠١ – عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : نَزَلَتْ سُورَةُ الْحَدِيدِ يَوْمَ الثُّلَاثَاءِ وَخَلَقَ اللهُ الْحَدِيدَ يَوْمَ الثُّلَاثَاءِ" وقد تقدم بتمامه في الحجامة في الطب

رواه الطبراني, وفيه: مسلمة بن علي, وهو ضعيف .

11401. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hadid ("demir") sûresi Çarşamba günü indi ve Allah, demiri Çarşamba günü yarattı"* buyurmuştur.

★ **Hadisin tamamı Tıp bölümünün kan aldırma bahsinde geçmişti.**

Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Mesleme b. Ali zayıftır.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7947)

[2] Vakıa Sur. 75.

قوله تعالى : ﴿هُوَ الأَوَّلُ وَالآخِرُ﴾

Yüce Allah'ın "O Evvel'dir, Âhir'dir" Âyeti [1]

١١٤٠٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُرَيْجٌ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ عَنْ قَتَادَةَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ مَرَّتْ سَحَابَةٌ فَقَالَ أَتَدْرُونَ مَا هَذِهِ . قَالَ قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ الْعَنَانُ وَرَوَايَا الأَرْضِ يَسُوقُهُ اللَّهُ إِلَى مَنْ لاَ يَشْكُرُهُ مِنْ عِبَادِهِ وَلاَ يَدْعُونَهُ أَتَدْرُونَ مَا هَذِهِ فَوْقَكُمْ قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ الرَّقِيعُ مَوْجٌ مَكْفُوفٌ وَسَقْفٌ مَحْفُوظٌ أَتَدْرُونَ كَمْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهَا . قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ مَسِيرَةُ خَمْسِمِائَةِ عَامٍ. ثُمَّ قَالَ أَتَدْرُونَ مَا الَّتِي فَوْقَهَا قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ سَمَاءٌ أُخْرَى أَتَدْرُونَ كَمْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهَا . قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ مَسِيرَةُ خَمْسِمِائَةِ عَامٍ . حَتَّى عَدَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ ثُمَّ قَالَ أَتَدْرُونَ مَا فَوْقَ ذَلِكَ . قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ الْعَرْشُ قَالَ أَتَدْرُونَ كَمْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ السَّمَاءِ السَّابِعَةِ . قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ مَسِيرَةُ خَمْسِمِائَةِ عَامٍ . ثُمَّ قَالَ أَتَدْرُونَ مَا هَذَا تَحْتَكُمْ. قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ أَرْضٌ أَتَدْرُونَ مَا تَحْتَهَا . قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ أَرْضٌ أُخْرَى أَتَدْرُونَ كَمْ بَيْنَهَا وَبَيْنَهَا. قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ مَسِيرَةُ خَمْسِمِائَةِ عَامٍ. حَتَّى عَدَّ سَبْعَ أَرَضِينَ ثُمَّ قَالَ وَايْمُ اللَّهِ لَوْ دَلَّيْتُمْ أَحَدَكُمْ بِحَبْلٍ إِلَى الأَرْضِ السُّفْلَى السَّابِعَةِ لَهَبَطَ. ثُمَّ قَرَأَ ﴿هُوَ الأَوَّلُ وَالآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾"

رواه أحمد, وفيه: الحكم بن عبد الملك, وهو ضعيف .

11402. Ebû Hureyre anlatıyor: Biz Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydık. Derken bir bulut geçti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu nedir bilir misiniz?"* diye sordu. Biz: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedik. *"Bu, Anân'dır; Yağmur yüklü bir bulut. Allah onu, kullarından kendisine şükretmeyen, dua etmeyen bir topluluk üzerine doğru yürütmektedir"* buyurdu. Sonra: *"Şu üstünüzdeki nedir bilir misiniz?"* dedi. Biz: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedik.

"Rakî'; akması engellenniş bir dalga ve korunmuş bir tavan. Onunla aranızdaki mesafe ne kadardır bilir misiniz?" buyurdu. Biz yine: "Allah ve Resûlü bilir" dedik. *"500 yıllık mesafedir"* buyurdu. Sonra *"Onun üstünde ne vardır, bilir misiniz?"* dedi. Biz: "Allah ve Resûlü bilir" dedik. *"Başka*

---

[1] Hadid Sur. 3.

bir sema; orayla aranızdaki mesafe ne kadardır, bilir misiniz?" buyurdu. Biz: Allah ve Resûlü bilir" dedik. *"500 yıllık mesafedir"* buyurdu. Bu şekilde yedi semayı saydı. Sonunda *"Onun da üstünde ne vardır, bilir misiniz?"* dedi. Biz: "Allah ve Resûlü bilir" dedik. *"Arş"* buyurdu. Sonra: *"Onunla yedinci sema arasındaki mesafe ne kadardır, bilir misiniz?"* dedi. Biz yine: "Allah ve Resûlü bilir" dedik. *"500 yıllık mesafedir"* buyurdu. Sonra: *"Şu altınızda olan nedir, bilir misiniz?"* dedi. "Allah ve Resûlü bilir" dedik. *"Yerdir. Onun altında ne vardır, bilir misiniz?"* dedi. "Allah ve Resûlü bilir" dedik. *"Başka bir yer vardır. İki yer arası ne kadardır bilir misiniz?"* dedi. "Allah ve Resûlü bilir" dedik. *"500 yıllık mesafedir"* buyurdu ve aynı şekilde yedi kat yeri saydı. Sonra: *"Allah'a yemin ederim ki eğer birinizi bir iple en alttaki yedinci yere sarkıtsanız, muhakkak ondan da aşağıya düşer"* buyurdu. Sonra şu âyeti okudu: "**O Evvel'dir, Âhir'dir, Zâhir'dir, Bâtın'dır. O her şeyi bilir.**"[1]

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Hakem b. Abdilmelik zayıftır.[2]

قوله تعالى : ﴿أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا﴾

Yüce Allah'ın "İnananların Kalplerinin Allah'ı Zikirle Ürperme Zamanı Daha Gelmedi mi?" Âyeti

١١٤٠٣ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ الْعَلاَّفُ ، وَعَمْرُو بْنُ أَبِي الطَّاهِرِ بْنِ سَرْحٍ الْمِصْرِيَّانِ ، قَالاَ : ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، انا مُوسَى بْنُ يَعْقُوبَ ، حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ ، عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ : " لَمْ يَكُنْ بَيْنَ إِسْلامِهِمْ وَبَيْنَ أَنْ نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ يُعَاتِبُهُمُ اللَّهُ إِلا أَرْبَعُ سِنِينَ : ﴿وَلا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ﴾

رواه الطبراني, وفيه: موسى بن يعقوب الزمعي, وثقه ابن معين وغيره وضعفه ابن المديني, وبقية رجاله رجال الصحيح .

11403. Abdullah b. Mes'ûd anlatıyor: Müslüman oluşları ile aşağıdaki âyetin inişi ve Allah'ın kendilerini kınaması arasında ancak dört yıl geçmiştir: "**Onlar daha önce kendilerine kitap verilenler gibi olmasınlar; nitekim onların üzerinden uzun zaman geçmişti de kalpleri iyice**

---

1 Hadid Sur. 3.

2 Ahmed b. Hanbel (2/370)

katılaşmıştı. Onlardan pek çoğu fasık idiler."[1]

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Mûsa b. Ya'kûb ez-Zemaî'yi İbn Maîn ve başkaları güvenilir kabul ederken, İbnu'l-Medinî zayıf olarak değerlendirmiştir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[2]

قوله تعالى : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ﴾

Yüce Allah'ın "Ey İman Edenler! Allah'tan Sakının ve O'nun Elçisine İnanın" Âyeti [3]

١١٤٠٤ – عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ أَرْبَعِينَ مِنْ أَصْحَابِ النَّجَاشِيِّ قَدِمُوا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَشَهِدُوا مَعَهُ وَقْعَةَ أُحُد فَكَانَتْ فِيهِم جِرَاحَات وَلَمْ يُقْتَلْ مِنْهُمْ فَلَمَّا رَأَوْا مَا بِالْمُؤْمِنِينَ مِنَ الْحَاجَةِ قَالُوا : يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّا أَهْلُ مَيْسَرَة فَائْذَنْ لَنَا نَجِيءُ بِأَمْوَالِنَا نُوَاسِي بِهَا الْمُسْلِمِينَ . فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِيهِم : ﴿الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِهِ هُمْ بِهِ يُؤْمِنُونَ﴾ الآيَة . ﴿أُولَئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا﴾ فَجَعَلَ لَهُمْ أَجْرَيْنِ قَالَ : ﴿وَيَدْرَءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ﴾ قَالَ : تِلْكَ النَّفَقَةُ الَّتِي وَاسَوْا بِهَا الْمُسْلِمِينَ نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَة . قَالُوا : يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ أَمَّا مَنْ آمَنَ مِنَّا بِكِتَابِكُمْ فَلَهُ أَجْرَانِ وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِكِتَابِكُمْ فَلَهُ أَجْرٌ كَأُجُورِكُمْ فَأَنْزَلَ اللهُ : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ﴾ فَزَادَهُمُ النُّورَ وَالْمَغْفِرَةَ وَقَالَ : ﴿لِئَلا يَعْلَمَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَلا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ﴾ رواه الطبراني، وفيه: من لم أعرفه .

11404. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Necaşî'nin askerlerinden kırk kişi Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek onunla birlikte Uhud savaşına katıldılar. Aralarında yaralananlar vardı; fakat içlerinden öldürülen olmadı. Müminlerin ihtiyaç içerinde bulunduklarını görünce dediler ki: "Ya Resûlallah! Bizler varlıklı kimseleriz. Müsaade et de mallarımızı getirip Müslümanlara destek olalım." Bunun üzerine Yüce Allah şu âyetleri indirdi: "**Daha önce kendilerine kitap verdiklerimiz buna da inanırlar.... İşte onlara, sabırlarından dolayı, ecirleri iki defa verilir**"[4] Bu âyetle Allah, bu durumdaki kimselere iki defa sevap

---

[1] Hadid Sur. 16.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9773)

[3] Hadid Sur. 28-29.

[4] Kasas Sur. 52-54.

verileceğini bildirdi. Allah yine: "**Onlar kötülüğü iyilikle savarlar**"[1] buyurdu. Bundan maksat, Müslümanlara destek olmak için yaptıkları harcamadır. Bu âyet nâzil olunca o kişiler: "Ey Müslümanlar topluluğu! Bizden sizin kitabınıza inanana iki kere ecir verilir. Sizin kitabınıza inanmayana ise size verilen ecirler gibi bir kere ecir verilir" dediler. Bunun üzerine Allah şu âyetleri indirdi: "**Ey iman edenler! Allah'tan sakının ve O'nun elçisine inanın ki, Allah size rahmetini iki kat versin; size ışığında yürüyeceğiniz bir nur var etsin; sizi bağışlasın... Kitap ehli bilsinler ki, Allah'ın lütfundan hiçbir şey elde edemezler...**"[2] Bu âyetle Allah, müminlere fazladan bir de nur ve mağfiret verileceğini bildirmiştir.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup isnâdında tanımadığım raviler yer almıştır.**

(بَابُ سُورَةِ الْمُجَادَلَةِ)

Mücadele Sûresi

قوله تعالى : ﴿وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ﴾

Yüce Allah'ın "Onlar Sana Geldikleri Zaman Seni, Allah'ın Selamlamadığı Bir Şekilde Selamlarlar" Âyeti [3]

١١٤٠٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ الْيَهُودَ كَانُوا يَقُولُونَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَامٌ عَلَيْكَ. ثُمَّ يَقُولُونَ فِى أَنْفُسِهِمْ ﴿لَوْلاَ يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ﴾ فَنَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ ﴿وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ﴾ إِلَى آخِرِ الآيَةِ.

رواه أحمد والبزار والطبراني, وإسناده جيد لأن حمادا سمع من عطاء بن السائب في حالة الصحة .

11405. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Yahudiler, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) "Sâm aleykum" ("Ölüm üzerine olsun") dediler. Sonra kendi aralarında: "Bu söylediklerimiz yüzünden Allah'ın bizi cezalandırması gerekmez miydi?" dediler. Bunun üzerine şu âyet nâzil oldu: "**Sana geldiklerinde Allah'ın seni selâmlamadığı selâmla selâmlıyorlar. İçlerinden de, «Söylediklerimizden dolayı Allah bize azap**

---

1 Kasas Sur. 54.

2 Hadid Sur. 28-29.

3 Mücâdele Sur. 8.

etse ya!» diyorlar. Cehennem onlara yeter! Oraya girecekler. Ne kötü varış yeridir orası!"

★ Bunu Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup senedi ceyyiddir. Zira Hammâd, Atâ b. es-Sâib'den akıl sağlığı yerindeyken hadis işitmişti.[1]

قوله تعالى : ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ﴾

Yüce Allah'ın "Ey İman Edenler! Peygamber ile Gizli Bir Şey Konuşacağınız Zaman..." Âyeti [2]

١١٤٠٦ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلَمَةَ الرَّازِيُّ كَاتِبُ سَلَمَةَ ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ الْفَضْلِ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيِّ ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: وَنَزَلَتْ : ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَةً﴾ فَقَدَّمْتُ شَعِيرَةً ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّكَ لَزَهِيدٌ ، فَنَزَلَتِ الأُخْرَى : ﴿ءَأَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَاتٍ﴾ الآيَةُ كُلُّهَا "

رواه الطبراني في حديث طويل – في حديث الصحيح – : نزل في ثلاث آيات وفيه سلمة بن الفضل الأبرش وثقه ابن معين وغيره وضعفه البخاري وغيره

11406. Sa'd (İbn Ebî Vakkâs) anlatıyor: **"Ey iman edenler! Peygamber ile gizli bir şey konuşacağınız zaman bu konuşmanızdan önce bir sadaka veriniz"**[3] âyeti benim hakkımda nâzil oldu. Bu âyet inince ben bir arpa tanesi sadaka verdim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Pek tutumlusun"* dedi. Sonra diğer âyet indi: **"Baş başa konuşmanızdan önce sadakalar vermekten çekindiniz mi? Bunu yapmadığınıza ve Allah da, sizi affettiğine göre artık namazı kılın, zekâtı verin, Allah'a ve Resûlüne itaat edin. Allah, bütün yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır."**

★ Bu rivayeti Taberânî uzun ve sahih bir hadis içerisinde *"Benim hakkımda üç âyet nâzil oldu"* ifadesiyle nakletmiş olup ravilerinden Seleme b. el-Fadl el-Ebraş'ı İbn Maîn ve başkaları güvenilir görürlerken Buhârî ve başkası zayıf olarak değerlendirmiştir.[4]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (6589); Bezzâr (2271, benzeri). Bezzâr demiştir ki: "Bu hadisin sadece Abdullah b. Amr'dan nakledildiğini biliyoruz."

[2] Mücâdele Sur. 13.

[3] Mücâdele Sur. 12.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (331); Ahmed b. Hanbel (1/185)

١١٤٠٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ وَيَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ قَالاَ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ سِمَاكٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِساً فِي ظِلِّ حُجْرَتِهِ قَالَ يَحْيَى قَدْ كَادَ يَقْلِصُ عَنْهُ فَقَالَ لأَصْحَابِهِ يَجِيئُكُمْ رَجُلٌ يَنْظُرُ إِلَيْكُمْ بِعَيْنِ شَيْطَانٍ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَلاَ تُكَلِّمُوهُ . فَجَاءَ رَجُلٌ أَزْرَقُ فَلَمَّا رَآهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَاهُ فَقَالَ عَلاَمَ تَشْتُمُنِي أَنْتَ وَأَصْحَابُكَ . قَالَ كَمَا أَنْتَ حَتَّى آتِيَكَ بِهِمْ. قَالَ فَذَهَبَ فَجَاءَ بِهِمْ فَجَعَلُوا يَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ مَا قَالُوا وَ مَا فَعَلُوا وَأَنْزَلَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللّٰهُ جَمِيعاً فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ﴾

رواه الطبراني إلا أنه قال : فجعلوا يحلفون بالله ما قالوا وما فعلوا حتى تجاوز عنهم والباقي بنحوه .

11407. İbn Abbâs anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) odasının gölgesinde oturuyordu. Gitgide gölge daralıyordu. Ashâbına: *"Şimdi yanınıza bir adam gelecek ve size şeytanın gözleriyle bakacak. Onu gördüğünüzde onunla konuşmayın"* buyurdu. Derken mavi gözlü bir adam geldi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu görünce yanına çağırdı ve ona: *"Niçin sen ve arkadaşların bana sövüyorsunuz?"* diye sordu. Adam: "Ben onları sana getirinceye kadar burada bekle" dedi. Sonra gidip arkadaşlarını getirdi. Hepsi birden Allah adına yemin ederek öyle bir şey demediklerini ve yapmadıklarını söylediler. Bunun üzerine Yüce Allah şu âyeti indirdi: "**Allah, onların hepsini tekrar dirilttiği gün, size yemin ettikleri gibi O'na yemin ederler; kendilerine bir yarar sağlayacağını sanırlar. Dikkat edin; onlar şüphesiz yalancıdırlar.**"[1]

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve "Allah adına yemin ederek öyle bir şey demediklerini ve yapmadıklarını söyleyip durdular" ifadesiyle Taberânî rivayet etmiştir.[2]

١١٤٠٨ - في رواية حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُ عَلَيْكُمْ رَجُلٌ يَنْظُرُ بِعَيْنِ شَيْطَانٍ أَوْ بِعَيْنَيْ شَيْطَانٍ . قَالَ فَدَخَلَ رَجُلٌ أَزْرَقُ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ عَلاَمَ سَبَبْتَنِي أَوْ شَتَمْتَنِي أَوْ نَحْوَ هَذَا قَالَ وَجَعَلَ يَحْلِفُ قَالَ فَنَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ فِي الْمُجَادَلَةِ ﴿وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾ وَالآيَةُ الأُخْرَى رواه أحمد والبزار، ورجال الجميع رجال لصحيح .

11408. Diğer bir rivayet ise şöyledir: *"Birazdan yanınıza bir adam girecek*

---

[1] Mücâdele Sur. 18.

[2] Ahmed b. Hanbel (2407, 3277); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12307)

ve size şeytanın gözleriyle bakacaktır" buyurdu. Derken mavi gözlü bir adam girdi ve "Ey Muhammed! Beni neden kötülüyorsun?!" dedi veya buna benzer sözler sarfetti. Sonra yemin etmeye başladı. Bu konuda Mücadele sûresindeki şu âyetler nâzil oldu: **"Allah'ın kendilerine gazap ettiği bir topluluğu dost edinenleri görmedin mi? Onlar ne sizdendirler, ne de onlardan. Bilerek yalan yere yemin ediyorlar. Allah onlara çetin bir azap hazırlamıştır. Gerçekten onların yaptıkları şey çok kötüdür!"**[1]

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup hepsinin ravileri de *Sahîh*'in ravileridir.[2]

(بَابُ سُورَةِ الْحَشْرِ)

Haşr Sûresi

قوله تعالى : ﴿مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لِينَةٍ﴾

Yüce Allah'ın "Hurma Ağaçlarını Kesmeniz ya da Onları Kesmeyip Gövdeleri Üzerinde Ayakta Bırakmanız" Âyeti [3]

١١٤٠٩ – حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ ، حَدَّثَنَا حَفْصٌ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : رَخَّصَ لَهُمْ فِي قَطْعِ النَّخْلِ ثُمَّ شَدَّدَ عَلَيْهِمْ ، فَأَتَوُا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، عَلَيْنَا إِثْمٌ فِيمَا قَطَعْنَا ، أَوْ عَلَيْنَا فِيمَا تَرَكْنَا ؟ . فَأَنْزَلَ اللَّهُ : ﴿مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لِينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَى أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ﴾

رواه أبو يعلى عن شيخه سفيان بن وكيع، وهو ضعيف .

11409. Câbir anlatıyor: Önce hurma ağaçlarının kesilmesine ruhsat verildi. Daha sonra bu konuda Müslümanlara sert uyarılar geldi. Bunun üzerine Müslümanlar Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) giderek: "Ya Resûlallah! Kestiğimiz ya da olduğu gibi bıraktığımız hurma ağaçları sebebiyle bize günah var mıdır?" diye sordular. Derken Allah şu âyeti indirdi: "**Hurma ağaçlarını kesmeniz veya onları kesmeyip gövdeleri üzerinde ayakta bırakmanız Allah'ın izniyledir.**"

★ Bunu Ebû Ya'lâ zayıf biri olan hocası Süfyan b. Vekî'den nakletmiştir.[1]

---

[1] Mücâdele Sur. 14-15.

[2] Ahmed b. Hanbel (2147); Bezzâr (2270)

[3] Haşr Sur. 5.

قوله تعالى : ﴿وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

Yüce Allah'ın "Kim Nefsinin Cimriliğinden Korunursa İşte Kurtuluşa Onlar Ererler" Âyeti [2]

١١٤١٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا الْفِرْيَابِيُّ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ جَامِعِ بْنِ شَدَّادٍ ، عَنِ الأَسْوَدِ بْنِ هِلالٍ ، قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، فَسَأَلَهُ عَنْ هَذِهِ الآيَةِ : ﴿وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ وَإِنِّي امْرُؤٌ مَا قَدَرْتُ أَنْ لا يَخْرُجَ مِنِّي شَيْءٌ وَقَدْ خَشِيتُ أَنْ أَكُونَ قَدْ أَصَابَتْنِي هَذِهِ الآيَةُ ، فَقَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْعُودٍ : " ذَكَرْتَ الْبُخْلَ ، وَبِئْسَ الشَّيْءُ الْبُخْلُ ، وَأَمَّا مَا ذَكَرَ اللهُ فَلَيْسَ مَا قُلْتَ ، ذَاكَ أَنْ تَعْمِدَ إِلَى مَالِ غَيْرِكَ أَوْ مَالِ أَخِيكَ فَتَأْكُلَهُ "

رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم وهو ضعيف

11410. Esved b. Hilâl anlatıyor: Bir adam Abdullah b. Mes'ûd'a geldi ve: **"Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte kurtuluşa onlar ererler"** âyetini göstererek: "Benim bir şey vermeye kudretim yoktur. Bu âyetin beni vurmasından (yani onun kapsamına girememekten) endişe ettim" dedi. İbn Mes'ûd da ona şu karşılığı verdi: "Âyet cimrilikten bahsetmiştir. Cimrilik ne kötü şeydir! Fakat Yüce Allah'ın Kur'ân'da zikrettiği senin dediğinden başka bir şeydir. Maksat, başkasının malına -ya da kardeşinin malına- göz dikip onu yemendir."

★ **Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den nakletmiştir.[3]**

---

[1] Ebû Ya'lâ (2189). Ravilerinden Süleymân b. Mûsa hadis konusunda biraz gevşektir. Ebu'z-Zübeyr de müdellis olup burada hadisi an-an sıygasıyla nakletmiştir.

[2] Haşr Sur. 9.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9060)

(بَابُ سُورَةِ الْمُمْتَحِنَةِ)

Mümtehine Sûresi

قوله تعالى : ﴿لاَ يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ﴾

Yüce Allah'ın "Allah, Din Uğrunda Sizinle Savaşmayan, ... Kimselere İyilik Yapmanızı ve Onlara Karşı Adil Davranmanızı Men Etmez" Âyeti [1]

١١٤١١ – قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَارِمٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ قَالَ حَدَّثَنَا مُصْعَبُ بْنُ ثَابِتٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَامِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَدِمَتْ قُتَيْلَةُ ابْنَةُ عَبْدِ الْعُزَّى بْنِ عَبْدِ أَسْعَدَ مِنْ بَنِي مَالِكِ بْنِ حَسَلٍ عَلَى ابْنَتِهَا أَسْمَاءَ ابْنَةِ أَبِي بَكْرٍ بِهَدَايَا ضِبَابٍ وَأَقِطٍ وَسَمْنٍ وَهِيَ مُشْرِكَةٌ فَأَبَتْ أَسْمَاءُ أَنْ تَقْبَلَ هَدِيَّتَهَا وَتُدْخِلَهَا بَيْتَهَا فَسَأَلَتْ عَائِشَةُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿لاَ يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ﴾ إِلَى آخِرِ الآيَةِ فَأَمَرَهَا أَنْ تَقْبَلَ هَدِيَّتَهَا وَأَنْ تُدْخِلَهَا بَيْتَهَا.

رواه أحمد والبزار, وفيه: مصعب بن ثابت, وثقه ابن حبان, وضعفه جماعة, وبقية رجاله رجال الصحيح .

11411. Abdullah b. ez-Zübeyr anlatıyor: Mâlik b. Hasel oğullarından Uzzâ b. Abdi Es'ad'ın kızı Kuteyle, elinde keler eti, keş, tereyağı gibi hediyelerle kızı Esmâ binti Ebî Bekr'in yanına gitti. Kuteyle putperestti. Bu yüzden kızı Esmâ onun hediyelerini kabul etmedi ve kendisini evine almayı reddetti. Bu konuyu Hz. Âişe, Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) sordu. Bunun üzerine Yüce Allah: "**Allah, sizi, din konusunda sizinle savaşmamış, sizi yurtlarınızdan da çıkarmamış kimselere iyilik etmekten, onlara âdil davranmaktan men etmez. Şüphesiz Allah, âdil davrananları sever**" âyetini indirdi. Ondan sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (Esmâ'ya) annesinin hediyesini kabul etmesini ve onu evine almasını emretti.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel[2] ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Mus'ab b. Sâbit'i İbn Hibbân güvenilir kabul ederken bir grup bilgin zayıf görmüştür.

Diğer raviler ise *Sahîh*'in ravileridir.

---

[1] Mümtehine Sur. 8.

[2] İlk matbu nüshada "Keler eti ve arpa ekmeği" ifadesi geçmiştir. Ahmed b. Hanbel (4/4). Fakat rivayeti Bezzâr'ın *Müsned*'inde bulamadım.

قوله تعالى : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ﴾

Yüce Allah'ın "Ey İman Edenler! İnanmış Kadınlar Hicret Ederek Size Gelirlerse Onları Deneyin" Âyeti [1]

١١٤١٢ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِ اللهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : ﴿إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ اللهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ﴾ قَالَ : كَانَتِ الْمَرْأَةُ إِذَا جَاءَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَلَّفَهَا عُمَرُ بِاللهِ مَا خَرَجَتْ رَغْبَةً بِأَرْضٍ عَنْ أَرْضٍ وَبِاللهِ مَا خَرَجَتِ الْتِمَاسَ دُنْيَا وَبِاللهِ مَا خَرَجَتْ إِلاَّ حُبًّا للهِ وَلِرَسُولِهِ

رواه البزار, وفيه: قيس بن الربيع, وثقه شعبة والثوري, وضعفه غيرهما, وبقية رجاله ثقات .

11412. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın "**Ey iman edenler! İnanmış kadınlar hicret ederek size gelirlerse onları deneyin (hicretlerinin sebebini araştırın). Allah onların imanlarını daha iyi bilir**" âyeti hakkında şu açıklamayı yapmıştır: Bir kadın Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiğinde Hz. Ömer ona, bir yerden kaçıp başka bir yere yerleşmek arzusuyla gelmediği, dünyalık çıkar uğruna yola çıkmadığı; bilakis yalnız Allah ve Resûlü'ne olan muhabbeti dolayısıyla yola çıktığına dair Allah adına yemin ettirirdi.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Kays b. er-Rabî'yi Şu'be ve Sevrî güvenilir görürlerken başkaları zayıf olarak değerlendirmişlerdir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[2]

١١٤١٣ - وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي أَحْمَدَ قَالَ : هَاجَرَتْ أُمُّ كُلْثُومٍ بِنْتُ عُقْبَةَ بْنِ أَبِي مُعَيْطٍ فِي الْهُدْنَةِ فَخَرَجَ أَخُوَاهَا عُمَارَةُ وَالْوَلِيدُ ابْنَا عُقْبَةَ حَتَّى قَدِمَا عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَلَّمَاهُ فِي أُمِّ كُلْثُومٍ أَنْ يَرُدَّهَا إِلَيْهِمَا فَنَقَضَ اللهُ الْعَهْدَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْمُشْرِكِينَ خَاصَّةً فِي النِّسَاءِ وَمَنَعَهُنَّ أَنْ يُرْدَدْنَ إِلَى الْمُشْرِكِينَ فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ آيَةَ الامْتِحَانِ

رواه الطبراني, وفيه: عبد العزيز بن عمران, وهو ضعيف .

11413. Abdullah b. Ebî Ahmed anlatıyor: Ukbe b. Ebî Muayt'ın kızı Ümmü Külsüm (Hudeybiye) antlaşma(sı) sırasında hicret etti. Peşinden iki erkek kardeşi Umâre b. Ukbe ve Velîd b. Ukbe de hemen yola çıkarak

---

[1] Mümtehine Sur. 10.

[2] Bezzâr (2272). Ayrıca demiştir ki: Hadisin İbn Abbas'dan sadece bu isnâdla rivayet edildiğini bilmekteyiz. Ebû Nasr'dan da yalnızca Halife rivayette bulunmuştur.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiler ve onunla Ümmü Külsüm hakkında konuşarak kız kardeşlerini kendilerine iade etmesini istediler. Bu yüzden Allah, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile Müşrikler arasındaki antlaşmanın, özellikle kadınlarla ilgili maddesini kaldırdı, kadınların müşriklere iade edilmelerini yasakladı. Bu konuda Yüce Allah, imtihan âyetini (kadınların gerçek niyetlerinin öğrenilmesi için soruşturma yapılmasına dair âyeti) indirdi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülazîz b. İmrân zayıftır.

قوله تعالى : ﴿وَلَا يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ﴾

Yüce Allah'ın "...İyilik Konusunda Sana Karşı Gelmemek..." Âyeti [1]

١١٤١٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ مَوْلَى الصَّهْبَاءِ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿وَلَا يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ﴾ قَالَ النَّوْحُ

رواه أحمد، وفيه: شهر بن حوشب، وثقه جماعة وفيه ضعف .

11414. Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"...hiçbir iyi işte sana karşı gelmemek konusunda sana biat etmek üzere geldikleri zaman, biatlarını kabul et ve onlar için Allah'tan bağışlama dile. Şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir"** âyeti(nde geçen iyilik) ile "ağıt yakma"nın kastedildiğini belirtmiştir.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Şehr b. Havşeb, zayıf yönü bulunmakla beraber bir grup âlim tarafından güvenilir görülmüştür. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[2]

١١٤١٥ – قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ فَرُّوخَ قَالَ حَدَّثَنَا مُصْعَبٌ الأَنْصَارِيُّ قَالَ أَدْرَكْتُ عَجُوزاً لَنَا كَانَتْ فِيمَنْ بَايَعْنَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ تَيْنَاهُ يَوْماً فَأَخَذَ عَلَيْنَا أَنْ لَا تَنُحْنَ. قَالَتِ الْعَجُوزُ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ نَاساً قَدْ كَانُوا أَسْعَدُونِي عَلَى مُصِيبَةٍ أَصَابَتْنِي وَإِنَّهُمْ أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أُسْعِدَهُمْ ثُمَّ إِنَّهَا أَتَتْهُ فَبَايَعَتْهُ وَقَالَتْ وَ الْمَعْرُوفُ الَّذِي قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿وَلَا يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ﴾

رواه أحمد ورجاله ثقات .

[1] Mümtehine Sur. 12.

[2] Ahmed b. Hanbel (6/320)

11415. Mus'ab b. Nûh el-Ensârî anlatıyor: Ben, bizim aileden Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) biat etmiş kadınlar arasında yer almış yaşlı bir kadına yetiştim. Şöyle anlattı:

Bir gün Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittik ve bizden ağıt yakmamak üzere söz aldı. Söz konusu yaşlı kadın: "Ya Resûlallah! Bazı kimseler (başıma gelen) bir ölüm hadisesi sebebiyle ağıt yakıp beni memnun ettiler. Şimdi ise onların bir ölüsü var. Ben de ağıt yakarak onları memnun etmek istiyorum" demiş. Sonra gidip kendisine biat etmiş. O derdi ki: İşte Yüce Allah'ın "**İyilik konusunda sana karşı gelmemek...**"[1] âyetiyle kastettiği iyilik budur.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

قوله تعالى : ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ﴾

Yüce Allah'ın "Ey İman Edenler! Allah'ın Gazabına Uğramış Bir Milleti Dost Edinmeyin" Âyeti [3]

١١٤١٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ الرَّبِيعِ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي الضُّحَى ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا مِنَ الآخِرَةِ﴾" فَلا يُؤْمِنُوا بِهَا وَلا يُؤْجَرُوا ، هَذَا الْكَافِرُ إِذَا مَاتَ وَعَايَنَ ثَوَابَهُ ، وَاطَّلَعَ عَلَيْهِ "

رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم وهو ضعيف

11416. Abdullah b. Mes'ûd, "**Ey iman edenler! Kendilerine Allah'ın gazap ettiği bir kavmi dost edinmeyin. Zira onlar, kafirlerin kabirlerdekilerden (onların dirilmesinden) ümit kestikleri gibi âhiretten ümit kesmişlerdir.**" Yani ona inanmazlar, orada sevap almazlar. Aynen şu kâfirin, ölüp de sevap durumunu gördüğü ve öğrendiği zaman umudunu yitirdiği gibi.

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den nakletmiştir.[4]

---

[1] Mümtehine Sur. 12.

[2] Ahmed b. Hanbel (4/55)

[3] Mümtehine Sur. 13.

[4] *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9059)

(بَابُ سُورَةِ الْجُمُعَةِ)

Cuma Sûresi

١١٤١٧ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ : ﴿إِذَا نُودِيَ لِلصَّلاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ﴾ ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " لَوْ قَرَأْتُهَا فَاسْعَوْا لَسَعَيْتُ حَتَّى يَسْقُطَ رِدَائِي ، وَكَانَ يَقْرَؤُهَا فَامْضُوا "

رواه الطبراني , وإبراهيم لم يدرك ابن مسعود ورجاله ثقات .

11417. İbrâhîm'in bildirdiğine göre Abdullah b. Mes'ûd: **"Cuma günü namaza çağrıldığı (ezan okunduğu) zaman hemen Allah'ı anmaya koşun** (فاسعوا)" âyeti[1] ile ilgili olarak: Âyeti "koşun (فاسعوا)" diye okursam, hırkam üzerimden düşercesine koşarım" demiştir. Fakat o bu âyeti "Allah'ı anmaya gidin (فامضوا)" şeklinde okurdu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiştir. Ancak ravilerinden İbrâhîm, İbn Mes'ûd'a yetişememiştir. Bununla beraber ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

١١٤١٨ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، قَالَ : " فِي حَرْفِ ابْنِ مَسْعُودٍ : فَامْضُوا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ، وَهِيَ كَقَوْلِهِ : ﴿إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّى﴾

رواه الطبراني , وقتادة لم يدرك ابن مسعود ولكن رجاله ثقات .

11418. Katâde der ki: Âyet, İbn Mes'ûd'un cüzünde/kıraatinde "Allah'ı anmaya gidin (فامضوا الى ذكر الله)" şeklindeydi. Sa'y ile **"Kuşkusuz işleriniz** (*sa'y*) **başka başkadır"**[3] âyetinde olduğu gibi burada da "amel/çalışma" kastedilmektedir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiştir. Ancak Katâde, İbn Mes'ûd'a yetişememiştir. Fakat ravileri güvenilir kimselerdir.[4]

---

1 Cuma Sur. 9.

2 *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9539)

3 Leyl Sur. 4.

4 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9540)

١١٤١٩ - وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ يَوْمَ الجُمُعَةِ فَقَدِمَ دِحْيَةُ بْنُ خَلِيْفَةَ يَبِيْعُ سِلْعَةً لَهُ فَمَا بَقِي فِي المَسْجِدِ أَحَدٌ إِلاَّ خَرَجَ إِلاَّ نَفَرٌ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ فَأَنْزَلَ اللهُ ﴿وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْواً انْفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِماً﴾ الآية

رواه البزار عن شيخه عبد الله بن شبيب وهو ضعيف .

11419. İbn Abbâs anlatıyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü hutbe irat ediyordu. Derken Dıhye b. Halife gelerek kendisine ait bir malı satmaya başladı. Mescid'de birkaç kişi dışında kimse kalmadı, hepsi dışarı çıktı. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hutbedeydi. Bu olayla ilgili olarak Allah: "**Onlar bir kazanç veya bir eğlence gördüklerinde, seni ayakta bırakarak oraya yöneldiler. De ki: Allah katında olan, eğlenceden de kazançtan da hayırlıdır. Allah, rızık verenlerin en iyisidir**"[1] âyetini indirdi.

★ **Bunu Bezzâr zayıf biri olan hocası Abdullah b. Şebîb'den rivayet etmiştir.**[2]

(بَابُ سُورَةِ الْمُنَافِقِيْنَ)

Münafikûn Sûresi

١١٤٢٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ ، ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ ، ثنا حَسَنُ بْنُ عَطِيَّةَ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ الرَّبِيعِ ، عَنِ الأَغَرِّ بْنِ الصَّبَّاحِ ، عَنْ خَلِيفَةَ بْنِ حُصَيْنٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ ، قَالَ : كُنْتُ جَالِسًا مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُبَيٍّ ، فَمَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أُنَاسٍ مِنْ أَصْحَابِهِ ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ : " ﴿لَئِنْ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الأَعَزُّ مِنْهَا الأَذَلَّ﴾ ، فَأَتَيْتُ سَعْدَ بْنَ عُبَادَةَ فَأَخْبَرْتُهُ ، فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ ، فَأَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُبَيٍّ ، فَحَلَفَ لَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ بِاللَّهِ مَا تَكَلَّمَ بِهَذَا ، فَنَظَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّمَا أَخْبَرَنِيهِ الْغُلامُ زَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ ، فَجَاءَ سَعْدٌ فَأَخَذَ بِيَدِي فَانْطَلَقَ بِي ، فَقَالَ : هَذَا حَدَّثَنِي ، قَالَ : فَانْتَهَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ ، فَانْتَهَيْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ وَبَكَيْتُ ، وَقُلْتُ : إِي وَالَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ النُّورَ وَالنُّبُوَّةَ لَقَدْ قَالَهُ ،

---

1 Cuma Sur. 11.

2 Bezzâr (2273). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin tam olarak sadece bu isnâdla rivayet edildiğini biliyoruz."

قَالَ : وَانْصَرَفَ عَنْهُ نَبِيُّ اللّهِ صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَنْزَلَ اللّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ "
إِلَى آخِرِ   قلت : هو في الصحيح بغير سياقه .

رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم، وهو ضعيف .

11420. Zeyd b. Erkam anlatıyor: Abdullah b. Ubey ile birlikte oturuyordum. O sırada bir grup ashabıyla birlikte Resûlullah yanımızdan geçti. Abdullah b. Ubey: "**Eğer Medine'ye dönersek, şerefli olanlar alçakları oradan mutlaka çıkaracaktır**"[1] dedi. Hemen Sa'd b. Ubâde'nin yanına giderek bunu ona bildirdim. O da Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) giderek bunu ona anlattı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Abdullah b. Ubey'e birini göndererek kendisine bu olayı sordurdu. Abdullah b. Ubey, Allah adına yemin ederek öyle bir şey konuşmadığını söyledi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Sa'd b. Ubâde'ye baktı. Sa'd: "Ya Resûlallah! Bana da bunu bir çocuk; Zeyd b. Erkam söyledi" dedi. Sonra Sa'd geldi, elimden tutup beni (Abdullah'a) götürerek: "Bana onu bu söyledi" dedi. Abdullah b. Ubey beni azarladı. Sonra hep birlikte Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittik. Ben ağlayarak: "Sana nuru ve nübüvveti indiren (Allah)a yemin ederim ki o bunu söyledi" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Abdullah'a dokunmadı. Derken Yüce Allah "**Münafıklar sana geldiklerinde....**"[2] âyetiyle başlayan Münafikûn sûresini indirdi.

★ Ben derim ki: Hadis, *Sahîh*'de farklı ifadelerle yer almıştır.

Bu şekliyle ise Taberânî zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den nakletmiştir.[3]

---

1 Münafikûn Sur. 8.

2 Münafikûn Sur. 1

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (5073)

(بَابُ سُورَةُ الطَّلَاقِ)

Talak Sûresi

قوله تعالى : ﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا﴾

Yüce Allah'ın "Kim Allah'tan Korkarsa, Allah Ona Bir Çıkış Yolu Gösterir" Âyeti

١١٤٢١ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَارِثِ الْهِلَالِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَمْرٍو الْبَجَلِيُّ ، ثنا سَلَامُ الطَّوِيلُ ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّخِذُوا تَقْوَى اللَّهِ تِجَارَةً يَأْتِيكُمُ الرِّزْقُ بِلَا بِضَاعَةٍ وَلَا تِجَارَةٍ " ، ثُمَّ قَرَأَ : ﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾ "

رواه الطبراني, وفيه: إسماعيل بن عمرو البجلي, وهو ضعيف .

11421. Muâz b. Cebel der ki: Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Ey insanlar, sizler Allah korkusunu (takvayı) ticaret malı edinin; ondan sonra size rızkınız mal ya da ticaret olmaksızın gelsin."* Sonra **"Kim Allah'tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu gösterir ve ona hiç beklemediği bir yerden rızık verir"**[1] âyetini okudu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İsmâîl b. Amr el-Becelî zayıftır.[2]

١١٤٢٢ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ . ح وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا عَارِمٌ أَبُو النُّعْمَانِ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ بَهْدَلَةَ ، عَنْ أَبِي الضُّحَى ، قَالَ : اجْتَمَعَ مَسْرُوقٌ ، وَشُتَيْرُ بْنُ شَكَلٍ فِي الْمَسْجِدِ ، فَتَعَرَّضَ إِلَيْهِمَا حِلَقُ الْمَسْجِدِ ، فَقَالَ مَسْرُوقٌ : مَا أَرَى هَؤُلَاءِ جَلَسُوا إِلَيْنَا إِلَّا لِيَسْمَعُوا مِنَّا خَيْرًا ، فَإِمَّا تُحَدِّثُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ وَأُصَدِّقُكَ ، وَإِمَّا أَنْ أُحَدِّثَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ وَتُصَدِّقَنِي ، فقال : حَدِّثْنَا أَبَا عَائِشَةَ ، فَقَالَ مَسْرُوقٌ : سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ , يَقُولُ : " الْعَيْنَانِ تَزْنِيَانِ ، وَالرِّجْلَانِ تَزْنِيَانِ ، وَالْيَدَانِ تَزْنِيَانِ ، وَيُصَدِّقُ ذَلِكَ الْفَرْجُ ، وَيُكَذِّبُهُ " ، قَالَ : نَعَمْ ، وَأَنَا قَدْ سَمِعْتُهُ قال : فَهَلْ

---

1 Talak Sur. 2-3.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (20/97). Senedinde ismi geçen Selâm et-Tavîl metruktur. Ayrıca Hâlid b. Ma'dân, Muâz'dan hadis işitmemiştir.

سَمِعْتَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ ، يَقُولُ : " أَنَّ أَجْمَعَ آيَةٍ فِي الْقُرْآنِ حَلالٌ ، وَحَرَامٌ ، وَأَمْرٌ ، وَنَهْيٌ : ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ﴾ إِلَى آخِرِ الآيَةِ ؟ " ، قَالَ : نَعَمْ قَالَ : وَأَنَا قَدْ سَمِعْتُهُ ، قَالَ : فَهَلْ سَمِعْتَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ ، يَقُولُ : " أَنَّ أَكْبَرَ آيَةٍ فِي الْقُرْآنِ تَفْوِيضًا : ﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لا يَحْتَسِبُ﴾ ؟ قَالَ : نَعَمْ قَالَ : وَأَنَا قَدْ سَمِعْتُهُ ، قَالَ : وَهَلْ سَمِعْتَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ ، يَقُولُ : " أَنَّ أَشَدَّ آيَةٍ فِي الْقُرْآنِ فَرَجًا : ﴿يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ﴾ إِلَى آخِرِ الآيَةِ " ؟ " ، قَالَ : نَعَمْ ، قَالَ : فَأَنَا قَدْ سَمِعْتُهُ ،

11422. Ebu'd-Duhâ anlatıyor: Mesrûk ile Şüteyr b. Şekel mescitte bir araya geldiler. Mescittekiler hemen onların etrafında halka oluşturdular. Mesrûk: "Sanırım bunlar yanımıza ancak bizden hayırlı bir şeyler dinlemek için toplandılar. Dolayısıyla ya sen Abdullah'tan rivayette bulun, ben seni tasdik edeyim. Ya da ben Abdullah'tan rivayette bulunayım, sen beni tasdik et, dedi. Şüteyr de: "Sen anlat, Ebû Âişe" deyince Mesrûk şöyle anlattı: Ben, Abdullah b. Mes'ûd'u şöyle derken işittim: "Gözler zina eder, ayaklar zina eder, eller zina eder. Cinsel organ ise bu organları ya doğrular, ya da yalanlar."

Şüteyr de: "Doğru. Bunu Abdullah'tan ben de işittim, diyerek onu tasdik etti.

Mesrûk devamla şöyle dedi: Sen Abdullah b. Mes'ûd'u şöyle derken işittin mi?: Kur'ân'da helal ve haram, emir ve yasak konusundaki en kapsamlı âyet şudur: **"Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor."**[1]

Şüteyr de: "Evet. Bunu ben de işittim" dedi.

Mesrûk devamla şöyle dedi: Abdullah b. Mes'ûd'u şöyle derken işittin mi? Kuşkusuz Allah'ın Kitab'ındaki en yüce tevekkül âyeti şudur: **"Kim Allah'tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu gösterir ve ona hiç beklemediği bir yerden rızık verir."**[2]

Şüteyr: "Evet. Bunu ben de işittim" dedi.

Mesrûk dedi ki: Abdullah b. Mes'ûd'u şöyle derken işittin mi:

---

[1] Nahl Sur. 90.

[2] Talak Sur. 2-3.

Kur'ân'daki en sevindirici âyet şudur: "**Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.**"[1]

Şüteyr: "Evet. Bunu ben de işittim" diyerek onu tasdik etti.

١١٤٢٣ – وفي رواية : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا أَبو الأَحْوَصِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ مَسْرُوقٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، قَالَ : جَلَسَ مَسْرُوقٌ ، وَشُتَيْرُ بْنُ شَكَلٍ فِي مَسْجِدِ الأَعْظَمِ ، فَرَآهُمَا نَاسٌ فَتَحَوَّلُوا إِلَيْهِمَا ، فَقَالَ مَسْرُوقٌ لِشُتَيْرٍ : إِنَّمَا تَحَوَّلَ إِلَيْنَا هَؤُلاءِ لِنُحَدِّثَهُمْ ، فَإِمَّا أَنْ تُحَدِّثَ وَأُصَدِّقُكَ ، وَإِمَّا أَنْ أُحَدِّثَ وَتُصَدِّقَنِي ، فقال مسروق حَدِّثْ أُصَدِّقُكَ ، قَالَ شُتَيْرٌ : ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ " إِنَّ أَعْظَمَ آيَةٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ : ﴿اللَّهُ لا إِلَهَ إِلا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ إِلَى آخِرِ الآيَةِ " ، فَقَالَ مَسْرُوقٌ : صَدَقْتَ والباقي بنحوه

رواه كله الطبراني بأسانيد ورجال الأول رجال الصحيح غير عاصم بن بهدلة وهو ثقة وفيه ضعف .

11423. Şa'bî anlatıyor: Mesrûk ile Şüteyr b. Şekel, en büyük camide oturdular. Halk görünce onlara doğru yöneldiler. Mesrûk, Şüteyr'e: "Bunlar bizlere dönmüşler, onlara hadis aktarmamızı bekliyorlar. O halde ya sen hadis aktar. Ben seni tasdik edeyim; ya da ben aktarayım sen beni doğrula" dedi. Mesrûk: "Sen aktar, ben seni doğrulayayım" deyince Şüteyr dedi ki: Bize Abdullah b. Mes'ûd şöyle bildirdi: Allah'ın Kitab'ındaki en yüce âyet şudur: "**Allah'tan başka tanrı yoktur. O Hayy'dır, Kayyûm'dur.**" (yani Âyetu'l-kürsî)[2]

Mesrûk da: "Doğru söylüyor" deyip onu tasdik etti. Gerisi yukarıdaki gibidir.

★ Rivayetlerin hepsini de farklı isnâdlarla Taberânî nakletmiş olup ilkinin ravileri, Âsım b. Behdele hariç, *Sahîh*'in ravileridir. Âsım'ın ise güvenilir olmakla beraber zayıf yönü de bulunmaktadır.[3]

---

1 Zümer Sur. 53.

2 Bakara Sur. 255.

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8659). Senedinde Âsım b. Behdele yer almamıştır.

(بَابُ سُورَةَ التَّحْرِيْمَ)

Tahrim Sûresi

قوله تعالى : ﴿يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ﴾

Yüce Allah'ın "Ey Peygamber! Allah'ın Sana Helal Kıldığı Bir Şeyi Niçin Kendine Haram Ediyorsun?" Âyeti [1]

١١٤٢٤ – حَدَّثَنَا بِشْرٌ ، قَالَ : نا ابْنُ رَجَاءٍ ، عَنْ إِسْرَائِيلَ ، عَنْ مُسْلِمٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا : ﴿يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ﴾ قَالَ : نَزَلَتْ هَذِهِ فِي سَرِيَّتِهِ

رواه البزار بإسنادين والطبراني ورجال البزار رجال الصحيح غير بشر بن آدم الأصغر وهو ثقة

11424. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre **"Ey peygamber! Allah'ın sana helal kıldığı bir şeyi niçin kendine haram ediyorsun"** âyeti, cariyesiyle ilişkisi hakkında nâzil olmuştur.

★ Bunu iki ayrı isnâdla Bezzâr ve ayrıca Taberânî rivayet etmiş olup Bezzâr'ın ravileri, güvenilir bir ravi olan Bişr b. Âdem el-Esğar hariç *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١١٤٢٥ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نا هِشَامُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَبُو الْوَلِيدِ الْمَخْزُومِيُّ إِمَامُ مَسْجِدِ صَنْعَاءَ ، قَالَ : أَنَا مُوسَى بْنُ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي كَثِيرٍ مَوْلَى الأَنْصَارِ ، عَنْ عَمِّهِ ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَارِيَةَ الْقِبْطِيَّةِ سَرِيَّتِهِ بَيْتَ حَفْصَةَ بِنْتِ عُمَرَ ، فَوَجَدَتْهَا مَعَهُ ، فَقَالَتْ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، فِي بَيْتِي مِنْ بَيْنِ بُيُوتِ نِسَائِكَ ؟ قَالَ : " فَإِنَّهَا عَلَيَّ حَرَامٌ أَنْ أَمَسَّهَا يَا حَفْصَةُ ، وَاكْتُمِي هَذَا عَلَيَّ " ، فَخَرَجَتْ حَتَّى أَتَتْ عَائِشَةَ ، فَقَالَتْ : يَا بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ ، أَلا أُبَشِّرُكِ ؟ فَقَالَتْ : بِمَاذَا ؟ قَالَتْ : وَجَدْتُ مَارِيَةَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِي ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، فِي بَيْتِي مِنْ بَيْنِ بُيُوتِ نِسَائِكَ ؟ وَبِي تَفْعَلُ هَذَا مِنْ بَيْنِ نِسَائِكَ ؟ فَكَانَ أَوَّلُ السُّرُورِ أَنْ حَرَّمَهَا عَلَى نَفْسِهِ ، ثُمَّ قَالَ لِي : " يَا حَفْصَةُ ، أَلا أُبَشِّرُكِ ؟ " فَقُلْتُ : بَلَى بِأَبِي وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ ، فَأَعْلَمَنِي أَنَّ أَبَاكِ يَلِي الأَمْرَ مِنْ بَعْدِهِ ، وَأَنَّ أَبِي يَلِيهِ بَعْدَ أَبِيكِ ، وَقَدِ اسْتَكْتَمَنِي

---

[1] Tahrim Sur. 1.

[2] Bezzâr (2274, 2275). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin bu iki tarik dışında İbn Abbâs'dan *muttasıl* olarak nakledildiğini bilmiyoruz." Ayrıca bak. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11130)

ذَلِكَ فَاكْتُمِيهِ ، فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي ذَلِكَ : ﴿يَأَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللهُ لَكَ﴾ أَيْ : مِنْ مَارِيَةَ :﴿تَبْتَغِي مَرْضَاتَ أَزْوَاجِكَ﴾ أَيْ : حَفْصَةَ ،﴿وَاللهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ آية أَيْ : لِمَا كَانَ مِنْكَ ، ﴿قَدْ فَرَضَ اللهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ وَاللهُ مَوْلاكُمْ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ وَإِذْ أَسَرَّ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثًا﴾ يَعْنِي حَفْصَةَ ،﴿فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ﴾ يَعْنِي عَائِشَةَ ، ﴿وَأَظْهَرَهُ اللهُ عَلَيْهِ﴾أَيْ بِالْقُرْآنِ ﴿عَرَّفَ بَعْضَهُ﴾ عَرَّفَ حَفْصَةَ مَا أَظْهَرَتْ مِنْ أَمْرِ مَارِيَةَ ، ﴿وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ﴾ عَمَّا أَخْبَرَتْ بِهِ مِنْ أَمْرِ أَبِي بَكْرٍ ، وَعُمَرَ ، فَلَمْ يُثَرِّبْهُ عَلَيْهَا ،﴿فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَنْبَأَكَ هَذَا قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ﴾، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْهَا يُعَاتِبُهَا ، فَقَالَ :﴿إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللهَ هُوَ مَوْلاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ﴾ يَعْنِي أَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ ، ﴿وَالْمَلائِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبْدِلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكُنَّ مُسْلِمَاتٍ مُؤْمِنَاتٍ قَانِتَاتٍ تَائِبَاتٍ عَابِدَاتٍ سَائِحَاتٍ ثَيِّبَاتٍ وَأَبْكَارًا﴾ فَوَعَدَهُ مِنَ الثَّيِّبَاتِ : آسِيَةَ بِنْتَ مُزَاحِمٍ امْرَأَةَ فِرْعَوْنَ ، وَأُخْتَ نُوحٍ ، وَمِنَ الأَبْكَارِ : مَرْيَمَ بِنْتَ عِمْرَانَ ، وَأُخْتَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ

رواه الطبراني في الأوسط من طريق موسى بن جعفر بن أبي كثير, عن عمه, قال الذهبي : مجهول وخبره ساقط .

11425. Ebû Hureyre anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. Ömer'in kızı Hafsa'nın evinde Kıbtî cariyesi Mâriye ile gerdeğe girdi. Hafsa, evinde Mâriye'yi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte görünce: "Ya Resûlallah! Diğer hanımlarının evinde değil de benim evimde mi (bunu yapıyorsun)?" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Hafsa! Bundan sonra Mâriya'ya dokunmak bana haram olsun. Bunu benim için gizle"* dedi. Hafsa ise hemen çıkıp Âişe'nin yanına gitti ve "Ey Ebû Bekir'in kızı! Sana bir müjde vereyim mi?" dedi. Âişe: "Ne müjdesi?" deyince şöyle anlattı: "Ben Mâriye'yi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte benim evimde (odamda) yakaladım. Dedim ki: «Ya Resûlallah! Diğer hanımlarının evinde değil de benim evimde mi (onunla birlikte oluyorsun)?» İlk sevinçli haber, onu kendisine haram kılmasıdır. Sonra bana dedi ki: «*Ey Hafsa! Sana bir müjde vereyim mi?*» Ben de: «Tabii ki ver, ya Resûlullah, anam babam sana feda olsun» dedim. Bana bildirdi ki (ey Âişe): *"Allah Resûlü'nden sonra senin baban yönetime gelecek. Senin babandan sonra da benim babam yönetime gelecek."* Sonra benden bu bilgiyi gizlememi istedi. Bu bilgiyi sen de gizle."

Bunun üzerine Yüce Allah şu âyetlerini indirdi "**Ey peygamber! Eşlerinin rızasını gözeterek Allah'ın sana helal kıldığı bir şeyi** (Yani Mâriya'yı) **niçin kendine haram ediyorsun? Allah bağışlayandır, esirgeyendir.** (Senin aşırıya kaçıp işlediğin kusuru affeder) **Allah şüphesiz size, yeminlerinizi bozmayı meşru kılmıştır. Allah sizin dostunuzdur. O, Alîm'dir, Hakîm'dir. Peygamber, eşlerinden birine** (yani Hafsa'ya) **gizlice bir söz söylemişti. O, bunu peygamberin diğer bir eşine** (yani Âişe'ye) **haber verince, Allah da peygambere durumu** (Kur'ân yoluyla) **bildirmiş, o da bir kısmını yüzüne vurmuş** (yani Mâriya olayını anlatmasını Hafsa'nın yüzüne vurmuş) **bir kısmını ise saklamıştır.** (Yani Hafsa'nın Ebû Bekir ve Ömer'in yönetici olacaklarını deşifre etmesini onun yüzüne vurmamış, ona bildirmemiştir) **Eşine, gizlice söylediği şeyi başkasına nakletmiş olduğunu bildirince, eşi: «Bunu sana kim haber verdi?» demiş, o da: «Bana, her şeyi bilen ve her şeyden haberdar olan Allah haber verdi» demişti.**"[1] Sonra Allah, eşlerini kınamaya geçer: "**Ey Peygamberin eşleri! Eğer ikiniz de Allah'a tövbe ederseniz, kaymış olan kalpleriniz düzelmiş olur. Eğer eşinizin aleyhinde yardımlaşarak bir şey yapmağa kalkarsanız, bilin ki Allah onun dostu, bundan başka Cebrail, iyi müminler** (yani Ebû Bekir ve Ömer) **ve melekler de yardımcısıdır. Ey Peygamberin eşleri! Eğer o sizi boşarsa, Rabbi ona; sizden daha iyi olan, kendini Allah'a veren, inanan, boyun eğen, tövbe eden, kulluk eden, oruç tutan, dul ve bakire eşler verebilir.**"[2] Allah, peygamberine dul kadınlardan Firavun'un karısı Âsiye binti Muzâhim ile Nûh'un kız kardeşini, bâkirelerden ise İmrân kızı Meryem ile Mûsa'nın kız kardeşini vaad etmiştir.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Mûsa b. Câfer b. Ebî Kesîr kanalıyla amcasından nakletmiştir ki Zehebî bu şahsın meçhul, naklettiği haberin de değersiz olduğunu belirtmiştir.

١١٤٢٦ – حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى ، ثنا مُسَدَّدٌ ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِي عَامِرٍ الْخَزَّازِ ، حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَشْرَبُ عِنْدَ سَوْدَةَ مِنَ الْعَسَلِ ، فَيَدْخُلُ عَلَى عَائِشَةَ ، فَقَالَتْ : إِنِّي أَجِدُ مِنْكَ رِيحًا ، ثُمَّ دَخَلَ عَلَى حَفْصَةَ ، فَقَالَتْ : إِنِّي أَجِدُ مِنْكَ رِيحًا ، فَقَالَ : " إِنِّي أُرَاهُ مِنْ شَرَابٍ شَرِبْتُهُ عِنْدَ سَوْدَةَ وَاللَّهِ لا أَشْرَبُهُ " ، فَنَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ : ﴿يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ﴾

[1] Tahrim Sur. 1-3.

[2] Tahrim Sur. 4-5.

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

11426. İbn Abbâs anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Sevde'nin yanında bal şerbeti içerdi. Bir gün (Sevde'nin evinde bal şerbeti içtikten sonra) Âişe'nin yanına girdi ve Âişe: "Senden bir koku geliyor" dedi. Sonra Hafsa'nın yanına girdi. O da: "Senden bir koku geliyor" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sanırım bu koku, Sevde'nin yanında içtiğim içecekten kaynaklanmaktadır. Vallahi bir daha ondan içmem"* dedi. Bu olay üzerine: **"Ey Peygamber! Allah'ın sana helal kıldığı bir şeyi niçin kendine haram ediyorsun?"**[1] âyeti indi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١١٤٢٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ ، ثنا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ زَيْدٍ الْعَمِّيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ﴾، قَالَ : " صَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ : أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا " رواه الطبراني, وفيه: عبد الرحيم بن زيد العمي ,وهو متروك .

11427. Abdullah (İbn Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Yüce Allah'ın "...**bilin ki Allah, onun dostu, bundan başka Cebrail, iyi müminler ve melekler de yardımcısıdır**"[3] âyetinde geçen **"iyi müminler"** tabirini "Ebû Bekir ve Ömer" olarak açıklamıştır.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Abdurrahîm b. Zeyd el-Ammî metruktur.[4]

قوله تعالى : ﴿وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ﴾

Yüce Allah'ın "Onun Yakıtı, İnsanlarla Taşlardır" Âyeti[5]

١١٤٢٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا مِسْعَرُ بْنُ كِدَامٍ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَيْسَرَةَ ، عَنِ ابْنِ سَابِطٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ فِي قَوْلِهِ :

---

1 Tahrim Sur. 1.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11226)

3 Tahrim Sur. 4.

4 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10477)

5 Tahrim Sur. 6.

﴿وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ﴾ ، قَالَ : " حِجَارَةٌ مِنْ كِبْرِيتٍ يَجْعَلُهَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عِنْدَهُ كَيْفَ شَاءَ ، وَكَمَا شَاءَ " رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم, وهو ضعيف

11428. Abdullah b. Mes'ûd, Yüce Allah'ın "**Onun yakıtı insanlarla taşlardır**" âyetini şöyle açıklamıştır: "Bu, kibrit taşı olup Allah kendi katında onu istediği anda istediği gibi yapar."

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den nakletmiştir.[1]

(بَابُ سُورَةِ تَبَارَكَ)

Tebâreke/Mülk Sûresi

١١٤٢٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَجْلانَ ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَكَمِ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَوَدِدْتُ أَنَّهَا فِي قَلْبِ كُلِّ إِنْسَانٍ مِنْ أُمَّتِي " يَعْنِي : تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ

رواه الطبراني, وفيه: إبراهيم بن الحكم بن أبان ,وهو ضعيف .

11429. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Keşke bu sûre (yani Tebâreke sûresi) ümmetimin her ferdinin kalbinde (ezberinde) olsa"* diye temenni etmiştir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İbrâhîm b. el-Hakem b. Ebân zayıftır.[2]

١١٤٣٠ - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ يَحْيَى الطَّيِّبُ الْبَصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ الأُبُلِّيُّ ، حَدَّثَنَا سَلامُ بْنُ مِسْكِينٍ ، عَنْ ثَابِتٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " سُورَةٌ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هِيَ إِلا ثَلاثُونَ آيَةً خَاصَمَتْ عَنْ صَاحِبِهَا حَتَّى أَدْخَلَتْهُ الْجَنَّةَ ، وَهِيَ سُورَةُ تَبَارَكَ"

رواه الطبراني في الصغير والأوسط ورجاله رجال الصحيح

11430. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ın otuz âyetli bir sûresi vardır ki sahibini cennete sokuncaya kadar onu savunur. Bu, Tebareke sûresidir"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9026)

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11616)

ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١٤٣١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ ، ثنا مُحْرِزُ بْنُ سَلَمَةَ ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ عَرْفَجَةَ بْنِ عَبْدِ الْوَاحِدِ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " كُنَّا نُسَمِّيهَا فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَانِعَةَ ، وَإِنَّهَا فِي كِتَابِ اللَّهِ سُورَةٌ ، مَنْ قَرَأَ بِهَا فِي كُلِّ لَيْلَةٍ فَقَدْ أَكْثَرَ وَأَطْنَبَ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط ورجاله ثقات .

11431. İbn Mes'ûd der ki: Biz bu sûreye Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında *el-Mânia* (engel) ismini verirdik. Bu, Allah'ın Kitab'ında yer alan bir sûredir ki onu kim bir gecede okursa, gerçekten çok (Kur'ân) okumuş ve yerinde bir amel işlemiş olur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

١١٤٣٢ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " يُؤْتَى الرَّجُلُ فِي قَبْرِهِ فَيُؤْتَى رِجْلاهُ فَيَقُولانِ : لَيْسَ لَكُمْ عَلَى مَا قِبَلَنَا مِنْ سَبِيلٍ كَانَ يَقْرَأُ عَلَيْنَا سُورَةَ الْمُلْكِ ، ثُمَّ يُؤْتَى جَوْفُهُ ، فَيَقُولُ : لَيْسَ لَكُمْ عَلَيَّ سَبِيلٌ قَدْ كَانَ وَعَى فِيَّ سُورَةَ الْمُلْكِ ، ثُمَّ يُؤْتَى مِنْ رَأْسِهِ ، فَيَقُولُ : لَيْسَ لَكُمْ عَلَى مَا قِبَلِي سَبِيلٌ كَانَ يَقْرَأُ فِيَّ سُورَةَ الْمُلْكِ " ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " فَهِيَ الْمَانِعَةُ تَمْنَعُ عَذَابَ الْقَبْرِ ، وَهِيَ فِي التَّوْرَاةِ هَذِهِ سُورَةُ الْمُلْكِ مَنْ قَرَأَهَا فِي لَيْلَةٍ أَكْثَرَ وَأَطْنَبَ "

11432. Abdullah bin Mes'ûd der ki: Kişiye kabrinde melek gelir. Ayakları tarafından ona yaklaştığında ayakları: "Bizim tarafımızdan ona yaklaşamazsın. Çünkü bu kişi bize Mülk sûresini okurdu" der. Sonra karın bölgesinden gelir. Karnı da: "Ona benim tarafımdan dokunamazsın. Çünkü o bana Mülk sûresini okurdu" der. Sonra başı tarafından gelir. Başı da: "Benim tarafımdan ona dokunamazsınız. Çünkü o bana Mülk sûresini okurdu" der.

Abdullah der ki: "Bu sûre, Mânia (engel)dir. Kabir azabına mani olur. Bu Mülk sûresi, Tevrat'ta da yer almıştır. Onu kim bir gecede okursa,

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (490). Taberânî'nin hocası Süleymân b. Dâvud et-Tabîb'in biyografisi yazılmamıştır.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10254)

çok (Kur'ân) okumuş ve yerinde bir amel işlemiş olur."[1]

١١٤٣٣ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، أَنَا مَعْمَرٌ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " مَاتَ رَجُلٌ فَجَاءَتْهُ مَلائِكَةُ الْعَذَابِ فَجَلَسُوا عِنْدَ رَأْسِهِ ، فَقَالَ : لا سَبِيلَ لَكُمْ إِلَيْهِ ، قَدْ كَانَ يَقْرَأُ سُورَةَ الْمُلْكِ فذكر نحوه

رواه الطبراني, وفيه: عاصم بن بهدلة, وهو ثقة, وفيه ضعف, وبقية رجاله رجال الصحيح .

11433. Diğer bir rivayette ibare şöyledir: Bir adam ölür. Azap melekleri yanına gelip başucuna otururlar. Başı: "Ona dokunamazsınız, çünkü o Mülk sûresini okurdu" der.....

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Âsım b. Behdele, zayıf yönü bulunsa da güvenilirdir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.**[2]

(بَابُ سُورَةِ ن)

Nûn/Kalem Sûresi

١١٤٣٤ - حَدَّثَنَا أَبُو حَبِيبٍ زَيْدُ بْنُ الْمُهْتَدِي الْمَرْوَذِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ يَعْقُوبَ الطَّالْقَانِيُّ ، ثنا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ ، عَنْ أَبِي الضُّحَى مُسْلِمِ بْنِ صُبَيْحٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ أَوَّلَ مَا خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى الْقَلَمُ وَالْحُوتُ ، قَالَ : مَا أَكْتُبُ ؟ قَالَ : كُلَّ شَيْءٍ كَانَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، ثُمَّ قَرَأَ ن وَالْقَلَمِ فَالنُّونُ : الْحُوتُ ، وَالْقَلَمُ : الْقَلَمُ "

رواه الطبراني وقال : لم يرفعه عن حماد بن زيد إلا مؤمل بن إسماعيل قلت : ومؤمل ثقة كثير الخطأ وقد وثقه ابن معين وغيره, وضعفه البخاري وغيره, وبقية رجاله ثقات .

11434. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah'ın ilk yarattıkları Kalem ve balıktır. Kalem: «Ne yazayım?» diye sorunca Allah: «Kıyamet gününe değin var olacak her şeyi» buyurdu."* Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), "**Nûn; kalem ve onunla yazılanlara andolsun ki,** "[3] âyetini okuyup *"Nûn, balık; kalem de kalemdir"* buyurdu.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8651)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8652, 8653)

[3] Kalem Sur. 1.

★ Bu rivayeti nakleden Taberânî onu Hammâd b. Zeyd yoluyla sadece Muemmel b. İsmâîl'in bu hadisi Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırdığını belirtmiştir.

Ben derim ki: Muemmel güvenilir olmakla beraber çok hata yapardı. Kendisini İbn Maîn ve başkaları güvenilir görürlerken Buhârî ve başkaları zayıf olarak değerlendirmişlerdir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

قوله تعالى : ﴿عُتُلٍّ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٍ﴾

Yüce Allah'ın "Kaba; Daha da Kötüsü Soysuz"[2] Âyeti

١١٤٣٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنْمٍ قَالَ سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْعُتُلِّ الزَّنِيمِ فَقَالَ هُوَ الشَّدِيدُ الْخَلْقِ الْمُصَحَّحُ الأَكُولُ الشَّرُوبُ الْوَاجِدُ لِلطَّعَامِ وَالشَّرَابِ الظَّلُومُ لِلنَّاسِ رَحِيبُ الْجَوْفِ

رواه أحمد, وفيه: شهر وثقه جماعة, وفيه ضعف وعبد الرحمن بن غنم ليس له صحبة على الصحيح .

11435. Abdurrahman b. Ğanm bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), "العتل الزنيم" tabirinin mânâsı sorulduğunda şöyle buyurdu: *"Sert tabiatlı, sağlıklı, aşırı yiyen (obur), aşırı içen, su ve içecek bulabilen, insanlara zulmeden, karnı geniş kişi, demektir."*

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup isnâdında yer alan Şehr, zayıf yönü bulunmakla beraber bir grup kimse tarafından güvenilir kabul edilmiştir. Abdurrahman b. Ğanm da doğru görüşe göre sahabi değildir.[3]

قوله تعالى : ﴿يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ﴾

Yüce Allah'ın "O Gün İşin Dehşetinden Baldır (*Sâk*) Açılır"[4] Âyeti

١١٤٣٦ - حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ رَوْحُ بْنُ جَنَاحٍ ، عَنْ مَوْلًى لِعُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ﴿يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ﴾، قَالَ : " عَنْ نُورٍ عَظِيمٍ يَخِرُّونَ لَهُ سُجَّدًا "

رواه أبو يعلى, وفيه: روح بن جناح, وثقه دحيم, وقال فيه : ليس بالقوي, وبقية رجاله ثقات .

11436. Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12227)

[2] Kalem Sur. 13.

[3] Ahmed b. Hanbel (4/227)

[4] Kalem Sur. 42.

vesellem): **"O gün işin dehşetinden baldır (*sâk*) açılır"**[1] âyeti ile ilgili olarak *"Yani büyük bir ışık/nur açılır ve insanlar ona secdeye kapanırlar"* buyurmuştur.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Ravh b. Cenâh'ı Duhaym güvenilir görmekle beraber: "Sağlam değildir" demiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[2]

(بَابُ سُورَةِ الحَاقَّةِ)

Hâkka Sûresi

قوله تعالى : ﴿حُسُومًا﴾

Yüce Allah'ın "Allah Onu, Ardarda (*husûmen*) Yedi Gece, Sekiz Gün Onların Üzerine Musallat Etti"[3] Âyeti

١١٤٣٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا الفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿حُسُومًا﴾ ، قَالَ : " مُتَتَابِعَاتٌ "

رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم وهو ضعيف

11437. İbn Mes'ûd, Yüce Allah'ın "حسوما"[4] ifadesine "peş peşe/ardarda" anlamını vermiştir.

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den nakletmiştir.[5]

---

1 Hâkka Sur. 7.

2 Ebû Ya'lâ (7283). Senedinde zikri geçen Ömer b. Abdilazîz'in azatlısı tanınmamaktadır. Ayrıca Ebû Ya'lâ'nın hocası Kâsım b. Yahya'nın da biyografisi yazılmamıştır. Bak. *Silsiletu'l-ehâdisi'd-daîfe* (1339)

3 Kalem Sur. 42.

4 Hâkka Sur. 7.

5 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9061)

قوله تعالى : ﴿وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الأَقَاوِيلِ﴾

Yüce Allah'ın "Eğer O (Muhammed), Bize, İftira Olarak Bir Takım Sözler İsnat Etmiş Olsaydı..."[1] Âyeti

١١٤٣٨ – حَدَّثَنَا مِقْدَامٌ ، ثَنَا خَالِدُ بْنُ نِزَارٍ ، نا سَعِيدُ بْنُ السَّائِبِ الطَّائِفِيُّ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَامِرٍ السُّوَائِيِّ ، " أَنَّهُمْ بَيْنَا يَطُوفُونَ بِالطَّاغِيَةِ إِذْ سَمِعُوا مُتَكَلِّمًا يَقُولُ : ﴿وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الأَقَاوِيلِ لأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ﴾، فَفَزِعْنَا لِذَلِكَ ، فَقُلْنَا : مَا هَذَا الْكَلامُ الَّذِي لا نَعْرِفُهُ ؟ فَنَظَرْنَا فَإِذَا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُنْطَلِقًا

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: السائب بن يسار الطائفي, و لم أعرفه, وبقية رجاله ثقات .

11438. Yezîd b. Âmir es-Suvâî'nin anlattığına göre kendileri putu tavaf ederken birden bir kişinin "**Eğer o (Muhammed) bizim adımıza bir takım sözler uydurmuş olsaydı, onu kuvvetle yakalar, şah damarını koparırdık**"[2] dediğini işittik ve bundan ürktük. "Bu tanıdık bir söz değildir" dedik. Sonra baktık ki Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) geliyor.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Sâib b. Yesâr et-Tâifî'yi tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.

(بَابُ سُورَةِ سَأَلَ)

Meâric Sûresi

قوله تعالى : ﴿يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ﴾

Yüce Allah'ın "O Gün Gök, Erimiş Maden (*Mühl*) Gibi Olur" Âyeti[3]

١١٤٣٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ قَابُوسَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ آخِرُ شِدَّةٍ يَلْقَاهَا الْمُؤْمِنُ الْمَوْتُ وَفِى قَوْلِهِ ﴿يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ﴾ قَالَ كَدُرْدِىِّ الزَّيْتِ. وَفِى قَوْلِهِ ﴿آنَاءَ اللَّيْلِ﴾ قَالَ جَوْفُ اللَّيْلِ وَقَالَ هَلْ تَدْرُونَ مَا ذَهَابُ الْعِلْمِ قَالَ هُوَ ذَهَابُ الْعُلَمَاءِ مِنَ الأَرْضِ

---

[1] Hâkka Sur. 44.

[2] Hâkka Sur. 44-45.

[3] Mearic Sur. 8.

رواه أحمد, وفيه: قابوس بن أبي ظبيان, وثقه ابن معين وغيره, وضعفه النسائي وغيره, وبقية رجاله رجال الصحيح.

11439. İbn Abbâs, "**O gün gök erimiş maden gibi (*mühl*) olur**" âyetinde geçen "المهل" kelimesini "zeytin yağı tortusu", yine "آناء الليل"[1] sözcüğünü de "gece ortası" olarak açıklamıştır.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Kâbus b. Ebî Zıbyân'ı İbn Maîn ve başkaları güvenilir görürlerken Nesâî ve başkaları zayıf olarak değerlendirmişlerdir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[2]

قوله تعالى : ﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ﴾

Yüce Allah'ın "Onlar ki Namazlarını Sürekli Kılarlar" Âyeti

١١٤٤٠ - حَدَّثَنَا أَبُو يَزِيدَ الْقَرَاطِيسِيُّ ، ثنا أَسَدُ بْنُ مُوسَى ، ثنا الْمَسْعُودِيُّ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، وَالْحَسَنِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قِيلَ لِعَبْدِ اللَّهِ : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُكْثِرُ ذِكْرَ الصَّلَاةِ : ﴿الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ﴾ ﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ﴾ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " ذَلِكَ لِمَوَاقِيتِهَا " ، قُلْنَا : مَا كُنَّا نَرَاهُ إِلا تَرْكَهَا ، قَالَ : " فَإِنْ تَرْكَهَا الْكُفْرُ "

رواه الطبراني, والحسن بن سعد والقاسم لم يسمعا من ابن مسعود .

11440. Kâsım ve Hasan b. Sa'd anlatıyor: Abdullah (b. Mes'ûd)'a şöyle soruldu: Allah, Kur'ân'da namazı çokça anmaktadır. Nitekim bu meyanda "**Onlar ki namazlarını sürekli kılarlar**"[3], "**Onlar ki namazlarını hiç bırakmazlar**"[4] buyurmuştur.

Dedi ki: "Bu, namaz vakitlerine riayetle ilgilidir."

İnsanlar: "Oysa biz bunun, namazın terk edilmesiyle ilgili olduğunu sanırdık" deyince "Bilakis namazın terki, küfürdür" dedi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiştir. Fakat Hasan b. Sa'd ve Kâsım, İbn Mes'ûd'dan hadis işitmemişlerdir.[5]

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 113; Tâ Hâ Sur. 13; Zümer Sur. 9.

[2] Ahmed b. Hanbel (1/223)

[3] Meâric Sur. 23.

[4] Meâric Sur. 34.

[5] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8938)

(بَابُ سُورَةِ قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ)

Cin sûresi

قوله تعالى : ﴿وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الإِنْسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِنَ الْجِنِّ﴾

Yüce Allah'ın "Doğrusu İnsanlardan Bazı Kimseler, Cinlerden Bazılarına Sığınırlardı da..." Âyeti [1]

١١٤٤١ - حَدَّثَنَا أَبُو يَزِيدَ الْقَرَاطِيسِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْكُوفِيُّ ، ثنا الْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ الْمُزَنِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ كَرْدَمِ بْنِ أَبِي السَّائِبِ ، قَالَ : " خَرَجْتُ مَعَ أَبِي لِحَاجَةٍ مِنَ الْمَدِينَةِ نُرِيدُ مَكَّةَ ، وَذَلِكَ أَوَّلَ مَا ذُكِرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَكَّةَ ، فَأَتَى بِنَا إِلَى صَاحِبِ غَنَمٍ ، فَلَمَّا انْتَصَفَ اللَّيْلُ جَاءَ الذِّئْبُ فَأَخَذَ حَمَلا مِنْ غَنَمِهِ ، فَوَثَبَ الرَّاعِي ، فَقَالَ : يَا عَامِرُ الْوَادِي جَارُكَ ، قَالَ : فَسَمِعْنَا صَوْتًا لا نَرَى صَاحِبَهُ : يَا سَرْحَانُ ، أَرْسِلْهُ ، قَالَ : فَجَاءَ الْحَمَلُ يَشْتَدُّ مَا بِهِ كَدْمَةٌ حَتَّى دَخَلَ فِي الْغَنَمِ ، قَالَ : وَأُنْزِلَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ بِالْمَدِينَةِ ﴿ وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الإِنْسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِنَ الْجِنِّ﴾

رواه الطبراني, وفيه: عبد الرحمن بن إسحاق الكوفي, وهو ضعيف .

11441. Kerdem b. Ebi's-Sâib anlatıyor: Mekke'ye gitmek üzere babamla birlikte yola çıkmıştık. Bu, Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) adının duyulduğu ilk günlere rastlamıştı. Derken bir çobanın yanında konakladık. Gece yarısı olunca kurt geldi ve sürüsünden bir kuzu kaptı. Çoban yerinden fırlayıp "Ey Vadinin sahibi! Ben senin komşunum" dedi. O bunu deyince "Ey kurt! Kuzuyu serbest bırak!" diye bir ses işittik; ama sesin sahibini göremedik. Derken kuzu, gelip sürüye katıldı. Vücudundaki ısırık yarası iyice azmıştı. Sonra Medine'de bu konuyla ilgili olarak Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "**Doğrusu insanlardan bazı kimseler, cinlerden bazılarına sığınırlardı da, cinler onların taşkınlıklarını artırırlardı**" âyeti nâzil oldu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Abdurrahman b. İshâk el-Kûfî zayıftır.[2]

---

1 Cin Sur. 6.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (19/191)

قوله تعالى : ﴿كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا﴾

Yüce Allah'ın "...Neredeyse Onun Etrafında Keçe Gibi Birbirlerine Geçeceklerdi" Âyeti [1]

١١٤٤٢ - قوله تعالى : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ عَمْرٌو وَسَمِعْتُ عِكْرِمَةَ ﴿وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ﴾ وَقُرِئَ عَلَى سُفْيَانَ عَنِ الزُّبَيْرِ ﴿نَفَراً مِنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ﴾ قَالَ بِنَخْلَةَ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْعِشَاءَ الآخِرَةَ ﴿كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَداً﴾ قَالَ سُفْيَانُ اللِّبَدُ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ كَاللِّبَدِ بَعْضُهُ عَلَى بَعْضٍ

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

11442. İkrime ve başkaları, **"Bir zaman cinlerden bir topluluğu Kur'ân dinlemeleri için sana yöneltmiştik"**[2] âyetinde işaret edilen olayın Nahle'de gerçekleştiğini belirtmişlerdir. **"Allah'ın kulu, O'na yalvarmaya (namaza) kalkınca, neredeyse onun etrafında keçe gibi birbirlerine geçeceklerdi"** âyetinde geçen "لِبَداً" kelimesini Süfyân: "[kat kat olan keçe gibi] üst üste binmek[3]" olarak açıklamıştır.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[4]

(بَابُ سُورَةِ الْمُزَّمِّلِ)

Müzzemmil Sûresi

١١٤٤٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ الْوَاسِطِيُّ ، قَالَ : نا مُعَلَّى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، قَالَ : نا شَرِيكٌ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ ، عَنْ جَابِرٍ , قَالَ : " اجْتَمَعَتْ قُرَيْشٌ فِي دَارِ النَّدْوَةِ ، سموا هذا الرجل اسما يصد الناس عنه فَذَكَرُوا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ : سَاحِرٌ ، قَالُوا : لَيْسَ بِسَاحِرٍ ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ : كَاهِنٌ ، قَالُوا : لَيْسَ بِكَاهِنٍ ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ : مَجْنُونٌ ، قَالُوا : لَيْسَ بِمَجْنُونٍ ، قَالُوا : يُفَرِّقُ بَيْنَ الْحَبِيبِ

[1] Cin Sur. 19.

[2] Ahkâf Sur. 29.

[3] İlave için bak. Ahmed b. Hanbel (1/167)

[4] Ahmed b. Hanbel (1/167)

وَحَبِيبِهِ ، فَصَدَرَ الْمُشْرِكُونَ عَلَى ذَلِكَ ، " فَبَلَغَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَزَمَّلَ فِي ثِيَابِهِ ، وَدَثَّرَ " ، فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿يَاأَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ﴾ ، ﴿يَاأَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ﴾

رواه البزار والطبراني في الأوسط وزاد : قالوا : يفرق بين الحبيب وحبيبه وفيه معلى بن عبد الرحمن الواسطي وهو كذاب . قلت ويأتي حديث ابن عباس في سورة المدثر .

111443. Câbir anlatıyor: Bir gün Kureyşliler, Dâru'n-Nedve'de toplanıp "Bu adama öyle bir isim bulun ki halk ondan uzaklaşsın" dediler.

"Kâhin" ismini buldular. Ardından "Fakat o kâhin değildir" dediler.

"Mecnun" dediler. Yine "Mecnun da değildir" dediler.

"Büyücü" dediler. Peşinden "Büyücü de değildir" dediler.

Müşrikler bu görüşlerle dağıldılar. Haber, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) kulağına gitti ve elbisesini üzerine alıp örtündü. Çok geçmeden Cebrail gelerek "**Ey örtünüp bürünen!**"[1], "**Ey örtüsüne bürünen!**"[2] diye seslendi.

★ **Ben derim ki: Konuyla ilgili İbn Abbâs hadisi Müddessir sûresinde gelecektir.**[3]

قوله تعالى : ﴿وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ﴾

Yüce Allah'ın "...Seni Yalanlayanları Bana Bırak" Âyeti [4]

١١٤٤٤ - حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مِهْرَانَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الأَعْلَى ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبَّادِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ أَبِيهِ عَبَّادِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : " لَمَّا نَزَلَتْ : وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلا ، قَالَ : لَمْ يَكُنْ إِلا يَسِيرًا حَتَّى كَانَتْ وَقْعَةُ بَدْرٍ "

رواه أبو يعلى وفيه جعفر بن مهران وعبد الله بن محمد بن عقيل وفيهما ضعف وقد وثقا

11444. Hz. Âişe anlatıyor: "**Nimet içinde yüzen o yalanlayıcıları bana bırak ve onlara biraz mühlet ver**" âyetinin nüzulünün üzerinden az bir

[1] Müzzemmil Sur. 1.

[2] Müddessir Sur. 1.

[3] Bezzâr (2276). Ayrıca demiştir ki: "Bu ifadelerle hadisin sadece Câbir'den bu isnâdla nakledildiğini biliyoruz. Ravilerinden Muallâ, Vasıtlı olup mutabaatı bulunmayan hadisler nakletmiştir. Bununla beraber kendisinden bir grup bilgin rivayette bulunmuştur."

[4] Müzzemmil Sur. 11.

zaman geçmişti ki Bedir savaşı meydana geldi.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Câfer b. Mihrân ve Abdullah b. Muhammed b. Ukayl, güvenilir kabul edilmiş olsalar da zayıflıkları vardır.[1]

قوله تعالى : ﴿إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ ثَقِيلًا﴾

Yüce Allah'ın "Doğrusu Biz Sana, (Taşıması) Ağır Bir Kelam Vahyedeceğiz" Âyeti [2]

١١٤٤٥ - حَدَّثَنَا مَسْرُوقُ بْنُ الْمَرْزُبَانِ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي زَائِدَةَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " إِذَا نَزَلَ عَلَيْهِ ، وَجَدَ مَا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا "

رواه أبو يعلى وإسناده جيد .

11445. Hz. Âişe anlatıyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine vahiy indiği zaman Yüce Allah'ın "**Doğrusu Biz sana, (taşıması) ağır bir kelam vahyedeceğiz**" âyetinde ifade ettiği ağırlığı hissederdi.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedi ceyyiddir.[3]

قوله تعالى : ﴿يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا﴾

Yüce Allah'ın "...Gençleri İhtiyarlatan Gün.." Âyeti [4]

١١٤٤٦ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ الْعَلَّافُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، أنا نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عَطَاءٍ الْخُرَاسَانِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ : يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا ، قَالَ : " ذَلِكَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ ، وَذَلِكَ يَوْمٌ يَقُولُ اللَّهُ جَلَّ ذِكْرُهُ لآدَمَ : قُمْ فَابْعَثْ مِنْ ذُرِّيَّتِكَ بَعْثًا إِلَى النَّارِ ، فَقَالَ : مِنْ كَمْ يَا رَبِّ ؟ قَالَ : مِنْ أَلْفٍ تِسْعُ مِائَةٍ وَتِسْعَةٌ وَتِسْعِينَ ، وَيَنْجُو وَاحِدٌ " ، فَاشْتَدَّ ذَلِكَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ وَعَرَفَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ أَبْصَرَ ذَلِكَ فِي وُجُوهِهِمْ : " إِنَّ بَنِي

---

[1] Ebû Ya'lâ (4578). Ayrıca isnâdında ismi geçen Muhammed b. İshâk da müdellis olup hadisi an-an sıygasıyla nakletmiştir. Fakat Abdullah b. Muhammed b. Ukayl'ın ismi yer almamıştır.

[2] Müzzemmil Sur. 5.

[3] Ebû Ya'lâ (4778)

[4] Müzzemmil Sur. 17.

آدَمَ كَثِيرٌ ، وَإِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مِنْ وَلَدِ آدَمَ ، وَإِنَّهُ لا يَمُوتُ مِنْهُمْ رَجُلٌ حَتَّى يَرِثَهُ لِصُلْبِهِ أَلْفُ رَجُلٍ وَفِيهِمْ وَفِي أَشْبَاهِهِمْ جُنَّةٌ لَكُمْ "

رواه الطبراني وفيه عثمان بن عطاء الخراساني وهو ضعيف

11446. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Hâl böyle iken inkâr ederseniz, çocukları ak saçlı ihtiyarlara çevirecek olan bir günden (kıyametten) nasıl korunursunuz?"** âyetini okudu ve: *"Bu, kıyamet günüdür. O gün Yüce Allah Âdem'e: «Kalk neslinden bir güruhu cehenneme atıver» buyurur. Âdem: «Kaç kişiden kaçını ya Rabbi?» diye sorar. Allah da: «Bin kişiden doksan dokuzunu» buyurur. Sadece bir kişi kurtulur"* buyurdu

Bu haber Müslümanların canını sıktı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onların duygularını yüzlerinden okudu. Sıkıntılarını yüzlerinde müşahede edince şöyle buyurdu:

"Ama Âdem'in nesli çoktur. Ye'cuc ve Me'cuc bile Âdem'in neslindendir. Onlardan biri, kendi sulbünden bin kişi yerini almadan ölmez. Bunlar ve benzerleri sizin için (cehenneme karşı) kalkan oluştururlar."

★ Bunu Taberânî[1], rivayet etmiş olup ravilerinden Osman b. Atâ el-Horasânî zayıftır.

قوله تعالى : ﴿فَاقْرَؤُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ﴾

Yüce Allah'ın "Artık, Kur'ân'dan Kolayınıza Geleni Okuyun" Âyeti [2]

١١٤٤٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ فَرْقَدٍ الْجُدِّيُّ ، ثنا أَبُو حُمَةَ مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الزُّبَيْدِيُّ ، أنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ طَاوُسٍ ، مِنْ وَلَدِ طَاوُسٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ طَاوُسٍ ، عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ طَاوُسٍ ، عَنْ طَاوُسٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْءَانِ قَالَ : " مِائَةَ آيَةٍ " رواه الطبراني وفيه عبد الرحمن بن طاووس و لم أعرفه وبقية رجاله وثقوا .

11447. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), **"Artık, Kur'ân'dan kolayınıza geleni okuyun..."** âyetinin beyanı sadedinde *"Yani yüz âyet okuyun"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Abdurrahman b. Tâvus'u

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12034)

[2] Müzzemmil Sur. 20.

tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilir kabul edilmişlerdir.[1]

(بَابُ سُورَةِ الْمُدَّثِّرْ)

Müddessir Sûresi

١١٤٤٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ شُعَيْبِ السِّمْسَارُ ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ بِشْرٍ الْبَجَلِيُّ ، ثنا الْمُعَافَى بْنُ عِمْرَانَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ يَزِيدَ ، قَالَ : سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي مُلَيْكَةَ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ ، إِنَّ الْوَلِيدَ بْنَ الْمُغِيرَةِ صَنَعَ لِقُرَيْشٍ طَعَامًا فَلَمَّا أَكَلُوا ، قَالَ : مَا تَقُولُونَ فِي هَذَا الرَّجُلِ ؟ فَقَالَ بَعْضُهُمْ : سَاحِرٌ ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ : لَيْسَ بِسَاحِرٍ ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ : كَاهِنٌ ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ : لَيْسَ بِكَاهِنٍ ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ : شَاعِرٌ ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ : لَيْسَ بِشَاعِرٍ ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ : سِحْرٌ يُؤْثَرُ ، فَأَجْمَعَ رَأْيُهُمْ عَلَى أَنَّهُ سِحْرٌ يُؤْثَرُ ، فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " فَحَزِنَ وَقَنَعَ رَأْسَهُ ، وَتَدَثَّرَ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ يَأَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ رواه الطبراني وفيه إبراهيم بن يزيد الخوزي وهو متروك .

11448. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Velîd b. el-Muğîre, Kureyşlilere bir ziyafet verdi. Yemekten sonra Muğîre: "Bu adam (Muhammed) hakkında ne diyorsunuz?" diye sordu. Kimisi: "Büyücü" derken kimisi: "Hayır. Büyücü değil" dedi. Yine bazısı: "Kahin" derken, bazısı da: "Hayır kahin değildir" dedi. Yine bazısı: "Şair" derken bazısı da: "Hayır, şair değildir" dedi. Bazısı ise: **"Öteden beri nakledile gelen bir büyüdür"** dedi ve oradakiler bu hususta görüş birliğine vardılar. Onların bu müzakereleri Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) kulağına gidince üzüldü. Başını kapatıp örtüye büründü. Bunun üzerine Yüce Allah şu âyetleri indirdi: **"Ey örtüye bürünen! Kalk da uyar. Rabbini yücelt. Elbiseni temiz tut. Kötü şeyleri terk et. Yaptığın iyiliği çok görerek başa kakma. Rabbin için sabret."**[2]

★ Bunu Taberânî[3], rivayet etmiş olup ravilerinden İbrâhîm b. Yezîd el-Hûzî metruktur.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10940). Senedinde ismi geçen Muhammed b. Abdillah b. Tâvus'u da İbn Hibbân'dan başkası güvenilir görmemiştir.

[2] Müddessir Sur. 1-7.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11250)

١١٤٤٩ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ عَمْرٍو حَدَّثَنَا نَافِعُ بْنُ عُمَرَ الْجُمَحِيُّ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ أَبِي بَزَّةَ فِي قَوْلِهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ﴾ قَالَ لَا تُعْطِي شَيْئاً تَطْلُبُ أَكْثَرَ مِنْهُ

رواه عبد الله بن أحمد

11449. Kâsım b. Ebî Bezze, Yüce Allah'ın "**Yaptığın iyiliği çok görerek başa kakma**"[1] âyetini "Daha fazlasını bekleyerek bir şey verme" diye açıklamıştır.

★ Bunu Abdullah b. Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir.[2]

١١٤٥٠ – ورواه الطبراني عن ابن عباس قال : لَا تُعْطِ الرَّجُلَ عَطَاءً رَجَاءَ أَنْ يُعْطِيَكَ أَكْثَرَ مِنْهُ

ورجال المسند رجال الصحيح وفي إسناد الطبراني عطية العوفي وهو ضعيف .

11450. Taberânî'nin bildirdiğine göre aynı âyeti İbn Abbâs ise: "Bir kimseye, onun sana daha fazlasını vermesini umarak bir şey verme" diye açıklamıştır.

★ Müsned'in ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Taberânî'nin isnâdında ismi geçen Atıyye el-Avfî ise zayıftır.[3]

١١٤٥١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ خَلَادٍ الدَّوْرَقِيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ مَخْلَدٍ الْبَصْرِيُّ ، ثنا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا الأَنْصَارِيُّ ، قَالَ : قُلْتُ لِلأَعْمَشِ : عَلَى مَنْ قَرَأْتَ ﴿وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ﴾ قَالَ : قَرَأْتُ عَلَى يَحْيَى بْنِ وَثَّابٍ ، وَقَرَأَ يَحْيَى عَلَى عَلْقَمَةَ ، وَقَرَأَ عَلْقَمَةُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ ، وَقَرَأَ عَبْدُ اللَّهِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواه الطبراني في الكبير والصغير وفيه يحيى بن زكريا بن أبي الحواجب وهو ضعيف .

11451. Yahya b. Zekeriyyâ der ki: A'meş'e: "وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ" (**Pislikten/kötü şeylerden uzak dur**) âyetini kimden okudun?" diye sordum. Şu karşılığı verdi: Ben Yahya b. Vessâb'dan okudum. Yahya, Alkame'den okudu. Alkame, Abdullah'tan okudu. Abdullah (b. Mes'ûd) da Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) (bu şekilde) okudu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup

---

1 Müddessir Sur. 6.

2 Ahmed b. Hanbel (5/24)

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12672). Senedinde ismi geçen Dırar b. Sured de zayıftır.

ravilerinden Yahya b. Zekeriyyâ b. Ebi'l-Havâcib zayıftır.[1]

قَوْلِهِ تعالى : ﴿سَأُرْهِقُهُ صَعُودًا﴾

Yüce Allah'ın "Onu Sarp Bir Yokuşa Sardıracağım" Âyeti [2]

١١٤٥٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَ : نَا مِنْجَابُ بْنُ الْحَارِثِ ، قَالَ : نَا شَرِيكٌ ، عَنْ عَمَّارٍ الدُّهْنِيِّ ، عَنْ عَطِيَّةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿سَأُرْهِقُهُ صَعُودًا﴾ ، قَالَ : " جَبَلٌ مِنْ نَارٍ فِي النَّارِ ، يُكَلَّفُ أَنْ يَصْعَدَهُ ، فَإِذَا وَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ ذَابَتْ ، فَإِذَا رَفَعَهَا عَادَتْ ، رواه الطبراني في الأوسط وفيه عطية وهو ضعيف .

11452. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Yüce Allah'ın "**Onu sarp bir yokuşa sardıracağım**" âyeti ile ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

"Bu (yokuş), cehennemde bulunan bir ateş dağıdır. Kişi oraya tırmanmaya zorlanır. Elini dağın üzerine koyar koymaz eli eriyiverir; kaldırınca eli yerine gelir. Ayağını onun üzerine koyar koymaz ayağı eriyiverir; kaldırınca yerine gelir."

★ Ben derim ki: Bunu farklı ifadelerle Tirmizî de rivayet etmiştir.

Bu haliyle ise Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Atıyye zayıftır.

قوله تعالى : ﴿فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ﴾

Yüce Allah'ın "Sura Üflendiği Vakit..." Âyeti [3]

١١٤٥٣ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّمَّارُ الْبَصْرِيُّ , ثنا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ , ثنا أَبُو عَوَانَةَ , عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ طَرِيفٍ , عَنْ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيِّ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , قَالَ : " كَيْفَ أَنْعَمُ وَقَدِ الْتَقَمَ صَاحِبُ الْقَرْنِ الْقَرْنَ ؟ " وَحَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَبْهَتَهُ يَنْتَظِرُ مَتَى يُؤْمَرُ فَيَنْفُخُ ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ , فَكَيْفَ نَقُولُ ؟ قَالَ : " حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ

11453. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ("**Çünkü o boru (Sûr) bir öttürüldü mü...**" âyeti ile ilgili olarak) şöyle

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10070); *el-Mu'cemu's-sağîr* (87). Taberânî demiştir ki: "Bunu A'meş'ten sadece Basra'ya yerleşen İbn Ebi'l-Havâcib el-Kûfî rivayet etmiştir."

2 Müddessir Sur. 17.

3 Müddessir Sur. 8.

buyurmuştur: *"Ben nasıl hayattan haz alayım ki, Sûr'a üfürecek (boynuzu üfleyecek) melek, Sûr'u ağzına almış, başını eğmiş (üflemek için) emir beklemektedir."*

Ashâbı: "Bu durumda nasıl dua edelim?" diye sordular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise: *"«Allah bize yeter. O ne güzel yardımcıdır» deyin"* buyurdu.[1]

١١٤٥٤ - وفي رواية : ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ

رواه الطبراني وفيه عطية وهو ضعيف .

11454. Diğer bir rivayette: Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "**Çünkü o boru (Sûr) bir öttürüldü mü...**"[2] âyetini okudu.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Atıyye zayıftır.**[3]

قوله تعالى : ﴿فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ﴾

Yüce Allah'ın "Aslandan Ürkerek Kaçan Yabani Merkepler..." Âyeti[4]

١١٤٥٥ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ فِي قَوْلِ اللهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : ﴿فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ﴾ قَالَ : الأَسَدُ .

رواه البزار ورجاله ثقات .

11455. Ebû Hureyre, Yüce Allah'ın "**Aslandan (*kasvere*) ürkerek kaçan yabani merkepler...**" âyetinde geçen "قسورة" kelimesini "aslan" diye açıklamıştır.

★ **Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.**[5]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12671); Ahmed b. Hanbel (3010)

[2] Müddessir Sur. 8.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12670)

[4] Müddessir Sur. 50-51.

[5] Bezzâr (2277)

(بَابُ سُورَةِ الْقِيَامَةِ)

Kıyâme Sûresi

قوله تعالى: ﴿أَوْلَى لَكَ فَأَوْلَى﴾

Yüce Allah'ın "Layıktır (O Azap) Sana, Layık!" Âyeti [1]

١١٤٥٦ - حَدَّثَنَا أَبُو يَزِيدَ الْقَرَاطِيسِيُّ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الأَزْرَقُ ، ثنا أَبُو عَوَانَةَ ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عَائِشَةَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، قَالَ : سَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : أَوْلَى لَكَ فَأَوْلَى ثُمَّ أَوْلَى لَكَ فَأَوْلَى أَشَيْءٌ قَالَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمْ شَيْءٌ أَنْزَلَ اللَّهُ ؟ قَالَ : " قَالَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ أَنْزَلَهُ اللَّهُ " رواه الطبراني ورجاله ثقات

11456. Saîd b. Cübeyr anlatıyor: İbn Abbâs'a Yüce Allah'ın "**Layıktır (o azap) sana, layık!**" âyetini sorarak dedim ki: "Bu, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendisinin söylediği bir şey mi, yoksa Allah'ın indirdiği bir şey mi?"

"Onu hem Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) söyledi, hem de Allah indirdi" dedi.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.**[2]

قوله تعالى : ﴿أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَى﴾

Yüce Allah'ın "Bunları Yapan (Allah)'ın, Hiç Ölüleri Diriltmeğe Gücü Yetmez mi!" Âyeti

١١٤٥٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ سَمِعَهُ مِنْ شَيْخٍ فَقَالَ مَرَّةً سَمِعْتُهُ مِنْ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ أَعْرَابِيٌّ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ ﴿وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا﴾ فَبَلَغَ ﴿فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴾ فَلْيَقُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَنْ قَرَأَ ﴿وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ ﴾ فَلْيَقُلْ بَلَى وَأَنَا عَلَى ذَلِكَ مِنَ الشَّاهِدِينَ وَمَنْ قَرَأَ ﴿أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَى ﴾ فَلْيَقُلْ بَلَى. قَالَ إِسْمَاعِيلُ فَذَهَبْتُ أَنْظُرُ هَلْ حَفِظَ وَكَانَ أَعْرَابِيًّا

---

[1] Kıyâme Sur. 34.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12298)

فَقَالَ يَا ابْنَ أَخِي أَظَنَنْتَ أَنِّي لَمْ أَحْفَظْهُ لَقَدْ حَجَجْتُ سِتِّينَ حَجَّةً مَا مِنْهَا سَنَةٌ إِلاَّ أَعْرِفُ الْبَعِيرَ الَّذِي حَجَجْتُ عَلَيْهِ. تحفة قلت : القول في آخر والتين والزيتون رواه أبو داود وغيره

رواه أحمد وفيه رجلان لم أعرفهما .

11457. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim Mürselât sûresini okursa* «**Artık bundan (Kur'ân'dan) başka hangi söze inanacaklar**»[1] *âyetine ulaştığında «Allah'a inandık» desin. Kim Tîn sûresini okursa (sonunda) «Evet. Ben de buna şahit olanlardanım» desin. Kim de* «**Bunları yapan (Allah)ın, hiç ölüleri diriltmeğe gücü yetmez mi!**»[2] *âyetini okursa, «Bilakis kadirdir» desin."*

Ravi İsmâîl der ki: Gidip ravinin bunu belleyip bellemediğini kontrol ettim. Çünkü bedevi idi. Bunu fark edince dedi ki: "Yeğenim! Sen benim onu bellemediğimi sandın, değil mi? Bil ki ben altmış kere haccettim ve her sene üzerinde haccettiğim devenin hangisi olduğunu bilirim."

★ Ben derim ki: Tîn sûresi'nin sonundaki söz, Ebû Davud ve başka kaynaklarda geçmektedir.

Bu şekliyle ise Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden ikisini tanımıyorum.[3]

(سُورَةُ الْمُطَفِّفِينَ)

Mutaffifin Sûresi

١١٤٥٨ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ أَبِي الشَّعْثَاءِ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ مُعَاوِيَةَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ قَيْسٍ ، قَالَ مُرَّةُ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، فِي قَوْلِهِ ﴿خِتَامُهُ مِسْكٌ﴾ ، قَالَ : " لَيْسَ بِخَاتَمٍ يُخْتَمُ بِهِ وَلَكِنْ خَلْطُهُ مِسْكٌ ، أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَرْأَةِ مِنْ نِسَائِكُمْ تَقُولُ : خَلْطُهُ مِنَ الطِّيبِ كَذَا وَكَذَا

رواه الطبراني عن عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم وهو ضعيف .

11458. İbn Mes'ûd, Yüce Allah'ın "**Sonunda (*hitamuhû*) misk kokusu vardır**"[4] âyetinde geçen *hitâmı* şöyle açıklamıştır: Bununla kastedilen, kendisiyle (resmi yazıların) mühürlendiği mühür (*hâtem*) değildir. Fakat

---

[1] Mürselat Sur. 50.

[2] Kıyâme Sur. 40.

[3] Ahmed b. Hanbel 2/249 (7385)

[4] Mutaffifin Sur. 26.

karışımında misk vardır, demektir. Bilmez misin ki kadınlarınız "Kokusunun karışımında şu şu maddeler bulunmaktadır" ifadesi kullanır.

★ Bunu Taberânî, Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem zayıftır.[1]

(بَابُ سُورَةِ وَالْمُرْسَلَاتِ)

Mürselât Sûresi

١١٤٥٩ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا سَعِيدٌ ، عَنْ حُدَيْجِ بْنِ مُعَاوِيَةَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ قَيْسٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ ابْنَ مَسْعُودٍ ، يَقُولُ ، فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿تَرْمِي بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِ﴾ قَالَ : " أَمَا إِنَّهَا لَيْسَتْ مِثْلَ الشَّجَرِ وَالْجَبَلِ ، لَكِنَّهَا مِثْلُ الْمَدَائِنِ وَالْحُصُونِ "

رواه الطبراني في الأوسط وفيه حديج بن معاوية وهو ضعيف وقال أبو حاتم : محله الصدق يكتب حديثه وبقية رجاله ثقات

11459. İbn Mes'ûd, Yüce Allah'ın "**O, saray gibi koca bir kıvılcım saçar**"[2] âyetini şöyle açıklamıştır: "O kıvılcım ağaçlara, dağlara benzemez; bilakis şehirlere, kalelere benzer."

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Hudeyc b. Muâviye zayıftır. Ebû Hâtim onunla ilgili olarak: "Genel olarak dürüst olduğu söylenebilir ve hadisi yazılır, demiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.

(بَابُ سُورَةِ عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ)

Nebe Sûresi

قوله تعالى : ﴿وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا﴾

Yüce Allah'ın "Yoğunlaşmış Bulutlardan Şarıl Şarıl Akan Yağmur İndirdik" Âyeti[3]

١١٤٦٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ الأَحْمَسِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ ، حَدَّثَنَا الْكَلْبِيُّ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا﴾ ، قَالَ : " الْمُعْصِرَاتُ : الرِّيَاحُ ، ثَجَّاجًا ، قَالَ : مُنْصَبًّا " رواه أبو يعلى وفيه محمد بن السائب الكلبي وهو ضعيف .

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9062)

[2] Mürselât Sur. 32.

[3] Nebe Sur. 14.

11460. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın **"Yoğunlaşmış bulutlardan şarıl şarıl akan yağmur indirdik"** âyetini şöyle açıklamıştır: "المعصرات" kelimesiyle rüzgârlar kastedilmektedir. "ثجاجا" kelimesi de "şarıl şarıl dökülen" demektir.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî zayıftır.[1]

قوله تعالى : ﴿لَابِثِينَ فِيهَا أَحْقَابًا﴾

Yüce Allah'ın "Orada Çağlar Boyu Kalırlar" Âyeti [2]

١١٤٦١ - عن أبي هريرة ﴿لَابِثِينَ فِيهَا أَحْقَابًا﴾ قال : الحقب ثمانون سنة

رواه البزار وفيه حجاج بن نصير وثقه ابن حبان وقال : يخطئ ويهم . وضعفه جماعة وبقية رجاله ثقات .

11461. Ebû Hureyre, **"Orada çağlar boyu kalırlar"** âyetinde geçen "*hakb*" kelimesini "seksen yıl" olarak açıklamıştır.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Haccâc b. Nusayr'ı İbn Hibbân güvenilir görmüş ve fakat bazen hata edip yanılgıya düştüğünü belirtmiştir. Ayrıca bir grup bilgin de zayıf görmüştür. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[3]

١١٤٦٢ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ سُلَيْمَانَ الْحَرْمَلِيُّ الأَنْطَاكِيُّ ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ كَعْبٍ الْحَلَبِيُّ ، ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَابِثِينَ فِيهَا أَحْقَابًا ، الْحُقْبُ الْوَاحِدُ ثَلاثُونَ أَلْفَ سَنَةٍ "

رواه الطبراني وفيه جعفر بن الزبير وهو ضعيف .

11462. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), **"Orada çağlar boyu (*ahkâben*) kalırlar"**[4] âyetinde geçen "*hakb*" kelimesini "otuz yıl" olarak belirtmiştir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Cafer b. Zübeyr zayıftır.[5]

---

1 Ebû Ya'lâ (2663). İsnâdında ismi geçen Kelbî'nin bu tefsir kanalı töhmetlidir.

2 Nebe Sur. 23.

3 Bezzâr (2278). Ayrıca demiştir ki: "Hadisi Hemmâm'dan nakleden Haccâc dışında kimsenin onu Hz. Peygamber'e dayandırdığını bilmiyoruz. Başkası bunu sahabe sözü (*mevkûf*) olarak nakletmiştir."

4 Nebe Sur. 23.

5 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7957)

قوله تعالى : ﴿فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلاَّ عَذَابًا﴾

Yüce Allah'ın "Öyleyse Tadın (Azabı), Bundan Böyle Sizin Ancak Azabınızı Artıracağız" Âyeti [1]

١١٤٦٣ - عَنْ مَهْدِيٍّ بن مَيْمُون قَالَ : سَمِعْتُ الحَسَنَ بْن دِينَار سَأَلَ الحَسَنَ : أَيُّ آيةٍ أَشَدُّ عَلَى أَهْلِ النَّارِ ؟ فَقَالَ : سَأَلْتُ أَبَا بَرْزَةَ فَقَالَ : أَشَدُّ آيةٍ نَزَلَتْ ﴿فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلاَّ عَذَابًا﴾ رواه الطبراني وفيه شعيب بن بيان وهو ضعيف

11463. Mehdî b. Meymûn der ki: Ben, Hasan b. Dînâr'ın Hasan (el-Basrî)'ye: "Cehennemliklere en ağır gelen âyet hangisidir?" diye sorarken işittim. Hasan şöyle cevap verdi: Ben bunu Ebû Berze'ye sordum. Dedi ki: Bu konuda nâzil olmuş en ağır âyet şudur: **"Öyleyse tadın (azabı), bundan böyle sizin ancak azabınızı artıracağız."**

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Şuayb b. Beyân zayıftır.**

(بَابُ سُورَةِ وَالنَّازِعَاتِ)

Nâziât Sûresi

١١٤٦٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ , حَدَّثَنِي أَبِي , ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ , ثنا شُعْبَةُ , عَنْ سُفْيَانَ , عَنْ سُلَيْمَانَ الأَعْمَشِ , عَنْ زَيْدِ بْنِ مُعَاوِيَةَ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ " أَنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ هَذَا الْحَرْفَ ﴿أَئِذَا كُنَّا عِظَامًا نَاخِرَةً﴾ " رواه الطبراني من طريق زيد بن معاوية عن ابن عمر و لم أعرفه وبقية رجاله رجال الصحيح

11464. İbn Ömer, âyeti şu kırâatle okurdu: "أئذا كنا عظاما ناخرة"[2]

★ **Bunu Taberânî, Zeyd b. Muâviye kanalıyla İbn Ömer'den rivayet etmiştir ki Zeyd'i tanımıyorum. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.**[3]

---

[1] Nebe Sur. 30.

[2] Nâziât Sur. 11. Meşhur kırâat "نَخِرَةً" şeklindedir. Nitekim mahtut nüshada da metin bu şekilde geçmiştir. Fakat bu, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ile matbu nüshada yer alan rivayete aykırıdır. Âyeti "نَاخِرَة" şeklinde Şu'be, Ehavân, Ruveys ve Halef okumuşlardır.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (13076)

قوله تعالى : ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرَاهَا إِلَى رَبِّكَ مُنْتَهَاهَا﴾

Yüce Allah'ın "Sana Kıyametin Ne Zaman Gelip Çatacağını Soruyorlar. Sen Onu Nasıl Öğrenip Anlatacaksın? Onun Nihâî Bilgisi Yalnız Rabbine Aittir"[1] Âyeti

١١٤٦٥ - عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ : مَا زَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْأَلُ عَنِ السَّاعَةِ حَتَّى نَزَلَتْ فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرَاهَا إِلَى رَبِّكَ مُنْتَهَاهَا

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح .

11465. Hz. Âişe der ki: "**Sen onu nasıl öğrenip anlatacaksın. Onun nihâî bilgisi yalnız Rabbine aittir**"[2] âyeti nâzil oluncaya kadar Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sürekli kıyametin ne zaman kopacağı sorulurdu.

★ **Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.**[3]

١١٤٦٦ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ دَاوُدَ الصَّوَّافُ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْحَرَشِيُّ ، ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْوَلِيدِ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ , عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ ، قَالَ : " كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ ذِكْرَ السَّاعَةِ حَتَّى نَزَلَتْ فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرَاهَا إِلَى رَبِّكَ مُنْتَهَاهَا

رواه الطبراني وفيه من لم أعرفه .

11466. Târık b. Şihâb der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sık sık kıyameti anardı. Nihayet "**Sen onu nasıl öğrenip anlatacaksın? Onun nihâî bilgisi yalnız Rabbine aittir**"[4] âyeti indi.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden tanımadıklarım vardır.**[5]

---

1 Nâziât Sur. 42-44.

2 Nâziât Sur. 43-44.

3 Bezzâr (2279)

4 Nâziât Sur. 42-44.

5 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8210); İbn Cerîr et-Taberî, *Tefsir* (30/49). (Ravileri güvenilir başka bir isnâdla)

(بَابُ سُورَةِ إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ)

Tekvir Sûresi

١١٤٦٧ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ جُمْهُورٍ ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، نا زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ ، قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، لَقَدْ أَسْرَعَ إِلَيْكَ الشَّيْبُ ، قَالَ : " شَيَّبَتْنِي : الْوَاقِعَةُ ، وَ عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ وَ إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ "

رواه الطبراني في الأوسط وأبو يعلى بنحوه وزاد : وسورة هود . ورجالهما رجال الصحيح إلا أن أبا يعلى قال عن عكرمة قال : قال أبو بكر : سألت رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . وعكرمة لم يدرك أبا بكر وقد تقدمت طرق هذا الحديث في سورة هود .

11467. Hz. Ebû Bekr anlatıyor: Dedim ki: "Ya Resûlallah! Çok hızlı yaşlandın (neden)?" Buyurdu ki: *"Beni Vakıa, Nebe ve Tekvir sûreleri yaşlandırdı."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta, ayrıca "ve Hûd sûresi" ilavesiyle benzerini Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Ancak Ebû Ya'lâ'nın ifadesi şöyledir: "İkrime'nin bildirdiğine göre Ebû Bekir der ki: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) sordum ki...." Ne var ki İkrime, Ebû Bekir'e yetişememiştir.

١١٤٦٨ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بَحِيرٍ الصَّنْعَانِيُّ الْقَاصُّ أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ يَزِيدَ الصَّنْعَانِيَّ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُ رَأْيُ عَيْنٍ فَلْيَقْرَأْ إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ وَ إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ و إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ. وَأَحْسَبُ أَنَّهُ قَالَ سُورَةَ هُودٍ.

قلت : رواه الترمذي موقوفا على ابن عمر

رواه أحمد بإسنادين ورجالهما ثقات . ورواه الطبراني بإسناد أحمد .

11468. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet gününe çıplak gözle bakmak isteyen Tekvir, İnfitar, İnşikak* –şunu da ekledi: *ve Hûd- sûrelerini okusun."*

★ Ben derim ki: Bunu Tirmizî, İbn Ömer'in sözü olarak nakletmiştir.[1]

Bu şekliyle ise Ahmed b. Hanbel iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup her iki senedin de ravileri, güvenilir kimselerdir.

---

[1] Tam tersine Tirmizî hadisi, İnfitar ve Hûd sûrelerini zikretmeksizin *merfû* olarak (Peygamber'e dayandırarak) nakletmiştir.

Ayrıca hadisi Taberânî de Ahmed b. Hanbel'in senediyle rivayet etmiştir.[1]

قوله تعالى : ﴿وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ﴾

Yüce Allah'ın "Diri Diri Toprağa Gömülen Kız Çocuğunun Hangi Suçtan Ötürü Gömüldüğü Sorulduğu Zaman...." Âyeti [2]

١١٤٦٩ – حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مَهْدِيٍّ الأَيْلِيُّ ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، أَنَا إِسْرَائِيلُ ، ثَنَا سِمَاكُ بْنُ حَرْبٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ ، يَقُولُ وَسُئِلَ عَنْ قَوْلِهِ : ﴿وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ﴾ ، قَالَ : جَاءَ قَيْسُ بْنُ عَاصِمٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : إِنِّي وَأَدْتُ ثَمَانِيَ بَنَاتٍ لِي فِي الْجَاهِلِيَّةِ ، قَالَ : " أَعْتِقْ عَنْ كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهَا رَقَبَةً " ، قُلْتُ : إِنِّي صَاحِبُ إِبِلٍ ، قَالَ : " اهْدِ إِنْ شِئْتَ عَنْ كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ بَدَنَةً " رواه البزار والطبراني ورجال البزار رجال الصحيح غير حسين بن مهدي الأيلي وهو ثقة .

11469. Ömer b. el-Hattâb'a "**Diri diri toprağa gömülen kız çocuğunun hangi suçtan ötürü gömüldüğü sorulduğu zaman....**" âyeti soruldu. Şöyle anlattı: Kays b. Âsım, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ya Resûlallah! Ben Cahiliye çağında sekiz kız çocuğumu diri diri toprağa gömdüm" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her biri için bir köle azat et!"* buyurdu. Kays: "Ya Resûlallah! Ben develeri olan biriyim" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Öyleyse onlardan her biri için bir deve kesiver"* buyurdu.

★ Bunu Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup Bezzâr'ın ravileri, güvenilir bir ravi olan Hüseyin b. Mehdî el-Eylî hariç, *Sahîh*'in ravileridir.[3]

١١٤٧٠ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثَنَا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، ثَنَا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ ، عَنِ الأَغَرِّ بْنِ الصَّبَّاحِ ، عَنْ خَلِيفَةَ بْنِ حُصَيْنٍ ، أَنَّ قَيْسَ بْنَ عَاصِمٍ ، قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنِّي وَأَدْتُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ بِنْتًا أَوْ ثَلاثَةَ عَشَرَ بِنْتًا ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَعْتِقْ عَنْ كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ نَسَمَةً "

رواه الطبراني وفيه يحيى بن عبد الحميد الحماني وهو ضعيف .

---

1 Ahmed b. Hanbel (4806, 4941)

2 Tekvir Sur. 8-9.

3 Bezzâr (2280); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir* (18/337)

11470. Halîfe b. Husayn'ın bildirdiğine göre Kays b. Âsım Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Ben Cahiliye çağında diri diri on iki veya on üç kız çocuğu gömdüm" dedi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de ona: *"Onlardan her biri için bir canı azat et"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya b. Abdilhamîd el-Himmânî zayıftır.[1]

قوله تعالى : ﴿فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ﴾

Yüce Allah'ın "(Gece) Kaybolup (Gündüz) Ortaya Çıkan Yıldızlara Andolsun ...." Âyeti [2]

١١٤٧١ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي مَيْسَرَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، ﴿الْخُنَّسِ الْجِوَارِ الْكُنَّسِ﴾ ، مَا هِيَ يَا عَمْرُو ؟ " قَالَ : قُلْتُ : الْبَقَرُ ، قَالَ : " وَأَنَا أَرَى ذَلِكَ " رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

11471. (Amr b. Şurahbîl el-Hemdânî) Ebû Meysere der ki: Abdullah (İbn Mes'ûd): "**Hayır! Akıp giden (gece) kaybolup (gündüz) ortaya çıkan yıldızlara andolsun** ...." âyeti ile ilgili olarak "Amr bunlar nedir?" diye sordu. "Sığır" dedim. O da: "Ben de öyle düşünüyorum" dedi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[3]

سُورَةِ ﴿إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ﴾

İnfitâr Sûresi

١١٤٧٢ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بنِ نَصْرٍ الْخُرَاسَانِيُّ ، قَالَ : نا شَبَابٌ الْعُصْفُرِيُّ ، قَالَ : نا أُنَيْسُ بْنُ سَوَّارٍ الْجَرْمِيُّ ، قَالَ : نا أَبِي ، عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا أَرَادَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنْ يَخْلُقَ النَّسَمَةَ ، فَجَامَعَ الرَّجُلُ الْمَرْأَةَ ، طَارَ مَاؤُهُ فِي كُلِّ عِرْقٍ وَعَصَبٍ مِنْهَا ، فَإِذَا كَانَ يَوْمُ السَّابِعِ أَحْضَرَ اللَّهُ لَهُ كُلَّ عِرْقٍ بَيْنَهُ وَبَيْنَ آدَمَ " ، ثُمَّ قَرَأَ : ﴿فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ﴾ رواه الطبراني في الثلاثة ورجاله ثقات .

11472. Mâlik b. el-Huveyris'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (18/338)

[2] Tekvir Sur. 15-16.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9063)

aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İsmi Yüce Allah, bir canlı yaratmak ister ve sonra erkek, kadınla cinsel ilişkiye girerse, erkeğin spermi kadının her bir damarı ve sinirine sızar. Yedinci gününde Allah o canlıya, (ilk insan) Âdem'e kadar uzanan her damarından (bir parça) getirir."*

Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şu âyeti okudu: "...**istediği şekilde seni terkip eden**..."[1]

★ Bunu Taberânî, üç *Mu'cem*'inde rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

١١٤٧٣ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَبو زَكَرِيَّا الدِّينَوَرِيُّ الْبَصْرِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بَوَّابٍ الْحُصَرِيُّ ، حَدَّثَنَا مُطَهَّرُ بْنُ الْهَيْثَمِ الطَّائِيُّ ، ثنا مُوسَى بْنُ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ لَهُ : " مَا وُلِدَ لَكَ ؟ " ، قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا عَسَى أَنْ يُولَدَ لِي ؟ إِمَّا غُلامٌ وَإِمَّا جَارِيَةٌ ، قَالَ : " فَمَنْ يُشْبِهُ ؟ قَالَ : مَا عَسَى أَنْ يُشْبِهَ ؟ إِمَّا أُمَّهُ وَإِمَّا أَبَاهُ ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " هَامَهْ لا تَقُولَنَّ كَذَلِكَ ، إِنَّ النُّطْفَةَ إِذَا اسْتَقَرَّتْ فِي الرَّحِمِ أَحْضَرَهَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ كُلَّ نَسَبٍ بَيْنَهَا وَبَيْنَ آدَمَ ، أَمَا قَرَأْتَ هَذِهِ الآيَةَ فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ﴾"

رواه الطبراني وفيه مطهر بن الهيثم وهو متروك .

11473. Mûsa b. Ali'nin, babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) dedesine: *"Neyin doğdu?"* diye sormuş. Dedesi: "Ey Allah'ın Resûlü! Neyim doğabilir ki? Ya oğlandır, ya kız" demiş. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kime benziyor?"* diye sormuş. Dedesi: *"Kime benzeyebilir ki? Ya annesine, ya babasına"* demiş. Dedesi bunu söyleyince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuş:

*"Dur. Sakın böyle söyleme. Zira sperm rahme yerleştiği zaman Yüce Allah, Âdem'e kadar uzanan bütün neseplerini ona getirir. Sen Yüce Allah'ın Kitabında geçen şu âyeti okumadın mı? «...***istediği şekilde seni terkip eden***...»"*[3]

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Mutahher b. el-Heysem metruktur.[4]

---

[1] İnfitâr Sur. 8.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (19/290); *el-Mu'cemu'l-evsat* (1636); *el-Mu'cemu's-sağîr* (106)

[3] İnfitâr Sur. 8.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (4624)

(بَابُ سُورَةِ وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ)

Mutaffifin Sûresi

١١٤٧٤ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أنَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَعْمَلَ سِبَاعُ بْنُ عُرْفُطَةَ عَلَى الْمَدِينَةِ فَقَرَأَ وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ فَقُلْتُ : هَلَكَ فُلانَ لَهُ صَاعَانِ صَاعٌ يُعْطِي بِهِ وَصَاعٌ يَأْخُذُ بِهِ

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح غير إسماعيل بن مسعود الجحدري وهو ثقة

11474. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Sibâ' b. Urfuta'yı Medine'ye vali tayin ettiğinde kendisine: **"İnsanlardan alırken ölçü ve tartıyı tam, onlara verirken ise noksan yapan hilebazlara yazıklar olsun"**[1] âyetini okudu.

(Ebû Hureyre der ki:) Bunun üzerine ben de: "(Desene) falan kimse helak oldu. Çünkü onun kullandığı iki ayrı ölçek vardır; biriyle verir, diğeriyle alır" dedim.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, İsmâîl b. Mes'ûd el-Cahderî hariç, *Sahîh*'in ravileridir. İsmâîl ise güvenilirdir.[2]

١١٤٧٥ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، ثنا شَرِيكٌ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ ذَرٍّ ، عَنْ وَائِلِ بْنِ مَهَانَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " وَيْلٌ وَادٍ فِي جَهَنَّمَ مِنْ قَيْحٍ "

رواه الطبراني وفيه يحيى الحماني وهو ضعيف .

11475. Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Veyl, cehennemde irinle dolu bir vadidir."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya el-Himmânî zayıftır.[3]

---

[1] Mutaffifin Sur. 1-3.

[2] Bezzâr (2281)

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9114)

قوله تعالى : ﴿يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

Yüce Allah'ın "O Gün İnsanlar Âlemlerin Rabbinin Huzurunda Dururlar" Âyeti [1]

١١٤٧٦ - عَنْ عَبْدُ الله بن عَمْرُو قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَلا هَذِهِ الآيَة : يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ . فَقَالَ رَسُولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : كَيْفَ بِكُمْ إِذَا جَمَعَكُم الله عَزَّ و جَلَّ كَمَا يَجْمَعُ النَّبْلَ فِي الكِنَانَةِ خَمْسِيْنَ أَلْفَ سَنَةٍ لاَ يَنْظُرُ إِلَيْكُمْ ؟

رواه الطبراني ورجاله ثقات .

11476. Abdullah b. Amr der ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) **"O gün insanlar âlemlerin Rabbinin huzurunda dururlar"** âyetini okurken işittim.

Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Yüce Allah, okları ok çantasında topladığı gibi sizleri bir yerde toplayıp elli yıl yüzünüze bakmadığında haliniz nice olur?"*

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

(بَابُ سُورَةِ إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ)

İnşikâk Suresi

قوله تعالى : ﴿لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ﴾

Yüce Allah'ın "Şüphesiz Siz Bir Durumdan Diğerine Uğratılacaksınız" Âyeti [2]

١١٤٧٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ السَّقَطِيُّ ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ الأَوَّلِ ، ثنا مَخْلَدٌ أَبُو خِدَاشٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ وَثَّابٍ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، وَالأَسْوَدِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ : أَنَّهُ قَرَأَ : ﴿لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ﴾ ، قَالَ : " يَا مُحَمَّدُ ، لَتَرْكَبُنَّ سَمَاءً بَعْدَ سَمَاءٍ "

رواه الطبراني وفيه الحسين بن عبد الأول وهو ضعيف .

11477. Abdullah b. Mes'ûd, **"Şüphesiz siz halden hale uğrayacaksınız"**

---

[1] Mutaffifin Sur. 6.

[2] İnşikâk Sur. 19.

âyetini okuyarak şöyle dedi: "Ey Muhammed! Bir semadan diğerine çıkacaksınız" demektir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Hüseyin b. Abdilevvel zayıftır.[1]

١١٤٧٨ - حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، قَالَ : نا شَرِيكٌ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ : " ﴿لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ﴾ ، يَا مُحَمَّدُ ، يَعْنِي : حَالا بَعْدَ حَالٍ " رواه البزار وفيه جابر الجعفي وهو ضعيف .

11478. Yine Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ"[2] âyetinin anlamı şudur: "Ey Muhammed! Şüphesiz siz halden hale uğrayacaksınız."

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Câbir el-Cu'fî zayıftır.[3]

١١٤٧٩ - حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ ، أنا شُعْبَةُ ، عَنْ أَبِي بِشْرٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ﴾ ، قَالَ : " مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " رواه الطبراني ورجاله ثقات .

11479. İbn Abbâs, "لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ" âyeti ile ilgili olarak der ki: "Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem, halden hale uğrayacaktır).

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[4]

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10068)

2 İnşikâk Sur. 19.

3 Bezzâr (2282)

4 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11173)

(بَابُ سُورَةِ الْبُرُوجِ)

Burûc Sûresi

قوله تعالى : ﴿وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ﴾

Yüce Allah'ın "Şâhide (Tanık Eden) ve Meşhûda (Tanıklık Edilen) And Olsun ki"[1] Âyeti

١١٤٨٠ – حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ مَرْثَدٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَيَّاشٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، حَدَّثَنِي ضَمْضَمُ بْنُ زُرْعَةَ ، عَنْ شُرَيْحِ بْنِ عُبَيْدٍ ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الأَشْعَرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْيَوْمُ الْمَوْعُودُ يَوْمُ الْقِيَامَةِ ، وَإِنَّ الشَّاهِدَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ ، وَإِنَّ الْمَشْهُودَ يَوْمُ عَرَفَةَ ، وَيَوْمُ الْجُمُعَةِ ذَخَرَهُ اللَّهُ لَنَا ، وَصَلاةُ الْوُسْطَى صَلاةُ الْعَصْرِ "

رواه الطبراني وفيه محمد بن إسماعيل بن عياش وهو ضعيف .

11480. Ebû Mâlik el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (yukarıdaki âyetle ilgili olarak) şöyle buyurmuştur: *"Vaad edilen gün, Kıyamet günüdür. Şâhit, Cuma günüdür. Meşhûd, Arefe günü ile Cuma günüdür ki, bunu Allah bizim için saklamıştır. Orta namaz ise ikindiden sonra (kılınan namaz)dır."*

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. İsmâîl b. Ayyâş zayıftır.[2]

١١٤٨١ – حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبَّادِ بْنِ الْعَوَّامِ ، نَا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ ، فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ﴾ ، قَالَ : " الشَّاهِدُ جَدِّي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَالْمَشْهُودُ يَوْمُ الْقِيَامَةِ " ، ثُمَّ تَلا هَذِهِ الآيَةَ ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾ ، ثُمَّ تَلا ذَلِكَ يَوْمٌ مَجْمُوعٌ لَهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَشْهُودٌ

رواه الطبراني في الصغير والأوسط وفيه يحيى بن عبد الحميد الحماني وهو ضعيف .

11481. Hüseyin b. Ali, Yüce Allah'ın "**Şahide (tanıklık eden) ve**

---

[1] Burûc Sur. 3.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (3458). Senedinde kopukluk vardır. Zira Şureyh b. Ubeyd, el-Eş'arî'ye yetişmemiştir. Bak. *Silsiletu'l-ehâdisi's-sahîha* (1502)

meşhûda (tanıklık edilene) and olsun ki"[1] âyeti hakkında şöyle söylemiştir: "Şahit, dedem Resûlullah'tır (sallallahu aleyhi vesellem). Meşhûd ise kıyamet günüdür."

Sonra (buna delil olarak) şu âyetleri okudu: "**Biz seni şahit, müjdeci ve uyarıcı olarak göndermişizdir.**"[2] "**O gün insanların toplandığı bir gündür ve o gün herkesin hazır bulunduğu** (*meşhûd*) **bir gündür.**"[3]

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* ile *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya b. Abdilhamîd el-Himmânî zayıftır.[4]

١١٤٨٢ – وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ﴿وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ﴾ قَالَ : الشَّاهِدُ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْمَشْهُودُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ . رواه البزار ورجاله ثقات

11482. İbn Abbâs, "**Şahide (tanıklık edene) ve meşhûda (tanıklık edilene) and olsun ki"**[5] âyetini şöyle açıklamıştır:" Şâhid, Muhammed'dir (sallallahu aleyhi vesellem), meşhûd ise kıyamet günüdür."

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[6]

﴿بَابُ سُورَةِ وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ﴾

Târık Sûresi

١١٤٨٣ – وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْبَرْبَهَارِيُّ ، ثنا زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ ، ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَهْلٍ الرَّازِيُّ ، ثنا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ ، قَالُوا : ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطَّائِفِيِّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ خَالِدٍ الْعَدْوَانِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّهُ أَبْصَرَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَشْرِقِ ثَقِيفٍ وَهُوَ قَائِمٌ عَلَى قَوْسٍ أَوْ عَصًا حِينَ أَتَاهُمْ يَبْتَغِي عِنْدَهُمُ النَّصْرَ ، قَالَ : فَسَمِعْتُهُ " يَقْرَأُ : ﴿وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ﴾ حَتَّى خَتَمَهَا " ، قَالَ : فَوَعَيْتُهَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَأَنَا مُشْرِكٌ ، ثُمَّ قَرَأْتُهَا

---

1 Burûc Sur. 3.

2 Ahzâb Sur. 45.

3 Hûd Sur. 103.

4 Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (1137). Ayrıca demiştir ki: "Hadis, Hüseyin'den sadece bu isnâdla rivayet edilmektedir". Ayrıca Taberânî'nin hocası Ya'kûb b. İshâk b. İbrâhîm el-Vâsıtî'nin de biyografisi yazılmamıştır.

5 Burûc Sur. 3.

6 Bezzâr (2283)

فِي الإِسْلامِ ، فَقَالُوا : مَاذَا سَمِعْتَ مِنْ هَذَا الرَّجُلِ ؟ فَقَرَأْتُهَا عَلَيْهِمْ ، فَقَالَ مَنْ مَعَهُمْ مِنْ قُرَيْشٍ : نَحْنُ أَعْلَمُ بِصَاحِبِنَا ، لَوْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّ مَا يَقُولُ حَقٌّ لاتَّبَعْنَاهُ

رواه أحمد والطبراني . وعبد الرحمن ذكره ابن أبي حاتم و لم يجرحه أحد وبقية رجاله ثقات

11483. Abdurrahman b. Hâlid el-Udvânî'nin babasından naklen anlattığına göre babası, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) kendilerinden yardım istemek üzere geldiği sırada onu Sakif'in doğusunda bir yay veya asa üzerine yaslanmış dururken görmüş. Gerisini babası şöyle anlatmış: Onu *"Ve's-Semâi ve't-târık"* diye okurken işittim. Sûreyi sonuna kadar okudu. Ben bu sûreyi Cahiliye döneminde henüz müşrik iken bellemiştim. Sonra onu İslam döneminde okudum. Sakifliler beni çağırıp "Bu adamdan ne dinledin?" diye sordular. Kendilerine bu sûreyi okudum. Bunun üzerine Kureyş kabilesinden yanlarında bulunanlar dediler ki: "Biz kendi adamımızı daha iyi biliriz. Onun söylediklerinin gerçek olduğuna kani olsaydık, zaten ona uyardık."

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Abdurrahman'ı Ebû Hâtim eserinde zikretmiştir. Fakat kimse tarafından cerh edilmemiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

(بَابُ سُورَةِ سَبِّحْ)

A'lâ Sûresi

١١٤٨٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ ثُوَيْرِ بْنِ أَبِي فَاخِتَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ هَذِهِ السُّورَةَ ﴿سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الأَعْلَى﴾

رواه أحمد وفيه ثوير بن أبي فاختة وهو متروك .

11484. Ali -İbn Ebî Tâlib-'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *"Sebbih isme Rabbike'l-A'lâ"* sûresini okumayı severdi.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Suveyr b. Ebî Fâhite metruktur.[2]

---

1 Ahmed b. Hanbel (4/335); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (4126, 4127)

2 Ahmed b. Hanbel (742); Ebû Câfer et-Taberî, *Tehzîbu'l-âsâr -Müsned Ali,* s. 222. Taberî hadisle ilgili şu açıklamayı yapmıştır: "Bu haber bize göre senedi sahih bir haberdir. Fakat aşağıdaki illetlerden dolayı başkalarının değerlendirmesine göre sağlam ve sahih olmayabilir:

قوله تعالى : ﴿سَنُقْرِئُكَ فَلا تَنْسَى﴾

Yüce Allah'ın "Sana (Kur'ân'ı) Biz Okutacağız ve Asla Unutmayacaksın" Âyeti [1]

١١٤٨٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ , ثنا عَلِيُّ بْنُ حَكِيمٍ الأَوْدِيُّ , ثنا أَبُو مَالِكٍ الْجَنْبِيُّ , عَنْ جُوَيْبِرٍ , عَنِ الضَّحَّاكِ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : " كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَاهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ بِالْوَحْيِ لَمْ يَفْرُغْ حَتَّى يُزَمِّلَ مِنَ الْوَحْيِ حَتَّى يَتَكَلَّمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَوَّلِهِ مَخَافَةَ أَنْ يُغْشَى عَلَيْهِ , فَقَالَ لَهُ جِبْرِيلُ : لِمَ تَفْعَلُ ذَلِكَ ؟ قَالَ : " مَخَافَةَ أَنْ أَنْسَى " , فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : سَنُقْرِئُكَ فَلا تَنْسَى " رواه الطبراني وفيه جويبر وهو ضعيف .

11485. İbn Abbâs der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Cebrail kendisine vahiy getirdiğinde henüz vahiy aktarımını bitirmeden unutma endişesiyle vahyin baş tarafını okumaya başlardı. Cebrail: "Bunu niçin yapıyorsun?" diye sorunca *"Unutmaktan korkuyorum"* dedi. Bunun üzerine Yüce Allah: **"Sana (Kur'ân'ı) Biz okutacağız ve asla unutmayacaksın"**[2] âyetini indirdi.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Cüveybir zayıftır.**[3]

قوله تعالى : ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى﴾

Yüce Allah'ın "Arınan... Kuşkusuz Muhakkak Kurtuluşa Ermiştir" Âyeti [4]

١١٤٨٦ – أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ سَهْلٍ الْمَدَائِنِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَافِعٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " أَنَّهُ

a) Hadisin bu tarik dışında Resûlullah'a kadar uzanan sahih bir senedi yoktur. Bilginlere göre bir haberi tek kişi rivayet etmişse, onun sabit olup olmadığını araştırma zorunluluğu vardır. b) Yine onlara göre Suveyr b. Fâhite, rivayet ettiği hadisi ihticaca elverişli olmayan kişilerden biridir. c) Yine onlara göre İsrâîl b. Yûnus da, rivayetine güvenilmeyen ve haberlerinin sabit olup olmadığı araştırılması gereken kişilerdendir.

1 A'lâ Sur. 6.

2 A'lâ Sur. 6.

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (126, 49). İsnâdında ayrıca kopukluk vardır. Zira Dahhâk, İbn Abbas'a yetişememiştir.

4 A'lâ Sur. 14, 15.

كَانَ يَأْمُرُ بِزَكَاةِ الْفِطْرِ يَوْمَ الْفِطْرِ ، قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ صَلاةَ الْعِيدِ ، وَيَتْلُو هَذِهِ الآيَةَ : قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى

رواه البزار وفيه كثير بن عبد الله وهو ضعيف وقد حسن الترمذي حديثه .

11486. Avf b. Mâlik'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), bayram namazı kılınmadan fıtır sadakasının verilmesini emreder ve şu âyeti okurdu: "**Arınan, Rabbinin adını anıp namaz kılan, muhakkak kurtuluşa ermiştir.**"

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup[1] ravilerinden Kesîr b. Abdillah zayıf olmakla beraber Tirmizî hadisini hasen derecesinde görmüştür.

١١٤٨٧ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ دَاوُدَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الأَشْقَرِ ، قَالَ : حَدَّثَتْنِي خُصَيْلَةُ بِنْتُ وَاثِلَةَ ، قَالَتْ : سَمِعْتُ أَبِي ، يَقُولُ : " قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى إِلْقَاءُ الْقَمْحِ يَوْمَ الْفِطْرِ قَبْلَ الصَّلاةِ فِي الْمُصَلَّى "

رواه الطبراني وفيه محمد بن أشقر وهو ضعيف .

11487. Husayle binti Vâsile anlatıyor: Ben babamı şöyle derken işittim: "**Arınan, Rabbinin adını anıp namaz kılan, muhakkak kurtuluşa ermiştir**"[2] âyetiyle Ramazan bayramı günü (fıtır sadakası için) buğdayı namazdan önce namazgâha (getirip) koymak kastedilmiştir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Eşkar zayıftır.[3]

١١٤٨٨ – وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى قَالَ: مَنْ شَهِدَ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَخَلَعَ الأَنْدَادَ وَشَهِدَ أَنِّي رَسُولُ اللهِ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهُ فَصَلَّى قَالَ: هِيَ الصَّلَوَاتُ الخَمْسُ وَالْمُحَافَظَةُ عَلَيْهَا رواه البزار عن شيخه عباد بن أحمد العرزمي وهو متروك .

11488. Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "«**Arınan, Rabbinin adını anıp namaz kılan, muhakkak kurtuluşa ermiştir**»[4] *âyetinde arınandan murat, Allah'tan başka ilah bulunmadığına şahadet eden, (Allah'a) ortak koşulan putları terk eden ve*

---

[1] Bezzâr (3383)

[2] A'lâ Sur. 14, 15.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (22/98)

[4] A'lâ Sur. 14, 15.

benim Allah'ın Resûlü olduğuma şahadet eden kimsedir. «**Rabbinin adını anıp namaz kılan**» *cümlesiyle ise beş vakit namaz ve bunları kılmaya devam edilmesi, kastedilmektedir."*

★ Bunu Bezzâr, metruk biri olan hocası Abbâd b. Ahmed el-Arzemî'den rivayet etmiştir.[1]

قوله تعالى : ﴿إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الأُولَى﴾

Yüce Allah'ın "Kuşkusuz Bu (Anlatılanlar) İlk Sahifelerde de Vardı" Âyeti [2]

١١٤٨٩ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : لَمَّا نَزَلَتْ ﴿إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الأُولَى صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى﴾ قَالَ النَّبِي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " كَانَ كُلُّ هَذَا أَوْ كَانَ هَذَا فِي صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى " رواه البزار وفيه عطاء بن السائب وقد اختلط وبقية رجاله رجال الصحيح

11489. İbn Abbâs der ki: "**Kuşkusuz bu (anlatılanlar) ilk sahifelerde, İbrâhîm ve Mûsa'nın sahifelerinde de vardı**" âyeti inince Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bütün bunlar -veya bu (anlatılanlar)- İbrâhîm ve Mûsa'nın sahifelerinde de vardı"* buyurdu.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Atâ b. es-Sâib bunamıştı. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[3]

(بَابُ سُورَةِ وَالفَجْرِ)

Fecr Sûresi

قوله تعالى : ﴿وَلَيَالٍ عَشْرٍ﴾

Yüce Allah'ın "On Geceye Yemin Ederim ki" Âyeti

١١٤٩٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ حَدَّثَنَا عَيَّاشُ بْنُ عُقْبَةَ حَدَّثَنِى خَيْرُ بْنُ نُعَيْمٍ عَنْ أَبِى الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ عَنِ النَّبِىِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الْعَشْرَ عَشْرُ الأَضْحَى ﴿وَالْوِتْرُ﴾ يَوْمُ عَرَفَةَ ﴿وَالشَّفْعُ﴾ يَوْمُ النَّحْرِ. رواه البزار وأحمد ورجالهما رجال الصحيح غير عياش بن عقبة وهو ثقة .

---

[1] Bezzâr (2284). Bezzâr hadisin Cabir'den sadece bu isnâdla rivayet edildiğini belirtmiştir.

[2] A'lâ Sur. 18-19.

[3] Bezzâr (2285). Ayrıca demiştir ki: "Bizim bildiğimize göre güvenilir raviler, Atâ-İkrime-İbn Abbâs yoluyla sadece bunu ve bundan başka bir hadis daha nakletmiştir."

11490. Câbir'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Yüce Allah'ın "**On geceye yemin ederim ki**"[1] âyeti hakkında: *"Maksat, Kurban bayramı gününden önceki on gün"*; "**Çifte ve teke yemin ederim ki**"[2] âyeti hakkında da: *"Çiftten maksat, kurban bayramı günü, tekten maksat ise Arefe günüdür"* buyurmuştur.

★ Bunu Bezzâr ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup iki kaynağın da ravileri, Ayyâş b. Ukbe hariç, *Sahîh*'in ravileridir. Ayyâş da güvenilirdir.[3]

١١٤٩١ - وَعَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ؟ فَقَالَ : " يَوْمَانِ وَلَيْلَةٌ : يَوْمُ عَرَفَةَ ، وَيَوْمُ النَّحْرِ ، وَالْوَتْرُ : لَيْلَةُ النَّحْرِ لَيْلَةُ جَمْعٍ "

رواه الطبراني في حديث طويل وفيه واصل بن السائب وهو متروك .

11491. Ebû Eyyûb'un bildirdiğine göre Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) âyette geçen çift (الشفع) ve tek (الوتر) kavramları sorulduğunda şöyle buyurmuştur: *"Bunlar iki gün ve bir gecedirler. Günler Arefe günü ile Kurban bayramı günüdür. Tek olan ise kurban bayramı gecesi, yani Müzdelife'de geçirilen gecedir."*

★ Bunu Taberânî, uzunca bir hadis içerisinde rivayet etmiş olup ravilerinden Vâsıl b. es-Sâib metruktur.[4]

(بَابُ سُورَةِ لاَ أُقْسِمُ)

Beled Sûresi

١١٤٩٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْمُؤَدِّبُ , ثنا عُبَيْدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْعَطَّارُ , ثنا عُمَرُ بْنُ ثَابِتٍ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ " ﴿لا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ, وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ﴾: مَكَّةُ , ﴿وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدَ﴾ قال: آدم ﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ﴾ : فِي اعْتِدَالٍ وَفِي انْتِصَابٍ

رواه الطبراني في الأوسط والكبير وفيه عبيد بن إسحاق العطار وهو ضعيف .

11492. İbn Abbâs der ki: "**Bu beldeye yemin ederim ki**"[5] âyetinde

---

[1] Fecr Sur. 2.

[2] Fecr Sur. 3.

[3] Bezzâr (2286). Bezzâr hadisin Cabir'den sadece bu isnâdla rivayet edildiğini belirtmiştir.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (4073)

[5] Beled Sur. 1.

işaret edilen belde, Mekke'dir. Yine "**Ki sen bu beldede yaşamaktasın**"[1] âyetinde işaret edilen belde ise Mekke'dir.

"**Babaya ve ondan olma çocuğa yemin ederim ki**"[2] âyetiyle kastedilen, Âdem'dir.

"**Biz insanı *kebed* içinde yarattık**"[3] Yani, onu dosdoğru ve ayakları üzerine dik duran biri olarak yarattık.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Ubeyd b. İshâk el-Attâr zayıftır.[4]

١١٤٩٣ - وعن ابن عباس ﴿لاَ أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ﴾ قال : قَسَمٌ الْقَسَمْ

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح .

11493. Yine İbn Abbâs der ki: "**Bu beldeye yemin ederim ki**" ifadesi, yeminler yeminidir (en üstün yemindir).

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[5]

١١٤٩٤ - وعن عبد الله يعني ابن مسعود ﴿وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ﴾ قَالَ : سَبِيلَ الْخَيْرِ وَالشَّرِّ

رواه الطبراني بإسنادين وفيه عاصم بن أبي النجود وهو ثقة وفيه ضعف وبقية رجاله رجال الصحيح

11494. Abdullah (İbn Mes'ûd), "**Ona iki yolu göstermedik mi**"[6] âyetini "yani hayır ve şer yolunu" diye açıklamıştır.

★ Bunu Taberânî, iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup ravilerinden Âsım b. Ebi'n-Nücûd güvenilir olmakla beraber zayıf yönü de vardır. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[7]

---

1 Beled Sur. 2.

2 Beled Sur. 3.

3 Beled Sur. 4.

4 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12412)

5 Bezzâr (2287)

6 Beled Sur. 10.

7 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9097)

(سُورَةِ وَالشَّمس وَضُحَاهَا)

Şems Sûresi

١١٤٩٥ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ ، ثنا أَبِي ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، وَعَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا مَرَّ بِهَذِهِ الآيَةِ ﴿وَنَفسٍ وَمَا سَوَّاهَا فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾ وَقَفَ ، ثُمَّ قَالَ : " اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا أَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلاهَا وَخَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا " رواه الطبراني وإسناده حسن .

11495. İbn Abbâs anlatıyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) "**Nefse ve onu düzgün biçimde şekillendirip ona iyilik ve kötülük kabiliyetlerini ilham edene yemin ederim ki**"[1] âyetini okuduğu zaman durur ve şöyle dua ederdi: *"Allahım! Benim nefsime iyilik kabiliyetlerini ilham eyle. Zira Sensin onun velisi/yardımcısı, onu kötülüklerden arındıracakların en hayırlısısın."*

★ **Bunu Taberânî, hasen bir isnâdla rivayet etmşitir.**[2]

(بَابُ سُورَةِ وَاللَّيْلِ)

Leyl Sûresi

١١٤٩٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ ، قَالا : حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلانَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ السَّرِيِّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا مُصْعَبُ بْنُ ثَابِتٍ ، عَنْ عَمِّهِ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : " نَزَلَتْ فِي أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ : ﴿وَمَا لأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى إِلا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الأَعْلَى وَلَسَوْفَ يَرْضَى﴾ "

رواه البزار وفيه مصعب بن ثابت وثقه ابن حبان وضعفه جماعة وشيخ البزار لم يسمه .

11496. Abdullah b. ez-Zübeyr'in bildirdiğine göre "**O, yaptığı iyiliği birinden karşılık görmek için değil, ancak yüce Rabbinin hoşnutluğunu gözeterek yapmıştır**"[3] âyeti, Ebû Bekir es-Sıddîk hakkında nâzil olmuştur.

★ **Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Mus'ab b. Sâbit'i İbn Hibbân**

[1] Şems Sur. 7-8.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11191). Senedinde yer alan İbn Lehîa zayıftır. Fakat İbn Ebî Asım'ın *Sünne*'sinde geçen (no. 319) Ebû Hureyre hadisi bunun şahididir.

[3] Leyl Sur. 19-21. Âyet, rivayete uygun biçimde tercüme edilmiştir. (Mütercim)

güvenilir görürken bir grup zayıf kabul etmiştir. Ayrıca Bezzâr, hocasının ismini zikretmemiştir.[1]

(بَابُ سُورَةِ وَالضُّحَى)

Duhâ Sûresi

١١٤٩٧ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا حَفْصُ بْنُ سَعِيدٍ الْقُرَشِيُّ ، حَدَّثَتْنِي أُمِّي ، عَنْ أُمِّهَا ، وَكَانَتْ خَادِمَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّ جِرْوًا دَخَلَ الْبَيْتَ ، وَدَخَلَ تَحْتَ السَّرِيرِ وَمَاتَ فَمَكَثَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَيَّامًا لا يَنْزِلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ ، فَقَالَ : " يَا خَوْلَةُ مَا حَدَثَ فِي بَيْتِ رَسُولِ اللَّهِ ؟ جِبْرِيلُ لا يَأْتِينِي فَهَلْ حَدَثَ فِي بَيْتِ رَسُولِ اللَّهِ حَدَثٌ ؟ فَقُلْتُ : وَاللَّهِ مَا أَتَى عَلَيْنَا يَوْمٌ خَيْرٌ مِنْ يَوْمِنَا ، فَأَخَذَ بُرْدَهُ فَلَبِسَهُ وَخَرَجَ ، فَقُلْتُ : لَوْ هَيَّأْتُ الْبَيْتَ ، وَكَنَسْتُهُ ، فَأَهْوَيْتُ بِالْمِكْنَسَةِ تَحْتَ السَّرِيرِ ، فَإِذَا شَيْءٌ ثَقِيلٌ فَلَمْ أَزَلْ حَتَّى أَخْرَجْتُهُ ، فَإِذَا بِجِرْوٍ مَيِّتٍ ، فَأَخَذْتُهُ بِيَدِي فَأَلْقَيْتُهُ خَلْفَ الدَّارِ ، فَجَاءَ نَبِيُّ اللَّهِ تَرْعَدُ لَحْيَيْهِ ، وَكَانَ إِذَا أَتَاهُ الْوَحْيُ أَخَذَتْهُ الرِّعْدَةُ ، فَقَالَ : " يَا خَوْلَةُ ، دَثِّرِينِي فَأَنْزَلَ اللَّهُ : ﴿وَالضُّحَى وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى﴾.

رواه الطبراني . وأم حفص لم أعرفها

11497. Hafs b. Saîd el-Kuraşî der ki: Bana annemin, -Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) hizmetinde bulunan- annesinden naklen bildirdiğine göre bir köpek eniği eve girmiş ve sonra karyolanın altına girerek orada ölmüş. Günler geçtiği halde Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy inmiyormuş. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Havle, Allah'ın elçisinin evinde ne oldu da Cebrail bana gelmez oldu. Allah'ın elçisinin evinde bir şey mi oldu?!"* demiş. (Havle devamını şöyle anlatmış) Ben: "Bu günümüz kadar iyi günümüz hiç olmadı ki" dedim. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hırkasını üzerine giyinerek çıktı. Ben de kendi kendime: "Evi düzenleyip süpürsem" dedim. Bu maksatla karyolanın altındaki süpürgeyi almaya eğildiğimde orada ağır bir şey gördüm. Uğraşıp onu dışarı çıkardım. Baktım ki ölmüş bir köpek eniği. Hemen onu alıp evin arkasına atıverdim. Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) geldi. Sakalları titriyordu. Vahiy geldiği zaman kendisini titreme alırdı. *"Beni ört, Havle!"* dedi. Derken Yüce Allah "**Kuşluk vaktine ve sükûna erdiğinde geceye yemin ederim ki Rabbin seni bırakmadı ve sana**

[1] Bezzâr (2289)

darılmadı"[1] âyetlerini indirdi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiştir. Ancak Hafs'ın annesini tanımıyorum.[2]

١١٤٩٨ – حَدَّثَنَا بَكْرٌ ، قَالَ : نا عَمْرُو بْنُ هَاشِمٍ الْبَيْرُوتِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ الأَوْزَاعِيَّ يُحَدِّثُ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ الْمَخْزُومِيِّ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْعَبَّاسِ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : عُرِضَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا هُوَ مَفْتُوحٌ عَلَى أُمَّتِهِ مِنْ بَعْدِهِ كَفْرًا كَفْرًا ، فَسُرَّ بِذَلِكَ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى﴾ ، قَالَ : " فَأَعْطَاهُ اللَّهُ فِي الْجَنَّةِ أَلْفَ قَصْرٍ فِي كُلِّ قَصْرٍ مَا يَنْبَغِي لَهُ مِنَ الْوِلْدَانِ وَالْخَدَمِ " . رواه الطبراني في الكبير والأوسط .

11498. İbn Abbâs anlatıyor: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) kendisinden sonra köy köy ümmetinin eline geçecek olan topraklar gösterildi ve buna sevindi. Bunun üzerine Yüce Allah: **"Rabbin şüphesiz sana verecek ve sen hoşnut olacaksın"**[3] âyetini indirdi. Nihayet Yüce Allah, cennette ona bin saray, her bir saray için gerektiği kadar uşak ve hizmetçi ihsan etti.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir.[4]

١١٤٩٩ – وفي رواية فيه حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْقَاسِمِ ، قَالَ : نا عَمِّي عِيسَى بْنُ الْمُسَاوِرِ ، قَالَ : نا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْفَزَارِيُّ ، قَالَ : نا مُعَاوِيَةُ بْنُ أَبِي الْعَبَّاسِ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ الْمَخْزُومِيِّ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " عُرِضَ عَلَيَّ مَا هُوَ مَفْتُوحٌ لأُمَّتِي بَعْدِي ، فَسَرَّنِي ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى : ﴿وَلَلآخِرَةُ خَيْرٌ لَكَ مِنَ الأُولَى﴾ إِلَى قَوْلِهِ : ﴿فَتَرْضَى﴾ . وفيه معاوية بن أبي العباس و لم أعرفه وبقية رجاله ثقات وإسناد الكبير حسن.

11499. Diğer bir rivayete göre ise Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bana, benden sonra ümmetime kapıları açılacak olan yerler gösterildi ve bu beni sevindirdi. Sonra Yüce Allah* «**Gerçekten senin için âhiret dünyadan daha hayırlıdır**»[5] âyetini indirdi."

★ Bu rivayette adı geçen Muaviye b. Ebi'l-Abbâs'ı tanımıyorum. Diğer ravileri ise

---

[1] Duhâ Sur. 1-3.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (24/249). Senedinde "Hafs b. Meysere" değil, " Hafs b. Saîd" ismi geçmiştir. İbn Abdi'l-Berr, *el-İstiâb*'ının 1834. nolu biyografisinde bu konuda Havle'den nakledilen hadisin senedinin ihticaca uygun olmadığını belirtmiştir.

[3] Duhâ Sur. 5.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10650); *el-Mu'cemu'l-evsat* (576)

[5] Duhâ Sur. 3.

güvenilir kimselerdir. *el-Mu'cemu'l-kebîr*'in senedi hasendir.

(بَابُ سُورَةِ أَلَمْ نَشْرَحْ)

İnşirah Sûresi

١١٥٠٠ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، أنا أَبُو مَالِكٍ النَّخَعِيُّ ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَوْ كَانَ الْعُسْرُ فِي جُحْرٍ لَدَخَلَ عَلَيْهِ الْيُسْرُ حَتَّى يُخْرِجَهُ " ، ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ,إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا . رواه الطبراني وفيه أبو مالك النخعي وهو ضعيف

11500. Abdullah (İbn Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Zorluk bir deliğe girse, muhakkak kolaylık da ardından girerek onu oradan çıkarır." Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) **"Elbette zorluğun yanında bir kolaylık vardır. Gerçekten zorlukla beraber kolaylık vardır"**[1] âyetini okudu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Mâlik en-Nehaî zayıftır.[2]

١١٥٠١ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ الْبَحْرَانِيُّ ، قَالَ : نا حُمَيْدُ بْنُ حَمَّادِ بْنِ خُوَارٍ ، قَالَ : نا عَائِذُ بْنُ شُرَيْحٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسًا ، فَنَظَرَ إِلَى جُحْرٍ بِحِيَالِ وَجْهِهِ , فَقَالَ : " لَوْ كَانَتِ الْعُسْرَةُ تَجِيءُ حَتَّى تَدْخُلَ هَذَا الْجُحْرَ ، لَجَاءَتِ الْيُسْرَةُ حَتَّى تُخْرِجَهَا ، ثُمَّ تَلا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ﴿فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا﴾ ". رواه الطبراني في الأوسط والبزار بنحوه وفيه عائذ بن شريح وهو ضعيف.

11501. Enes b. Mâlik anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) oturuyordu. Derken tam karşısındaki bir deliğe baktı ve şöyle buyurdu: *"Zorluk gelip şu deliğe girse, muhakkak ardından kolaylık gelir ve onu oradan çıkarır."* Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Elbette zorluğun yanında bir kolaylık vardır. Gerçekten zorlukla beraber kolaylık vardır"**[3] âyetini okudu.

★ Bunu *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî ve ayrıca benzerini Bezzâr rivayet etmiş olup

---

[1] İnşirâh Sur. 5, 6.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9977). Senedinde ismi geçen Ebû Hamza da zayıftır.

[3] İnşirâh Sur. 5, 6.

ravilerinden Âiz b. Şurayh zayıftır.[1]

(بَابُ اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ)

Alak Sûresi

١١٥٠٢ - عَنْ أَبِي رَجَاءٍ الْعَطَارِدِيِّ قَالَ : كَانَ أَبُو مُوسَى يُقْرِئُنَا يُجْلِسُنَا حَلَقًا عَلَيْهِ ثَوْبَانِ أَبْيَضَانِ فَإِذَا قَرَأَ هَذِهِ السُّورَةَ ﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾ قَالَ : هَذِهِ الآيَةُ أَوَّلُ سُورَةٍ أُنْزِلَتْ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح

11502. Ebû Recâ el-Utâridî anlatıyor: Ebû Mûsa bize Kur'ân okutur ve bizi halka şeklinde oturturdu. (Kur'ân okuturken) üzerinde iki beyaz elbise olurdu. Alak sûresinin "**Yaratan Rabbinin adıyla oku**" âyetini okuduğu zaman "Bu, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inen ilk âyettir" derdi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

١١٥٠٣ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ سَهْلٍ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ ، ثنا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ ، نا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْعَيْزَارِ بْنِ حُرَيْثٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " قَالَ أَبُو جَهْلٍ : لَئِنْ عَادَ مُحَمَّدٌ يُصَلِّي إِلَى الْقِبْلَةِ لأَقْتُلَنَّهُ ، فَعَادَ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾ إِلَى قَوْلِهِ : ﴿فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ﴾ ، فَلَمَّا قِيلَ لأَبِي جَهْلٍ إِنَّهُ قَدْ عَادَ ، قَالَ : لَقَدْ حِيلَ مَا بَيْنِي وَبَيْنَهُ " ، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : وَاللَّهِ لَوْ تَحَرَّكَ لأَخَذَتْهُ الْمَلائِكَةُ وَالنَّاسُ يَنْظُرُونَ.

رواه الطبراني في الأوسط وفيه موسى بن سهل الوشاء وهو ضعيف

11503. İbn Abbâs anlatıyor: Ebû Cehl: "Eğer Muhammed bir daha kıbleye doğru namaz kılarsa, onu muhakkak öldüreceğim" dedi. Sonra Muhammed kıbleye doğru tekrar namaz kıldı ve Yüce Allah: "**Yaratan Rabbinin adıyla oku! ..... O hemen gidip meclisini (yandaşlarını) çağırsın. Biz de zebanileri çağıracağız**"[2] âyetlerini indirdi. Muhammed'in yeniden kıbleye doğru namaz kıldığı Ebû Cehil'e bildirildiğinde, Ebû Cehil: "Onunla arama engel kondu" dedi.

İbn Abbâs der ki: Vallahi, eğer Ebû Cehil azıcık hareket etseydi, insanların gözleri önünde melekler kendisini yakalayıp yok edeceklerdi.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1548); Bezzâr (2288). Her iki müellif de bu hadisi Enes'ten, sadece Âiz'in rivayet ettiğini belirtmişlerdir.

[2] Alak Sur. 1-18.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Mûsa b. Sehl el-Veşşâ zayıftır.

١١٥٠٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ. وَسَمِعْتُهُ أَنَا مِنْهُ حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الأَحْمَرُ عَنْ دَاوُدَ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ مَرَّ أَبُو جَهْلٍ فَقَالَ أَلَمْ أَنْهَكَ فَانْتَهَرَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُ أَبُو جَهْلٍ لِمَ تَنْتَهِرُنِي يَا مُحَمَّدُ فَوَاللهِ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا بِهَا رَجُلٌ أَكْثَرَ نَادِياً مِنِّي. قَالَ فَقَالَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ قَالَ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَاللهِ لَوْ دَعَا نَادِيَهُ لأَخَذَتْهُ زَبَانِيَةُ الْعَذَابِ.

قلت : في الصحيح بعضه . ورجال أحمد رجال الصحيح

11504. Yine Ahmed b. Hanbel'in İbn Abbâs'dan bildirdiğine göre (bir gün) Ebû Cehil, Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gider ve ona: "Ben seni bu davadan vazgeçirmedim mi?" der. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendisini azarlar. O da: "Ey Muhammed! Beni niçin azarlıyorsun? Vallahi sen de biliyorsun ki Mekke'de benden daha fazla yandaşı bulunan kimse yoktur" der. Bunun üzerine Cebrail: **"Öyleyse meclisini (yandaşlarını) çağırsın. Biz de zebânileri çağıracağız"**[1] âyetini indirir.

İbn Abbâs der ki: Vallahi eğer meclisini çağırsaydı, zebaniler onu yakalayıp azaba uğratacaklardı.

★ Ben derim ki: Hadisin bir kısmı *Sahîh*'de geçmiştir.

Bu şekliyle ise onu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

(بَابُ سُورَةِ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ)

Kadir Sûresi

١١٥٠٥ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ رَاشِدٍ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ بِلالٍ ، قَالَ : نا عِمْرَانُ الْقَطَّانُ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : " أُنْزِلَ الْقُرْآنُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ، فِي شَهْرِ رَمَضَانَ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا جُمْلَةً ، ثُمَّ أُنْزِلَ نُجُومًا ".

رواه الطبراني في الأوسط والكبير وفيه عمران القطان وثقه ابن حبان وغيره وفيه ضعف وبقية رجاله ثقات .

11505. İbn Abbâs der ki: "Kur'ân, Ramazan ayı içinde Kadir gecesi bir defada (toptan) dünya semasına, sonra oradan parça parça (yeryüzüne)

1 Alak Sur. 17.

2 Ahmed b. Hanbel (1/256)

indi."

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden İmrân el-Kattân'da zayıflık vardır. Bununla beraber onu İbn Hibbân ve başkaları güvenilir kabul etmişlerdir. *el-Mu'cemu'l-kebîr*'in diğer ravileri ise güvenilirdir.[1]

١١٥٠٦ – نا حَسَّانُ أَبُو الأَشْرَسِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ : " ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾ ، قَالَ : " أُنْزِلَ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً حَتَّى وُضِعَ فِي بَيْتِ الْعِزَّةِ فِي السَّمَاءِ الدُّنْيَا ، وَنَزَّلَهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِجَوَابِ كَلامِ الْعِبَادِ وَأَعْمَالِهِمْ" ،

رواه الطبراني والبزار باختصار ورجال البزار رجال الصحيح وفي إسناد الطبراني عمرو بن عبد الغفار وهو ضعيف

11506. Yine İbn Abbâs: "**Kuşkusuz Biz onu (Kur'ân'ı) Kadir gecesinde indirdik**"[2] âyeti ile ilgili olarak der ki:

"Kur'ân, bir defada indirilerek dünya semasındaki beytü'l-izze'ye kondu. Sonra Cebrail onu, kulların soruları ile yaptıkları iş ve davranışlarına cevap olarak Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) indirdi.

★ Bunu Taberânî, ve kısa metinle Bezzâr rivayet etmiş olup Bezzâr'ın ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Taberânî'nin isnâdında ismi geçen Amr b. Abdilğaffâr ise zayıftır.[3]

(بَابُ سُورَةِ لَمْ يَكُنِ)

Beyyine Sûresi

١١٥٠٧ – حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ ، ثنا أَبُو هَمَّامٍ الدَّلالُ ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ ، قَالَ : كُنَّا نَأْتِي النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ أُنْزِلَ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فَيُحَدِّثُنَا ، فَقَالَ لَنَا ذَاتَ يَوْمٍ : " لَوْ أَنَّ لابْنِ آدَمَ وَادِيًا لأَحَبَّ أَنْ يَكُونَ إِلَيْهِ ثَانٍ ، وَلَوْ أَنَّ لَهُ وَادِيَيْنِ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ الثَّالِثُ ، وَلا يَمْلأُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلا التُّرَابُ ، ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ.

رواه أحمد والطبراني ورجال أحمد رجال الصحيح.

11507. Ebû Vâkıd el-Leysî anlatıyor: Bizler vahiy aldığı sırada Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına giderdik ve o bizimle

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1502)

[2] Kadir Sur. 1.

[3] Bezzâr (2290); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12382)

konuşurdu. Bir gün bize dedi ki: *"Yüce Allah buyurdu ki: Biz malı, namaz kılınması ve zekât verilmesi için indirdik. Âdemoğlunun bir vadi dolusu malı olsa, bir vadi dolusu daha olmasını ister. İki vadi dolusu malı olsa, üçüncüsünün olmasını ister. Âdemoğlunun gözünü ancak toprak doyurur. Sonra Allah tövbe edenlerin tövbesini kabul eder."*

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١٥٠٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ حَدَّثَنَا سَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَاصِمِ بْنِ بَهْدَلَةَ عَنْ زِرٍّ عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ قَالَ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَمَرَنِي أَنْ أَقْرَأَ عَلَيْكَ. قَالَ فَقَرَأَ عَلَيَّ ﴿لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِّينَ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُطَهَّرَةً فِيهَا كُتُبٌ قَيِّمَةٌ وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلاَّ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَةُ﴾ إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْحَنِيفِيَّةُ غَيْرُ الْمُشْرِكَةِ وَلاَ الْيَهُودِيَّةِ وَلاَ النَّصْرَانِيَّةِ وَمَنْ يَفْعَلْ خَيْرًا فَلَنْ يُكْفَرَهُ. قَالَ شُعْبَةُ ثُمَّ قَرَأَ آيَاتٍ بَعْدَهَا ثُمَّ قَرَأَ «لَوْ أَنَّ لاِبْنِ آدَمَ وَادِيَيْنِ مِنْ مَالٍ لَسَأَلَ وَادِيًا ثَالِثًا وَلاَ يَمْلأُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلاَّ التُّرَابُ. قَالَ ثُمَّ خَتَمَهَا بِمَا بَقِيَ مِنْهَا.

11508. Ubey b. Ka'b anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah bana, sana Kur'ân okumamı emretti"* dedi. Sonra bana **"Kitap ehlinden ve putperestlerden olan inkârcılar, kendilerine apaçık bir belge; içinde kesin ve en doğru hükümlerin bulunduğu tertemiz sahifeleri okuyan, Allah katından bir peygamber gelene kadar dinlerinden vazgeçecek değillerdi. Kendilerine kitap verilenler, ancak o apaçık belge kendilerine geldikten sonra ayrılığa düştüler"**[2] âyetlerini okudu ve *"Kuşkusuz Allah katında gerçek din, Haniflіktir. Putperestlik, Yahudilik ya da Hıristiyanlık değildir. Kim bir iyilik yaparsa, yaptığı iyilik inkar edilmez" buyurdu.*

(Ravi) Şu'be der ki: Ardından başka âyetler de okudu. Sonra şöyle devam etti: *"Âdemoğlunun iki vadi dolusu malı olsa, üçüncüsünü ister. Âdemoğlunun gözünü ancak toprak doyurur."* Sonra sûrenin geri kalanını okudu.[3]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (5/218-219); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (3300)

[2] Beyyine Sur. 1-4.

[3] Ahmed b. Hanbel (5/132)

١١٥٠٩ – وفي رواية : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ وَحَجَّاجٌ قَالاَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَاصِمِ بْنِ بَهْدَلَةَ عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَمَرَنِي أَنْ أَقْرَأَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ. قَالَ فَقَرَأَ ﴿لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ﴾ قَالَ فَقَرَأَ فِيهَا : وَلَوْ أَنَّ ابْنَ آدَمَ سَأَلَ وَادِياً مِنْ مَالٍ فَأُعْطِيَهُ لَسَأَلَ ثَانِياً فَأُعْطِيَهُ لَسَأَلَ ثَالِثاً والباقي نحوه.

رواه أحمد وابنه وفيه عاصم بن بهدلة وثقه قوم وضعفه آخرون وبقية رجاله رجال الصحيح.

11509. Diğer bir rivayet ise şöyledir: Ubey b. Ka'b'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kuşkusuz Yüce Allah bana, sana Kur'ân okumamı emretti...."* Bu âyetler cümlesinden şunu da okudu: *"Âdemoğlu bir vadi dolusu mal istese ve kendisine istediği verilse, muhakkak ikincisini ister. İkincisini istese ve kendisine istediği verilse, muhakkak üçüncüsünü de ister"....*

★ Ben derim ki: Hadisin bir kısmı Tirmizî'de, bir bölümü de *Sahîh*'de yer almıştır.

Bu şekliyle ise Ahmed b. Hanbel ve oğlu tarafından rivayet edilmiş olup ravilerinden Âsım b. Behdele'yi bir grup bilgin güvenilir kabul ederken başkaları zayıf olarak değerlendirmiştir.[1]

١١٥١٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيِّ عَنْ يَزِيدَ بْنِ الأَصَمِّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عُمَرَ يَسْأَلُهُ فَجَعَلَ يَنْظُرُ إِلَى رَأْسِهِ مَرَّةً وَإِلَى رِجْلَيْهِ أُخْرَى هَلْ يَرَى عَلَيْهِ مِنَ الْبُؤْسِ شَيْئاً ثُمَّ قَالَ لَهُ عُمَرُ كَمْ مَالُكَ قَالَ أَرْبَعُونَ مِنَ الإِبِلِ. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَقُلْتُ صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ لَوْ كَانَ لاِبْنِ آدَمَ وَادِيَانِ مِنْ ذَهَبٍ لاَبْتَغَى الثَّالِثَ وَلاَ يَمْلأُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلاَّ التُّرَابُ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ. فَقَالَ عُمَرُ مَا هَذَا فَقُلْتُ هَكَذَا أَقْرَأَنِيهَا أُبَيٌّ. قَالَ فَمَرَّ بِنَا إِلَيْهِ قَالَ فَجَاءَ إِلَى أُبَيٍّ فَقَالَ مَا يَقُولُ هَذَا قَالَ أُبَيٌّ هَكَذَا أَقْرَأَنِيهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ أَفَأُثْبِتُهَا فَأَثْبَتَهَا.

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح.

11510. İbn Abbâs anlatıyor: Bir adam Hz. Ömer'e gelerek ondan maddi yardım istedi. Ömer, üzerinde fakirlik alâmeti görebilir miyim diye onun bir başına, bir ayaklarına bakmaya başladı. Sonra adama: "Ne kadar malın var?" diye sordu. Adam: "Kırk devem var" dedi. İbn Abbâs der ki: Bunu duyunca dedim ki: Allah ve Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) doğru söylemiş: *"Âdemoğlunun iki vadi dolusu altını olsa muhakkak*

---

[1] Ahmed b. Hanbel (5/131)

üçüncüsünü ister. Âdemoğlunun gözünü ancak toprak doyurur. Allah tövbe edenlerin tövbesini kabul eder."

Ömer bana: "Bu okuduğun da nedir?" dedi. Ben: "Ubey bana bu şekilde (âyet olarak) okuttu" deyince "Haydi ona gidelim" dedi ve Ubey'in yanına geldiğinde "Bu ne söylüyor?" dedi. Ubey: "Bana Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bu şekilde okuttu" dedi. Ömer: Peki onu Mushaf'a kaydedeyim mi?" diye sorunca Ubey: "Olur, kaydet" dedi.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١٥١١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ الْعَبْدِيُّ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ عَنْ مُصْعَبِ بْنِ شَيْبَةَ عَنْ أَبِي حَبِيبِ بْنِ يَعْلَى بْنِ أُمَيَّةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عُمَرَ فَقَالَ أَكَلَتْنَا الضَّبُعُ. قَالَ مِسْعَرٌ يَعْنِي السَّنَةَ. قَالَ فَسَأَلَهُ عُمَرُ مِمَّنْ أَنْتَ فَمَا زَالَ يَنْسُبُهُ حَتَّى عَرَفَهُ فَإِذَا هُوَ مُوسِرٌ فَقَالَ عُمَرُ لَوْ أَنَّ لامْرِئٍ وَادِياً أَوْ وَادِيَيْنِ لابْتَغَى إِلَيْهِمَا ثَالِثاً. فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَلاَ يَمْلأُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلاَّ التُّرَابُ ثُمَّ يَتُوبُ اللهُ عَلَى مَنْ تَابَ.

قلت : رواه ابن ماجة غير قول عمر : ثم يتوب الله على من تاب. رواه أحمد ورجاله ثقات . ورواه الطبراني في الأوسط .

11511. İbn Abbâs anlatıyor: Bir adam Hz. Ömer'e gelerek: "Kıtlık bizi kırdı, bitirdi" dedi. Ömer: "Sen kimlerdensin?" diye sordu. Ömer adamı iyice tanıyıncaya kadar soyunu soruşturmaya devam etti. Meğer adam zenginmiş. Bunun üzerine Ömer şöyle dedi: "Âdemoğlunun bir veya iki vadi dolusu malı olsa üçüncüsünü ister. Âdemoğlunun gözünü ancak toprak doyurur. Sonra Allah, tövbe edenlerin tövbesini kabul eder."

★ Ben derim ki: Hadisi "Allah, tövbe edenlerin tövbesini kabul eder" cümlesi hariç, İbn Mâce de irad etmiştir.

Bu şekliyle ise onu Ahmed b. :Hanebl rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir. Aynı hadisi Taberânî de *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir.[2]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (5/117)

[2] Ahmed b. Hanbel (5/117). (Daha uzun metni olup bir öncekinin benzeridir).

(بَابُ سُورَةِ إِذَا زُلْزِلَتِ)

Zilzâl Sûresi

١١٥١٢ - عَنْ عَبْدُ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ : نَزَلَتْ ﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الأَرْضُ زِلْزَالَهَا ﴾ وَأَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَاعِدَ فَبَكَى أَبُو بَكْرٍ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا يُبْكِيكَ يَا أَبَا بَكْرٍ ؟ " . فَقَالَ : أَبْكَتْنِي هَذِهِ السُّورَةُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَوْ أَنَّكُمْ لَا تُخْطِئُونَ وَلَا تُذْنِبُونَ لَخَلَقَ اللهُ تَعَالَى أُمَّةً مِنْ بَعْدِكُمْ يُخْطِئُونَ وَيُذْنِبُونَ فَيَغْفِرُ لَهُمْ .

رواه الطبراني وفيه حيي بن عبد الله المعافري وثقه ابن معين وغيره وبقية رجاله رجال الصحيح

11512. Abdullah b. Ömer der ki: "**Yer, kendine ait sarsıntıyla sallandığı zaman**"[1] âyeti (yani Zilzâl sûresi) indiği sırada Ebû Bekir es-Sıddîk, oturuyordu, ağladı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Niçin ağlıyorsun ey Ebû Bekir?"* diye sorduğunda "Beni bu sûre ağlattı" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer sizler hata etmez, günah işlemez olsaydınız, muhakkak Yüce Allah sizden sonra hata eden, günah işleyen bir millet yaratır ve sonra onları bağışlardı"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Huyey b. Abdillah el-Meâfirî'yi İbn Maîn ve başkaları güvenilir kabul ederlerken Ahmed b. Hanbel ve başkaları zayıf görmüşlerdir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.

١١٥١٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَخْبَرَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ عَنْ صَعْصَعَةَ بْنِ مُعَاوِيَةَ عَمِّ الْفَرَزْدَقِ أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَرَأَ عَلَيْهِ ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْراً يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴾ قَالَ حَسْبِي لَا أُبَالِي أَنْ لَا أَسْمَعَ غَيْرَهَا.

رواه أحمد والطبراني مرسلا ومتصلا ورجال الجميع رجال الصحيح.

11513. Ferazdak'ın amcası Sa'sa'a b. Muâviye'nin bildirdiğine göre bir gün kendisi Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitmiş ve Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona, "**Kim zerre miktarı hayır yapmışsa, onu görür. Kim zerre miktarı şer işlemişse, onu görür**"[2] âyetini okumuş. O da: "Bu bana yeter. Gerisini dinlemesem de olur" demiş.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî *mürsel* ve *muttasıl* olarak nakletmiş olup

---

[1] Zilzal Sur. 1.

[2] Zilzal Sur. 7-8.

hepsinin ravileri de *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١٥١٤ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ سَهْلٍ ، نا زِيَادُ بْنُ يَحْيَى أَبُو الْخَطَّابِ ، نا الْهَيْثَمُ بْنُ الرَّبِيعِ ، ثنا سِمَاكُ بْنُ عَطِيَّةَ ، عَنْ أَيُّوبَ السَّخْتِيَانِيِّ ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : بَيْنَا أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ يَأْكُلُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ نَزَلَتْ عَلَيْهِ : ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ ، فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ يَدَهُ ، وَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي لَرَاءٍ مَا عَمِلْتُ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ مِنْ شَرٍّ ، فَقَالَ : " يَا أَبَا بَكْرٍ ، أَرَأَيْتَ مَا تَرَى فِي الدُّنْيَا مِمَّا تَكْرَهُ فَبِمَثَاقِيلِ ذَرِّ الشَّرِّ ، وَيُدَّخَرُ لَكَ مَثَاقِيلُ ذَرِّ الْخَيْرِ حَتَّى تُوَفَّاهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

رواه الطبراني في الأوسط عن شيخه موسى بن سهل والظاهر أنه الوشاء وهو ضعيف.

11514. Enes anlatıyor: Ebû Bekir es-Sıddîk Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte yemek yiyordu. O sırada "**Kim zerre miktarı hayır yapmışsa, onu görür. Kim zerre miktarı şer işlemişse, onu görür**"[2] âyeti indi. Ebû Bekir elini kaldırarak: "Ya Resûlallah! Ben zerre miktarı bile olsa işlediğim kötülüğü(n cezasını) görecek miyim?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ise şöyle buyurdu:

"Ey Ebû Bekir! Zaten senin dünyada çekmiş olduğun sıkıntılar, zerre miktarınca işlemiş olduğun şerler sebebiyledir. Zerre miktarınca işlemiş olduğun hayırlar ise senin için saklanmaktadır ve sen onları kıyamet günü eksiksiz olarak elde edeceksin."

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta hocası Mûsa b. Sehl'den nakletmiştir. Anlaşılan o ki bu şahıs, el-Veşşâ'dır ve zayıftır.

(بَابُ سُورَةِ وَالْعَادِيَاتِ)

Adiyât Sûresi

١١٥١٥ – عَنْ اِبْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : بَعَثَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْلًا فَأَشْهَرَتْ شَهْرًا لَا يَأْتِيهِ مِنْهَا خَبَرٌ فَنَزَلَتْ ﴿وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا﴾, ضَبَحَتْ بِأَرْجُلِهَا , ﴿فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا﴾ , قَدَحَتْ بِحَوَافِرِهَا الْحِجَارَةَ فَأَوْرَتْ نَارًا , ﴿فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا﴾ , صَبَّحَتْ الْقَوْمَ بِغَارَةٍ ,

---

[1] Ahmed b. Hanbel (5/59). (Ferazdak'ın annesinden); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7411 (Ahnef b. Kays'ın annesinden).

[2] Zilzal Sur. 7-8.

﴿فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا ﴾ أَثَارَتْ بِحَوَافِرِهَا التُّرَابَ , ﴿فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا ﴾ , قَالَ : صَبَّحَتْ الْقَوْمُ جَمْعًا. رواه البزار وفيه حفص بن جميع وهو ضعيف.

11515. İbn Abbâs anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir taraflara atlı birlikleri gönderdi. Aradan bir ay geçtiği halde onlardan bir haber gelmiyordu. Derken "**Harıl harıl koşan (at)lara, kıvılcım saçanlara** (yani tırnaklarıyla/nallarıyla taşlarda kıvılcım saçıp ateş tutuşturanlara), **sabah baskın yapanlara** (yani sabah düşman üzerine ansızın baskın yapanlara), **tozu dumana katanlara** (yani tırnaklarıyla toz kaldıranlara), **(düşman) topluluğunun ta ortasına kadar ilerleyenlere yemin ederim ki"**[1] âyetleri indi.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Hafs b. Cumey' zayıftır.[2]

١١٥١٦ - حَدَّثَنَا عَلانُ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ مَاغِمَةُ , ثنا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ ، ثنا أَبِي ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذُكِرَ عِنْدَهُ ﴿الْكَنُودُ﴾ ، قَالَ : " الْكَنُودُ الَّذِي يَأْكُلُ وَحْدَهُ ، وَيَمْنَعُ رِفْدَهُ ، وَيَضْرِبُ عَبْدَهُ "

رواه الطبراني بإسنادين في أحدهما جعفر بن الزبير وهو ضعيف وفي الآخر من لم أعرفه

11516. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) huzurunda "لكنود"[3] âyeti okununca Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bundan maksat: *"Malını tek başına tüketen, başkalarından yardımını esirgeyen ve kölesini döven kişidir"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup bunların birinde ismi geçen Câfer b. ez-Zübeyr zayıf iken diğerinde tanımadığım raviler bulunmaktadır.[4]

(بَابُ سُورَةِ أَلْهَاكُمُ)

Tekâsür Sûresi

١١٥١٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَزِيدُ أَنْبَأَنَا مُحَمَّدٌ - يَعْنِي ابْنَ عَمْرٍو - عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ ﴿أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ ﴾ فَقَرَأَهَا حَتَّى بَلَغَ ﴿لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ

---

[1] Âdiyât Sur. 1-5.
[2] Bezzâr (2291)
[3] Âdiyât Sur. 6.
[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7778, 7958)

النَّعِيمِ ﴾ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ عَنْ أَيِّ نَعِيمٍ نُسْأَلُ وَإِنَّمَا هُمَا الأَسْوَدَانِ الْمَاءُ وَالتَّمْرُ وَسُيُوفُنَا عَلَى رِقَابِنَا وَالْعَدُوُّ حَاضِرٌ فَعَنْ أَيِّ نَعِيمٍ نُسْأَلُ قَالَ إِنَّ ذَلِكَ سَيَكُونُ.

رواه أحمد وفيه محمد بن عمرو بن علقمة وحديثه حسن وفيه ضعف لسوء حفظه وبقية رجاله رجال الصحيح.

11517. Mahmûd b. Lebîd anlatıyor: "**Çokluk kuruntusu sizi o derece oyaladı ki**"[1] (Tekasür) sûresi nâzil olunca Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bunu "**Nihayet o gün (dünyada sahip olduğunuz) nimetlerden sorguya çekileceksiniz**"[2] âyetine kadar okudu. Ashâbı: "Ya Resûlallah! Hangi nimetlerden sorguya çekileceğiz? Hepsi iki karadan ibaret; hurma ve su. Kılıçlarımız boyunlarımızdan inmiyor. Düşman karşımızda duruyor. Bu durumda hangi nimetlerden sorguya çekileceğiz?" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise: "*Bu, muhakkak olacaktır*" buyurdu.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Amr b. Alkame'de hafızası yönünden zayıflık olsa da hadisi hasen derecesindedir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[3]

١١٥١٨ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَاطِبٍ عَنِ ابْنِ الزُّبَيْرِ عَنِ الزُّبَيْرِ قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ ﴿ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ﴾ قَالَ الزُّبَيْرُ أَيْ رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ نَعِيمٍ نُسْأَلُ عَنْهُ وَإِنَّمَا يَعْنِي هُمَا الأَسْوَدَانِ التَّمْرُ وَالْمَاءُ . قَالَ أَمَا إِنَّ ذَلِكَ سَيَكُونُ.

رواه الطبراني وفيه إبراهيم بن بشار الرمادي وثقه ابن حيان وغيره وضعفه أحمد وغيره وبقية رجاله الثقات .

11518. İbnü'z-Zübeyr bildiriyor: "**Nihayet o gün (dünyada sahip olduğunuz) nimetlerden sorguya çekileceksiniz**"[4] âyeti nâzil olduğunda Zübeyr b. el-Avvâm: "Ya Resûlallah! Hangi nimetlerden sorguya çekileceğiz? (Yiyeceğimiz) her şey iki karadan ibaret; su ve hurma" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "*Bu, muhakkak olacaktır*" buyurdu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İbrâhîm b. Beşşâr er-Remâdî'yi İbn Hibbân ve başkaları güvenilir kabul ederlerken Ahmed b. Hanbel ve başkaları zayıf olarak değerlendirmişlerdir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.

---

[1] Tekâsür Sur. 1.

[2] Tekâsür Sur. 8.

[3] Ahmed b. Hanbel (5/429). Senedinde Muhammed b. Ebî Amr yer almıştır.

[4] Tekâsür Sur. 8.

١١٥١٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ سَلَمَةَ الْبَصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا أَشْعَثُ بْنُ بَرَازٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، قَالَ : لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ : لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللهِ ، أَيُّ نَعِيمٍ نُسْأَلُ عَنْهُ ؟ سُيُوفُنَا عَلَى عَوَاتِقِنَا وَذَكَرَ الْحَدِيثَ. رواه أبو يعلى وفيه أشعث بن براز و لم أعرفه.

11519. Hasan(-ı Basrî) anlatıyor: "**Nihayet o gün (dünyada sahip olduğunuz) nimetlerden sorguya çekileceksiniz**"[1] âyeti nâzil olunca ashâb: "Ya Resûlallah! Kılıçlarımız omuzlarımızdan hiç inmezken biz hangi nimetlerden sorguya çekileceğiz?" dediler.... Hadis aslında devam ediyor.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Eş'as b. Berâz'ı tanımıyorum.[2].

(بَابُ سُورَةِ لإِيلاَفِ قُرَيْشٍ)

Kureyş Sûresi

١١٥٢٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ بَحْرٍ حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ أَبِي زِيَادٍ الْقَدَّاحُ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ﴿لإِيلاَفِ قُرَيْشٍ إِيلاَفِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ﴾ وَيْحَكُمْ يَا قُرَيْشُ اعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ الَّذِي أَطْعَمَكُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَكُمْ مِنْ خَوْفٍ.

رواه أحمد والطبراني باختصار إلا أنه قال : " وَيْلَ أُمِّكُمْ قُرَيْشُ لإِيلاَفِكُمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ " وفيه عبيد الله بن أبي زياد القداح وشهر بن حوشب وقد وثقا وفيهما ضعف وبقية رجال أحمد ثقات.

11520. Esmâ binti Yezîd'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"**Kureyş'e kolaylaştırıldığı, evet kış ve yaz seyahatleri onlara kolaylaştırıldığı için...**"[3] *"Ey Kureyş halkı, yazıklar olsun size! Sizi yedirip açlıktan kurtaran ve sizi korkudan emin kılan Rabbinize ibadet edin."*

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve ayrıca *"Hay analarıı kahrolasıca Kureyş halkı! Size kış ve yaz seyahatleri kolaylaştırılmıştır"* ifadesiyle muhtasar olarak Taberânî rivayet etmiştir.

Fakat ravilerinden Ubeydullah b. Ebî Ziyâd el-Kaddâh ve Şehr b. Havşeb'de zayıflık vardır. Bununla beraber güvenilir olarak da değerlendirilmişlerdir. Ahmed b. Hanbel'in

---

1 Tekâsür Sur. 8.

2 Ebû Ya'lâ (6635). Ravilerinden Eş'as b. Berâz el-Hüceymî metruktur.

3 Kureyş Sur. 1-2.

diğer ravileri ise güvenilirdir.[1]

(بَابُ سُورَةِ أَرَأَيْتَ)

Mâûn Sûresi

١١٥٢١ - حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ يُوسُفَ ، قَالَ : نا أَبُو عَوَانَةَ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " كُنَّا نَعُدُّ الْمَاعُونَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الدَّلْوَ ، وَالْفَأْسَ ، وَالْقِدْرَ".

قلت : رواه أبو داود غير قوله : والفأس . رواه البزار والطبراني في الأوسط ورجال الطبراني رجال الصحيح

11521. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında bizler "*mâûn*"u kova, balta ve tencere olarak anlardık.

★ Ben derim ki: "Balta" sözü hariç hadisi Ebû Davud da rivayet etmiştir.

Bu şekliyle ise onu Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Taberânî'nin ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١١٥٢٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ خَلادٍ الْقَطَّانُ النَّصْرِيُّ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرِو بْنِ جَبَلَةَ ، حَدَّثَتْنَا أُمُّ عِيسَى بِنْتُ هَاشِمٍ ، قَالَتْ : سَمِعْتُ حَفْصَةَ بِنْتَ سِيرِينَ ، قَالَتْ لَنَا أُمُّ عَطِيَّةَ : " أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ لا نَمْنَعَ الْمَاعُونَ "

قُلْتُ : وَمَا الْمَاعُونُ ؟ قَالَتْ : مَا يَتَعَاطَاهُ النَّاسُ بَيْنَهُمْ وفيه عبد الرحمن بن عمرو بن جبلة وهو متروك

11522. Hafsa binti Sîrîn anlatıyor: Ümmü Atıyye bize dedi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize *mâûnu* (yardımı) esirgemememizi emretti. Ben de: "Mâûn nedir?" diye sordum. "İnsanların yardımlaşma maksadıyla aralarında alıp verdikleri şeylerdir" dedi.

★ Hadisin isnâdında ismi geçen Abdurrahman b. Amr b. Cebele metruktur.[3]

١١٥٢٣ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , ثنا أَبُو نُعَيْمٍ , ثنا سُفْيَانُ , عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : " ﴿وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ﴾, قَالَ : الْعَارِيَةُ ".

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح

[1] Ahmed b. Hanbel (6/460); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (24/177-178). Senedinde ismi geçen Leys b. Ebî Süleym zayıftır.

[2] Bezzâr (2292); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1495); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9010)

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (25/66-67)

11523. İbn Abbâs der ki: "**Mâûnu esirgerler**"[1] âyetiyle kastedilen ödünç eşyadır.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١١٥٢٤ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ شَاهِينَ الْبَغْدَادِيُّ ، قَالَ : نا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ ، قَالَ : نا عِكْرِمَةُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الأَزْدِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ قَوْلِهِ : ﴿الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ﴾ ؟ قَالَ : " هُمُ الَّذِينَ يُؤَخِّرُونَهَا عَنْ وَقْتِهَا.

رواه الطبراني في الأوسط وفيه عكرمة بن إبراهيم وهو ضعيف جدا وقد تقدمت لهذا الحديث طرق في الصلاة

11524. Sa'd (İbn Ebî Vakkâs) anlatıyor: Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) Yüce Allah'ın "**Onlar ki namazlarını usulünce eda etmezler**"[3] âyetini sordum. Buyurdu ki: *"Maksat, namazlarını vaktinden sonraya bırakanlardır."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden İkrime b. İbrâhîm son derece zayıftır.

Namaz bahsinde hadisin başka varyantları da geçmişti.

بَابُ سُورَةِ ﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ﴾

Kevser Sûresi

١١٥٢٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حَبِيبٍ الطَّرَائِفِيُّ ، ثنا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَزَّانُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَسْلَمَةَ ، عَنْ وَاصِلِ بْنِ السَّائِبِ ، عَنْ أَبِي سَوْرَةَ ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ ، قَالَ : " لَمَّا مَاتَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَشَى الْمُشْرِكُونَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ ، فَقَالُوا : إِنَّ هَذَا الصَّابِئَ قَدْ بُتِرَ اللَّيْلَةَ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى : ﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ﴾ " إِلَى آخِرِ السُّورَةِ.

رواه الطبراني في حديث طويل فرقته في مواضعه وفيه واصل بن السائب وهو متروك

11525. Ebû Eyyûb anlatıyor: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) oğlu İbrâhîm ölünce müşrikler birbirlerine giderek "Bu gece isyancının soyu kesildi" dediler. Bunun üzerine Yüce Allah: "**Kuşkusuz biz sana**

---

1 Mâûn Sur. 7.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12354). Senedinde ismi geçen Ebû Nuaym Dırâr b. Sured de zayıftır.

3 Mâûn Sur. 6.

kevseri verdik..."[1] sûresini indirdi.

★ Bunu Taberânî, yeri geldikçe nakledtiğim uzunca bir hadis içerisinde rivayet etmiş olup ravilerinden Vâsıl b. es-Sâib metruktur.[2]

١١٥٢٦ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ الطُّفَيْلِ ، قَالَ : نا شَرِيكٌ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ زِرٍّ ، عَنْ حُذَيْفَةَ ، ﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ سورة الكوثر﴾ قَالَ : " نَهْرٌ فِي الْجَنَّةِ أَجْوَفُ ، فِيهِ آنِيَةٌ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ ، لا يَعْلَمُهُ إِلا اللَّهُ " رواه الطبراني في الأوسط وإسناده حسن

11526. Huzeyfe der ki: "**Kuşkusuz biz sana kevseri verdik**"[3] âyetiyle işaret edilen Kevser, cennetin ortasında yer alan bir nehir olup içerisinde mahiyetini ancak Allah'ın bildiği altın ve gümüş kaplar bulunur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedi hasendir.[4]

١١٥٢٧ – وعن أم سلمة أن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قرأ : ﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ﴾.

رواه الطبراني في الكبير والأوسط وفيه عمرو بن مخزوم وهو ضعيف جدا وبقية أحاديث الحوض في كتاب البعث.

11527. Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "**Kuşkusuz biz sana kevseri verdik**"[5] âyetini okudu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Amr b. Mahzûm son derece zayıftır. Havz'la ilgili hadislerin kalanı Yeniden Dirilme bölümünde gelecektir.[6]

سُورَةِ ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللهِ﴾

Nasr Sûresi

١١٥٢٨ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ حَدَّثَنَا عَطَاءٌ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نُعِيَتْ إِلَيَّ نَفْسِي بِأَنِّي مَقْبُوضٌ فِي تِلْكَ السَّنَةِ.

---

[1] Kevser Sur. 1.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (4071)

[3] Kevser Sur. 1.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1995)

[5] Kevser Sur. 1.

[6] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/365)

رواه أحمد والطبراني في حديث طويل ولفظه : ، قَالَ : " لَمَّا نَزَلَتْ : ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ دَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاطِمَةَ ، فَقَالَ : " إِنَّهُ قَدْ نُعِيَتْ إِلَيَّ نَفْسِي ، فَبَكَتْ. فذكر الحديث . وفي إسناده هلال بن خباب قال يحيى : ثقة مأمون لم يتغير . ووثقه ابن حبان وفيه ضعف وبقية رجاله رجال الصحيح . وفي إسناد أحمد عطاء بن السائب وقد اختلط.

11528. İbn Abbâs anlatıyor: **"Allah'ın yardımı ve zaferi geldiğinde"**[1] sûresi nâzil olunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *"Bana, canımın o yıl alınacağı bildirildi"* buyurdu.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve uzunca bir hadis içerisinde Taberânî rivayet etmiş olup Taberânî'nin ifadesi şöyledir: Nasr sûresi nâzil olunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Fatıma'yı çağırarak: *"Bana, canımın alınacağı bildirildi"* buyurdu. Fatıma da ağladı....

Taberânî'nin isnâdında ismi geçen Hilâl b. Habbâb hakkında Yahya: "Güvenilir bir ravidir. Durumu hiç değişmemiştir" dedi. Aynı şekilde bu zatı İbn Hibbân da güvenilir görmüştür. Bütün bunlara rağmen zayıf yönü de vardır. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.

Ayrıca Ahmed b. Hanbel'in isnâdında yer alan Atâ b. es-Sâib de bunamıştır.[2]

(سُورَةِ تَبَّتْ)

Tebbet Sûresi

١١٥٢٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الطُّوسِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ السَّلامِ بْنُ حَرْبٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : لَمَّا نَزَلَتْ ﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ﴾ جَاءَتِ امْرَأَةُ أَبِي لَهَبٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَمَعَهُ أَبُو بَكْرٍ ، فَلَمَّا رَآهَا أَبُو بَكْرٍ ، قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّهَا امْرَأَةٌ بَذِيئَةٌ ، وَأَخَافُ أَنْ تُؤْذِيَكَ ، فَلَوْ قُمْتَ ؟ ، قَالَ : " إِنَّهَا لَنْ تَرَانِي " ، فَجَاءَتْ فَقَالَتْ : يَا أَبَا بَكْرٍ ، صَاحِبُكَ هَجَانِي ، قَالَ : مَا يَقُولُ الشِّعْرَ ، قَالَتْ : أَنْتَ عِنْدِي مُصَدَّقٌ ، وَانْصَرَفَتْ ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، لَمْ تَرَكَ ، قَالَ : " لَمْ يَزَلْ مَلَكٌ يَسْتُرُنِي مِنْهَا بِجَنَاحَيْهِ " .

---

[1] Nasr Sur. 1.

[2] Ahmed b. Hanbel (1873, 3127); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11907); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (887)

رواه أبو يعلى والبزار بنحوه إلا أنه قال فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّهُ سَيُحَالُ بَيْنِي وَبَيْنَهَا " . فَأَقْبَلَتْ حَتَّى وَقَفَتْ عَلَى أَبِي بَكْرٍ ، فَقَالَتْ : يَا أَبَا بَكْرٍ ، هَجَانَا صَاحِبُكَ ؟ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ : لا وَرَبِّ هَذِهِ الْبَنِيَّةِ مَا يَنْطِقُ بِالشِّعْرِ وَلا يَتَفَوَّهُ بِهِ . وقال البزار : إنه حسن الإسناد . قلت : ولكن فيه عطاء بن السائب وقد اختلط

11529. İbn Abbâs anlatıyor: "**Ebû Leheb'in iki eli kurusun!**" (Tebbet) sûresi nâzil olunca Ebû Leheb'in karısı Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Bekir ile birlikteydi. Ebû Bekir kadını görünce: "Ya Resûlallah! Bu, çirkef bir kadındır. Seni üzmesinden korkuyorum. Kalkıp gitsen" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"O beni göremeyecektir"* buyurdu. Derken kadın geldi ve: "Ebû Bekir! Arkadaşın nerede? O beni hicvetmiş" dedi. Ebû Bekir: "O şiir okumaz" diye cevap verince kadın: "Sen benim nazarımda dürüst/doğru birisin" deyip oradan ayrıldı. (Ebû Bekir der ki) "Ya Resûlallah! O seni göremedi (mi)" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Bir melek iki kanadıyla sürekli beni ondan gizledi"* buyurdu.

★ Bunu Ebû Ya'lâ ve benzerini Bezzâr rivayet etmiştir. Ancak Bezzâr'ın ifadesi şöyledir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benimle onun arasına engel konacaktır"* buyurdu. Derken kadın gelip Ebû Bekir'in başucunda durdu. "Ebû Bekir, senin arkadaşın beni hicvetmiş" dedi. Ebû Bekir: "Asla. Şu yapının (Kâbe'nin) Rabbine yemin ederim ki o, ne şiir söyler, ne de ağzına alır" dedi.

Bezzâr hadisin senedinin hasen olduğunu belirtmiştir. Ben derim ki: Fakat isnâdında ismi geçen Atâ b. es-Sâib âhir ömründe bunamıştır.[1]

---

[1] Ebû Ya'lâ (25, 2358); Bezzâr (2294). Senedinde ismi geçen Abdüsselâm b. Harb, Atâ'dan geç dönemde hadis dinlemiştir.

Bu konuda gözden kaçırılan zevaidden biri de şöyledir:

İbn Abbâs bildiriyor: Kureyş kabilesi, Resûlullah'a sallallahu aleyhi vesellem şu tekliflerle geldi: "Kendisi için mal toplasınlar; böylece Mekke'nin en zengin adamı olsun. Onu kadınlardan dilediği ile evlendirsinler ve ona tâbi olsunlar." Dediler ki: "Bizden sana bu kadar, ey Muhammed. Tanrılarımızı kötülemeyi bırak. Onları çirkin sözlerle anma. Eğer istemezsen, sana son bir teklifimiz daha var. Bu senin için uygundur. Resûlullah sallallahu aleyhi vesellem: *"Nedir o?"* diye sorduğunda şöyle dediler: "Sen bir yıl bizim tanrımıza –Lat ve Uzzâ'ya- ibadet et, biz de bir yıl senin tanrına ibadet edelim." Resûlullah sallallahu aleyhi vesellem: *"Bakalım Rabbimden bu konuda bana ne emir gelecek?"* dedi. Derken Allah katından Levh-i Mahfuz'dan şu vahiy geldi: "**De ki: Ey kafirler, ben sizin taptıklarınıza tapmam...**" (Kâfirûn sûresi). Yine yüce Allah şu âyeti indirdi: "**De ki: Bana Allah'tan başkasına ibadet etmemi mi emrediyorsunuz ey cahiller.... Bilakis Allah'a ibadet et ve şükredenlerden ol**" (Zümer Sur. 64-66).

Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de (751) rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. İsa el-Hazzâz hadisi münker biridir. Taberânî'nin hocası Kâsım b. Abbâs b. Hammâd el-Mevsılî'nin de biyografisi yazılmamıştır.

سُورَةِ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ وَمَا وَرَدَ فِيهَا مِنَ الفَضْلِ وَمَا ضَمَّ إِلَيْهَا مِنَ الفَضْلِ

(Kul huvallahu ehad) İhlas Sûresi ve Fazileti

١١٥٣٠ – دثنا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الرَّقِّيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرُّومِيُّ ، ثنا أَبُو مُسْلِمٍ قَائِدُ الأَعْمَشِ عَنْ صَالِحِ بْنِ حَيَّانَ ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، رَفَعَهُ ، قَالَ : " الصَّمَدُ الَّذِي لا جَوْفَ لَهُ ".

رواه الطبراني وفيه صالح بن حبان وهو ضعيف.

11530. Büreyde, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırarak der ki: *"«Samed» kelimesi, «İçinde boşluğu bulunmayan» demektir."*

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Sâlih b. Hibbân zayıftır.[1]

١١٥٣١ – وعن الضحاك بن مزاحم أن نافع بن الأزرق سأل ابن عباس عن قول الله عز و جل : الصمد أَمَّا الأَحَدُ فَقَدْ عَرَفْنَاهُ ، فَمَا ﴿الصَّمَدُ﴾ ؟ قَالَ : " الَّذِي يُصْمَدُ إِلَيْهِ فِي الأُمُورِ كُلِّهَا " ، قَالَ : فَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ بِقَوْلِ الأَسَدِيَّةِ : أَلا بَكَّرَ النَّاعِي بِخَيْرَيْ بَنِي أَسَدِ بِعَمْرِو بْنِ مَسْعُودٍ وبِالسَّيِّدِ الصَّمَدِ قَالَ : صَدَقْتَ.

رواه الطبراني في حديث طويل تقدم في باب كيف يفسر القرآن وفي إسناده : جويبر وهو متروك.

11531. Dahhâk b. Muzâhim'in bildirdiğine göre Nâfi b. el-Erzak, İbn Abbâs'a Yüce Allah'ın "Samed" âyetini sordu. Dedi ki: "Biz Ehad (tek) kelimesini biliyoruz. Ya Samed ne demektir?" İbn Abbâs buna şöyle cevap verdi: "Bütün işlerde kendisine dayanılan varlık demektir." İbnü'l-Ezrak: "Araplar Kitab, Muhammed'e indirilmeden önce bu kelimeyi bilir miydiler?" diye sorunca İbn Abbâs buna şöyle cevap verdi: "Elbette bilirlerdi. Sen hiç Esedli kadının şu beyitlerini işitmedin mi?"

Haberci, Esed oğullarının en hayırlı iki evladının;

Amr b. Mes'ûd ile kabilenin direği (samed) ve efendisi (Hâlid b. Nadle')nin ölüm haberini yetiştir.

Bunun üzerine İbnü'l-Ezrak: "Doğru" diyerek onu tasdik etti.

★ Bunu Taberânî, daha evvel Kur'ân'ı tefsir etme yöntemi bahsinde geçen uzunca bir hadis içerisinde rivayet etmiş olup isnâdında yer alan Cuveybir metruktur.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1162)

١١٥٣٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ حَدَّثَنَا مُعَانُ بْنُ رِفَاعَةَ حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ يَزِيدَ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ مَرَّ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَجُلٍ وَهُوَ يَقْرَأُ قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ فَقَالَ أَوْجَبَ هَذَا أَوْ وَجَبَتْ لِهَذَا الْجَنَّةُ.

رواه أحمد والطبراني وفيه علي بن يزيد وهو ضعيف.

11532. Ebû Umâme anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Kul huvallahu ehad sûresini okumakta olan bir adama rastladı ve: *"Bu ona cenneti hak ettirdi"* veya *"Bu kişi cenneti hak etti"* buyurdu.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ali b. Yezîd zayıftır.[1]

١١٥٣٣ - قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ قَالَ حَدَّثَنَا الْمَسْعُودِيُّ عَنْ مُهَاجِرٍ أَبِي الْحَسَنِ عَنْ شَيْخٍ أَدْرَكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خَرَجْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَمَرَّ بِرَجُلٍ يَقْرَأُ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ قَالَ أَمَّا هَذَا فَقَدْ بَرِئَ مِنَ الشِّرْكِ. قَالَ وَإِذَا آخَرُ يَقْرَأُ قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ.

11533. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) yetişmiş olan bir ihtiyar anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber bir yolculuğa çıktım. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Kâfirûn sûresini okuyan bir adama rastladı ve: *"Bu, artık şirkten kurtulmuştur"* buyurdu. Sonra, Kul huvallahu ehad sûresini okuyan birine rastladı ve: *"Onun sayesinde cenneti hak etmiştir"* buyurdu.

١١٥٣٤ - وفي رواية : " أَمَّا هَذَا فَقَدْ غُفِرَ لَهُ ".

رواه أحمد بإسنادين في أحدهما شريك وفيه خلاف وبقية رجاله رجال الصحيح .

11534. Diğer bir rivayete göre ise Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu, ise bağışlanmıştır"* buyurmuştur.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup birinde ismi geçen Şerîk tartışmalıdır. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١١٥٣٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ. قَالَ وَحَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ غَيْلَانَ حَدَّثَنَا رِشْدِينُ حَدَّثَنَا زَبَّانُ بْنُ فَائِدٍ الْحَبْرَانِيُّ عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ الْجُهَنِيِّ عَنْ أَبِيهِ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ الْجُهَنِيِّ

---

1 Ahmed b. Hanbel (4/63-64). Ravilerinden Mes'ûdî âhir ömründe bunamıştır.

2 Ahmed b. Hanbel (4/65); (5/378)

صَاحِبِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَأَ ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ حَتَّى يَخْتِمَهَا عَشْرَ مَرَّاتٍ بَنَى اللَّهُ لَهُ قَصْراً فِي الْجَنَّةِ. فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ إِذاً أَسْتَكْثِرَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّهُ أَكْثَرُ وَأَطْيَبُ.

رواه الطبراني وأحمد وقال : عن سهل بن معاذ بن أنس الجهني صاحب النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عن رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ولم يقل عن أبيه والظاهر أنها سقطت وفي إسنادهما رشدين بن سعد وزبان وكلاهما ضعيف وفيهما توثيق لين .

11535. Muâz b. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Kul huvallahu ehad sûresini on kere okursa, Allah onun için cennette bir ev inşa eder"* buyurdu.

Ömer b. el-Hattâb: "Ya Resûlallah! Öyleyse bunu çokça okuyalım (mı)?" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ın vereceği sevaplar daha çok ve daha hoştur"* buyurdu.

★ **Bunu Taberânî, ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Ancak İbn Hanbel'in ifadesi: "Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi Sehl b. Muâz b. Enes el-Cühenî Resûlullah'dan (sallallahu aleyhi vesellem) nakletmiştir" şeklinde olup "Babasından naklen" ifadesini kullanmamıştır. Anlaşılan o ki bu ibare metinden düşmüştür. Her iki kaynağın isnâdında da isimleri geçen Rişdeyn b. Sa'd ile Zebbân, güvenilir oldukları yönünde pek de sağlam olmayan bir değerlendirme bulunsa bile zayıftırlar.**[1]

١١٥٣٦ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَزَّازُ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ قُدَامَةَ الْجَوْهَرِيُّ ، ثَنَا الْمُحَارِبِيُّ ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ مُحْرِزِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ صَدَقَةَ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ رُوَيْمٍ ، عَنِ ابْنِ الدَّيْلَمِيِّ ، وَهُوَ ابْنُ أُخْتِ النَّجَاشِيِّ وَقَدْ خَدَمَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ قَرَأَ : ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ مِائَةَ مَرَّةٍ فِي الصَّلاةِ أَوْ غَيْرِهَا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ " .

رواه الطبراني وفيه محمد بن قدامة الجوهري وهو ضعيف.

11536. (Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) hizmetinde bulunmuş Necaşî'nin kız kardeşinin oğlu) İbnu'd-Deylemî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim namazda veya namaz dışında Kul huvallahu ehad sûresini yüz kere okursa, Allah onun için cehennemden kurtuluş beratı yazar."*

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Kudâme el-Cevherî**

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (20/183); Ahmed b. Hanbel (3/437). bak. *Silsiletu'l-ehâdisu's-sahîha* (589)

zayıftır.[1]

١١٥٣٧ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ ، قَالَ : نا هَانِئُ بْنُ الْمُتَوَكِّلِ الإِسْكَنْدَرَانِيُّ ، قَالَ : نا خَالِدُ بْنُ حُمَيْدٍ الْمَهْرِيُّ ، عَنْ زُهْرَةَ بْنِ مَعْبَدٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ قَرَأَ : ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ عَشْرَ مَرَّاتٍ بُنِيَ لَهُ قَصْرٌ فِي الْجَنَّةِ ، وَمَنْ قَرَأَهَا عِشْرِينَ مَرَّةً بُنِيَ لَهُ قَصْرَانِ ، وَمَنْ قَرَأَهَا ثَلاثِينَ مَرَّةً بُنِيَ لَهُ ثَلاثٌ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه هانئ بن المتوكل وهو ضعيف .

11537. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim Kul huvallahu ehad sûresini on defa okursa onun için cennette bir köşk yapılır. Kim yirmi defa okursa, onun için iki köşk yapılır. Kim de otuz defa okursa, onun için üç köşk yapılır."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Hâni b. el-Mütevekkil zayıftır.[2]

١١٥٣٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : نا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الْقُرَشِيُّ الْبَصْرِيُّ ، قال : ثنا أَبُو الْحَارِثِ الْوَرَّاقُ نَصْرُ بْنُ حَمَّادٍ ، قال : نا مَالِكُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَزْدِيُّ ، قال : نا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ قَرَأَ : ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ فِي مَرَضِهِ الَّذِي يَمُوتُ فِيهِ لَمْ يُفْتَنْ فِي قَبْرِهِ ، وَأَمِنَ مِنْ ضَغْطَةِ الْقَبْرِ ، وَحَمَلَتْهُ الْمَلائِكَةُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَكُفِّهَا حَتَّى تُجِيزَهُ الصِّرَاطَ إِلَى الْجَنَّةِ ".

رواه الطبراني في الأوسط وقال : لا يروى عن النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إلا بهذا الإسناد وفيه نصر بن حماد الوراق وهو متروك.

11538. Abdullah b. eş-Şıhhîr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim ölümüne yol açan hastalığı sırasında Kul huvallahu ehad sûresini okursa, kabrinde yanılmaz ve kabir sıkıntısından emin olur. Kıyamet günü de melekler onu omuzlarında taşıyarak sırat köprüsünden geçirip cennete ulaştırırlar."*

★ Bunu *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet eden Taberânî hadisin Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) yalnız bu isnâdla nakledildiğini belirtmiştir. Ancak isnâdda ismi geçen Nasr

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (18/331)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (283). Ayrıca demiştir ki: "Bu hadisi -muttasıl bir isnâdla- Zühre b. Ma'bed'den sadece Hâlid b. Humeyd rivayet etmiş olup hadisin rivayetinde Hâni b. el-Mütevekkil teferrüd etmiştir."

b. Hammâd el-Verrâk metruktur.

١١٥٣٩ – قَالَ سَعْدٌ وَحَدَّثَنِي عَمِّي سَعْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ قَرَأَ : ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ بَعْدَ صَلاةِ الصُّبْحِ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ مَرَّةً فَكَأَنَّمَا قَرَأَ الْقُرْآنَ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ ، وَكَانَ أَفْضَلَ أَهْلِ الأَرْضِ يَوْمَئِذٍ إِذَا اتَّقَى " .

رواه الطبراني في الصغير وفيه من لم أعرفهم.

11539. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim sabah namazından sonra on iki defa Kul huvallahu ehad sûresini okursa Kur'ân'ı dört defa hatmetmiş gibi sevap kazanır. Eğer (günahlardan) sakınırsa, o gün yeryüzü halkının en faziletlisi olur"*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup isnâdında tanımadığım raviler vardır.[1]

١١٥٤٠ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَزَّارُ الأَصْبَهَانِيُّ ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ ، حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ عَطِيَّةَ ، حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمِسْوَرِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ ، حَدَّثَتْنِي عَائِشَةُ بِنْتُ سَعْدٍ ، أَنَّهَا سَمِعَتْ أَبَاهَا سَعْدَ بْنَ مَالِكٍ ، يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ قَرَأَ : قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ، فَكَأَنَّمَا قَرَأَ ثُلُثَ الْقُرْآنِ ، وَمَنْ قَرَأَ : قُلْ يَاأَيُّهَا الْكَافِرُونَ ، فَكَأَنَّمَا قَرَأَ رُبْعَ الْقُرْآنِ " .

رواه الطبراني في الصغير وفيه من لم أعرفهم.

11540. Sa'd b. Mâlik (=Ebî Vakkâs)'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim Kul huvallahu ehad sûresini okursa, Kur'ân'ın üçte birini okumuş gibi sevap kazanır. Kim Kâfirûn sûresini okursa, Kur'ân'ın dörtte birini okumuş gibi sevap kazanır."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden tanımadıklarım vardır.[2]

١١٥٤١ – حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ الزُّبَيْرِ الْحَلَبِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرٍو الْحَرَّانِيُّ ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (166)

2 Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (165). Ayrıca demiştir ki: "Hadis Sa'd'dan sadece bu isnâdla rivayet edilmekte olup onu rivayetinde Zekeriyyâ b. Atıyye teferrüd etmiştir."

وَسَلَّمَ : " مَنْ قَرَأَ ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسِينَ مَرَّةً نُودِيَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ قَبْرِهِ قُمْ يَا مَادِحَ اللَّهِ ، فَادْخُلِ الْجَنَّةَ ".

رواه الطبراني في الصغير والأوسط عن شيخه يعقوب بن إسحاق بن الزبير الحلبي ولم أعرفه وبقية رجاله ثقات.

11541. Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim her gün elli defa Kul huvallahu ehad sûresini okursa kıyamet günü kabrinde kendisine «Ey Allah'ı öven kişi, kalk ve cennete gir» diye seslenilir."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta hakkında bilgi sahibi olmadığım hocası Ya'kûb b. İshâk b. Zübeyr el-Halebî'den nakletmiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

١١٥٤٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : نا سُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ ، قال : نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُجَالِدٍ ، عَنْ مُجَالِدٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالُوا : " يَا رَسُولَ اللَّهِ ، انْسِبْ لَنَا رَبَّكَ ، فَنَزَلَتْ : " ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ " إِلَى آخِرِهَا ".

رواه الطبراني في الأوسط ورواه أبو يعلى إلا أنه قال : إن أعرابيا أتى النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فقال : انسب الله . وفيه مجالد بن سعيد قال ابن عدي : له عن الشعبي عن جابر وبقية رجاله رجال الصحيح.

11542. Câbir anlatıyor: İnsanlar: "Ey Allah'ın Resûlü! Bize Rabbinin nesebini anlat!" dediler. Bunun üzerine Kul huvallahu ehad sûresi nâzil oldu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Aynı hadisi Ebû Ya'lâ da şu ifadelerle nakletmiştir: Bir bedevi Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Allah'ın nesebini anlat" dedi...."

Senedinde yer alan Mücâlid b. Saîd hakkında İbn Adî: "Şa'bî kanalıyla Câbir'den rivayeti bulunmaktadır" demiştir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١١٥٤٣ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ نَافِعٍ دَرَخْتُ ، قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ ، عَنِ الْوَازِعِ بْنِ نَافِعٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ نِسْبَةً ، وَإِنَّ نِسْبَةَ اللَّهِ : ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ "

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (1134). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin rivayetinde güvenilir bir ravi olan Abdurrahman b. Amr el-Harrânî teferrüd etmiştir." Ancak isnâdda ismi geçen Ebu'z-Zübeyr müdellis olup hadisi an-an sıygasıyla nakletmiştir.

[2] Ebû Ya'lâ (2044)

رواه الطبراني في الأوسط وفيه الوازع بن نافع وهو متروك.

11543. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her şeyin bir nesebi vardır. Allah'ın nesebi de Kul huvallahu ehad sûresidir"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Vazi' b. Nafi' metruktur.[1]

١١٥٤٤ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصَفَّى ، قَالَ : حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْزَةَ بْنِ يُوسُفَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلامٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ سَلامٍ ، قَالَ لِأَحْبَارِ الْيَهُودِ : إِنِّي أَحْدَثُ بِمَسْجِدِ أَبِينَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ عَهْدًا ، فَانْطَلَقَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ بِمَكَّةَ ، فَوَافَاهُمْ وَقَدِ انْصَرَفُوا مِنَ الْحَجِّ ، فَوَجَدَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِنًى وَالنَّاسُ حَوْلَهُ ، فَقُمْتُ مَعَ النَّاسِ ، فَلَمَّا نَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " أَنْتَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلامٍ ؟ " قَالَ : قُلْتُ : نَعَمْ . قَالَ : " ادْنُ " ، فَدَنَوْتُ مِنْهُ ، قَالَ : " أُنْشِدُكَ بِاللَّهِ يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ سَلامٍ ، أَمَا تَجِدُنِي فِي التَّوْرَاةِ رَسُولَ اللَّهِ ؟ " فَقُلْتُ لَهُ : انْعَتْ رَبَّنَا ، قَالَ : فَجَاءَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ حَتَّى وَقَفَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ لَهُ : ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ ، فَقَرَأَهَا عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ ابْنُ سَلامٍ : أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، وَأَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ ، قلت : فذكر الحديث وهو بتمامه في مناقب عبد الله بن سلام .

رواه الطبراني ورجاله ثقات إلا أن حمزة لم يدرك جده عبد الله بن سلام.

11544. Hamza b. Yûsuf b. Abdillah b. Selâm'ın bildirdiğine göre (dedesi) Abdullah b. Selâm, Yahudi alimlerine: "Ben atamız İbrâhîm ile İsmâîl'in mescidini ziyaret edeceğim" dedi ve sonra Mekke'de bulunan Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitti. Müslümanlara yetiştiğinde, onlar hac ziyaretini bitirip ayrılmışlardı. Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) Mina'da buldu. İnsanlar Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) etrafını sarmışlardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisini görünce, *"Sen Abdullah b. Selâm olmalısın?"* dedi.

(Abdullah der ki) Ben de: Evet" dedim. *"Yaklaş"* buyurdu. Yaklaştım. *"Allah aşkına söyle Abdullah b. Selâm, sen Tevrat'ta benim Allah'ın elçisi*

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (736). Taberânî hadisin Ebû Hureyre'den sadece bu isnâdla rivayet edildiğini belirtmiştir.

olduğum bilgisini görmüyor musun?" buyurdu. Ben de: "Bana Rabbimizi anlat" dedim. Derken Cebrail geldi ve Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) önünde durarak **"De ki: O Allah'tır, tektir. Allah samettir** (Her varlık O'na muhtaç, ama O hiçbir şeye muhtaç değildir). **O ne doğurmuştur, ne de başkasından doğmuştur. Hiçbir şey O'na denk değildir"**[1] sûresini okudu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de bunu bize okudu.

Bunun üzerine Abdullah b. Selâm: "Şahadet ederim ki Allah'tan başka tanrı yoktur ve sen Allah'ın elçisisin" diyerek Müslüman oldu.

★ Ben derim ki: Hadisin tamamı Abdullah b. Selâm'ın menkıbesinde zikredilmiştir.

Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir. Ne var ki Hamza, dedesi Abdullah b. Selam'a yetişmemiştir.[2]

١١٥٤٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْحَارِثِ قَالَ حَدَّثَنِي سَلَمَةُ بْنُ وَرْدَانَ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ صَاحِبَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلَ رَجُلاً مِنْ صَحَابَتِهِ فَقَالَ أَيْ فُلاَنُ هَلْ تَزَوَّجْتَ. قَالَ لاَ وَلَيْسَ عِنْدِي مَا أَتَزَوَّجُ بِهِ. قَالَ أَلَيْسَ مَعَكَ ﴿قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ ﴾. قَالَ بَلَى. قَالَ رُبُعُ الْقُرْآنِ. قَالَ أَلَيْسَ مَعَكَ ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ﴾. قَالَ بَلَى. قَالَ رُبُعُ الْقُرْآنِ. قَالَ أَلَيْسَ مَعَكَ ﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الأَرْضُ ﴾. قَالَ بَلَى. قَالَ رُبُعُ الْقُرْآنِ. قَالَ أَلَيْسَ مَعَكَ ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللهِ ﴾. قَالَ بَلَى. قَالَ رُبُعُ الْقُرْآنِ. قَالَ أَلَيْسَ مَعَكَ آيَةُ الْكُرْسِيِّ اللهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ. قَالَ بَلَى. قَالَ رُبُعُ الْقُرْآنِ. قَالَ تَزَوَّجْ تَزَوَّجْ تَزَوَّجْ. ثَلاَثَ مَرَّاتٍ.

قلت : رواه الترمذي باختصار آية الكرسي وأن قل هو الله بربع القرآن.

رواه أحمد . وسلمة ضعيف.

11545. Seleme b. Verdân'ın bildirdiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi Enes b. Mâlik ona şöyle nakletmiş: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sahabesinden bir zata: *"Ey falan! Evlendin mi?"* diye sordu. Adam: "Hayır. Evlenecek malım yoktur" deyince *"Kul huvallahu ehad sûresini de mi bilmiyorsun?"* buyurdu. "Bilakis, biliyorum" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu, Kur'ân'ın dörtte biri eder"* buyurdu. Sonra *"Kâfirûn sûresini bilmiyor musun?"* diye sordu. Adam: "Biliyorum"

---

1 İhlas Sur. 1-4.

2 Ayrıca bak. İbn Ebî Asım, *Sünne* (664)

deyince *"Bu da Kur'ân'ın dörtte birine denktir"* buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zilzal sûresini bilmiyor musun?"* diye sordu. Adam: "Biliyorum" deyince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu da Kur'ân'ın dörtte birine denktir"* buyurdu. Sonra: *"Peki Nasr sûresini bilmiyor musun?"* diye sordu. Adam: "Biliyorum" deyince *"Bu da Kur'ân'ın dörtte birine denktir"* buyurdu ve sonra *"Peki Âyete'l-kürsî'yi bilmiyor musun?"* diye sordu. Adam yine: "Biliyorum" deyince *"Bu da Kur'ân'ın dörtte birine denktir"* buyurdu, sonra üç kere *"Haydi şimdi evlen, evlen, evlen"* dedi.

★ Ben derim ki: Bunu Tirmizî, Âyete'l-kürsî ve İhlâs sûresinin Kur'ân'ın dörtte biri olduğuna dair kısmını zikretmeksizin muhtasar olarak nakletmiştir.

Bu şekliyle ise hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Seleme zayıftır.[1]

١١٥٤٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا حُيَيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ أَبَا أَيُّوبَ الأَنْصَارِيَّ كَانَ فِي مَجْلِسٍ وَهُوَ يَقُولُ أَلَا يَسْتَطِيعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقُومَ بِثُلُثِ الْقُرْآنِ كُلَّ لَيْلَةٍ قَالُوا وَهَلْ نَسْتَطِيعُ ذَلِكَ قَالَ فَإِنَّ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ ثُلُثُ الْقُرْآنِ. قَالَ فَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَسْمَعُ أَبَا أَيُّوبَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَدَقَ أَبُو أَيُّوبَ. رواه أحمد وفيه ابن لهيعة وفيه ضعف.

11546. Abdullah b. Amr anlatıyor: Ebû Eyyûb el-Ensârî bir mecliste şöyle diyordu: "Her gece Kur'ân'ın üçte birini okuyamaz mıyız?" Meclistekiler: "Bunu yapabilir miyiz?" deyince o da: "Kul huvallahu ehad sûresi, Kur'ân'ın üçte birine denktir" dedi. Derken Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) çıkageldi ve Ebû Eyyûb'u dinledikten sonra: *"Ebû Eyyûb doğru söylüyor"* buyurdu.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa'da zayıflık vardır.[2]

١١٥٤٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ عَنْ حُصَيْنٍ عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ أَوْ عَنْ رَجُلٍ مِنَ الأَنْصَارِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ بِـ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ فَكَأَنَّمَا قَرَأَ بِثُلُثِ الْقُرْآنِ. رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح.

11547. Ubey b. Ka'b veya Ensâr'dan bir zatın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Kul huvallahu ehad sûresini okursa,*

---

1 Ahmed b. Hanbel (3/221); Bezzâr (2308) (kısa metinle).

2 Ahmed b. Hanbel (6613)

Kur'ân'ın üçte birini okumuş gibi sevap kazanır" buyurmuştur.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١٥٤٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أُمَيَّةُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمٍ ابْنُ أَخِي الزُّهْرِيِّ عَنْ عَمِّهِ الزُّهْرِيِّ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أُمِّهِ أَنَّهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ.

رواه أحمد والطبراني في الأوسط ورجال أحمد رجال الصحيح.

11548. Ümmü Külsüm binti Ukbe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kul huvallahu ehad sûresi, Kur'ân'ın üçte birine denktir"* buyurmuştur.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١١٥٤٩ - حَدَّثَنَا التَّرْجُمَانِيُّ أَبُو إِبْرَاهِيمَ ، حَدَّثَنَا عُبَيْسُ بْنُ مَيْمُونٍ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ الرَّقَاشِيُّ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَمَا يَسْتَطِيعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ فِي اللَّيْلَةِ : قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ فَإِنَّهَا تَعْدِلُ الْقُرْآنَ كُلَّهُ فذكر الحديث.

رواه أبو يعلى وفيه عبيس بن ميمون وهو متروك.

11549. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizin herhangi biriniz bir gecede Kur'ân'ı okuyamaz mı? Kul huvallahu ehad sûresi, Kur'ân'ın bütününe denktir..."* buyurmuştur.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Ubeys b. Meymûn metruktur.[3]

١١٥٥٠ - حَدَّثَنَا قَطَنُ بْنُ نُسَيْرٍ الْغُبَرِيُّ ، حَدَّثَنَا عُبَيْسُ بْنُ مَيْمُونٍ الْقُرَشِيُّ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ الرَّقَاشِيُّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " أَمَا يَسْتَطِيعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ : قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ثَلاثَ مَرَّاتٍ فِي لَيْلَةٍ ؟ فَإِنَّهَا تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ ".

رواه أبو يعلى وفيه عبيس وهو متروك ويأتي الحديث بتمامه في باب في عمال السوء وأعوان الظلمة في كتاب الخلافة .

---

1 Ahmed b. Hanbel (5/141). Ravilerinden İbn Ebî Leylâ'nın hafızası zayıftır.

2 Ahmed b. Hanbel (6/403-404); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, (307-308 *Mecmau'l-Bahreyn*); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (25/74-75)

3 9300 nolu hadisin mükerreridir.

11550. Enes bildiriyor: Ben, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Sizin herhangi biriniz Kul huvallahu ehad sûresini bir gecede üç kere okuyamaz mı? Zira bu sûre, Kur'ân'ın üçte birine denktir."*

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Ubeys b. Meymûn metruktur.

Hadisin tamamı Halifelik bölümünün Kötü Valiler ve Zulme Destek Olanlar bahsinde gelecektir.[1]

١١٥٥١ – حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ الْبَغْدَادِيُّ ، قَالَ : نا زَكَرِيَّا بْنُ عَطِيَّةَ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمِسْوَرِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ ، قَالَ : حَدَّثَتْنِي عَائِشَةُ بِنْتُ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِيهَا ، قَالَ : سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " مَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ، فَكَأَنَّمَا قَرَأَ ثُلُثَ الْقُرْآنِ.

رواه البزار وفيه زكريا بن عطية وهو ضعيف

11551. Sa'd b. Ebî Vakkâs der ki: Ben, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Kim Kul huvallahu ehad sûresini okursa, Kur'ân'ın üçte birini okumuş gibi sevap kazanır."

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Zekeriyyâ b. Atıyye zayıftır.[2]

١١٥٥٢ – حَدَّثَنَا حَمْدَانُ بْنُ عَلِيٍّ ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالا : نا عَلِيُّ بْنُ حَكِيمٍ ، قَالَ : نا شَرِيكٌ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لأَصْحَابِهِ : " أَمَا يَسْتَطِيعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ ثُلُثَ الْقُرْآنِ فِي لَيْلَةٍ ؟ ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَنْ يُطِيقُ هَذَا ؟ قَالَ : أَمَا يَسْتَطِيعُ أَحَدٌ أَنْ يَقْرَأَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ، فَإِنَّهَا تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ"

رواه البزار والطبراني في الكبير والأوسط باختصار فيهما بأسانيد ورجال أحدها رجال الصحيح غير عبد الله بن أحمد وهو ثقة إمام.

11552. Abdullah (İbn Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden herhangi biriniz bir gecede Kur'ân'ın üçte birini okuyamaz mı?"* buyurdu. Ashâbı: "Ya Resûlallah! Buna kim tahammül edebilir ki?" deyince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kul huvallahu ehad sûresini de mi okuyamaz? Zira bu sûre, Kur'ân'ın üçte birine denktir"* buyurdu.

★ Bunu Bezzâr ve birkaç isnâdla *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta kısa

---

1 Ebû Ya'lâ (4118). Senedinde ismi geçen Yezîd er-Rakkâşî zayıftır.

2 Bezzâr (2297, 2298); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10245 –*merfû*; 8669 *mevkûf*).

metinle Taberânî rivayet etmiş olup isnâdlardan birinin ravileri, Abdullah b. Ahmed hariç, *Sahîh*'in ravileridir. Abdullah b. Ahmed ise güvenilir ve (hadiste) imamdır.

١١٥٥٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن هَارُونَ بن مُحَمَّدِ بن بَكَّارِ بن بِلالِ الدِّمَشْقِيُّ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بن عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بن يَحْيَى، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بن جَعْفَرٍ، عَنْ صَالِحِ بن أَبِي عُرَيْبٍ، عَنْ كَثِيرِ بن مُرَّةَ، عَنْ مُعَاذِ بن جَبَلٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ﴿قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ﴾ ، تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ" رواه الطبراني ورجاله ثقات وفي بعضهم خلاف.

11553. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kul huvallahu ehad sûresi, Kur'ân'ın üçte birine denktir"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, bir kısmı hakkında tartışma olsa bile güvenilirdir.[1]

١١٥٥٤ - عَنْ جابرٍ قال قالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ " رواه البزار عن شيخه مفرج بن شجاع وهو ضعيف.

11554. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kul huvallahu ehad sûresi, Kur'ân'ın üçte birine denktir"* buyurmuştur.

★ Bunu Bezzâr, zayıf biri olan hocası Muferric b. Şucâ'dan nakletmiştir.[2]

١١٥٥٥ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَمَّادِ بْنِ زُغْبَةَ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، قَالَ : أَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ زَحْرٍ ، عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سُلَيْمٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ ، وَ ﴿قُلْ يَأَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ تَعْدِلُ رُبُعَ الْقُرْآنِ " ، وَكَانَ يَقْرَأُ بِهِمَا فِي رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ ، وَقَالَ : " هَاتَانِ الرَّكْعَتَيْنِ فِيهِمَا رَغَبُ الدَّهْرِ". قلت : روى الترمذي منه القراءة بهما في ركعتي الفجر . رواه الطبراني في الأوسط وفيه عبد الله بن زحر وثقه جماعة وفيه ضعف

11555. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kul huvallahu ehad* ve *Kâfirûn sûreleri Kur'ân'ın üçte birine denktir"* buyurdu. Nitekim Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bu iki sûreyi sabah namazının iki rekat farzında okurdu. Buyurdu ki: *"Bu iki rekât namazda*

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, 20/112); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (745)

[2] Bezzâr (2299)

bütün bir ömürde elde edilecek sevap vardır."

★ Ben derim ki: Tirmizî hadisin yalnız söz konusu iki sûrenin sabah namazının iki rekâtında okunduğuna dair kısmını nakletmiştir.

Bu şekliyle ise hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, içerisinde zayıf yönü bulunan Ubeydullah b. Zahr'ı bir grup bilgin güvenilir olarak değerlendirmiştir.[1]

(بَابُ مَا جَاءَ مِنَ الْمُعَوِّذَتَيْنِ)

Muavvizeteyn (Felak ve Nas Sûreleri) ile İlgili Rivayetler

١١٥٥٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ أَنْبَأَنَا الْجُرَيْرِىُّ عَنْ أَبِى الْعَلَاءِ قَالَ قَالَ رَجُلٌ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِى سَفَرٍ وَالنَّاسُ يَعْتَقِبُونَ وَفِى الظَّهْرِ قِلَّةٌ فَحَانَتْ نَزْلَةُ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَزْلَتِى فَلَحِقَنِى مِنْ بَعْدِى فَضَرَبَ مَنْكِبَىَّ فَقَالَ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ فَقُلْتُ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ فَقَرَأَهَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَرَأْتُهَا مَعَهُ ثُمَّ قَالَ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ فَقَرَأَهَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَرَأْتُهَا مَعَهُ قَالَ إِذَا أَنْتَ صَلَّيْتَ فَاقْرَأْ بِهِمَا. رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح.

11556. Ebu'l-Alâ (Yezîd b. Abdillah b. eş-Şihhîr), bir adamdan naklediyor: Bir yolculuk sırasında Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte idik. İnsanlar, binek develerinin sayısı az olduğundan (bineklerine) dönüşümlü olarak biniyorlardı. Sonra Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ve benim bineklerden inme vaktimiz gelince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) arkamdan yetişip omzuma vurdu ve **"De ki: Sabah aydınlığının Rabbine sığınırım"**[2] buyurdu. Ben de: "Sabah aydınlığının Rabbine sığınırım" dedim. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sûreyi okudu, onunla birlikte ben de okudum. Sonra **"De ki: İnsanların Rabbine sığınırım"**[3] dedi ve sûreyi okudu. Onunla beraber ben de okudum. Sonra *"Namaz kılarken bu iki sûreyi oku"* buyurdu.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[4]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (188); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12493). Taberânî demiştir ki: "Hadisin baş kısmını Leys'den sadece Ubeydullah b. Zahr rivayet etmiş olup bunun rivayetinde Yahya b. Eyyûb teferrüd etmiştir."

[2] Felak Sur. 1.

[3] Nâs Sur. 1.

[4] Ahmed b. Hanbel (5/24)

١١٥٥٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ حَدَّثَنَا مُعَانُ بْنُ رِفَاعَةَ حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ يَزِيدَ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ لَقِيتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَابْتَدَأْتُهُ فَأَخَذْتُ بِيَدِهِ . قَالَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا نَجَاةُ الْمُؤْمِنِ قَالَ: يَا عُقْبَةُ احْرُسْ لِسَانَكَ وَلْيَسَعْكَ بَيْتُكَ وَابْكِ عَلَى خَطِيئَتِكَ. قَالَ: ثُمَّ لَقِيَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَابْتَدَأَنِي فَأَخَذَ بِيَدِي فَقَالَ يَا عُقْبَةُ بْنَ عَامِرٍ أَلاَ أُعَلِّمُكَ خَيْرَ ثَلاَثِ سُوَرٍ أُنْزِلَتْ فِي التَّوْرَاةِ وَالإِنْجِيلِ وَالزَّبُورِ وَالْفُرْقَانِ الْعَظِيمِ. قَالَ قُلْتُ بَلَى جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ. قَالَ فَأَقْرَأَنِي ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ وَ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ و ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾.

قلت : حديث عقبة في الصحيح وغيره باختصار عن هذا . رواه أحمد ورجاله ثقات .

11557. Ukbe b. Âmir anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile karşılaştım. Önce ben davranıp elini tuttum ve: "Ey Allah'ın Peygamberi! Müminin kurtuluşu nedir?" diye sorunca bana dedi ki: *"Ey Ukbe b. Âmir! Sana Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'ân'da benzerleri indirilmemiş bazı sûreler öğreteyim mi? Zira ben onları okumadan hiçbir gece geçirmem: Bunlar Kul huvallahu ehad, Felak ve Nas sûreleridirler."*

★ Ben derim ki: Ukbe hadisi *Sahîh* ve başka kaynaklarda daha kısa metinle yer almıştır.

Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

١١٥٥٨ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ ابْنُ عَائِشَةَ التَّيْمِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لَقَدْ أُنْزِلَ عَلَيَّ آيَاتٌ لَمْ يُنْزَلْ عَلَيَّ مِثْلُهُنَّ : الْمُعَوِّذَتَيْنِ ".

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات

11558. Ebû Mes'ûd'un bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana öyle sûreler indirildi ki daha önce benzerleri indirilmemişti: Muavvizeteyn (Felak ve Nâs sûreleri)."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

---

[1] Ahmed b. Hanbel (4/148, 158-159); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/271)

١١٥٥٩ - وَعَنْ عَبْدُ اللهِ الأَسْلَمِيِّ قَالَ : كُنَّا مَعَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي عُمْرَةٍ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِبَطْنِ وَاقِمْ اسْتَقْبَلَتْنَا ضَبَابَةٌ فَأَضَلَلْنَا الطَّرِيقَ فَلَمْ أَشْعُرْ حَتَّى طَلَعْنَا عَلَى ثَنِيَّهِ فَلَمَّا رَأَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَلِكَ عَدَلْ إِلَى كَثِيبِ فَأَنَاخَ عَلَيْهِ ثُمَّ قَامَ وَقَامَ عَلَيْهِ مَنْ شَاءَ اللهُ فَمَا زَالَ يُصَلِّي حَتَّى طَلَعَ الفَجْرُ فَأَخَذَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَأْسِ نَاقَتِهِ ثُمَّ مَشَى وَعَبْدُ اللهِ الأَسْلَمِيِّ إِلَى جَنْبِهِ مَا أَحَدٌ مَعَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَيْرَهُ فَوَضَعَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ عَلَى صَدْرِهِ ثُمَّ قَالَ : " قُلْ " . قُلْتُ : مَا أَقُولُ ؟ قَالَ : " ﴿قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ﴾ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الفَلَقِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ﴾ " . حَتَّى فَرَغتُ مِنْهَا . ثُمَّ قَالَ : " قُلْ " . قُلْتُ : مَا أَقُولُ ؟ قَالَ : " ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ " . قُلْتُ : قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ حَتَّى فَرِغتُ مِنْهَا . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " هَكَذَا فَتَعَوَّذْ فَمَا تَعَوَّذَ العِبَادُ بِمِثْلِهِنَّ قَطُّ " . رواه البزار ورجاله رجال الصحيح.

11559. Abdullah el-Eslemî anlatıyor: Bir umre sırasında Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte idik. Batn-ı Vâkım'a vardığımızda üzerimize sis çöktü ve yolumuzu şaşırdık. Bir tepe üzerine çıkıncaya kadar nerede olduğumuzu anlayamadık. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bu durumu görünce bir kum yığınının yanına çekildi ve devesini çöktürdü. Sonra ayağa kalktı. Onunla birlikte isteyen kimseler de kalktılar. Şafak atıncaya kadar namaz kılmaya devam etti. Sonra devesinin yularından tutup yanında Abdullah el-Eslemî ile birlikte yürümeye başladı. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında ondan başkası yoktu. Derken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elini onun göğsüne koyarak *"De ki!"* buyurdu. (Abdullah der ki) Ben de: "Ne diyeyim?" diye sordum. «**De ki O Allah'tır, tektir**», «**De ki: Sabah aydınlığın Rabbine sığınırım, yarattıklarının şerrinden**» dedi. Ben de okuyup sûreleri bitirdim. Sonra yine *"De ki!"* buyurdu. Ben: "Ne diyeyim?" diye sordum. «**De ki: İnsanların Rabbine sığınırım**» dedi. Ben de: "**De ki: İnsanların Rabbine sığınırım ...**" diye başlayarak sûreyi sonuna kadar okudum. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu şekilde (şerlerden) korun. Zira kullar bu sûreler gibisiyle hiç korunmamışlardır"* buyurdu.

★ **Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.**[1]

---

[1] Bezzâr (2300). Ayrıca demiştir ki: "Hadisi bu şekilde İbn Yezîd b. Rûman rivayet etmiştir. Başkası ise bunu Abdullah el-Eslemî dışında birinden nakletmiştir."

١١٥٦٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَحْرٍ ، حَدَّثَنَا عَدِيُّ بْنُ أَبِي عُمَارَةَ ، حَدَّثَنَا زِيَادٌ النُّمَيْرِيُّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ الشَّيْطَانَ وَاضِعٌ خَطْمَهُ عَلَى قَلْبِ ابْنِ آدَمَ ، فَإِنْ ذَكَرَ اللَّهَ خَنَسَ ، وَإِنْ نَسِيَ الْتَقَمَ قَلْبَهُ فَذَلِكَ الْوَسْوَاسُ الْخَنَّاسُ ."

رواه أبو يعلى وفيه عدي بن أبي عمارة وهو ضعيف.

11560. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kuşkusuz şeytan ağzını Âdemoğlunun kalbi üzerine koyar. Âdemoğlu Allah'ı anınca sıvışıp kaçar, fakat (Allah'ı anmayı) unutunca, onun kalbini yutar. İşte «sinsi vesveseci»den maksat budur."

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Adî b. Ebî Umâre zayıftır.[1]

١١٥٦١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَبْدَةَ وَعَاصِمٍ عَنْ زِرٍّ قَالَ قُلْتُ لأُبَيٍّ إِنَّ أَخَاكَ يَحُكُّهُمَا مِنَ الْمُصْحَفِ فَلَمْ يُنْكِرْ. قِيلَ لِسُفْيَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ قَالَ : سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لِي قِيلَ لِي فَقُلْتُ قَالَ فَنَحْنُ نَقُولُ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قلت : هو في الصحيح غير حكهما من المصحف.

رواه أحمد والطبراني ورجال أحمد رجال الصحيح.

11561. Zir anlatıyor: Ubey'e: "Kardeşin bu iki sûreyi mushaftan silmektedir" deyince menfi bir karşılık vermedi. (Ravi Süfyan'a (kardeşi): "İbn Mes'ûd mu?" diye soruldu. "Evet" dedi. (Ubey) dedi ki: Ben bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sordum. O: *"Bana böyle söylendi, ben de öyle söyledim"* buyurdu. Dolayısıyla biz de Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) söylediği gibi söyleriz.

★ Ben derim ki: Hadis, *Sahîh*'de geçmiştir. Ancak mushaftan silindiklerine dair kısım metinde yoktur.

Hadisi bu şekliyle Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

---

[1] Ebû Ya'lâ (4301). Senedinde ismi geçen Ziyâd en-Nümeyrî zayıftır. Bak. *Silsiletu'l-ehâdisi'd-daîfe* (1367)

[2] Ahmed b. Hanbel (5/129-130). Müellif, hadisi birden fazla rivayeti bir araya getirerek derlemiştir.

١١٥٦٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ إِشْكَابٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ مَعْنٍ حَدَّثَنَا أَبِي عَنِ الأَعْمَشِ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَحُكُّ الْمُعَوِّذَتَيْنِ مِنْ مَصَاحِفِهِ وَيَقُولُ إِنَّهُمَا لَيْسَتَا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى.

رواه عبد الله بن أحمد والطبراني ورجال عبد الله رجال الصحيح ورجال الطبراني ثقات.

11562. Abdurrahman b. Yezîd (en-Nehaî) der ki: Abdullah (b. Mes'ûd) kendi mushaflarından Muavvizeteyn sûrelerini siler ve: "Bunlar, Yüce Allah'ın Kitab'ından değillerdir" derdi.

★ Bunu Abdullah b. Ahmed ve Taberânî rivayet etmiş olup Abdullah'ın ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Ancak Taberânî'nin ravileri de güvenilir kimselerdir.[1]

١١٥٦٣ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ يَحْيَى الأُرُزِّيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي يَعْقُوبَ الْكَرْمَانِيُّ ، قَالَ : نا حَسَّانُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنِ الصَّلْتِ بْنِ بَهْرَامَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّهُ كَانَ يَحُكُّ الْمُعَوِّذَتَيْنِ مِنَ الْمُصْحَفِ ، وَيَقُولُ : " إِنَّمَا أَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُتَعَوَّذَ بِهِمَا ، وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ لا يَقْرَأُ بِهِمَا.

رواه البزار والطبراني ورجالهما ثقات وقال البزار : لم يتابع عبد الله أحد من الصحابة وقد صح عن النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أنه قرأ بهما في الصلاة وأثبتتا في المصحف.

11563. Rivayet edildiğine Abdullah (b. Mes'ûd), Muavvizeteyn sûrelerini mushaftan siler ve: "Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bunların sadece (şerlerden Allah'a) sığınmak için okunmalarını emretmiştir" derdi. Bu sebeple Abdullah bu iki sûreyi (namazda) okumazdı.

★ Bunu Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir. Bezzâr rivayetin ardından şu açıklamayı yapmıştır: Sahabeden hiç kimse bu konuda Abdullah'a uymamıştır. Zira Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) bu iki sûreyi namazda okuduğu ve onları Mushaf'a kaydettirdiği sahih yollarla sâbittir.[2]

١١٥٦٤ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخِرَقِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ مِرْدَاسٍ ، قَالَ : نا مَحْبُوبُ بْنُ الْحَسَنِ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُسْلِمٍ ، عَنْ سَيَّارٍ أَبِي الْحَكَمِ ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ عَنْ هَاتَيْنِ السُّورَتَيْنِ ؟ فَقَالَ : " قِيلَ لِي ، فَقُلْتُ ، فَقُولُوا كَمَا قُلْتُ " . رواه الطبراني في الكبير والأوسط وفيه إسماعيل بن مسلم المكي وهو ضعيف

---

[1] Abdullah b. Ahmed (5/129); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9150)

[2] Bezzâr (2301); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9152)

11564. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) bu iki sûre sorulduğunda *"Bana böyle (söylemem) emredildi. Ben de öyle söyledim. Dolayısıyla siz de benim söylediğim gibi söyleyin"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden İsmâîl b. Müslim el-Mekkî zayıftır.[1]

(بَابُ الْقِرَاءَاتِ وَكَمْ أَنْزَلَ الْقُرْآنُ عَلَى حَرْفٍ)

Kırâatler ve Kur'ân'ın Kaç Harf Üzere İndirildiğine Dair

١١٥٦٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ بَهْدَلَةَ عَنْ زِرٍّ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ أُنْزِلَ الْقُرْآنُ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ.

رواه أحمد والبزار والطبراني وفيه عاصم بن بهدلة وهو ثقة وفيه كلام لا يضر.

11565. Huzeyfe der ki: Ben, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân yedi harf üzere indirilmiştir"* buyururken işittim.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Âsım b. Behdele güvenilir olmakla beraber hakkında tenkit vardır. Fakat bu tenkit onun değerinden bir şey eksiltmez.[2]

١١٥٦٦ – وبإسناد أحمد عن حذيفة: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ يَعْنِي ابْنَ سَلَمَةَ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ زِرٍّ عَنْ حُذَيْفَةَ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَقِيتُ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ عِنْدَ أَحْجَارِ الْمِرَاءِ فَقَالَ يَا جِبْرِيلُ إِنِّي أُرْسِلْتُ إِلَى أُمَّةٍ أُمِّيَّةٍ الرَّجُلُ وَالْمَرْأَةُ وَالْغُلَامُ وَالْجَارِيَةُ وَالشَّيْخُ الْفَانِي الَّذِي لَا يَقْرَأُ كِتَابًا قَطُّ. قَالَ إِنَّ الْقُرْآنَ نَزَلَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ.

11566. Ahmed b. Hanbel'in senediyle yine Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ahcâru'l-Mirâ (Kuba taşlığı) yanında Cebrail ile karşılaştım. «Ey Cebrail! Ben ümmi (okuma yazma bilmeyen) bir ümmete gönderildim. Aralarında ömründe hiç kitap okumamış erkek, kadın, oğlan, kız ve piri faniler vardır» dedim. Dedi ki: Kur'ân yedi harf üzere nâzil olmuştur."*[3]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10211)

[2] Ahmed b. Hanbel (5/391)

[3] Ahmed b. Hanbel (5/400-405; 5/385, 401).

١١٥٦٧ - وعن حذيفة حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ زِرٍّ ، عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " لَقِيَ جِبْرِيلَ عِنْدَ أَحْجَارِ الْمِرَاءِ ، فَقَالَ : إِنِّي أُرْسِلْتُ إِلَى أُمَّةٍ أُمِّيَّةٍ ، وَإِلَى مَنْ لَمْ يَقْرَأْ كِتَابًا قَطُّ ، فَقَالَ جِبْرِيلُ : إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكَ أَنْ تَقْرَأَ الْقُرْآنَ عَلَى حَرْفٍ ، فَقَالَ مِيكَائِيلُ : اسْتَزِدْهُ ، فَقَالَ : اقْرَأْ عَلَى حَرْفَيْنِ ، فَقَالَ مِيكَائِيلُ : اسْتَزِدْهُ : حَتَّى بَلَغَ سَبْعَةَ أَحْرُفٍ ."

رواه البزار وفيه عاصم بن بهدلة وهو ثقة وفيه كلام لا يضر وبقية رجاله رجال الصحيح.

11567. Yine Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ahcârü'l-Mirâ yanında Cebrail ile karşılaştı ve: *"Ben ümmi bir ümmete ve ömründe kitap okumamış kimselere gönderildim"* dedi. Cebrail: "Allah sana Kur'ân'ı bir harf üzere okumanı emrediyor" dedi. Mikail (Peygamber'e): "Artırmasını iste" dedi. Cebrail: "İki harf üzere oku" dedi. Mikail yine: "Artırmasını iste" dedi. Neticede bu sayı yedi harfe kadar çıktı.

★ **Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Âsım b. Behdele güvenilir olmakla beraber hakkında tenkit vardır. Fakat bu tenkit onun değerinden bir şey eksiltmez. Senedin diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.**[1]

١١٥٦٨ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ - يَعْنِي الْمَخْرَمِيَّ - قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُسَامَةَ بْنِ الْهَادِ عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي قَيْسٍ مَوْلَى عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : الْقُرْآنُ نَزَلَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ عَلَى أَيِّ حَرْفٍ قَرَأْتُمْ فَقَدْ أَصَبْتُمْ فَلَا تَمَارَوْا فِيهِ فَإِنَّ الْمِرَاءَ فِيهِ كُفْرٌ. رواه أحمد .

11568. Amr b. el-Âs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân yedi harf (yani farklı kıraat biçimi) üzere nâzil olmuştur. Onu hangi harf üzere okursanız, isabet etmiş olursunuz. Sakın tartışmaya girmeyin; zira tartışma küfür izi taşır"* buyurmuştur.

★ **Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir.**[2]

١١٥٦٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ الْخُزَاعِيُّ قَالَ أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ قَالَ أَخْبَرَنِي يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُسَامَةَ بْنِ الْهَادِ عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي قَيْسٍ

---

1 Bezzâr (2310). Ayrıca demiştir ki: "Hadisi bu şekilde Hammâd b. Seleme rivayet etmiştir. Aynı hadisi Ebû Muâviye ise Âsım-Zirr-Ubey b. Ka'b senediyle nakletmiştir.

2 Ahmed b. Hanbel (4/204, *mürsel*)

مَوْلَى عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ سَمِعَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ رَجُلاً يَقْرَأُ آيَةً مِنَ الْقُرْآنِ فَقَالَ مَنْ أَقْرَأَكَهَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ فَقَدْ أَقْرَأَنِيهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى غَيْرِ هَذَا. فَذَهَبَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَحَدُهُمَا يَا رَسُولَ اللَّهِ آيَةُ كَذَا وَكَذَا ثُمَّ قَرَأَهَا.فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَكَذَا أُنْزِلَتْ. فَقَالَ الآخَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَرَأَهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَلَيْسَ هَكَذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ هَكَذَا أُنْزِلَتْ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ أُنْزِلَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ فَأَيَّ ذَلِكَ قَرَأْتُمْ فَقَدْ أَصَبْتُمْ وَلاَ تَمَارَوْا فِيهِ فَإِنَّ الْمِرَاءَ فِيهِ كُفْرٌ أَوْ آيَةُ الْكُفْرِ.

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح إلا أنه مرسل .

11569. Amr b. el-Âs'ın azatlısı Ebû Kays anlatıyor: Amr b. el-Âs bir adamı Kur'ân'ın bir âyetini okurken işitti ve "Sana bunu kim okuttu?" diye sordu. Adam: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)" dedi. Amr: "Fakat Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana bu âyeti başka türlü okutmuştu" dedi. Sonra birlikte Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittiler. İkisinden biri: "Ya Resûlallah! Şu şu âyet nasıldır?" diye sordu ve sonra onu okudu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu şekilde indirildi"* buyurdu. Diğeri de: "Ya Resûlallah!" deyip âyeti kendi bildiği şekilde okuyarak "Bu şekilde indirilmemiş miydi? Ey Allah'ın Resûlü?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona da: *"Bu şekilde de indirildi"* buyurdu.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bu Kur'ân, yedi harf üzere indirilmiştir. Bunlardan hangi harf üzere okursanız isabet etmiş olursunuz. Bu hususta tartışmaya girmeyin; zira tartışma küfür izi taşır veya tartışma onu inkâra götürür."*

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Fakat hadis mürseldir.[1]

١١٥٧٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ حَدَّثَنَا حَرْبُ بْنُ ثَابِتٍ – كَانَ يَسْكُنُ بَنِي سُلَيْمٍ – قَالَ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَرَأَ رَجُلٌ عِنْدَ عُمَرَ فَغَيَّرَ عَلَيْهِ فَقَالَ قَرَأْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يُغَيِّرْ عَلَيَّ. قَالَ فَاجْتَمَعْنَا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَقَرَأَ الرَّجُلُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُ قَدْ أَحْسَنْتَ. قَالَ

1 Ahmed b. Hanbel (5/205)

فَكَأَنَّ عُمَرَ وَجَدَ مِنْ ذَاكَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا عُمَرُ إِنَّ الْقُرْآنَ كُلَّهُ صَوَابٌ مَا لَمْ يُجْعَلْ عَذَابٌ مَغْفِرَةً أَوْ مَغْفِرَةٌ عَذَاباً. رواه أحمد ورجاله ثقات.

11570. Ebû Talha anlatıyor: Bir adam Hz. Ömer'in yanında Kur'ân okudu ve Ömer onun okuyuşunu düzeltti. Adam: "Ben bunu Resûlullah'a böyle okudum ve o beni düzeltmedi" dedi. Sonra birlikte Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittiler. Onlardan biri aynı âyeti Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) okudu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Güzel okudun (aferin)"* buyurdu. Ömer bundan rahatsız olmuş gibiydi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ömer! Mağfireti azaba, azabı mağfirete dönüştürmedikçe bütün Kur'ân okuyuşları doğrudur"* buyurdu.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

١١٥٧١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ أَنَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ يَا مُحَمَّدُ اقْرَإِ الْقُرْآنَ عَلَى حَرْفٍ. قَالَ مِيكَائِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ اسْتَزِدْهُ . فَاسْتَزَادَهُ قَالَ اقْرَأْهُ عَلَى حَرْفَيْنِ. قَالَ مِيكَائِيلُ اسْتَزِدْهُ. فَاسْتَزَادَهُ حَتَّى بَلَغَ سَبْعَةَ أَحْرُفٍ. قَالَ كُلٌّ شَافٍ كَافٍ مَا لَمْ تَخْتِمْ آيَةَ عَذَابٍ بِرَحْمَةٍ أَوْ آيَةَ رَحْمَةٍ بِعَذَابٍ نَحْوَ قَوْلِكَ تَعَالَ وَأَقْبِلْ وَهَلُمَّ وَاذْهَبْ وَأَسْرِعْ وَاعْجَلْ.

رواه أحمد والطبراني بنحوه إلا أنه قال : واذهب وأدبر وفيه علي بن زيد بن جدعان وهو سيئ الحفظ وقد توبع وبقية رجال أحمد رجال الصحيح.

11571. Ebû Bekre'nin bildirdiğine göre Hz. Cebrail: "Ey Muhammed! Kur'ân'ı bir harf üzere oku!" dedi. Mikail: "Artırmasını iste" deyince Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de artırmasını istedi. Cebrail: "İki harf üzere oku!" dedi. Mikail yine: "Artırmasını iste" deyince o da artırmasını istedi. Bunun üzerine Cebrail: "Üç harf üzere oku!" dedi. Mikail yine: "Artırmasını iste" dedi ve bu şekilde yedi harfe kadar çıktı. Sonra: "Bunların her biri geçerli ve yeterlidir. Yeter ki okuyucu azap âyetini rahmetle veya rahmet âyetini azapla bitirmesin. Meselâ (anlamdaş olan) أقبل-تعال (gel); هلم-اذهب (haydi git); أسرع-اعجل (acele et, koş) kelimeleri gibi.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve benzerini Taberânî rivayet etmiştir. Ancak Taberânî'nin ifadesi "اذهب-أدبر (Dön git)" şeklindedir. Rivayetin isnâdında ismi geçen Zeyd b. Cud'ân'ın hafızası zayıftır. Fakat kendisine mütabaat edilmiştir. Ahmed b.

[1] Ahmed b. Hanbel (4/30)

Hanbel'in diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١٥٧٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُهَاجِرٍ عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ قَالَ حَدَّثَنِي مَنْ لَمْ يَكْذِبْنِي يَعْنِي حُذَيْفَةَ قَالَ لَقِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَهُوَ عِنْدَ أَحْجَارِ الْمِرَاءِ فَقَالَ إِنَّ أُمَّتَكَ يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ فَمَنْ قَرَأَ مِنْهُمْ عَلَى حَرْفٍ فَلْيَقْرَأْ كَمَا عَلِمَ وَلَا يَرْجِعْ عَنْهُ.قَالَ أَبِي وَقَالَ ابْنُ مَهْدِيٍّ إِنَّ مِنْ أُمَّتِكَ الضَّعِيفَ فَمَنْ قَرَأَ عَلَى حَرْفٍ فَلَا يَتَحَوَّلْ مِنْهُ إِلَى غَيْرِهِ رَغْبَةً عَنْهُ. رواه أحمد وفيه راو لم يسم.

11572. Huzeyfe anlatıyor: Ahcâr-ı Mirâ'da Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) Cebrail ile karşılaştı. Cebrail: "Senin ümmetin Kur'ân'ı yedi harf üzere okumaktadır. Fakat her kim onu bir harf üzere okumuşsa, kendisine öğretildiği gibi okusun, ondan dönmesin" dedi.

İbn Mehdî'nin lafzı şöyledir: "Zira ümmetin içinde zayıf olanları vardır. Her kim onu bir harf üzere okumuşsa, ondan yüz çevirerek başka harfe dönmesin."

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup isnâdında ismi zikredilmeyen bir ravi vardır.[2]

١١٥٧٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ الْخُزَاعِيُّ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ خُصَيْفَةَ أَخْبَرَنِي بُسْرُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو جُهَيْمٍ أَنَّ رَجُلَيْنِ اخْتَلَفَا فِي آيَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ فَقَالَ هَذَا تَلَقَّيْتُهَا مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَقَالَ الْآخَرُ تَلَقَّيْتُهَا مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَسَأَلَا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ الْقُرْآنُ يُقْرَأُ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ فَلَا تُمَارُوا فِي الْقُرْآنِ فَإِنَّ مِرَاءً فِي الْقُرْآنِ كُفْرٌ. رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح.

11573. Ebû Cuheym'in bildirdiğine göre iki kişi, Kur'ân'ın bir âyeti üzerinde ihtilafa düştüler. Biri: "Onu ben Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) öğrendim" dedi. Diğeri: "Onu ben Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) öğrendim" dedi. Sonra ikisi de âyeti Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) sordular ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân yedi harf üzere nâzil olmuştur. Kur'ân üzerinde sakın tartışmaya girmeyin. Zira Kur'ân hakkında tartışmak, küfürdür"* buyurdu.

---

1 Ahmed b. Hanbel (5/51)

2 Bak. 11566 nolu hadis.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١٥٧٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ لَا أَعْلَمُهُ إِلاَّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نَزَلَ الْقُرْآنُ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ الْمِرَاءُ فِي الْقُرْآنِ كُفْرٌ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ فَمَا عَرَفْتُمْ مِنْهُ فَاعْمَلُوا وَمَا جَهِلْتُمْ مِنْهُ فَرُدُّوهُ إِلَى عَالِمِهِ.

وفي رواية : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُنْزِلَ الْقُرْآنُ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ عَلِيماً حَكِيماً غَفُوراً رَحِيماً. رواه كله أحمد بإسنادين ورجال أحدهما رجال الصحيح . ورواه البزار بنحوه .

11574. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân yedi harf üzere nâzil olmuştur. Kur'ân hakkında tartışmak küfürdür.* -Bunu üç kere tekrarladı- *Bildiğinizle amel ediniz. Bilmediğinizi bilenine sorunuz."*[2]

Hadisin diğer bir varyantı ise şöyledir: *"Kur'ân yedi harf üzere nâzil olmuştur."* عليما (bilen), حكيما (hikmet sahibi); رحيما (esirgeyen) غفورا (bağışlayan) gibi."

★ Bunların hepsini iki ayrı isnâdla Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup isnâdlardan birinin ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Ayrıca benzerini Bezzâr rivayet etmiştir.[3]

١١٥٧٥ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، قَالَ : نا الْحَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ ، قَالَ : نا حَمَّادٌ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ سَمُرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " عُرِضَ الْقُرْآنُ عَلَى رَسُولِ

---

[1] Ahmed b. Hanbel (4/169-170)

[2] Ahmed b. Hanbel 2/300 (7976); Ebû Ya'lâ (6016); İbn Hibbân, *Sahih* (74)

Bu hadisle ilgili olarak İbn Hibbân şu açıklamayı yapmıştır: "Bildiğinizle amel ediniz" sözünde "istitaat/güç yetirebilme" anlamı da gizlidir. Bununla Allah Resûlü şunu demek istemiştir: "Allah'ın Kitab'ından bildiklerinizle gücünüz yettiği ölçüde amel ediniz".

Yine "Bilmediğinizi bilenine sorunuz" sözü, mefhum-i muhalifine göre "men" anlamı taşımaktadır. Yani, "Bilmeyene sormayın" demektir.

[3] Ahmed b. Hanbel (2/332, 340); Bezzâr (2313); İbn Hibbân, *Sahih* (2313). İbn Hibbân şu açıklamayı yapmıştır: "Hâkim, alîm, gafûr ve rahîm sözü" Muhammed b. Amr'a ait olup onu rivayete karıştırmıştır. Zira asıl rivayet, *"Kur'ân yedi harf üzere inmiştir"* cümlesiyle son bulmaktadır.

اللَّهِ ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ثَلاثَ عَرْضَاتٍ . قَالَ : فَيَرَوْنَ ، قَالَ : فَلا أَدْرِي فِي هَذَا الْحَدِيثِ أَوْ غَيْرِهِ ، أَنَّ قِرَاءَتَنَا هِيَ الْعَرْضَةُ الآخِرَةُ " رواه البزار ورجاله رجال الصحيح.

11575. Semure'nin Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırarak bildirdiğine göre Kur'ân, Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) üç kere arz edilmiştir. (Semure demiştir ki) İnsanlar bizim okuduğumuz kıraati, arz edilen son kıraat olduğunu düşünmektedirler. (Ravi der ki) O bu son sözü bu hadiste mi, yoksa başka hadiste mi söyledi, bilmiyorum.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١٥٧٦ – حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا بَهْز ثنا حَمَّاد بن سَلَمَة انا قتادة عن الحسن عن سمرة أن رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال : " نَزَلَ الْقُرْآنُ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ "

11576. Semure'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân yedi harf üzere nâzil olmuştur"* buyurmuştur.[2]

١١٥٧٧ – وفي رواية : " نَزَلَ الْقُرْآنُ عَلَى ثَلاثَةِ أَحْرُفٍ ".

رواه أحمد والبزار والطبراني في الثلاثة ورجال أحمد وأحد إسنادي الطبراني والبزار رجال الصحيح.

11577. Diğer bir rivayette: *"Kur'ân üç harf üzere nâzil olmuştur"* geçmiştir.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve üç *Mu'cem*'inde Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ve Taberânî'nin iki isnâdından birinin ve Bezzâr'ın ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[3]

١١٥٧٨ – وعن أبي المنهال يعني سيار بن سلامة قال : بلغنا أن عثمان رضي الله عنه قال يوما وهو على المنبر : أذكر الله رجلا سمع رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ الْقُرْآنَ أُنْزِلَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ ، كُلُّهَا شَافٍ كَافٍ " . لما قام فقاموا حتى لم يحصوا فشهدوا أن رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ الْقُرْآنَ أُنْزِلَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ ، كُلُّهَا شَافٍ كَافٍ " . فقال عثمان رضي الله عنه : وأنا أشهد معهم.

رواه أبو يعلى في الكبير وفيه راو لم يسم .

[1] Bezzâr (2315). Hasan el-Basrî'nin Semure'den hadis işittiği konusu tartışmalıdır.

[2] Ahmed b. Hanbel (5/16)

[3] Ahmed b. Hanbel (5/22); Bezzâr (2314, 2316); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (6853)

11578. Ebu'l-Minhâl Seyyâr b. Selâme anlatıyor: Bize ulaştığına göre Hz. Osman bir gün minberde şöyle seslendi: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) *"Kur'ân, her biri geçerli ve yeterli olan yedi harf üzere nâzil olmuştur"* buyurduğunu işittiği halde ayağa kalkmayan kişiye Allah'ı(n azabını) hatırlatırım. Bu çağrı üzerine sayılamayacak kadar çok kimse ayağa kalkarak Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) *"Kur'ân, her biri geçerli ve yeterli olan yedi harf üzere nâzil olmuştur"* buyurduğuna şahitlik ettiler. Bunu gören Hz. Osman: "Onlarla beraber ben de şahitlik ederim" dedi.

★ Bunu Ebû Ya'lâ *el-Müsnedü'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup isnâdında ismini zikretmediği bir ravi vardır.

١١٥٧٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ ، قَالَ : نا أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلالٍ ، قَالَ : نا ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ يَعْنِي أَبَا بَكْرِ بْنَ أَبِي أُوَيْسٍ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلالٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلانَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " أُنْزِلَ الْقُرْآنُ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ ، لِكُلِّ آيَةٍ مِنْهَا ظَهْرٌ وَبَطْنٌ . وَنَهَى أَنْ يَسْتَلْقِيَ الرَّجُلُ أَحْسَبُهُ قَالَ : فِي الْمَسْجِدِ وَيَضَعَ إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الأُخْرَى " .

رواه البزار وأبو يعلى في الكبير وفي رواية عنده : " لِكُلِّ آيَةٍ مِنْهَا ظَهْرٌ وَبَطْنٌ " والطبراني في الأوسط باختصار آخره ورجال أحدهما ثقات.

ورواية البزار عن محمد بن عجلان عن أبي إسحاق قال في آخرها : لم يرو محمد بن عجلان عن إبراهيم الهجري غير هذا الحديث . قلت : ومحمد بن عجلان إنما روى عن أبي إسحاق السبيعي فإن كان هو أبو إسحاق السبيعي فرجال البزار أيضا ثقات .

11579. Abdullah (İbn Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân, yedi harf üzere nâzil olmuştur. Ondaki her âyetin bir zahiri, bir de batını vardır"* buyurmuştur.[1]

(İbn Mes'ûd devamla demiştir ki) Kişinin -(ravi ekledi) sanırım mescitte- sırt üstü yatıp ayak ayak üstüne atmasını da yasakladı.

★ Bunu Bezzâr ve *el-Müsnedü'l-kebîr*'de Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ebû Ya'lâ'nın bir diğer rivayetinde *"Her bir harfin bir batını, bir de zahiri vardır"* ifadesi geçmiştir.

Hadisi ayrıca Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta son kısmını zikretmeksizin muhtasar olarak rivayet etmiştir. Bunlardan Ebû Ya'lâ'nın ravileri, güvenilir kimselerdir.

---

[1] Zahiri ile âyetin aşikar okunuşu (kıraati), bâtını ile de ancak ictihada ehil âlimlerin bildiği gizli tevili kastedilmektedir.

Hadisi Muhammed b. Aclân kanalıyla Ebû İshâk'tan nakleden Bezzâr ise sonunda şu açıklamayı yapmıştır: "Muhammed b. Aclân İbrâhîm el-Hecerî'den bundan başka hadis nakletmemiştir."

Ben derim ki: Muhammed b. Aclân asıl Ebû İshâk es-Sebey'î'den rivayette bulunmuştur. Eğer zikri geçen Ebû İshâk'tan maksat, Ebû İshâk es-Sebey'î ise Bezzâr'ın ravileri de güvenilirdir.[1]

١١٥٨٠ - وعن سمرة قال كَانَ يَأْمُرُنَا أَنْ نَقْرَأَ الْقُرْآنَ كَمَا أَقْرَأَنَاهُ ، وَقَالَ : " أُنْزِلَ عَلَى ثَلاثَةِ أَحْرُفٍ ، فَلا تَخْتَلِفُوا فِيهِ ، وَلا تَجَافَوْا عَنْهُ ؛ فَإِنَّهُ مُبَارَكٌ كُلُّهُ ، اقْرَءُوهُ كَالَّذِي أُقْرِئْتُمُوهُ" رواه الطبراني والبزار وقال : " لا تجافوا عنه " بدل : " ولا تحاجوا فيه " . وإسنادهما ضعيف

وقد تقدمت له طريق رجالها رجال الصحيح مختصرة.

11580. Semure anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize Kur'ân'ı bize okuttuğu gibi okumamızı emrederdi. Bu bağlamda buyurdu ki: *"Kur'ân üç harf üzere nâzil olmuştur. Sakın onun üzerinde tartışmaya girmeyin. Çünkü Kur'ân'ın tamamı mübarektir. Öyleyse onu, size okutulduğu şekilde okuyun."*

★ Bunu Taberânî, ve *"Onun üzerinde tartışmayın"* ifadesi yerine *"Ondan uzaklaşmayın"* ifadesiyle Bezzâr rivayet etmiş olup isnâdları zayıftır.

Hadisin daha evvel muhtasar bir varyantı daha geçmişti ki ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١١٥٨١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو كَامِلٍ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ حَدَّثَنَا أَبُو هَمَّامٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ حَسَّانَ عَنْ فُلْفُلَةَ الْجُعْفِيِّ قَالَ فَزِعْتُ فِيمَنْ فَزِعَ إِلَى عَبْدِ اللهِ فِي الْمَصَاحِفِ فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ إِنَّا لَمْ نَأْتِكَ زَائِرِينَ وَلَكِنْ جِئْنَاكَ حِينَ رَاعَنَا هَذَا الْخَبَرُ . فَقَالَ إِنَّ الْقُرْآنَ نَزَلَ عَلَى نَبِيِّكُمْ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ سَبْعَةِ أَبْوَابٍ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ أَوْ قَالَ حُرُوفٍ وَإِنَّ الْكِتَابَ قَبْلَهُ كَانَ يَنْزِلُ مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ عَلَى حَرْفٍ وَاحِدٍ. قلت : له في الصحيح غير هذا.

رواه أحمد وفيه عثمان بن حسان العامري وقد ذكره ابن أبي حاتم و لم يجرحه و لم يوثقه وبقية رجاله ثقات.

11581. Fulfule el-Cu'fî anlatıyor: Mushaflar konusunda endişe duyanlarla beraber ben de endişe duydum ve hep birlikte Abdullah (b. Mes'ûd)'a koşarak yanına girdik. Gelenlerden biri: "Biz sana ziyaret maksadıyla gelmedik. Bilakis şu haber bizi korkuttu da onun için sana geldik" dedi. Abdullah da şu cevabı verdi: "Kuşkusuz bu Kur'ân,

---

1 Bezzâr (2312); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10090); İbn Hibbân, *Sahih* (75)

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7032); Bezzâr (2316)

Peygamberinize yedi kapıdan yedi harf üzere -veya dedi ki: Birçok harf üzere- nâzil olmuştur. Halbuki sizden önceki(lere indirilen kutsal) kitap tek kapıdan tek harf üzere nâzil olurdu."

★ Ben derim ki: Fulfule'den konuyla ilgili *Sahîh*'de bundan başka bir hadis daha nakledilmiştir.

Hadisi Ahmed b. Hanbel[1] nakletmiş olup ravilerinden Osman b. Hassân el-Âmirî'yi İbn Ebî Hâtim (eserinde) zikretmiş; ancak onu ne cerh etmiş, ne de güvenilir olduğunu belirtmiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[2]

١١٥٨٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَابِسٍ قَالَ حَدَّثَنَا رَجُلٌ مِنْ هَمْدَانَ مِنْ أَصْحَابِ عَبْدِ اللَّهِ وَمَا سَمَّاهُ لَنَا قَالَ لَمَّا أَرَادَ عَبْدُ اللَّهِ أَنْ يَأْتِيَ الْمَدِينَةَ جَمَعَ أَصْحَابَهُ فَقَالَ وَاللَّهِ إِنِّى لأَرْجُو أَنْ يَكُونَ قَدْ أَصْبَحَ الْيَوْمَ فِيكُمْ مِنْ أَفْضَلِ مَا أَصْبَحَ فِى أَجْنَادِ الْمُسْلِمِينَ مِنَ الدِّينِ وَالْفِقْهِ وَالْعِلْمِ بِالْقُرْآنِ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ أُنْزِلَ عَلَى حُرُوفٍ وَاللَّهِ إِنْ كَانَ الرَّجُلاَنِ لَيَخْتَصِمَانِ أَشَدَّ مَا اخْتَصَمَا فِى شَىْءٍ قَطُّ فَإِذَا قَالَ الْقَارِئُ هَذَا أَقْرَأَنِى قَالَ أَحْسَنْتَ وَإِذَا قَالَ الآخَرُ قَالَ كِلاَكُمَا مُحْسِنٌ.فَأَقْرَأَنَا إِنَّ الصِدْقَ يَهْدِى إِلَى الْبِرِّ وَالْبِرَّ يَهْدِى إِلَى الْجَنَّةِ وَالْكَذِبَ يَهْدِى إِلَى الْفُجُورِ وَالْفُجُورَ يَهْدِى إِلَى النَّارِ وَاعْتَبِرُوا ذَلِكَ بِقَوْلِ أَحَدِكُمْ لِصَاحِبِهِ كَذَبَ وَفَجَرَ وَبِقَوْلِهِ إِذَا صَدَّقَهُ صَدَقْتَ وَبَرِرْتَ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ لاَ يَخْتَلِفُ وَلاَ يُسْتَشَنُّ وَلاَ يَتْفَهُ لِكَثْرَةِ الرَّدِّ فَمَنْ قَرَأَهُ عَلَى حَرْفٍ فَلاَ يَدَعْهُ رَغْبَةً عَنْهُ وَمَنْ قَرَأَهُ عَلَى شَىْءٍ مِنْ تِلْكَ الْحُرُوفِ الَّتِى عَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- فَلاَ يَدَعْهُ رَغْبَةً عَنْهُ فَإِنَّهُ مِنْ يَجْحَدْ بِآيَةٍ مِنْهُ يَجْحَدْ بِهِ كُلِّهِ فَإِنَّمَا هُوَ كَقَوْلِ أَحَدِكُمْ لِصَاحِبِهِ اعْجَلْ وَحَيَّ هَلاً. قلت : رواه الإمام أحمد في حديث طويل والطبراني وفيه من لم يسم وبقية رجاله رجال الصحيح.

11582. Abdurrahman b. Âbis anlatıyor: Bize Abdullah (b. Mes'ûd)'un öğrencilerinden Hemedanlı bir zat bildirdi; fakat (ravi) ismini söylemedi. Dedi ki: Abdullah (b. Mes'ûd), Medine'ye gitmek isteyince öğrencilerini toplayıp onlara şöyle dedi: "Vallahi ben sizin içinizden din, anlayış ve Kur'ân bilgisi bakımından Müslüman orduları arasında yetişenlerin en üstünlerinin yetiştiğini umuyorum. (Bilin ki) bu Kur'ân çokça okunmakla ne değişir, ne eskir, ne de hükmü kalkar. Kim onu bir

1 Ahmed b. Hanbel (4252)

2 Ahmed b. Hanbel (4252). Ravilerinden Osman el-Âmirî'nin İbn Hibbân güvenilir olduğunu belirtmiştir. Mizzî, *el-Etrâf*ında (7/133) hadisi Nesâî'nin de *es-Sünenü'l-kübrâ*'da rivayet ettiğini belirtmiştir.

harf üzere okumuşsa, o harften yüz çevirerek onu terk etmesin. Her kim Kur'ân'ı Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) öğrettiği o harflerden biri üzere okumuşsa, ondan yüz çevirerek onu terk etmesin. Çünkü Kur'ân'dan bir âyeti inkar eden, hepsini inkar etmiş olur. Harften maksat, sizden birinizin arkadaşına: اعجل (acele et) yerine, حي (hadi) ve هلا (çabuk) demesi gibidir."

★ Ben derim ki: Bunu uzunca bir hadis içerisinde İmam Ahmed ve ayrıca Taberânî rivayet etmiş olup isnâdında ismi zikredilmeyen bir ravi vardır. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١٥٨٣ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ دَاوُدَ الْمَكِّيُّ ، ثنا عَمَّارُ بْنُ مَطَرٍ ، ثنا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ : " إِنَّ الْكُتُبَ كَانَتْ تَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ ، وَإِنَّ الْقُرْآنَ أُنْزِلَ مِنْ سَبْعَةِ أَبْوَابٍ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ : حَلَالٌ ، وَحَرَامٌ ، وَمُحْكَمٌ ، وَمُتَشَابِهٌ ، وَضَرْبُ أَمْثَالٍ ، وَآمِرٌ ، وَزَاجِرٌ ، فَحِلَّ حَلَالَهُ ، وَحَرِّمْ حَرَامَهُ ، وَاعْمَلْ بِمُحْكَمِهِ ، وَقِفْ عِنْدَ مُتَشَابِهِهِ ، وَاعْتَبِرْ أَمْثَالَهُ ، فَإِنْ كُلا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلا أُولُو الأَلْبَابِ.

رواه الطبراني وفيه عمار بن مطر وهو ضعيف جدا وقد وثقه بعضهم.

11583. Ömer b. Ebî Seleme'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Abdullah b. Mes'ûd'a şöyle buyurmuştur: *"Daha önce (kutsal) kitaplar gökten tek bir kapıdan inerlerdi. Fakat Kur'ân yedi kapıdan yedi harf üzere indirildi. Bu yedi harften maskat: Helal haram, muhkem müteşabih, meseller ve emir yasak gibi hususlardır. Buna göre Kur'ân'ın helal kıldığını helal, haram kıldığını haram kabul edin; muhkemi ile amel edin, müteşabihi üzerinde durmayın ve mesellerinden ibret alın. Bunların her biri Allah katından gelmedir. Bunu ancak akıl sahipleri düşünür."*

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ammâr b. Matar son derece zayıftır. Bununla beraber kendisini güvenilir kabul edenler de olmuştur.[2]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (3845, uzun metinle).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8296). Ravilerinden Ammâr b. Matar hakkında Zehebî *Mîzân*'da (3/169) şunları kaydeder: "Değersizdir. Bununla beraber onu güvenilir görenler de olmuştur. Kimileri de onun hadis hafızı olduğunu belirtmişlerdir." Diğer yandan İbn Hibbân bu zatın hadis çaldığını belirtmiştir. Ukaylî de: "Güvenilir ravilerden münker rivayetler naklederdi" demiştir. Fakat hadisin şahitleri bulunmaktadır. Bunun için bak. İbn Hibbân, *Sahîh* (745)

١١٥٨٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " إِنَّ الْقُرْآنَ لَيْسَ مِنْهُ حَرْفٌ إِلا لَهُ حَدٌّ ، وَلِكُلِّ حَدٍّ مَطْلَعٌ ". رواه الطبراني.

11584. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Bu Kur'ân'da bulunan her bir harfin muhakkak bir haddi (ifade ettiği bir hükmü) vardır. Her haddin de bir matlaı (gerekçesi) vardır."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiştir.[1]

١١٥٨٥ – وعن أبي هريرة قال : قال رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أُنْزِلَ الْقُرْآنُ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ وَمِرَاءٌ فِي الْقُرْآنِ كُفْرٌ "

رواه البزار وفيه محمد بن عمرو وهو حسن الحديث وبقية رجاله رجال الصحيح.

11585. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân yedi harf üzere nâzil olmuştur ve Kur'ân hakkında tartışmak küfürdür"* buyurmuştur.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Amr'ın hadisi hasen derecesindedir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.

١١٥٨٦ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزْدَادَ التَّوْزِيُّ ، قال : نا الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعِ بْنِ الْوَلِيدِ ، ثَنَا أَبِي ، قال : ثنا أَبُو خَيْثَمَةَ ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ الْقُرْآنَ أُنْزِلَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ ، كُلُّهَا شَافٍ كَافٍ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه ميمون أبو حمزة وهو متروك .

11586. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân, her biri geçerli ve yeterli olan yedi harf üzere nâzil olmuştur"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Meymûn Ebû Hamza metruktur.[2]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8678). Taberânî'nin hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem zayıftır.

[2] Bezzâr (2313)

١١٥٨٧ - وَعَنْ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ، قَالَ: " أَتَى مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَلَكَانِ، فَقَالَ أَحَدُهُمَا: اقْرَإِ الْقُرْآنَ عَلَى حَرْفٍ، فَقَالَ الآخَرُ: زِدْهُ، فَلَمْ يَزَلْ يَسْتَزِيدُهُ، حَتَّى قَالَ: اقْرَأِ الْقُرْآنَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ ".

رواه الطبراني وفيه جعفر و لم أعرفه وبقية رجاله ثقات.

11587. Süleymân b. Sured anlatıyor: Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) iki melek geldi. Biri: "Kur'ân'ı bir harf üzere oku" dedi. Diğeri: "Artır" dedi. Bu şekilde artırmaya devam etti ve nihayet önceki melek: "Onu yedi harf üzere oku" dedi.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Câfer'i tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

١١٥٨٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ عِيسَى بْنِ قِرْطَاسٍ، عَنْ زَيْدٍ الْقَصَّارِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ، قَالَ: كُنَّا مَعَهُ فِي الْمَسْجِدِ فَحَدَّثَنَا سَاعَةً، ثُمَّ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: أَقْرَأَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ سُورَةً وَأَقْرَأَنِيهَا زَيْدٌ وَأَقْرَأَنِيهَا أُبَيٌّ، فَاخْتَلَفَتْ قِرَاءَتُهُمْ فَقِرَاءَةَ أَيِّهِمْ آخُذُ؟ فَسَكَتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ إِلَى جَنْبِهِ، فَقَالَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ: " لِيَقْرَأْ كُلُّ إِنْسَانٍ كَمَا عَلِمَ، كُلٌّ حَسَنٌ جَمِيلٌ ". رواه الطبراني وفيه عيسى بن قرطاس وهو متروك.

11588. Zeyd el-Kassâr, Zeyd b. Erkam'dan naklederek der ki: Mescitte Zeyd'le birlikte idik. Bize bir saat hadis nakletti. Sonra dedi ki: Bir adam Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek dedi ki: "Bana Abdullah b. Mes'ûd bir sûre okuttu. Aynı sûreyi bana Zeyd de, Ubey de okuttular. Hepsinin kıraati de farklı farklı idi. Bunlardan hangisinin kıraatini esas alayım?" Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sustu, cevap vermedi. Hz. Ali yanı başında duruyordu. Hz. Ali dedi ki: "Her insan Kur'ân'ı nasıl öğrendi ise öyle okusun. Bunların hepsi de doğrudur, güzeldir."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İsa b. Kırtâs metruktur.[2]

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1189). Senedinde ismi geçen Câfer değil, Abdullah b. Câfer'dir. Ayrıca Taberânî'nin hocası Ahmed b. Abdirrahman b. Ikâl el-Harrânî de zayıftır.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (5078). Hadis başka tariklerden farklı ibarelerle nakledilmiştir. Bak. *Müsned* (1/106); Ebû Ya'lâ, *Müsned* (536)

١١٥٨٩ - دثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ أَبُو يَحْيَى ، ثنا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ الدَّهَّانُ ، عَنْ أَسْبَاطِ بْنِ نَصْرٍ عَنِ السُّدِّيِّ ، عَنْ عَبْدِ خَيْرٍ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، قَالَ : " أُنْزِلَ الْقُرْآنُ مِنْ سَبْعَةِ أَبْوَابٍ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ كُلُّهَا شَافٍ كَافٍ ." رواه الطبراني ورجاله ثقات .

11589. Muâz b. Cebel der ki: "Kur'ân yedi kapıdan yedi harf üzere nâzil olmuştur ki onların her biri geçerli ve yeterlidir."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

١١٥٩٠ - وَعَنْ أُمِّ أَيُّوبَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : نَزَلَ الْقُرْآنُ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ أَيَّهَا قَرَأْتَ أَصَبْتَ. رواه الطبراني ورجاله ثقات.

11590. Ümmü Eyyûb'un bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân yedi harf üzere nâzil olmuştur. Bunlardan hangisine göre okursan isabet etmiş olursun"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

(بَابُ الْقِرَاءَاتِ)

Kıraatler

١١٥٩١ - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ وَاقِدٍ ، قَالَ : نَا أَبِي ، قَالَ : نَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ أَرْقَمَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّهُ كَانَ يُقْرَأُ : قُلُوبُنَا غُلُفٌ مُثْقَلَةٌ : أَوْعِيَةٌ لِلْحِكْمَةِ .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه سليمان بن أرقم وهو متروك .

11591. İbn Abbâs "قلوبنا غلف"[2] âyetinde yer alan "غلف" kelimesini lamın şeddesiyle okurdu. Buna göre (Yahudiler) demek isterlerdi ki: "Bizim kalplerimiz hikmetle dolu kaplardır. Muallime ne ihtiyaç var. Zaten bizim kalplerimiz hikmetle doludur."

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Süleymân b. Erkam metruktur.

---

[1] İlave için bak. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (20/150)

[2] Bakara Sur. 88, Nisâ Sur. 155.

١١٥٩٢ - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ وَاقِدٍ ، قَالَ : نَا أَبِي ، قَالَ : نَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ أَرْقَمَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَالِمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَرَأَ رَجُلانِ مِنَ الأَنْصَارِ سُورَةً ، أَقْرَأَهُمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَكَانَا يَقْرَآنِ بِهَا ، فَقَامَا ذَاتَ لَيْلَةٍ يُصَلِّيَانِ بِهَا ، فَلَمْ يَقْدِرَا مِنْهَا عَلَى حَرْفٍ ، فَأَصْبَحَا غَادِيَيْنِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَذَكَرَا لَهُ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّهَا مِمَّا نُسِخَ وَأُنْسِيَ ، فَالْهُوا عَنْهَا " فَكَانَ الزُّهْرِيُّ ، يَقْرَأُ : مَا نَنْسَخْ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنْسِهَا بِضَمِّ النُّونِ خَفِيفَةً.

رواه الطبراني في الأوسط وفيه سليمان بن أرقم وهو متروك.

11592. İbn Ömer der ki: Ensârlı iki kişi bir sûreyi okudular. Onu kendilerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) okutmuştu ve onu sürekli okurlardı. Bir gece namaz kılmaya kalktılar (ve namazda yine o sûreyi okudular). Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu, neshedilen veya unutturulan sûrelerdendir. Onu bırakın"* buyurdu.

Zührî, "ما ننسخ من آية أو ننسها"[1] âyetindeki nunu (*nunsihâ* şeklinde) ötreli okurdu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Süleymân b. Erkam metruktur.

١١٥٩٣ - حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ ، وَنَافِعٌ ، أَنَّ عَمْرَو بْنَ نَافِعٍ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ حَدَّثَهُمَا أَنَّهُ ، كَانَ يَكْتُبُ الْمَصَاحِفَ فِي عَهْدِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : فَاسْتَكْتَبَتْنِي حَفْصَةُ مُصْحَفًا ، وَقَالَتْ لِي : إِذَا بَلَغْتَ هَذِهِ الآيَةَ مِنْ سُورَةِ الْبَقَرَةِ ، فَلا تَكْتُبْهَا حَتَّى تَأْتِيَنِي بِهَا ، فَأُمْلِيَهَا عَلَيْكَ كَمَا حَفِظْتُهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : فَلَمَّا بَلَغْتُهَا جِئْتُهَا بِالْوَرَقَةِ الَّتِي أَكْتُبُهَا ، فَقَالَتِ : اكْتُبْ : ﴿حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلاةِ الْوُسْطَى﴾ ، وَصَلاةِ الْعَصْرِ ، ﴿وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ﴾. رواه أبو يعلى ورجاله ثقات .

11593. Ömer b. el-Hattâb'ın azatlısı Amr b. Râfi'nin anlattığına göre kendisi Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşleri daha hayatta iken mushaf yazarmış. Dedi ki: Hafsa benden bir mushaf yazmamı istedi. "Bakara sûresinin şu âyetine geldiğinde onu yazma. Bana getir. Ben sana

---

[1] Bakara Sur. 106.

onu, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bellediğim gibi yazdıracağım" dedi.

Söylediği âyete geldiğimde âyeti yazdığım varağı Hafsa'ya götürdüm ve bana o âyeti şöyle yazdırdı:

﴿حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى﴾ ، وَصَلَاةِ الْعَصْرِ ﴿وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ﴾[1]

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

١١٥٩٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا هُشَيْمٌ ، انا أَبُو إِسْحَاقَ الْكُوفِيُّ ، عَنْ أَبِي خَالِدٍ الْكِنَانِيِّ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، " أَنَّهُ كَانَ يَقْرَؤُهَا : الْحَيُّ الْقَيَّامُ.

رواه الطبراني وأبو خالد لم أعرفه وبقية رجاله ثقات.

11594. Ebû Hâlid el-Kinânî'nin bildirdiğine göre İbn Mes'ûd âyeti: "الْحَيُّ الْقَيَّامُ"[3] şeklinde okurmuş.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Hâlid'i tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[4]

١١٥٩٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ أَخِي يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَهَا ﴿وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنُ بِالْعَيْنِ نَصَبَ النَّفْسَ وَرَفَعَ الْعَيْنَ﴾.

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح غير أبي علي بن يزيد وهو ثقة.

11595. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) "وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنُ بِالْعَيْنِ نَصَبَ النَّفْسَ وَرَفَعَ الْعَيْنَ"[5] âyetini *nefis* kelimesini fethalı, *ayn* kelimesini ise ötreli olarak okurmuş.

★ Ben derim ki: Bunu Ebû Dâvud da rivayet etmiştir.

Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir bir ravi olan Ebû Ali b.

---

1 Bakara Sur. 238.

2 Ebû Ya'lâ, *Müsned* (6323)

3 Bakara Sur. 255. Bugün okunan kırâat "الحي القيوم" şeklindedir. "القيام" ise mübalagalı ism-i fâil kalıbı olup anlamı "Yaratılmışların işlerini idare ve onları hıfz/koruma konusunda son derece titizlik gösteren" demektir. Bu okuyuş, Muttavvi'î'nin kıraatidir.

4 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8690)

5 Mâide Sur. 45.

Yezîd hariç, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١٥٩٦ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا شِهَابُ بْنُ خِرَاشٍ ، حَدَّثَنِي مسعود ابْنُ يَزِيدَ الْكِنْدِيُّ ، قَالَ : كَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ يُقْرِئُ الْقُرْآنَ رَجُلا فَقَرَأَ الرَّجُلُ : ﴿إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ﴾ مُرْسَلَةً ، فَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ : " مَا هَكَذَا أَقْرَأَنِيهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : أَقْرَأَنِيهَا : ﴿إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ﴾ فَمَدَّدَهَا " .

رواه الطبراني ورجاله ثقات.

11596. Mes'ûd b. Yezîd el-Kindî anlatıyor: İbn Mes'ûd bir adama Kur'ân okutuyordu. Adam: "إنما الصدقات للفقراء و المساكين"[2] şeklinde (*mesâkiyne*'deki yâ harfini cezimli) okudu. Bunun üzerine İbn Mes'ûd: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onu bana bu şekilde okutmadı" dedi. Adam: "(Resûlullah) Onu sana nasıl okuttu, ey Ebû Abdirrahman?" diye sordu. O da: "Onu bana "إنما الصدقات للفقراء و المساكين" şeklinde okuttu" dedi ve bu yüzden (müslümanlar) âyeti med ederek okudular.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[3]

١١٥٩٧ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ تَمِيمِ بْنِ سَلَمَةَ ، عَنْ عَرْفَجَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ : ﴿مَجْرَاهَا وَمُرْسَاهَا﴾ .

رواه الطبراني ورجاله ثقات .

11597. Arfece'nin bildirdiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd), âyeti[4] "مجراها و مُرْساها" şeklinde okurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[5]

١١٥٩٨ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، قَالَ : نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ دِينَارٍ ، قَالَ : نا حَمَّادُ بْنُ خَالِدٍ الْخَيَّاطُ ، عَنْ بِشْرِ بْنِ خَالِدٍ ، عَنْ عَطِيَّةَ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ حُمَيْدٍ الأَزْرَقِ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : " قَرَأَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ﴿إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ﴾ .

---

[1] Ahmed b. Hanbel (3/215 (no. 13272)

[2] Tevbe Sur. 60.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8677)

[4] Hûd Sur. 41.

[5] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8682)

رواه الطبراني في الأوسط وفيه حميد بن الأزرق و لم أعرفه وبقية رجاله ثقات.

11598. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), âyeti[1]: "إنه عمل غيرَ صالح" şeklinde okumuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Humeyd b. Ezrak'ı tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[2]

١١٥٩٩ – وَعَنْ شَقِيقٍ قَالَ: قُلْنَا عِنْدَ عَبْدِ اللهِ: ﴿هِيْتَ لَكَ﴾ فَقَالَ عَبْدُ اللهِ: لاَ ﴿هَيْتَ لَكَ﴾ إِنَّا قَدْ سَأَلْنَا عَنْ ذَلِكَ وَإِنْ أَقْرَأَ كَمَا عَلِمْتُ أَحَبُّ إِلَيَّ. رواه الطبراني ورجاله ثقات.

11599. Şakîk anlatıyor: Abdullah (b. Mes'ûd)'un yanında âyeti: "هِيْتَ لك"[3] şeklinde okuduk. Bunu duyan Abdullah dedi ki: O "هِيتَ لك" şeklinde değildir. Biz onu (Resûlullah'a) sormuştuk (ve o bize "هَيتَ لك" şeklinde öğretmişti). Onu, bana öğretildiği gibi okumayı yeğlerim.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

١١٦٠٠ – حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ مُوسَى، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ أَرْقَمَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ﴿وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ﴾ رواه أبو يعلى وفيه سليمان بن أرقم وهو متروك

11600. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) âyeti[4]: "ومن عنده علمُ الكتابُ" şeklinde okumuştur.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Süleymân b. Erkam metruktur.[5]

١١٦٠١ – وَعَنْ عَبْدُ اللهِ يَعْنِي ابْنَ مَسْعُودْ أَنَّهُ قَرَأَ ﴿أَيْنَمَا يُوجِّهْ لاَ يَأْتِ بِخَيْرٍ﴾.

رواه الطبراني وفيه يحيى بن عبد الحميد الحماني وهو ضعيف.

11601. Abdullah (b. Mes'ûd) âyeti[6]: "أينما يوجه لا يأت بخير" şeklinde

[1] Hûd Sur. 46.
[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8681)
[3] Yusuf Sur. 23.
[4] Ra'd Sur. 43.
[5] Ebû Ya'lâ (5574). Ayrıca ravilerinden Abdurrahim b. Musa da mechuldür.
[6] Nahl Sur. 76.

okumuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya b. Abdilhamîd el-Himmânî zayıftır.[1]

١١٦٠٢ - وَعَنْ الأَعْمَشْ قَالَ : كَانَ عَبْدُ اللهِ بِنْ مَسْعُودٍ يَقْرَأُ ﴿وَقَضَى رَبُّكَ أَلاَّ تَعْبُدُوا إِلاَّ إِيَّاهُ﴾.
رواه الطبراني وإسناده منقطع وفيه يحيى الحماني وهو ضعيف .

11602. A'meş'in bildirdiğine göre Abdullah b. Mes'ûd âyeti[2]: "وقضى ربك ألا تعبدوا إلا إياه" şeklinde okurdu.

★ Bunu Taberânî, munkatı/kopuk bir isnâdla rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya el-Himmânî zayıftır.[3]

١١٦٠٣ - حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْعَدَّاسُ الْمِصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْغَفَّارِ بْنُ دَاوُدَ أَبُو صَالِحٍ الْحَرَّانِيُّ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، " أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ " ﴿فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ﴾.

رواه الطبراني في الصغير عن شيخه الوليد بن العباس المصري ضعفه الدارقطني

11603. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) âyeti[4]: "في عين حمئة" şeklinde okumuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de, Darekutnî'nin zayıf olarak değerlendirdiği hocası Velîd b. el-Abbâs el-Mısrî'den rivayet etmiştir.[5]

١١٦٠٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ أَخْبَرَنَا حُصَيْنٌ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَدْ حَفِظْتُ السُّنَّةَ كُلَّهَا غَيْرَ أَنِّي لاَ أَدْرِى أَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِى الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ أَمْ لاَ وَلاَ أَدْرِى كَيْفَ كَانَ يَقْرَأُ هَذَا الْحَرْفَ ﴿وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عُتِيًّا﴾ أَوْ عُسِيًّا.
رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح.

11604. İbn Abbâs anlatıyor: Ben sünnetin tamamını belledim. Fakat şu

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8678)
[2] İsrâ Sur. 23.
[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8679)
[4] Kehf Sur. 86.
[5] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (1115); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12480)

harfin nasıl okunduğunu bilmiyorum: "وقد بلغت من الكبر عتيا"[1] Son kelime "عُتِيًّا" mı yoksa "عُسِيًّا" mı bilmiyorum?

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١١٦٠٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا جَرِيرٌ ، عَنْ مُغِيرَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ تَمِيمِ بْنِ حَذْلَمٍ ، قَالَ : " قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ الْقُرْآنَ فَلَمْ يَأْخُذْ عَلَيَّ إِلا حَرْفَيْنِ ، قُلْتُ : ﴿وَكُلٌّ أَتَوْهُ دَاخِرِينَ﴾ ، قَالَ : ﴿وَكُلٌّ أَتَوْهُ دَاخِرِينَ﴾ وَقُلْتُ : ﴿حَتَّى إِذَا اسْتَيْأَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِبُوا﴾ ، قَالَ : ﴿وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِبُوا﴾ ". رواه الطبراني ورجاله ثقات .

11605. Temîm b. Hazlem anlatıyor: Ben Abdullah (b. Mes'ûd)'a Kur'ân'ı okudum. Sadece iki harfi okuyuşumu düzeltti. Ben " وكل أتوه داخرين"[3] şeklinde okudum. O ise: "وكل آتوه داخرين" şeklinde okudu.

Ben: "حتى إذا استيأس الرسل و ظنوا أنهم قد كذّبوا"[4] şeklinde okudum. O " و ظنوا أنهم قد كُذِبوا" şeklinde okudu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[5]

١١٦٠٦ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا الْفِرْيَابِيُّ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، " أَنَّهُ قَرَأَهَا : ﴿بَلْ عَجِبْتُ وَيَسْخَرُونَ﴾.

رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم وهو ضعيف والإسناد منقطع .

11606. Abdullah (b. Mes'ûd), âyeti[6]: "بل عجبتُ و يسخرون" şeklinde okumuştur.

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den munkatı bir isnâdla rivayet etmiştir.[7]

---

[1] Meryem Sur. 8.

[2] Ahmed b. Hanbel (2246)

[3] Neml Sur. 87.

[4] Yusuf Sur. 110.

[5] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8675)

[6] Sâffât Sur. 12.

[7] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8689)

١١٦٠٧ - حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ ، قَالَ : أَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَفْصٍ ، قَالَ : نَا عَاصِمٌ الْجَحْدَرِيُّ ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ : " ﴿بَلَى قَدْ جَاءَتْكِ آيَاتِي فَكَذَّبْتِ بِهَا وَاسْتَكْبَرْتِ﴾ " .

رواه البزار وفيه عاصم الجحدري وهو قارئ قال الذهبي : قراءته شاذة وفيها ما ينكر وبقية رجاله ثقات وفي بعضهم ضعف و لم يسمع عاصم من أبي بكرة.

11607. Ebû Bekre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), âyeti[1]: "بلى قد جاءتك آياتي فكذبت بها و استكبرت"

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Âsım el-Cahderî kâridir (kırâat alimi). Fakat Zehebî kıraatinin şaz olduğunu ve içinde münker okuyuş tarzları bulunduğunu belirtmiştir. Diğer ravileri ise güvenilir olmakla beraber bazılarında zayıflık vardır. Ayrıca Âsım, Ebû Bekre'den hadis işitmemiştir.[2]

١١٦٠٨ - وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ ﴿عَلَى رِفَارِفِ خُضْرٍ وَعَبَاقِرِيِّ حِسَانٍ﴾. رواه البزار وفيه عاصم الجحدري وقد تقدم الكلام عليه قبل هذا الحديث.

11608. Ebû Bekre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) âyeti[3]: "على رفارف خُضْر و عباقري حسان" şeklinde okurdu.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, arasında Âsım el-Cahderî yer almıştır. Bir önceki hadiste bu ravi ile ilgili değerlendirme geçmişti.[4]

١١٦٠٩ - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ صُبَيْحٍ الزَّيَّاتُ ، قَالَ : نَا هِشَامُ بْنُ يُونُسَ اللُّؤْلُئِيُّ ، قَالَ : نَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلاقَةَ ، عَنْ قُطْبَةَ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ : ﴿وَالنَّخْلَ بَاصِقَاتٍ﴾ بِالصَّادِ " .

قلت : هو في الصحيح وغيره بالسين. رواه البزار عن شيخه عبد الله بن محمد بن صبيح و لم أعرفه وبقية رجاله ثقات.

11609. Kutbe b. Mâlik der ki: Ben, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)

---

1 Zümer Sur. 59.

2 Bezzâr (2318). Ayrıca demiştir ki: "Hadisi bu isnâdla Ebû Bekre'den başkasının rivayet ettiğini bilmiyoruz."

3 Rahman Sur. 76.

4 Bezzâr (2317). Ayrıca demiştir ki: "Hadisi bu isnâdla Ebû Bekre'den başka birinin rivayet ettiğini bilmiyoruz."

şöyle okurken işittim: "والنخل باصقات"[1] Yani "باسقات" şeklinde değil.

★ Ben derim ki: Hadisin *Sahîh* ve diğer kaynaklarda yer alan varyantında ikinci okuyuş şekli (yani sîn ile) geçmiştir.

Hadisi Bezzâr hocası Abdullah b. Muhammed b. Subayh'dan nakletmiştir ki hakkında bilgim yoktur. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[2]

١١٦١٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَاجِيَةَ الْبَغْدَادِيُّ ، حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ سُفْيَانَ الْمُسْتَمْلِي ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ سُلَيْمَانَ أَبُو سُلَيْمَانَ الْكَرِيزِيُّ الزُّبَيْرِيُّ الْقَاضِي ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ أَيُّوبَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، " أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ : ﴿فَرُوحٌ وَرَيْحَانٌ﴾ .

رواه الطبراني في الصغير والأوسط ورجاله ثقات .

11610. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) âyeti[3]: "فرُوحٌ و ريحان" şeklinde okumuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[4]

١١٦١١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَاجِيَةَ ، قَالَ : نا هَارُونُ بْنُ سُفْيَانَ الْمُسْتَمْلِي ، قَالَ : نا دَاوُدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْقَارِئُ أَبُو سُلَيْمَانَ الْكَرِيزِيُّ ، قَالَ : نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ أَيُّوبَ ، عَنْ نَافِعٍ ، قَالَ : قَالَ ابْنُ عُمَرَ : قَرَأْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُورَةَ الْوَاقِعَةِ ، فَلَمَّا بَلَغْتُ : ﴿فَرُوحٌ وَرَيْحَانٌ﴾ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " فَرُوحٌ وَرَيْحَانٌ يَا ابْنَ عُمَرَ " .

رواه الطبراني في الأوسط بإسناد الذي قبله.

11611. İbn Ömer der ki: Ben Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Vakıa sûresini okudum. "فرُوحٌ و ريحان"[5] âyetine geldiğimde bana: *"Ey İbn Ömer!*

---

[1] Kâf Sur. 10.

[2] Hadis Bezzâr'ın *Müsned*'inde (3703, 3704) sîn ile "باسقات" şeklinde yer almıştır. (Mütercim).

[3] Vakıa Sur. 89. Âyetteki "روح" kelimesinin ötreli olarak okunuşu Ya'kûb'un kırâati olup "hayat" anlamına gelir. Fethalı okunuşu ise diğer kârilerin kırâati olup "rahatlık" anlamına gelir.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (608). Ravilerinden Dâvud b. Süleymân hakkında İbn Hibbân *Sikât*'ında "Garib hadisler nakleder ve güvenilir ravilere muhalefet eder" açıklamasını yapmıştır.

[5] Vakıa Sur. 89.

فَرُوْحٌ و ريحان *(şeklinde oku)"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta bir önceki rivayetin senediyle nakletmiştir.

١١٦١٢ - حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مُوسَى ، ثنا سَلامُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، ثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنِ الْعَلاءِ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " قَرَأَ : ﴿فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهِيمِ﴾ ."

رواه الطبراني في الأوسط.

11612. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) âyeti: "فشاربون شُرْبَ الهيم"[1] şeklinde okumuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir.

١١٦١٣ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ ، حَدَّثَنَا الأَعْمَشُ ، أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَرَأَ هَذِهِ الآيَةَ : إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْأً وَأَصْوَبُ قِيلا ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ : إِنَّمَا نَقْرَؤُهَا ﴿وَأَقْوَمُ قِيلاً﴾ ، فَقَالَ : " إِنَّ أَقْوَمَ ، وَأَصْوَبَ ، وَأَهْيَأَ ، وَأَشْبَاهَ هَذَا وَاحِدٌ ."

ورجال أبي يعلى رجال الصحيح ورجال البزار ثقات. قلت : وقد تقدمت أحاديث من هذا النوع في سورها

11613. A'meş anlatıyor: Ben, Enes b. Mâlik'i Yüce Allah'ın "وأقوم قيلا"[2] âyetini "وأصدق" diye okurken işittim. Kendisine: "O âyet "وأقوم" şeklinde okunmaktadır" denince: أقوم ve أصدق birdir, dedi (Yani, ikisi de "en doğru söz" anlamına gelir).

★ Bunu Bezzâr ve benzerini Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ebû Ya'lâ'nın rivayetinde "وأصوب قيلا" ifadesi geçmiş ve İbn Ömer: "أقوم أصوب أهيا" ve benzerleri hep aynı manaya gelir" demiştir. Ayrıca A'meş "Enes'ten işittim" ifadesini kullanmamıştır.

Ebû Ya'lâ'nın ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Fakat Bezzâr'ın ravileri de güvenilirdir.

Ben derim ki: Bu türden hadisler ilgili sûrelerin tefsirlerinde geçmiştir.[3]

---

[1] Vakıa Sur. 55.

[2] Müzzemmil Sur. 6.

[3] Bezzâr (2319); Ebû Ya'lâ (4022)

(بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُصْحَفِ)

Mushafa Dair Rivayetler

١١٦١٤ - حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي أُسَامَةَ الْحَلَبِيُّ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ مَنِيعٍ الرُّصَافِيُّ ، ثنا جَدِّي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ زِيَادٍ ، ح وَحَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ ، ثنا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ ، كِلاهُمَا ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَالِمٍ ، أَنَّ مَرْوَانَ ، " كَانَ يُرْسِلُ إِلَى حَفْصَةَ يَسْأَلُهَا عَنِ الْمُصْحَفِ الَّذِي نُسِخَ مِنْهُ الْقُرْآنُ ، فَتَأْبَى حَفْصَةُ أَنْ تُعْطِيَهُ إِيَّاهُ ، فَلَمَّا دَفَنَّا حَفْصَةَ أَرْسَلَ مَرْوَانُ إِلَى ابْنِ عُمَرَ ، أَرْسِلْ إِلَيَّ بِذَلِكَ الْمُصْحَفِ ، فَأَرْسَلَهَا إِلَيْهِ.

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

11614. Sâlim anlatıyor: Mervan (b. el-Hakem) Hafsa'ya elçi göndererek ondan, Kur'ân'ın istinsah edildiği Mushaf'ı istetirdi. Fakat Hafsa ona Mushaf'ı vermeyi reddederdi. Ne zaman ki Hafsa'yı defnettik, o zaman Mervan, İbn Ömer'e elçi göndererek ondan Mushaf'ı istetti. İbn Ömer de Mushaf'ı kendisine gönderdi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

(بَابُ فِيمَا نُسِخَ)

Mensûh Hükümler

١١٦١٥ - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ وَاقِدٍ ، قَالَ : نَا أَبِي ، قَالَ : نَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ أَرْقَمَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَالِمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَرَأَ رَجُلانِ مِنَ الأَنْصَارِ سُورَةً ، أَقْرَأَهُمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَكَانَا يَقْرَآنِ بِهَا ، فَقَامَا ذَاتَ لَيْلَةٍ يُصَلِّيَانِ بِهَا ، فَلَمْ يَقْدِرَا مِنْهَا عَلَى حَرْفٍ ، فَأَصْبَحَا غَادِيَيْنِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَذَكَرَا لَهُ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّهَا مِمَّا نُسِخَ وَأُنْسِيَ ، فَالْهُوا عَنْهَا.

رواه الطبراني في الأوسط وقد تقدم في غير هذا الباب والكلام عليه.

11615. İbn Ömer'in bildirdiğine göre: Ensârlı iki kişi kendilerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) tarafından okutulan bir sûreyi okurlar. Onlar genellikle bu sûreyi okurlardı. Bir gece namaz kılmaya kalkarlar (ve namazda, yine öğrendikleri o sûreyi okurlar). Fakat sûre içinde bir harfi

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/189)

bir türlü okuyamazlar. Sabah olunca doğruca Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına giderler ve bu durumu ona anlatırlar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"O, neshedilen veya unutturulan âyetlerdendir"* buyurur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup rivayet ve onunla ilgili değerlendirme daha önce farklı bir bölümde (bak. no. 10838, 11592) geçmişti.

١١٦١٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ رَاهَوَيْهِ ، ثنا أَبِي ، ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ جَدِّي ، قَالَ : أَمَّنَا أُمَيَّةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ خَالِدِ بْنِ أُسَيْدٍ بِخُرَاسَانَ " فَقَرَأَ بِهَاتَيْنِ السُّورَتَيْنِ إِنَّا نَسْتَعِينُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ " ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح . قلت : وقد تقدم غير هذا الحديث في سورة لم يكن.

11616. Ebû İshâk anlatıyor: Horasan'da Umeyye b. Abdillah b. Hâlid b. Useyd bize imam oldu ve namazda şu iki sûreyi okudu: "İnnâ nesteinuke ve nestağfiruke..." Hadis aslen devam ediyor.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

بَابُ تَسْمِيَةِ السُّوَرِ

Sûrelerin Adlandırılması

١١٦١٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَ : نا خَلَفُ بْنُ هِشَامٍ الْبَزَّارُ ، قَالَ : نا عُبَيْسُ بْنُ مَيْمُونٍ ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا تَقُولُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ ، وَلا سُورَةَ آلِ عِمْرَانَ ، وَلا سُورَةَ النِّسَاءِ ، وَكَذَلِكَ الْقُرْآنُ كُلُّهُ ، وَلَكِنْ قُولُوا السُّورَةَ الَّتِي يُذْكَرُ فِيهَا الْبَقَرَةُ ، وَالسُّورَةُ الَّتِي يُذْكَرُ فِيهَا آلُ عِمْرَانَ وَهَكَذَا الْقُرْآنُ كُلُّهُ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه عبيس بن ميمون وهو متروك

11617. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bakara (inek) sûresi, Âl-i İmrân (İmrân ailesi) sûresi ya da Nisâ (kadınlar) sûresi demeyin. Bu dediğim Kur'ân'ın bütün sûreleri için geçerlidir. Fakat içinde inekten bahsedilen sûre, içinde İmrân ailesinden bahsedilen sûre deyin. Kur'ân'ın bütün sûreleri için böyle yapın."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Ubeys b. Meymun metruktur.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (860)

(بَابُ كَيفَ نَزَلَ القُرْآنُ)

Kur'ân'ın Nüzûl Keyfiyeti

١١٦١٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ , ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ , ثنا سُفْيَانُ , عَنِ الأَعْمَشِ , عَنْ حَسَّانَ أَبِي الأَشْرَسِ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : " فُصِلَ الْقُرْآنُ مِنَ الذِّكْرِ , فَوُضِعَ فِي بَيْتِ الْعِزَّةِ فِي السَّمَاءِ الدُّنْيَا , فَجَعَلَ جِبْرِيلُ يُنْزِلُهُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرَتِّلُهُ تَرْتِيلا ".

رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم وهو ضعيف وقد تقدمت أحاديث في سورة إنا أنزلناه.

11618. İbn Abbâs anlatıyor: Kur'ân zikirden (Levh-i mahfûz'dan) alınarak dünya semasındaki Beytü'l-izze'ye kondu. Sonra oradan Cebrail onu Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) tertil üzere (peyder pey) okumaya başladı.

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den rivayet etmiştir.

Kadir sûresinde konuyla ilgili başka hadisler geçmişti.

١١٦١٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَاشِدٍ ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ ، ثَنَا حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوذِيُّ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ قَرْمٍ ، عَنْ عَبْدِ الْجَبَّارِ بْنِ الْعَبَّاسِ ، عَنْ عَمَّارٍ الدُّهْنِيِّ ، عَنْ عَقْرَبَ بِنْتِ أَفْعَى ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، قَالَتْ : " كَانَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ يُمْلِي عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " .

رواه الطبراني في الأوسط .

1619. Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Hz. Cebrail, (Kur'ân'ı) Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) imla ettirirdi.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir.

(بَابُ فِي أَمَاكِنِ نُزُولِه)

Kur'ân'ın İndiği Mekânlar

١١٦٢٠ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ دُحَيْمٍ ، ثنا أَبِي ، ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمُعَلَّى الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، قَالا : ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنْ عُفَيْرِ بْنِ مَعْدَانَ ، عَنْ سُلَيْمِ بْنِ عَامِرٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أُنْزِلَ الْقُرْآنُ فِي ثَلاثَةِ أَمْكِنَةٍ : بِمَكَّةَ ، وَالْمَدِينَةِ ، وَالشَّامِ ".

رواه الطبراني وفيه عفير بن معدان وهو ضعيف.

11620. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân üç yerde inmiştir: Mekke, Medine ve Şam"* buyurmuştur.[1]

١١٦٢١ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثَنَا حُدَيْجُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ حَبِيبٍ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " نَزَّلَ الْمُفَصَّلُ بِمَكَّةَ ، فَمَكَثْنَا حِجَجًا نَقْرَؤُهُ ، لا يَنْزِلُ غَيْرُهُ " . رواه الطبراني في الأوسط وفيه حديج بن معاوية وثقه أحمد وغيره وضعفه جماعة.

11621. İbn Mes'ûd der ki: "Kur'ân'ın mufassal sûreleri Mekke'de indi. Yıllarca onları okuyup durduk ve bu esnada başka bir şey inmedi."

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Hudeyc b. Muaviye'yi Ahmed b. Hanbel ve başkaları güvenilir kabul ederken bir grup bilgin zayıf olarak görmüştür.

(بَابُ فِي السُّوَرِ الَّتِي لاَ يَقْرَؤُهَا مُنَافِقٌ)

Münafık Kimsenin Okumadığı Sûreler

١١٦٢٢ - عَنْ عَلِيٍّ يَعْنِي ابْنِ أَبِي طَالِبْ عَنْ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمْ قَالَ : لاَ يَحْفَظُ مُنَافِقٌ سُورَ بَرَاءَةَ وَ يَسِ وَالدُّخَانْ وَ عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ.

رواه الطبراني في الأوسط وفيه نهشل بن سعيد وهو متروك .

11622. Hz. Ali (İbn Ebî Tâlib)'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Münafık; Tevbe (Berâe), Yâsîn, Duhân ve Nebe sûrelerini ezberlemez"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Nehşel b. Saîd metruktur.

(بَابُ لاَ يُخْلَطُ مَعَ الْقُرْآنِ غَيْرِه)

Kur'ân'a Başka Şeyin Karıştırılmaması

١١٦٢٣ - عَنْ مَسْرُوقْ أَنَّ ابْنَ مَسْعُود كَانَ يَكْرَهُ التَّفْسِيرَ فِي الْقُرْآنْ.

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح.

11623. Mesrûk'un bildirdiğine göre İbn Mes'ûd, Kur'ân (mushaf) üzerine tefsir kabilinden bir şey yazılmasını hoş karşılamazdı.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7718)

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

١١٦٢٤ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ . ح وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ ، عَنْ أَبِي الزَّعْرَاءِ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " جَرِّدُوا الْقُرْآنَ لا تَلْبِسُوا بِهِ مَا لَيْسَ مِنْهُ.

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح غير أبي الزعراء وقد وثقه ابن حبان وقال البخاري وغيره : لا يتابع في حديثه وقد تقدم حديث أبي سعيد وغيره في كتابه العلم في معنى هذا.

11624. Ebu'z-Za'râ'nın bildirdiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd): "Kur'ân'ı her şeyden arındırın. Ona, ondan olmayan şeylerle karıştırmayın" demiştir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, Ebu'z-Za'râ hariç, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

Ebu'z-Za'râ'yı ise İbn Hibbân güvenilir kabul ederken, Buhârî ve başkaları hadisine mutabaat yapılamayacağını söylemişlerdir.

Bu anlamda İlim bölümünde Ebû Saîd ve başkalarından nakledilen bazı hadisler geçmişti.

(بَابُ فَضْلِ الْقُرْآنِ)

Kur'ân'ın Fazileti

١١٦٢٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ قَالَ أَنْبَأَنَا عِمْرَانُ الْقَطَّانُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ الْهُذَلِيِّ عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الأَسْقَعِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أُعْطِيتُ مَكَانَ التَّوْرَاةِ السَّبْعَ وَأُعْطِيتُ مَكَانَ الزَّبُورِ الْمِئِينَ وَأُعْطِيتُ مَكَانَ الإِنْجِيلِ الْمَثَانِي وَفُضِّلْتُ بِالْمُفَصَّلِ. رواه أحمد والطبراني بنحوه.

11625. Vâsile b. el-Eska'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bana Tevrat'ın yerine yedi (uzun) sûre verildi. Zebur'un yerine miûn (âyet sayısı yüz civarında olan) sûreler verildi. İncil'in yerine mesânî (âyet sayısı yüzden az olan) sûreleri verildi. Fazladan ise mufassallar (Hucurat ile başlayan kısa sûreler) verildi."*

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve benzerini Taberânî rivayet etmiştir.[2]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9753)

[2] Ahmed b. Hanbel (4/107); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (22/75-76). Ravilerinden İmrân el-Kattân'ı İbn Hibbân ve başkaları güvenilir görürlerken, Nesâî ve başkaları zayıf olarak değerlendirmişlerdir.

١١٦٢٦ - عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَعْطَانِي رَبِّي السَّبْعَ الطُّوَلَ مَكَانَ التَّوْرَاةِ ، وَ الْمَئِينَ مَكَانَ الإِنْجِيلِ ، وَفُضِّلْتُ بِالْمُفَصَّلِ ."

رواه الطبراني وفيه ليث بن أبي سليم وقد ضعفه جماعة ويعتبر بحديثه وبقية رجاله رجال الصحيح.

11626. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana Rabbim Tevrat'ın yerine Yedi Uzun sûreyi, İncil'in yerine miûn sûreleri verdi. Fazladan da Mufassal sûreleri verdi"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Leys b. Ebî Süleym'i bir grup zayıf olarak değerlendirmiş olduğu halde hadisi itibare konu olabilir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١٦٢٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا مِشْرَحٌ قَالَ سَمِعْتُ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ يَقُولُ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوْ أَنَّ الْقُرْآنَ جُعِلَ فِي إِهَابٍ ثُمَّ أُلْقِيَ فِي النَّارِ مَا احْتَرَقَ.

رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني وفيه ابن لهيعة وفيه خلاف وفسره بعض رواة أبي يعلى : بأن من جمع القرآن ثم دخل النار فهو شر من الخنزير.

11627. Ukbe b. Âmir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer Kur'ân bir deri içerisine konup ateşe atılsa, yanmaz"* buyurmuştur.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa tartışmalıdır. Ebû Ya'lâ'nın ravilerinden biri bu hadisi: "Kur'ân'ı ezbere bilip de ateşe/cehenneme giren kimse, domuzdan daha iğrençtir" şeklinde yorumlamıştır.[2]

١١٦٢٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا مِشْرَحٌ قَالَ سَمِعْتُ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ يَقُولُ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوْ أَنَّ الْقُرْآنَ جُعِلَ فِي إِهَابٍ ثُمَّ أُلْقِيَ فِي النَّارِ مَا احْتَرَقَ. رواه الطبراني وفيه الفضل بن المختار وهو ضعيف.

11628. İsmet'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân bir deri içerinde konsa, ateş onu yakmaz"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Fadl b. el-Muhtâr zayıftır.[3]

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8003)

2 Ahmed b. Hanbel (4/151, 155); Ebû Ya'lâ (1745); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/308)

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/186). Taberânî'nin hocası Ahmed b. Rişdeyn de hadis uydurmakla suçlanmıştır.

١١٦٢٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ مِشْرَحِ بْنِ هَاعَانَ الْمَعَافِرِيِّ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَوْ كَانَ الْقُرْآنُ فِي إِهَابٍ مَا مَسَّتْهُ النَّارُ. رواه الطبراني وفيه عبد الوهاب بن الضحاك وهو متروك.

11629. Sehl b. Sa'd'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân bir deri içinde olsa, ateş ona dokunmaz"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülvehhâb b. ed-Dahhâk metruktur.[1]

١١٦٣٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ الْمَكِّيُّ ، ثنا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، عَنْ شَرِيكٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبَانَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْقُرْآنُ غِنًى لا فَقْرَ بَعْدَهُ ، وَلا غِنًى دُونَهُ ".

رواه أبو يعلى وفيه يزيد بن أبان الرقاشي وهو ضعيف

11630. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kuşkusuz Kur'ân zenginliktir. O varsa, fakirlik olmaz. Onsuz da zenginlik olmaz"* buyurmuştur.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Yezîd b. Ebân er-Rakkâşî zayıftır.[2]

١١٦٣١ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْقُرْآنُ لاَ فَقْرَ بَعْدَهُ وَلاَ غِنَى دُونَهُ ". رواه الطبراني وفيه يزيد الرقاشي وهو ضعيف.

11631. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ın varlığında fakirlik olmayacağı gibi onsuz da zenginlik olmaz"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Yezîd er-Rakkâşî zayıftır.[3]

١١٦٣٢ - وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَكَأَنَّمَا اسْتَدْرَجَتْ النُّبُوَّةَ بَيْنَ جَنْبَيْهِ غَيْرَ أَنَّهُ لاَ يُوحَى إِلَيْهِ وَمَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَرَأَى أَنَّ أَحَداً

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (5901)

2 Ebû Ya'lâ (2773); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (738). Her iki kaynağın da isnâdında ismi geçen Şerîk el-Kadî da zayıftır. Ayrıca Hasan el-Basrî de müdellis olup rivayeti an-an sıygasıyla nakletmiştir.

3 Muhtemelen bu hadis Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-evsat*'ında geçmiştir. Çünkü *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Ebû Hureyre'nin biyografisi yer almamıştır.

أُعْطِيَ أَفْضَلَ مِمَّا أُعْطِيَ فَقَدْ عَظَّمَ مَا صَغَّرَ اللهُ وَصَغَّرَ مَا عَظَّمَ اللهُ وَلَيْسَ يَنْبَغِي لِحَامِلِ الْقُرْآنِ أَنْ يَسْفَهُ فِيمَنْ يَسْفَهُ أَوْ يَغْضَبَ فِيمَنْ يَغْضَبُ أَوْ يَحْتَدَّ فِيمَنْ يَحْتَدُّ وَلَكِنْ يَعْفُو وَيَصْفَحُ لِفَضْلِ الْقُرْآنِ. رواه الطبراني وفيه إسماعيل بن رافع وهو متروك.

11632. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân okuyan kimse âdeta peygamberlik makamını iki yanında hisseder gibi olur. Ne var ki ona vahiy gelmez. Kim Kur'ân okur da bir başkasının kendisine verilenden daha fazlasına sahip olduğuna inanırsa, Allah nezdinde değersiz olan bir şeyi kendi gözünde yüceltmiş; Allah nezdinde yüce olan bir şeyi de küçük görmüş olur. Kur'ân hafızına sıradan biri gibi ahmakça işler yapması, sıradan biri gibi öfkelenmesi, sıradan biri gibi hiddetlenmesi yakışmaz. Fakat Kur'ân'ın yüceliği sebebiyle affeder, bağışlar."*

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İsmâîl b. Râfi metruktur.[1]

(بَابُ مِنْهُ فِي فَضْلِ الْقُرْآنِ وَمَنْ قَرَأَهُ)

Kur'ân'ın ve Kur'ân Okuyucusunun Fazileti

١١٦٣٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا بَشِيرُ بْنُ الْمُهَاجِرِ حَدَّثَنِى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كُنْتُ جَالِساً عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ تَعَلَّمُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ فَإِنَّ أَخْذَهَا بَرَكَةٌ وَتَرْكَهَا حَسْرَةٌ وَلاَ يَسْتَطِيعُهَا الْبَطَلَةُ. قَالَ ثُمَّ مَكَثَ سَاعَةً ثُمَّ قَالَ تَعَلَّمُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ وَآلِ عِمْرَانَ فَإِنَّهُمَا الزَّهْرَاوَانِ يُظِلاَّنِ صَاحِبَهُمَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُمَا غَمَامَتَانِ أَوْ غَيَايَتَانِ أَوْ فِرْقَانِ مِنْ طَيْرٍ صَوَافَّ وَإِنَّ الْقُرْآنَ يَلْقَى صَاحِبَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِينَ يَنْشَقُّ عَنْهُ قَبْرُهُ كَالرَّجُلِ الشَّاحِبِ فَيَقُولُ لَهُ هَلْ تَعْرِفُنِى فَيَقُولُ مَا أَعْرِفُكَ. فَيَقُولُ لَهُ هَلْ تَعْرِفُنِى فَيَقُولُ مَا أَعْرِفُكَ. فَيَقُولُ أَنَا صَاحِبُكَ الْقُرْآنُ الَّذِى أَظْمَأْتُكَ فِى الْهَوَاجِرِ وَأَسْهَرْتُ لَيْلَكَ وَإِنَّ كُلَّ تَاجِرٍ مِنْ وَرَاءِ تِجَارَتِهِ وَإِنَّكَ الْيَوْمَ مِنْ وَرَاءِ كُلِّ تِجَارَةٍ فَيُعْطَى الْمُلْكَ بِيَمِينِهِ وَالْخُلْدَ بِشِمَالِهِ وَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ تَاجُ الْوَقَارِ وَيُكْسَى وَالِدَاهُ حُلَّتَيْنِ لاَ يُقَوَّمُ لَهُمَا أَهْلُ الدُّنْيَا فَيَقُولاَنِ بِمَ كُسِينَا هَذِهِ فَيُقَالُ بِأَخْذِ وَلَدِكُمَا الْقُرْآنَ. ثُمَّ يُقَالُ لَهُ اقْرَأْ وَاصْعَدْ فِى دَرَجَةِ الْجَنَّةِ وَغُرَفِهَا فَهُوَ فِى صُعُودٍ مَا دَامَ يَقْرَأُ هَذًّا كَانَ أَوْ تَرْتِيلاً.

---

[1] Bak. İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd* (799)

قلت : روى ابن ماجة منه طرفا رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح.

11633. Büreyde anlatıyor: Ben Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturuyordum. Bu esnada onun şöyle buyurduğunu işittim:

"Bakara sûresini öğrenin. Çünkü onu öğrenmek bereket, terk etmek ise pişmanlıktır. Ona batıl yanlıları (veya büyücüler) ulaşamaz."

Bir süre suskun kaldıktan sonra şöyle devam etti:

"Bakara ve Âl-i İmrân sûrelerini öğrenin. Çünkü bu iki sûre iki aydınlatıcıdır. Kıyamet günü sahiplerini iki bulut gibi veya sıra sıra dizilmiş iki kuş sürüsü gibi gölgelendirirler. Kur'ân kıyamet günü, kabri açılıp bitkin bir halde dirilen sahibiyle karşılaşır ve ona: «Beni tanıyor musun?» der. O da: «Tanımıyorum» der. Bunun üzerine Kur'ân: «Ben seni kızgın öğle saatlerinde susuz bırakan, gecelerini uykusuz geçirten dostun Kur'ân'ım. Kuşkusuz her tacir kendi ticaretinin karşılığını görür. Bu günde sen (yaptığın) her ticaretin karşılığını göreceksin» der. Böylece mülk sağ eline, sonsuzluk sol eline verilir. Başına vakar tacı giydirilir. Anne babasına dünyadan daha değerli iki elbise giydirilir. Anne babası: «Bunlar bize neye karşılık giydirildi?» diye sorarlar. Kendilerine: «Çocuğunuzun Kur'ân'ı öğrenmesi sebebiyle» denir. Sonra o kişiye: «Haydi oku. Sonra cennetin merdivenleri ve odalarına çık» denir. O da ister hızlı, isterse tertil üzere olsun Kur'ân'ı okuduğu sürece yükselmeye devam eder."

★ Ben derim ki: İbn Mâce bunun bir kısmını rivayet etmiştir.

Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١٦٣٤ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا عَارِمٌ أَبُو النُّعْمَانِ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، قَالَ : " لِكُلِّ شَيْءٍ سَنَامٌ ، وَسَنَامُ الْقُرْآنِ الْبَقَرَةُ ، وَإِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ لُبَابًا ، وَلُبَابُ الْقُرْآنِ الْمُفَصَّلُ ، وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَتَخْرُجُ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي يُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ ، وَإِنَّ أَصْغَرَ الْبُيُوتِ لَلْجَوْفُ الَّذِي لَيْسَ فِيهِ كِتَابُ اللَّهِ شَيْءٌ " .

رواه الطبراني وفيه عاصم بن بهدلة وهو ثقة وفيه ضعف وبقية رجاله رجال الصحيح.

11634. İbn Mes'ûd der ki: "Her şeyin bir zirvesi vardır. Kur'ân'ın zirvesi de Bakara sûresidir. Her şeyin bir özü vardır. Kur'ân'ın özü de mufassal sûrelerdir. Şeytanlar, içinde Bakara sûresi okunan evden çıkıp giderler. Şüphesiz evlerin en değersizi, içinde Allah'ın Kitab'ından

[1] Ahmed b. Hanbel (5/348; uzun metinle; 5/361; kısa metinle); Bezzâr (2302; kısa metinle)

hiçbir şey bulunmayan kalptir."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Âsım b. Behdele güvenilir olmakla beraber zayıf yönü de bulunmaktadır. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١٦٣٥ – حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، ثنا سُوَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ عِيسَى ، عَنْ عَمْرِو بْنِ قَيْسٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلانَ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِتَعَلُّمِ الْقُرْآنِ ، وَحَثَّنَا عَلَيْهِ وَقَالَ : " إِنَّ الْقُرْآنَ يَأْتِي أَهْلَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحْوَجَ مَا كَانُوا إِلَيْهِ ، فَيَقُولُ لِلْمُسْلِمِ : أَتَعْرِفُنِي ؟ فَيَقُولُ : مَنْ أَنْتَ ؟ فَيَقُولُ ؟ مَنْ أَنْتَ ؟ فَيَقُولُ : أَنَا الَّذِي كُنْتَ تُحِبُّ ، وَتَكْرَهُ أَنْ يُفَارِقَكَ الَّذِي كَانَ يَسْحَبُكَ وَيُدْنِيكَ ، فَيَقُولُ : لَعَلَّكَ الْقُرْآنُ ، فَيَقْدَمُ بِهِ إِلَى رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، فَيُعْطَى الْمُلْكَ بِيَمِينِهِ وَالْخُلْدَ بِشِمَالِهِ ، وَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ السَّكِينَةُ ، وَيُنْشَرُ عَلَى أَبَوَيْهِ حُلَّتَانِ لا يَقُومُ لَهُمَا الدُّنْيَا أَضْعَافًا ، فَيَقُولانِ : لأَيِّ شَيْءٍ كُسِينَا هَذِهِ ، وَلَمْ يَبْلُغْهُ أَعْمَالُنَا ؟ فَيَقُولُ : هَذَا بِأَخْذِ وَلَدِكُمَا الْقُرْآنَ ".

رواه الطبراني وفيه سويد بن عبد العزيز وهو متروك وأثنى عليه هشيم خيرا وبقية رجاله ثقات . (كذا في الأصل بتجاوز الرقمين : بدون سقط)

11635. Ebû Umâme anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize Kur'ân'ı öğretmemizi emredip teşvik ederek şöyle buyurdu: "*Kur'ân kıyamet günü ona en fazla ihtiyaç duydukları bir anda ehlinin yanına gelir ve Müslüman'a: «Beni tanıyor musun?» diye sorar. Müslüman: «Sen kimsin?» diye sorar. O da: «Ben senin sevdiğin ve yanından ayrılmasını istemediğin şeyim. Hani o seni gölgeleyen, sana yakın olan şeyim» der. Bunun üzerine Müslümanın: «Yoksa Kur'ân mısın?» demesinden sonra onu alıp Yüce Rabbine götürür. Bu sayede mülk onun sağ eline, sonsuzluk ise sol eline verilir. Başına huzur konur. Anne babasına dünyadan daha kıymetli (amellerinin) kat kat fazlası değerinde iki elbise giydirilir. Anne babası: «Bize bu elbiseler neye karşılık giydirildi? Bizim amellerimiz bu değere ulaşmadı» derler. Rab ise: «Bu, çocuğunuzun Kur'ân'ı öğrenmesine karşılık olarak (size) verildi» buyurur.*"

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Suveyd b. Abdilazîz metruktur. Bununla birlikte Huşeym kendisinden övgüyle bahsetmiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.

١١٦٣٦ – وعن أبي هريرة قال : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَجِيءُ الْقُرْآنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَالرَّجُلِ الشَّاحِبِ ، يَقُولُ لِصَاحِبِهِ : هَلْ تَعْرِفُنِي ؟ أَنَا الَّذِي كُنْتُ أُسْهِرُ لَيْلَكَ ،

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8644)

وَأَظْمِئُ هَوَاجِرَكَ ، وَإِنَّ كُلَّ تَاجِرٍ مِنْ وَرَاءِ تِجَارَتِهِ ، وَأَنَا لَكَ الْيَوْمَ مِنْ وَرَاءِ كُلِّ تَاجِرٍ ، فَيُعْطَى الْمُلْكَ بِيَمِينِهِ ، وَالْخُلْدَ بِشِمَالِهِ ، وَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ تَاجُ الْوَقَارِ ، وَيُكْسَى وَالِدَاهُ حُلَّتَانِ ، لا يَقُومُ لَهُمَا الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا ، فَيَقُولانِ : يَا رَبُّ ، أَنَّى لَنَا هَذَا ؟ فَيُقَالُ لَهُمَا : بِتَعْلِيمِ وَلَدِكُمَا الْقُرْآنَ.

قلت : روى الترمذي بعضه رواه الطبراني في الأوسط وفيه يحيى بن عبد العزيز الحماني وهو ضعيف.

11636. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet günü Kur'ân bitkin bir adam kılığında gelerek sahibine: «Beni tanıyor musun? Seni geceleri uykusuz, sıcak öğle saatlerinde susuz bırakan benim. Şüphesiz her tacir ticaretinin sonucunu görür. Bugün ben de her tacir gibi sana yardım için varım» der. Sonra o kişinin sağına mülk, soluna sonsuzluk verilir. Başına vakar taçı giydirilir. Anne babasına, dünya ve dünyadakilerden daha değerli iki elbise giydirilir. Anne babası: «Ya Rabbi! Bu bize neye karşılık verildi?» diye sorarlar. Onlara: «Çocuğunuzun Kur'ân'ı öğretmesi sebebiyle» denir."*

★ Ben derim ki: Hadisin bir kısmını Tirmizî de rivayet etmiştir.

Bu şekliyle ise Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya b. Abdilazîz el-Himmânî zayıftır.

١١٦٣٧ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ هَاشِمٍ الْبَعْلَبَكِّيُّ ، ثنا أَبِي ، ح وَحَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَتُّوَيْهِ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ هَاشِمٍ الْبَعْلَبَكِّيُّ ، ثنا سُوَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ غَنْمٍ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَعَمِلَ بِمَا فِيهِ وَمَاتَ فِي الْجَمَاعَةِ بَعَثَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ السَّفَرَةِ وَالْحُكَّامِ ، وَمَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَهُوَ يَنْفَلِتُ مِنْهُ ، وَلا يَدَعُهُ فَلَهُ أَجْرُهُ مَرَّتَيْنِ ، وَمَنْ كَانَ حَرِيصًا عَلَيْهِ وَلا يَسْتَطِيعُهُ وَلا يَدَعُهُ بَعَثَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ أَشْرَافِ أَهْلِهِ ، وَفُضِّلُوا عَلَى الْخَلائِقِ كَمَا فُضِّلَتِ النُّسُورُ عَلَى سَائِرِ الطُّيُورِ ، وَكَمَا فُضِّلَتْ عَيْنٌ فِي مَرْجٍ عَلَى مَا حَوْلَهَا ، ثُمَّ يُنَادِي مُنَادٍ : أَيْنَ الَّذِينَ كَانُوا لا يُلْهِيهِمْ رَعِيَّةُ الأَنْعَامِ عَنْ تِلاوَةِ كِتَابِي ؟ فَيَقُومُونَ فَيُلْبَسُ أَحَدُهُمْ تَاجَ الْكَرَامَةِ ، وَيُعْطَى الْفَوْزَ بِيَمِينِهِ ، وَالْخُلْدَ بِشِمَالِهِ ، فَإِنْ كَانَ أَبَوَاهُ مُسْلِمَيْنِ كُسِيَا حُلَّةً خَيْرًا مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا ، فَيَقُولانِ : أَنَّى هَذِهِ لَنَا ؟ فَيُقَالُ : بِمَا كَانَ وَلَدُكُمَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ "

رواه الطبراني وفيه سويد بن عبد العزيز وهو متروك وأثنى عليه هشيم خيرا وبقية رجاله ثقات

11637. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim Kur'ân'ı okur, içindeki hükümlerle amel*

eder, çoğunluğun yanında yer alır ve bu halde ölürse, Allah onu kıyamet günü elçiler ve hâkimlerle beraber diriltir. Kim Kur'ân'ı okur, Kur'ân hafızasından gittiği halde onu bırakmazsa, onun için iki kere sevap vardır. Kim Kur'ân bilgisini elde etmeye hırs gösterir ve onu elde edemediği halde yine de peşini bırakmazsa, Allah o kimseyi kıyamet günü Kur'ân ehlinin şereflileri arasında diriltir. Bunlar, kartalların sair kuşlara üstün kılındığı gibi, yine, bir çayırlık içerisinde yerden fışkıran pınarın (gözenin) etrafına üstün kılındığı gibi diğer yaratılmışlara üstün kılınmışlardır. Bu sırada bir münadi: «Nerede o, hayvan gütmenin kendilerini kitabımı okumaktan alıkoymadığı kimseler?» diye nida eder. Bunu duyan Kur'ân okuyucuları ayağa kalkar. Onların her birine üstünlük tacı giydirilir, sağ eline kurtuluş payesi, sol eline de sonsuzluk verilir. Eğer anne babası Müslüman iseler, (onlardan her birine) dünya ve dünyadakilerden daha değerli bir elbise giydirilir. Anne babası: «Bu bize neye karşılık verildi?» derler. Kendilerine: «Çocuğunuzun Kur'ân okumasına karşılık verildi» denir."

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Suveyd b. Abdilazîz metruktur. Bununla beraber Huşeym kendisinden övgüyle bahsetmiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.**[1]

١١٦٣٨ – وَعَنْ عَبْدُ اللهِ بَنْ عَمْرُو قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يُؤْتَى بِرَجُلٍ يَوْمَ القِيَامَة وَيُمَثَّلُ لَهُ القُرآن قَدْ كَانَ يُضَيِّعُ فَرَائِضَهُ وَيَتَعَدَّى حُدُودَهُ وَيُخَالِفُ طَاعَتَهُ وَيَرْكَبُ مَعَاصِيَهُ فَيَقُولُ : أَيْ رَبْ حَمِلَتْ آيَاتِي بِئْسَ حَامِلِ تَعَدَّى حُدُودِي وَضَيَّعَ فَرَائِضِي وَتَرَكَ طَاعَتِي وَرَكِبَ مَعْصِيَتِي فَمَا يَزَالُ عَلَيْهِ بِالحُجَجِ حَتَّى يُقَالُ : فَشَأْنُكَ بِهِ فَيَأْخُذُ بِيَدِهِ فَمَا يُفَارِقُهُ حَتَّى يَكُبَّهُ عَلَى مِنْخَرِهِ فِي النَّارِ . وَيُؤْتَى بِالرَّجُلِ قَدْ كَانَ يَحْفَظُ حُدُودَهُ وَيَعْمِلُ بِفَرَائِضِهِ وَيَعْمِلُ بِطَاعَتِهِ وَيَجْتَنِبُ مَعْصِيَتَهُ فَيَصِيْرُ خَصْمًا دُونَهُ فَيَقُولُ : أَيْ رَبٍّ حَمِلَتْ آيَاتِي خَيْرُ حَامِلِ اتَّقَى حُدُودِي وَعَمِلَ بِفَرَائِضِي وَاتَّبَعَ طَاعَتِي وَاجْتَنَبَ مَعْصِيَتِي فَلاَ يَزَالُ لَهُ بِالْحُجَجِ حَتَّى يُقَالُ : فَشَأْنُكَ بِهِ فَيَأْخُذُ بِيَدِهِ فَمَا يَزَالُ لَهُ حَتَّى يَكْسُوهُ حُلَّةُ الإِسْتَبْرَقِ وَيَضَعُ عَلَيْهِ تَاجُ المَلِكِ وَيَسْقِيْهِ بِكَأْسِ المَلِكِ. رواه البزار وفيه إسحاق وهو ثقة ولكنه مدلس وبقية رجاله ثقات.

11638. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet günü kişi getirilir. Farzlarını ihmal ettiği, sınırlarını aştığı, emirlerini yerine getirmediği ve yasaklarını işlediği Kur'ân karşısına çıkarılır ve şöyle der: «Ya Rabbi! Sen benim âyetlerimi ne kötü bir hafıza ezberletmişsin! O bendeki sınırları aştı, farzları ihmal etti, emirleri*

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (20/72)

terk edip yasakları işledi.«

Kur'ân bu şekilde sahibine karşı delilleri sıralamaya devam eder ve nihayet ona: «Al bu kişiyi ne yaparsan yap» denir. O da elinden tutar ve onu burnu üzerine cehenneme atıncaya kadar bırakmaz.

Sonra bir başka kişi getirilir ki o, Kur'ân'daki sınırlara riayet etmiş, farzlarını yerine getirmiş, emirlerine itaat edip yasaklarından kaçınmıştır. Kur'ân bu kişiyi savunur ve der ki: «Ya Rabbi! Sen benim âyetlerimi ne hayırlı bir hafıza ezberletmişsin! O bendeki sınırlara riayet etti, farzları yerine getirdi, emirlere itaat edip yasaklardan kaçındı. Kur'ân bu şekilde onun lehine delilleri sıralamaya devam eder ve nihayet ona: «Al bu kişiyi, ne yaparsan yap» denir. Kur'ân da onun elinden tutar ve üzerine ipek elbise, başına hükümranlık (mülk) tacı giydirir ve kendisine hükümranlık kâsesiyle içirir."

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden İbn İshâk güvenilir olmakla beraber müdellistir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

١١٦٣٩ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ ، الْمُحَارِبِيُّ ، ثنا مُوسَى بْنُ عُمَيْرٍ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ تَعَلَّمَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ اسْتَقْبَلَتْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَضْحَكُ فِي وَجْهِهِ ".

رواه الطبراني ورجاله ثقات.

11639. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Kur'ân'dan bir âyet öğrenirse, bu âyet kıyamet günü onu yüzüne gülerek karşılar"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

١١٦٤٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَكْرٍ السَّرَّاجُ الْعَسْكَرِيُّ , ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّرْجُمَانِيُّ , ثنا سَعْدُ بْنُ سَعِيدٍ الْجُرْجَانِيُّ , عَنْ نَهْشَلٍ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الرَّاسِبِيِّ , عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ مُزَاحِمٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَشْرَافُ أُمَّتِي حَمَلَةُ الْقُرْآنِ.

رواه الطبراني وفيه سعد بن سعيد الجرجاني وهو ضعيف.

11640. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *Ümmetimin şereflileri, Kur'ân hafızlarıdırlar"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Sa'd b. Saîd el-Cürcânî zayıftır.[1]

---

1 Bezzâr (2337)

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7588). Ravilerinden Mûsa b. Umeyr zayıftır.

١١٦٤١ - حَدَّثَنَا مَسْعَدَةُ بْنُ سَعْدٍ الْعَطَّارُ الْمَكِّيُّ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ مَوْلَى حُمَيْعِ بْنِ حَارِثَةَ الأَنْصَارِيُّ ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَاهَانَ الأَزْدِيُّ ، حَدَّثَنِي فَايِدٌ مَوْلَى عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ ، حَدَّثَتْنِي سُكَيْنَةُ بِنْتُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ ، عَنْ أَبِيهَا ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " حَمَلَةُ الْقُرْآنِ عُرَفَاءُ أَهْلِ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ".

رواه الطبراني وفيه إسحاق بن إبراهيم بن سعيد المدني وهو ضعيف .

11641. Hüseyin b. Ali'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân hafızları kıyamet günü cennet ehlinin arifleridirler"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İshâk b. İbrâhîm b. Saîd el-Medenî zayıftır.[2]

١١٦٤٢ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ ، عَنْ عُثْمَانَ ، قَالَ : بَعَثَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَفْدًا إِلَى الْيَمَنِ ، فَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ أَمِيرًا مِنْهُمْ ، وَهُوَ أَصْغَرُهُمْ ، فَمَكَثَ أَيَّامًا لَمْ يَسِرْ ، فَلَقِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلا مِنْهُمْ ، فَقَالَ : " يَا فُلانُ ، مَا لَكَ ، أَمَا انْطَلَقْتَ ؟ " قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَمِيرُنَا يَشْتَكِي رِجْلَهُ ، فَأَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، إِذْ نَفَثَ عَلَيْهِ : " بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ ، أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللَّهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا فِيهَا " ، سَبْعَ مَرَّاتٍ ، فَبَرَأَ الرَّجُلُ ، فَقَالَ لَهُ شَيْخٌ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَتُؤَمِّرُهُ عَلَيْنَا وَهُوَ أَصْغَرُنَا ؟ فَذَكَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِرَاءَتَهُ لِلْقُرْآنِ ، فَقَالَ الشَّيْخُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، لَوْلا أَنِّي أَخَافُ أَنْ أَتَوَسَّدَهُ فَلا أَقُومُ بِهِ لَتَعَلَّمْتُهُ ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " تَعَلَّمْهُ ، فَإِنَّمَا مِثْلُ الْقُرْآنِ كَجِرَابٍ مَلأْتَهُ مِسْكًا ، ثُمَّ رَبَطْتَ عَلَى فِيهِ ، فَإِنْ فَتَحْتَ فاحَ رِيحُ الْمِسْكِ ، وَإِنْ تَرَكْتَهُ كَانَ مِسْكًا مَوْضُوعًا ، كَذَلِكَ مَثَلُ الْقُرْآنِ إِذَا قَرَأْتَهُ ، أَوْ كَانَ فِي صَدْرِكَ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه يحيى بن سلمة بن كهيل ضعفه الجمهور ووثقه ابن حبان وقال : في أحاديث ابنه عنه مناكير . قلت : ليس هذا من رواية ابنه عنه .

11642. Hz. Osman anlatıyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Yemen'e bir heyet gönderdi. İçlerinden birini, en küçüklerini heyet başkanı (emir) yaptı. Fakat heyet günler geçmiş olmasına rağmen yola çıkmadı. Derken

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12662). Ravilerinden Nehşel b. Saîd er-Râsî metruktur. *Daîfu'l-Câmii's-sağîr*'de (972) Elbânî, bu hadisin uydurma olduğunu söylemiştir.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (2899)

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlardan biriyle karşılaştı ve *"Ey Falanca, niçin yola çıkmadın?"* diye sordu. O da: "Ya Resûlallah! Heyet başı (emir) ayağından rahatsızlandı" dedi. Bunu duyun Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hemen onun yanına gitti ve yedi kere şu duayı okuyup ona üfledi:

"Allah'ın adıyla başlar ve Allah'tan yardım dilerim. Hastalığın şerrinden Allah'ın izzet ve kudretine sığınırım." Bunun üzerine adam iyileşti. Yaşlı bir zat: "Ya Resûlallah! Sen o bizim en küçüğümüz olduğu halde onu başımıza komutan yapıyorsun" dedi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de onun Kur'ân okuyuşunu gerekçe gösterdi. Yaşlı zat: "Ya Resûlallah! Eğer ihmal edip gereğini yerine getirememekten korkmasaydım onu ben de öğrenirdim" deyince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:

"Onu öğren. Zira Kur'ân içi miskle dolu ağzı bağlı bir torbaya benzer. Eğer ağzını açarsan, ondan etrafa misk kokusu yayılır. Eğer olduğu gibi bırakırsan, misk olarak yerinde durur. İşte okuduğun veya göğsünde duran (ezberindeki) Kur'ân da buna benzer."

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya b. Seleme b. Kuheyl'i çoğunluk zayıf görürken İbn Hibbân güvenilir olarak değerlendirmiş, fakat oğlunun kendisinden naklettiği rivayetler arasında münker hadisler bulunduğunu söylemiştir.

Ben derim ki: Bu hadis, oğlunun kendisinden naklettiği rivayetlerinden değildir.

١١٦٤٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا زَبَّانُ عَنْ سَهْلٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ نَبَتَ لَهُ غَرْسٌ فِى الْجَنَّةِ وَمَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَأَكْمَلَهُ وَعَمِلَ بِمَا فِيهِ أَلْبَسَ وَالِدَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَاجاً هُوَ أَحْسَنُ مِنْ ضَوْءِ الشَّمْسِ فِى بُيُوتٍ مِنْ بُيُوتِ الدُّنْيَا لَوْ كَانَتْ فِيهِ فَمَا ظَنُّكُمْ بِالَّذِى عَمِلَ بِهِ.

قلت : روى أبو داود بعضه رواه أحمد وفيه زبان بن فائد وهو ضعيف.

11643. Muâz b. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim Subhânallahi'l-azîm ("Yüce Allah'ı tenzih ederim") derse, kendisi için cennette bir fidan biter. Kim Kur'ân'ı okuyup hatmeder ve içindekilerle amel ederse, anne babasına, içine güneş giren dünya evlerinden bir evi aydınlatan Güneş ışığından daha parlak/güzel bir taç giydirilir. (Anne babasına yapılan ikram bu ise) Sizce acaba bizzat Kur'ân'la amel edenin durumu nedir?"*

★ Ben derimki: Hadisin bir kısmını Ebû Dâvud da rivayet etmiştir.

Buradaki rivayeti ise Ahmed b. Hanbel nakletmiş olup ravilerinden Zebbân b. Fâid

zayıftır.[1]

١١٦٤٤ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الأَهْوَازِيُّ ، قَالَ : ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ ، قَالَ : ثنا أَبُو يَعْقُوبَ الثَّقَفِيُّ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : " كَانَ عَلِيٌّ فِي الْمَسْجِدِ أَحْسِبُهُ ، قَالَ : مَسْجِدِ الْكُوفَةِ ، فَسَمِعَ ضَجَّةً شَدِيدَةً ، فَسَأَلَ مَا هَؤُلاءِ ؟ فَقَالُوا : قَوْمٌ يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ أَوْ يَتَعَلَّمُونَ الْقُرْآنَ ، فَقَالَ : أَمَا أَنَّهُمْ كَانُوا أَحَبَّ النَّاسِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ".

رواه البزار وفيه إسحاق بن إبراهيم الثقفي وهو ضعيف .

11644. Kuleyb b. Şihâb anlatıyor: Hz. Ali mescitte idi. -(Ravi: Sanırım Kufe mescidi olduğunu söylemişti" diye ekledi- Derken büyük bir gürültü işitti. "Kimdir bunlar?" diye sordu. Yanındakiler: "Kur'ân okuyan veya Kur'ân öğrenen bir topluluk" deyince: "Dinleyin. İnsanlar arasında Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) en çok sevdikleri, bunlardır" dedi.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden İshâk b. İbrâhîm es-Sekafî zayıftır.[2]

١١٦٤٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو الأَسْوَدِ أَنَّهُ سَمِعَ عُرْوَةَ يُحَدِّثُ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ ذُكِرَ رَجُلٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِخَيْرٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- أَوَلَمْ تَرَوْهُ يَتَعَلَّمُ الْقُرْآنَ.

رواه أحمد وفيه ابن لهيعة وهو حسن الحديث وفيه ضعف وبقية رجاله رجال الصحيح.

11645. Hz. Âişe der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) huzurunda bir kişiden hayırla yadedildi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu hiç Kur'ân öğrenirken gördünüz mü?!"* buyurdu.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa hadisi hasen derecesinde, zayıf yönü bulunan bir ravidir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.

١١٦٤٦ - وعن معاذ بن أنس عن رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال : مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فِي سَبِيلِ اللهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُتِبَ مَعَ الصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا.

رواه أحمد وفيه زبان بن فائد وهو ضعيف .

11646. Muâz b. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi

[1] Ahmed b. Hanbel (3/440); Ebû Ya'lâ (1494)

[2] Bezzâr (2324). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin Ali'den sadece bu isnâdla nakledildiğini biliyoruz."

vesellem): *"Kim Yüce Allah yolunda Kur'ân okursa, sıddikler, şehitler ve salihler arasında yazılır. Onlar ne güzel dostturlar."*

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Zebbân b. Fâid zayıftır.[1]

١١٦٤٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا وَكِيعٌ قَالَ حَدَّثَنَا الأَعْمَشُ عَنْ أَبِى صَالِحٍ عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ أَوْ عَنْ أَبِى سَعِيدٍ شَكَّ الأَعْمَشُ قَالَ يُقَالُ لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ اقْرَأْهُ وَارْقَهْ فَإِنَّ مَنْزِلَتَكَ عِنْدَ آخِرِ آيَةٍ تَقْرَؤُهَا. رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح.

11647. Ebû Hureyre veya Ebû Saîd -burada tereddüt eden ravi A'meş'tir- der ki: "Kıyamet günü Kur'ân okuyana denir ki: Oku ve yüksel. Zira senin yerin okuyacağın son âyetin yanındadır."

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١١٦٤٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ وَحُسَيْنٌ قَالاَ أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنِى عَمْرٌو عَنْ حَبِيبِ بْنِ هِنْدٍ الأَسْلَمِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ أَخَذَ السَّبْعَ الأُوَلَ فَهُوَ حَبْرٌ.

رواه أحمد والبزار ورجال البزار رجال الصحيح غير حبيب بن هند الأسلمي وهو ثقة ورواه بإسناد آخر رجاله رجال الصحيح.

11648. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim yedi uzun sûreyi öğrenirse, o hayırlı biridir"* buyurmuştur.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup Ahmed'in ravileri, Habîb b. Hind el-Eslemî hariç, *Sahîh*'in ravileridir. Ancak Habîb de güvenilirdir.

Aynı hadisi (İbn Hanbel) başka bir isnâdla daha rivayet etmiştir ki ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[3]

١١٦٤٩ - ورواه بإسناد آخر عن أبي هريرة عن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال مثله . ولكن سقط من الإسناد رجل.

---

[1] Ahmed b. Hanbel (3/437); Ebû Ya'lâ (1489); *"Kim Allah yolunda bin âyet okusa...."* ifadesiyle Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (20/184) Ancak ravilerinden İbn Lehîa zayıftır. Aynı hadisi Hâkim de *Müstedrek*'te (2/87-88) naklederek sahih olduğunu söylemiş, onun bu değerlendirmesine Zehebî de katılmıştır.

[2] Ahmed b. Hanbel (2/471). Ayrıca Atıyye el-Avfî varyantında tereddüt olmaksızın hadisin Ebû Saîd'den nakli için bak. *Müsned* (3/40); Ebû Ya'lâ (1094)

[3] Ahmed b. Hanbel (6/73, 82); Bezzâr (2327)

11649. Aynı hadis Ebû Hureyre'den de nakledilmiştir. Fakat isnâdında bir ravi zikredilmemiştir.[1]

١١٦٥٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ مَيْسَرَةَ عَنِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنِ اسْتَمَعَ إِلَى آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللهِ تَعَالَى كُتِبَتْ لَهُ حَسَنَةٌ مُضَاعَفَةٌ وَمَنْ تَلاَهَا كَانَتْ لَهُ نُوراً يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

رواه أحمد وفيه عباد بن ميسرة ضعفه أحمد وغيره وضعفه ابن معين في رواية وضعفه في أخرى ووثقه ابن حبان.

11650. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim Allah'ın Kitab'ından bir âyet dinlerse, ona iki kat sevap yazılır. Kim de bir âyet okursa bu, kıyamet günü onun için nura dönüşür."*

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Abbâd b. Meysere'yi Ahmed b. Hanbel ve başkaları zayıf görürken İbn Maîn bir rivayete göre güvenilir, diğer rivayete göre zayıf olarak değerlendirmiştir. Ayrıca İbn Hibbân da onu güvenilir kabul etmiştir.[2]

١١٦٥١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ التُّرْكِيُّ ، قَالَ : نَا عِيسَى بْنُ سَالِمٍ الشَّاشِيُّ ، قَالَ : نَا سَلْمُ بْنُ سَالِمٍ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَوْفِ بْنِ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لِحَامِلِ الْقُرْآنِ إِذَا أَحَلَّ حَلالَهُ ، وَحَرَّمَ حَرَامَهُ أَنْ يَشْفَعَ فِي عَشْرَةٍ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ ، كُلُّهُمْ قَدْ وَجَبَتْ لَهُ النَّارُ ."

رواه الطبراني في الأوسط وفيه جعفر بن الحارث وهو ضعيف

11651. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân okuyucusu, onun helalini helal, haramını haram kabul ederse ailesinden hepsi de cehennemi hak etmiş olan on ferde şefaat hakkı elde eder."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Câfer b. el-Hâris zayıftır.

---

1 Hadisi ne Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde, ne de Bezzâr'ın *Müsned*'inde bulabildim.

2 Ahmed b. Hanbel (2/341). Ravilerinden Hasan el-Basrî müdellis olup hadisi an-an sıygasıyla nakletmiştir.

١١٦٥٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ابْنُ الإِمَامِ ، نا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى أَبُو السُّكَيْنِ الطَّائِيُّ ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُحَارِبِيُّ ، عَنْ مُقَاتِلِ بْنِ دوال دوز ، عَنْ شُرَحْبِيلِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ ، أَوْ ، قَالَ : مَنْ جَمَعَ الْقُرْآنَ ، كَانَتْ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ ، إِنْ شَاءَ عَجَّلَهَا لَهُ فِي الدُّنْيَا ، وَإِنْ شَاءَ أَخَّرَهَا لَهُ فِي الآخِرَةِ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه مقاتل بن دوال دوز فإن كان هو مقاتل بن حيان كما قيل فهو من رجال الصحيح وإن كان ابن سليمان فهو ضعيف وبقية رجاله ثقات .

11652. Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Kur'ân'ı okursa -veya ezberlerse- Allah katında müstecab bir dua kazanır; duasının karşılığını Allah dilerse dünyada verir, dilerse onu âhiretine saklar."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Mukâtil b. Devvâk Dûz'dan maksat, denildiği gibi Mukâtil b. Hayyân ise bu kişi *Sahîh*'in ravilerindendir. Eğer İbn Süleymân ise, zayıftır. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.

١١٦٥٣ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ آدَمَ بْنِ أَبِي إِيَاسٍ الْعَسْقَلانِيُّ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ جَدِّي آدَمَ بْنِ أَبِي إِيَاسٍ ، ثنا حَفْصُ بْنُ مَيْسَرَةَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْقُرْآنُ أَلْفُ أَلْفِ حَرْفٍ ، وَسَبْعَةٌ وَعِشْرُونَ أَلْفِ حَرْفٍ ، فَمَنْ قَرَأَهُ صَابِرًا مُحْتَسِبًا كَانَ لَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ زَوْجَةٌ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ " .

رواه الطبراني في الأوسط عن شيخه محمد بن عبيد بن آدم بن أبي إياس ذكره الذهبي في الميزان لهذا الحديث

و لم أجد لغيره في ذلك كلاما وبقية رجاله ثقات.

11653. Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân, 1 027 000 harftir. Kim onu, sevap umuduyla sabredip okursa, okuduğu her harfe karşılık kendisine hurilerden bir eş verilir"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta hocası Muhammed b. Ubeyd b. Âdem b. Ebî İyâs'dan nakletmiştir. Zehebî bu zatı *Mîzân*'ında bu hadisle birlikte zikretmiştir. Başka müelliflerin onunla ilgili bir değerlendirmesine rastlamadım. Senedin diğer ravileri ise güvenilirdir.

١١٦٥٤ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَهْمِيُّ ، قَالَ : نا سُلَيْمَانُ بْنُ بلال ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الْعَزِيزِ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ الرَّبَذِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الأَشْجَعِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنَ الْقُرْآنِ كُتِبَتْ لَهُ حَسَنَةٌ ، وَلا

أَقُولُ الم ذَلِكَ الْكِتَابُ وَلَكِنَّ الْأَلِفَ حَرْفٌ ، وَاللَّامَ حَرْفٌ ، وَالْمِيمَ حَرْفٌ ، وَالذَّالَ حَرْفٌ ، وَاللَّامَ حَرْفٌ ، وَالْكَافَ حَرْفٌ " .

رواه الطبراني في الأوسط والكبير والبزار وفيه موسى بن عبيدة الربذي وهو ضعيف.

11654. Avf b. Mâlik el-Eşce'î'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim Kur'ân'dan bir harf okursa, onun için bir sevap yazılır. Ben "الم ذلك الكتاب" bir harftir, demiyorum. Fakat elif bir harf, lâm bir harf, mîm bir harf, zâl bir harf ve kâf bir harftir."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de, ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Mûsa b. Ubeyde er-Rabezî zayıftır.[1]

١١٦٥٥ – عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَعْرِبُوا الْقُرْآنَ ، فَإِنَّهُ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَأَعْرَبَهُ فَلَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ عَشْرُ حَسَنَاتٍ ، وَكَفَّارَةُ عَشْرِ سَيِّئَاتٍ ، وَرَفْعُ عَشْرِ دَرَجَاتٍ " . رواه الطبراني في الأوسط وفيه نهشل وهو متروك.

11655. İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ın irabını yapınız (ondaki dilsel incelikleri ve latif mânâları araştırınız); zira kim Kur'ân'ı okuyup onun irabını yaparsa, okuduğu her harfe karşılık kendisine on sevap verilir, on günahı bağışlanır ve mertebesi on derece yükseltilir"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Nehşel metruktur.

١١٦٥٦ – حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ هَارُونَ ، قَالَ : نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّرْجُمَانِيُّ ، قَالَ : نَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ زَيْدٍ الْعَمِّيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ عَلَى أَيِّ حَرْفٍ كَانَ ، كَتَبَ اللَّهُ لَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ ، وَمَحَا عَنْهُ عَشْرَ سَيِّئَاتٍ ، وَرَفَعَ لَهُ عَشْرَ دَرَجَاتٍ ، وَمَنْ قَرَأَ فَأَعْرَبَ بَعْضًا ، وَلَحَنَ بَعْضًا كُتِبَ لَهُ عِشْرُونَ حَسَنَةً ، وَمُحِيَ عَنْهُ عِشْرُونَ سَيِّئَةً ، وَرُفِعَ لَهُ عِشْرُونَ دَرَجَةً ، وَمَنْ قَرَأَ فَأَعْرَبَ كُلَّهُ كُتِبَ لَهُ أَرْبَعُونَ حَسَنَةً ، وَمُحِيَ عَنْهُ أَرْبَعُونَ سَيِّئَةً ، وَرُفِعَ لَهُ أَرْبَعُونَ دَرَجَةً " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه عبد الرحيم بن زيد العمي وهو متروك .

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (316); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (18/76-77); Bezzâr (2323)

11656. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim Kur'ân'ı herhangi bir harf üzere okursa, Allah onun için on sevap yazar, ondan on günahı siler, mertebesini on derece yükseltir. Kim Kur'ân'ı okur ve bazen irabını yaparken (Arap gramerine uygun okurken) bazen hata ederse, onun için yirmi sevap yazılır, kendisinden yirmi günah silinir ve mertebesi yirmi derece yükseltilir. Kim de Kur'ân'ı okur ve bütününün irabını yaparsa, onun için kırk sevap yazılır, ondan kırk günah silinir ve mertebesi kırk derece yükseltilir."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Abdurrahîm b. Zeyd el-Ammî metruktur.

١١٦٥٧ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ ، حَدَّثَنَا ابْنُ إِدْرِيسَ ، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ ، عَنْ جَدِّهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَعْرِبُوا الْقُرْآنَ وَالْتَمِسُوا غَرَائِبَهُ ".

رواه أبو يعلى وفيه عبد الله بن سعيد بن أبي سعيد المقبري وهو متروك.

11657. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ın irabını yapınız (lugavi inceliklerini ve irab hususiyetlerini açıklayınız) ve garip kelimelerini araştırın"* buyurmuştur.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. Saîd b. Ebî Saîd el-Makburî metruktur.[1]

١١٦٥٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ ، عَنْ سَبْرِ أَبِي الْحَكَمِ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " أَعْرِبُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ عَرَبِيٌّ ، فَإِنَّهُ سَيَجِيءُ قَوْمٌ يُثَقِّفُونَهُ وَلَيْسُوا بِخِيَارِكُمْ ".

رواه الطبراني من طرق وفيها ليث بن أبي سليم وفيه ضعف وبقية رجال أحد الطرق رجال الصحيح.

11658. İbn Mes'ûd der ki: "Kur'ân'ı irabını yapın. Çünkü Kur'ân, Arapçadır. Öyle topluluklar gelecek ki sizin en hayırlılarınız olmadıkları halde onu çok düzgün okuyacaklar."

★ Bunu Taberânî, birkaç tarikten rivayet etmiş olup ravilerinden Leys b. Ebî Süleym'de zayıflık vardır. Tariklerden birinin diğer ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[2]

---

[1] Ebû Ya'lâ (6560)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8685, 8686 (*mevkûf* olarak), 8684 (*merfû* olarak). İsnâdı son derece zayıftır. Bununla beraber ravileri, Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Meryem hariç, Buhârî ve Müslim'in ravileridirler. Abdullah ise metruktur. Bak. *Silsiletu'l-ehâdisi'd-daîfe* (1344)

١١٦٥٩ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي سَعِيْد قَالَا : جَازَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَجُلٌ يَقْرَأُ الحِجْرَ أَوْ سُورَةَ الكَهْفِ فَسَكَتَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " هَذَا المَجْلِسُ الَّذِي أُمِرْتُ أَنْ أَصْبِرَ نَفْسِي مَعَهُمْ ".

رواه البزار متصلا ومرسلا وفيه عمرو بن ثابت أبو المقدام وهو متروك.

11659. Ebû Hureyre ve Ebû Saîd derler ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hicr ve Kehf sûrelerini okumakta olan bir adama rastladı. Adam onu görünce sustu. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İşte bana, sabredip oturmam emredilen meclis budur"* buyurdu.

★ Bunu Bezzâr muttasıl ve mürsel olarak rivayet etmiş olup ravilerinden Amr b. Sâbit Ebu'l-Mikdâm metruktur.[1]

١١٦٦٠ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْهَجَرِيِّ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ مَأْدُبَةُ اللَّهِ ، فَتَعَلَّمُوا مِنْ مَأْدُبَتِهِ مَا اسْتَطَعْتُمْ ، إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ هُوَ حَبْلُ اللَّهِ الَّذِي أَمَرَ بِهِ ، وَهُوَ النُّورُ الْبَيِّنُ وَالشِّفَاءُ النَّافِعُ ، عِصْمَةٌ لِمَنِ اعْتَصَمَ بِهِ ، وَنَجَاةٌ لِمَنْ تَمَسَّكَ بِهِ ، لا يَعْوَجُّ فَيُقَوَّمَ ، وَلا يَزُوغُ فَيُسْتَعْتَبَ ، وَلا تَنْقَضِي عَجَائِبُهُ ، وَلا يَخْلَقُ عَنْ رَدٍّ ، اتْلُوهُ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَأْجُرُكُمْ بِكُلِّ حَرْفٍ مِنْهُ عَشْرُ حَسَنَاتٍ ، لَمْ أَقُلْ لَكُمْ : الم حَرْفٌ وَلَكِنْ أَلِفٌ حَرْفٌ وَلامٌ حَرْفٌ وَمِيمٌ حَرْفٌ ".

رواه الطبراني وفيه مسلم بن إبراهيم الهجري وهو متروك .

11660. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Bu Kur'ân Yüce Allah'ın ikramıdır. Öyleyse gücünüz yettiğince Allah'ın ikramından öğreniniz. Bu Kur'ân, Allah'ın tutunulmasını emrettiği ipidir. O apaçık nurdur, fayda veren şifadır. Kendisine tutunanlar için bir sığınaktır, kendisine sarılanlar için bir kurtuluş vesilesidir. Eğrilmez ki doğrultulsun; sapmaz ki eski haline iade edilsin. Ne şaşkınlık veren haberleri biter, ne de çokça okunmakla yıpranır. Onu okuyun. Zira Yüce Allah size onun her bir harfine karşılık on sevapla mükâfatlandırır. Ben size "elif lam mim"in bir harf olduğunu söylemiyorum. Fakat elif bir harf, lam bir harf ve mim bir harftir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Müslim b. İbrâhîm el-Heceri

---

[1] Bezzâr (2325, 2326)

metruktur.[1]

١١٦٦١ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، قَالَ : قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ : " هَذَا الْقُرْآنُ مَأْدُبَةُ اللَّهِ ، فَمَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَعَلَّمَ مِنْهُ شَيْئًا فَلْيَفْعَلْ ، فَإِنْ أَصْغَرَ الْبُيُوتِ مِنَ الْخَيْرِ الَّذِي لَيْسَ فِيهِ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ شَيْءٌ ، وَإِنَّ الْبَيْتَ الَّذِي لَيْسَ فِيهِ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ شَيْءٌ كَخَرَابِ الْبَيْتِ الَّذِي لا عَامِرَ لَهُ ، وَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَخْرُجُ مِنَ الْبَيْتِ يَسْمَعُ فِيهِ سُورَةَ الْبَقَرَةِ ".

رواه الطبراني بأسانيد ورجاله هذه الطريق رجال الصحيح.

11661. Ebu'l-Ahvas'ın bildirdiğine göre İbn Mes'ûd der ki: "Bu Kur'ân, Allah'ın ikramıdır. Sizden kim ondan bir şey öğrenebilecekse, öğrensin. Zira evlerin en hayırsızı içerisinde Allah'ın kitabından hiçbir şey bulunmayan evdir. İçinde Allah'ın Kitab'ından hiçbir şey bulunmayan ev, imarı mümkün olmayan yıkık ev gibidir. Çünkü şeytan içinde Bakara sûresinin okunduğunu işittiği evden çıkıp gider."

★ Bunu Taberânî, birkaç isnâdla rivayet etmiştir. Bu tarikin isnâdında yer alan ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١١٦٦٢ – وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ امْرَأَةً أَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ : إِنَّ زَوْجِي مِسْكِينٌ لاَ يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ . فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِزَوْجِهَا : " أَتَقْرَأُ مِنَ الْقُرْآنِ شَيْئًا ؟ " . قَالَ : أَقْرَأُ سُورَةَ كَذَا وَسُورَةَ كَذَا . فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " بَخٍ بَخٍ زَوْجُكِ غَنِيٌّ " . فَانْزَيَتِ الْمَرْأَةُ زَوْجَهَا ثُمَّ أَتَتْ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ : يَا نَبِيَّ اللهِ قَدْ بَسَطَ اللهُ عَلَيْنَا رِزْقَنَا.

رواه الطبراني وفيه حيي وثقه جماعة وفيه كلام لا يضر وبقية رجاله رجال الصحيح.

11662. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre bir kadın, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) giderek: "Ya Resûlallah! Kocam hiçbir şeye gücü yetmeyen yoksul bir kişidir" dedi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de kocasına: *"Kur'ân'dan herhangi bir sûre okuyabiliyor musun?"* diye sordu. "Şu şu sûreleri okurum" dedi. Bunu duyan Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kadına: *"Bak hele. Senin kocan zenginmiş"* buyurdu. Kadın kocasından ayrılmadı ve sonra tekrar Peygamber'in (sallallahu aleyhi

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8646). bak. İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye* (145)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8642, 8644, 8645). bak. İbnü'l-Mübârek, *Zühd* (791)

vesellem) yanına giderek: "Ey Allah'ın Peygamberi! Allah rızkımızı artırdı" dedi.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Huyey'i bir grup âlim güvenilir kabul etmekle beraber hakkında tenkit de varid olmuştur; fakat tenkit güvenirliğine zarar verecek türden değildir.**

١١٦٦٣ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ النَّضْرِ الْعَسْكَرِيُّ ، ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، ثنا الرَّبِيعُ بْنُ بَدْرٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْقُرْآنُ شَافِعٌ مُشَفَّعٌ ، وَمَاحِلٌ مُصَدَّقٌ ، مَنْ جَعَلَهُ أَمَامَهُ قَادَهُ إِلَى الْجَنَّةِ ، وَمَنْ جَعَلَهُ خَلْفَهُ سَاقَهُ إِلَى النَّارِ " . رواه الطبراني وفيه الربيع بن بدر وهو متروك .

11663. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân şefaati makbul bir şefaatçi ve doğruluğu kabul edilen bir davacıdır. O, kendisini önüne koyup onu rehber edineni cennete götürür. Onu arkasına atanı ise cehenneme sevk eder."*

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Rabî b. Bedr metruktur.**[1]

١١٦٦٤ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عِيسَى بْنِ الْمُنْذِرِ الْحِمْصِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُبَارَكِ الصُّورِيُّ ، ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمُعَلَّى الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، قَالا : ثنا عَمْرُو بْنُ وَاقِدٍ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ مَيْسَرَةَ بْنِ حَلْبَسٍ ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلانِيِّ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، قَالَ : ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا الْفِتَنَ فَعَظَّمَهَا وَشَدَّدَهَا ، فَقَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، فَمَا الْمَخْرَجُ مِنْهَا ؟ فَقَالَ : " كِتَابُ اللَّهِ ، فِيهِ حَدِيثُ مَا قَبْلَكُمْ ، وَنَبَأُ مَا بَعْدَكُمْ ، وَفَصْلُ مَا بَيْنَكُمْ ، مَنْ تَرَكَهُ مِنْ جَبَّارٍ قَصَمَهُ اللَّهُ ، وَمَنْ تَتَبَّعَ الْهُدَى فِي غَيْرِهِ أَضَلَّهُ اللَّهُ ، هُوَ حَبْلُ اللَّهِ الْمَتِينُ ، وَالذِّكْرُ الْحَكِيمُ ، وَالصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ ، هُوَ الَّذِي لَمَّا سَمِعَتْهُ الْجِنُّ ، قَالَتْ : ﴿إِنَّا سَمِعْنَا قُرْءَانًا عَجَبًا﴾ ، هُوَ الَّذِي لا تَخْتَلِفُ بِهِ الأَلْسُنُ ، وَلا تُخْلِقُهُ كَثْرَةُ الرَّدِّ " .

رواه الطبراني وفيه عمرو بن واقد وهو متروك.

11664. Muâz b. Cebel anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün, ileride yaşanacak fitneleri anlatarak onların büyük ve şiddetli olacağını belirtti. Bunun üzerine Ali b. Ebî Tâlib: "Ey Allah'ın Resûlü! Çıkış yolu nedir?" diye sorunca şöyle buyurdu:

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1045); Bezzâr (122); İbn Hibbân, *Sahih* (124 (Senedi ceyyiddir).

"Allah'ın Kitab'ı. Onda sizden önceki milletlerin kıssaları, sizden sonra gelecek olan milletlerin haberleri ve aranızda cereyan eden olayların hükmü vardır. Hangi zorba onu terk ederse, Allah onun burnunu sürter. Kim onun dışında bir yerde hidayet ararsa Allah onu şaşırtır. O, Allah'ın sağlam ipidir. O, hikmet dolu zikir ve dosdoğru yoldur. Nitekim cinlerin duyduklarında **«Gerçekten biz hayranlık verici bir Kur'ân dinledik»**[1] *dedikleri kitap budur. Onun üzerinde ne diller ihtilaf eder, ne de o, çokça okunmakla eskir."*

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Amr b. Vâkıd metruktur.[2]

١١٦٦٥ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَاشِمٍ الْبَغَوِيُّ ، ثنا عَاصِمُ بْنُ النَّضْرِ ، ثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِي الْجَعْدِ أَوِ ابْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، أَنَّ رَجُلا أَتَى نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، اشْتَرَيْتُ مَقْسَمَ فُلانَ ، فَرَبِحْتُ عَلَيْهِ كَذَا وَكَذَا ، فَقَالَ : " أَلا أُنَبِّئُكَ بِمَا هُوَ أَكْثَرُ رِبْحًا ؟ " قَالَ : وَهَلْ يُوجَدُ ؟ قَالَ : " رَجُلٌ تَعَلَّمَ آيَاتٍ " ، فَذَهَبَ ، فَتَعَلَّمَ عَشْرَ آيَاتٍ ، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ .

رواه الطبراني في الكبير والأوسط ورجاله رجال الصحيح.

11665. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ya Resûlallah! Ben falan oğullarının payını satın aldım ve o sayede şöyle şöyle kâr ettim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sana bundan daha kârlı bir şey söyleyeyim mi?"* buyurdu. Adam: "Daha kârlı bir şey var mı?" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"On âyet öğrenen kimse (daha kârlıdır)"* buyurdu. Bunu duyan adam gidip on âyet öğrendi ve sonra Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) tekrar gelerek bu durumu ona haber verdi.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[3]

١١٦٦٦ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَيَّانَ الْمَازِنِيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ ، أنا شُعْبَةُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَعْلَمَ أَنَّهُ يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ، فَلْيَنْظُرْ فَإِنْ كَانَ يُحِبُّ الْقُرْآنَ فَهُوَ يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " .

رواه الطبراني ورجاله ثقات .

---

[1] Cin Sur. 1.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (20/84)

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8012)

11666. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Kim, Allah ve Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) sevip sevmediğini bilmek isterse şuna baksın: Eğer Kur'ân'ı seviyorsa, Allah ve Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) seviyor demektir."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

١١٦٦٧ - حَدَّثَنَا أَبُو خَلِيفَةَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ ، ثنا شُعْبَةُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ مُرَّةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " مَنْ أَرَادَ الْعِلْمَ فَلْيُثَوِّرِ الْقُرْآنَ ، فَإِنَّ فِيهِ عِلْمَ الأَوَّلِينَ وَالآخِرِينَ ".

رواه الطبراني بأسانيد ورجال أحدها رجال الصحيح.

11667. Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Kim ilim ararsa, Kur'ân'ın derinliklerini araştırsın. Zira Kur'ân'da geçmiş ve gelecek milletlerin bilgisi vardır."

★ Bunu Taberânî, birkaç isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlardan birinin ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[1]

(بَابُ الْقِرَاءَةِ فِي الْمُصْحَفِ وَغَيْرِهِ)

Mushafa Bakarak Kur'ân Okumak

١١٦٦٨ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ دُحَيْمٍ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا أَبِي . ح وَحَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا دُحَيْمٌ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، ثنا أَبُو سَعِيدِ بْنُ عَوْنٍ الْمَكِّيُّ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَوْسٍ الثَّقَفِيِّ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " قِرَاءَةُ الرَّجُلِ الْقُرْآنَ فِي غَيْرِ الْمُصْحَفِ أَلْفُ دَرَجَةٍ ، وَقِرَاءَتُهُ فِي الْمُصْحَفِ يُضَاعَفُ عَلَى ذَلِكَ إِلَى أَلْفَيْ دَرَجَةٍ ".

رواه الطبراني وفيه أبو سعيد بن عون وثقه ابن معين في رواية وضعفه في أخرى وبقية رجاله ثقات.

11668. Osman b. Abdillah b. Evs es-Sekafî'nin, dedesine dayandırarak bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişinin mushafa bakmaksızın Kur'ân okumasına bin derece verilir. Mushafı yüzünden okumasına ise bundan iki bin derece fazlası verilir."*

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Saîd b. Avn'ı İbn Maîn bir rivayete göre güvenilir kabul ederken, diğer bir rivayete göre zayıf saymıştır. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[2]

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8664)

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (601)

١١٦٦٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ زِرٍّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " أَدِيمُوا النَّظَرَ فِي الْمُصْحَفِ ."

رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم وهو ضعيف .

11669. Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Mushafa uzun uzun bakınız."

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den rivayet etmiştir.[1]

١١٦٧٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَبِيبٍ ، قَالَ : نا الْوَلِيدُ بْنُ عَطَاءِ بْنِ الأَغَرِّ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْجُبَيْرِيُّ ، قَالا : نا نَافِعُ بْنُ عُمَرَ ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ ظَاهِرًا أَوْ نَظَرًا ، أَعْطَاهُ اللَّهُ شَجَرَةً فِي الْجَنَّةِ ، لَوْ أَنَّ غُرَابًا أَفْرَخَ فِي غُصْنٍ مِنْ أَغْصَانِهَا ، ثُمَّ طَارَ ، لأَدْرَكَهُ الْهَرَمُ قَبْلَ أَنْ يَقْطَعَ وَرَقَهَا . "

رواه البزار والطبراني إلا أنه قال : لَوْ أَنَّ غُرَابًا أَفْرَخَ تَحْتَ وَرَقَةٍ مِنْهَا، ثُمَّ أَدْرَكَ ذَلِكَ الْفَرْخُ الْهِرَمَ فَنَهَضَ، لأَدْرَكَهُ الْهِرَمُ قَبْلَ أَنْ يَقْطَعَ تِلْكَ الْوَرَقَةَ وفيه محمد بن محمد الهجيمي و لم أعرفه وسعيد بن سالم القداح مختلف فيه وبقية رجال الطبراني ثقات وإسناد البزار ضعيف

11670. Abdullah b. ez-Zübeyr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim Kur'ân'ı ezbere veya yüzünden okursa, Allah ona cennette öyle bir ağaç verir ki bir karga onun dallarından herhangi bir dala yuva yapıp yavrulasa, sonra da uçup gitse, daha onun yaprağının sınırlarını aşıp geçmeden ihtiyarlık onu yakalar."*

★ Bunu Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiştir. Ancak Taberânî'nin ifadesi şöyledir: *"Eğer bir karga onun herhangi bir yaprağının altına yuva yapıp yavrulasa, sonra o yavru gelişip ayağa kalksa, daha o yaprağı aşıp geçmeden ihtiyarlık onu yakalar"* şeklindedir.

Ravileri arasında yer alan Muhammed b. Muhammed el-Huceymî'yi tanımıyorum. Saîd b. Sâlim el-Kaddâh da tartışmalıdır. Taberânî'nin diğer ravileri ise güvenilirdir.

Bezzâr'ın senedi ise zayıftır.[2]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8187)

[2] Bezzâr (2322). Ayrıca demiştir ki: "Hadisi Peygamber'den sadece İbnü'z-Zübeyr'in naklettiğini biliyoruz."

(بَابُ فِيمَنْ عَلَّمَ وَلَدَهُ القُرْآنَ)

Çocuğuna Kur'ân Öğreten Kimseye Dair

١١٦٧١ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَافِعٍ، قَالَ: نا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمُنْكَدِرِيُّ، قَالَ: نا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَهْلٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " مَنْ عَلَّمَ ابْنَهُ الْقُرْآنَ نَظَرًا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ، وَمَنْ عَلَّمَهُ إِيَّاهُ ظَاهِرًا بَعَثَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، وَيُقَالُ لابْنِهِ: اقْرَأْ، فَكُلَّمَا قَرَأَ آيَةً رَفَعَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهَا لِلأَبِ دَرَجَةً، حَتَّى يَنْتَهِيَ إِلَى آخِرِ مَا مَعَهُ مِنَ الْقُرْآنِ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه من لم أعرفه .

11671. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim oğluna yüzünden Kur'ân öğretirse, onun geçmiş ve gelecek günahları bağışlanır. Kim de oğluna ezberden Kur'ân öğretirse, Allah onu kıyamet günü dolunay gecesindeki Ay sûretinde diriltir ve oğluna «oku!» denir. O her bir âyeti okudukça Yüce Allah babasının mertebesini bir derece yükseltir. Bu hal, o ezberindeki son Kur'ân âyetini okuyuncaya kadar böyle devam eder gider."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden tanımadıklarım vardır.[1]

١١٦٧٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ خَالِدِ بْنِ حَيَّانَ، قَالَ: نا مُوسَى بْنُ نَاصِحٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ سُلَيْمٍ الزُّرَقِيُّ، عَنْ عَبَّادُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: " مَا مِنْ رَجُلٍ يُعَلِّمُ وَلَدَهُ الْقُرْآنَ فِي الدُّنْيَا، إِلا تُوِّجَ أَبُوهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِتَاجٍ فِي الْجَنَّةِ، يَعْرِفُهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ بِتَعْلِيمِهِ وَلَدَهُ الْقُرْآنَ فِي الدُّنْيَا ".

رواه الطبراني في الأوسط وفيه جابر بن سليم ضعفه الأزدي.

11672. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dünyada iken çocuğuna Kur'ân öğreten hiçbir kimse yoktur ki kıyamet günü cennette babasına bir taç giydirilmesin. Bütün cennet halkı bunun ona dünyada iken çocuğuna Kur'ân öğrettiği için verildiğini bilir."*

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1956). Ayrıca der ki: "Bu hadisi Hasan'dan Ömer b. Sehl'den başkası rivayet etmemiş ve rivayette İbn Ebî Füdeyk teferrüd etmiştir."

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Câbir b. Süleym'i Ezdî zayıf olarak değerlendirmiştir.[1]

(بَابُ فِيمَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ)

Kur'ân'ı Öğrenen ve Öğreten

١١٦٧٣ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سَهْلانَ الْعَسْكَرِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ الْقَزَّازُ ، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ عَوْذِ اللَّهِ الْقُرَشِيُّ ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " خِيَارُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ ".

رواه الطبراني في الصغير وفيه محمد بن سنان القزاز وثقه الدارقطني وضعفه جماعة.

11673. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizin en hayırlılarınız Kur'ân'ı öğrenen ve öğretenlerinizdir"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Sinân el-Kazzâz'ı Darekutnî güvenilir kabul ederken bir grup bilgin zayıf görmüştür.[2]

١١٦٧٤ - حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ السَّيْلَحِينِيُّ ، قَالَ : نا شَرِيكٌ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، رَفَعَهُ ، أَنَّهُ قَالَ : " خَيْرُكُمْ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَأَقْرَأَهُ ". رواه الطبراني في الكبير والأوسط وإسناده فيه شريك وعاصم وكلاهما ثقة وفيهما ضعف.

11674. Abdullah b. Mes'ûd, Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) *"Sizin en hayırlınız, Kur'ân'ı okuyan ve okutandır"* buyurduğunu bildiriyor.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup isnâdında yer alan Şerîk ve Âsım'dan her biri, zayıf yönü bulunsa da güvenilirdir.[3]

١١٦٧٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الأَخْرَمُ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ النَّشَائِيُّ ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ يَزِيدَ الأَكْفَانِيُّ ، عَنْ حَفْصٍ الْغَاضِرِيِّ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : سَمِعَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ضَجَّةً

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (96). Ayrıca: "Bunu Abbâd b. Ebî Sâlih'ten sadece Câbir b. Müslim nakletti" dedi.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (379). Hocası Hasan b. Sehlân el-Askerî'nin biyografisi yazılmamıştır.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10325)

فِي الْمَسْجِدِ ، يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ وَيُقْرِئُونَ ، فَقَالَ : " طُوبَى لِهَؤُلاءِ ، هَؤُلاءِ كَانُوا أَحَبَّ النَّاسِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " .

رواه الطبراني في الأوسط والبزار بنحوه وفي إسناد الطبراني حفص بن سليمان الغاضري وهو متروك ووثقه أحمد في رواية وضعفه في غيرها وفي إسناد البزار إسحاق بن إبراهيم الثقفي وهو ضعيف.

11675. Kuleyb b. Şihâb der ki: Ali b. Ebî Tâlib mescitte bir gürültü işitti. İnsanlar Kur'ân okuyor ve okutuyorlardı. "Ne mutlu bunlara! Bunlar Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) en sevdiği insanlardır" dedi.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta, ayrıca Bezzâr benzerini rivayet etmiş olup Taberânî'nin isnâdında ismi geçen Hafs b. Süleymân el-Ğâdırî metruktur. Bununla beraber Ahmed b. Hanbel kendisini bir rivayete göre güvenilir, diğer bir rivayete göre ise zayıf görmüştür. Bezzâr'ın isnâdında yer alan İshâk b. İbrâhîm es-Sekafî ise zayıftır.[1]

١١٦٧٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَاجِيَةَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَعْدٍ الْعَوْفِيُّ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، ثنا عَمِّي الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ نُفَيْعٍ الْجَدَلِيِّ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ جُنَادَةَ ، قَالَ : كُنْتُ فِي أَوَّلِ مَنْ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَهْلِ الطَّائِفِ ، فَخَرَجْتُ مِنْ أَهْلِي مِنَ السُّرَاةِ ، غُدْوَةً ، فَأَتَيْتُ مِنًى عِنْدَ الْعَصْرِ ، فَصَاعَدْتُ فِي الْجَبَلِ ، ثُمَّ هَبَطْتُ ، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَسْلَمْتُ وَعَلَّمَنِي ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ ، ﴿وَإِذَا زُلْزِلَتِ الأَرْضُ زِلْزَالَهَا﴾ ، وَعَلَّمَنِي هَؤُلاءِ الْكَلِمَاتِ : سُبْحَانَ اللَّهِ ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ ، وَلا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ ، وَقَالَ : هُنَّ الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ " .

11676. Sa'd b. Cunâde anlatıyor: Ben Tâif halkından Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) ilk gelenler arasındaydım. Serat'ta ailemin yanından erkenden ayrıldım. İkindi saatlerinde Mina'ya geldim. Dağa çıktım. Sonra indim. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına vararak kendisine selam verdim. Bana İhlâs ve Zilzal sûrelerini öğretti. Sonra bana şu sözleri öğretti: "Subhânallah vel-hamdu lillâh velâ ilâhe illallahu vallahu ekber" ("Allah'ı her türlü noksanlıktan tenzih ederim. Hamd Allah'a mahsustur. Allah'tan başka ilah yoktur. Allah uludur"). Sonra: *"İşte bunlar, kalıcı salih amellerdir"* buyurdu.[2]

١١٦٧٧ - وفي رواية : وَقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ .

---

[1] 11644 nolu hadisin tekrarı.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (5483)

رواه الطبراني وفيه الحسين بن الحسن العوفي وهو ضعيف .

11677. Diğer bir rivayette "ve Kâfirûn sûresi" ifadesi geçmiştir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Hüseyin b. Hasan el-Avfî zayıftır.[1]

١١٦٧٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَيَّانَ الْمَازِنِيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ ، أنا شُعْبَةُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّهُ كَانَ : يَقْرَأُ لِلرَّجُلِ الآيَةَ ، ثُمَّ يَقُولُ : " لَهِيَ خَيْرٌ مِمَّا اطَّلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ أَوْ مِمَّا عَلَى الأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ " حَتَّى يَقُولَ ذَلِكَ فِي الْقُرْآنِ كُلِّهِ.

11678. Abdullah b. Mes'ûd bir adama bir âyet okuttuktan sonra: "Bu, üzerine güneş doğan her şeyden veya yeryüzünde bulunan her şeyden daha hayırlıdır" derdi. Aynı şeyi Kur'ân'ın tümü için söylerdi.[2]

١١٦٧٩ - قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ ، وَأَخْبَرَنِي أَبُو عُبَيْدَةَ , أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ كَانَ إِذَا أَصْبَحَ فَخَرَجَ أَتَاهُ النَّاسُ إِلَى دَارِهِ ، فَيَقُولُ : " عَلَى مَكَانِكُمْ " ، ثُمَّ يَمُرُّ بِالَّذِينَ يُقْرِئُهُمُ الْقُرْآنَ ، فَيَقُولُ : " أَبَا فُلانٍ بِأَيِّ سُورَةٍ أَنْتَ ؟ " فَيُخْبِرُهُ ، فَيَقُولُ : " فِي أَيِّ آيَةٍ " فَيُخْبِرُهُ فَيَفْتَحُ عَلَيْهِ الآيَةَ الَّتِي تَلِيهَا ، ثُمَّ يَقُولُ : " تَعَلَّمْهَا فَإِنَّهَا خَيْرٌ لَكَ مِمَّا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ " ، قَالَ : فَيَظُنُّ الرَّجُلُ أَنَّهُ لَيْسَ فِي الْقُرْآنِ آيَةٌ خَيْرٌ مِنْهَا ، ثُمَّ يَمُرُّ بِالآخَرِ فَيَقُولُ لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ ، حَتَّى يَقُولَ ذَلِكَ لِكُلِّهِمْ.

رواه كله الطبراني ورجال الجميع ثقات إلا أن من قولي : وفي رواية من حديث أبي عبيدة عن أبيه و لم يسمع منه .

11679. Diğer bir rivayet ise şöyledir: Sabah olunca insanlar İbn Mes'ûd'un evine gelirler. İbn Mes'ûd: "Yerinizde kalın" dedikten sonra Kur'ân okuttuğu kimselerin yanına giderek: "Ey falan! Hangi sûredesin?" diye sorardı. O da hangi sûrede olduğunu söyleyince "Hangi âyettesin?" diye sorardı. Sonra ona, bir sonraki âyeti okutur ve "Bunu da öğren. Bu, senin için gökle yer arasında bulunan her şeyden daha hayırlıdır" derdi. Öyle ki adam, Kur'ân'da ondan daha hayırlı başka âyet bulunmadığını sanırdı. Sonra diğerinin yanına gider ve aynı şeyleri ona da söylerdi. Bu şekilde hepsinin yanına giderek aynı şeyleri söylerdi.

★ Bütün bu rivayetleri Taberânî nakletmiş olup hepsinin ravileri de güvenilir

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (5482)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8663)

kimselerdir. Fakat bir rivayette hadisi Ebû Ubeyde'nin, babasından naklettiği söylenmiştir ki o, babasından hadis işitmemiştir.

١١٦٨٠ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ : " لَوْ قِيلَ لأَحَدِكُمْ : لَوْ غَدَوْتَ إِلَى الْقَرْيَةِ كَانَ لَكَ أَرْبَعُ مِائَةِ قَلائِصَ ، كَانَ يَقُولُ : قَدْ أَنَى لِي أَنْ أَغْدُوَ ، وَلَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ غَدَا فَتَعَلَّمَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللَّهِ كَانَتْ خَيْرًا لَهُ مِنْ أَرْبَعٍ وَأَرْبَعٍ حَتَّى عَدَّ شَيْئًا كَثِيرًا ".

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح إلا أن أبا إسحاق لم يسمع من ابن مسعود .

11680. İbn Mes'ûd derdi ki: "Sizden birinize "Eğer sabah köye gidersen, sana dörtyüz adet genç dişi deve verilecektir" denilse, sabah muhakkak "Artık yola çıkma vaktim geldi" derdi. Eğer sizden biriniz sabah kalkıp Allah'ın Kitab'ından bir âyet öğrense, bu onun için dört, artı dört, artı dört vs. -bu şekilde devam ederek büyük bir rakama ulaştı- deveden daha hayırlı olurdu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Ne var ki Ebû İshâk, İbn Mes'ûd'dan hadis işitmemiştir.[1]

(بَابُ فِيمَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ مِنْ ذُرِّيَّةِ الْيَهُودِ)

Kur'ân Öğrenen Yahudi Çocukları

١١٦٨١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هَارُونُ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنِي أَبُو صَخْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغِيثِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ الظَّفَرِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : يَخْرُجُ مِنَ الْكَاهِنَيْنِ رَجُلٌ يَدْرُسُ الْقُرْآنَ دِرَاسَةً لاَ يَدْرُسُهَا أَحَدٌ يَكُونُ بَعْدَهُ.

رواه أحمد والبزار والطبراني من طريق عبد الله بن مغيث عن أبيه عن جده وعبد الله ذكره ابن أبي حاتم ومغيث ذكره البخاري في التاريخ و لم يجرحهما أحد وبقية رجاله ثقات .

11681. Ebû Burde ez-Zaferî der ki: Ben, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Kâhinlerden bir adam çıkacak ve Kur'ân'ı o kadar derin inceleyecek ki kendisinden sonra kimse Kur'ân'ı onun gibi inceleyemeyecek."*

★ Bunu Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve Taberânî, Abdullah b. Muğîs yoluyla

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8662)

babasından, o da dedesinden rivayet etmiştir ki Abdullah'ı İbn Ebî Hâtim, Muğîs'i de Buhârî *Tarih*'inde zikretmiştir. Fakat kimse onları cerh etmemiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

(بَابُ فِيمَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ ثُمَّ نَسِيَهُ)

Kur'ân'ı Öğrendikten Sonra Unutmak

١١٦٨٢ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ شُعَيْبٍ الْبَزَّارُ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَضْرَمِيُّ أَخْبَرَنِي أَبُو عَوَانَةَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ عَنْ عِيسَى قَالَ وَكَانَ أَمِيراً عَلَى الرَّقَّةِ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ أَمِيرِ عَشَرَةٍ إِلاَّ جِيءَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَغْلُولَةً يَدُهُ إِلَى عُنُقِهِ حَتَّى يُطْلِقَهُ الْحَقُّ أَوْ يُوبِقَهُ وَمَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ ثُمَّ نَسِيَهُ لَقِيَ اللَّهَ وَهُوَ أَجْذَمُ.

رواه عبد الله بن أحمد ورجاله ثقات وفي بعضهم خلاف.

11682. Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*On kişiye liderlik yapan hiçbir emir (vali) yoktur ki kıyamet günü elleri boynuna bağlanmış vaziyette huzura getirilmiş olmasın. Sonra Hak onu ya serbet bırakır ya da iyice bağlar. Kim Kur'ân'ı öğrendikten sonra onu unutursa, Yüce Allah'ın huzuruna kolları kesik olarak çıkar.*"

★ Bunu Abdullah b. Ahmed rivayet etmiş olup ravileri, bir kısmı tartışmalı olsa da güvenilirdir.[2]

(بَابُ اقْرَؤُوا الْقُرْآنَ وَلاَ تَغْلُو فِيهِ وَلاَ تَجْفُوا عَنْهُ)

"Kur'ân Okuyunuz ve Kur'ân Konusunda Haddi de Aşmayın, Onu Tamamen İhmal de Etmeyin" Sözü

١١٦٨٣ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هِشَامٍ - يَعْنِي الدَّسْتَوَائِيَّ - قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي رَاشِدٍ الْحَبْرَانِيِّ قَالَ قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ شِبْلٍ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ اقْرَءُوا الْقُرْآنَ وَلاَ تَغْلُوا فِيهِ وَلاَ تَجْفُوا عَنْهُ وَلاَ تَأْكُلُوا بِهِ وَلاَ تَسْتَكْثِرُوا بِهِ. قلت : فذكر الحديث وقد تقدم في البيوع. رواه أحمد والبزار بنحوه ورجال أحمد ثقات.

11683. Abdurrahman b. Şibl el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Muaviye

1 Ahmed b. Hanbel (6/11); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12/197, 314); Bezzâr (2328)

2 9034 nolu hadisin mükerreri olup bak. *Müsned* (5/327-328)

ona şöyle demiş: Ben çadırıma geldiğimde kalkıp Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) duyduklarını insanlara anlatıver. O da şöyle demiş: Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Kur'ân okuyun. Ancak Kur'ân konusunda aşırı gitmeyin, onu tamamen de ihmal etmeyin. Onun vasıtasıyla (insanların mallarını) yemeyin, onun bilgisini sadece kendinize de saklamayın."*

★ Ben derim ki: Hadis daha önce Alışveriş bölümünde geçmişti.

Hadisi Ahmed b. Hanbel ve benzerini Bezzâr rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri, güvenilir kimselerdir.

١١٦٨٤ – حَدَّثَنَا الْمِقْدَامُ ، نا أَسَدُ بْنُ مُوسَى ، نا الضَّحَّاكُ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " اقْرَءُوا الْقُرْآنَ ، لا تَأْكُلُوا بِهِ ، وَلا تَسْتَكْثِرُوا بِهِ ، وَلا تَغْلُوا فِيهِ ، وَلا تَجْفُوا عَنْهُ ، تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ ، فَإِنَّهُ شَافِعٌ لِصَاحِبِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، تَعَلَّمُوا الزَّهْرَاوَيْنِ : سُورَةَ الْبَقَرَةِ ، وَآلِ عِمْرَانَ ، فَإِنَّهُمَا يَجِيئَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُمَا غَمَامَتَانِ أَوْ غَيَايَتَانِ أَوْ كَفِرْقَيْنِ مِنْ طَيْرٍ صَوَافَّ ، يَشْفَعَانِ لِصَاحِبِهِمَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، تَعَلَّمُوا الْبَقَرَةَ ، فَإِنَّ أَخْذَهَا بَرَكَةٌ ، وَتَرْكَهَا حَسْرَةٌ ، وَلا تَسْتَطِيعُهَا الْبَطَلَةُ " .

رواه الطبراني في الأوسط عن شيخه المقدام بن داود وهو ضعيف .

11684. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân okuyun. Kur'ân'ı vesile edinerek (insanların mallarını) yemeyin, onun bilgisini kendinize de saklamayın. Kur'ân konusunda aşırı gitmeyin, onu hepten de ihmal etmeyin. Kur'ân'ı öğrenin. Çünkü Kur'ân kıyamet günü sahibine şefaatçi olur. Bakara sûresini öğrenin. Çünkü Bakara sûresini öğrenmek bereket, terk etmek ise pişmanlık doğurur. (Bilin ki) tembeller (ya da diğer bir rivayete göre büyücüler) onu öğrenemezler."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta zayıf biri olan hocası Mikdâm b. Dâvud'dan rivayet etmiştir.

(بَابُ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ)

Kur'ân Okuyan Kimsenin Misali

١١٦٨٥ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا الْمَسْعُودِيُّ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " مَثَلُ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَلا يَعْمَلُ بِهِ كَمَثَلِ رَيْحَانَةٍ رِيحُهَا طَيِّبٌ وَلا طَعْمَ لَهَا ، وَمَثَلُ الَّذِي يَعْمَلُ بِالْقُرْآنِ وَلا يَقْرَؤُهُ كَمَثَلِ التَّمْرَةِ طَعْمُهَا طَيِّبٌ وَلا رِيحَ لَهَا ، وَمَثَلُ الَّذِي يَتَعَلَّمُ

الْقُرْآنَ وَيُعَلِّمُهُ كَمَثَلِ الأُتْرُجَّةِ طَعْمُهَا طَيِّبٌ وَرِيحُهَا طَيِّبٌ ، وَمَثَلُ الَّذِي لا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَلا يَعْمَلُ بِهِ كَمَثَلِ الْحَنْظَلَةِ طَعْمُهَا خَبِيثٌ وَرِيحُهَا خَبِيثٌ ".

رواه الطبراني وإسناده منقطع.

11685. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Kur'ân'ı okuduğu halde onunla amel etmeyen kimse, hoş kokulu, fakat tatsız bir çiçeğe benzer. Kur'ân'ın hükümleriyle amel ettiği halde onu okumayan kimse ise hurmaya benzer; tadı hoştur, ama kokusu yoktur. Kur'ân öğrenip onu öğreten kimse ise portakala benzer; hem tadı hoştur, hem de kokusu. Kur'ân'ı ne okuyan, ne de onunla amel eden kimse ise Ebû Cehil karpuzu gibidir; tadı acı, kokusu iğrençtir."

★ Bunu Taberânî, munkatı bir isnâdla rivayet etmiştir.[1]

(بَابُ فِيمَنْ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ مَنْكُوساً)

Kur'ân'ı Tersten Okumak

١١٦٨٦ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " يَا أَيُّهَا النَّاسُ ، تَعَلَّمُوا فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لا يَدْرِي مَتَى يَحْتَلُّ إِلَيْهِ " ، فَجَاءَهُ رَجُلٌ ، فَقَالَ : يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، أَرَأَيْتَ رَجُلا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ مَنْكُوساً ؟ قَالَ : " ذَلِكَ مَنْكُوسُ الْقَلْبِ " ، فَقَالَ : وَأُتِيَ بِمُصْحَفٍ قَدْ زُيِّنَ ، وَذُهِّبَ ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " إِنَّ أَحْسَنَ مَا زُيِّنَ بِهِ الْمُصْحَفُ تِلاوَتُهُ فِي الْحَقِّ ". رواه الطبراني ورجاله ثقات.

11686. İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre kendisine bir adam gelerek: "Ey Ebû Abdirrahman! Kur'ân'ı tersten (yani sondan başa doğru) okuyan kimse hakkında ne dersin?" diye sormuş. O da: "Onun kalbi terstir" diye cevap vermiş.

★ Yine kendisine süslü ve yaldızlı bir mushaf getirilen Abdullah b. Mes'ûd: "Mushafı güzelleştiren en iyi süs, onun hakkıyla okunmasıdır" demiştir.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8670). Ravilerinden Ebû Nuaym Dırâr b. Surad de zayıftır. Ayrıca Mes'ûdî de bunamıştır.

Aşağıdaki rivayet de bu konuda gözden kaçırılmış **zevaiddendir:**

İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah: *"Kim Kur'ân'ın bir âyetini inkar ederse, kafir olur"* buyurmuştur.

Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de (no. 721) rivayet ederek hadisin rivayetinde Hafs b. Ömer el-Adenî'nin teferrüd ettiğini belirtmiştir. Hafs ise zayıftır. Ayrıca Taberânî'nin hocası Abbâd b. Abdillah el-Adenî'nin de biyografisi yazılmamıştır.

Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

(بَابُ فِي الْقُرَّاءِ الْمُرَائِيْنَ)

Gösteriş Yapan Kur'ân Okuyucuları

١١٦٨٧ – حَدَّثَنَا بَكْرٌ ، قَالَ : نا مَهْدِيُّ بْنُ جَعْفَرَ الرَّمْلِيُّ ، قَالَ : نا رَوَّادُ بْنُ الْجَرَّاحِ ، عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْحَنْظَلِيِّ ، عَنْ بُكَيْرِ بْنِ شِهَابِ الدَّامَغَانِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقُولُ : " تَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْ جُبِّ الْحُزْنِ " ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَا جُبُّ الْحُزْنِ ؟ قَالَ : " جُبٌّ فِي وَادٍ فِي قَعْرِ جَهَنَّمَ ، تَتَعَوَّذُ مِنْهُ جَهَنَّمُ كُلَّ يَوْمٍ أَرْبَعَمِائَةِ مَرَّةٍ ، أَعَدَّهُ اللَّهُ لِلْقُرَّاءِ الْمُرَائِينَ بِأَعْمَالِهِمْ ، وَإِنَّ أَبْغَضَ الْخَلْقِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَارِئٌ يَزُورُ الْعُمَّالَ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه بكير بن شهاب الدامغاني وهو ضعيف وقد تقدمت أحاديث فيمن يقرأ القرآن لا يجاوز تراقيه في كتاب الخوارج .

11687. Ebû Hureyre anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hüzün kuyusundan Allah'a sığının"* diyerek çıkageldi. Biz: "Hüzün kuyusu nedir, ya Resûlullah?" diye sorduk. Buyurdu ki: *"Cehennemin dibinde bir vadidir. Cehennem ondan günde dört yüz kere (Allah'a) sığınır. Yüce Allah o kuyuyu, gösteriş yapan Kur'ân okuyucuları için hazırlamıştır. Zira Yüce Allah katında yaratılanların en iğrenc,i valileri ziyaret eden Kur'ân okuyucusudur."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Bukeyr b. Şihâb ed-Dâmiğânî zayıftır.

Hariciler bölümünde, okuduğu Kur'ân boğazlarından aşağıya geçmeyen kimselerle ilgili bazı hadisler geçmişti.

(بَابُ الْفَتْرَةِ عَنِ الْقُرْآنِ)

Kur'ân'dan Bir Süre Uzak Kalmak

١١٦٨٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ ، عَنْ سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ لِهَذَا الْقُرْآنِ شِرَّةً ، وَلِلنَّاسِ عَنْهُ فَتْرَةً ، فَمَنْ كَانَتْ فَتْرَتُهُ إِلَى الْقَصْدِ فَنِعِمَّا هِيَ ، وَمَنْ كَانَتْ فَتْرَتُهُ إِلَى الإِعْرَاضِ فَأُولَئِكَ هُمْ بُورٌ " .

رواه أبو يعلى وفيه أبو معشر نجيح وهو ضعيف يعتبر بحديثه.

11688. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi

vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kuşkusuz bu Kur'ân konusunda bir zindelik dönemi vardır. Sonra insanlar bir süre ondan uzak kalırlar. Kimin bu gevşeklik dönemi itidalle sonuçlanırsa, ne iyi. Kimin de bu gevşeklik dönemi, Kur'ân'dan tamamen uzaklaşmakla sonuçlanırsa, işte onlar helak olurlar."*

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Ma'şer zayıf olmakla beraber hadisi temkinli olarak kabul edilebilir.[1]

(بَابُ تَعَاهُدِ القُرْآنِ)

Kur'ân'ı Sıklıkla Okumak

١١٦٨٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ عَبْدُ اللهِ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُلَيٍّ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ سَمِعْتُ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَعَلَّمُوا كِتَابَ اللهِ وَتَعَاهَدُوهُ وَتَغَنَّوْا بِهِ فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَهُوَ أَشَدُّ تَفَلُّتًا مِنَ الْمَخَاضِ فِي الْعُقُلِ.

رواه أحمد والطبراني إلا أنه قال : " لهو أشد تفصيا من المخاض في العقل ". ورجال أحمد رجال الصحيح .

11689. Ukbe b. Âmir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah'ın Kitab'ını öğrenin, onu sık sık ve teganni ile okuyun. Nefsim kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki o, bağa vurulmuş develerden daha çabuk hafızalardan çıkıp gider."*

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve *"bağa vurulmuş hamile develerden daha hızlı (akıldan) çıkar gider"* ifadesiyle Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١١٦٩٠ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا إِسْحَاقُ بْنُ شَاهِينَ الْوَاسِطِيُّ ، قَالَ : نا هُشَيْمٌ ، عَنْ عَوْفٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , قَالَ : " تَعَاهَدُوا الْقُرْآنَ ، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَهُوَ أَشَدُّ تَفَصِّيًا مِنْ صُدُورِ الرِّجَالِ مِنَ الإِبِلِ الْمُعَقَّلَةِ إِلَى أَعْطَانِهَا " .

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات إلا أن شيخ الطبراني أحمد لم ينسبه فإن كان هو ابن الخليل فهو ضعيف وإن كان غيره فلم أعرفه .

11690. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ı sık sık okuyun. Nefsim kudret elinde bulunan (Allah)a*

---

1 Ebû Ya'lâ (6557)

2 Ahmed b. Hanbel (4/146, 150, 153); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/801-802); Ebû Ya'lâ (1740); İbn Hibbân, *Sahih* (119, *"Kur'ân'ı öğrenin. Onu sermaye edinin"* ifadesiyle)

yemin ederim ki Kur'ân, ağıllarında bağlı develerden daha hızlı biçimde kişilerin kalplerinden çıkar gider" buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir. Ancak Taberânî hocası Ahmed'in nisbesini zikretmemiştir. Eğer ondan maksat İbn Halîl ise bu zat zayıftır. Başkası ise hakkında bilgim yoktur.[1]

١١٦٩١ - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُقْبِلٍ ، قَالَ : نَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ هَوْذَةَ بْنِ خَلِيفَةَ الْبَكْرَاوِيُّ ، قَالَ : نَا عَمِّي عَمْرُو بْنُ خَلِيفَةَ ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ عُبَيْدَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " تَعَاهَدُوا الْقُرْآنَ ، فَلَهُوَ أَشَدُّ تَفَصِّيًا مِنْ صُدُورِ الرِّجَالِ مِنْ نَوَازِعِ الطَّيْرِ إِلَى أَوْطَانِهَا ".

رواه الطبراني في الثلاثة إلا أنه قال في الكبير : " تعاهدوا القرآن فإنه وحشي " قلت : هو في الصحيح بغير هذا السياق . ورجال الصغير والأوسط ثقات .

11691. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı sık sık okuyun. Nefsim kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki Kur'ân, vatanlarının özlemini çeken kuş sürülerinden daha hızlı biçimde kişilerin kalplerinden çıkar gider."*

★ Bunu Taberânî, üç *Mu'cem*'inde rivayet etmiştir. Ancak *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de ifade şöyledir: *"Kur'ân'ı sık sık okuyun; zira Kur'ân yabancıdır."*

Ben derim ki: Hadis, *Sahîh*'de de farklı ifadelerle geçmiştir. *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ın ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

(بَابُ الْمَدِّ فِي الْقِرَاءَةِ)

Kıraatte Med

١١٦٩٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلْمٍ ، قَالَ : نَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَمْرِو بْنِ مُحَمَّدٍ الْعَنْقَزِيُّ ، قَالَ : نَا الْوَلِيدُ بْنُ الْقَاسِمِ ، قَالَ : نَا عُمَرُ بْنُ مُوسَى ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : " كَانَتْ قِرَاءَةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدُّ لَيْسَ فِيهِ تَرْجِيعٌ ".

رواه الطبراني في الأوسط وفيه من لم أعرفه .

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (2125). Hocası Ahmed b. Zuheyr et-Tusterî güvenilir, hafızası güçlü ve itkan sahibi biridir. Bak. Zehebî *Tezkiratu'l-Huffâz*, (2/757)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (305); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1031). Taberânî'nin hocası Bekr b. Mufaddal el-Basrî'nin biyografisi yazılmamıştır.

11692. Ebû Bekre[1] der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kıraatinde med vardı; fakat terci (titrek sesle okuma) yoktu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden tanımadıklarım vardır.

(بَابُ القِرَاءَةِ بِلُحُونِ العَرَبِ)

Kur'ân'ı Arap Makamlarıyla Okumak

١١٦٩٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَابَانَ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِهْرَانَ الْجَمَّالُ ، ثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ مَالِكٍ الْفَزَارِيِّ ، قَالَ : سَمِعْتُ شَيْخًا وَكَانَ قَدِيمًا يُكْنَى بِأَبِي مُحَمَّدٍ ، يُحَدِّثُ عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " اقْرَءُوا الْقُرْآنَ بِلُحُونِ الْعَرَبِ وأَصْوَاتِهَا ، وَإِيَّاكُمْ وَلُحُونَ أَهْلِ الْكِتَابَيْنِ ، وَأَهْلِ الْفِسقِ ، فَإِنَّهُ سَيَجِيءُ بَعْدِي قَوْمٌ يُرَجِّعُونَ بِالْقُرْآنِ تَرْجِيعَ الْغِنَاءِ وَالرَّهْبَانِيَّةِ وَالنَّوْحِ ، لا يُجَاوِزُ حَنَاجِرَهُمْ ، مفتونة قُلُوبُهُمْ ، وقلوبُ مَنْ يُعْجِبُهُمْ شَأْنُهُمْ " . رواه الطبراني في الأوسط وفيه راو لم يسم وبقية أيضا .

11693. Huzeyfe b. el-Yemân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı Arap makamlarıyla ve sesleriyle okuyun. Sakın Ehl-i kitab ve fasıkların makamlarıyla okumayın. Benden sonra öyle topluluklar gelecek ki onlar Kur'ân okurken şarkıcı, rahip ve ağıtçı sesi gibi terci yapcaklar. Okudukları Kur'ân boğazlarından öteye geçmez. Ama (okuyuşları) gerek kendilerinin ve gerekse onları beğenenlerin gönüllerini büyüler."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, arasında ismi zikredilmeyen bir ravi vardır. İsnâdında ayrıca Bakiyye de yer almıştır.[2]

---

1 İlk matbu nüshada "Ebû Bürde" ismi yer almıştır.

2 İbnü'l-Cevzî, *el-İlelu'l-mütenâhiye* (160). İbnü'l-Cevzî bu hadisin sahih olmadığını belirtmiştir. Ravilerinden Ebû Muhammed mechuldür. Ayrıca Bakıyye de hem zayıf ravilerden hadis rivayet eder, hem de tedlis yapar. Bak. *Mizanü'l-İ'tidâl* (1/33, 553)

(بَابُ الْقِرَاءَةِ بِالْحُزْنِ)

Hüzünlü Okuyuş

١١٦٩٤ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَيْفٍ ، قَالَ : نا عُوَيْنُ بْنُ عَمْرٍو الْقَيْسِيُّ أَخُو رِيَاحِ بْنِ عَمْرٍو ، قَالَ : نا سَعِيدٌ الْجُرَيْرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " اقْرَءُوا الْقُرْآنَ بِالْحُزْنِ ، فَإِنَّهُ نَزَلَ بِالْحُزْنِ ".

رواه الطبراني في الأوسط وفيه إسماعيل بن سيف وهو ضعيف .

11694. Büreyde anlatıyor: Bana Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ı hüzünlü bir eda ile okuyun; çünkü Kur'ân hüzünle indi"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden İsmâîl b. Seyf zayıftır.[1]

١١٦٩٥ – حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ يَحْيَى بْنِ صَالِحٍ ، ثنا أَبِي ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ طَاوُسٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ " إِنَّ أَحْسَنَ النَّاسِ قِرَاءَةً مَنْ إِذَا قَرَأَ يَتَحَزَّنُ ". رواه الطبراني وفيه ابن لهيعة وهو حسن الحديث وفيه ضعف .

11695. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlar arasında Kur'ân'ı en güzel okuyan, Kur'ân okurken hüzünlenen kimsedir"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa'da zayıflık olmakla beraber hadisi hasendir.[2]

(بَابُ التَّرَنُّمِ بِالْقُرْآنِ)

Kur'ân'ı Terennüm Ederek Okumak

١١٦٩٦ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ ، نا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الشَّاذَكُونِيُّ ، نا دَاوُدُ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَأْذَنْ كَأَذَنِهِ لِلْمُتَرَنِّمِ بِالْقُرْآنِ " .

---

[1] *Daifu'l-Câmii's-sağîr*'de (1162) müellif, hadisi Ebû Ya'lâ'ya isnâd etmiştir. Fakat ben onu Ebû Ya'lâ'nın mevcut *Müsned*'inde bulamadım. Muhtemeldir ki *el-Müsnedü'l-kebîr*'inde yer almıştır.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10852)

رواه الطبراني في الأوسط وفيه سليمان بن داود الشاذكوني وهو كذاب.

11696. Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah, Kur'ân'ı terennüm ederek okuyan kimseye verdiği izni kimseye vermemiştir"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Süleymân b. Dâvud eş-Şâzekûnî, hadis uydurmakla suçlanmıştır.

(بَابُ أَيُّ النَّاسِ أَحْسَنُ قِرَاءَةً)

İnsanların Kur'ân'ı En Güzel Okuyanı

١١٦٩٧ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، قَالَ: نا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ الْبَحْرَانِيُّ، قَالَ: نا حُمَيْدُ بْنُ حَمَّادِ بْنِ خُوَارٍ، قَالَ: نا مِسْعَرُ بْنُ كِدَامٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ أَحْسَنُ النَّاسِ صَوْتًا بِالْقُرْآنِ؟ قَالَ: "مَنْ إِذَا سَمِعْتَ قِرَاءَتَهُ رَأَيْتَ أَنَّهُ يَخْشَى اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ".

رواه الطبراني في الأوسط وفيه حميد بن حماد بن حوار وثقه ابن حبان وقال: ربما أخطأ وبقية رجال البزار رجال الصحيح.

11697. İbn Ömer anlatıyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) "Kur'ân okurken insanların en güzel seslisi hangisidir?" diye soruldu. O da: *"O kimse ki Kur'ân okuyuşunu dinlerken, onun Yüce Allah'tan haşyet duyduğunu hissedersin"* buyurdu.

★ Bunu *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî ve ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Humeyd b. Hammâd b. Huvâr'ı İbn Hibbân güvenilir kabul ederek bazen hata ettiğini belirtmiştir. Bezzâr'ın diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[1]

(بَابُ التَّغَنِّي بِالْقُرْآنِ)

Kur'ân'ı Teganni ile Okumak

١١٦٩٨ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ دَاوُدَ الْمَكِّيُّ، ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا الْحَارِثُ بْنُ عُبَيْدٍ. ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ شُعَيْبٍ السِّمْسَارُ /٩، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ، ثنا أَبُو مَعْشَرٍ الْبَرَاءُ. ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ

---

[1] Bezzâr (2336). Ayrıca demiştir ki: "Humeyd b. Hammâd b. Ebi'l-Huvâr'a bu rivayetinde mutabaat yapılmamıştır. Bilakis Mis'ar bunu Abdülkerîm kanalıyla Mücâhid'den *mürsel* olarak nakletti; ayrıca Mis'ar, Abdullah b. Dinar'dan hiçbir şey nakletmemiştir. Bak. İbnü'l-Mübârek, *Zühd* (113)

أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، ثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ ، ثنا هَارُونُ بْنُ مُسْلِمٍ كُلُّهُمْ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ الأَخْنَسِ ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَتَغَنَّ بِالْقُرْآنِ " .

رواه البزار والطبراني ورجال البزار رجال الصحيح .

11698. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ı teganni ile okumayan bizden değildir"* buyurmuştur.

★ Bunu Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup Bezzâr'ın ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١٦٩٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الْوَاسِطِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ مَاهَانَ الْوَاسِطِيُّ ، قَالَ : نا نَافِعُ بْنُ عُمَرَ ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَتَغَنَّ بِالْقُرْآنِ " .

رواه البزار وفيه أبو أمية بن يعلى وهو ضعيف .

11699. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ı teganni ile okumayan bizden değildir"* buyurmuştur.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Umeyye b. Ya'lâ zayıftır.[2]

١١٧٠٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الْوَاسِطِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ مَاهَانَ الْوَاسِطِيُّ ، قَالَ : نا نَافِعُ بْنُ عُمَرَ ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَتَغَنَّ بِالْقُرْآنِ " .

رواه البزار وفيه محمد بن ماهان قال الدارقطني : ليس بالقوي وبقية رجاله ثقات

11700. İbnü'z-Zübeyr'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ı teganni ile okumayan bizden değildir"* buyurmuştur.[3]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (1/172); Bezzâr (2332); Taberânî (11239).

[2] Bezzâr (2333, 2334). Ravilerinden Asel b. Süfyan zayıftır. Ayrıca bak. Ebû Ya'lâ (4755). (Yine Asel'den).

[3] İbn Hibbân *Sahih*'inde (751) der ki: "Kur'ân'ı teganni ile okumak (التغني بالقرآن)"tan maksat onu hüzünlenerek okumaktır. Yoksa şarkı nağmeleriyle okumak değildir. Eğer bundan maksat, Kur'ân'ı şarkı nağmeleriyle okumak olsaydı, o zaman "يتغان به" ibaresini kullanır, "يتغني به" demezdi. Kur'ân'ı hüzünlenerek okumak gırtlağı yağlamak, sesi güzelleştirmek ve ritimli name türleri eşliğinde eğlenmek demek değildir. Aksine Kur'ân'ı hüzünlenerek okumada iki özellik vardır: Pişmanlık ve özlem. İşlenen günahlardan dolayı pişmanlık duymak ve umut edilen yüceliğe özlem duymaktır. Kalp kederlenip acı hissedince ve ses hüzünlenip titreyince göz kapaklarından yaşlar boşalır,

★ Bunu da Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Mâhân hakkında Darekutnî "Sağlam değildir" demiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

(بَابُ الْقِرَاءَةِ بِالصَّوْتِ الْحَسَنِ)

Güzel Sesle Kur'ân Okumak

١١٧٠١ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ خِرَاشٍ ، عَنِ الْعَوَّامِ بْنِ حَوْشَبٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " زَيِّنُوا أَصْوَاتَكُمْ بِالْقُرْآنِ " وفي رواية : " أَحْسِنُوا أَصْوَاتَكُمْ بِالقُرْآنِ ".

رواه الطبراني بإسنادين وفي أحدهما عبد الله بن خراش وثقه ابن حبان وقال : ربما أخطأ وضعفه البخاري وغيره وبقية رجاله رجال الصحيح .

11701. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân okurken seslerinizi süsleyin (ya da "Kur'ân'ı güzel sesle okuyun")"* buyurmuştur.[2]

١١٧٠٢– وفي رواية : " أَحْسِنُوا أَصْوَاتَكُمْ بِالقُرْآنِ ".

رواه الطبراني بإسنادين وفي أحدهما عبد الله بن خراش وثقه ابن حبان وقال : ربما أخطأ وضعفه البخاري وغيره وبقية رجاله رجال الصحيح .

11702. Diğer bir rivayet ise şöyledir: *"Kur'ân okurken seslerinizi güzelleştirin."*

★ Hadisi Taberânî iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlardan birinde yer alan Abdullah b. Hırâş'ı İbn Hibbân güvenilir kabul ederek bazen hata ettiğini belirtmiştir. Buhârî ve başkaları ise onu zayıf olarak değerlendirmişlerdir. Senedin diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[3]

١١٧٠٣ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثنا عَبْدُ الأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ النَّرْسِيُّ ، ثنا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْوَرْدِ ، قَالَ : سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي مُلَيْكَةَ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي نَهِيكٍ ، يَقُولُ : بَيْنَمَا أَنَا

---

kalp parıldar. İşte o zaman teheccüd kılan, yaptığı münacattan haz alır ve günahlarının bağışlanmasını, işlediği cinayetlerin ve kusurların affedilmesini ümit ederek yaratılmışlardan kaçıp tenha yerlere sığınır. Dileriz ki Allah muvaffak eder.

[1] Bezzâr (2335). Ayrıca bak. 11698 nolu hadis.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11113)

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12643). Senedinde kopukluk vardır. Zira Dahhâk b. Müzâhim İbn Abbâs'dan hadis işitmemiştir. Saîd b. el-Merzubân el-Bakkâl da zayıf ve müdellis olup burada an-an sıygasını kullanmıştır.

وَاقِفٌ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ السَّائِبِ بْنِ أَبِي السَّائِبِ إذ مر بنا أبو لبابة ، فاتبعناه حتى دخل بيته ، فاستأذناه فأذن لنا ، فإذا رث المتاع رث الحال ، فقال من أنتم ؟ فانتسبنا له ، فقال مرحبا وأهلا تجار كسبة ، فسمعته يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَتَغَنَّ بِالْقُرْآنِ " ، قَالَ ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ : فَقُلْتُ : يَا مُحَمَّدُ ، أَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ يَكُنْ حَسَنَ الصَّوْتِ ؟ قَالَ : " يُحَسِّنُهُ مَا اسْتَطَاعَ ". رواه الطبراني ورجاله ثقات .

11703. Abdullah b. Ebî Nehîk anlatıyor: Ben, Abdullah b. Ebi's-Sâib ile birlikte beklerken yanımızdan Ebû Lübâbe geçti. Onu, evine girene kadar takip ettik. Sonra yanına girmek için izin istedik. İzin verdi. Hane sahibi bir adam "Siz kimsiniz?" diye sordu. Biz de kendisine nesebimizi söyledik. "Kebşe'nin komşusu, hoş geldin!" dedi. Sonra onu şöyle derken işittim:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: *"Kur'ân'ı teganni ile okumayan bizden değildir."* İbn Ebî Müleyke dedi ki: Ben: "Ey Ebû Muhammed! Peki adamın sesi güzel değilse ne yapsın?" diye sordum. "Yapabildiği kadar sesini güzelleştirsin" dedi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

١١٧٠٤ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ ، قَالَ : ثنا الرَّبِيعُ بْنُ نَافِعٍ ، قَالَ : ثنا صَالِحُ بْنُ مُوسَى ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " زَيِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ " . رواه البزار وفيه صالح بن موسى وهو متروك .

11704. Abdurrahman b. Avf'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Seslerinizle Kur'ân'ı süsleyin"* buyurmuştur.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Sâlih b. Mûsa metruktur.[1]

١١٧٠٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْغَسَّالُ ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْوَانَ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لِكُلِّ شَيْءٍ حِلْيَةٌ ، وحِلْيَةُ الْقُرْآنِ حُسْنُ الصَّوْتِ " .

---

1 Bezzâr (2329). Ayrıca demiştir ki: "Sâlih bu isnâdda teferrüd etmiş olup kendisi hadiste gevşek biridir. Mütabii de yoktur. Bunu, hadisin illetini belirtmek için zikrettim. Hadis aslen Zührî ve Muhammed b. Amr kanalıyla Ebû Seleme'den, onun kanalıyla da Ebû Hureyre'den rivayet edilmiştir."

رواه الطبراني في الأوسط وفيه إسماعيل بن عمرو البجلي وهو ضعيف.

11705. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her şeyin bir süsü vardır. Kur'ân'ın süsü de güzel sestir"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İsmâîl b. Amr el-Becelî zayıftır.

١١٧٠٦ - حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ ، نَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، نَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُحَرَّرِ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لِكُلِّ شَيْءٍ حِلْيَةٌ وَحِلْيَةُ الْقُرْآنِ الصَّوْتُ الْحَسَنُ".

رواه البزار وفيه عبد الله بن المحرر وهو متروك .

11706. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her şeyin bir süsü vardır. Kur'ân'ın süsü de güzel sestir"* buyurmuştur.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. el-Muharrir metruktur.[1]

١١٧٠٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْقُطَعِيُّ ، قَالَ : نَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، قَالَ : نَا سَعِيدُ بْنُ زَرْبِيٍّ ، قَالَ : نَا حَمَّادٌ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " إِنَّ حُسْنَ الصَّوْتِ تَزْيِينٌ لِلْقُرْآنِ " .

رواه البزار وفيه سعيد بن زربي وهو ضعيف.

11707. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Güzel ses, Kur'ân için bir süstür."*

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Saîd b. Zerbî zayıftır.[2]

١١٧٠٨ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ الْعَلافُ الْمِصْرِيُّ ، ثنا أَبُو صَالِحٍ الْحَرَّانِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ زَرْبِيٍّ ، حَدَّثَنِي حَمَّادُ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ قَيْسٍ ، قَالَ : كُنْتُ رَجُلا قَدْ أَعْطَانِي اللَّهُ حُسْنَ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ ، فَكَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ يُرْسِلُ إِلَيَّ ، فَأَقْرَأُ عَلَيْهِ الْقُرْآنَ ، فَكُنْتُ إِذَا فَرَغْتُ مِنْ قِرَاءَتِي ، قَالَ : زِدْنَا مِنْ هَذَا فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " حُسْنُ الصَّوْتِ زِينَةُ الْقُرْآنِ " .

رواه الطبراني وفيه سعيد بن زربي وهو ضعيف.

---

[1] Bezzâr (2330). Ayrıca demiştir ki: "Zayıf biri olan Abdullah b. Muharrir bu rivayette teferrüd etmiştir."

[2] Bezzâr (2331). Ayrıca demiştir ki: "Hadisi rivayette, sağlam biri olmayan Saîd b. Zerbî teferrüd etmiştir."

11708. Alkame der ki: Ben, Kur'ân okurken Allah'ın güzel ses verdiği biriydim. Nitekim İbn Mes'ûd bana birini gönderip çağırtır, ben de ona Kur'ân okurdum. Kur'ân okumamı bitirdiğimde şöyle derdi: Anam babam sana kurban olsun biraz daha oku. Zira ben Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) *"Güzel ses, Kur'ân'ın süsüdür"* buyururken işittim.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Saîd b. Zerbî zayıftır.**[1]

١١٧٠٩ - حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ نَافِعٍ ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي بُرْدَةَ ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ ، عَنْ أَبِي مُوسَى ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَعَائِشَةَ مَرَّا بِأَبِي مُوسَى وَهُوَ يَقْرَأُ فِي بَيْتِهِ ، فَقَامَا يَسْتَمِعَانِ لِقِرَاءَتِهِ ، ثُمَّ إِنَّهُمَا مَضَيَا ، فَلَمَّا أَصْبَحَ ، لَقِيَ أَبَا مُوسَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " يَا أَبَا مُوسَى ، مَرَرْتُ بِكَ الْبَارِحَةَ وَمَعِي عَائِشَةُ ، وَأَنْتَ تَقْرَأُ فِي بَيْتِكَ ، فَقُمْنَا ، فَاسْتَمَعْنَا " ، فَقَالَ لَهُ أَبُو مُوسَى : أَمَا أَنِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ ، لَوْ عَلِمْتُ لَحَبَّرْتُ لَكَ تَحْبِيرًا.

رواه أبو يعلى وفيه خالد بن نافع الأشعري وهو ضعيف.

11709. Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ve Âişe birlikte Ebû Mûsa'ya uğrarlar. O sırada Ebû Mûsa evinde Kur'ân okuyordu. Durup onun Kur'ân okuyuşunu dinlerler. Sonra geçip giderler. Sabah olunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Mûsa ile karşılaşır ve *"Ebû Mûsa, dün gece yanımda Âişe ile birlikte sana uğradım. Evinde Kur'ân okuyordun. Durup seni dinledik"* der. Ebû Mûsa da: "Ya Resûlallah! Bunu bilseydim daha da güzel okurdum" der.

★ **Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Hâlid b. Nâfi el-Eş'arî zayıftır.**[2]

(بَابُ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ فِي الْبَيْتِ)

Evde Kur'ân Okumak

١١٧١٠ - حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى ، نَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْجَهْمِ ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي قَيْسٍ ، عَنْ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ نَبْهَانَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَنَسٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " إِنَّ الْبَيْتَ الَّذِي يُقْرَأُ فِيهِ الْقُرْآنُ يَكْثُرُ خَيْرُهُ ، وَالْبَيْتُ الَّذِي لا يُقْرَأُ فِيهِ الْقُرْآنُ يَقِلُّ خَيْرُهُ " . تَفَرَّدَ بِهِ أَنَسٌ مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْهُ.

رواه البزار وقال : لم يروه إلا أنس وفيه عمر بن نبهان وهو ضعيف.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10023)

2 Ebû Ya'lâ (7279)

11710. Enes'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kuşkusuz içinde Kur'ân okunan evin bereketi artarken içinde Kur'ân okunmayan evin bereketi azalır"* buyurmuştur.

★ Hadisi nakleden Bezzâr "Bunu sadece Enes rivayet etmiştir" açıklamasını yapmış olup ravilerinden Amr b. Nebhân zayıftır.[1]

(بَابُ فِي كَمْ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ)

Kur'ân'ın Ne Kadar Sürede Okunacağına Dair

١١٧١١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا الْحَسَنُ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا حَبَّانُ بْنُ وَاسِعٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ الْمُنْذِرِ الأَنْصَارِىِّ أَنَّهُ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَقْرَأُ الْقُرْآنَ فِى ثَلاَثٍ قَالَ نَعَمْ. وَكَانَ يَقْرَؤُهُ كَذَلِكَ حَتَّى تُوُفِّىَ.

رواه أحمد وفيه ابن لهيعة وحديثه حسن وفيه ضعف . وقد تقدمت أحاديث في كم يقرأ القرآن في كتاب الصلاة .

11711. Sa'd b. el-Münzir el-Ensârî'nin bildirdiğine göre o: "Ya Resûlallah! Ben Kur'ân'ı üç günde okuyabilir miyim?" diye sormuş, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Evet, okuyabilirsin"* buyurmuş. Dediğine göre ondan sonra ölene kadar Kur'ân'ı bu şekilde okurmuş.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa'da zayıf olmakla beraber hadisi hasen derecesindedir.[2]

بَابُ الدُّعَاءِ عِنْدَ خَتْمِ الْقُرْآنِ

Kur'ân'ı Hatmedince Dua Okumak

١١٧١٢ – حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ هَارُونَ الْبَغْدَادِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّرْجُمَانِيُّ ، ثنا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ ، عَنِ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ صَلَّى صَلاةَ فَرِيضَةٍ فَلَهُ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ ، وَمَنْ خَتَمَ الْقُرْآنَ فَلَهُ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ ".

رواه الطبراني وفيه عبد الحميد بن سليمان وهو ضعيف .

11712. Irbâd b. Sâriye'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim farz bir namaz kılarsa, müstecab bir dua kazanır. Kim Kur'ân'ı*

[1] Bezzâr (2321)

[2] Hadisi İbn Hanbel'in *Müsned*'inde bulamadım. Hadis için bak. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (5481)

hatmederse, müstecab bir dua kazanır" buyurmuştur.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülhamîd b. Süleymân zayıftır.**[1]

١١٧١٣ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ شُعَيْبٍ السِّمْسَارُ ، ثنا خَالِدُ بْنُ خِدَاشٍ ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ ثَابِتٍ ، أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ ، كَانَ إِذَا خَتَمَ الْقُرْآنَ " جَمَعَ أَهْلَهُ وَوَلَدَهُ ، فَدَعَا لَهُمْ ".

رواه الطبراني ورجاله ثقات .

11713. Sâbit'in bildirdiğine göre Enes b. Mâlik, Kur'ân'ı hatmedince ailesi ve çocuklarını toplar, onlara dua edermiş.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.**[2]

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* 18/259)

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (674); İbnü'l-Mübârek, *Zühd* (809)

(كِتَابُ التَّعْبِيرِ)

RÜYA TABİRİ KİTABI

(بَابُ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةِ)

Sâlih Rüya

١١٧١٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُمَحِيُّ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لاَ يَبْقَى بَعْدِي مِنَ النُّبُوَّةِ شَيْءٌ إِلاَّ الْمُبَشِّرَاتُ. قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ وَمَا الْمُبَشِّرَاتُ قَالَ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ يَرَاهَا الرَّجُلُ أَوْ تُرَى لَهُ. رواه أحمد والبزار إلا أنه قال : " يراها الرجل الصالح " . ورجال أحمد رجال الصحيح.

11714. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Benden sonra nübüvvet/peygamberlik adına mübeşşirattan (müjdeli haberlerden) başka bir şey kalmayacaktır."* Ashâbı: "Mübeşşirattan maksat nedir?" diye sordular. *"Kulun kendi gördüğü veya onun hakkında görülen salih rüyalardır"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *"Sâlih bir kişinin gördüğü salih rüyalar"* ifadesiyle Bezzâr rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١١٧١٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ وَخَلَفُ بْنُ الْوَلِيدِ قَالاَ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ سِمَاكٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ. رواه أحمد وأبو يعلى والبزار والطبراني ورجاله رجال الصحيح.

11715. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sâlih rüya, nübüvvetin (peygamberliğin) yetmiş cüzünden bir cüzdür"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

---

1 Ahmed b. Hanbel ve oğlu Abdullah (6/129); Bezzâr (2118, 2119).

2 Ahmed b. Hanbel (2896); Ebû Ya'lâ (2598); Bezzâr (2123); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11727 *muzdarib*dir).

١١٧١٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ عَنْ يَحْيَى قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَلَمَةَ يَقُولُ أَخْبَرَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءاً مِنَ النُّبُوَّةِ. رواه أبو يعلى والطبراني ورجاله رجال الصحيح .

11716. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sâlih rüya, peygamberliğin kırk altı cüzünden bir cüzdür"* buyurmuştur.

★Bunu Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١١٧١٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : ثنا عَلِيُّ بْنُ حَكِيمٍ الأَوْدِيُّ ، قال : ثنا أَبُو مَالِكٍ الْجَنْبِيُّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَرِيبٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " رُؤْيَا الرَّجُلِ الصَّالِحِ بُشْرَى مِنَ اللهِ ، وَهِيَ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءاً مِنَ النُّبُوَّةِ " فَحَدَّثْتُ بِهِ ابْنَ عَبَّاسٍ ، فَقَالَ : قَالَ الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ، قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " هِيَ جُزْءٌ مِنْ خَمْسِينَ جُزْءاً مِنَ النُّبُوَّةِ ".

قلت : حديث أبي هريرة في الصحيح خاليا عن حديث العباس. رواه البزار والطبراني في الأوسط والكبير وأبو يعلى شبيه المرفوع ولكنه قال : " ستين جزءا " . وفيه ابن إسحاق. وهو مدلس وبقية رجاله ثقات

11717. Süleymân b. Ureyb kanalıyla Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin bir kişinin rüyası, Allah'tan bir müjde olup peygamberliğin kırk altı cüzünden bir cüzdür"* buyurmuştur.

Ravi der ki: Ben bunu İbn Abbâs'a söyleyince şu karşılığı verdi: Abbâs b. Abdilmuttalib dedi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *"(Sâlih rüya) peygamberliğin elli cüzünden bir cüzdür"* buyurdu.

Ben derim ki: Abbâs hadisi olmaksızın sadece Ebû Hureyre hadisi *Sahîh*'de geçmiştir.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat* ile *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî, ayrıca kısmen merfû olarak *"altmış cüzünden bir cüzdür"* ifadesiyle Ebû Ya'lâ nakletmiş olup ravilerinden İbn İshâk müdellistir. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.[2]

---

[1] Ebû Ya'lâ (2361); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11627).

[2] Bezzâr (2124); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11627); Ebû Ya'lâ (6706, 6707). Ravilerinden Süleyman b. Ureyb'in de biyografi yazılmamıştır. Ayrıca Ebû Ya'lâ'nın rivayetinde *"kırk cüzünden bir cüzdür"* ifadesi geçerken eserin A nüshasında *"yetmiş cüzünden bir cüz"* ifadesi yer almıştır ki, bu hem *M. ez-Zevâid*'in ilk matbu nüshasına, hem de Bezzâr'ın rivayetine ters düşmektedir.

١١٧١٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ كُلَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ مَنْ رَآنِي فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَآنِي فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لاَ يَتَمَثَّلُ بِي. وَقَالَ ابْنُ فُضَيْلٍ مَرَّةً يَتَخَيَّلُ بِي فَإِنَّ رُؤْيَا الْعَبْدِ الْمُؤْمِنِ الصَّادِقَةَ الصَّالِحَةَ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءاً مِنَ النُّبُوَّةِ. قلت : هو في الصحيح غير قوله : " سبعين جزءا " رواه أحمد وفيه كليب بن شهاب وهو ثقة وفيه كلام لا يضر.

11718. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim beni rüyasında görürse, gerçekte görmüştür. Zira şeytan benim suretime giremez. Mümin bir kulun gördüğü salih ve sadık rüya, peygamberliğin yetmiş cüzünden bir cüzdür."*

Ben derim ki: *"Yetmiş cüzünden"* kısmı hariç hadis *Sahîh*'de geçmiştir.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Kuleyb b. Şihâb güvenilir olmakla beraber hakkında tenkit de vardır. Fakat bu tenkit onun değerini düşürmez.[1]

١١٧١٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا أَبُو الزُّبَيْرِ أَخْبَرَنِي جَابِرٌ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ يَقُولُ رُؤْيَا الرَّجُلِ الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنَ النُّبُوَّةِ.

رواه أحمد وفيه ابن لهيعة وحديثه حسن وفيه ضعف .

11719. Câbir'in bildirdiğine göre o, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) *"Mümin bir kişinin rüyası, peygamberliğin bir parçasıdır"* buyururken işitmiş.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa'da zayıflık bulunmakla beraber hadisi hasen derecesindedir.[2]

١١٧٢٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ - يَعْنِي ابْنَ زَيْدٍ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُبَيْدٍ الرَّاسِبِيُّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الطُّفَيْلِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ لاَ نُبُوَّةَ بَعْدِي إِلاَّ الْمُبَشِّرَاتِ. قَالَ قِيلَ وَمَا الْمُبَشِّرَاتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الرُّؤْيَا الْحَسَنَةُ . أَوْ قَالَ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ. رواه أحمد والطبراني ورجاله ثقات.

11720. Ebu't-Tufeyl'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benden sonra nübüvvet adına mübeşşirattan başka bir şey kalmayacaktır"* buyurdu. Ashâbı: "Mübeşşirattan maksat nedir?" diye sorduklarında *"Güzel –veya- salih rüyadır"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler.[1]

---

1 Ahmed b. Hanbel (7168). Ahmed Şâkir'in hadise talikine bakın.
2 Ahmed b. Hanbel (3/342).

١١٧٢١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ ، ثنا أَبُو عَاصِمٍ ، عَنْ مَهْدِيِّ بْنِ مَيْمُونٍ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عُبَيْدٍ ، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ ، عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ أُسَيْدٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ذَهَبَتِ النُّبُوَّةُ ، فَلا نُبُوَّةَ بَعْدِي إلا الْمُبَشِّرَاتُ " ، قِيلَ : وَمَا الْمُبَشِّرَاتُ ؟ قَالَ : " الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ يَرَاهَا الرَّجُلُ أَوْ تُرَى لَهُ " .

رواه الطبراني والبزار ورجال الطبراني ثقات.

11721. Huzeyfe b. Useyd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Peygamberlik dönemi artık bitti. Benden sonra nübüvvet adına mübeşşirattan başka bir şey olmayacaktır"* buyurdu. "Mübeşşirattan maksat nedir?" diye sorulduğunda *"Kulun kendi gördüğü veya kul hakkında görülen salih rüyalardır"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî ve Bezzâr rivayet etmiş olup Taberânî'nin ravileri güvenilirdirler.[2]

١١٧٢٢ - وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ سَمُرَةَ ، قَالَ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ ، يَقُولُ لَنَا : " إِنَّ أَبَا بَكْرٍ تَأَوَّلَ الرُّؤْيَا ، وَإِنَّ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةَ حَظٌّ مِنَ النُّبُوَّةِ ".

رواه الطبراني والبزار إلا أنه قال : " يتأول الرؤيا " . وفي إسناد الطبراني من لم أعرفه وإسناد البزار ساقط .

11722. Semure demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize: *"Ebû Bekir rüyayı tabir etti. Nitekim salih rüya, nübüvvetten bir parçadır"* derdi.

★Hadisi Taberânî ve *"rüyayı tabir eder"* ifadesiyle Bezzâr rivayet etmiş olup Taberânî'nin senedinde bilmediğim raviler vardır. Bezzâr'ın senedi ise hepten değersizdir.[3]

١١٧٢٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ مَالِكٍ الضَّبِّيُّ الأَصْبَهَانِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رِزْمَةَ ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى السِّينَانِيُّ ، حَدَّثَنَا مِسْعَرُ بْنُ كِدَامٍ ، عَنِ الرُّكَيْنِ بْنِ الرَّبِيعِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " الرُّؤْيَا الصَّادِقَةُ الصَّالِحَةُ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ ".

رواه الطبراني في الكبير والصغير وقال فيه : " جزء من سبعين جزءا " . والبزار ورجال الصغير رجال الصحيح

11723. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sadık veya salih rüya, peygamberliğin yetmiş altı cüzünden bir cüzdür"* buyurmuştur.

---

1 Ahmed b. Hanbel (5/454).

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (3051); Bezzâr (2121 kısa metinle).

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7057); Bezzâr (2120).

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *"yetmiş cüzünden bir cüzdür"* ifadesiyle *el-Mu'cemus'-sağîr*'de rivayet etmiş olup *el-Mu'cemus-sağîr*'in ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Aynı hadisi Bezzâr da rivayet etmiştir.[1]

١١٧٢٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، ثنا أَبُو إِسْحَاقَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ ، وَإِنَّ السَّمُومَ الَّتِي خُلِقَ مِنْهَا الْجَانُّ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ ، وَإِنَّ نَارَكُمْ هَذِهِ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ " .

رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم وهو ضعيف. وله طرق تقدمت في المشي إلى المساجد وانتظار الصلاة بعد الصلاة.

11724. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "Sâlih rüya, nübüvvetin yetmiş cüzünden bir cüzdür. Cinlerin yaratıldığı ateş (*semûm*), cehennem ateşinin yetmiş cüzünden bir cüzdür. Sizin şu ateşiniz de cehennem ateşinin yetmiş cüzünden bir cüzdür."

★Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den nakletmiştir.

Hadisin diğer varyantları, Mescitlere Yürüyerek Gitmek ve Bir Namazdan Sonra Diğerini Beklemek bölümünde geçmişti.

١١٧٢٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الأُشْنَانِيُّ ، قال : نا عَبَّادُ بْنُ أَحْمَدَ الْعَرْزَمِيُّ ، قال : نا عَمِّي ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قُشَيْرٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ وَاحِدٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه محمد بن عبيد الله العرزمي وهو ضعيف.

11725. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müminin gördüğü rüya, peygamberliğin yetmiş cüzünden bir cüzdür"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Ubeydillah el-Arzemî zayıftır.

١١٧٢٦ – حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ النَّاقِدُ ، حَدَّثَنَا الْخَضِرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحَرَّانِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَرِيبٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (15040); *el-Mu'cemus-sağîr* (928); Bezzâr (2122 *"Yetmiş cüzünden bir cüz"* ifadesiyle).

هُرَيْرَةَ ، يَقُولُ لابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " رُؤْيَا الْمُسْلِمِ جُزْءٌ مِنْ أَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ ".

قلت : له في الصحيح حديث : " من ستة وأربعين وخمسة وأربعين " رواه البزار وفيه عبد الله بن عيسى الخزاز وهو ضعيف.

11726. Süleymân b. Arîb bildiriyor: Ebû Hureyre'nin İbn Abbâs'a Resûlullah'ın şu sözünü bildirirken işittim: *"Müslümanın gördüğü rüya, peygamberliğin kırk cüzünden bir cüzdür."*

Ben derim ki: Bu konuyla ilgili yine Enes'ten *Sahîh*'de *"kırk altı ve kırk beş"* ifadeleriyle bir hadis nakledilmiştir.

★Hadisi bu şekliyle ise Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. İsa el-Hazzâz zayıftır.[1]

١١٧٢٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِسْكِينٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ حَسَّانَ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عُبَيْدَةَ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ ".

رواه البزار وفيه يزيد بن أبي يزيد مولى بسر بن أرطاة و لم أعرفه وبقية رجاله رجال الصحيح.

11727. Avf b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müminin gördüğü rüya, nübüvvetin kırk altı cüzünden bir cüzdür"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden, Busr b. Ertât'ın azatlısı Yezîd b. Ebî Yezîd'i tanımıyorum. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١١٧٢٨ - وَعَنْ عُبَادَةَ بِنْ الصَّامِتْ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : رُؤْيَا المُؤْمِنْ كَلامٌ يُكَلِّمُ بِهِ العَبْدُ رَبَّهُ فِي المَنَامِ.

رواه الطبراني وفيه من لم أعرفه . وتأتي أحاديث من هذا في باب من رأى ما يحب.

11728. Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müminin gördüğü rüya, Allah'ın uykuda kulla konuştuğu bir sözdür"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedinde tanımadığım raviler vardır.

Bu konuyla ilgili başka hadisler, Hoşlandığı Rüyayı Görmek bölümünde (no. 11732) gelecektir.[1]

---

1 Bezzâr (2126).

2 Bezzâr (2125). Senedinden Yezîd b. Ebî Yezîd ismi düşmüştür.

(بَابُ فِيمَنْ كَذَبَ فِي حُلْمِهِ)

Rüya Hakkında Yalan Söylemek

١١٧٢٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ وَهْبٍ قَالَ قَالَ حَيْوَةُ أَخْبَرَنِي أَبُو عُثْمَانَ أَنَّ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ دِينَارٍ أَخْبَرَهُ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَفْرَى الْفِرَى مَنِ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ وَأَفْرَى الْفِرَى مَنْ أَرَى عَيْنَيْهِ فِي النَّوْمِ مَا لَمْ تَرَيَا وَمَنْ غَيَّرَ تُخُومَ الأَرْضِ.

رواه أحمد وفيه أبو عثمان العباس بن الفضل البصري وهو متروك.

11729. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İftiraların en büyüğü, kişinin gerçek babasını bırakıp başkasına nesep iddiasında bulunmasıdır. Yine iftiraların en büyüğü, gözlerine gerçekte görmediği şeyleri gördürten (görmediği rüyayı görmüş gibi anlatan) ve bir de arazilerdeki işaretleri değiştiren (ve bu suretle gasbetmeyi amaçlayan) kimsenin yaptığıdır"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Osman Abbâs b. el-Fadl el-Basrî metruktur.[2]

١١٧٣٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الأَعْلَى الثَّعْلَبِيُّ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ عَنْ عَلِيٍّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ : مَنْ كَذَبَ فِي الرُّؤْيَا مُتَعَمِّداً كُلِّفَ عَقْدَ شَعِيرَةٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

قلت : روى الترمذي غير قوله : " متعمدا " رواه أحمد وفيه عبد الأعلى بن عامر الثعلبي وهو ضعيف.

11730. Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bilerek rüyası hakkında yalan söylerse, kıyamet günü ondan herhangi bir kıla düğüm atması istenir"* buyurmuştur.

★Ben derim ki: Hadisi *"bilerek"* ibaresi olmaksızın Tirmizî de irad etmiştir.

Bu şekliyle ise Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Abdüla'lâ b. Âmir es-Sa'lebî zayıftır.[3]

---

[1] Taberânî (25/338-339); Ahmed b. Hanbel (5/325 kısa metinle). Ayrıca senedinde kopukluk da vardır. Ayrıca bak. İbn Ebî Âsım, *Sünne* (486).

[2] Mükerrer. Bak. no. 6893; Ahmed b. Hanbel (5998). Ebû Osmân'dan maksat Abbâs b. el-Fadl değil, Velîd b. Ebi'l-Velîd'dir.

[3] Abdullah b. Ahmed (1089 *"Kim bilerek rüyası hakkında yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın"* ifadesiyle); ayrıca bak. no. 1070, 1088 (*"Kim rüyası hakkında yalan*

١١٧٣١ - قَالَ عَبْدُ اللهِ وَجَدْتُ فِي كِتَابِ أَبِي بِخَطِّ يَدِهِ وَأَكْبَرُ عِلْمِي أَنَّ أَبِي حَدَّثَنَاهُ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْخُزَاعِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مِنْ أَعْتَى النَّاسِ عَلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ مَنْ قَتَلَ غَيْرَ قَاتِلِهِ أَوْ طَلَبَ بِدَمِ الْجَاهِلِيَّةِ مِنْ أَهْلِ الإِسْلاَمِ أَوْ بَصَّرَ عَيْنَيْهِ فِي النَّوْمِ مَا لَمْ تُبْصِرْ.

قلت : هو في الصحيح غير قوله : أو بصر عينيه " رواه أحمد والطبراني ورجاله رجال الصحيح.

11731. Ebû Şurayh el-Huzâ'î'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Şüphesiz insanların Allah'a karşı en cüretkârı, katilinden başkasını öldüren veya İslam döneminde Cahiliye döneminden kalma kan davasını güden veyahut uykuda gözlerine gerçekte görmediği bir şeyi gördürten (görmediği rüyayı görmüş gibi anlatan) kimsedir."*

Ben derim ki: *"Gözlerine gerçekte görmediği bir şeyi gördürten"* kısmı hariç hadis *Sahîh*'de geçmiştir.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

(بَابُ فِيمَنْ رَأَى مَا يُحِبُّ أَوْ غَيْرِهِ)

Rüyada Hoşlandığı veya Hoşlanmadığını Görmek

١١٧٣٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الْهَاشِمِيُّ أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُمَحِيُّ عَنْ عُبَيْدِ اللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءاً مِنَ النُّبُوَّةِ فَمَنْ رَأَى خَيْراً فَلْيَحْمَدِ اللهَ عَلَيْهِ وَلْيَذْكُرْهُ وَمَنْ رَأَى غَيْرَ ذَلِكَ فَلْيَسْتَعِذْ بِاللهِ مِنْ شَرِّ رُؤْيَاهُ وَلاَ يَذْكُرْهَا فَإِنَّهَا لاَ تَضُرُّهُ.

رواه أحمد والطبراني في الأوسط ورجاله رجال الصحيح غير سليمان بن داود الهاشمي وهو ثقة.

11732. Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Sâlih rüya, nübüvvetin yetmiş cüzünden bir cüzdür. Bu sebeple kim rüyasında hayırlı bir şey görürse, bu yüzden Yüce Allah'a hamdetsin ve gördüğünü anlatsın. Kim hayırsız bir rüya görürse,*

---

söylerse, kıyamet günü kendisinden bir kıla düğün atması istenir" ifadesiyle). Her iki rivayette de Abdüla'lâ yer almıştır. Öyle anlaşılıyor ki, Heysemî iki rivayeti birleştirmiştir. Doğrusunu en iyi Allah bilir. Çünkü hadis Abdullah b. Ahmed'in rivayetidir. Ahmed b. Hanbel'in değil.

[1] Ahmed b. Hanbel (6/32); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (22/191).

rüyasının şerrinden Yüce Allah'a sığınsın ve onu anlatmasın. Bunun kendisine bir zararı dokunmaz."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, Süleymân b. Dâvud el-Hâşimî hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Süleymân da güvenilirdir.

١١٧٣٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنٌ يَعْنِي الأَشْيَبَ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا دَرَّاجٌ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ ﴿لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ قَالَ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ يُبَشَّرُهَا الْمُؤْمِنُ هِيَ جُزْءٌ مِنْ تِسْعَةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءاً مِنَ النُّبُوَّةِ فَمَنْ رَأَى ذَلِكَ فَلْيُخْبِرْ بِهَا وَمَنْ رَأَى سِوَى ذَلِكَ فَإِنَّمَا هُوَ مِنَ الشَّيْطَانِ لِيُحْزِنَهُ فَلْيَنْفُثْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلاَثاً وَلْيَسْكُتْ وَلاَ يُخْبِرْ بِهَا أَحَداً.

رواه أحمد من طريق ابن لهيعة عن دراج وحديثهما حسن وفيهما ضعف وبقية رجاله ثقات.

11733. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Dünya hayatında da, âhirette de onlara müjde vardır.**[1] *Sâlih rüya, nübüvvetin kırk dokuz cüzünden bir cüz olarak mümine bir müjde olarak verilir. Dolayısıyla kim böyle bir rüya görürse, onu anlatsın. Kim de başka türlü bir rüya görürse, (bilsin ki) o, kendisini üzmek için şeytan tarafından gösterilen bir rüyadır. Dolayısıyla hemen soluna üç kere tükürsün ve sussun; onu (kimseye) anlatmasın."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, İbn Lehîa tarikiyle Derrâc'dan rivayet etmiştir ki, ikisinde de zayıflık bulunmakla beraber hadisleri hasen derecesindedir. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.

١١٧٣٤ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ زُنْبُورٍ ، ثنا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ فِي مَنَامِهِ مَا يَكْرَهُ ، فَلْيَنْفُثْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلاثًا ، وَلْيَسْتَعِذْ مِمَّا رَأَى .

رواه أحمد ورجاله ثقات.

11734. Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biriniz uykusunda hoşuna gitmeyen bir şey görürse, sol tarafına üç kere tükürsün ve gördüğünden (Allah'a) sığınsın"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler.

---

[1] Yunus Sur. 64.

١١٧٣٥ - وعن أنس بن مالك وَبِهِ : أَنَّ رَجُلا جَاءَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي أَرَى الرُّؤْيَا تُمْرِضُنِي ؟ فَقَالَ لَهُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ : الرُّؤْيَا الْحَسَنَةُ مِنَ اللَّهِ ، وَالسَّيِّئَةُ مِنَ الشَّيْطَانِ ، فَإِذَا رَأَى ذَلِكَ أَحَدُكُمْ فَلْيَنْفِثْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلاثًا ، وَلْيَتَعَوَّذْ مِنْ شَرِّهَا ، فَإِنَّهَا لا تَضُرُّهُ.

رواه الطبراني في الأوسط وفيه كثير بن سليم وهو ضعيف وقد وثقه ابن حبان وذكره في الضعفاء والله أعلم.

11735. Enes b. Mâlik'in naklettiğine göre bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek "Ya Resûlallah! Ben rüyamda hastalandığımı görüyorum" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Güzel rüya Allah'tan, kötü rüya ise şeytandandır. Bu sebeple sizden biriniz böyle (hoşlanmadığı) bir şey görürse, sol tarafına üç kere tükürsün, rüyasının şerrinden Allah'a sığınsın. Bu durumda onun (gördüğünün) bir zararı dokunmaz"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Kesîr b. Süleym zayıftır. Bununla beraber İbn Hibbân kendisini güvenilir kabul etmiş ve fakat *ez-Zuafâ*'da da zikretmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

(بَابُ مَا يَدُلُّ عَلَى صِدْقِ الرُّؤْيَا)

Rüyanın Doğruluğunun Delilleri

١١٧٣٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا بَهْزٌ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ تُعْجِبُهُ الرُّؤْيَا الْحَسَنَةُ فَرُبَّمَا قَالَ هَلْ رَأَى أَحَدٌ مِنْكُمْ رُؤْيَا.

فَإِذَا رَأَى الرَّجُلُ رُؤْيَا سَأَلَ عَنْهُ فَإِنْ كَانَ لَيْسَ بِهِ بَأْسٌ كَانَ أَعْجَبَ لِرُؤْيَاهُ إِلَيْهِ. قَالَ فَجَاءَتِ امْرَأَةٌ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ رَأَيْتُ كَأَنِّى دَخَلْتُ الْجَنَّةَ فَسَمِعْتُ بِهَا وَجْبَةً ارْتَجَّتْ لَهَا الْجَنَّةُ فَنَظَرْتُ فَإِذَا قَدْ جِيءَ بِفُلَانِ بْنِ فُلَانٍ وَفُلَانِ بْنِ فُلَانٍ حَتَّى عَدَّتِ اثْنَىْ عَشَرَ رَجُلاً وَقَدْ بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ سَرِيَّةً قَبْلَ ذَلِكَ قَالَتْ فَجِيءَ بِهِمْ عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ طُلْسٌ تَشْخُبُ أَوْدَاجُهُمْ قَالَ فَقِيلَ اذْهَبُوا بِهِمْ إِلَى نَهْرِ السدخِ أَوْ قَالَ إِلَى نَهْرِ الْبَيْدَجِ قَالَ فَغُمِسُوا فِيهِ فَخَرَجُوا مِنْهُ وُجُوهُهُمْ كَالْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ قَالَ: ثُمَّ أَتَوْا بِكَرَاسِيَّ مِنْ ذَهَبٍ فَقَعَدُوا عَلَيْهَا وَأُتِيَ بِصَحْفَةٍ أَوْ كَلِمَةٍ نَحْوِهَا فِيهَا بُسْرَةٌ فَأَكَلُوا مِنْهَا فَمَا يَقْلِبُونَهَا لِشِقٍّ إِلاَّ أَكَلُوا مِنْ فَاكِهَةٍ مَا أَرَادُوا وَأَكَلْتُ مَعَهُمْ. قَالَ فَجَاءَ الْبَشِيرُ مِنْ تِلْكَ السَّرِيَّةِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَانَ

مِنْ أَمْرِنَا كَذَا وَكَذَا وَأُصِيبَ فُلَانٌ وَفُلَانٌ. حَتَّى عَدَّ الِاثْنَيْ عَشَرَ الَّذِينَ عَدَّتْهُمُ الْمَرْأَةُ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيَّ بِالْمَرْأَةِ. فَجَاءَتْ. قَالَ قُصِّي عَلَى هَذَا رُؤْيَاكِ. فَقَصَّتْ. قَالَ هُوَ كَمَا قَالَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح.

11736. Enes anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) güzel rüyadan hoşlanırdı. Hatta çoğu kez *"Sizden hiç kimse rüya gördü mü?"* diye sorardı. Eğer bir rüya gören olursa, ona rüyasının ne olduğunu sorardı. Şayet rüyası sakıncasızsa, bundan çok hoşlanırdı.

Bir gün bir kadın gelerek şöyle dedi: "Ya Resûlallah! Ben rüya gördüm. Rüyamda sanki cennete girmiştim. Orada bir gürültü işittim. Gürültüyle birlikte cennet sarsıldı. Baktım ki, Falan oğlu falan, falan oğlu falan getirilmişler..." Kadın bu şekilde on iki kişi saydı -ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) daha önce on iki kişilik bir müfreze göndermişti- Sonra şöyle devam etti: "Bu kişiler elbiseleri toz toprak içinde ve damarlarından kanlar akar bir halde getirildiler. Sonra «Onları Beydah yurduna veya Beydah nehrine götürün» denildi. (Götürdüler). Nehre dalıp çıktılar. Yüzleri âdeta dolunay gecesi parlayan Ay gibiydi. Sonra altın sandalyeler getirildi ve onlara oturdular. Sonra bir sahan - veya buna benzer bir şey- getirildi. İçinde kuru hurma vardı, ondan yediler. Sahanı hangi tarafa çevirdilerse, ondan diledikleri kadar meyve yediler. Onlarla beraber ben de yedim."

Derken o müfrezenin (askeri birliğin) habercisi geldi ve "Ya Resûlallah! Başımıza şöyle şöyle hâdiseler geldi. Falan ve falan kimseler öldüler" diye anlatarak o kadının isimlerini saydığı on iki kişiyi saydı.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana kadını getirin"* buyurdu. Kadın gelince *"Rüyanı bu kişiye anlat"* buyurdu. O da anlattı. Adam: "Olay, aynen kadının Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlattığı gibi cereyan etti" dedi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

[1] Ahmed b. Hanbel (3/135, 257); Ebû Ya'lâ (3289).

(بَابُ فِيمَا رَآهُ النَّبِي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَنَامِ)

Rüyada Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) Görmek

١١٧٣٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ , ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ , ثنا سُفْيَانُ , عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا , قَالَ : رُؤْيَا الأَنْبِيَاءِ وَحْيٌ .رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن أبي مريم وهو ضعيف وبقية رجاله رجال الصحيح.

11737. İbn Abbâs der ki: "Peygamberlerin rüyası vahiydir."

★Hadisi Taberânî zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den rivayet etmiştir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١١٧٣٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ يَزِيدَ - يَعْنِي ابْنَ جَابِرٍ - عَنْ خَالِدِ بْنِ اللَّجْلاَجِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَائِشٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ خَرَجَ عَلَيْهِمْ ذَاتَ غَدَاةٍ وَهُوَ طَيِّبُ النَّفْسِ مُسْفِرُ الْوَجْهِ أَوْ مُشْرِقُ الْوَجْهِ فَقُلْنَا ا نَبِيَّ اللَّهِ إِنَّا نَرَاكَ طَيِّبَ النَّفْسِ مُسْفِرَ الْوَجْهِ أَوْ مُشْرِقَ الْوَجْهِ. فَقَالَ وَمَا يَمْنَعُنِي وَأَتَانِي رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ اللَّيْلَةَ فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ قَالَ ا مُحَمَّدُ. قُلْتُ لَبَّيْكَ رَبِّي وَسَعْدَيْكَ. قَالَ فِيمَ يَخْتَصِمُ الْمَلأُ الأَعْلَى قُلْتُ أَدْرِي أَيْ رَبِّ. قَالَ ذَلِكَ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاَثاً قَالَ : فَوَضَعَ كَفَّيْهِ بَيْنَ كَتِفَيَّ فَوَجَدْتُ بَرْدَهَا بَيْنَ ثَدْيَيَّ حَتَّى تَجَلَّى لِي مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ ثُمَّ تَلاَ هَذِهِ الآيَةَ ﴿وَكَذَلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ﴾ ثُمَّ قَالَ ا مُحَمَّدُ فِيمَ يَخْتَصِمُ الْمَلأُ الأَعْلَى قَالَ: قُلْتُ ى الْكَفَّارَاتِ.قَالَ وَمَا الْكَفَّارَاتُ قُلْتُ الْمَشْيُ عَلَى الأَقْدَامِ إِلَى الْجَمَاعَاتِ وَالْجُلُوسُ فِي الْمَسْجِدِ خِلاَفَ الصَّلَوَاتِ وَإِبْلاَغُ الْوُضُوءِ فِي الْمَكَارِهِ. قَالَ مَنْ فَعَلَ ذَلِكَ عَاشَ بِخَيْرٍ وَمَاتَ بِخَيْرٍ وَكَانَ مِنْ خَطِيئَتِهِ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ وَمِنَ الدَّرَجَاتِ طِيبُ الْكَلاَمِ وَبَذْلُ السَّلاَمِ وَإِطْعَامُ الطَّعَامِ وَالصَّلاَةُ بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ. قَالَ مُحَمَّدُ إِذَا صَلَّيْتَ فَقُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الطَّيِّبَاتِ وَتَرْكَ الْمُنْكَرَاتِ وَحُبَّ الْمَسَاكِينِ وَأَنْ تَتُوبَ عَلَيَّ وَإِذَا أَرَدْتَ فِتْنَةً فِي النَّاسِ فَتَوَفَّنِي غَيْرَ مَفْتُونٍ.

رواه أحمد ورجاله ثقات.

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12302).

11738. Abdurrahman b. Âiş'in Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından birinden naklettiğine göre bir sabah Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) sevinç ve neşeyle ashâbının yanına çıktı. (Sahabi demiştir ki) Biz: "Ya Resûlallah! Seni neşeli görüyoruz (sebebi nedir)?" diye sorduk.

Buyurdu ki: *"Niçin olmayayım ki! Bu gece Rabbim en güzel suretle bana geldi ve «Ey Muhammed» diye nida etti. Ben: «Buyur Rabbim. Emrine amadeyim» diye karşılık verdim. «Mele-i a'lâ hangi konuda tartışıyor? (Biliyor musun)?» buyurdu. «Bilmiyorum Rabbim» dedim. Aynı şeyi iki üç kere tekrarladı. Sonra el ayalarını omuzlarıma koydu. Avuçlarının soğukluğunu göğüslerimde hissettim. O anda göklerde ve yer ne varsa hepsi bana zahir oldu."*

Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"İşte böylece İbrâhîm'e göklerdeki ve yerdeki hükümranlığı ve nizamı gösteriyorduk ki kesin ilme erenlerden olsun"***[1] *âyetini okuyarak şöyle devam etti:*

Sonra «Ey Muhammed, mele-i a'lâ hangi konuda tartışıyor (Biliyor musun)?» buyurdu. «Kefaretler hakkında» dedim. «Kefaretlerden maksat nedir?» buyurdu. Ben de şöyle dedim: «Cemaatle namazlara yaya olarak gitmek, namazlardan sonra mescitte oturup beklemek, zor zamanlarda bile abdesti eksiksiz almak. Kim bunları yaparsa, hayırla yaşar, hayırla ölür ve annesinden doğduğu günkü gibi hatasız olur. Şu hasletler de onun derecelerini artırır: Güzel söz söylemek, selam vermek, yemek yedirmek, gece insanlar uykuda iken kalkıp namaz kılmak»

Sonra buyurdu ki: «Ey Muhammed! Namaz kıldığın zaman şöyle dua et: Allahım! Senden (bana) güzelliklerle bezenme, çirkinliklerden uzak durma ve yoksulları sevme hasletlerini (vermeni) ve tövbemi kabul etmeni diliyorum. İnsanlar arasında fitne yaratmak istersen, benim canımı fitneye uğramadan al»"

★Hadisi Ahmed b. Hanbel[2] rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler.

١١٧٣٩ - عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَايِشٍ ، قال : قَالَ رَسُولُ الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: رَأَيْتُ رَبِّي فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ ، فَقَالَ : فِيمَ يَخْتَصِمُ الْمَلأُ الأَعْلَى يَا مُحَمَّدُ ؟ فَقُلْتُ : أَنْتَ أَيْ رَبِّ أَعْلَمُ ، فَوَضَعَ كَفَّهُ بَيْنَ كَتِفِي فَوَجَدْتُ بَرْدَهَا بَيْنَ ثَدْيَيَّ فَعَلِمْتُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ ، ثُمَّ تَلا : ﴿وَكَذَلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ﴾ فَسَأَلَهُمْ فِيمَ يَخْتَصِمُ الْمَلأُ الأَعْلَى يَا مُحَمَّدُ ؟ فَقُلْتُ : فِي الْكَفَّارَاتِ قَالَ : وَمَا هُنَّ ؟ قُلْتُ : الْمَشْيُ عَلَى الأَقْدَامِ إِلَى الْجُمُعَاتِ ، وَالْجُلُوسُ فِي الْمَسَاجِدِ خِلافَ الصَّلَوَاتِ

[1] En'âm Sur. 75.
[2] Ahmed b. Hanbel (4/66).

، وَإِبْلاغُ الْوَضُوءِ أَمَاكِنَهُ فِي الْمَكَارِهِ قَالَ : قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ : مَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَعِشْ بِخَيْرٍ وَيَمُتْ بِخَيْرٍ يَكُونُ مِنْ خَطِيئَتِهِ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ ، وَمِنَ الدَّرَجَاتِ إِطْعَامُ الطَّعَامِ ، وَبَذْلُ السَّلامِ ، وَأَنْ تَقْرَأَ بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ : قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الطَّيِّبَاتِ وَتَرْكَ الْمُنْكَرَاتِ وَحُبَّ الْمَسَاكِينِ ، وَأَنْ تَغْفِرَ لِي وَتَرْحَمَنِي وَتَتُوبَ عَلَيَّ ، وَإِذَا أَرَدْتَ فِتْنَةً فِي قَوْمٍ فَتَوَفَّنِي غَيْرَ مَفْتُونٍ ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَعَلَّمُوهُنَّ فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّهُنَّ لَحَقٌّ

11739. Abdurrahman b. Âiş'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Rabbimi en güzel surette gördüm. Bana: «Mele-i a'lâ hangi konuda tartışıyor? (Biliyor musun)?» diye sordu. «Rabbim sen daha iyi bilirsin» dedim. Sonra ayasını iki omzumun ortasına koydu. Avucunun soğukluğunu göğüslerimde hissettim. O anda göklerde ve yer de ne varsa hepsini öğrendim."*

Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): "**İşte böylece İbrâhîm'e göklerdeki ve yerdeki hükümranlığı ve nizamı gösteriyorduk ki kesin ilme erenlerden olsun**"[1] âyetini okuyarak şöyle devam etti:

"Sonra «Ey Muhammed! Mele-i a'lâ hangi konuda tartışıyor (Biliyor musun)?» diye sordu. «Kefaretler hakkında» dedim. «Kefaretler nelerdir?» buyurdu. Ben de şöyle cevap verdim: «Cemaatle namazlara yaya olarak gitmek, namazlardan sonra mescitte oturup beklemek, zor zamanlarda bile abdest suyunu azalara ulaştırmak.»

Bunun üzerine Yüce Allah buyurdu ki: «Kim bunları yaparsa, hayırla yaşar, hayırla ölür ve annesinden doğduğu günkü gibi hatasız olur. Şu hasletler de dereceleri artırır: Yemek yedirmek, selam vermek, gece insanlar uykudayken kalkıp ibadet etmen»

Sonra buyurdu ki: «Ey Muhammed! Şöyle dua et: Allahım! Senden bana güzel davranışlarda bulunmayı, çirkin davranışları terk etmeyi, yoksulları sevmeyi nasip etmeni, beni bağışlamanı, beni esirgemeni ve tövbemi kabul etmeni diliyorum. Bir topluluğu fitneye uğratmak istersen, benim canımı fitneye uğramadan al»"

Sonra Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: *"Bunları öğrenin. Nefsim kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki, bunlar gerçektir."*

---

[1] En'âm Sur. 75.

١١٧٤٠ – وفي رواية : أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ غَدَا مُسْتَبْشِرًا عَلَى أَصْحَابِهِ يَعْرِفُونَ السُّرُورَ فِي وَجْهِهِ فَذَكَرَ نَحْوَهُ وَقَالَ فِيهِ : وَإِذَا صَلَّيْتَ يَا مُحَمَّدُ فَقُلْ وَقَالَ فِيهِ : وَالدَّرَجَاتُ : الصَّوْمُ وَطِيِّبُ الْكَلامْ .

11740. Diğer bir rivayete göre ise Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir sabah sevinerek ashâbının yanına çıkageldi. Ashâbı sevincini yüzünden okuyorlardı....

Bu rivayette *"Ey Muhammed! Namaz kıldığın zaman şöyle dua et"*, yine *"Şu hasletler de dereceleri artırır: Oruç tutmak, güzel söz söylemek"* ifadeleri yer almıştır.

١١٧٤١ – وَفِي رِوَايَةٍ : عَنْ خَالِدِ بْنْ اللَّجْلاَجُ قَالَ : سَمِعْتُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بنْ عَائِشْ يَقُولُ : خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ غَدَاةٍ . قَالَ : فَذَكَرَ نَحْوَ الَّذِي قَبْلَ هَذِهِ الرِّوَايَةِ.

رواه كله الطبراني ورجال الحديث الذي فيه : خرج علينا رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثقات . وكذلك الرواية الأولى . وفي الرواية الوسطى معاوية بن عمران الجرمي و لم أعرفه .

وقد سئل الإمام أحمد عن حديث عبد الرحمن بن عائش عن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هذا الحديث فذكر أنه صواب هذا معناه.

11741. Bir başka rivayete göre Hâlid b. el-Leclâc bildiriyor: Abdurrahman b. Âiş'i şöyle anlatırken işittim: Bir sabah Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıkageldi... Gerisi bir önceki hadisin benzeridir.

★ Bütün bu rivayetleri Taberânî nakletmiş olup "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıkageldi" ifadeleriyle başlayan hadisin ravileri güvenilirdirler. Aynı şekilde ilk rivayetin ravileri de böyledir. Fakat ikinci rivayette zikri geçen Muâviye b. İmrân el-Haremî'yi tanımıyorum.

İmam Ahmed b. Hanbel'e Abdurrahman b. Âiş'in Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) naklettiği bu hadis sorulduğunda, "mânâca doğrudur" demiştir.

١١٧٤٢ – وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَرَابَةُ أَحْمَدَ بْنِ مَنِيعٍ ، قَالَ : نا الْحَسَنُ بْنُ سَوَّارٍ ، قَالَ : نا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي يَحْيَى ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ ، عَنْ ثَوْبَانَ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : خَرَجَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، بَعْدَ صَلاةِ الصُّبْحِ ، فَقَالَ : إِنَّ رَبِّي أَتَانِي اللَّيْلَةَ فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ ، فَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ ، هَلْ تَدْرِي فِيمَ يَخْتَصِمُ الْمَلأُ الأَعْلَى ؟ قَالَ : قُلْتُ : لا . قَالَ : ثُمَّ ذَكَرَ شَيْئًا . قَالَ : فَخُيِّلَ لِي مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ . قَالَ : قُلْتُ : نَعَمْ يَا

رَبِّ ، يَخْتَصِمُونَ فِي الْكَفَّارَاتِ وَالدَّرَجَاتِ ؛ فَأَمَّا الدَّرَجَاتُ ، فَإِطْعَامُ الطَّعَامِ ، وَبَذْلُ السَّلامِ ، وَقِيَامُ اللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ ، وَأَمَّا الْكَفَّارَاتُ : فَمَشْيٌ عَلَى الأَقْدَامِ إِلَى الْجَمَاعَاتِ ، وَإِسْبَاغُ الْوُضُوءِ فِي الْمَكْرُوهَاتِ ، وَجُلُوسٌ فِي الْمَسَاجِدِ خَلْفَ الصَّلَوَاتِ ، ثُمَّ قَالَ : يَا مُحَمَّدُ ، قُلْ تَسْمَعْ ، وَسَلْ تُعْطَهْ . قَالَ : قُلْتُ فَعَلِّمْنِي . قَالَ : قُلِ : اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ ، وَتَرْكَ الْمُنْكَرَاتِ ، وَحُبَّ الْمَسَاكِينِ ، وَأَنْ تَغْفِرَ لِي وَتَرْحَمَنِي ، وَإِنْ أَرَدْتَ فِتْنَةً فِي قَوْمٍ ؛ فَتَوَفَّنِي إِلَيْكَ وَأَنَا غَيْرُ مَفْتُونٍ ، اللَّهُمَّ أَسْأَلُكَ حُبَّكَ ، وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ ، وَحُبًّا يُبَلِّغُنِي حُبَّكَ.

رواه البزار من طريق أبي يحيى عن أبي أسماء الرحبي . وأبو يحيى لم أعرفه وبقية رجاله ثقات.

11742. Sevbân anlatıyor: Sabah namazından sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza gelerek şöyle buyurdu: *"Bu gece Rabbim en güzel suretle bana geldi ve «Ey Muhammed! Mele-i a'lâ ne hakkında tartışıyor (biliyor musun)?» diye sordu. Ben: «Hayır» dedim. Sonra bir şey anlattı. O anda gökle yer arasındaki her şey gözümün önünde belirdi.*

Sonra dedim ki: «Evet, biliyorum. Kefaretler ve dereceler hakkında tartışıyorlar. Dereceler, yemek yedirmek, selam vermek, gece insanların uykuda oldukları bir esnada kalkıp ibadet etmektir.Kefaretler ise, cemaatle namazlara yaya olarak gitmek, zor zamanlarda bile abdesti eksiksiz almak, namazlardan sonra mescitlerde oturup beklemektir.»

Sonra Rabbim «Ey Muhammed! Ne istersen söyle, sözün dinlenecektir. Ne istersen iste, istediğin verilecektir» buyurdu.

Ben de: «Bana (ne isteyeceğimi) öğret» dedim. Bunun üzerine şöyle söyle, buyurdu: «Allahım! Senden bana hayırları işleme, kötülükleri terk etme ve yoksulları sevme hasletlerini nasip etmeni, beni bağışlamanı ve beni esirgemeni diliyorum. Bir toplulukta fitne yaratmak istersen, benim canımı, ben fitneye kapılmadan al! Allahım! Senden senin ve seni seven herkesin sevgisini ve beni senin sevgine ulaştıracak bir sevgi istiyorum»."

★Hadisi Bezzâr Ebû Yahya kanalıyla Ebû Esmâ er-Rahabî'den nakletmiştir ki, Ebû Yahya'yı tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.[1]

١١٧٤٣ – وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ : نا أَبُو الْيَمَانِ : نا سَعِيدُ بْنُ سِنَانٍ ، أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ مُرَّةَ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَلَبَّثَ عَنْ أَصْحَابِهِ فِي صَلاةِ الصُّبْحِ ،

---

[1] Bezzâr (2129). Ayrıca demiştir ki: "Bu hadis birkaç tarikten rivayet edilmiş olup burada yalnız Sevbân hadisini zikretmekle yetindik. Çünkü Sevbân hadisinde, ne Muâz, ne İbn Abbâs ve ne de Abdurrahman b. Âiş hadisinde bulunmayan ifadeler vardır.

حَتَّى قَالُوا : طَلَعَتِ الشَّمْسُ أَوْ : تَطْلُعُ ، ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى بِهِمْ صَلاةَ الصُّبْحِ ، فَقَالَ : " اثْبُتُوا عَلَى مَصَافِّكُمْ " ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْهِمْ ، فَقَالَ لَهُمْ : " هَلْ تَدْرُونَ مَا حَبَسَنِي عَنْكُمْ ؟ " قَالُوا : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ . قَالَ : " إِنِّي صَلَّيْتُ فِي مُصَلايَ ، فَضَرَبَ عَلَى أُذُنِي ، فَجَاءَنِي رَبِّي تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ ، فَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ ، قُلْتُ : لَبَّيْكَ رَبِّ وَسَعْدَيْكَ ، قَالَ : فِيمَ يَخْتَصِمُ الْمَلأُ الأَعْلَى ؟ قُلْتُ : لا أَدْرِي يَا رَبِّ . فَوَضَعَ يَدَهُ بَيْنَ كَتِفَيَّ حَتَّى وَجَدْتُ بَرْدَهُمَا بَيْنَ ثَدْيَيَّ ، فَعَلِمْتُ مَا سَأَلَنِي عَنْهُ ، ثُمَّ قَالَ : يَا مُحَمَّدُ ، قُلْتُ : لَبَّيْكَ رَبِّ وَسَعْدَيْكَ , قَالَ : فِيمَ يَخْتَصِمُ الْمَلأُ الأَعْلَى ؟ فَقُلْتُ : فِي الْكَفَّارَاتِ وَالدَّرَجَاتِ . قَالَ : وَمَا الْكَفَّارَاتُ وَالدَّرَجَاتُ ؟ فَقُلْتُ : الْكَفَّارَاتُ : إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عِنْدَ الْكَرِيهَاتِ وَمَشْيٌ عَلَى الأَقْدَامِ إِلَى الْجُمُعَاتِ ، وَجُلُوسٌ فِي الْمَسَاجِدِ خَلْفَ الصَّلَوَاتِ . وَأَمَّا الدَّرَجَاتُ : فَإِطْعَامُ الطَّعَامِ ، وَطِيبُ الْكَلامِ ، وَالسُّجُودُ بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ . فَقَالَ لِي رَبِّي تَبَارَكَ وَتَعَالَى : سَلْنِي يَا مُحَمَّدُ ، قُلْتُ : أَسْأَلُكَ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ ، وَتَرْكَ الْمُنْكَرَاتِ , وَحُبَّ الْمَسَاكِينِ ، وَأَسْأَلُكَ أَنْ تَغْفِرَ لِي وَتَرْحَمَنِي ، وَإِذَا أَرَدْتَ بِقَوْمٍ فِتْنَةً ، فَتَوَفَّنِي غَيْرَ مَفْتُونٍ ، اللَّهُمَّ أَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ وَحُبَّ عَمَلٍ يُقَرِّبُنِي إِلَى حُبِّكَ ، اللَّهُمَّ أَسْأَلُكَ إِيمَانًا يُبَاشِرُ قَلْبِي ، حَتَّى أَعْلَمَ أَنْ لَنْ يُصِيبَنِي إِلا مَا كَتَبْتَ لِي ، وَرِضًا بِمَا قَدَّرْتَ عَلَيَّ .

رواه البزار وفيه سعيد بن سنان وهو ضعيف وقد وثقه بعضهم و لم يلتفت إليه في ذلك قلت : وقد تقدمت أحاديث من هذا الباب في إسباغ الوضوء والصلاة وغير ذلك .

11743. İbn Ömer'in bildirdiğine göre bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazına geç kaldı. Hatta ashâbı "(Nerdeyse) güneş doğdu doğacak" demeğe başladı. Sonra çıkıp onlara sabah namazını kıldırdı. Namazdan sonra *"Saflarınızda durun"* buyurdu. Sonra yüzünü onlara doğru dönerek *"Beni (zamanında) yanınıza çıkmaktan alıkoyan neydi, biliyor musunuz?"* diye sordu.

"Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle anlattı: *"Ben namaz yerimde (odamda nafile) namazı kıldım. Derken kulaklarıma vuruldu. Yüce Rabbim en güzel suretle bana geldi ve «Muhammed!» diye nida etti. «Buyur Rabbim. Emrine amadeyim» dedim.*

«Mele-i a'lâ ne hakkında tartışıyor (biliyor musun)?» buyurdu. Ben: «Bilmiyorum ya Rabbi» dedim. Bunun üzerine elini iki omzumun ortasına

koydu. Öyle ki, elinin soğukluğunu göğüslerimde hissettim. O anda bana sorduğu şeyi(n cevabını) öğrendim.

Sonra «Muhammed!» diye nida etti. «Buyur ya Rabbi. Emrine amadeyim» dedim. «Mele-i a'lâ ne hakkında tartışıyor (biliyor musun)?» diye sordu. «Kefaretler ve dereceler hakkında tartışıyorlar» dedim. «Kefaretler ve dereceler nelerdir?» diye sordu. «Kefaretler; zor zamanlarda bile abdesti eksiksiz almak, cemaatle namazlara yaya olarak gitmek ve bir de namazlardan sonra mescitlerde oturup beklemektir. Dereceler ise; yemek yedirmek, selam vermek, güzel söz konuşmak, gece insanların uykuda oldukları bir esnada kalkıp secde etmektir» dedim.

Sonra Yüce Rabbim: «Dile ne dilersen ey Muhammed» buyurdu. Ben de: «Senden bana hayırları işleme, kötülükleri terk etme ve yoksulları sevme hasletlerini nasip etmeni, beni bağışlamanı ve beni esirgemeni diliyorum. Bir toplulukta fitne yaratmak istersen, benim canımı, ben fitneye kapılmadan al. Allahım! Senden senin sevgini ve beni senin sevgine yaklaştıracak amelin sevgisini diliyorum. Allahım! Senden kalbimden hiç ayrılmayacak bir iman diliyorum ki, böylece başına ancak senin benim için yazdığının geleceğini bileyim ve benim için verdiğin hükmüne razı olayım.»"

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Saîd b. Sinân zayıftır. Bazı kimseler kendisini güvenilir kabul etmiş olsa da bu konuda ona itibar edilmez.

Ben derim ki: Bu bölümde abdesti eksiksiz alma konusu ve başka hususlarla ilgili bir takım hadisler geçmişti.[1]

١١٧٤٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنُ رَاهَوَيْهِ ، ثنا أَبِي ، ثنا جَرِيرٌ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنِ ابْنِ سَابِطٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " أَتَانِي رَبِّي فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ ، فَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ ، فَقُلْتُ : لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ ، قَالَ : فِيمَ يَخْتَصِمُ الْمَلأُ الأَعْلَى ؟ قُلْتُ : لا أَدْرِي ، فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَى ثَدْيَيَّ ، فَعَلِمْتُ فِي مَقَامِي ذَلِكَ مَا سَأَلَنِي عَنْهُ مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ ، فَقَالَ : فِيمَ يَخْتَصِمُ الْمَلأُ الأَعْلَى ؟ قُلْتُ : فِي الدَّرَجَاتِ وَالْكَفَّارَاتِ ، فَأَمَّا الدَّرَجَاتُ : فَإِبْلاغُ الْوُضُوءِ فِي السَّبَرَاتِ ، وَانْتِظَارُ الصَّلاةِ بَعْدَ الصَّلَوَاتِ ، قَالَ : صَدَقْتَ ، مَنْ فَعَلَ ذَلِكَ عَاشَ بِخَيْرٍ وَمَاتَ بِخَيْرٍ ، وَكَانَ مِنْ خَطِيئَتِهِ كَمَا وَلَدَتْهُ أُمُّهُ ، وَأَمَّا الْكَفَّارَاتُ : فَإِطْعَامُ الطَّعَامِ ، وَإِفْشَاءُ السَّلامِ وَطِيبُ الْكَلامِ ، وَالصَّلاةُ وَالنَّاسُ نِيَامٌ ، ثُمَّ قَالَ : اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عَمَلَ الْحَسَنَاتِ ، وَتَرْكَ السَّيِّئَاتِ ، وَحُبَّ الْمَسَاكِينِ ، وَمَغْفِرَةً ، وَأَنْ تَتُوبَ عَلَيَّ ، وَإِذَا أَرَدْتَ فِي قَوْمٍ فِتْنَةً ، فَنَجِّنِي غَيْرَ مَفْتُونٍ .

[1] Bezzâr (2129)

رواه الطبراني وفيه ليث بن أبي سليم وهو حسن الحديث على ضعفه وبقية رجاله ثقات.

11744. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bana Rabbim en güzel suretle geldi ve «Ey Muhammed!» diye nida etti. Ben de: «Buyur (ya Rabbi). Emrine amadeyim» dedim. «Mele-i a'lâ ne hakkında tartışıyor (biliyor musun)?» diye sordu. Ben: «Bilmiyorum» dedim. Bunun üzerine elini iki göğsümün arasına koydu, o anda oracıkta dünya ve âhiret işlerine dair bana sorduğu her şeyi öğrendim.*

Sonra yine: «Mele-i a'lâ ne hakkında tartışıyor (biliyor musun)?» diye sordu. Ben de şöyle cevap verdim: «Dereceler ve kefaretler hakkında tartışıyorlar. Dereceler; şiddetli soğuk günlerde abdesti eksiksiz almak, bir namazın ardından diğer namazı beklemektir» Bunun üzerine Rabbim: «Doğru söyledin. Kim bunları yaparsa, hayırla yaşar, hayırla ölür ve annesinden doğduğu günkü gibi hatasız olur» buyurdu. «Kefaretler ise; yemek yedirmek, selamı yaymak, kötülükleri terk etmek ve bir de gece insanların uykuda oldukları bir esnada kalkıp namaz kılmaktır» dedim."

Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dua etti: *"Allahım! Senden bana iyilikleri işleme, kötülükleri terk etme, yoksulları sevme hasletlerini vermeni, ayrıca mağfiret ve tövbemin kabulünü diliyorum. Bir topluluğa fitne vermek istersen, beni, ben fitneye kapılmadan kurtar."*

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Leys b. Ebî Süleym zayıf olmasına rağmen hadisi hasen biridir. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.

١١٧٤٥ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنْبَاعِ رَوْحُ بْنُ الْفَرَجِ ، ثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ ، ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ ، ثنا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ الْجُعْفِيُّ ، وَأَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ ، قَالُوا : ثنا ابْنُ وَهْبٍ ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ ، أَنَّ سَعِيدَ بْنَ أَبِي هِلالٍ حَدَّثَهُ ، أَنَّ مَرْوَانَ بْنَ عُثْمَانَ حَدَّثَهُ ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عَامِرِ بْنِ حَزْمٍ الأَنْصَارِيِّ ، عَنْ أُمِّ الطُّفَيْلِ ، امْرَأَةِ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ قَالَتْ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : رَأَيْتُ رَبِّي فِي الْمَنَامِ فِي صُورَةِ شَابٍّ مُوَفَّرٍ فِي خَضِرٍ ، عَلَيْهِ نَعْلانِ مِنْ ذَهَبٍ ، وَعَلَى وَجْهِهِ فِرَاشٌ مِنْ ذَهَبٍ قال الحديث.

رواه الطبراني وقال ابن حبان : إنه حديث منكر لأن عمارة بن عامر بن حزم الأنصاري لم يسمع من أم الطفيل ذكره في ترجمة عمارة في الثقات.

11745. Ubey b. Ka'b'ın hanımı Ümmü't-Tufeyl anlatmaktadır: Ben Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Ben uykuda Rabbimi gür saçlı bir genç suretinde gördüm. Mestli idi. Mestin üzerinde iki altın nalın vardı. Yüzünde de bir altın perde vardı...."*

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup İbn Hibbân demiştir ki: "Bu münker bir hadistir. Çünkü Umâre b. Âmir b. Hazm el-Ensârî, Ümmü't-Tufeyl'den hadisi işitmemiştir."

Bunu o, *Sikât*'tında Umâre'nin biyografisinde söylemiştir.[1]

١١٧٤٦ - وَعَنْ عَبْدُ الرَّحْمَن بنْ سَمُرَةَ قَالَ : خَرَجَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ فَقَالَ : إِنِّي رَأَيْتُ البَارِحَة عَجَبًا رَأَيْتُ رَجُلاً مِنْ أُمَّتِي قَدْ احْتَوشَتْهُ مَلاَئِكَة فَجَاءَهُ وَضُوؤُهُ فَاسْتَنْقَذَهُ مِنْ ذَلِكَ . وَرَأَيْتُ رَجُلاً مِنْ أُمَّتِي قَدْ سَلَّطَ عَلَيْهِ عَذَابُ القَبْرِ فَجَاءَتْهُ صَلاَتَهُ فَاسْتَنْقَذَتْهُ مِنْ ذَلِكَ . وَرَأَيْتُ رَجُلاً مِنْ أُمَّتِي قَد احْتَوشَتْهُ الشَّيَاطِين فَجَاءَهُ ذِكَرَ اللهُ فَخَلَّصَهُ مِنْهُمْ . وَرَأَيْتُ رَجُلاً مِنْ أُمَّتِي يَلْهَثُ مِنَ العَطَشِ فَجَاءَهُ صِيَامُ رَمَضَانَ فَسَقَاهُ . وَرَأَيْتُ رَجُلاً مِنْ أُمَّتِي مِنْ بَيْنَ يَدَيْهِ ظُلْمَةَ وَمِنْ خَلْفِهِ ظُلْمَةَ وَعَنْ يَمِينِهِ ظُلْمَةَ وَعَنْ شِمَالِهِ ظُلْمَة وَمِنْ فَوْقِهِ ظُلْمَةَ وَمِنْ تَحْتِهِ ظُلْمَةَ فَجَاءَهُ حَجُّهُ وَعُمْرَتُهُ فَاسْتَخْرَجَاهُ مِنَ الظُّلْمَةِ . وَرَأَيْتُ رَجُلاً مِنْ أُمَّتِي جَاءَهُ مَلَكُ المَوْتِ لِيَقْبِضَ رُوحَهُ فَجَاءَتْهُ صِلَةُ الرَّحِمِ فَقَالَتْ : إِنَّ هَذَا كَانَ وَاصَلاً لِرَحِمِهِ فَكَلَّمَهُمْ وَكَلَّمُوهُ وَصَارَ مَعَهُمْ . وَرَأَيْتُ رَجلَا مِن أُمَّتِي يَتَّقِي وَهْجَ النَّارْ عَنْ وَجْهِهِ فَجَاءَتْهُ صَدَقَتَهُ فَصَارَتْ ظِلاً عَلَى رَأْسِهِ وَسِتْرًا عَنْ وَجْهِهِ . وَرَأَيْتُ رَجُلاً مِنْ أُمَّتِي جَاءَتْهُ زَبَانِيَة العَذَابَ فَجَاءَهُ أَمْرَهُ بِالْمَعْرُوفْ وَنَهْيِهِ عَنِ الْمُنْكَرِ فَاسْتَنْقَذَهُ مِنْ ذَلِكَ . وَرَأَيْتُ رَجُلاً مِنْ أُمَّتِي هَوَى فِي النَّارِ فَجَاءَتْهُ دُمُوعُهُ الَّتِي بَكَى مِنْ خَشْيَةِ اللهِ فَأَخْرَجَتْهُ مِنَ النَّارِ . وَرَأَيْتُ رَجُلاً مِنْ أُمَّتِي قَدْ هَوَتْ صَحِيفَتُهُ إِلَى شِمَالِهِ فَجَاءَهُ خُوْفُهُ مِنَ اللهِ فَأَخذَ صَحِيفَتَهُ فِي يَمِينِهِ . وَرَأَيْتُ رَجُلاً مِنْ أُمَّتِي قَدْ خَفَّ مِيزَانُهُ فَجَاءَ إِقْرَاضِهِ فَثَقُلَ مِيزَانُهُ . وَرَأَيْتُ رَجُلاً مِنْ أُمَّتِي يَرْعَدُ كَمَا تُرْعَد الزَّعْفَةُ فَجَاءَهُ حُسْنُ ظَنِّهِ بِاللهِ فَسَكَنَ رَعْدَتُهُ . وَرَأَيْتُ رَجُلاً مِنْ أُمَّتِي يَزْحَفُ عَلَى الصِّرَاطْ مَرَّة وَيَحْبُو مَرَّة وَيَتَعَلَّقْ مَرَّة فَجَاءَتْهُ صَلاَتُهُ عَلَي فَأَخَذَتْ بِيَدِهِ فَأَقَامَتْهُ عَلَى الصِّرَاطْ حَتَّى جَاوزَ . وَرَأَيْتُ رَجُلاً مِنْ أُمَّتِي انْتَهى إِلَى أَبْوَاب الجَنَّة فَغُلِّقَتِ الأَبْوَابَ دُونَهُ فَجَاءَتْهُ شَهَادَة أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ فَأَخَذَتْ بِيَدِهِ فَأَدْخَلَتْهُ الجَنَّةَ.

رواه الطبراني بإسنادين في أحدهما سليمان بن أحمد الواسطي وفي الآخر خالد بن عبد الرحمن المخزومي وكلاهما ضعيف.

11746. Abdurrahman b. Semure anlatıyor: (Bir gün) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dışarı çıkıp şöyle dedi: *"Ben dün gece rüyamda hayret verici bir şey gördüm. Ümmetimden bir adamın etrafını melekler sarmıştı. Derken abdesti geldi ve onu bu durumdan kurtardı.*

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (25/143); İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye* (9). Ravilerinden Mervan b. Osmân da metruktur.

Yine ümmetimden bir adamın kabir azabına duçar olduğunu gördüm. Namazı gelip onu bu durumdan kurtardı.

Ümmetimden başka bir adamı şeytanların sardığını gördüm. Allah'ı zikir gelerek onu şeytanlardan kurtardı.

Ümmetimden bir başka adamın susuzluktan soluduğunu gördüm. Ramazan orucu gelerek onun su ihtiyacını giderdi.

Yine ümmetimden bir adamın önünde karanlık, arkasında karanlık, sağında karanlık, solunda karanlık, üstünde karanlık ve altında karanlık gördüm. Hac ve umresi gelerek onu bu karanlıktan çıkardı.

Yine ümmetimden bir adama ruhunu almak üzere ölüm meleğinin geldiğini gördüm. Hemen sıla-i rahim gelerek «Bu, akrabalık ilişkilerini korurdu. O, akrabalarıyla konuşur, akrabaları da onunla konuşurlardı. Hep onlarla beraber olmuştur» dedi.

Yine ümmetimden bir adamı cehennem alevinden yüzünü korumaya çalışırken gördüm. Derken verdiği sadaka gelerek başına gölge yapıp yüzüne perde oldu.

Yine ümmetimden bir adama azap zebanilerinin geldiğini gördüm. Derken iyiliği emir ve kötülükten men ameli gelerek onu bu durumdan kurtardı.

Yine ümmetimden bir adamın cehenneme yuvarlandığını gördüm. Allah korkusuyla akıttığı gözyaşları gelerek onu cehennemden kurtardı.

Yine ümmetimden bir adamın amel defterinin soluna düştüğünü gördüm. Derken hissettiği Allah korkusu gelerek amel defterini sağ tarafına aldı.

Yine ümmetimden bir adamın mizanının hafif geldiğini gördüm. Karz-ı hasen (borç verme) iyiliği gelerek mizanını ağır getirdi.

Yine ümmetimden bir adamın, (fırtınada) hurma dallarının[1] titrediği gibi titrediğini gördüm. Allah'a olan hüsnü zannı gelerek titremesini dindirdi.

Yine ümmetimden bir adamın sırat üzerinde kâh süründüğünü, kâh olduğu yerde kaldığını, kâh bir yere tutunduğunu gördüm. Hemen bana getirdiği salâvat gelerek elinden tutup onu sırat üzerinde ayağa kaldırdı ve böylece sıratı geçti.

Yine ümmetimden bir adamın cennet kapılarının önüne kadar geldiği halde kapıların yüzüne kapandığını gördüm. Derken Allah'tan başka tanrı bulunmadığına dair şahadeti gelerek elinden tutup onu cennete soktu.[1]"

---

[1] Rivayetin diğer varyantlarında bu yerde "السعفة (hurma dalı)" kelimesi geçmiştir. Tercüme bu kelimeye göre yapılmıştır.

★Hadisi Taberânî iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup senetlerden birinde yer alan Süleymân b. Ahmed el-Vâsıtî ile diğerinde yer alan Hâlid b. Abdirrahman el-Mahzûmî zayıftır.

١١٧٤٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ مُجَالِدٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ رَأَيْتُ كَأَنِّي أُتِيتُ بِكُتْلَةِ تَمْرٍ فَعَجَمْتُهَا فِي فَمِي فَوَجَدْتُ فِيهَا نَوَاةً آذَتْنِي فَلَفَظْتُهَا ثُمَّ أَخَذْتُ أُخْرَى فَعَجَمْتُهَا فَوَجَدْتُ فِيهَا نَوَاةً فَلَفَظْتُهَا ثُمَّ أَخَذْتُ أُخْرَى فَعَجَمْتُهَا فَوَجَدْتُ فِيهَا نَوَاةً فَلَفَظْتُهَا.

رواه أحمد وفيه مجالد بن سعيد وهو ثقة وفيه كلام.

11747. Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Rüyamda yanıma adetâ bir yığın hurmanın getirildiğini gördüm. Ondan bir tane alıp ısırdım. Çekirdeğinin beni rahatsız ettiğini hissedince hemen tükürüverdim. Sonra başka bir tane alıp ağzımda ısırdım. Yine çekirdek hissedince hemen tükürüverdim. Sonra başka bir tane aldım. Onda da çekirdek hissettim ve tükürdüm."*

Ebû Bekir: "Müsaadenle onu tabir edeyim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Tabir et bakalım"* deyince Ebû Bekir şu yorumu yaptı: "Bu, göndermiş olduğun ordudur. Galip gelirler, ganimet elde ederler. Sonra bir adama rastlarlar. Adam, onlardan senin emanını diler ve onu bırakırlar. Sonra başka bir adamla karşılaşırlar. O da kendilerinden senin emanını diler ve onu da bırakırlar. Sonra bir adamla daha karşılaşırlar, o da senin emanını diler ve onu da bırakırlar." Ebû Bekir'i dinleyen Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Melek de aynen böyle söyledi"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Mücâlid b. Saîd güvenilir olmakla beraber hakkında tenkit vardır.[2]

١١٧٤٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ وَعَفَّانُ قَالَا حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ أَنْبَأَنَا الْأَشْعَثُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجَرْمِيُّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ أَنَّ رَجُلًا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَيْتُ كَأَنَّ دَلْوًا دُلِّيَتْ مِنَ السَّمَاءِ فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ فَأَخَذَ بِعَرَاقِيهَا فَشَرِبَ مِنْهُ شُرْبًا ضَعِيفًا قَالَ عَفَّانُ وَفِيهِ ضَعْفٌ ثُمَّ جَاءَ عُمَرُ فَأَخَذَ بِعَرَاقِيهَا فَشَرِبَ حَتَّى تَضَلَّعَ ثُمَّ جَاءَ عُثْمَانُ فَأَخَذَ بِعَرَاقِيهَا فَشَرِبَ فَانْتَشَطَتْ مِنْهُ فَانْتَضَحَ عَلَيْهِ مِنْهَا شَيْءٌ.

---

[1] Taberânî, *el-Ehâdîsu't-tıvâl* (39 muhtasar olarak). Ravilerinden Ali b. Zeyd b. Cud'ân, zayıftır.

[2] Ahmed b. Hanbel (3/399).

رواه أحمد ورجاله ثقات.

11748. Semure b. Cundubun bir adama[1] dayandırarak naklettiğine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Rüyamda semadan sanki bir kovanın salındığını gördüm. Derken Ebû Bekir kovanın iki kulpundan tutup ondan az bir şey içti. Sonra Ömer geldi ve kovanın kulplarından tutarak ondan iyice kanana kadar içti. Sonra Osman geldi ve kovanın iki kulpundan tutarak ondan içti. O anda kova çözülüp düştü ve ondan Osman'ın üzerine su sıçradı."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler.[2]

١١٧٤٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْرَائِيلَ الْجُشَمِيُّ عَنْ شَيْخٍ لَهُمْ يُقَالُ لَهُ جَعْدَةُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى لِرَجُلٍ رُؤْيَا قَالَ فَبَعَثَ إِلَيْهِ فَجَاءَ فَجَعَلَ يَقُصُّهَا عَلَيْهِ وَكَانَ الرَّجُلُ عَظِيمَ الْبَطْنِ قَالَ فَجَعَلَ يَقُولُ بِأُصْبُعِهِ فِي بَطْنِهِ لَوْ كَانَ هَذَا فِي غَيْرِ هَذَا لَكَانَ خَيْراً لَكَ. رواه أحمد ورجاله ثقات.

11749. Ca'de'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir adam hakkında bir rüya gördü. Hemen ona birini göndererek yanına çağırttı. Adam gelince rüyasını ona anlatmaya başladı. Adam iri karınlı biriydi ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) parmağıyla onun karnına işaret ederek: *"Eğer bu böyle olmasaydı, senin için daha hayırlı olurdu"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler.[3]

١١٧٥٠ – حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ، ثنا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ غِيَاثٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى فِيمَا يَرَى النَّائِمُ، قَالَ: رَأَيْتُ كَأَنِّي مُرْدِفٌ كَبْشًا، وَكَأَنَّ ظُبَةَ سَيْفِي انْكَسَرَتْ، فَأَوَّلْتُ أَنِّي أَقْتُلُ كَبْشَ الْقَوْمِ، وَأَوَّلْتُ ظُبَةَ سَيْفِي قَتْلَ رَجُلٍ مِنْ عِتْرَتِي، فَقُتِلَ حَمْزَةُ، وَقَتَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَلْحَةَ، وَكَانَ صَاحِبَ اللِّوَاءِ.

رواه البزار وأحمد باختصار وفيه علي بن يزيد وهو ثقة سيئ الحفظ وبقية رجالهما ثقات.

11750. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Uykudaki herhangi birinin gördüğü gibi ben de bir rüya*

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr'*deki rivayete göre hadis meçhul zata aittir.

[2] Ahmed b. Hanbel (5/21); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (6965). Hadis meçhul bir sahabinin sözüne dayanmaktadır.

[3] Ahmed b. Hanbel (4/339 benzeri).

gördüm. Sanki kılıcımın kabzası kırılmıştı. Terkime bir koç almıştım. Kılıcımın kabzasının kırılmasını kavmimden birinin öldürülmesine yordum. Terkime bir koç almamı ise (düşman) kavmin koçunu öldüreceğime yordum." Nitekim Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) müşriklerin sancaktarı Talha b. Ebî Talha'yı öldürtmüştü. Buna karşılık (kendi kabilesinden amcası) Hamza b. Abdilmuttalib ise öldürülmüştü.

★ Hadisi Bezzâr ve muhtasar olarak Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Ali b. Zeyd güvenilir olmakla beraber, hafızası zayıftır. İki kaynağın da diğer ravileri güvenilirdirler.[1]

١١٧٥١ – وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسْ قَالَ : تَنَفَّلَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَيْفَهُ ذَا الفِقَارْ يَوْمَ بَدِرْ وَهُوَ الذِّي رَأَى فِيْهِ الرُّؤْيَا يَوْمَ أُحُدْ قَالَ : " رَأَيْتُ كَأَنَّ فِي سَيْفِي ذَا الفِقَارْ فَلاً فَأَوَّلْتُهُ قَتْلاً يَكُونُ فِيكُمْ . وَرَأَيْتُ أَنِّي مُرْدِفُ كَبْشًا فَأَوَّلْتُهُ كَبْش الكَتِيْبَةِ . وَرَأَيْتُ أَنِّي فِي دَرْعٍ حَصِيْنَةٍ فَأَوَّلْتُهُ المَدِيْنَةَ . وَرَأَيْتُ بَقَرًا تُذْبَحُ فَبَقَرَ وَاللهِ خَيْرٌ فَبَقَرَ وَاللهِ خَيْرٌ فَكَانَ الذِّي قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ.

رواه البزار والطبراني بغير سياقه وقد تقدمت طريقه في وقعة أحد . وفي إسناد هذا عبد الرحمن بن أبي الزناد وهو ضعيف.

11751. İbn Abbâs bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kılıcı Zülfikâr'ı Bedir savaşında ganimet olarak almıştı. Uhud savaşında gördüğü rüya onunla ilgilidir. Buyurmuştu ki: *"Rüyamda sanki kılıcım Zülfikar'da bir körelme gördüm. Bunu başınıza gelecek bir katle yordum. Yine rüyamda terkime bir koç aldığımı gördüm. Bunu askeri birliğin koçuna yordum. Yine rüyamda kendimi sağlam bir zırh içinde gördüm. Bunu da Medine'ye yordum. Yine bir takım sığırların boğazlandığını gördüm. Vallahi bunlar hayırlı sığırlardır. Vallahi bunlar hayırlı sığırlardır."*

Sonra Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) söyledikleri aynen çıktı.

★Hadisin farklı kanalları, Uhud Savaşı bahsinde geçmişti. Bu rivayetin senedinde ismi geçen Abdurrahman b. Ebi'z-Zinâd zayıftır.[2]

١١٧٥٢ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ ، حَدَّثَنَا شُعَيْبٌ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي الْحُسَيْنِ ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنِي أَبُو هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ ، رَأَيْتُ فِي يَدَيَّ سِوَارَيْنِ مِنْ ذَهَبٍ ، فَهَمَّنِي شَأْنُهُمَا ، فَنَفَخْتُهُمَا ، فَطَارَا ،

---

[1] Ahmed b. Hanbel (3/267); Bezzâr (2131); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (2950).
[2] Bezzâr (2132).

فَأَوَّلْتُهُمَا كَذَّابَيْنِ يَخْرُجَانِ بَعْدِي ، وَأُوحِيَ إِلَيَّ : أَنِ انْفُخْهُمَا ، فَنَفَخْتُهُمَا ، فَطَارَا ، فَأَوَّلْتُهُمَا كَذَّابَيْنِ يَخْرُجَانِ بَعْدِي ، فَكَانَ أَحَدُهُمَا الْعَنْسِيَّ صَاحِبَ صَنْعَاءَ ، وَالآخَرُ مُسَيْلِمَةَ

قلت : في الصحيح منه رؤية ليلة القدر رواه البزار وأحمد ورجالهما ثقات.

11752. Ebû Hureyre demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Ben rüyamda Kadir gecesini görmüştüm; fakat daha sonra o bana unutturuldu. Sonra elimde iki altın bilezik gördüm ve onları sevmedim, onlara üfleyince uçup gittiler. Bunu Yemenli ve Yemâmeli olmak üzere iki yalancı peygambere yordum."*

Ben derim ki: Hadisin Kadir gecesiyle ilgili kısmı *Sahîh*'de geçmiştir.

★Hadisi Bezzâr ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ikisinin ravileri de güvenilirdirler.[1]

١١٧٥٣ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , ثنا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ الْوَاسِطِيُّ , ثنا خَالِدٌ , عَنْ حُسَيْنِ بْنِ قَيْسٍ , عَنْ عَطَاءٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ : رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ فِي سَاعِدَيْهِ سِوَارَيْنِ مِنْ ذَهَبٍ فَنَفَخَهُمَا فَطَارَا , فَقَالَ : هُمَا كَذَّابَا أُمَّتِي : صَاحِبُ الْيَمَنِ , وَصَاحِبُ الْيَمَامَةِ , وَلَيْسَا بِضَارَّيْ أُمَّتِي شَيْئًا .

رواه الطبراني وأبو يعلى وفيه حسين بن قيس وهو متروك.

11753. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) rüyasında kollarında iki altın bilezik olduğunu görmüş ve onlara üfleyince uçup gitmişler. Buyurmuş ki: *"Bu iki bilezik, ümmetimin iki yalancı peygamberidir: Biri Yemenli, diğeri Yemâmeli. Ancak ümmetime hiçbir şekilde zarar veremezler."*

★Hadisi Taberânî ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Hüseyin b. Kays metruktur.[2]

---

[1] Bezzâr (2134); Ahmed b. Hanbel (3/86); Ebû Ya'lâ (1063). Bezzâr demiştir ki: "Kadir gecesiyle ilgili kısmı hariç, hadisin Ebû Saîd'den yalnız bu senetle rivayet edildiğini bilmekteyiz."

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (13601); Ebû Ya'lâ (5657).

(بَابُ رُؤْيَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي النَّوْمِ)

Rüyada Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) Görmek

١١٧٥٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ حَدَّثَنِى ابْنُ أَخِى ابْنِ شِهَابٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ شِهَابٍ حَدَّثَنِى أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ يَقُولُ مَنْ رَآنِى فِى الْمَنَامِ فَسَيَرَانِى فِى الْيَقَظَةِ أَوْ فَكَأَنَّمَا رَآنِى فِى الْيَقَظَةِ لاَ يَتَمَثَّلُ الشَّيْطَانُ بِى. فَقَالَ أَبُو سَلَمَةَ قَالَ أَبُو قَتَادَةَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ مَنْ رَآنِى فَقَدْ رَآنِى الْحَقَّ. رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

11754. Ebû Katâde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim beni rüyasında görürse, gerçekte görmüş gibi olur"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١١٧٥٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا خَلَفٌ يَعْنِى ابْنَ خَلِيفَةَ عَنْ أَبِى مَالِكٍ الأَشْجَعِيِّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ مَنْ رَآنِى فِى الْمَنَامِ فَقَدْ رَآنِى.

رواه أحمد والبزار والطبراني ورجاله رجال الصحيح.

11755. Ebû Mâlik el-Eşca'î'nin babasına dayandırarak naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim beni rüyasında görürse, gerçekte görmüş gibi olur"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١١٧٥٦ وَبِهِ ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ ، حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ قَالَ : " الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ مِنَ اللَّهِ ، وَالْحُلُمُ مِنَ الشَّيْطَانِ ، فَمَنْ رَأَى شَيْئًا يَكْرَهُهُ ، فَلْيَنْفُثْ عَنْ شِمَالِهِ ثَلاثَ مَرَّاتٍ ، وَلْيَتَعَوَّذْ مِنَ الشَّيْطَانِ ، فَإِنَّهَا لا تَضُرُّهُ ، وَإِنَّ الشَّيْطَانَ لا يَتَرَاءَى بِي .

قلت : هو في الصحيح باختصار رواه الطبراني في الأوسط وإسناده حسن.

---

[1] Ahmed b. Hanbel (5/306).

[2] Ahmed b. Hanbel (3/472; 6/394); Bezzâr (2135); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8180). Bezzâr'ın metni şöyledir: *"Kim beni rüyada görürse, uyanık halde görmüş gibi olur. Zira şeytan benim suretime giremez."*

11756. Ebû Katâde'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Sâlih rüya Allah'tandır. Düş ise şeytandandır. Kim rüyasında hoşlanmadığı bir şey görürse, üç kere sol yanına tükürsün ve şeytandan Allah'a sığınsın. Bu durumda o gördüğü kendisine zarar veremez. Ayrıca şeytan da benim suretimde görünemez."*

★Ben derim ki: Hadis *Sahîh*'de muhtasar olarak yer almıştır.

Bu şekliyle ise Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedi hasendir.

١١٧٥٧ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي الْوَرْسِ الْغَزِّيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ الْعَسْقَلانِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، قَالَ : أَنَا مَعْمَرٌ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ رَآنِي فِي مَنَامِهِ فَقَدْ رَآنِي ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لا يَتَمَثَّلُ بِي ، وَلا بِالْكَعْبَةِ .

رواه الطبراني في الصغير والأوسط وفيه محمد بن أبي السري وثقه ابن معين وغيره وفيه لين وبقية رجاله رجال الصحيح .

11757. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim beni rüyasında görürse, beni gerçekte görmüş olur. Zira şeytan ne benim, ne de Kâbe'nin suretine giremez."*

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemus-sağîr* ile *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Ebi's-Serî'de, İbn Maîn ve başkaları kendisini güvenilir kabul etmekle beraber, gevşeklik vardır. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١١٧٥٨ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا عَبْدُ الأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ ، قَالَ : نا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ أَرْطَاةَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ رَآنِي فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَآنِي ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لا يَتَمَثَّلُ بِي ،

رواه الطبراني في الأوسط والكبير ولفظه : مَنْ رَآنِي فِي الْمَنَامِ فَكَأَنَّمَا رَآنِي فِي الْيَقَظَةِ ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَتَمَثَّلَ بِي ورجاله ثقات.

11758. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim beni rüyada görürse, sanki uyanık halde görmüş gibi olur. Zira şeytan benim suretime giremez"* buyurmuştur.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (277). Taberânî demiştir ki: "Muhammed b. Ebi's-Serî, hadisin rivayetinde tek kalmıştır. Hadis Ebû Saîd'den yalnız bu senetle rivayet edilmektedir ve «*Ne de Kâbe'nin sûretine*» ifadesi yalnız bu hadiste yer almıştır." Taberânî'nin hocası İshâk b. İbrâhîm b. Ebi'l-Vers el-Ğazzî'nin biyografisi yazılmamıştır.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat* ile *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de *"Kim beni rüyada görürse, sanki uyanık halde görmüş gibi olur. Kim de beni görürse, hakkı görmüş olur Zira şeytan benim suretime giremez"* ifadesiyle rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler.

١١٧٥٩ – وعن أبي بكرة أن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ قال : مَنْ رَآني فِي الْمَنَامِ فَكَأَنَّمَا رَآني فِي الْيَقَظَةِ فذكر الحديث. رواه الطبراني وفيه الحكم بن ظهير وهو ضعيف.

11759. Ebû Bekre'nin naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim beni rüyasında görürse, sanki uyanık halde görmüş gibi olur..."* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Hakem b. Zuheyr zayıftır.

١١٧٦٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ شُرَيْحِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُقْبَةَ الْمَعَافِرِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ , سَمِعَ مَالِكَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْخَثْعَمِيَّ ، يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، مِثْلَ حَدِيثِ أَبِي قَتَادَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، قَالَ : مَنْ رَآنِي فِي الْمَنَامِ فَسَيَرَانِي فِي الْيَقَظَةِ ، وَلا يَتَمَثَّلُ الشَّيْطَانُ بِي .
رواه الطبراني وفيه من لم أعرفه.

11760. Mâlik b. Abdillah el-Has'amî de Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırarak Ebû Katâde hadisinin benzerini nakletmiştir. Ancak bu rivayette Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim beni rüyasında görürse, muhakkak beni uyanık halde de görecektir; zira şeytan benim suretime giremez."*

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde tanımadığım raviler vardır.[1]

١١٧٦١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدُوسِ بْنِ كَامِلٍ ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعٍ ، ثنا الْمُطَّلِبُ بْنُ زِيَادٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عِيسَى ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ لا يُخَيَّلُ عَلَى مَنْ رَآهُ . رواه الطبراني ورجاله ثقات.

11761. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisini rüyasında gören kimseye başka surette görünmezdi.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler.[2]

١١٧٦٢ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ أَنْبَأَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْخَطْمِيُّ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ أَنَّ أَبَاهُ قَالَ رَأَيْتُ فِى الْمَنَامِ كَأَنِّى أَسْجُدُ عَلَى جَبْهَةِ رَسُولِ اللَّهِ

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (19/296).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10510).

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- فَأَخْبَرْتُ بِذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ الرُّوحَ لاَ يَلْقَى الرُّوحَ. وَأَقْنَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأْسَهُ هَكَذَا فَوَضَعَ جَبْهَتَهُ عَلَى جَبْهَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

رواه أحمد بأسانيد أحدها هذا وهو متصل.

11762. Huzeyme b. Sâbit der ki: Ben rüyada kendimi Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) alnına secde ederken gördüm. Sonra bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlatınca: *"Muhakkak ki ruh ruh ile buluşur"* buyurdu. Sonra Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şu şekilde başını eğdi, Huzeyme de alnını O'nun alnı üzerine koydu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel birkaç isnâdla rivayet etmiş olup senetlerden biri budur ve muttasıldır.[1]

١١٧٦٣ - رواه الطبراني وقال : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، ثنا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ ، ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْمُؤَدِّبُ ، ثنا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ ، قَالا : ثنا حَمَّادُ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ الْخَطْمِيُّ ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ : رَأَى كَأَنَّهُ يَسْجُدُ عَلَى جَبْهَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اجْلِسْ وَاسْجُدْ وَاصْنَعْ كَمَا رَأَيْتَ. ورجالهما ثقات

11763. Aynı hadisi Taberânî de Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Huzeyme'ye: *"Otur, secde et, aynen rüyanda gördüğün gibi yap"* ifadeleriyle nakletmiştir.

★İki rivayetin de ravileri güvenilirdirler.[2]

١١٧٦٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ هُوَ ابْنُ فَارِسٍ أَنْبَأَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنِ ابْنِ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ الأَنْصَارِيِّ صَاحِبِ الشَّهَادَتَيْنِ عَنْ عَمِّهِ أَنَّ خُزَيْمَةَ بْنَ ثَابِتٍ الأَنْصَارِيَّ رَأَى فِي الْمَنَامِ أَنَّهُ سَجَدَ عَلَى جَبْهَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِذَلِكَ فَاضْطَجَعَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ صَدِّقْ بِذَلِكَ رُؤْيَاكَ. فَسَجَدَ عَلَى جَبْهَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

رواه أحمد عن شيخه عامر بن صالح الزبيري وثقه أحمد وأبو حاتم وضعفه جماعة وبقية رجاله ثقات.

11764. - Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), şahitliğini iki kişinin şahitliği yerine koyduğu kişinin oğlu- Umâre b. Huzeyme b. Sâbit el-Ensârî'nin bildirdiğine göre amcası Huzeyme b. Sâbit, rüyasında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) alnına secde ettiğini görmüş. Sonra

[1] Ahmed b. Hanbel (5/214, 215).
[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (3717).

Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) giderek rüyasını ona anlatmış. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanı üzerine uzanmış, o da alnına secde etmiş.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel hocası Âmir b. Sâlih ez-Zübeyrî'den naklen rivayet etmiş olup bu zatı Ahmed b. Hanbel ve Ebû Hâtim güvenilir kabul ederken, bir grup zayıf saymıştır. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.[1]

١١٧٦٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنِي أَبُو جَعْفَرٍ الْمَدِينِيُّ يَعْنِي الْخَطْمِيَّ قَالَ سَمِعْتُ عُمَارَةَ بْنَ عُثْمَانَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ يُحَدِّثُ عَنْ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ أَنَّهُ رَأَى فِي مَنَامِهِ أَنَّهُ يُقَبِّلُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ فَأَخْبَرَهُ بِذَلِكَ فَنَاوَلَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ فَقَبَّلَ جَبْهَتَهُ.

رواه أحمد وفيه عمارة بن عثمان و لم يرو عنه غير أبي جعفر الخطمي وبقية رجاله رجال الصحيح.

11765. Huzeyme b. Sâbit'in bildirdiğine göre o, rüyasında Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) öptüğünü görmüş. Sonra bunu anlatmış. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onun için ayağa kalkmış, o da alnından öpmüş.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Umâre b. Osmân'dan Ebû Câfer el-Hatmî'den başkası rivayette bulunmamıştır. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١١٧٦٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ حَدَّثَنَا الْمُثَنَّى قَالَ سَمِعْتُ أَنَساً يَقُولُ قَلَّ لَيْلَةٌ تَأْتِي عَلَيَّ إِلاَّ وَأَنَا أَرَى فِيهَا خَلِيلِي عَلَيْهِ السَّلاَمُ. وَأَنَسٌ يَقُولُ ذَلِكَ وَتَدْمَعُ عَيْنَاهُ.

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح.

11766. Müsenna (İbn Saîd) demiştir ki: Ben Enes'den şöyle işittim: "Dostumu (sallallahu aleyhi vesellem) rüyamda görmediğim çok az gece olmuştur." Enes bunu söylerken gözlerinden yaşlar akardı.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

---

[1] Ahmed b. Hanbel (5/216).
[2] Ahmed b. Hanbel (5/214).

(بَابُ تَعْبِيرُ الرُّؤْيَا)

Rüya Tabiri

١١٧٦٧ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نُصَيْرٍ الأَصْبَهَانِيُّ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَمْرٍو الْبَجَلِيُّ ، حَدَّثَنَا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : لا تُقَصُّ الرُّؤْيَا إِلا عَلَى عَالِمٍ ، أَوْ نَاصِحٍ .

رواه الطبراني في الصغير وفيه إسماعيل بن عمرو البجلي وثقه ابن حبان وغيره وضعفه جماعة.

11767. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rüyanı, âlim ya da nasihat ehlinden başkasına anlatma"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemul-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden İsmâîl b. Amr el-Becelî'yi İbn Hibbân ve başkası güvenilir kabul ederken bir grup bilgin zayıf görmüştür.[1]

١١٧٦٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، قَالَ : أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : رَأَيْتُ فِيمَا يَرَى النَّائِمُ غَنَمًا سُودًا تَتْبَعُهَا غَنَمٌ عُفْرٌ فَأَوَّلْتُ أَنَّ الْغَنَمَ السُّودَ الْعَرَبُ ، وَأَنَّ الْعُفْرَ الْعَجَمُ .

رواه البزار وفيه علي بن زيد وهو ثقة سيئ الحفظ وبقية رجاله رجال الصحيح

11768. Ebu't-Tufeyl'in naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Uykudaki herhangi bir kimsenin gördüğü gibi ben de rüyamda bir kara koyun sürüsü gördüm. Peşinden mor koyun sürüsü geliyordu. Kara koyun sürüsünü Araplara, mor koyun sürüsünü ise Acemlere yordum."*

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Ali b. Zeyd güvenilir olmakla beraber hafızası zayıftır. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١١٧٦٩ – وعن أبي هريرة عن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال : اللَّبَنُ فِي الْمَنَامِ فِطْرَةٌ.

رواه البزار وفيه محمد بن مروان وهو ثقة وفيه لين وبقية رجاله ثقات.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (903). Taberânî demiştir ki: "Hadisi, Hişâm b. Hassân'dan Mubârek b. Fadâle'den başkası rivayet etmemiş ve İsmâîl b. Amr hadisi rivayette tek kalmıştır."

2 Bezzâr (2130); Ahmed b. Hanbel (5/455); Ebû Ya'lâ (904). bak. İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî* (12/414).

11769. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rüyada süt görmek, fıtrata işarettir"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Mervan güvenilir olmakla beraber gevşekliği vardır. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.[1]

١١٧٧٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِسْكِينٍ ، نَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ الرَّبِيعِ ، نَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ عَمَّارٍ ، عَنْ إِسْحَاقَ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَبِّرُ عَلَى الأَسْمَاءِ . رواه البزار وفيه من لم أعرفه .

11770. Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) isimleri tabir ederdi.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım vardır.[2]

١١٧٧١ - وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ أَنَّ النَّبِي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ رَآنِي فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَآنِي فِي الْيَقْظَةِ . وَمَنْ رَأَى أَنَّهُ يَشْرَبُ لَبَنًا فَهِيَ الفِطْرَةُ . وَمَنْ رَأَى أَنَّ عَلَيْهِ دَرْعًا مِنْ حَدِيْدٍ فَهِيَ حَصَانَةُ دِيْنِهِ . وَمَنْ رَأَى أَنَّهُ يَبْنِي بَيْتًا فَهُوَ عَمَلٌ يَعْمَلُهُ . وَمَنْ رَأَى أَنَّهُ غَرَقَ فَهُوَ فِي النَّارِ.

رواه الطبراني وفيه الحكم بن ظهير وهو متروك.

11771. Ebû Bekre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim beni rüyasında görürse, gerçekte uyanık haldeyken görmüş gibi olur. Kim rüyada kendisini süt içerken görürse bu, fıtrata işarettir. Kim rüyada üzerinde çelikten bir zırh görürse bu, dininin sağlamlığına işarettir. Kim rüyada kendisini bir ev inşa ederken görürse, bu işleyeceği bir amele işarettir. Kim de rüyasında boğulduğunu görürse, bu da cehennemlik olduğuna işarettir."*

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Hakem b. Zuheyr metruktur.

١١٧٧٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ النَّضْرِ الْعَسْكَرِيُّ ، وَجَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ ، قَالا : ثنا الْوَلِيدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مِسْرَحٍ الْحَرَّانِيُّ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَطَا الْقُرَشِيُّ الْحَرَّانِيُّ ، عَنْ مَسْلَمَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْجُهَنِيِّ ، عَنْ عَمِّهِ أَبِي مَشْجَعَةَ بْنِ رِبْعِيٍّ الْجُهَنِيِّ ، عَنِ ابْنِ زِمْلٍ الْجُهَنِيِّ ، قَالَ : " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى الصُّبْحَ ، قَالَ : وَهُوَ ثَانٍ رِجْلَهُ : سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ ، وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ ، إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا سَبْعِينَ مَرَّةً ثُمَّ يَقُولُ سَبْعِينَ بِسَبْعِ مِائَةٍ : لا خَيْرَ لِمَنْ كَانَتْ ذُنُوبُهُ فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ أَكْثَرَ مِنْ

---

[1] Bezzâr (2127). Ayrıca demiştir ki: "Hadisi Hişâm'dan, Muhammed ve Avn b. Umâre'den başkasının rivayet ettiğini bilmiyoruz. Avn ise hadiste gerçektir."

[2] Bezzâr (2117). Ayrıca demiştir ki: "Hadisi Enes'den başkası rivayet etmemiştir."

سَبْعِمِائَةٍ ثُمَّ يَسْتَقْبِلُ النَّاسَ بِوَجْهِهِ وَكَانَ يُعْجِبُهُ الرُّؤْيَا ، فَيَقُولُ : هَلْ رَأَى أَحَدٌ مِنْكُمْ شَيْئًا ؟ " قَالَ ابْنُ زِمْلٍ : فَقُلْتُ : أَنَا يَا نَبِيَّ اللَّهِ ، قَالَ : خَيْرًا تَلْقَاهُ ، وَشَرًّا تَوَقَّاهُ ، وَخَيْرًا لَنَا ، وَشَرًّا عَلَى أَعْدَائِنَا ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ، اقْصُصْ رُؤْيَاكَ ، فَقُلْتُ : رَأَيْتُ جَمِيعَ النَّاسِ عَلَى طَرِيقٍ رَحْبٍ سَهْلٍ لاحِبٍ ، وَالنَّاسُ عَلَى الْجَادَّةِ مُنْطَلِقِينَ ، فَبَيْنَاهُمْ كَذَلِكَ إِذْ أَشْفَى ذَلِكَ الطَّرِيقُ عَلَى مَرْجٍ لَمْ تَرَ عَيْنَايَ مِثْلَهُ يَرِفُّ رَفِيفًا ، وَيَقْطُرُ نَدَاهُ فِيهِ مِنْ أَنْوَاعِ الْكَلأِ ، وَكَأَنِّي بِالرَّعْلَةِ الأُولَى حَتَّى أَشْفَوْا عَلَى الْمَرْجِ كَبَّرُوا ، ثُمَّ رَكِبُوا رَوَاحِلَهُمْ فِي الطَّرِيقِ ، فَمِنْهُمُ الْمُرْتِعُ ، وَمِنْهُمُ الآخِذُ الضِغْثَ ، وَمَضَوْا عَلَى ذَلِكَ ، قَالَ : ثُمَّ قَدِمَ عِظَمُ النَّاسِ ، فَلَمَّا أَشْفَوْا عَلَى الْمَرْجِ كَبَّرُوا ، فَقَالُوا : خَيْرُ الْمَنْزِلِ ، فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَمِيلُونَ يَمِينًا وَشِمَالا ، فَلَمَّا رَأَيْتُ ذَلِكَ لَزِمْتُ الطَّرِيقَ حَتَّى آتِيَ أَقْصَى الْمَرْجِ ، فَإِذَا أَنَا بِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلَى مِنْبَرٍ فِيهِ سَبْعُ دَرَجَاتٍ ، وَأَنْتَ فِي أَعْلاهَا دَرَجَةً ، وَإِذَا عَنْ يَمِينِكَ رَجُلٌ آدَمُ شَثْلٌ أَقْنَى ، إِذَا هُوَ تَكَلَّمَ يَسْمُو ، فَيَفْرُعُ الرِّجَالَ طُولا ، وَإِذَا عَنْ يَسَارِكَ رَجُلٌ تَارٌّ رَبْعَةٌ أَحْمَرُ كَثِيرُ خِيلانِ الْوَجْهِ ، كَأَنَّمَا حُمِّمَ شَعْرُهُ بِالْمَاءِ ، إِذَا هُوَ تَكَلَّمَ أَصْغَيْتُمْ لَهُ إِكْرَامًا ، وَإِذَا أَمَامَكَ شَيْخٌ أَشْبَهُ النَّاسِ بِكَ خَلْقًا وَوَجْهًا كُلُّكُمْ تَؤُمُّونَهُ تُرِيدُونَهُ ، وَإِذَا أَمَامَ ذَلِكَ نَاقَةٌ عَجْفَاءُ شَارِفٌ ، وَإِذَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، كَأَنَّكَ تَتَّقِيهَا ، قَالَ : فَانْتُقِعَ لَوْنُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ سَاعَةً ، ثُمَّ سُرِّيَ عَنْهُ ، فَقَالَ : أَمَّا مَا رَأَيْتَ مِنَ الطَّرِيقِ السَّهْلِ الرَّحْبِ اللاحِبِ ، فَذَلِكَ مَا حُمِّلْتُمْ عَلَيْهِ مِنَ الْهُدَى وَأَنْتُمْ عَلَيْهِ ، وَأَمَّا الْمَرْجُ الَّذِي رَأَيْتَ ، فَالدُّنْيَا وَعُصَارَةُ عَيْشِهَا مَضَيْتُ أَنَا وَأَصْحَابِي لَمْ نَتَعَلَّقْ بِهَا شَيْئًا ، وَلَمْ نُرِدْهَا وَلَمْ تُرِدْنَا ، ثُمَّ جَاءَتِ الرَّعْلَةُ الثَّانِيَةُ بَعْدَنَا ، وَهُمْ أَكْثَرُ مِنَّا ضِعَافًا فَمِنْهُمُ الْمُرْتِعُ ، وَمِنْهُمُ الآخِذُ الضِغْثَ وَنَحْوَهُ عَلَى ذَلِكَ ، ثُمَّ جَاءَ عِظَمُ النَّاسِ ، فَمَالُوا فِي الْمَرْجِ يَمِينًا وَشِمَالا ، فَإِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ، أَمَّا أَنْتَ فَمَضَيْتَ عَلَى طَرِيقَةٍ صَالِحَةٍ ، فَلَمْ تَزَلْ عَلَيْهَا حَتَّى تَلْقَانِي ، وَأَمَّا الْمِنْبَرُ الَّذِي رَأَيْتَ فِيهِ سَبْعَ دَرَجَاتٍ وَأَنَا فِي أَعْلَى دَرَجَةٍ ، فَالدُّنْيَا سَبْعَةُ آلافِ سَنَةٍ وَأَنَا فِي آخِرِهَا أَلْفًا ، وَأَمَّا الرَّجُلُ الَّذِي رَأَيْتَ عَلَى يَمِينِي الآدَمُ الشَّثْلُ ، فَذَلِكَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ إِذَا هُوَ تَكَلَّمَ يَعْلُو الرِّجَالَ بِفَضْلِ صَلاحِ اللَّهِ إِيَّاهُ ، وَالَّذِي رَأَيْتَ عَنْ يَسَارِي التَّارُ الرَّبْعَةُ الْكَبِيرُ خِيلانِ الْوَجْهِ ، فَكَأَنَّمَا حُمِّمَ شَعْرُهُ بِالْمَاءِ ، فَذَاكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ نُكْرِمُهُ لإِكْرَامِ اللَّهِ إِيَّاهُ ، وَأَمَّا الشَّيْخُ الَّذِي رَأَيْتَ أَشْبَهَ النَّاسِ بِي خَلْقًا وَوَجْهًا ، فَذَلِكَ أَبُونَا إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِالسَّلامُ كُلُّنَا نَؤُمُّهُ وَنَقْتَدِي بِهِ ، وَأَمَّا النَّاقَةُ الَّتِي رَأَيْتَ

وَرَأَيْتَنِي أَتَّقِيهَا فَهِيَ السَّاعَةُ عَلَيْنَا تَقُومُ لا نَبِيَّ بَعْدِي وَلا أُمَّةَ بَعْدَ أُمَّتِي ، قَالَ : فَمَا سَأَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ عَنْ رُؤْيَا بَعْدَهَا إِلا أَنْ يَجِيءَ الرَّجُلُ فَيُحَدِّثُهُ بِهَا مُتَبَرِّعًا.

رواه الطبراني وفيه سليمان بن عطاء القرشي وهو ضعيف.

11772. İbn Ziml el-Cühenî anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazını kıldıktan sonra ayağını katlayarak yetmiş kere *"Sübhânallahi ve-bihamdihi ve-estağfirullah, innehû kâne tevvâba"* (Allah'ı hamd ile tespih eder. Allah'tan bağışlanmak dilerim. Kuşkusuz Allah tövbeleri çokça kabul eder)" dedikten sonra şöyle buyururdu: *"Yetmiş sayısı, yedi yüz muamelesi görür. Günde işlediği günahların sayısı yedi yüzden fazla olan kimsede hayır olmaz."* Sonra yüzünü cemaate dönerdi. Rüya dinlemekten hoşlanırdı. Bu sebeple *"İçinizde rüya gören var mı?"* diye sorardı.

İbn Ziml der ki: "Ben gördüm, ya Resûlallah" dedim. *"Hayrını göresin, şerrinden korunasın. Hayırsa bizim, şerse düşmanlarımızın başına. Hamd olsun âlemlerin rabbi Allah'a. Rüyanı anlat"* buyurdu.

Ben de şöyle anlattım: Bütün insanları geniş, rahat bir yola girmişler ilerlerken gördüm. Onlar bu halde iken yol, henüz gözlerimin benzerine tanık olmadığı bir çayırın/otlağın kenarına geldi; her taraf yemyeşildi. Bir taraftan da yağmur çiseliyordu. İçinde türlü türlü bitkiler vardı. Derken kendimi ilk atlı kafilesi içinde gördüm. Atlılar çayırın kenarına gelince tekbir getirdiler. Sonra bineklerine binip yollarına devam ettiler. Kimisi iyice otlandı, kimisi saman çöpü aldı ve bu şekilde yollarına devam ettiler. Sonra insanların kalabalık kısmı geldi. Çayırın başına gelince tekbir getirerek "Burası konaklamak için ne güzel bir yerdir" dediler. Onların sağa sola sapmalarını adetâ görür gibiydim. Bunu görünce, ben yoluma devam ettim. Tâ çayırın sonuna kadar vardım. Bir de baktım ki, yedi basamaklı bir minber üzerinde sen varsın ya Resûlallah. Minberin en üst basamağında sen duruyordun. Senin sağında esmer, iri yapılı ve koç burunlu bir zat vardı. Konuşurken, yükseliyor, boyu bütün erkeklerin boyunu geçiyordu. Solunda yapılı, orta boylu, kızıl tenli, çok parlak yüzlü, sanki saçlarını suyla ıslatmış bir zat vardı. O konuştuğu zaman, kendisine saygıdan hep beraber ona kulak kesiliyordunuz. Önünüzde ise yaşlı bir zat vardı. Yaratılış ve simaca insanların sana en çok benzeyeniydi. Herkes ona doğru yöneliyor, ona gitmek istiyordu. Onun önünde de cılız yaşlı bir dişi deve vardı ve sen ya Resûlallah, sanki o deveden korunmaya çalışıyordun.

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) rengi değişti, bir süre öyle kaldı, sonra kendine gelince şöyle buyurdu: *"Görmüş olduğun o rahat/düz ve*

geniş yol, size rehberlik eden hidayeti temsil etmektedir. Siz o yol üzeresiniz. Görmüş olduğun çayırlık ise dünya ve dünyanın müreffeh geçimliğini temsil etmektedir. Ben ve ashâbım yoldan geçip gittik ve biz o hayattan hiçbir şeye bağlanıp kalmadığımız gibi, o hayat da bize yapışıp kalmadı. (Yani ne biz onu istedik, ne de o bizi istedi). Sonra bizim ardımızdan ikinci nesil geldi ki onlar bizden kat kat fazla idiler. Kimisi ondan iyice beslendi, kimisi bir avuç saman vs. aldı. Sonra insanların en kalabalık kısmı geldi ve meranın sağına soluna temayül gösterdiler. Kuşkusuz biz Allah'tan gelmişiz yine ona döneceğiz.

Sen ise düzgün bir yol üzere devam ettin. Benimle buluşuncaya kadar da aynı minval üzere devam edeceksin. Yedi basamaklı ve beni en üst basamağında gördüğün minbere gelince, dünya yedi bin yıllıktır ve ben son bin yılda gönderildim.

Sağımda gördüğün esmer, iri yapılı zat, Hz. Mûsa'dır. O, Allah'ın kendisiyle konuşmuş olmasının faziletiyle konuşurken, sair erkeklerden daha yüksek boylu olur.

Solumda gördüğün yapılı, orta boylu, âdeta yüzünü suyla yıkamışçasına çok parlak yüzlü olan zat da İsa b. Meryem'dir. Allah onu yücelttiği için kendisine saygı duyulur.

Yaratılış ve simaca insanların bana en çok benzeyeni olarak gördüğün ihtiyar ise atamız Hz. İbrâhîm'dir. Hepimiz onu önder edinir, ona uyarız.

Beni kendisinden korunmaya çalışırken gördüğün dişi deve de kıyamettir. Zira kıyamet, bizim üzerimize kopacaktır. Ne benden sonra başka bir peygamber, ne de benim ümmetimden sonra başka bir ümmet gelecektir."

Ondan sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) başka rüya sormadı. Ancak herhangi biri kendisi gelir, gönüllü olarak rüyasını anlatırsa, anlatırdı.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Süleymân b. Atâ el-Kureşî zayıftır.

١١٧٧٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ وَاهِبِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ أَنَّهُ قَالَ رَأَيْتُ فِيمَا يَرَى النَّائِمُ لَكَأَنَّ فِى إِحْدَى أُصْبُعَىَّ سَمْنًا وَفِى الأُخْرَى عَسَلاً فَأَنَا أَلْعَقُهُمَا فَلَمَّا أَصْبَحْتُ ذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ فَقَالَ تَقْرَأُ الْكِتَابَيْنِ التَّوْرَاةَ وَالْفُرْقَانَ. فكان يقروهما.

رواه أحمد وفيه ابن لهيعة وفيه ضعف.

11773. Abdullah b. Amr b. el-Âs anlatıyor: Uykudaki birinin gördüğü gibi rüya gördüm. Sanki parmaklarımdan birinde yağ, diğerinde bal, onları yalıyordum. Sabah olunca bunu Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem)

anlattım. Buyurdu ki: *"Sen iki kitabı; Tevrat'ı ve Kur'ân'ı okuyacaksın."* Nitekim Abdullah bu iki kitabı okurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa'da zayıflık vardır.

١١٧٧٤ - وَعَنْ زَكَرِيَّا بِنْ إِبْرَاهِيْمُ بِنْ عَبْدُ الله بِنْ مُطِيْعُ عَنْ أَبِيْهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ : رَأَى مُطِيْعُ بِنْ الأَسْوَدَ فِي مَنَامِهِ أَنَّهُ أَهْدَي إِلَيْهِ جِرَابُ تَمْرٍ فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِي صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : " هَلْ بِأَحَدٍ مِنْ فَتَيَاتِكَ حَمْلُ ؟ " . قَالَ : نَعَمْ بِامْرَأَةٍ مِنْ بَنِي لَيْثْ وَهِيَ أُمُّ عَبد الله . قَالَ : " إِنَّهَا سَتَلِدُ غُلَامًا " . فَوَلَدَتْ غُلاَماً فَأَتَى بِهِ النَّبِي صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَمَّاهُ عَبْدُ الله وَحَنَكَهُ بِتَمْرَةٍ وَدَعَا لَهُ بِالْبَرَكَةِ

رواه الطبراني عن زكريا عن إبراهيم و لم أعرفهما.

11774. Zekeriyyâ b. İbrâhîm b. Abdillah b. Mutî, babasından, o da dedesinden bildiriyor: Mutî b. el-Esved rüyasında kendisine bir çanta kuru hurma hediye edildiğini gördü. Sonra bunu Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) anlatınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Genç hanımlarından hamile olanı var mı?"* diye sordu. Mutî: "Evet. Leys oğullarından olan hanımım, Ümmü Abdullah hamile" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"O, erkek çocuk dünyaya getirecek"* buyurdu. Dediği gibi hanımı bir erkek çocuk dünyaya getirdi. Sonra Mutî onu alıp Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) getirdi ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona Abdullah ismini verdi, bir hurmayı ağzında ezerek onun damağına sürdü ve onun için bereket diledi.

★Hadisi Taberânî, Zekeriyyâ b. İbrâhîm'den nakletmiştir ki, ne onu, ne de babasını tanıyorum.

١١٧٧٥ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الأَسْفَاطِيُّ ، ثنا مُوسَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ السَّلَفِيُّ ، ثنا عُمَرُ بْنُ سَعِيدٍ الأَبَحُّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، قَالَ : هَلْ أَحَدٌ مِنْكُمْ رَأَى رُؤْيَا ؟ " ، فَقَالَتْ عَائِشَةُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، رَأَيْتُ ثَلاثَةَ أَقْمَارٍ هَوَيْنَ فِي حُجْرَتِي ، فَقَالَ لَهَا : إِنْ صَدَقَتْ رُؤْيَاكِ دُفِنَ فِي بَيْتِكِ ، أُرَاهُ قَالَ : أَفْضَلُ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، فَقُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، وَهُوَ أَفْضَلُ أَقْمَارِهَا ، ثُمَّ قُبِضَ أَبُو بَكْرٍ ، ثُمَّ قُبِضَ عُمَرُ ، فَدُفِنُوا فِي بَيْتِهَا.

رواه الطبراني وفيه عمر بن سعيد الأبح وهو ضعيف.

11775. Ebû Bekre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İçinizde hiç kimse rüya gördü mü?"* diye sordu. Hemen Âişe: "Ya Resûlallah! Ben üç Ay'ın kucağıma düştüğünü gördüm" dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rüyan doğru çıkacak ve senin evine cennet ehlinin en hayırlısı gömülecektir "* buyurdu. Çok geçmeden Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etti ki, o Âişe'nin gördüğü Ay'ların en üstünü idi. Sonra Ebû Bekir, sonra da Ömer vefat etti ve ikisi de onun evine defnedildiler.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ömer b. Saîd el-Ebah zayıftır.

١١٧٧٦ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ أَيُّوبَ ، عَنْ نَافِعٍ ، أَوْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّهَا قَالَتْ : رَأَيْتُ كَأَنَّ ثَلاثَةَ أَقْمَارٍ سَقَطْنَ فِي حُجْرَتِي، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ : إِنْ صَدَقَتْ رُؤْيَاكِ دُفِنَ فِي بَيْتِكِ خَيْرُ أَهْلِ الأَرْضِ ثَلاثَةً ، فَلَمَّا مَاتَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ لَهَا أَبُو بَكْرٍ : خَيْرُ أَقْمَارِكِ يَا عَائِشَةُ ، وَدُفِنَ فِي بَيْتِهَا أَبُو بَكْرٍ ، وَعُمَرُ .

رواه الطبراني في الكبير وهذا سياقه والأوسط عن عائشة من غير شك ورجاله الكبير رجال الصحيح.

11776. Nâfi ya da Muhammed b. Sîrin, Hz. Âişe'den bildiriyor: Ben rüyamda üç Ay'ın kucağıma düştüğünü gördüm. Ebû Bekir: "Eğer rüyan doğru çıkarsa, senin evine yeryüzü halkının en hayırlıları olan üç kişi defnedilecektir" dedi. Sonra Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince Ebû Bekir, Âişe'ye: "İşte gördüğün Ay'ların en hayırlısı ey Âişe" dedi.

Daha sonra (vefat ettiklerinde) Ebû Bekir ve Ömer de onun evine defnedildiler.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de bu ifadeyle rivayet etmiştir. Aynı hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta da yine Âişe'den nakletmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/48).

(كِتَابُ القَدَرِ)

KADER KİTABI

(بَابُ فِيمَا سَبَقَ مِنَ اللهِ سُبْحَانَهُ فِي عِبَادِهِ وَبَيَانِ أَهْلِ الجَنَّةِ وَأَهْلِ النَّارِ)

Yüce Allah'ın Kulları Hakkında Önceden Verdiği Hüküm; Cennetlikler ve Cehennemliklerin Beyanı

١١٧٧٧ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نا الْهَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ ، قَالَ : نا سُلَيْمَانُ بْنُ عُتْبَةَ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ مَيْسَرَةَ ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، قَالَ : " خَلَقَ اللَّهُ ، تَبَارَكَ وَتَعَالَى ، آدَمَ حِينَ خَلَقَهُ فَضَرَبَ كَتِفَهُ الْيُمْنَى فَأَخْرَجَ ذُرِّيَّةً بَيْضَاءَ كَأَنَّهُمُ الذَّرُّ ، وَضَرَبَ كَتِفَهُ الْيُسْرَى فَأَخْرَجَ ذُرِّيَّةً سَوْدَاءَ كَأَنَّهُمُ الْحُمَمُ ، فَقَالَ لِلَّذِي فِي يَمِينِهِ : إِلَى الْجَنَّةِ وَلَا أُبَالِي ، وَقَالَ لِلَّذِي فِي يَسَارِهِ : إِلَى النَّارِ وَلَا أُبَالِي.

رواه أحمد والبزار والطبراني ورجاله رجال الصحيح.

11777. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah, Âdem'i yarattığı zaman onun sağ omzuna vurdu ve küçük karıncalar gibi beyaz bir nesil çıkardı. Sol omzuna vurdu. Oradan da kömür gibi simsiyah bir nesil çıkardı. Sonra sağ elindekiler için «Hiç tereddütsüz bunlar cennete gireceklerdir», sol avucundakiler için de «Hiç tereddütsüz bunlar da cehennemlik olacaklardır» buyurdu."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١١٧٧٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا سَعِيدٌ الْجُرَيْرِىُّ عَنْ أَبِى نَضْرَةَ قَالَ مَرِضَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ فَدَخَلَ عَلَيْهِ أَصْحَابُهُ

---

[1] Ahmed b. Hanbel ve oğlu Abdullah (6/441); Bezzâr (2144). Senedinde ismi geçen Ebu'r-Rabî Süleymân b. Utbe'yi İbn Maîn zayıf görürken, Duhaym, İbn Hibbân güvenilir kabul etmiş, Ebû Hâtim de "sakıncasızdır" değerlendirmesini yapmıştır. Bezzâr demiştir ki: "Hadisin bu ifadeyle yalnız bu senetle rivayet edildiğini biliyoruz." Ancak beyaz ve siyah nesillerin zikri, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tarafından siyahi olduğu halde cennete gireceği kesin belirtilen Bilal-i Habeşî'nin durumuna ters düşmektedir. Fakat hadis amel anlamına yorulursa o başka. Doğrusunu Allah bilir.

يَعُودُونَهُ فَبَكَى فَقِيلَ لَهُ مَا يُبْكِيكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ أَلَمْ يَقُلْ لَكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُذْ مِنْ شَارِبِكَ ثُمَّ أَقِرَّهُ حَتَّى تَلْقَانِي. قَالَ بَلَى وَلَكِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَبَضَ قَبْضَةً بِيَمِينِهِ وَقَالَ هَذِهِ لِهَذِهِ وَلاَ أُبَالِي وَقَبَضَ قَبْضَةً أُخْرَى يَعْنِي بِيَدِهِ الأُخْرَى جَلَّ وَعَلاَ فَقَالَ هَذِهِ لِهَذِهِ وَلاَ أُبَالِي. فَلاَ أَدْرِي فِي أَيِّ الْقَبْضَتَيْنِ أَنَا.

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

11778. Ebû Nadre'nin bildirdiğine göre Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından Ebû Abdillah adında bir zata dostları hasta ziyaretinde bulundular. Yanına girdiklerinde Ebû Abdillah ağlıyordu. "Niçin ağlıyorsun? Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) sana *«Bıyığından bir kıl al ve sonra benimle buluşuncaya dek onu koru»* buyurmadı mı?" dediler. O da şöyle yanıt verdi: "Evet. Öyle buyurdu. Fakat ben Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken de işittim: *"Kuşkusuz Yüce Allah sağ eliyle bir tutam, diğer eliyle bir tutam aldı ve "Bu, bunun (cennet) için. Bu da bunun (cehennem) için. Bunda en ufak bir tereddüt yoktur"* buyurdu. Ben hangi tutam içinde yer aldığımı bilmiyorum!"

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١١٧٧٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سَوَّارٍ حَدَّثَنَا لَيْثٌ - يَعْنِي ابْنَ سَعْدٍ - عَنْ مُعَاوِيَةَ عَنْ رَاشِدِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ قَتَادَةَ السُّلَمِيِّ أَنَّهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ خَلَقَ آدَمَ ثُمَّ أَخَذَ الْخَلْقَ مِنْ ظَهْرِهِ وَقَالَ هَؤُلاَءِ فِي الْجَنَّةِ وَلاَ أُبَالِي. وَهَؤُلاَءِ فِي النَّارِ وَلاَ أُبَالِي. قَالَ فَقَالَ قَائِلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَعَلَى مَاذَا نَعْمَلُ قَالَ عَلَى مَوَاقِعِ الْقَدَرِ.

رواه أحمد ورجاله ثقات .

11779. Abdurrahman b. Katâde es-Sülemî bildiriyor: Ben Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Kuşkusuz Yüce Allah, Âdem'i yarattı. Sonra onun belinden mahlûkatı çıkardı ve «Bunlar cennetlik, bunlar da cehennemliktirler. Bunda en ufak bir kuşku yoktur»* buyurdu." Dinleyenlerden biri: "Ya Resûlallah! O zaman neye göre amel edeceğiz?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Kaderle çizilen ölçülerine göre"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler.[2]

---

1 Ahmed b. Hanbel (4/176-177).

2 Ahmed b. Hanbel (4/186); İbn Hibbân, *Sahîh* (338).

١١٧٨٠ - حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ سِنَانٍ أَبُو عَوْنٍ ، عَنْ ثَابِتٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ : إِنَّ اللَّهَ قَبَضَ قَبْضَةً فَقَالَ : لِلْجَنَّةِ بِرَحْمَتِي ، وَقَبَضَ قَبْضَةً فَقَالَ : لِلنَّارِ وَلا أُبَالِي .

رواه أبو يعلى وفيه الحكم بن سنان الباهلي قال أبو حاتم : عنده وهم كثير وليس بالقوي ومحله الصدق يكتب حديثه وضعفه الجمهور وبقية رجاله رجال الصحيح.

11780. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kuşkusuz Allah bir tutam aldı ve «Bunlar rahmetimle cennetliktirler» buyurdu. Bir tutam daha aldı ve «Bunlar da, tereddütsüz cehennemliktirler» buyurdu"* dedi.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Hakem b. Sinân el-Bâhilî hakkında Ebû Hâtim "Çok yanılırdı. Güçlü biri olmamakla beraber doğru/dürüst olduğu söylenebilir. Hadisi yazılır" derken, çoğunluk kendisini zayıf görmüştür. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١١٧٨١ - حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ ، قَالَ : أَنْبَأَنَا رَوْحُ بْنُ الْمُسَيَّبِ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا يَزِيدُ الرَّقَاشِيُّ ، عَنْ غُنَيْمِ بْنِ قَيْسٍ ، عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، قَالَ : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَمَّا خَلَقَ آدَمَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، قَبَضَ مِنْ طِينَتِهِ قَبْضَتَيْنِ قَبْضَةً بِيَمِينِهِ وَقَبْضَةً بِيَدِهِ الأُخْرَى ، فَقَالَ لِلَّذِي بِيَمِينِهِ : هَؤُلاءِ لِلْجَنَّةِ وَلا أُبَالِي ، وَقَالَ لِلَّذِي بِيَدِهِ الأُخْرَى : هَؤُلاءِ لِلنَّارِ وَلا أُبَالِي ، ثُمَّ رَدَّهُمْ فِي صُلْبِ آدَمَ فَهُمْ يَتَنَاسَلُونَ عَلَى ذَلِكَ إِلَى الآنَ .

رواه البزار والطبراني في الكبير والأوسط وفيه روح بن المسيب قال ابن معين : صويلح . وضعفه غيره.

11781. Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kuşkusuz Yüce Allah, Âdem'i yarattığında onun çamurundan iki tutam aldı: Bir tutam sağ eliyle, bir tutam da diğer eliyle aldı ve sağ eliyle aldıkları için «Bunlar tereddütsüz cennetliktirler», diğer eliyle aldıkları için ise «Bunlar da tereddütsüz cehennemliktirler» buyurdu. Sonra hepsini Âdem'in sulbüne iade etti. Onlar şu ana kadar hep bu esas üzere üremektedirler."*

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ile *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ravh b. el-Müseyyeb hakkında İbn Maîn "İyi biri olduğu söylenebilir" derken, başkaları onu zayıf görmüşlerdir.[2]

---

[1] Ebû Ya'lâ (3422, 3453).

[2] Bezzâr (2143). Senedinde ismi geçen Yezîd er-Rakkâşî zayıftır. Ayrıca Bezzâr demiştir ki: "Hadisi Ebû Mûsa'dan başka bir kimsenin bu ifadeyle rivayet ettiğini bilmiyoruz."

١١٧٨٢ - وَعَنْ أَبِي سَعِيدٌ عَنِ النَّبِي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ : أَنَّهُ قَالَ فِي القَبْضَتَيْنِ : " هَذِهِ فِي الجَنَّةِ وَلاَ أُبَالِي وَهَذِهِ فِي النَّارِ وَلا أُبَالِي .

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح غير نمر بن هلال وثقه أبو حاتم.

11782. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) iki tutam ile ilgili olarak *"Bunlar, tereddütsüz cennetlik, bunlar da tereddütsüz cehennemliktirler"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, Nemr b. Hilâl hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Ancak Nemr'i de Ebû Hâtim güvenilir olarak değerlendirmiştir.[1]

١١٧٨٣ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ ، نا أَبو أَحْمَدَ ، نا سُفْيَانُ ، عَنْ أَيُّوبَ , وَإِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ أَنَّهُ قَالَ فِي الْقَبْضَتَيْنِ : هَؤُلاءِ لِهَذِهِ ، وَهَؤُلاءِ لِهَذِهِ قَالَ : فَتَفَرَّقَ النَّاسُ وَهُمْ لا يَخْتَلِفُونَ فِي الْقَدَرِ .

رواه البزار والطبراني في الصغير ورجال البزار رجال الصحيح.

11783. İbn Ömer'in naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) iki tutam ile ilgili olarak *"Bunlar, bunun için, bunlar da bunun içindir"* buyurmuştur. Sonra *"Buna göre insanlar (iki gruba) dağılmışlardır. Ancak kaderleri değişmez"* demiştir.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemus-sağîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup Bezzâr'ın ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١١٧٨٤ - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ ، حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ ، عَنْ رَاشِدِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ قَتَادَةَ السُّلَمِيِّ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ ، أَنَّ رَجُلا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَنَبْتَدِئُ الأَعْمَالَ أَمْ قَدْ قُضِيَ الْقَضَاءُ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ : " إِنَّ اللَّهَ أَخَذَ ذُرِّيَّةَ آدَمَ مِنْ ظَهْرِهِ ، ثُمَّ أَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ ، ثُمَّ أَفَاضَ بِهِمْ فِي كَفَّةٍ ، فَقَالَ : هَؤُلاءِ فِي الْجَنَّةِ وَهَؤُلاءِ فِي النَّارِ ، فَأَهْلُ الْجَنَّةِ مُيَسَّرُونَ لِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، وَأَهْلُ النَّارِ مُيَسَّرُونَ لِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ.

رواه البزار والطبراني وفيه بقية بن الوليد وهو ضعيف ويحسن حديثه بكثرة الشواهد وإسناد الطبراني حسن.

---

[1] Bezzâr (2142). Bezzâr demiştir ki: "Hadisin Ebû Saîd'den başka bir tarikle rivayet edildiğini bilmiyoruz. Nemr b. Hilâl, Basralı olup sakıncasızdır. Kendisinden İmrân el-Kattân ve Müslim rivayette bulunmuştur. Fakat bu hadise mütabii yoktur. "

[2] Bezzâr (2141); Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (362). Bak. *es-Silsiletu's-sahîha* (46).

11784. Hişâm b. Hakîm b. Hizâm'dan nakledildiğine göre bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek "Ya Resûlallah! Biz amelleri baştan mı yapmaktayız? Yoksa hüküm çoktan verildi mi?" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise şu karşılığı verdi: *"Kuşkusuz Yüce Allah, Âdem'in belinden zürriyetini çıkardı. Sonra onları kendilerine şahit tuttu. Sonra onları iki avucuna veya bir avucuna yayarak «Bunlar cennetlik, bunlar da cehennemliktir» buyurdu. Cennetliklere cennet ahalisinin amelini işlemek kolaylaştırılmaktadır. Cehennemliklere de cehennem ahalisinin amelini işlemek kolaylaştırılmaktadır."*

★Hadisi Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Bakıyye b. el-Velîd zayıf olmakla beraber şahitlerinin çokluğu sebebiyle hadis hasendir. Taberânî'nin senedi de hasendir.[1]

١١٧٨٥ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، ثنا الْبَرَاءُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْغَنَوِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ الْحَسَنَ يُحَدِّثُ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، قَالَ : لَمَّا أن حَضَرَهُ الْمَوْتُ بَكَى ، فَقَالُوا : مَا يُبْكِيكَ ؟ فَقَالَ : وَاللَّهِ مَا أَبْكِي جَزَعًا مِنَ الْمَوْتِ ، وَلا عَلَى دُنْيَا أُخَلِّفُهَا بَعْدِي ، وَلَكِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، يَقُولُ : " إِنَّمَا هِيَ قَبْضَتَانِ ، فَقَبْضَةٌ فِي النَّارِ ، وَقَبْضَةٌ فِي الْجَنَّةِ ، فَلا أَدْرِي مِنْ أَيِّ الْقَبْضَتَيْنِ أَكُونُ ؟.

رواه الطبراني وفيه البراء بن عبد الله الغنوي وهو ضعيف والحسن لم يدرك معاذا .

11785. Muâz b. Cebel, ölüm döşeğine yatınca ağladı. Kendisine "Niçin ağlıyorsun?" denince şöyle cevap verdi: "Vallahi ne ölümden korktuğum için, ne de geride bıraktığım dünyalık için ağlıyorum. Fakat ben Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: «*Her şey (Rahman'ın) iki avuc(un)dan ibarettir: Bir avuç cehennemlik, bir avuç da cennetliktir.*» Hangi avuçta yer alacağımı bilmiyorum."

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Berâ b. Abdillah el-Ğanevî zayıftır. Ayrıca Hasan, Muâz'a yetişememiştir.[2]

١١٧٨٦ – حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ ، ثنا يُوسُفُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَعْنَى ، ثنا عَبْدُ الأَعْلَى ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ عَلَى الْمِنْبَرِ ، وَكَانَ قَلِيلَ الْحَدِيثِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَخْرَجَ ذُرِّيَّةَ

[1] Bezzâr (2140); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (22/169).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (20/172); Ahmed b. Hanbel (5/239).

آدَمَ مِنْ صُلْبِهِ حَتَّى مَلَؤُوا الأَرْضَ وَكَانُوا هَكَذَا ، فَضَمَّ جَعْفَرٌ يَدَيْهِ إِحْدَاهُمَا عَلَى الأُخْرَى.

رواه الطبراني وفيه جعفر بن الزبير وهو متروك .

11786. Muâviye'nin bildirdiğine göre -ki Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) pek az hadis rivayet etmiştir- Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kuşkusuz Yüce Allah, Âdem'in sulbünden onun neslini çıkardı. Öyle ki bütün yeryüzünü onlarla doldurdular. Şöyle idiler."* Bunu söylerken ravi Câfer (b. ez-Zübeyr) ellerini birbiri üzerine katladı.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Câfer b. ez-Zübeyr metruktur.[1]

١١٧٨٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي خَيْثَمَةَ , ثنا مُجَاهِدُ بْنُ مُوسَى , ثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ , ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ , عَنِ ابْنِ مُجَاهِدٍ , عَنْ مُجَاهِدٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ فَبَسَطَ كَفَّهُ الْيُمْنَى , فَقَالَ : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِأَسْمَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ , وَأَسْمَاءِ آبَائِهِمْ , وَقَبَائِلِهِمْ , وَعَشَائِرِهِمْ , لا يُزَادُ فِيهِمْ وَلا يُنْقَصُ مِنْهُمْ , ثُمَّ بَسَطَ كَفَّهُ الْيُسْرَى , فَقَالَ : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ لأَهْلِ النَّارِ بِأَسْمَائِهِمْ , وَأَسْمَاءِ آبَائِهِمْ , وَقَبَائِلِهِمْ , وَعَشَائِرِهِمْ , لا يُزَادُ فِيهِمْ وَلا يُنْقَصُ مِنْهُمْ .

رواه الطبراني من حديث ابن مجاهد عن أبيه و لم أعرف ابن مجاهد وبقية رجاله رجال الصحيح.

11787. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) dışarı çıktı ve sağ avucunu açarak şöyle buyurdu: *"Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla... Bu, cennetliklerin isimleri ile onların atalarının, kabilelerinin ve aşiretlerinin isimlerine dair Rahman ve rahim olan Allah'tan gelme bir kitaptır. Sayıları ne artırılır, ne de eksiltilir."*

Sonra sol avucunu açarak *"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla... Bu da, cehennemliklerin isimleri ile onların atalarının, kabilelerinin ve aşiretlerinin isimlerine dair Allah'tan gelme bir kitaptır. Sayıları ne artırılır, ne de eksiltilir"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî İbn Mücâhid kanalıyla babasından rivayet etmiştir ki, İbn Mücâhid'i tanımıyorum. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١١٧٨٨ - وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُسْرٍ قَالَ : خَطَبَنَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَسَطَ يَمِينَهُ ثُمَّ قَبَضَهَا ثُمَّ قَالَ : أَهْلُ الجَنَّةِ بِأَسْمَائِهِمْ وَأَسْمَاءُ آبَائِهِمْ وَقَبَائِلُهُمْ لاَ يَزَادُ فِيْهِمْ وَلاَ يَنْقُصُ

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (19/383).
[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (13568).

مِنْهُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَبَسَطَ يَسَارَهُ ثُمَّ قَبَضَهَا فَقَالَ : " أَهْلُ النَّارِ بِأَسْمَائِهِمْ وَأَسْمَاءِ آبَائِهِمْ وَقَبَائِلِهِمْ لاَ يُزَادُ فِيهِمْ وَلاَ يَنْقُصُ مِنْهُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَقَدْ يَسْلُكُ بِأَهْلِ السَّعَادَةِ طَرِيقَ الشَّقَاءِ حَتَّى يُقَالَ مِنْهُمْ بَلْ هُمْ هُمْ فَتُدْرِكُهُمُ السَّعَادَةُ فَتُخْرِجُهُمْ مِنْ طَرِيقِ الشَّقَاءِ وَقَدْ يَسْلُكُ بِأَهْلِ الشَّقَاءِ طَرِيقَ السَّعَادَةِ حَتَّى يُقَالَ مَنْ هُمْ بَلْ هُمْ هُمْ فَيُدْرِكُهُمُ الشَّقَاءَ فَيُخْرِجُهُمْ مِنْ طَرِيقِ السَّعَادَةِ " قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " فَكُلٌّ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ .

رواه الطبراني وفيه عبد الرحمن بن أيوب السكوني روى حديثا غير هذا فقال العقيلي فيه : لا يتابع عليه فضعفه الذهبي من عند نفسه لكن في إسناده بقية وهو متكلم فيه بغير هذا الحديث أيضا.

11788. Abdullah b. Büsr anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize hitab etti. Sağ elini açıp yumduktan sonra *"Bu, isimleri ve atalarının, kabilelerinin ve aşiretlerinin isimleriyle cennetliklerdir. Artık kıyamete kadar sayıları ne artırılır, ne de eksiltilir"* buyurdu.

Sonra sol elini açıp yumdu ve ardından şöyle buyurdu: *"Bu, kendi isimleri, atalarının, kabilelerinin ve aşiretlerinin isimleriyle cehennemliklerdir. Artık kıyamet gününe kadar sayıları ne artırılır, ne de eksiltilir. Bazen saadet ehli şekavet/dalalet ehlinin yoluna girer. O kadar ki, artık dalalet ehlinden olduğu, hatta onların tâ kendisi oldukları söylenir. Derken saadet hükmü onlara yetişir ve kendilerini dalalet yolundan çıkarıp alır. Bazen de dalalet ehli saadet yoluna girer. Öyle ki artık onlardan olduğu, hatta onların tâ kendisi olduğu söylenir. Derken dalalet onlara yetişir ve onları saadet yolundan çekip çıkarır."*

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Netice itibariyle herkese yaratılış amacına göre yaşamak müyesser kılınacaktır"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Abdurrahman b. Eyyûb es-Sekûnî'nin rivayet etmiş olduğu bundan başka bir hadis için Ukaylî: "Kendisine mutabaat yapılmaz" demiştir. Ayrıca Zehebî de onu zayıf görmüştür. Fakat yine hadisin senedinde yer alan Bakıyye, bundan başka hadislerinde de tenkit edilmiştir.

١١٧٨٩ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ جَهْضَمٍ ، قَالَ : نا الْهُذَيْلُ بْنُ بِلالٍ ، عَنْ أَبِي الأَصْبَغِ ، عَنْ زَاذَانَ ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقْبَلَ ذَاتَ يَوْمٍ وَفِي يَدِهِ صَحِيفَتَيْنِ ، يَنْظُرُ فِيهِمَا ، فَقَالَ أَصْحَابُهُ : وَاللَّهِ إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ لَأُمِّيٌّ ، مَا يَقْرَأُ وَمَا يَكْتُبُ ، حَتَّى دَنَا مِنْهُمْ ، فَنَشَرَ الَّتِي فِي يَمِينِهِ ، فَقَالَ : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، هَذَا كِتَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِأَسْمَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، وَأَسْمَاءِ آبَائِهِمْ وَعَشَائِرِهِمْ ، مُجْمَلٌ عَلَيْهِمْ ، لا يُزَادُ فِي آخِرِهِ شَيْئًا ، فَرَغَ رَبُّكُمْ ، ثُمَّ نَشَرَ الَّتِي فِي يَدِهِ الأُخْرَى لأَهْلِ النَّارِ ، فَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه الهذيل بن بلال وهو ضعيف .

11789. Berâ b. Azib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün elindeki iki sahifeye baka baka çıkageldi ve ashâbına: "Vallahi, Allah'ın Peygamberi ümmidir; okuma yazma bilmez" dedi. Sonra yaklaşarak sağ elindeki sahifeyi göstererek şöyle buyurdu:

"Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla... Bu, cennetliklerin isimleri, atalarının ve aşiretlerinin isimleriyle Rahman ve Rahim olan Allah tarafından tamamlanıp kapatılmış bir kitaptır. Artık sonuna hiçbir şey ilave edilmez. Rabbiniz işi bitirmiştir."

Sonra cehennemliklerle ilgili diğer elindeki sahifeyi göstererek aynı şeyi söyledi.[1]

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Hüzeyl b. Bilâl zayıftır.

١١٧٩٠ – حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ عَلِيٍّ السِّيرِينِيُّ ، مِنْ وَلَدِ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، بِبَغْدَادَ ، حَدَّثَنَا بَكَّارُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ الْجَنَّةَ ، وَخَلَقَ لَهَا أَهْلا بِعَشَائِرِهِمْ وَقَبَائِلِهِمْ ، وَلا يُزَادُ فِيهِمْ وَلا يَنْقُصُ مِنْهُمْ ، فَقَالَ رَجُلٌ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، فَفِيمَ الْعَمَلُ ؟ ، قَالَ : اعْمَلُوا فَكُلُّ امْرِئٍ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ.

رواه الطبراني في الصغير والأوسط وفيه بكار بن محمد السيريني وثقه ابن معين وضعفه الجمهور وعباد بن علي السيريني ضعفه الأزدي . قلت : وتأتي أحاديث نحو هذا في باب كل ميسر لما خلق له إن شاء الله.

11790. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kuşkusuz yüce Allah cenneti yarattı ve onun için aşiretleri ve kabileleri belli olan bir halk yarattı. Artık onların sayısı ne artırılır, ne de eksiltilir. Yine cehennemi yarattı ve onun için aşiretleri ve kabileleri belli olan bir halk yarattı. Artık sayıları ne artırılır, ne de eksiltilir."*

Bunun üzerine bir adam: "Ya Resûlallah! O zaman niçin amel edeceğiz?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ise: *"Amel etmeye devam edin; zira herkese yaratıldığı gayeye uygun amel etmek müyesser kılınacaktır"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemus-sağîr* ile *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Bekkâr b. Muhammed es-Sîrînî'yi İbn Maîn güvenilir kabul ederken çoğunluk zayıf olarak değerlendirmiştir. Ayrıca Abbâd b. Ali es-Sîrînî'yi de Ezdî zayıf görmüştür.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1470). Taberânî demiştir ki: "Bu hadis Berâ'dan yalnız bu senetle rivayet edilmiştir ve bunda Muhammed b. Cehdam teferrüd etmiştir."

Ben derim ki: Herkese Yaratıldığı Amaç Müyesser Kılınmıştır'a dair bölümde inşallah buna benzer bir hadis gelecektir.[1]

١١٧٩١ - وَبِهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " لا يَزَالُ هَذَا الْحَيُّ مِنْ قُرَيْشٍ آمِنِيْنِ حَتَّى تَرُدُّوهُمْ عَنْ دِينِهِمْ كِفَاءَ رَحِمِنَا . قَالَ : فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَفِي الْجَنَّةِ أَنَا أَمْ فِي النَّارِ ؟ قَالَ : فِي الْجَنَّةِ . قال: ثُمَّ قَامَ إِلَيْهِ آخَرُ ، فَقَالَ : أَفِي الْجَنَّةِ أَمْ فِي النَّارِ ؟ قَالَ : فِي النَّارِ ، ثُمَّ قَالَ : اسْكُتُوا عَنِّي مَا سَكَتُّ عَنْكُمْ ، فَلَوْلا أَنْ لا تَدَافَنُوا لأَخْبَرْتُكُمْ بِمَلَئِكُمْ مِنْ أَهْلِ النَّارِ حَتَّى تُعَرِّفُوهُمْ ، عِنْدَ الْمَوْتِ ، وَلَوْ أُمِرْتُ أَنْ أَفْعَلَ لَفَعَلْتُ .

رواه أبو يعلى وفيه ليث بن أبي سليم وهو مدلس وبقية رجاله ثقات.

11791. İbn Ömer anlatıyor: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Kureyş kabilesinin bu kolu, insanlar onları dinlerinden döndürüp küfre düşürünceye dek iman üzere devam edeceklerdir."*[2]

Bunun üzerine bir adam ayağa kalkarak "Ya Resûlallah! Ben cennetlik miyim, cehennemlik mi?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cennetliksin"* buyurdu.

Başka bir adam kalkarak: "Ya Resûlallah! Ben cennetlik miyim, cehennemlik mi?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cehennemliksin"* buyurdu. Sonra şu uyarıyı yaptı: *"Bundan sonra ben size bir şey açıklamadıkça siz susun, bir şey sormayın. Eğer birbirlerinizi gömmekten kaçınmanızdan endişe etmeseydim, içinizdeki cehennemlikleri size bildirirdim ve onları ölümleri sırasında tanırdınız. Eğer bunu yapmam emredilseydi, muhakkak yapardım."*

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Leys b. Ebî Süleym müdellistir. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.[3]

١١٧٩٢ - حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ وَهُوَ غَضْبَانُ ، فَخَطَبَ النَّاسَ فَقَالَ : لا تَسْأَلُونِي عَنْ شَيْءٍ الْيَوْمَ

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (719). Taberânî demiştir ki: "Hadisi İbn Adn'dan yalnız Bekkâr b. Muhammed b. Abdillah rivayet etmiştir."

[2] Metin, hadisin başka varyantları esas alınarak tercüme edilmiştir. Fakat muhakkikin tashihi esas alınırsa tercüme şu şekilde olabilir: *"Neticede insanlar, onlardan ancak inanmayan akrabalarımız kadarını dinlerinden döndüreceklerdir"* (Mütercim).

[3] Ebû Ya'lâ (5702). Ravilerinden Leys'de bunaması sebebiyle zayıflık vardır. Ancak tedlis ile itham edilmemiştir.

إلا أخبرتكم به " ، ونحن نرى أن جبريل معه ، فقام إليه رجل ، فقال : يا رسول الله ، إنا كنا حديثي عهد بجاهلية ، من أبي ؟ قال : أبوك حذافة لأبيه الذي كان يدعى ، فسأله عن أشياء ، فقام إليه عمر بن الخطاب ، قال : يا رسول الله ، إنا كنا حديثي عهد بجاهلية ، فلا تبد علينا سوآتنا ، قال : أتفضحنا بسرائرنا فاعف عنا ، عفا الله عنك ، رضينا بالله ربا وبالإسلام دينا وبمحمد رسولا ، قال : فسري عنه ثم نظر فقال : ما رأيت كاليوم في الخير والشر ، إنها عرضت علي الجنة والنار دون الحائط " ، فما رأيت أكثر مقنعا من يومئذ .

رواه أبو يعلى ورجاله رجال الصحيح.

11792. Enes anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) öfkeli bir halde dışarı çıkarak insanlara hitap etti. Hitabında: *"Bugün bana her ne sorarsanız, muhakkak onu size söyleyeceğim"* dedi. Biz o esnada Cebrail'in onunla birlikte olduğunu düşünüyorduk...

Sonunda Ömer "Ya Resûlallah! Bizler Cahiliye döneminden yeni çıkmış insanlarız. Bize rezilliklerimizi açıklama. Gizli yönlerimizi açıklayarak bizi rezil mi edeceksin? (Sen bizi) bağışla, ki Allah da seni bağışlasın" dedi.

★Hadisi Ebû Ya'lâ[1] rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

(بَابُ أَخْذُ الْمِيثَاقِ)

Söz (Misak) Alma

١١٧٩٣ - حدثنا عبد الله حدثني أبي حدثنا حسين بن محمد حدثنا جرير يعني ابن حازم عن كلثوم بن جبر عن سعيد بن جبير عن ابن عباس عن النبي صلى الله عليه وسلم قال أخذ الله الميثاق من ظهر آدم بنعمان يعني عرفة فأخرج من صلبه كل ذرية ذرأها فنثرهم بين يديه كالذر ثم كلمهم قبلا قال ﴿ألست بربكم قالوا بلى شهدنا أن تقولوا يوم القيامة إنا كنا عن هذا غافلين أو تقولوا إنما أشرك آباؤنا من قبل وكنا ذرية من بعدهم أفتهلكنا بما فعل المبطلون﴾.

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح . وقد تقدم شيء عن أبي بن كعب في سورة الأعراف.

---

[1] Ebû Ya'lâ (3689).

11793. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kuşkusuz Yüce Allah daha Na'mân'da- yani Arafat'ta- Âdem'in belinden (zürriyetinden) söz aldı. Onun sulbünden yaratacağı her zürriyeti (nesli) çıkardı, onları iki eline dağıtarak onlarla yüz yüze konuştu. Buyurdu ki: «Ben sizin Rabbiniz değil miyim?» (Onlar da) «Evet. Sen bizim Rabbimizsin. Biz buna şahit olduk» dediler. Kıyamet gününde biz bundan habersizdik demeyesiniz veya daha önce atalarımız Allah'a ortak koştu, biz de onlardan sonra gelen bir nesildik (onların izinden gittik). Batıl işleyenlerin yüzünden bizi helak edecek misin, demeyesiniz diye (böyle yaptık)."[1]

★Hadisi Ahmed b. Hanbel[2] rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

Bu konuyla ilgili daha evvel A'râf sûresinde Ubey b. Ka'b'dan nakledilen bazı rivayetler geçmişti.

١١٧٩٤ - وَبِهِ : قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : خَلَقَ اللَّهُ الْخَلْقَ ، وَقَضَى الْقَضِيَّةَ ، وَأَخَذَ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ وَعَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ ، فَأَخَذَ أَهْلَ الإِيمَانِ بِيَمِينِهِ ، وَأَخَذَ أَهْلَ الشَّقَاءِ بِيَدِهِ الْيُسْرَى ، وَكِلْتَا يَدَيِ الرَّحْمَنِ يَمِينٌ ، فَقَالَ : يَا أَهْلَ الْيَمِينِ ، قَالُوا : لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ ، قَالَ : ﴿أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ ؟ قَالُوا : بَلَى ، ثُمَّ خَلَطَ بَيْنَهُمْ ، فَقَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ : رَبَّنَا ، لِمَ خَلَطْتَ بَيْنَنَا ؟ فَقَالَ : وَلَهُمْ أَعْمَالٌ مِنْ دُونِ ذَلِكَ هُمْ لَهَا عَامِلُونَ ، أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ﴾ ، فَخَلَقَ اللَّهُ الْخَلْقَ ، وَقَضَى الْقَضِيَّةَ ، وَأَخَذَ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ وَعَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ ، فَأَهْلُ الْجَنَّةِ أَهْلُهَا ، وَأَهْلُ النَّارِ أَهْلُهَا . فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ : فَفِيمَ الْعَمَلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ فَقَالَ : يَعْمَلُ كُلُّ قَوْمٍ لِمَا خُلِقُوا لَهُ ، أَهْلُ الْجَنَّةِ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، وَأَهْلُ النَّارِ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ ، فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَرَأَيْتَ أَعْمَالَنَا هَذِهِ أَشَيْءٌ نَبْتَدِعُهُ أَوْ شَيْءٌ قَدْ فُرِغَ مِنْهُ ؟ قَالَ : عَلَى شَيْءٍ قَدْ فُرِغَ مِنْهُ . قَالَ : فَالآنَ نَجْتَهِدُ فِي الْعِبَادَةِ.

رواه الطبراني في الأوسط والكبير باختصار وفيه سالم بن سالم وهو ضعيف وفي إسناد الكبير جعفر بن الزبير وهو ضعيف وزاد فيه أيضا : " فقال : يا أهل الشمال قالوا : لبيك وسعديك قال ﴿ألست بربكم قالوا بلى﴾ .

11794. Ebû Umâme el-Bâhilî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah mahlûkatı yarattı, hükmünü verdi ve peygamberlerden söz aldı. Arş'ı su üzerindedir. Bahtlıları (ehl-i yemin) sağ*

---

[1] A'râf Sur. 172-173.
[2] Ahmed b. Hanbel (1/272).

eline, bahtsızları (ehl-i şekâ) sol eline aldı. Ki Rahman'ın her iki eli de sağ (yemîn)dir. Sonra «Ey bahtlılar!» diye nida eti. Onlar da «Buyur, ya Rab, emrine amadeyiz» diye karşılık verdiler. «Ben sizin Rabbiniz değil miyim?» buyurdu. Onlar da «Evet. Sen bizim Rabbimizsin» dediler.[1] *Sonra onların hepsini birbirine karıştırdı. Onlardan biri: «Ya Rabbi! Bizi niçin birbirimize karıştırdın?» diye sordu. Allah da şöyle buyurdu: «Onların daha başka da bir takım (kötü) işleri vardır ki, onlar o işleri muhakkak yapacaklardır*[2]. *Kıyamet gününde biz bundan habersizdik dememeleri veya daha önce atalarımız Allah'a ortak koştu, biz de onlardan sonra gelen bir nesildik dememeleri için (böyle yaptık)».*"[3] *Sonra Allah mahlûkatı yarattı, hükmünü verdi ve peygamberlerden söz aldı. Arş'ı su üzerindedir. Neticede cennetlikler, cennete; cehennemlikler de cehenneme aittirler."*

Cemaatten bir adam "Öyleyse niçin amel edeceğiz ya Resûlallah?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Her topluluk yaratıldığı gayeye uygun olarak amel eder. Cennetlikler cennet halkının amelini, cehennemlikler de cehennem halkının amelini işler"* buyurdu.

Sonunda Ömer b. el-Hattâb: "Ya Resûlallah! Söyler misin, amellerimiz bizim baştan işlediğimiz bir şey mi? Yoksa hakkında kesin hüküm verilerek sonuca bağlanmış bir şey mi?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Amel etmeye devam edin. Zira herkese yaratıldığı amaca uygun amel etmesi müyesser kılınacaktır"* buyurdu. Ömer de: "Öyleyse şimdiden sonra ibadet etmeye gayret edelim" dedi.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat* ve muhtasar olarak *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Sâlim b. Sâlim zayıftır. *el-Mu'cemu'l-kebîr*'in senedinde ismi geçen Câfer b. ez-Zübeyr de zayıftır. *el-Mu'cemu'l-kebîr*'deki rivayette şu ilave de yer almıştır: *"Allah «Ey Bahtsızlar (ehl-i şimal)» diye nida etti. Onlar da: «Buyur, ya Rab, emrine amadeyiz» dediler. Buyurdu ki: «Ben sizin Rabbiniz değil miyim?» Onlar da: «Evet. Sen bizim Rabbimizsin» dediler.."*

(بَابُ جَفَّ الْقَلَمُ بِمَا هُوَ كَائِنٌ)

Kalemin Yaratılacakları Yazıp (Mürekkebinin) Kuruması

١١٧٩٥ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بنْ جَعْفَرْ أَنَّ النَّبِي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْدَفَهُ فَقَالَ : يَا فَتَى ألا
أَهَبُ لَكَ ؟ ألا أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتُ يَنفَعُكَ اللهُ بِهِنَّ ؟ احْفَظِ اللهَ يَحْفَظَكَ احْفَظِ اللهَ تَجِدْهُ

[1] A'râf Sur. 172.

[2] Mü'minûn Sur. 63.

[3] A'râf Sur. 172-173. Metinde iki farklı âyet birleştirilerek tek âyet gibi gösterilmiştir. Ayrıca A'râf sûresindeki âyetin muhatap sıygası, gaib sıygası olarak okunmuştur. (Mütercim)

أَمَامَكَ وَإِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللهَ وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللهِ وَاعْلَمْ أَنَّهُ قَدْ جَفَّ القَلَمُ بِمَا هُوَ كَائِنٌ وَاعْلَمْ أَنَّ الخَلَائِقَ لَوْ أَرَادُوكَ بِشَيءٍ لَمْ يُكْتَبْ عَلَيْكَ لَمْ يَقْدِرُوا عَلَيْكَ وَاعْلَمْ أَنَّ النَّصْرَ مَعَ الصَّبْرِ وَأَنَّ الفَرَجَ مَعَ الكَرْبِ وَأَنَّ مَعَ العُسْرِ يُسْرًا

رواه الطبراني وفيه علي بن أبي علي القرشي وهو ضعيف.

11795. Abdullah b. Câfer'in naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu terkisine alarak şöyle buyurmuş:

"Ey genç! Sana bir şeyi hibe edeyim mi? Sana, Allah'ın seni faydalandıracağı birkaç söz öğreteyim mi? Allah'ın hukukunu koru ki, Allah da seni korusun. Allah'ın hukukunu koru ki, onu her zaman yanında bulabilesin. Bir şey isteyeceğin zaman Allah'tan iste. Yardım isteyeceğin zaman, Allah'tan iste. Bil ki: Artık kalem olacak her şeyi yazdı ve (mürekkebi) kurudu. Bil ki: Bütün yaratılanlar sana, yazgında olmayan bir şey yapmak isteseler, yapamazlar. Bil ki: Zafer ancak sabırla gelir. Rahatlık ancak sıkıntı varsa hissedilir. Kolaylık da zorluk varsa hissedilir."

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ali b. Ebî Ali el-Kureşî zayıftır.

١١٧٩٦ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَمِيلٍ الْمَرْوَزِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ ، أَخْبَرَنَا رَبَاحُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ حَبِيبٍ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ أَبِي بَزَّةَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّهُ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : إِنَّ أَوَّلَ شَيْءٍ خَلَقَهُ اللهُ الْقَلَمَ ، وَأَمَرَهُ فَكَتَبَ كُلَّ شَيْءٍ .

رواه أبو يعلى ورجاله ثقات.

11796. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah'ın ilk yarattığı şey, kalemdir. Ona, her şeyi yazmasını emretmiştir."*

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler.

١١٧٩٧ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ , ثنا أَحْمَدُ بْنُ جَمِيلٍ الْمَرْوَزِيُّ . ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ الْمَرْوَزِيُّ, ثنا حِبَّانُ بْنُ مُوسَى , وَسُوَيْدُ بْنُ نَصْرٍ, قَالُوا : ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ , عَنْ رَبَاحِ بْنِ زَيْدٍ , عَنْ عُمَرَ بْنِ حَبِيبٍ , عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ أَبِي بَزَّةَ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , قَالَ : لَمَّا خَلَقَ اللهُ الْقَلَمَ قَالَ لَهُ : اكْتُبْ , فَجَرَى بِمَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ .

رواه الطبراني ورجاله ثقات . وقد تقدم حديث في سورة ن . وحديث يأتي في البر والصلة إن شاء الله.

11797. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah kalemi yaratınca ona: «Yaz!» diye emretti. O da kıyamet gününe kadar olacak her şeyi yazdı"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler.

Konuyla ilgili Nûn sûresinde bir hadis geçmişti.

١١٧٩٨ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ ، ثنا أَبُو صَالِحٍ الْحَرَّانِيُّ سَنَةَ ثَلاثٍ وَعِشْرِينَ وَمِائَتَيْنِ ، ثنا حَيَّانُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ زُهَيْرٍ الْمِصْرِيُّ أَبُو زُهَيْرٍ مُنْذُ سِتِّينَ سَنَةً ، قَالَ : سَأَلْتُ الضَّحَّاكَ بْنَ مُزَاحِمٍ عَنْ قَوْلِهِ : ﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الأَرْضِ وَلا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ ، وَعَنْ قَوْلِهِ : ﴿إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾. وَعَنْ قَوْلِهِ : ﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ ، فَقَالَ : قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ خَلَقَ الْعَرْشَ فَاسْتَوَى عَلَيْهِ ، ثُمَّ خَلَقَ الْقَلَمَ فَأَمَرَهُ لِيَجْرِيَ بِإِذْنِهِ ، وَعَظَّمَ الْقَلَمَ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ ، فَقَالَ الْقَلَمُ : بِمَ يَا رَبِّ أَجْرِي ؟ قَالَ : بِمَا أَنَا خَالِقٌ وَكَائِنٌ فِي خَلْقِي مِنْ قَطْرٍ ، أَوْ نَبَاتٍ ، أَوْ نَفْسٍ ، أَوْأَثَرٍ ، يَعْنِي بِهِ الْعَمَلَ أَوِ الرِّزْقَ أَوِ أَجَلَ ، فَجَرَى الْقَلَمُ بِمَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، فَأَثْبَتَهُ اللَّهُ فِي الْكِتَابِ الْمَكْنُونِ عِنْدَهُ تَحْتَ الْعَرْشِ ، وَأَمَّا قَوْلُهُ : ﴿إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ ، فَإِنَّ اللَّهَ وَكَّلَ مَلائِكَةً يَسْتَنْسِخُونَ مِنْ ذَلِكَ الْكِتَابِ كُلَّ عَامٍ فِي رَمَضَانَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ مَا يَكُونُ فِي الأَرْضِ مِنْ حَدَثٍ إِلَى مِثْلِهَا مِنَ السَّنَةِ الْمُقْبِلَةِ ، يَتَعَارَضُونَ بِهِ حَفَظَةَ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ كُلَّ عَشِيَّةِ خَمِيسٍ ، فَيَجِدُونَ مَا رَفَعَ الْحَفَظَةُ مُوَافِقًا لِمَا فِي كِتَابِهِمْ ذَلِكَ ، لَيْسَ فِيهِ زِيَادَةٌ وَلا نُقْصَانٌ ، وَأَمَّا قَوْلُهُ : ﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ ، فَإِنَّ اللَّهَ خَلَقَ لِكُلِّ شَيْءٍ مَا يُشَاكِلُهُ مِنْ خَلْقِهِ ، وَمَا يُصْلِحُهُ مِنْ رِزْقِهِ ، وَخَلَقَ الْبَعِيرَ خَلْقًا ، لا يَصْلُحُ شَيْئًا مِنْ خَلْقِهِ عَلَى غَيْرِهِ مِنَ الدَّوَابِّ ، وَكَذَلِكَ كُلُّ شَيْءٍ مِنْ خَلْقِهِ ، وَخَلَقَ لِدَوَابِّ الْبَرِّ وَطَيْرِهَا مِنَ الرِّزْقِ مَا يُصْلِحُهَا فِي الْبَرِّ ، وَخَلَقَ لِدَوَابِّ الْبَحْرِ وَطَيْرِهَا مِنَ الرِّزْقِ مَا يُصْلِحُهَا فِي الْبَحْرِ ، فَذَلِكَ قَوْلُهُ : إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ .

رواه الطبراني وفيه الضحاك ضعفه جماعة ووثقه ابن حبان وقال : لم يسمع من ابن عباس وبقية رجاله وثقوا.

11798. Hayyân b. Ubeydillah b. Zuheyr Ebû Zuheyr el-Basrî anlatıyor: Dahhâk b. Muzâhim'e "Yeryüzünde vuku bulan ve sizin

başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce, o bir kitapta yazılmış olmasın. Şüphesiz bu, Allah'a göre kolaydır."[1]

"... Şüphesiz biz yaptıklarınızı kaydediyorduk."[2]

"Biz her şeyi bir ölçüye (kadere) göre yarattık"[3] âyetlerinin anlamlarını sordum. Şu karşılığı verdi:

İbn Abbâs bunları şöyle izah etti: Yüce Allah Arş'ı yarattı ve ona istiva etti. Sonra kalemi yarattı ve ona, kendi izniyle yazma işine başlamasını emretti. Kalemin büyüklüğü gökle yer arası kadardır. Kalem: "Ya Rab! Neyi yazmaya başlayayım?" dedi. Allah: "Benim yaratacaklarımla yarattıklarım arasında meydana gelecek her damlayı, bitkiyi, canı, eseri/ameli, rızkı ve eceli yaz" buyurdu. Böylece kalem kıyamet gününe kadar olacak her şeyi yazdı ve Allah onu kendi katında Arş'ın altındaki saklı kitaba (*kitab-ı meknûn*) kaydetti.

"... Şüphesiz biz yaptıklarınızı kaydediyorduk"[4] âyetine gelince, kuşkusuz Allah meleklerine her yıl Ramazan ayı içerisindeki Kadir gecesinde o kitaptan, gelecek senenin aynı vaktine kadarki olacak her hadiseyi kaydetmelerini emreder. Sonra her Perşembe akşamı kulların amellerini yazmakla görevli bulunan Allah'ın hafaza melekleri ile karşılaştırma yaparlar ve hafaza meleklerinin göğe çıkardıkları amellerin ne bir fazlalık, ne de eksiklik bulunmaksızın o kitaplarındakilere muvafık olduğunu görürler.

"Biz her şeyi bir ölçüye (kadere) göre yarattık"[5] âyetine gelince, kuşkusuz Allah her şey için ona uygun özellikleri yaratmış, onu besleyecek rızkı vermiştir. Deveyi öyle bir şekilde yaratmıştır ki onun yaratılış özelliklerinden hiçbiri bir başka hayvana uymaz. Mahlûkatından her biri böyledir. Kara hayvanları ve kuşları için karada onları besleyecek rızkı yaratmıştır. Deniz hayvanları ve kuşları için de denizde onları besleyecek rızkı yaratmıştır. İşte yüce Allah'ın **"Biz her şeyi bir ölçüye (kadere) göre yarattık"**[6] âyetinden maksat budur.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Dahhâk'ı bir grup zayıf görürken İbn Hibbân güvenilir kabul etmiş, ancak İbn Abbâs'tan hadis işitmediğini belirtmiştir. Diğer ravileri ise güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

---

[1] Hadid Sur. 22.
[2] Câsiye Sur. 29.
[3] Kamer Sur. 49.
[4] Câsiye Sur. 29.
[5] Kamer Sur. 49.
[6] Kamer Sur. 49.

١١٧٩٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ , ثنا مِنْجَابُ بْنُ الْحَارِثِ , ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ , ثنا زِيَادُ بْنُ عَبْدِ اللهِ , عَنْ لَيْثٍ , عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنْ أَبِيهِ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: لَوَدِدْتُ أَنَّ عِنْدِي رَجُلا مِنْ أَهْلِ الْقَدَرِ، فَوَجَأْتُ رَأْسَهُ، قَالُوا: وَلِمَ ذَاكَ؟ قَالَ: لأَنَّ اللَّهَ خَلَقَ لَوْحًا مَحْفُوظًا مِنْ دُرَّةٍ بَيْضَاءَ صَفَحَاتُهَا مِنْ يَاقُوتَةٍ حَمْرَاءَ , قَلَمُهُ نُورٌ , لِلَّهِ فِيهِ فِي كُلِّ يَوْمٍ سِتُّونَ وَثَلاثُمِائَةِ لَحْظَةٍ , يَخْلُقُ وَيَرْزُقُ وَيُمِيتُ وَيُحْيِي وَيُعِزُّ وَيُذِلُّ وَيَفْعَلُ مَا يَشَاءُ .

رواه الطبراني من طريقين ورجال هذه ثقات .

11799. Saîd b. Cübeyr'in bildirdiğine göre İbn Abbâs: "Keşke şimdi yanımda kaderi inkâr edenlerden biri olsaydı da onun başını kesseydim" demiş. Yanındakiler: "Niçin?" diye sorunca şöyle cevap vermiş: "Kuşkusuz Allah beyaz inciden bir levh-i mahfuz yaratmıştır. Bu levhin iki kapağı kırmızı yakuttandır. Yine onun kalemi nur, kitabı nur ve genişliği gökle yer arası kadardır. Allah her gün ona 360 kez bakar ve her bakışında (bir takım varlıkları) yaratır, diriltir ve öldürür, yüceltir ve alçaltır, dilediğini yapar."

★Hadisi Taberânî[1] iki ayrı tarikle rivayet etmiş olup bu tarikin ravileri güvenilirdirler.

١١٨٠٠ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمُعَلَّى الدِّمَشْقِيُّ ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، قَالا : ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ يَحْيَى الْخُشَنِيُّ ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي السَّائِبِ ، عَنْ أَبِي عَوْنٍ ، عن أَبِي إِدْرِيسَ ، عَنْ مَرْثَدٍ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، قَالَ : " خَطَّ اللَّهُ خَطَّيْنِ فِي كِتَابِهِ ، ثُمَّ رَفَعَ الْقَلَمَ وَكَتَبَ فِي أَحَدِهِمَا الْخَلْقَ ، وَكَتَبَ فِي الآخَرِ مَا الْخَلْقُ عَامِلُونَ " .

رواه الطبراني وفيه الحسين بن يحيى الخشني وثقه دحيم وغيره وضعفه الجمهور.

11800. -Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından olan- Mersed demiştir ki: "Allah, kitabında iki çizgi çizdi. Sonra kalemi alarak birine mahlûkatı, diğerine ise mahlûkatın yaptıklarını yazdı."

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Hüseyin b. Yahya el-Huşenî'yi Duhaym ve başkaları güvenilir kabul ederlerken çoğunluk zayıf görmüştür.[2]

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10605).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10/ 328).

١١٨٠١ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِي السَّوَّارِ الضَّبِّيِّ ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، قَالَ : رُفِعَ الْكِتَابُ ، وَجَفَّ الْقَلَمُ ، وَأُمُورٌ يُقْضَى فِي كِتَابٍ قَدْ خَلا .

رواه الطبراني وفيه ليث بن أبي سليم وهو لين الحديث وبقية رجاله ثقات.

11801. Hasan b. Ali der ki: "Kitap kaldırıldı, kalem(in mürekkebi) kurudu. Her şey, önceden hazırlanıp bitmiş bir kitaptaki hükme göre meydana gelir."

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Leys b. Ebî Süleym hadis konusunda gevşektir. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.

(بَابُ تُحَاجُّ آدَمَ وَمُوسَى صَلَوَاتُ اللهِ عَلَيْهِمَا وَغَيْرِهِمَا)

Hz. Âdem ile Mûsa ve Başkaları Arasında Cereyan Eden Tartışmalar

١١٨٠٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ غِيَاثٍ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ حُمَيْدٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ جُنْدُبٍ ، وَغَيْرِهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : احْتَجَّ آدَمُ وَمُوسَى ، فَقَالَ مُوسَى : أَنْتَ آدَمُ الَّذِي خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ وَأَسْجَدَ لَكَ مَلائِكَتَهُ ، وَأَسْكَنَكَ جَنَّتَهُ فَأَخْرَجْتَ النَّاسَ مِنَ الْجَنَّةِ ، فَقَالَ آدَمُ : أَنْتَ مُوسَى الَّذِي كَلَّمَكَ اللَّهُ نَجِيًّا ، وَآتَاكَ التَّوْرَاةَ ، تَلُومُنِي عَلَى أَمْرٍ قَدْ كُتِبَ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَنِي ، قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : فَحَجَّ آدَمُ مُوسَى فَحَجَّ آدَمُ مُوسَى.

11802. Cundub (b. Abdillah)'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: *"Âdem ile Mûsa tartıştılar. Mûsa «Sen Âdem'sin. Allah seni kendi eliyle yarattı, meleklerini sana secde ettirdi ve seni cennetine yerleştirdi. Ama sen insanları cennetten çıkardın (niçin)?» diye sordu. Âdem de: «Sen o Mûsa'sın ki, Allah bir sırdaş olarak seninle konuştu, sana Tevrat'ı verdi. Ama sen daha ben yaratılmadan benim yazgıma kaydedilen bir konu sebebiyle beni kınıyorsun» diye karşılık verdi."*

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ekledi: *"Böylece Âdem, Mûsa'yı mağlup etti."*[1]

---

[1] Ebû Ya'lâ (1521); Ahmed b. Hanbel (2/464); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1663 (Hasan el-Basrî hadisi an-an sıygasıyla nakletmiştir.)

١١٨٠٣ - وفي رواية : قال يعني آدم : فَأَنَا أَقْدَمُ أَمِ الذِّكْرُ؟.

رواه أبو يعلى وأحمد بنحوه والطبراني ورجالهم رجال الصحيح .

11803. Diğer bir rivayete göre *"Âdem «Ben mi yoksa zikir (kader) mi daha eskidir?» dedi."*

★Hadisi Ebû Ya'lâ, benzerini Ahmed b. Hanbel ve ayrıca Taberânî rivayet etmiş olup hepsinin ravileri de *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١١٨٠٤ - حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، قَالَ : " احْتَجَّ آدَمُ وَمُوسَى ، فَقَالَ مُوسَى : يَا آدَمُ ، خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ ، وَنَفَخَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ ، وَأَمَرَ الْمَلائِكَةَ فَسَجَدُوا لَكَ ، وَأَسْكَنَكَ جَنَّتَهُ ، فَأَغْوَيْتَ النَّاسَ ، وَأَخْرَجْتَهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ ؟ فَقَالَ آدَمُ : يَا مُوسَى ، اصْطَفَاكَ اللَّهُ بِكَلِمَتِهِ ، وَأَنْزَلَ عَلَيْكَ التَّوْرَاةَ ، وَفَعَلَ بِكَ وَفَعَلَ ، تَلُومُنِي عَلَى أَمْرٍ قَدْ قَدَّرَهُ اللَّهُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَنِي ؟ قَالَ : فَحَجَّ آدَمُ مُوسَى عَلَيْهِمَا السَّلامُ.

رواه أبو يعلى والبزار مرفوعا ورجالهما رجال الصحيح.

11804. Ebû Saîd der ki: Hz. Âdem ile Mûsa tartıştılar. Mûsa dedi ki: "Ey Âdem! Allah seni kendi eliyle yarattı, sana kendi ruhundan üfledi, meleklerine emir verdi, sana secde ettiler, seni cennetine yerleştirdi. Sonra sen insanları saptırdın ve onları cennetten çıkardın (niçin)?"

Âdem de ona şu karşılığı verdi: "Ey Mûsa! Allah seni peygamberlik görevi (risâlet) için seçti, sana Tevrat'ı indirdi, sana şunu, şunu yaptı. Sonra da kalkmış Allah'ın daha beni yaratmadan önce benim hakkımda takdir etmiş olduğu bir mesele yüzünden beni kınıyorsun (Bu yaptığın sana yakışıyor mu)?" Böylece Âdem, Mûsa'yı (tartışmada) mağlup etti.

★Hadisi bu şekliyle Ebû Ya'lâ, ayrıca Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırarak Bezzâr rivayet etmiş olup her ikisinin ravileri de *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١١٨٠٥ - حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ ، قَالَ : نا الْحَسَنُ بْنُ زِيَادٍ الْكُوفِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْلَى زُنْبُورٌ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الصُّبْحِ ، عَنْ مُقَاتِلِ بْنِ حَيَّانَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : بَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحَدِّثُنَا عَلَى بَابِ الْحُجُرَاتِ إِذْ أَقْبَلَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَمَعَهُمَا فِئَامٌ مِنَ النَّاسِ ، يُجَاوِبُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا ، وَيَرُدُّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ ، فَلَمَّا رَأَوْا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَكَتُوا ، فَقَالَ : مَا كَلامٌ سَمِعْتُهُ آنِفًا ، جَاوَبَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا ، وَيَرُدُّ بَعْضُكُمْ عَلَى

1 Ebû Ya'lâ (1528).

2 Ebû Ya'lâ (1204 *mevkûf*); Bezzâr (2147 *merfû*).

بَعْضٍ ؟ فَقَالَ رَجُلٌ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، زَعَمَ أَبُو بَكْرٍ أَنَّ الْحَسَنَاتِ مِنَ اللَّهِ وَالسَّيِّئَاتِ مِنَ الْعِبَادِ ، وَقَالَ عُمَرُ : السَّيِّئَاتُ وَالْحَسَنَاتُ مِنَ اللَّهِ ، فَتَابَعَ هَذَا قَوْمٌ ، وَتَابَعَ هَذَا قَوْمٌ ، فَأَجَابَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا ، وَرَدَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ ، فَالْتَفَتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ إِلَى أَبِي بَكْرٍ ، فَقَالَ : كَيْفَ قُلْتُ ؟ فَقَالَ قَوْلَهُ الأَوَّلَ ، وَالْتَفَتَ إِلَى عُمَرَ ، فَقَالَ قَوْلَهُ الأَوَّلَ ، فَقَالَ : وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لأَقْضِيَنَّ بَيْنَكُمَا بِقَضَاءِ إِسْرَافِيلَ بَيْنَ جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ ، فَتَعَاظَمَ ذَلِكَ فِي أَنْفُسِ النَّاسِ ، وَقَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَقَدْ تَكَلَّمَ فِي هَذَا جِبْرِيلُ ؟ فَقَالَ : إِي وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَهُمَا أَوَّلُ خَلْقِ اللَّهِ تَكَلَّمَ فِيهِ ، فَقَالَ مِيكَائِيلُ بِقَوْلِ أَبِي بَكْرٍ ، وَقَالَ جِبْرِيلُ بِقَوْلِ عُمَرَ ، فَقَالَ جِبْرِيلُ لِمِيكَائِيلَ : إِنَّا مَتَى نَخْتَلِفُ أَهْلَ السَّمَاءِ يَخْتَلِفُ أَهْلُ الأَرْضِ ، فَلْنَتَحَاكَمْ إِلَى إِسْرَافِيلَ ، فَتَحَاكَمَا إِلَيْهِ ، فَقَضَى بَيْنَهُمَا بِحَقِيقَةِ الْقَدَرِ ، خَيْرِهِ وَشَرِّهِ ، حُلْوِهِ وَمُرِّهِ ، كُلُّهُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، وَإِنِّي قَاضٍ بَيْنَكُمَا ، ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ ، فَقَالَ : يَا أَبَا بَكْرٍ ، إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَوْ أَرَادَ أَنْ لا يُعْصَى لَمْ يَخْلُقْ إِبْلِيسَ ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ : صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ.

رواه الطبراني في الأوسط واللفظ له والبزار بنحوه وفي إسناد الطبراني عمر بن الصبح وهو ضعيف جدا وشيخ البزار السكن بن سعيد و لم أعرفه وبقية رجال البزار ثقات وفي بعضهم كلام لا يضر قلت : وتأتي أحاديث في مواضعها من هذا النحو.

11805. Abdullah b. Amr anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) odaların (hücrelerin) kapısında bizimle sohbet ederken kalabalık bir insan topluluğuyla Ebû Bekir ve Ömer çıkageldiler. Aralarında tartışıp birbirlerinin fikirlerini reddediyorlardı. Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) görünce sustular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Az evvel duyduğum konuşma neydi? Aranızda tartışıp birbirinize cevap yetiştiriyordunuz"* dedi. Bir adam: "Ya Resûlallah! Ebû Bekir, iyiliklerin Allah'tan, kötülüklerin ise kullardan olduğunu; Ömer ise iyiliklerin de kötülüklerin de Allah'tan olduğunu ileri sürdü. Bir grup buna, bir grup da diğerine tâbi olup birbirleriyle tartışıyor, birbirlerinin görüşlerini reddediyorlardı" dedi.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Bekir'e dönerek: *"Ne söyledin?"* diye sordu. O da ilk görüşünü belirtti. Sonra Ömer'e dönerek (ona da aynı soruyu sordu). Ömer de ilk görüşünü söyledi. Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Nefsim kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki, aranızda, İsrafil'in Cebrail ile Mikail arasında hükmettiği gibi hükmedeceğim. Nefsim kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki, o ikisi*

Allah'ın yarattıkları içerisinde bu konuda (kaza kader) görüş beyan eden ilk kişilerdir. Mikail, Ebû Bekir'in görüşünü savunurken Cebrail Ömer'in görüşünde ısrar ediyordu. Sonra Cebrail, Mikail'e: «Gök halkı ne zaman ihtilaf etse, yeryüzü halkı da ihtilaf ediyor. Haydi, aramızda İsrafil'i hakem kabul edip onun önünde tartışalım» dedi. Böylece onun önünde tartıştılar. İsrafil aralarında, gerçekte kaderin bütün şekliyle; hayır ve şerriyle, acı ve tatlısıyla Yüce Allah'tan olduğu yönünde hüküm verdi. Ben de sizin aranızda aynı şekilde hüküm veriyorum."

Sonra Ebû Bekir'e dönerek *"Ey Ebû Bekir! Gerçekte Yüce Allah kendisine isyan edilmemesini dileseydi, İblis'i yaratmazdı"* buyurdu.

Ebû Bekir de: "Allah ve Resûlü doğru söylemiştir" dedi.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ifade ona aittir. Ayrıca Bezzâr da benzerini rivayet etmiştir. Taberânî'nin isnâdında ismi geçen Ömer b. Subayh oldukça zayıftır. Ayrıca Bezzâr'ın hocası Seken b. Saîd'i de tanımıyorum. Bezzâr'ın diğer ravileri ise güvenilirdirler. Bazıları hakkında tenkit bulunsa da bu tenkidin zararı yoktur.

Ben derim ki: Yeri geldikçe benzer hadisler zikredilecektir.[1]

(بَابُ مَا يُكْتَبُ عَلَى العَبْدِ فِي بَطْنِ أُمِّهِ)

Kulun Yazgısının Daha Anne Karnında İken Yazılması

١١٨٠٦ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ حَدَّثَنَا الْخَطَّابُ بْنُ الْقَاسِمِ عَنْ خُصَيْفٍ عَنْ أَبِى الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ إِذَا اسْتَقَرَّتِ النُّطْفَةُ فِى الرَّحِمِ أَرْبَعِينَ يَوْماً أَوْ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً بَعَثَ اللّٰهُ إِلَيْهَا مَلَكاً فَيَقُولُ يَا رَبِّ مَا رِزْقُهُ فَيُقَالُ لَهُ فَيَقُولُ يَا رَبِّ مَا أَجَلُهُ فَيُقَالُ لَهُ فَيَقُولُ ا رَبِّ ذَكَرٌ أَوْ أُنْثَى فَيُعْلَمُ فَيَقُولُ يَا رَبِّ شَقِيٌّ أَوْ سَعِيدٌ فَيُعْلَمُ.

رواه أحمد وفيه خصيف وثقه ابن معين وجماعة وفيه خلاف وبقية رجاله ثقات.

11806. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Nutfe/sperm rahimde kırk gün kırk gece kaldıktan sonra Allah ona bir melek gönderir. Melek: «Ya Rabbi, rızkı nedir?» diye sorar. Kendisine rızkı bildirilir. Sonra «Eceli ne kadardır?» diye sorar. Kendisine eceli bildirilir. Sonra «Ya Rabbi, erkek mi, kız mı olacak?» diye sorar. Kendisine ne olduğu bildirilir. Sonra «Ya Rabbi, bahtsız mı? Bahtlı mı olacak?» diye sorar. Kendisine bu da bildirilir."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Husayf tartışmalı olmakla beraber İbn Maîn ve bir grup kendisini güvenilir kabul etmiştir. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.[1]

---

[1] Bezzâr (2153 benzeri).

١١٨٠٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ أَنْبَأَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ عَبْدِ اللهِ يُحَدِّثُ قَالَ قَالَ عَبْدُ اللهِ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ النُّطْفَةَ تَكُونُ فِي الرَّحِمِ أَرْبَعِينَ يَوْماً عَلَى حَالِهَا لاَ تَغَيَّرُ فَإِذَا مَضَتِ الأَرْبَعُونَ صَارَتْ عَلَقَةً ثُمَّ مُضْغَةً كَذَلِكَ ثُمَّ عِظَاماً كَذَلِكَ فَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يُسَوِّيَ خَلْقَهُ بَعَثَ إِلَيْهَا مَلَكاً فَيَقُولُ الْمَلَكُ الَّذِي يَلِيهِ أَيْ رَبِّ أَذَكَرٌ أَمْ أُنْثَى أَشَقِيٌّ أَمْ سَعِيدٌ أَقَصِيرٌ أَمْ طَوِيلٌ أَنَاقِصٌ أَمْ زَائِدٌ قُوتُهُ وَأَجَلُهُ أَصَحِيحٌ أَمْ سَقِيمٌ قَالَ فَيُكْتَبُ ذَلِكَ كُلُّهُ ». فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ فَفِيمَ الْعَمَلُ إِذاً وَقَدْ فُرِغَ مِنْ هَذَا كُلِّهِ قَالَ اعْمَلُوا فَكُلٌّ سَيُوَجَّهُ لِمَا خُلِقَ لَهُ.

قلت : هو في الصحيح باختصار عن هذا رواه أحمد . وأبو عبيدة لم يسمع من أبيه وعلي بن زيد سيئ الحفظ وروى الطبراني حديث ابن مسعود في المعجم الصغير بنحو ما في الصحيح وزاد : ثم يكسو الله العظام لحما. وقال : وأثره .

11807. Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kuşkusuz nutfe rahimde kırk gün olduğu gibi kalır, değişmez. Kırk gün geçince, döllenmiş yumurta dönüşür. Sonra aynı şekilde mudğaya (et parçasına) dönüşür. Sonra aynı şekilde kemikler oluşur. Sonra Yüce Allah onun yaratılışına düzgün bir şekil vermek isterse, ona bir melek gönderir. Melek: «Ya Rabbi, erkek mi, kız mı? Bahtsız mı, bahtlı mı? Kısa mı, uzun mu? Eksik mi, fazla mı olacak. Rızkı nedir? Eceli ne kadardır? Sağlıklı mı, hastalıklı mı?» diye sorar ve bütün bu hususlar yazılır."*

Topluluktan bir adam: "Mademki bütün bu hususlar tespit edilip belirlenmiş, öyleyse niçin amel edilir?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Amel etmeye devam edin. Zira herkes yaratıldığı amaç doğrultusunda yönlendirilecektir"* buyurdu.

Ben derim ki: Hadis *Sahîh*'de de muhtasar olarak geçmiştir.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Ancak Ebû Ubeyde babasından hadis işitmemiştir. Ali b. Zeyd de hafızası zayıf biridir. İbn Mes'ûd hadisini Taberânî *el-Mu'cemus-sağîr*'de *"Sonra Allah kemikleri etle kaplar"*, yine *"ve ameli nedir?"* ilaveleriyle *Sahîh*'dekine benzer ifadelerle rivayet etmiştir.[2]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (3/397). Senedinde yer alan Ebu'z-Zübeyr müdellis olup rivayetinde "an-an" sıygasını kullanılmıştır.

[2] Ahmed b. Hanbel (1/374); Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (442). Bak. İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî* (11/477).

١١٨٠٨ – حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، قَالَ : سَمِعْتُ يُونُسَ ، يُحَدِّثُ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ هُنَيْدَةَ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَخْلُقَ نَسَمَةً ، قَالَ مَلَكُ الأَرْحَامِ مُعْرِضًا : أَيْ رَبِّ ، أَذَكَرٌ أَمْ أُنْثَى ؟ فَيَقُولُ ، فَيَقْضِي اللَّهُ أَمْرَهُ ، ثُمَّ يَقُولُ : أَيْ رَبِّ ، أَشَقِيٌّ أَمْ سَعِيدٌ ؟ فَيَقْضِي اللَّهُ أَمْرَهُ ، ثُمَّ يَكْتُبُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ مَا هُوَ لاقٍ حَتَّى النَّكْبَةَ يُنْكَبُهَا .

رواه أبو يعلى والبزار ورجال أبي يعلى رجال الصحيح.

11808. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah bir canlı yaratmak istediği zaman rahimler meleği açıklama isteyerek «Ya Rabbi, erkek mi kız mı olacak?» diye sorar ve Allah bu meseleyi hükme bağlar. Sonra: «Ya Rabbi, bahtsız mı bahtlı mı olacak?» diye sorar ve Allah bu meseleyi de hükme bağlar. Sonra iki gözü arasına başına gelecek musibete kadar (hayatında) karşılaşacağı her şey yazılır."*

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup Ebû Ya'lâ'nın ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١١٨٠٩ – وعن أبي هريرة عن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال : الشَّقِيُّ مَنْ شَقِيَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ ، وَالسَّعِيدُ مَنْ سَعِدَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ .

رواه البزار والطبراني في الصغير ورجال البزار رجال الصحيح.

11809. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Asıl bahtsız, annesinin karnında bahtsız olandır. Yine asıl bahtlı annesinin karnında bahtlı olandır"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup Bezzâr ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١١٨١٠ – وَعَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى حِيْنَ يُرِيدُ أَنْ يَخْلُقَ الخَلْقَ يَبْعَثُ مَلَكاً فَيَدْخُلُ الرَّحِمُ فَيَقُولُ : يَا رَب مَاذَا ؟ فَيَقُولُ : غُلامٌ أَوْ جَارِيَةٌ أَوْ مَا أَرَادَ أَنْ يَخْلُقَ فِي الرَّحِمِ فَيَقُولُ : يَا رَب شَقِيٌّ أَمْ سَعِيدٌ ؟ فَيَقُولُ : شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ . فَيَقُولُ : يَا رَب مَا أَجَلُهُ ؟ مَا خَلائِقُهُ ؟ فَيَقُولُ : كَذَا وَكَذَا . فَيَقُولُ : يَا رَب مَا رِزْقُهُ ؟ فَيَقُولُ :

---

[1] Ebû Ya'lâ (5775); Bezzâr (2149 benzeri).

[2] Bezzâr (2150); Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (773 yalnız ikinci kısmı rivayet etmiştir).

كَذَا وَكَذَا فَيَقُولُ : يَا رَبِّ مَا خُلُقُهُ ؟ مَا خَلائِقُهُ ؟ فَمَا مِنْ شَيْءٍ إِلاَّ وَهُوَ يَخْلُقُ مَعَهُ فِي الرَّحِمِ. رواه البزار ورجاله ثقات.

11810. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kuşkusuz Yüce Allah bir mahlûk yaratmak istediği zaman bir melek gönderir. Melek rahme girer ve «Ya Rabbi, bu nedir?» diye sorar. Allah, erkek veya kız veyahut Allah'ın rahimde yaratmak istediği şey olduğunu bildirir. Melek: «Ya Rabbi, bahtsız mı bahtlı mı?» diye sorar. Allah bahtsız veya bahtlı olduğunu bildirir. Melek: «Ya Rabbi, eceli ne kadardır? Huyları nasıldır?» diye sorar. Allah da: «Şöyle şöyledir» diye buyurur. Melek: «Ya Rabbi, rızkı nedir?» diye sorar. Allah: "Şöyle şöyledir» diye buyurur. Melek: «Ya Rabbi, ahlâkı nasıldır, huyları nasıldır?» diye sorar. Böylece ne varsa hepsi canlı ile beraber rahimde yaratılır."*

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler.[1]

١١٨١١ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ دَاوُدَ الْمَكِّيُّ ، ثنا شَاذُ بْنُ الْفَيَّاضِ ، ثنا أَبو هِلالٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِي حَسَّانَ ، عَنْ نَاجِيَةَ بْنِ كَعْبٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمِ : " خَلَقَ اللَّهُ يَحْيَى بْنَ زَكَرِيَّا فِي بَطْنِ أُمِّهِ مُؤْمِنًا ، وَخَلَقَ فِرْعَوْنَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ كَافِرًا . رواه الطبراني وإسناده جيد.

11811. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah, Yahya b. Zekeriyyâ'yı annesinin karnında mümin olarak, Firavn'u da yine annesinin karnında kâfir olarak yaratmıştır"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *ceyyid* bir senetle rivayet etmiştir.[2]

(بَابُ سَبَبِ الْهِدَايَةِ)

Hidayetin Gerçek Sebebi

١١٨١٢ – عن عبد الله بن عمرو قال : سمعت رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّم يقول : قَالَ وَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمِ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ خَلَقَ خَلْقَهُ فِي ظُلْمَةٍ ثُمَّ أَلْقَى

[1] Bezzâr (2151). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin Âişe'den bu isnâddan başka bir senetle rivayet edildiğini bilmiyoruz."

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10543).

عَلَيْهِمْ مِنْ نُورِهِ يَوْمَئِذٍ فَمَنْ أَصَابَهُ مِنْ نُورِهِ يَوْمَئِذٍ اهْتَدَى وَمَنْ أَخْطَأَهُ ضَلَّ. فَلِذَلِكَ أَقُولُ جَفَّ الْقَلَمُ عَلَى عِلْمِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ.

11812. Abdullah b. Amr demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Kuşkusuz Yüce Allah mahlûkatını bir karanlıkta yarattı. Sonra üzerlerine kendi nurundan attı. Kime nuru isabet etmişse, hidayete ermiştir. Kime de nuru ulaşmamışsa, sapıtmıştır. Bu sebeple ben diyorum ki: Artık Allah'ın ilmi dairesinde kalem(in mürekkebi) kurumuştur."*[1]

١١٨١٣ – وفي رواية : خَلَقَ خَلْقَهُ ، ثُمَّ جَعَلَهُمْ فِي ظُلْمَةٍ ، ثُمَّ أَخَذَ مِنْ نُورِهِ مَا شَاءَ فَأَلْقَاهُ عَلَيْهِمْ ، فَأَصَابَ النُّورُ مَنْ شَاءَ أَنْ يُصِيبَهُ ، وَأَخْطَأَ مَنْ شَاءَ فَلِذَلِكَ قُلْتُ : جَفَّ الْقَلَمُ بِمَا هُوَ كَائِنٌ. رواه أحمد بإسنادين والبزار والطبراني ورجال أحد إسنادي أحمد ثقات.

11813. Diğer bir rivayet ise şöyledir: *"Allah mahlûkatını yarattı. Sonra onları bir karanlığa attı. Sonra nurundan dilediği kadar alıp onların üzerlerine serpti. İsabet etmesini dilediklerine nuru isabet etti, (isabet etmemesini) dilediğine nuru isabet etmedi. Bu sebeple ben diyorum ki: Artık kalem, olacak her şeyi yazmış (mürekkebi) kurumuştur."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel iki ayrı senetle, ayrıca Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in isnâdlarından birinin ravileri güvenilirdirler.[2]

١١٨١٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي خَيْثَمَةَ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا عَوْنُ بْنُ عُمَارَةَ ، ثنا بِشْرٌ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ ، عَنْ سُلَيْمَانَ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، فَأَقْبَلَ رَاكِبٌ حَتَّى أَنَاخَ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي أَتَيْتُكَ مِنْ مَسِيرَةِ تِسْعٍ ، أَنْصَبْتُ بَدَنِي ، وَأَسْهَرْتُ لَيْلِي ، وَأَظْمَأْتُ نَهَارِي ، لأَسْأَلَكَ عَنْ خُلَّتَيْنِ أَسْهَرَتَانِي ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ : مَا اسْمُكَ ؟ فَقَالَ : أَنَا زَيْدُ الْخَيْلِ ، قَالَ : بَلْ أَنْتَ زَيْدُ الْخَيْرِ ، قَالَ : أَسْأَلُكَ عَنْ عَلامَةِ اللَّهِ فِيمَنْ يُرِيدُ ، وَعَنْ عَلامَتِهِ فِيمَنْ لا يُرِيدُ ، إِنِّي أُحِبُّ الْخَيْرَ وَأَهْلَهُ ، وَمَنْ يَعْمَلُ بِهِ ، وَإِنْ عَمِلْتُ بِهِ أَيْقَنْتُ ثَوَابَهُ ، فَإِنْ فَاتَنِي مِنْهُ شَيْءٌ حَنَنْتُ إِلَيْهِ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ : عَلامَةُ اللَّهِ فِيمَنْ يُرِيدُ ، وَعَلامَتُهُ فِيمَنْ لا يُرِيدُ ، لَوْ أَرَادَكَ فِي الأُخْرَى هَيَّأَكَ لَهَا ، ثُمَّ لَمْ يُبَالِ فِي أَيِّ وَادٍ سَلَكْتَ .

رواه الطبراني وفيه عون بن عمارة وهو ضعيف .

[1] Ahmed b. Hanbel (1644); Bezzâr (2145).
[2] Ahmed b. Hanbel (6854).

11814. Abdullah b. Mes'ûd anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraberdik. Derken bir binitli geldi. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) önünde hayvanını çöktürerek dedi ki: "Ya Resûlallah! Ben sana dokuz günlük mesafeden geldim. Bedenim yoruldu, gecelerimi uykusuz, gündüzlerimi susuz geçirdim. Bütün bunları, sana beni uykusuz bırakan iki şeyi sorayım."

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Senin adın nedir?"* diye sordu. "Ben Zeydü'l-Hayl'im" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Bilakis. Sen Zeydü'l-Hayr'sın"* buyurdu. Sonra adam şöyle dedi: "Sana Allah'ın (hakkında iyilik) murat ettikleri ile ilgili alâmetini ve (hakkında iyilik) murat etmedikleri ile ilgili alâmetini sormak istiyorum. Ben hayrı ve hayır ehlini, hayır işleyeni severim. Ben hayır işlersem, sevap alacağıma kesin inanırım. Eğer bir hayır işini kaçırırsam, üzülürüm."

Onu dinleyen Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İşte Allah'ın (hakkında iyilik) murat ettikleri ile ilgili alâmeti budur. Allah'ın (hakkında iyilik) murat etmedikleri ile ilgili alâmeti ise şudur: Eğer senin hakkında diğerini murat etseydi, seni ona hazırlar, sonra da hangi vadide helak olursan ol, umursamazdı"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Avn b. Umâre zayıftır.

(بَابُ كُلٌّ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ)

Herkese Kendi Yaratılış Amacı Müyesser Kılınır

١١٨١٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِى أَبِى قَالَ حَدَّثَنَا عَلِىُّ بْنُ عَيَّاشٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْعَطَّافُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنِى رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِى بَكْرٍ الصِّدِّيقِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ أَبِى يَذْكُرُ أَنَّ أَبَاهُ سَمِعَ أَبَا بَكْرٍ وَهُوَ يَقُولُ قُلْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَعْمَلُ عَلَى مَا فُرِغَ مِنْهُ أَوْ عَلَى أَمْرٍ مُؤْتَنَفٍ قَالَ : بَلْ عَلَى أَمْرٍ قَدْ فُرِغَ مِنْهُ. قَالَ قُلْتُ فَفِيمَ الْعَمَلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ كُلٌّ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ.

رواه أحمد والبزار والطبراني وقال : عن عطاف بن خالد حدثني طلحة بن عبد الله وعطاف وثقه ابن معين وجماعة وفيه ضعف وبقية رجاله ثقات إلا أن في رجال أحمد رجلا مبهما لم يسم.

11815. Ebû Bekir es-Sıddîk bildiriyor: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem): "Ya Resûlallah! Kesin kararlaştırılıp hükme bağlanmış bir esas üzere mi, yoksa yeni bir esas üzere mi amel ediyoruz?" diye sordum. *"Kesin kararlaştırılıp hükme bağlanmış bir esas üzere"* buyurdu. (Ebû Bekir): "Öyleyse niçin amel ediyoruz, ya Resûlallah?" deyince Allah Resûlü

(sallallahu aleyhi vesellem): *"Herkese, yaratılış amacına uygun yaşamak müyesser kılınmıştır"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Attâf b. Hâlid, İbn Maîn ve bir grup bilgin tarafından güvenilir kabul edilse de zayıftır. Diğer ravileri ise güvenilirdirler. Fakat Ahmed b. Hanbel'in ravileri arasında ismi zikredilmemiş mübhem bir râvi yer almıştır.[1]

١١٨١٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ. وَحَجَّاجٌ قَالَ سَمِعْتُ شُعْبَةَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ سَالِمٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنْ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرَأَيْتَ مَا نَعْمَلُ فِيهِ أَقَدْ فُرِغَ مِنْهُ أَوْ فِي شَيْءٍ مُبْتَدَإٍ أَوْ أَمْرٍ مُبْتَدَعٍ قَالَ فِيمَا قَدْ فُرِغَ مِنْهُ. فَقَالَ عُمَرُ أَلَا نَتَّكِلُ فَقَالَ اعْمَلْ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ. فَكُلٌّ مُيَسَّرٌ أَمَّا مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ فَيَعْمَلُ لِلسَّعَادَةِ وَأَمَّا أَهْلُ الشَّقَاءِ فَيَعْمَلُ لِلشَّقَاءِ. رواه أحمد وفيه عاصم بن عبيد الله وهو ضعيف.

11816. Rivayet edildiğine göre Ömer -İbnü'l-Hattâb- Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem): "Ya Resûlallah! Ne buyurursun, bizler kesin kararlaştırılıp hükme bağlanmış bir mesele uğruna mı amel ediyoruz? Yoksa tamamen yeni bir amel mi işliyoruz?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kesin kararlaştırılıp hükme bağlanmış bir mesele uğruna"* buyurdu. Bunun üzerine Ömer: "Öyleyse buna güvenebilir miyiz?" diye sorunca Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Hattab'ın oğlu! Sen amel etmeye devam et. Zira herkese kendi işi kolaylaştırılmıştır. Saadet ehli, saadet için çalışır. Şekavet ehli de şekavet için çalışır"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Âsım b. Ubeydillah zayıftır.

١١٨١٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ وَسَمِعْتُهُ أَنَا مِنْ هُشَيْمٍ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو الرَّبِيعِ عَنْ يُونُسَ عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ مَا نَعْمَلُ أَمْرٌ قَدْ فُرِغَ مِنْهُ أَمْ شَيْءٌ نَسْتَأْنِفُهُ قَالَ بَلْ أَمْرٌ قَدْ فُرِغَ مِنْهُ. قَالُوا فَكَيْفَ بِالْعَمَلِ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ كُلُّ امْرِئٍ مُهَيَّأٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ.

رواه أحمد والبزار وحسن إسناده والطبراني وفيه سليمان بن عتبة وثقه أبو حاتم وجماعة وضعفه ابن معين وغيره وبقية رجاله ثقات.

---

[1] Ahmed b. Hanbel (19); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (47); Bezzâr (2136). Bezzâr demiştir ki: "Hadisin Ebû Bekir'den bundan başka bir senetle rivayet edildiğini bilmiyoruz." Attâf ise kendisinden bir grup ravi rivayette bulunmuş olup, Nâfi'den mutabii bulunmayan rivayetler nakletmiş olsa da kendisi rivayeti düzgün biridir.

11817. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre (ashâb): "Ya Resûlallah! Ne buyurursun, işlediklerimiz kesin kararlaştırılıp hükme bağlanmış bir şey mi, yoksa ilk baştan kendi işlediğimiz bir şey mi?" diye sordular. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kesin kararlaştırılıp hükme bağlanmış bir iş"* buyurdu. Ashâbı: "Öyleyse niçin amel ediyoruz, ya Resûlallah?" deyince o da: *"Her kişi/insan yaratılış amacına uygun kabiliyetle donatılmıştır"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup senedi hasendir. Ayrıca bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Süleymân b. Utbe'yi Ebû Hâtim ve bir grup güvenilir kabul ederken, İbn Maîn ve başkası zayıf görmüştür. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.

١١٨١٨ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ يَعْنِى الْحَدَّادَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِى مَنْصُورٍ عَنْ ذِى اللِّحْيَةِ الْكِلَابِيِّ أَنَّه قَالَ ا رَسُولَ اللّٰهِ أَنَعْمَلُ فِى أَمْرٍ مُسْتَأْنَفٍ أَوْ أَمْرٍ قَدْ فُرِغَ مِنْهُ قَالَ لَا بَلْ فِى أَمْرٍ قَدْ فُرِغَ مِنْهُ. قَالَ فِيمَ نَعْمَلُ إِذاً قَالَ اعْمَلُوا فَكُلٌّ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ. رواه ابن أحمد والطبراني ورجاله ثقات.

11818: Zu'l-Lihye el-Kilâbî'nin bildirdiğine göre kendisi: "Ya Resûlallah! Bizler yeni bir esas üzere mi, yoksa kesin kararlaştırılıp hükme bağlanmış bir esas üzere mi amel ediyoruz?" diye sormuş. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır. Kesin kararlaştırıp hükme bağlanmış bir esas üzere"* buyurmuş. Zu'l-Liyhe: "Öyleyse niçin amel ediyoruz?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Amel etmeye devam ediniz" Çünkü herkese yaratılış amacına uygun yaşamak müyesser kılınır"* buyurmuş.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler.

١١٨١٩ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ ، قَالَ : نا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ ، قَالَ : نا الْعَطَّافُ بْنُ خَالِدٍ ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ ، يَقُولُ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللّٰهِ ، أَنَعْمَلُ فِي أَمْرٍ قَدْ فُرِغَ مِنْهُ أَمْ أَمْرٍ مُؤْتَنَفٍ ؟ قَالَ : لا ، بَلْ فِي أَمْرٍ قَدْ فُرِغَ مِنْهُ ، قُلْتُ : فَفِيمَ الْعَمَلُ ؟ قَالَ : اعْمَلُوا فَكُلٌّ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ . رواه البزار ورجاله رجال الصحيح.

11819. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb: "Ya Resûlallah! Ne buyurursun, bizlerin yaptıkları kesin kararlaştırılıp hükme bağlanmış bir şey mi, yoksa tamamen yeni bir şey mi?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bilakis kesin kararlaştırılıp hükme bağlanmış bir şey"* buyurdu. Bunun üzerine Ömer: "Öyleyse niçin amel

ediliyor?" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Herkese yaratılış amacı kolaylaştırılmıştır"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

١١٨٢٠ – حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عَقِيلٍ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُلَيْمَانَ الدَّبَّاسُ ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الأَنْصَارِيُّ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ طَاوُسٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَجُلٌ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَعْمَلُ فِيمَا جَرَتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ ، وَجَفَّ بِهِ الْقَلَمُ ، أَوْ شَيْءٌ نَأْتَنِفُهُ ؟ قَالَ : " بَلْ لِمَا جَرَتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ ، وَجَفَّ بِهِ الْقَلَمُ " ، قَالَ : فَفِيمَ الْعَمَلُ ؟ قَالَ : اعْمَلْ فَكُلٌّ مُيَسَّرٌ .

رواه الطبراني والبزار بنحوه إلا أنه قال في آخره : فقال القوم بعضهم لبعض : فالجد إذا . ورجال الطبراني ثقات.

11820. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre bir adam: "Ya Resûlallah! Bizler ölçü ve miktarları tayin edilmiş, kalemin kaydedip kaldırıldığı bir konuda mı amel ediyoruz, yoksa tamamen yeni baştan mı amel ediyoruz?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bilakis ölçü ve miktarları belirlenmiş ve kalemin kaydedip kaldırıldığı bir konuda"* buyurdu. Adam: "Öyleyse niçin amel ediliyor?" deyince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen amel etmeye devam et. Zira herkese yaratılış amacına uygun yaşamak kolay kılınmıştır"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî ve benzerini Bezzâr rivayet etmiştir. Bezzâr rivayetin sonunda "Bunun üzerine topluluk: «Öyleyse ciddiyetle çalışmak gerekir» dedi" ifadesini nakletmiştir. Taberânî'nin ravileri güvenilirdirler.

١١٨٢١ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ غِيَاثٍ ، قَالَ : نا أَبُو جَنَابٍ الْقَصَّابُ ، قَالَ : نا عَبْدُ الْكَرِيمِ أَبُو أُمَيَّةَ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَامَ سُرَاقَةُ بْنُ مَالِكٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَرَأَيْتَ أَعْمَالَنَا الَّتِي نَعْمَلُ ، أَمُؤَاخَذُونَ بِهَا عِنْدَ الْحَافِرِ ، خَيْرٌ فَخَيْرٌ ، وَشَرٌّ فَشَرٌّ ، أَوْ شَيْءٌ قَدْ سَبَقَتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ ، وَجَفَّتْ بِهِ الأَقْلامُ ، قَالَ " يَا سُرَاقَةُ ، قَدْ سَبَقَتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ ، وَجَفَّتْ بِهِ الأَقْلامُ " ، قَالَ : فَعَلَى مَا نَعْمَلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ اعْمَلْ يَا سُرَاقَةُ ، فَكُلُّ عَامِلٍ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ ، قَالَ : يَا سُرَاقَةُ ، الآنَ تَجْتَهِدُ.

رواه الطبراني في الأوسط وفيه عبد الكريم أبو أمية وهو ضعيف.

11821. Câbir b. Abdillah anlatıyor: Surâka b. Mâlik, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ya Resûlallah! Ne buyurursun, işlemiş olduğumuz davranışlarımız sebebiyle Yaratıcı katında hesaba çekilecek

miyiz? Yaptığımız hayırsa sevap, şerse ceza görecek miyiz? Yoksa bunlar, daha evvel ölçü ve miktarları belirlenmiş, kalemin kaydedip kaldırıldığı bir şey mi?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Sürâka! Daha önceden onun ölçü ve miktarları belirlenmiş, kalemler kaydedip kaldırılmıştır"* buyurdu. Surâka: "Ya Resûlallah! Öyleyse niçin amel ediyoruz?" deyince de: *"Ey Sürâka! Sen amel etmeye devam et. Her amel edene, yaratılış amacına göre yaşamak kolaylaştırılmıştır"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülkerîm Ebû Umeyye zayıftır.

١١٨٢٢ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، أَخْبَرَنِي قَيْسُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ طَاوُسٍ ، عَنْ سُرَاقَةَ بْنِ مَالِكِ بْنِ جُعْشُمٍ الْمُدْلِجِيِّ ، أَنَّهُ قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَنَعْمَلُ شَيْئًا قَدْ فُرِغَ مِنْهُ , أَمْ نَسْتَأْنِفُ الْعَمَلَ ؟ قَالَ : " بَلْ لِعَمَلٍ قَدْ فُرِغَ مِنْهُ . فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، فَفِيمَ الْعَمَلُ ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " كُلٌّ مُيَسَّرٌ لَهُ عَمَلُهُ " . قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , الآنَ الْجِدُّ , الآنَ الْجِدُّ

قلت : روى ابن ماجة بعضه رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح.

11822. Sürâka b. Mâlik b. Cu'şum el-Mudlicî: "Ya Resûlallah! Bizler kesin kararlaştırılıp hükme bağlanmış bir şeyi mi yapıyoruz? Yoksa yeni baştan mı amel işliyoruz?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bilakis kesin kararlaştırılıp hükme bağlanmış amel işliyorsunuz"* buyurdu. Bunun üzerine Sürâka: "Ya Resûlallah! Öyleyse niçin amel ediliyor?" deyince Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Herkese kendi ameli kolaylaştırılır"* buyurdu. Ardından *"İşte şimdi ciddiyet zamanı, şimdi ciddiyet zamanı"* diye ekledi.

Ben derim ki: Hadisin bir kısmını İbn Mâce de rivayet etmiştir.

★Bu şekliyle ise onu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

(بَابُ فِيمَا فُرِغَ مِنْهُ)

Takdiri Tamamlanan Hususlar

١١٨٢٣ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ يَحْيَى الدِّمَشْقِيُّ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ صُبَيْحٍ الْمُرِّيُّ قَاضِي الْبَلْقَاءِ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ أَنَّهُ سَمِعَ أُمَّ الدَّرْدَاءِ تُحَدِّثُ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ سَمِعْتُ

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (6593); İbn Ebî Âsım, *Sünne* (167).

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فَرَغَ اللَّهُ إِلَى كُلِّ عَبْدٍ مِنْ خَمْسٍ مِنْ أَجَلِهِ وَرِزْقِهِ وَأَثَرِهِ وَشَقِيٌّ أَمْ سَعِيدٍ. رواه أحمد والبزار والطبراني في الكبير والأوسط وأحد إسنادي أحمد رجاله ثقات.

11823. Ebu'd-Derdâ der ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Allah her kul için şu beş hususu (ezelde) kesinleştirip karar bağlamıştır: Eceli, rızkı, davranışları, öleceği yer, bahtsız mı bahtlı mı olacağı."* Diğer bir rivayette *"ve ameli"* ifadesi geçmiştir.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in iki senedinden birinin ravileri güvenilirdirler.[1]

١١٨٢٤ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ ، ثنا مُعْتَمِرٌ ، قَالَ : سَمِعْتُ عِيسَى بْنَ الْمُسَيَّبِ ، يُحَدِّثُ أَنَّهُ : سَمِعَ الْقَاسِمَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ يُحَدِّثُ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : أَرْبَعٌ قَدْ فُرِغَ مِنْهُنَّ : مِنَ الْخَلْقِ ، وَالْخُلُقِ ، وَالرِّزْقِ ، وَالأَجَلِ ، لَيْسَ أَحَدُنَا كَسْبٌ عَنْ أَحَدٍ وَقَالَ : الصَّدَقَةُ جَائِزَةٌ قُبِضَتْ أَوْ لَمْ تُقْبَضْ

رواه الطبراني وفيه عيسى بن المسيب وثقه الحاكم والدارقطني في السنن وضعفه جماعة وبقية رجاله في أحد الإسنادين ثقات.

11824. Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Şu dört şey kesin kararlaştırılıp hükme bağlanmıştır: Yaratılış, ahlâk, rızık ve ecel. Dolayısıyla kimse kimseden daha çok kazanamaz."

Yine der ki: "Teslim alınmış olsun veya olmasın, sadaka caizdir."

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden İsa b. el-Müseyyeb'i Hâkim ve *Sünen*'de Darekutnî güvenilir kabul ederken bir grup zayıf görmüştür. İki isnâddan birinin kalan ravileri ise güvenilirdirler.[2]

١١٨٢٥ – وَبِهِ : حَدَّثَنَا عِيسَى ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , قَالَ : فُرِغَ إِلَى ابْنِ آدَمَ مِنْ أَرْبَعٍ : مِنَ الْخَلْقِ ، وَالْخُلُقِ ، وَالأَجَلِ ، وَالرِّزْقِ .

---

[1] Ahmed b. Hanbel (5/197); Bezzâr (2152); İbn Ebî Âsım, *Sünne* (303, 304, 305, 306, 307, 308). İlk rivayette ifade *"Eceli, ameli, ölüm yeri, hareketleri ve rızkı"*, ikinci rivayette ise *"Eceli, rızkı, hareketleri, bahtsız ya da bahtlı olduğu"* şeklinde yer almıştır. Bezzâr'ın rivayetinde *"bahtsız mı, bahtlı mı olduğu"* ifadesi geçmemiştir.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8953). Senedinde kopukluk vardır.

رواه الطبراني في الأوسط وفيه عيسى بن المسيب البجلي وهو ضعيف عند الجمهور ووثقه الحاكم والدارقطني في سننه وضعفه في غيرها.

11825. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Âdemoğlu için şu dört konu kesin kararlaştırılıp sonuçlandırılmıştır: Yaratılış, ahlâk, rızık ve ecel"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden İsa b. el-Müseyyeb el-Becelî, çoğunluğa göre zayıf olmakla beraber Hâkim ve *Sünen*'inde Darekutnî tarafından güvenilir kabul edilmiştir. Ancak Darekutnî *Sünen*'i dışında onu zayıf görmüştür.[1]

١١٨٢٦ - وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ : ذُكِرَ زِيَادَةُ العُمْرِ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لا يُؤَخِّرُ اللهُ نَفْساً إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا . فذكر الحديث.

رواه الطبراني في الأوسط وفيه سليمان بن عطاء وهو ضعيف.

11826. Ebu'd-Derdâ der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında ömrün artırılmasından bahsedilince: *"Allah eceli gelen hiçbir canı(n ecelini) ertelemez"*.... buyurdu.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Süleymân b. Atâ zayıftır.

(بَابُ فُرِغَ إِلَى كُلِّ عَبْدٍ مِنْ خَلْقِهِ)

Her Kulun Huyu Kesin Olarak Takdir Edilip Karara Bağlanmıştır

١١٨٢٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ سَمِعْتُ يُونُسَ يُحَدِّثُ عَنِ الزُّهْرِيِّ أَنَّ أَبَا الدَّرْدَاءِ قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَتَذَاكَرُ مَا يَكُونُ إِذْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَمِعْتُمْ بِجَبَلٍ زَالَ عَنْ مَكَانِهِ فَصَدِّقُوا وَإِذَا سَمِعْتُمْ بِرَجُلٍ تَغَيَّرَ عَنْ خُلُقِهِ فَلاَ تُصَدِّقُوا بِهِ وَإِنَّهُ يَصِيرُ إِلَى مَا جُبِلَ عَلَيْهِ.

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح إلا أن الزهري لم يدرك أبا الدرداء.

11827. Ebu'd-Derdâ bildiriyor: Bizler Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında alacakları müzakere ederken birden Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bir dağın yerinden oynadığını duyarsanız, inanın; ama bir adamın huyunun değiştiğini duyarsanız,*

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1573).

inanmayın. Çünkü kişi hangi fıtratta yaratılmışsa neticede ona döner" buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler. Ne var ki Zührî, Ebu'd-Derdâ'ya yetişmemiştir.[1]

١١٨٢٨ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا الأَعْمَشُ ، عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَبِيعَةَ ، قَالَ : كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ عَبْدِ اللَّهِ فَذَكَرَ الْقَوْمُ رَجُلا فَذَكَرُوا مِنْ خُلُقِهِ ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ : أَرَأَيْتُمْ لَوْ قَطَعْتُمْ رَأْسَهُ أَكُنْتُمْ تَسْتَطِيعُونَ أَنْ تُعِيدُوهُ ؟ ، قَالُوا : لا ، قَالَ : فَيَدَهُ ؟ قَالُوا : لا ، قَالَ : فَرِجْلَهُ ؟ ، قَالُوا : لا ، قَالَ : فَإِنَّكُمْ لَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تُغَيِّرُوا خُلُقَهُ حَتَّى تُغَيِّرُوا خَلْقَهُ ، إِنَّ النُّطْفَةَ لَتَسْتَقِرُّ فِي الرَّحِمِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ، ثُمَّ تَنْحَدِرُ دَمًا ، ثُمَّ تَكُونُ عَلَقَةً ، ثُمَّ تَكُونُ مُضْغَةً ، ثُمَّ يُبْعَثُ إِلَيْهِ الْمَلَكُ فَيَكْتُبُ رِزْقَهُ ، وَخُلُقَهُ وَشَقِيٌّ أَوْ سَعِيدٌ .

رواه الطبراني ورجاله ثقات.

11828. Abdullah b. Rabîa anlatıyor: Bizler Abdullah (b. Mes'ûd)'un yanındaydık. Orada bulunan topluluk bir adamı mevzu bahis yaparak onun huyundan bahsettiler. Bunun üzerine Abdullah: "Söyleyin bakalım, onun kafasını kestikten sonra onu eski yerine iade edebilir misiniz?" dedi. "Hayır" dediler. "Elini?" diye sordu. "Hayır" dediler. "Peki, ayağını?" diye sordu. Topluluk: "Hayır" deyince: "İşte siz o kişinin yaratılışını değiştirmedikçe huyunu da değiştiremezsiniz" dedi.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler.

(بَابُ لاَ يَمُوتُ عَبْدٌ حَتَّى يَبْلُغَ أَقْصَى أَثَرِهِ)

Hiçbir Kul Ulaşabileceği Son Yere Ulaşmadan Ölmez

١١٨٢٩ – عَنْ أَبِي عَزَّةَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا أَرَادَ اللَّهُ قَبْضَ عَبْدٍ بِأَرْضٍ جَعَلَ لَهُ إِلَيْهَا حَاجَةً فإذا بلغ أقصى أثره قبضه.

رواه البزار. وقد رواه الترمذي باختصار وفيه محمد بن موسى الحرشي وهو ثقة وفيه خلاف.

11829. Ebû İzze'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah kulunun canını (belli) bir yerde almak istediği zaman onun için orada bir iş çıkarır ve ulaşacağı son noktaya varınca canını alır"* buyurmuştur.

[1] Ahmed b. Hanbel (6/443). Bak. *Silsiletu'l-ehâdisi'd-daîfe* (351).

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Mûsa el-Hareşî güvenilir olmakla beraber tartışmalıdır. Aynı hadisi Tirmizî de muhtasar olarak rivayet etmiştir.[1]

١١٨٣٠ - وَبِهِ ، حَدَّثَنَا عَبَّادٌ ، نا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ ، نا أَبُو الْمَلِيحِ الْهُذَلِيُّ ، حَدَّثَنِي يَسَارٌ أَبُو عَزَّةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَقْبِضَ عَبْدًا بِأَرْضٍ جَعَلَ لَهُ بِهَا حَاجَةً ، وَلا تَنْتَهِي حَتَّى يَقْدِمَهَا ، ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آخِرَ سُورَةِ لُقْمَانَ : ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ﴾ حَتَّى خَتَمَهَا ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : هَذِهِ مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ ، لا يَعْلَمُهَا إِلا اللَّهُ .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه عباد بن صهيب وهو متروك واتهم بالوضع وقد وثقه أبو داود.

11830. Yine Ebû İzze'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah bir kulunun canını (belli) bir yerde almak isterse, onun için orada bir iş çıkarır ve kul o işini tamamlayıncaya kadar ömrü bitmez"* buyurmuştur.

Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) Lokman sûresinin şu son âyetini okudu: **"Şüphesiz ki, kıyamet saatinin bilgisi Allah katındadır. Yağmuru O yağdırır, rahimlerde ne varsa (erkek veya dişi oluşunu, renk ve özelliklerini) O bilir. Hiçbir kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Hiçbir kimse nerede öleceğini de bilemez. Şüphesiz ki Allah her şeyi hakkıyla bilir, her şeyden haberdardır."[2]**

Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"İşte bunlar gaybın anahtarlarıdırlar ki, onları Allah'tan başkası bilemez"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ravilerinden Abbâd b. Suheyb metruk olup hadis uydurmakla itham edilmiştir. Bununla beraber Ebû Dâvud tarafından güvenilir kabul edilmiştir.

١١٨٣١ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، أنا مَعْمَرٌ ، عَنْ أَيُّوبَ ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَا جَعَلَ اللَّهُ مَنِيَّةَ عَبْدٍ بِأَرْضٍ إِلا جَعَلَ لَهُ فِيهَا حَاجَةً .

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح . وقد تقدمت أحاديث في الجنائز في دفن كل ميت في التربة التي خلق منها.

[1] Bezzâr (2154).
[2] Lokman Sur. 34.

11831. Usâme b. Zeyd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir kulun ölümü (belli) bir yerde takdir edilmişse, muhakkak onun için orada bir iş çıkarılır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

Cenaze bölümünde her ölünün, yaratıldığı toprağa defnedildiğine dair bazı hadisler geçmişti.

(بَابُ خَلَقَ اللهُ كُلَّ صَانِعٍ وَصَنْعَتَهُ)

Her Sanatkârı ve Sanatını Allah Yaratmıştır

١١٨٣٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ كُرْدِيٍّ ، وَأَحْمَدُ بْنُ أَبَانَ الْقُرَشِيُّ ، قَالا : أَخْبَرَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا أَبُو مَالِكٍ ، عَنْ رِبْعِيٍّ ، عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، قَالَ : خَلَقَ اللَّهُ كُلَّ صَانِعٍ ، وَصَنْعَتَهُ .

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح غير أحمد بن عبد الله أبو الحسين بن الكردي وهو ثقة.

11832. Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her sanatkârı ve sanatını Allah yaratmıştır"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, Ahmed b. Abdillah Ebu'l-Hüseyin b. el-Kürdî hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Ahmed b. Abdillah da güvenilirdir.[1]

(بَابُ الإِيْمَانِ بِالْقَدَرِ)

Kadere İman

١١٨٣٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هَيْثَمٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ عَنْ يُونُسَ عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ قَالَ لِكُلِّ شَيْءٍ حَقِيقَةٌ وَمَا بَلَغَ عَبْدٌ حَقِيقَةَ الإِيمَانِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَهُ وَمَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ.

رواه أحمد والطبراني ورجاله ثقات ورواه الطبراني في الأوسط.

11833. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her şeyin bir hakikati vardır. Kul, başına gelenin kaçınılmaz olarak*

---

1 Bezzâr (2160). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin bu senetten başka bir yolla Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet edildiğini bilmiyoruz. Mervân b. Muaviye'den başkası bunu *mevkûf* (sahabi sözü) olarak rivayet etmiştir."

başına geleceğini, başına gelmeyenin de zaten başına gelmeyecek olduğunu bilmedikçe hakiki iman derecesine ulaşamaz" buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler. Aynı hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta da rivayet etmiştir.[1]

١١٨٣٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ حَدَّثَنَا أَبُو حَازِمٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لاَ يُؤْمِنُ الْمَرْءُ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ. قَالَ أَبُو حَازِمٍ لَعَنَ اللَّهُ دِيناً أَنَا أَكْبَرُ مِنْهُ. يَعْنِي التَّكْذِيبَ بِالْقَدَرِ.

رواه أحمد ورجاله ثقات ورواه الطبراني في الأوسط.

11834. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi hayrı ve şerriyle kadere inanmadıkça iman etmiş sayılmaz"* buyurmuştur.[2]

١١٨٣٥ - حَدَّثَنَا خَيْرُ بْنُ عَرَفَةَ ، قَالَ : نا هَانِئُ بْنُ الْمُتَوَكِّلِ الإِسْكَنْدَرَانِيُّ ، قَالَ : نا أَبُو رَبِيعَةَ سُلَيْمَانُ بْنُ رَبِيعَةَ ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الأُمُورُ كُلُّهَا خَيْرُهَا وَشَرُّهَا مِنَ اللَّهِ وقال : القدر نظام التوحيد فمن وحد الله وآمن بالقدر فقد استمسك بالعروة الوثقى .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه هانئ بن المتوكل وهو ضعيف .

11835. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayrıyla ve şerriyle bütün işler Allah'tandır"* buyurmuştur.

Yine buyurmuştur ki: *"Kader, tevhid nizamıdır; dolayısıyla Allah'ı birleyip, kadere inanan kimse, sağlam kulpa tutunmuş demektir."*

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Hânî b. el-Mütevekkil zayıftır.

١١٨٣٦ - حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ نُصَيْرٍ ، ثنا حَسَّانُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْكَرْمَانِيُّ عَمُّ عَطِيَّةَ بْنِ عَطِيَّةَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، قَالَ : كُنْتُ عِنْدَ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ جَالِسًا فَذَكَرُوا أَنَّ أَقْوَامًا يَقُولُونَ : قَدَّرَ اللَّهُ كُلَّ شَيْءٍ مَا خَلا الأَعْمَالِ ، قَالَ : فَوَاللَّهِ مَا رَأَيْتُ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ غَضِبَ غَضَبًا أَشَدَّ مِنْهُ حَتَّى هَمَّ بِالْقِيَامِ ، ثُمَّ سَكَنَ ، فَقَالَ : تَكَلَّمُوا بِهِ أَمَا وَاللَّهِ لَقَدْ سَمِعْتُ فِيهِمْ حَدِيثًا كَفَاهُمْ بِهِ شَرًّا ، وَيْحَهُمْ أَوَ يَعْلَمُونَ ؟ فَقُلْتُ : يَرْحَمُكَ اللَّهُ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ وَمَا هُوَ ؟ قَالَ : فَنَظَرَ إِلَيَّ وَقَدْ سَكَنَ بَعْضُ غَضَبِهِ ، فَقَالَ : حَدَّثَنِي رَافِعُ بْنُ

[1] Ahmed b. Hanbel (6/441).

[2] Ahmed b. Hanbel (2/181).

خَدِيجٍ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، يَقُولُ : يَكُونُ قَوْمٌ مِنْ أُمَّتِي يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَبِالْقُرْآنِ وَهُمْ لا يَشْعُرُونَ كَمَا كَفَرَتِ الْيَهُودُ ، وَالنَّصَارَى ، قَالَ : قُلْتُ : جُعِلْتُ فِدَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ ذَاكَ ؟ قَالَ : " يُقِرُّونَ بِبَعْضِ الْقَدَرِ وَيَكْفُرُونَ بِبَعْضِهِ ، قَالَ : قُلْتُ : ثُمَّ مَا يَقُولُونَ ؟ قَالَ : يَقُولُونَ : الْخَيْرُ مِنَ اللَّهِ وَالشَّرُّ مِنْ إِبْلِيسَ ، فَيَقِرُّونَ عَلَى ذَلِكَ كِتَابَ اللَّهِ وَيَكْفُرُونَ بِالْقُرْآنِ بَعْدَ الإِيمَانِ وَالْمَعْرِفَةِ ، فَمَا يَلْقَى أُمَّتِي مِنْهُمْ مِنَ الْعَدَاوَةِ وَالْبَغْضَاءِ وَالْجِدَالِ أُولَئِكَ زَنَادِقَةُ هَذِهِ الأُمَّةِ فِي زَمَانِهِمْ يَكُونُ ظُلْمُ السُّلْطَانِ ، فَيَنَالُهُمْ مِنْ ظُلْمٍ وَحَيْفٍ وَأَثَرَةٍ ، ثُمَّ يَبْعَثُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ طَاعُونًا فَيُفْنِي عَامَّتَهُمْ ، ثُمَّ يَكُونُ الْخَسْفُ فَمَا أَقَلَّ مَا يَنْجُو مِنْهُمْ ، الْمُؤْمِنُ يَوْمَئِذٍ قَلِيلٌ فَرَحُهُ ، شَدِيدٌ غَمُّهُ ، ثُمَّ يَكُونُ الْمَسْخُ فَيَمْسَخُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَامَّةَ أُولَئِكَ قِرَدَةً وَخَنَازِيرَ ، ثُمَّ يَخْرُجُ الدَّجَّالُ عَلَى أَثَرِ ذَلِكَ قَرِيبًا ، ثُمَّ بَكَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ حَتَّى بَكَيْنَا لِبُكَائِهِ ، قُلْنَا : مَا يُبْكِيكَ ؟ قَالَ : رَحْمَةً لَهُمُ الأَشْقِيَاءِ ، لأَنَّ فِيهِمُ الْمُتَعَبِّدَ ، وَمِنْهُمُ الْمُجْتَهِدَ ، مَعَ أَنَّهُمْ لَيْسُوا بِأَوَّلِ مَنْ سَبَقَ إِلَى هَذَا الْقَوْلِ ، وَضَاقَ بِحَمْلِهِ ذَرْعًا ، إِنَّ عَامَّةَ مَنْ هَلَكَ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِالتَّكْذِيبِ بِالْقَدَرِ ، قُلْتُ : جُعِلْتُ فِدَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، فَقُلْ لِي : كَيْفَ الإِيمَانُ بِالْقَدَرِ ؟ ، قَالَ : تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَحْدَهُ ، وَأَنَّهُ لا يَمْلِكُ مَعَهُ أَحَدٌ ضَرًّا وَلا نَفْعًا ، وَتُؤْمِنُ بِالْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَتَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ خَالِقُهُمَا قَبْلَ خَلْقِ الْخَلْقِ ، ثُمَّ خَلَقَ خَلْقَهُ فَجَعَلَهُمْ مَنْ شَاءَ مِنْهُمْ لِلْجَنَّةِ ، وَمَنْ شَاءَ مِنْهُمْ لِلنَّارِ ، عَدْلا ذَلِكَ مِنْهُ ، وَكُلٌّ يَعْمَلُ لِمَا فُرِغَ لَهُ وَهُوَ صَائِرٌ إِلَى مَا فُرِغَ مِنْهُ ، قُلْتُ : صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ .

رواه الطبراني بأسانيد في أحسنها ابن لهيعة وهو لين الحديث.

11836. Amr b. Şuayb anlatıyor: Saîd b. el-Müseyyeb'in yanında oturuyordum. Sonra Saîd, bir adamın: "Allah ameller dışında her şeyi takdir etmiştir" diye söylediğini işitti. Vallahi, Saîd b. el-Müseyyeb'i o anki kadar çok öfkelendiğini hiç görmemiştim. Hatta kalkmaya yeltendi. Sonra sakinleşerek şöyle dedi: "Vallahi, bu görüşü dillendirdiler. Vallahi, ben onlar hakkında öyle bir hadis işittim ki, o onlara ceza olarak yeter. Ah keşke onu bilselerdi." Ben: "Ey Ebû Muhammed! Allah seni esirgesin. Nasıldır o hadis?" diye sordum. Bana baktı. Biraz sakinleşmişti. Dedi ki: "Bana Râfi b. Hadîc'in bildirdiğine göre o Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitmiş: *"Ümmetimden öyle bir topluluk çıkacak ki, onlar Allah'ı ve Kur'ân'ı inkâr ederler; ama bunun farkında olmazlar. Aynen Yahudiler ve Hıristiyanların inkâr ettikleri gibi"* Râfi demiş ki:

Ben: "Kurbanın olayım ya Resûlallah, bu nasıl olur?" diye sordum. *"Onlar kaderin bir kısmına inanıp bir kısmını inkâr ederler"* buyurdu.

Ben: "Başka ne derler?" diye sordum. Buyurdu ki: *"Sonra derler ki: «Hayır Allah'tan, şer ise İblis'tendir» derler ve Kur'ân'ı bu şekilde yorumlarlar. Böylece iman ve bilgiyi elde ettikten sonra Kur'ân'ı inkâr ederler. Ümmetim onlardan o kadar düşmanlık, nefret ve husumet görür ki! Onlar bu ümmetin zındıklarıdırlar. Onların zamanında yönetici (hükümdar) zulmetmeye başlar. O kadar zulmederler, o kadar haddi aşarlar, o kadar haksızlık yaparlar ki (yani, kendilerini başkalarından üstün tutarlar). Sonra Yüce Allah üzerlerine veba salgını gönderir ve onların çoğunu helak eder. Sonra suretler değiştirilir. Yüce Allah onların genelinin suretlerini maymun ve domuz suretine dönüştürür. Ardından çok geçmeden Deccal zuhur eder."*

Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ağladı. O ağlayınca biz de ağladık. "Niçin ağlıyorsun?" diye sorduğumuzda şöyle buyurdu: *"O şakîlere/bahtsızlara acıdığımdan ağlıyorum. Çünkü içlerinde ibadet edenler, teheccüd kılanlar vardır. Hem sonra bu fikri ilk savunanlar ve onu taşımaktan aciz kalanlar da onlar değildir. Nitekim İsrail oğullarının çoğu da, kaderi yalanlamaları yüzünden helak olmuşlardı."*

"Kurbanın olayım ya Resûlallah, bana anlat, kadere iman nasıl olur?" dedim. Buyurdu ki: *"Tek Allah'a inanır, ondan başka zarar ya da fayda vermeye muktedir bir varlığın bulunmadığını bilir, cennet ve cehennemin varlığına inanır, Yüce Allah'ın bunları mahlukatı yaratmadan önce yarattığını, sonra mahlukatı yarattığını ve onlardan dilediğini cennetlik, dilediğini cehennemlik olarak tayin ettiğini, her birinin kendisi için verilen hükme uygun amel edeceğini ve sonuçta kendisi için tayin edilen yazgıya boyun eğeceğini bilirsin."*

Ben de: "Allah ve Resûlü doğru söylüyor" dedim.

★Hadisi Taberânî birkaç isnâdla rivayet etmiş olup en iyisinde, hadiste gevşek biri olan İbn Lehîa yer almıştır.

١١٨٣٧ - حَدَّثَنَا الصَّائِغُ ، ثَنَا مَهْدِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ ، نا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاتِكَةِ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَبِيبٍ ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ ، أَنَّ أَبَاهُ عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ لَمَّا حُضِرَ ، قال لَهُ ابْنُهُ عَبْدُ اللَّهِ : يَا أَبَتَاهُ ، أَوْصِنِي ، قَالَ أَجْلِسُونِي لابْنِي ، فَأَجْلَسُوهُ ، فَقَالَ : يَا بُنَيَّ اتَّقِ اللَّهَ ، وَلَنْ تَتَّقِيَ اللَّهَ حَتَّى تُؤْمِنَ بِاللَّهِ ، وَلَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ حَتَّى تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ ، وَتَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ ، وَمَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ يَقُولُ : الْقَدْرُ عَلَى هَذَا ، مَنْ مَاتَ عَلَى غَيْرِ هَذَا أَدْخَلَهُ اللَّهُ النَّارَ.

11837. Velîd b. Ubâde'nin bildirdiğine göre Ubâde b. es-Sâmit ölüm döşeğine yatınca oğlu Abdurrahman kendisine "Babacığım! Bana tavsiyede/vasiyette bulun" dedi. O da "Beni oturtun" dedi ve oturttular. Sonra dedi ki: "Oğlum! Allah'ın azabından sakın. (Bil ki) sen Allah'a inanmadıkça Allah'ın azabından sakınmış olamazsın. Hayrı ve şerriyle kadere, başına gelenin zaten başına geleceğine, başına gelmeyenin de zaten başına gelmeyecek olduğuna inanmadıkça da Allah'a inanmış olmazsın. Zira ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Kadere iman böyle olur. Kim bu imana sahip olmadan ölürse, cehenneme gider."*

١١٨٣٨ – وفي رواية : " لَمْ يَطْعَمْ طَعْمَ الإيْمَانِ وَإِنَّكَ لَنْ تَبْلُغَ حَقِيْقَةَ العِلْمِ بِاللهِ حَتَّى تُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ.

قلت : رواه الترمذي موقوفا باختصار رواه الطبراني في الكبير باسانيد وفي الأوسط وفي أحدهما عثمان بن أبي العاتكة وهو ضعيف وقد وثقه دحيم وبقية رجاله ثقات وفي بعضهم كلام.

11838. Diğer bir rivayette ifade şöyledir: *"... İmanın tadını tatmış olamaz. Ve sen kadere inanmadıkça, Allah'ı hakiki veçhile tanımış olamazsın."*

Ben derim ki: Hadisi Tirmizî, sahabi sözü olarak ve kısa metinle rivayet etmiştir.

★Hadisi bu şekliyle Taberânî birkaç senetle *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de ve ayrıca *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup isnâdlarından birinde ismi geçen Osmân b. Ebi'l-Âtike zayıftır. Bununla birlikte kendisini Duhaym güvenilir kabul etmiştir. Diğer ravileri ise, bir kısmı hakkında tenkit bulunsa da güvenilirdirler.

١١٨٣٩ – حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُصَفَّى ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أُقَيْشِ بْنِ رَبَاسٍ الأَسَدِيُّ ، عَنْ أَبِي الأَسْوَدِ الدُّؤَلِيِّ : أَنَّهُ سَأَلَ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ ، وَعَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ ، وَأُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ عَنِ الْقَدَرِ ، فَقَالَ : إِنِّي قَدْ خَاصَمْتُ أَهْلَ الْقَدَرِ حَتَّى أَحْرَجُونِي ، فَهَلْ عِنْدَكُمْ عِلْمٌ فَتُحَدِّثُونِي ؟ فَقَالُوا : لَوْ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ عَذَّبَ أَهْلَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ عَذَّبَهُمْ غَيْرُ ظَالِمٍ ، وَلَوْ أَدْخَلَهُمْ فِي رَحْمَتِهِ كَانَتْ رَحْمَتُهُ أَوْسَعَ مِنْ ذُنُوبِهِمْ ، وَلَكِنَّهُ كَمَا قَضَى يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ ، وَيَرْحَمُ مَنْ يَشَاءُ ، فَمَنْ عُذِّبَ فَهُوَ الْحَقُّ ، وَمَنْ رُحِمَ فَهُوَ الْحَقُّ ، وَلَوْ كَانَ لَكَ مِثْلُ أُحُدٍ تُنْفِقُهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ مَا قَبِلَ مِنْكَ حَتَّى تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ كُلِّهِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ ، ثُمَّ قَالَ عِمْرَانُ : لأَبِي الأَسْوَدِ حِينَ حَدَّثَهُ الْحَدِيثَ ، سَمِعْتُ ذَلِكَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، وَسَمِعَهُ مَعِي عَبْدُ اللَّهِ ، وَأُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ ، فَسَأَلَهُمَا أَبُو الأَسْوَدِ فَحَدَّثَاهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ .

رواه الطبراني بإسنادين ورجال هذه الطريق ثقات.

11839. Ebu'l-Esved ed-Düelî'nin bildirdiğine göre kendisi, İmrân b. Husayn, Abdullah b. Mes'ûd ve Ubey b. Ka'b'a kaderin ne olduğunu sorarak şöyle demiş: "Ben kaderi reddedenlerle tartıştım. Sonra beni yanlarından çıkardılar. Sizde hiç bu konuyla ilgili bilgi var mı? Onu bana bildirseniz?"

Onlar da demişler ki: "Şayet Yüce Allah sema ve yer halklarına azap edecek olsaydı, onlara, zalim sıfatını hak etmeksizin azap ederdi. Eğer onlara rahmetiyle muamele etseydi, onun rahmeti, insanların günahlarından daha geniş olurdu. Fakat hakikat Allah'ın hükmettiği gibidir; dilediğine azap eder, dilediğini esirger. Kime azap ederse, hak ettiği içindir. Kimi de esirgerse, hak ettiği içindir. Uhud dağı kadar altına sahip olsan ve onu Allah yolunda harcasan, sen hayrı ve şerriyle kadere inanmadıkça, o yaptığın hayır kabul edilmez."

Sonra İmrân bu hadisi naklederken Ebu'l-Esved'e şöyle dedi: Ben bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittim. Benimle beraber onu Abdullah -İbn Mes'ûd- ve Ubey b. Ka'b da işittiler. İmrân, hadisi onlara da sordu ve aynı hadisi Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) onlar da naklettiler.

★Hadisi Taberânî iki ayrı kanalla rivayet etmiş olup bu tarikin ravileri güvenilirdirler.

١١٨٤٠ – حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مَعْدَانَ الأَهْوَازِيُّ ، قَالَ : نَا زَيْدُ بْنُ الْحَرِيشِ ، قَالَ : نَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ مُجَاهِدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ : لا تَعْجَلَنَّ إِلَى شَيْءٍ تَظُنُّ أَنَّكَ إِنِ اسْتَعْجَلْتَ إِلَيْهِ أَنَّكَ مُدْرِكُهُ ، وَلا تَسْتَأْخِرَنَّ عَنِ شَيْءٍ تَظُنُّ أَنَّكَ إِنِ اسْتَأْخَرْتَ عَنْهُ أَنَّهُ مَدْفُوعٌ عَنْكَ ، إِنْ كَانَ اللَّهُ قَدْ قَدَّرَهُ عَلَيْكَ.

رواه الطبراني في الكبير والأوسط وفيه عبد الوهاب بن مجاهد وهو ضعيف.

11840. Muâviye b. Ebî Süfyân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Eğer Allah senin için takdir etmemişse, acele edersem, elde ederim düşüncesiyle hiç bir konuda acele etme. Allah başına gelmesini takdir etmişse, bir şeyden eğer geri kalırsam ondan kurtulurum düşüncesiyle herhangi bir konuda yavaş davranma."*

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdülvehhâb b. Mücâhid zayıftır.[1]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (19/347).

١١٨٤١ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْحَارِثِ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، أَنَّهُ قَالَ : لَنْ يَجِدَ رَجُلٌ طَعْمَ الإِيمَانِ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ ، وَيَعْلَمَ أَنَّهُ مَيِّتٌ ، وَأَنَّهُ مَبْعُوثٌ .

رواه الطبراني . والحارث ضعيف وقد وثقه ابن معين وغيره وبقية رجال أحد الإسنادين رجال الصحيح.

11841. İbn Mes'ûd der ki: "Vallahi kul kadere inanmadıkça ve öleceğini, öldükten sonra tekrar diriltileceğini bilmedikçe imanın tadına eremez."

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Hâris zayıf olmakla beraber İbn Maîn ve başkaları tarafından güvenilir kabul edilmiştir. İki kanaldan birinin diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١١٨٤٢ – حَدَّثَنَا بِشْرُ بن مُوسَى، حَدَّثَنَا خَلادُ بن يَحْيَى، حَدَّثَنَا فِطْرُ بن خَلِيفَةَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْحَجَّاجِ الأَزْدِيِّ ، قَالَ : سَمِعْتُ سَلْمَانَ الْفَارِسِيَّ ، بِأَصْبَهَانَ يَقُولُ : لا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَهُ ، وَمَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ.

رواه الطبراني . وأبو الحجاج لم أعرفه وبقية رجاله رجال الصحيح.

11842. Ebu'l-Haccâc el-Ezdî bildiriyor: İsfehan'da Selman'ı şöyle derken işittim: "Kul, başına gelenin kaçınılmaz olarak başına geleceğini, başına gelmeyenin de zaten başına gelmeyecek olduğunu bilip kabul etmedikçe iman etmiş olmaz."

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ebu'l-Haccâc'ı tanımıyorum. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١١٨٤٣ – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ ، قَالَ : خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَقَفَ ، ثُمَّ قَالَ : إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِسُؤَالِهِمْ أَنْبِيَاءَهُمْ ، وَاخْتِلافِهِمْ عَلَيْهِمْ ، فَلَنْ يُؤْمِنَ أَحَدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ كُلِّهِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ . رواه الطبراني وأبو يعلى ورجاله ثقات.

11843. Amr b. el-As'ın bildirdiğine göre bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onların yanlarına çıkmış ve yanı başlarında durarak şöyle buyurmuş: *"Sizden öncekilerin helak olmalarına asıl sebep, peygamberlerine soru sormaları ve onlar hakkında ihtilafa düşmeleridir. Hiç kimse hayrı ve şerriyle kadere inanmadıkça iman etmiş olmaz."*

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8789 uzun metinle; 8788 kısa metinle).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (6060).

★Hadisi Taberânî ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler.[1]

١١٨٤٤ - حدثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمَّارٍ الْمَوْصِلِيُّ ، ثنا الْمُعَافَى بْنُ عِمْرَانَ ، ثنا عَبْدُ الأَعْلَى بْنُ أَبِي الْمُسَاوِرِ ، عَنْ عَامِرٍ الشَّعْبِيِّ ، قَالَ : قَدِمَ عَدِيُّ بْنُ حَاتِمٍ الْكُوفَةَ ، فَأَتَيْتُهُ فِي نَاسٍ مِنْ عُلَمَاءِ الْكُوفَةِ ، وَالْكُتَّابِ ، فَقُلْنَا حَدِّثْنَا حَدِيثًا سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : نَعَمْ ، أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : يَا عَدِيَّ بْنَ حَاتِمٍ ، أَسْلِمْ تَسْلَمْ قُلْتُ : وَمَا الإِسْلامُ ؟ قَالَ : " تَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، وَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ وَتُؤْمِنُ بِالأَقْدَارِ كُلِّهَا خَيْرِهَا وَشَرِّهَا ، حُلْوِهَا وَمُرِّهَا .

رواه الطبراني وفيه عبد الأعلى بن أبي المساور وهو متروك قلت : وتأتي أحاديث من نحو هذا في باب كل شيء بقدر إن شاء الله.

11844. Âmir eş-Şa'bî anlatmaktadır: Adî b. Hâtim, Kûfe'ye geldi. Kûfe ulemasından bir grup kimseyle birlikte onun yanına gittim. O vakit gençtim. Dedik ki: "Bize Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğin bir hadis naklet" O da "Hay hay" deyip şöyle anlattı:

Kendisine selam vermek üzere Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Bana: *"Ey Adî b. Hâtim, Müslüman ol ki kurtulasın"* dedi. Ben de: "İslam nedir?" diye sordum. Buyurdu ki: *"Allah'tan başka tanrı bulunmadığına şahadet etmen, yine benim Allah'ın Resûlü olduğuma şahadet etmen, ayrıca hayrı ve şerriyle, acısı ve tatlısıyla bütün kaderlere inanmandır."*

★Hadisi Taberânî[2] rivayet etmiş olup ravilerinden Abdüla'lâ b. Ebi'l-Mesâvir metruktur.

Ben derim ki: İnşallah "Her Şey Belli Bir Ölçüye Göredir" bölümünde bu meyanda hadisler gelecektir.

(بَابُ التَّسْلِيمِ لِمَا قَدَّرَهُ اللهُ سُبْحَانَهُ)

Allah'ın Takdirine Teslimiyet Göstermek

١١٨٤٥ - حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ ، ثنا مُصْعَبُ بْنُ سَوَّارٍ ، عَنْ أَبِي يَحْيَى الْقَتَّاتِ ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، قَالَ : " لَمَّا بَعَثَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ ، وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ التَّوْرَاةَ ، قَالَ : اللَّهُمَّ إِنَّكَ رَبٌّ عَظِيمٌ ، وَلَوْ شِئْتَ أَنْ تُطَاعَ

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1976 kısmen); Ebû Ya'lâ (7340).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/81).

لأُطِعْتَ ، وَلَوْ شِئْتَ أَنْ لا تُعْصَى مَا عُصِيتَ ، وَأَنْتَ تُحِبُّ أَنْ تُطَاعَ ، وَأَنْتَ فِي ذَلِكَ تُعْصَى ، فَكَيْفَ هَذَا يَا رَبِّ ؟ فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِ : إِنِّي لا أُسْأَلُ عَمَّا أَفْعَلُ ، وَهُمْ يُسْأَلُونَ ، فَانْتَهَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ ، فَلَمَّا بَعَثَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عُزَيْرًا ، وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ التَّوْرَاةَ بَعْدَمَا كَانَ قَدْ رَفَعَهَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ ، حَتَّى قَالَ مَنْ قَالَ : إِنَّهُ ابْنُ اللَّهِ ، قَالَ : اللَّهُمَّ إِنَّكَ رَبٌّ عَظِيمٌ ، لَوْ شِئْتَ أَنْ تُطَاعَ لأُطِعْتَ ، وَلَوْ شِئْتَ أَنْ لا تُعْصَى مَا عُصِيتَ ، وَأَنْتَ تُحِبُّ أَنْ تُطَاعَ ، وَأَنْتَ فِي ذَلِكَ تُعْصَى ، فَكَيْفَ يَا رَبِّ ؟ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ : إِنِّي لا أُسْأَلُ عَمَّا أَفْعَلُ ، وَهُمْ يُسْأَلُونَ ، فَأَبَتْ نَفْسُهُ حَتَّى سَأَلَ أَيْضًا ، فَقَالَ : اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبٌّ عَظِيمٌ ، لَوْ شِئْتَ أَنْ لا تُعْصَى مَا عُصِيتَ ، وَأَنْتَ تُحِبُّ أَنْ تُطَاعَ ، وَأَنْتَ تُعْصَى ، فَكَيْفَ هَذَا يَا رَبِّ ؟ فَأَوْحَى اللَّهُ : إِنِّي لا أُسْأَلُ عَمَّا أَفْعَلُ ، وَهُمْ يُسْأَلُونَ ، فَأَبَتْ نَفْسُهُ حَتَّى سَأَلَ أَيْضًا ، فَقَالَ : أَتَسْتَطِيعُ أَنْ تَصُرَّ صُرَّةً مِنَ الشَّمْسِ ؟ قَالَ : لا فَتَسْتَطِيعُ أَنْ تَجِيءَ بِمِكْيَالٍ مِنْ رِيحٍ ؟ قَالَ : لا ، قَالَ : أَفَتَسْتَطِيعُ أَنْ تَجِيءَ بِمِثْقَالٍ مِنْ نُورٍ ؟ قَالَ : لا ، أَفَتَسْتَطِيعُ أَنْ تَجِيءَ بِقِيرَاطٍ مِنْ نُورٍ ؟ قَالَ : لا ، قَالَ : فَهَكَذَا لا تَقْدِرُ عَلَى الَّذِي سَأَلْتَ عَنْهُ ، إِنِّي لا أُسْأَلُ عَمَّا أَفْعَلُ ، وَهُمْ يُسْأَلُونَ ، أَمَا إِنِّي لا أَجْعَلُ عُقُوبَتَكَ إِلا أَنْ أَمْحِيَ اسْمَكَ مِنَ الأَنْبِيَاءِ فَلا تُذْكَرُ فِيهِمْ ، فَمَحَا اسْمَهُ مِنَ الأَنْبِيَاءِ ، فَلَيْسَ يُذْكَرُ فِيهِمْ وَهُوَ نَبِيٌّ ، فَلَمَّا بَعَثَ اللَّهُ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلامُ ، وَرَأَى مَنْزِلَتَهُ مِنْ رَبِّهِ ، وَعَلَّمَهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَاةَ وَالإِنْجِيلَ ، وَيُبْرِئُ الأَكْمَهَ وَالأَبْرَصَ ، وَيُحْيِي الْمَوْتَى ، وَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا يَأْكُلُونَ وَمَا يَدَّخِرُونَ فِي بُيُوتِهِمْ ، قَالَ : اللَّهُمَّ إِنَّكَ رَبٌّ عَظِيمٌ ، لَوْ شِئْتَ أَنْ تُطَاعَ لأُطِعْتَ ، وَلَوْ شِئْتَ أَنْ لا تُعْصَى مَا عُصِيتَ ، وَأَنْتَ تُحِبُّ أَنْ تُطَاعَ ، وَأَنْتَ فِي ذَلِكَ تُعْصَى ، فَكَيْفَ هَذَا يَا رَبِّ ؟ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ : إِنِّي لا أُسْأَلُ عَمَّا أَفْعَلُ ، وَهُمْ يُسْأَلُونَ ، وَأَنْتَ عَبْدِي وَرَسُولِي ، وَكَلِمَتِي أَلْقَيْتُكَ إِلَى مَرْيَمَ ، وَرُوحٌ مِنِّي خَلَقْتُكَ مِنْ تُرَابٍ ، ثُمَّ قُلْتُ لَكَ : كُنْ فَكُنْتَ ، لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ لأَفْعَلَنَّ بِكَ كَمَا فَعَلْتُ بِصَاحِبِكَ بَيْنَ يَدَيْكَ ، إِنِّي لا أُسْأَلُ عَمَّا أَفْعَلُ ، وَهُمْ يُسْأَلُونَ ، فَجَمَعَ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلامُ تَبِعَتَهُ ، فَقَالَ : الْقَدَرُ سِرُّ اللَّهِ ، فَلا تَكَلَّفُوهُ .

رواه الطبراني وفيه أبو يحيى القتات وهو ضعيف عند الجمهور وقد وثقه ابن معين في رواية وضعفه في غيرها ومصعب بن سوار لم أعرفه وبقية رجاله رجال الصحيح.

11845. İbn Abbâs anlatıyor: Yüce Allah, Hz. Mûsa'yı gönderip kendisine Tevrat'ı indirdiğinde Mûsa şöyle dedi: "Allahım! Kuşkusuz

sen ulu bir tanrısın. Kendine itaat edilmesini dilersen, sana itaat edilir. Kendine isyan edilememesini dilersen, sana isyan edilmez. Ama sen kendine itaat edilmesini istiyorsun ve sana isyan ediliyor. Bu nasıl olur ya Rabbi?" Bunun üzerine Yüce Allah ona "Bana yaptığımın hesabı sorulmaz, fakat onlar (insanlar) yaptıklarından mesuldürler" diye vahyetti. Böylece Hz. Mûsa soru sormayı bıraktı.

Sonra Yüce Allah, Hz. Üzeyir'i gönderip İsrail oğullarından Tevrat'ı kaldırdıktan sonra ona tekrar Tevrat'ı indirdiğinde ki, bu yüzden bazıları ona Allah'ın oğlu demişlerdi, Üzeyir şöyle dedi: "Allahım! Kuşkusuz sen ulu bir rabsin. Kendine itaat edilmesini dilersen, sana itaat edilir. Kendine isyan edilememesini dilersen, sana isyan edilmez. Ama sen kendine itaat edilmesini istiyorsun ve sana isyan ediliyor. Bu nasıl olur ya Rabbi?" Bunun üzerine (Allah) kendisine: "Bana yaptığımın hesabı sorulmaz, fakat onlar (insanlar) yaptıklarından mesuldürler" diye vahyetti.

Fakat Üzeyir'in içi rahat etmedi ve tekrar sordu: "Allahım! Kuşkusuz sen ulu bir rabsin. Kendine itaat edilmesini dilersen, sana itaat edilir. Kendine isyan edilmemesini dilersen, sana isyan edilmez. Ama sen kendine itaat edilmesini istediğin halde sana isyan ediliyor. Bu nasıl oluyor ya Rabbi?" Bunun üzerine (Allah) ona: "Bana yaptığımın hesabı sorulmaz, fakat onlar (insanlar) yaptıklarından mesuldürler" diye tekrar vahyetti.

Fakat Üzeyir'in içi yine rahat etmedi ve üçüncü kez sordu: "Allahım! Kuşkusuz sen ulu bir rabsin. Kendine itaat edilmesini dilersen, sana itaat edilir. Kendine isyan edilmemesini dilersen, sana isyan edilmez. Ama sen kendine itaat edilmesini istediğin halde sana isyan ediliyor. Bu nasıl oluyor, ya Rabbi?" Bunun üzerine (Allah) ona: "Bana yaptığımın hesabı sorulmaz, fakat onlar (insanlar) yaptıklarından mesuldürler" diye vahyetti.

Üzeyir'in yine içi rahat etmeyip dördüncü kez sorunca Allah "Güneş'ten bir bohça yapabilir misin?" diye sordu. Üzeyir: "Hayır" dedi. Allah: "Rüzgârdan bir ölçek getirebilir misin?" buyurdu. Üzeyir: "Hayır" dedi. Allah: "Nurdan bir miskal getirebilir misin?" buyurdu. Üzeyir buna da "Hayır" diye cevap verince Allah: "İşte bunun gibi, sen sorduğun soruya tahammül edemezsin. Ben yaptığımdan hesaba çekilmem, ama onlar yaptıklarından mesuldürler. Her şeye rağmen ben senin cezanı yalnız ismini peygamberler listesinden silmekle sınırlı tutacağım. Artık onlarla birlikte anılmayacaksın" buyurdu. Böylece onun ismini peygamberler listesinden sildi. Bu yüzden kendisi

peygamber (nebi) olduğu halde diğer peygamberlerle birlikte anılmamaktadır.

Sonra Allah, İsa'yı peygamber olarak gönderdi ve İsa, Rabbi katındaki makamını gördü. Allah ona kitabı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i öğretti. İsa körleri ve alaca hastalığına yakalanmışları iyileştiriyor, ölüleri diriltiyor, insanlara yediklerini ve evlerinde biriktirdiklerini haber veriyordu. O da dedi ki: "Allahım! Kuşkusuz sen ulu bir rabsin. Kendine itaat edilmesini dilersen, sana itaat edilir. Kendine isyan edilmemesini dilersen, sana isyan edilmez. Ama sen kendine itaat edilmesini istediğin halde sana isyan ediliyor. Bu nasıl oluyor ya Rabbi?" Bunun üzerine Allah kendisine şöyle vahyetti: "Bana yaptığımın hesabı sorulmaz, fakat onlar (insanlar) yaptıklarından mesuldürler. Sen benim kulumsun, resûlümsün, kelimemsin. Seni ben Meryem'in rahmine attım. Üstelik sen benden bir ruhsun. Ben seni topraktan yarattım. Sonra sana «Ol!» dedim ve oluverdin. Eğer bu konuda bana soru sormaktan vazgeçmezsen, sana da senden önceki arkadaşına/dostuna yaptığımın aynısını yaparım. Zira bana yaptığımın hesabı sorulmaz, ama insanlar yaptıklarından mesuldürler."

Bunun üzerine İsa kendisine tâbi olanları toplayıp: "Kader, Allah'ın bir sırrıdır. Onu öğrenmeye kalkışmayın" dedi.

★Hadisi Taberânî[1] rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Yahya el-Kattât çoğunluğa göre zayıftır. Bununla beraber İbn Maîn bir rivayete göre onu güvenilir kabul etmiş, başka bir rivayete göre ise zayıf görmüştür. Ayrıca Mus'ab b. Sevvâr'ı da tanımıyorum. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.

١١٨٤٦ حَدَّثَنا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا مُحْرِزُ بْنُ عَوْنٍ ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي الْمُغِيرَةِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، قَالَ : قَالَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ : يَا مُوسَى يَخْلُقُ رَبُّكَ عَزَّ وَجَلَّ خَلْقًا ، ثُمَّ يُعَذِّبُهُمْ ؟ فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِ : أَنِ ازْرَعْ ، فَزَرَعَ ، ثُمَّ قَالَ : احْصُدْ فَحَصَدَ ، ثُمَّ قَالَ : " ذُرْهُ " فَذَرَاهُ ، فَاجْتَمَعَ الْقَشُّ ، فَقَالَ : " لأَيِّ شَيْءٍ يَصْلُحُ هَذَا ؟ " قَالَ : لِلنَّارِ ، قَالَ : " فَكَذَلِكَ لا أُعَذِّبُ مِنْ خَلْقِي إِلا مَنِ اسْتَأْهَلَ النَّارَ .

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله رجال الصحيح.

11846. Saîd b. Cübeyr der ki: İsrail oğulları: "Ey Mûsa! Senin rabbin önce mahlûkatı yaratıyor, sonra onlara azap ediyor" dediler. Bunun üzerine Yüce Allah, Mûsa'ya: "Ekin ek!" diye vahyetti. O da ekti. Sonra "Ekini biç!" buyurdu. Biçti. Sonra "Savur!" buyurdu. O da savurdu.

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10606).

Bunun sonucunda ekinin samanı bir yerde toplandı. Allah: "Bu ne işe yarar?" diye sordu. Mûsa: "Yakmaya" deyince Allah: "İşte bunun gibi ben de mahlûkatımdan yalnız yanmayı (ateşi) hak edenlere azap ederim" buyurdu.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.

١١٨٤٧ - حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَجَاءٍ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ أَبُو يُوسُفَ ، قَالَ : سَمِعْتُ وَهْبَ بْنَ مُنَبِّهٍ ، يَقُولُ : صَحِبْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ قَبْلَ أَنْ يُصَابَ بَصَرُهُ وَبَعْدَمَا أُصِيبَ ، فَسُئِلَ عَنِ الْقَدَرِ ، فَقَالَ : " وَجَدْتُ أَصْوَبَ النَّاسِ فِيهِ حَدِيثًا أَجْهَلَهُمْ بِهِ ، وَأَضْعَفَهُمْ فِيهِ حَدِيثًا أَعْلَمَهُمْ بِهِ ، وَوَجَدْتُ النَّاظِرَ فِيهِ كَالنَّاظِرِ فِي شُعَاعِ الشَّمْسِ ، كُلَّمَا ازْدَادَ فِيهِ نَظَرًا ازْدَادَ بَصَرُهُ فِيهَا تَحَيُّرًا .

رواه الطبراني وفيه يزيد بن أبي سلمة ضعفه ابن معين.

11847. Vehb b. Münebbih anlatıyor: Ben, hem kör olmadan önce, hem de kör olduktan sonra İbn Abbâs'la beraber oldum. Kendisine kader konusu soruldu. Şöyle cevap verdi: "Kader konusunda insanlar içinde en isabetli söz söyleyenin o konudaki en cahil kimse olduğunu gördüm. Yine o konuda insanların en zayıf görüşe sahip olanının, onu en iyi bilen kişi olduğunu gördüm. Düşündüm ki, kader üzerinde düşünen, (çıplak gözle) Güneş ışınlarına bakan kimseye benzer; ona ne kadar çok bakarsa, o kadar çok şaşkınlığı artar."

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Yezîd b. Ebî Seleme'yi İbn Maîn zayıf görmüştür.

(بَابُ النَّهْيِ عَنِ الْكَلَامِ فِي الْقَدَرِ)

Kader Konusunda Konuşmanın Yasaklanışı

١١٨٤٨ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَمْزَةَ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَبُو النَّضْرِ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ رَبِيعَةَ ، ثنا أَبُو الأَشْعَثِ ، عَنْ ثَوْبَانَ ، قَالَ : اجْتَمَعَ أَرْبَعُونَ رَجُلا مِنَ الصَّحَابَةِ ، يَنْظُرُونَ فِي الْقَدَرِ ، وَالْجَبْرِ ، فِيهِمْ أَبُو بَكْرٍ ، وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، فَنَزَلَ الرُّوحُ الأَمِينُ ، جِبْرِيلُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ اخْرُجْ عَلَى أُمَّتِكَ ، فَقَدْ أَحْدَثُوا ، فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ فِي سَاعَةٍ ، لَمْ يَكُنْ يَخْرُجُ عَلَيْهِمْ فِيهَا ، فَأَنْكَرُوا ذَلِكَ مِنْهُ ، وَخَرَجَ عَلَيْهِمْ مُلْتَمِعًا لَوْنُهُ ، مُتَوَرِّدَةً وَجْنَتَاهُ ، كَأَنَّمَا تَفَقَّأُ بِحَبِّ الرُّمَّانِ الْحَامِضِ ، فَنَهَضُوا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّم ، حَاسِرِينَ أَذْرُعَهُمْ تَرْعَدُ أَكُفُّهُمْ ، وأَذْرُعُهمْ ، فَقَالُوا : تُبْنَا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ، فَقَالَ : أَوْلَى لَكُمْ إِنْ كِدتُّمْ لَتُوجِبُونَ ، أَتَانِي الرُّوحُ الأَمِينُ ، فَقَالَ : اخْرُجْ عَلَى أُمَّتِكَ ، يَا مُحَمَّدُ فَقَدْ أَحْدَثَتْ .

رواه الطبراني وفيه يزيد بن ربيعة الرحبي وهو متروك وقال ابن عدي : أرجو أنه لا بأس به .

11848. Sevbân anlatıyor: Sahabeden aralarında Ebû Bekir ve Ömer'in de bulunduğu kırk kişi toplanıp kader ve cebir konuları üzerinde düşünmeye başladılar. Hemen Ruh-u Emin Cebrail inerek: "Ey Muhammed! Hemen ümmetinin yanına çık. Yeni bir gelenek ortaya attılar" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) daha evvel yanlarına hiç çıkmadığı bir zamanda onların yanına gitti. Ashâbı onun bu halinden endişe etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onların yanına rengi değişmiş, yanakları adetâ ekşi nar tanesi çıkmış gibi kıpkırmızı olmuş bir halde gelmişti. Ashâbı Resûlullah'ı bu halde görünce hemen kollarını katlayarak ona doğru seğirttiler. Elleri avuçları titriyordu. "Biz Allah'a tövbe ettik ve Resûlü'nün yoluna döndük" dediler. O zaman Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: *"Az kalsın azabı hak edecektiniz. Zira bana Ruh-u Emin gelerek «Hemen ümmetinin yanına çık; çünkü onlar yeni bir gelenek çıkardılar» dedi."*

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Yezîd b. Rabîa er-Rahabî metruktur. Fakat İbn Adî onun hakkında: "Umarım sakıncasızdır" demiştir.

١١٨٤٩ – حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَعْمَرِيُّ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ الرَّقِّيُّ ، ثنا عبدونُ بْنُ خَالِدٍ الْقَرْقَسَانِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ بْنِ آدَمَ الدِّمَشْقِيُّ ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ، ووَاثِلَةَ بْنِ الأَسْقَعِ ، وَأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالُوا : كُنَّا فِي مَجْلِسِ أُنَاسٍ مِنَ الْيَهُودِ وَنَحْنُ نَتَذَاكَرُ الْقَدَرَ ، فَخَرَجَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم مُغْضَبًا فَعَبَسَ وَانْتَهَرَ وَقَطَّبَ ، ثُمَّ قَالَ : مَهْ ، اتَّقُوا اللَّهَ يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ ، وَادِيَانِ عَمِيقَانِ قَعْرَانِ مُظْلِمَانِ لا يَهْجُو إِلَيْكُمْ وَهَجُ النَّارِ ، ثُمَّ أَمَرَ الْيَهُودَ أَنْ يَقُومُوا ، ثُمَّ قَامَ وَبَسَطَ يَمِينَهُ وَبَسَطَ أُصْبُعَهُ الشِّمَالَ ، ثُمَّ قَالَ : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِأَسْمَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَأَسْمَاءِ آبَائِهِمْ ، وَأُمَّهَاتِهِمْ ، وَعَشَائِرِهِمْ ، فَرَغَ رَبُّكُمْ ، فَرَغَ رَبُّكُمْ ، فَرَغَ رَبُّكُمْ أَعْذَرْتُ أَنْذَرْتُ ، اللَّهُمَّ إِنِّي قَدْ أَبْلَغْتُ .

رواه الطبراني وفيه عبد الله بن يزيد بن آدم قال أحمد : أحاديثه موضوعة.

11849. Ebu'd-Derdâ, Vasile b. el-Eska', Ebû Umâme ve Enes b. Mâlik bildiriyorlar: Bizler bir grup Yahudinin toplantısına katılmış, onlarla kader mevzuunu tartışıyorduk. Derken Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem)

öfkeyle çıkageldi. Yüzünü ekşitti, azarladı ve kaşlarını çattıktan sonra şöyle buyurdu: *"Sizi bundan menederim. Allah'tan korkun ey Muhammed ümmeti. Derin, geniş ve karanlık iki vadi. Kendi üzerinizde ateş tutuşturmayınız."*

Sonra, Yahudilere kalkıp gitmelerini söyledi. Sonra ayağa kalkıp sağ elini açtı, sol parmağını uzattı. Sonra şöyle buyurdu: *"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla... Bu, Rahman ve Rahim olan Allah'tan gelmiş bir kitaptır. Onda cennetliklerin isimleri, onların babalarının, annelerinin ve aşiretlerinin isimleri vardır. (Bunlar hakkında) Rabbiniz kesin hükmünü vermiştir. Rabbiniz kesin hükmünü vermiştir. Rabbiniz kesin hükmünü vermiştir."*

Sonra sol elini açtı ve ona işaret ederek şöyle buyurdu: *"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla... Bu, Rahman ve Rahim olan Allah'tan gelmiş bir kitaptır ki onda cehennemliklerin isimleri, onların babalarının, annelerinin ve aşiretlerinin isimleri vardır. Rabbiniz kesin hükmünü vermiştir. (Bunlar hakkında) Rabbiniz kesin hükmünü vermiştir. Rabbiniz kesin hükmünü vermiştir. Ben artık mazur sayılırım. Zira ben uyarımı yaptım. Allahım! Ben tebliğimi yaptım."*

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. Yezîd b. Âdem hakkında Ahmed b. Hanbel: "Hadisleri uydurmadır" açıklamasını yapmıştır.[1]

١١٨٥٠ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَمْزَةَ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ رَبِيعَةَ ، ثنا أَبُو الأَشْعَثِ ، عَنْ ثَوْبَانَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : إِذَا ذُكِرَ أَصْحَابِي فَأَمْسِكُوا ، وَإِذَا ذُكِرَتِ النُّجُومُ فَأَمْسِكُوا ، وَإِذَا ذُكِرَ الْقَدَرُ فَأَمْسِكُوا .

رواه الطبراني وفيه يزيد بن ربيعة وهو ضعيف.

11850. Sevbân'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ashâbım anıldığında susun. Yıldızlar bahis konusu edildiğinde susun. Kader konusu geçtiğinde susun"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Yezîd b. Rabîa zayıftır.[2]

١١٨٥١ – حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْفَسَوِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، ثنا مُسْهِرُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ سَلْعٍ الْهَمْدَانِيُّ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا ذُكِرَ أَصْحَابِي فَأَمْسِكُوا ، وَإِذَا ذُكِرَتِ النُّجُومُ فَأَمْسِكُوا ، وَإِذَا ذُكِرَ الْقَدَرُ فَأَمْسِكُوا .

رواه الطبراني وفيه مسهر بن عبد الملك وثقه ابن حبان وغيره وفيه خلاف وبقية رجاله رجال الصحيح.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8660; 22/82); İbn Ebî Âsım, *Sünne* (346).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1427).

11851. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ashâbım anıldığında susun. Yıldızlar bahis konusu edildiğinde susun. Kader konusu geçtiğinde susun"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Misher b. Abdilmelik'i İbn Hibbân ve başkaları güvenilir kabul etseler de hakkında ihtilaf vardır. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١١٨٥٢ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا الْقَاسِمُ بْنُ حَبِيبٍ التَّمَّارُ ، عَنْ نِزَارِ بْنِ حَيَّانَ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اتَّقُوا الْقَدَرَ فَإِنَّهُ شُعْبَةٌ مِنَ النَّصْرَانِيَّةِ .

رواه الطبراني وفيه نزار بن حبان وهو ضعيف.

11852. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kaderi tartışmaktan sakının. Zira bu, Hıristiyanlıktan bir şubedir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Nizâr b. Hibbân zayıftır.[2]

١١٨٥٣ – حَدَّثَنَا عَمَّارٌ أَيْضًا ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ ، وَعَبْدُ اللَّهِ الدَّانَاجُ ، وَمَطَرُ الْوَرَّاقُ ، كُلُّهُمْ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ بَابِ الْبَيْتِ وَهُوَ يُرِيدُ الْحُجْرَةَ ، فَسَمِعَ قَوْمًا يَتَنَازَعُونَ فِي الْقَدَرِ ، وَهُمْ يَقُولُونَ : أَلَمْ يَقُلِ اللَّهُ آيَةَ كَذَا وَكَذَا ؟ أَلَمْ يَقُلِ اللَّهُ آيَةَ كَذَا وَكَذَا ؟ قَالَ : فَفَتَحَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَابَ الْحُجْرَةِ ، فَكَأَنَّمَا فُقِئَ فِي وَجْهِهِ حَبُّ الرُّمَّانِ ، فَقَالَ : أَبِهَذَا أُمِرْتُمْ أَوْ بِهَذَا عُنِيتُمْ ؟ إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ قَبْلَكُمْ بِأَشْبَاهِ هَذَا ، ضَرَبُوا كِتَابَ اللَّهِ بَعْضَهُ بِبَعْضٍ ، أَمَرَكُمُ اللَّهُ بِأَمْرٍ فَاتَّبِعُوهُ ، وَنَهَاكُمْ فَانْتَهُوا ، قَالَ : فَلَمْ يَسْمَعِ النَّاسُ بَعْدَ ذَلِكَ أَحَدًا يَتَكَلَّمُ حَتَّى جَاءَ مَعْبَدٌ الْجُهَنِيُّ فَأَخَذَهُ الْحَجَّاجُ فَقَتَلَهُ .

رواه أبو يعلى وفيه يوسف بن عطية وهو متروك.

11853. Enes bildiriyor: Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) evin kapısından çıktı. Odasına doğru yöneldi. Derken bir topluluğun kader konusunda tartıştıklarını işitti. "Allah şöyle şöyle buyurmadı mı? Allah şu âyette şöyle şöyle buyurmadı mı?" diyorlardı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) odanın kapısını açtı. Sanki yüzünde (öfkeden dolayı) nar taneleri bitmişti. Buyurdu ki: *"Size bu mu emredildi veya bunun için mi yaratıldınız? Sizden öncekiler de zaten bu gibi şeyler yüzünden helak*

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10448). Taberânî'nin hocası Hasan b. Ali el-Fesevî *Sahîh*'in ravilerinden değildir. Bkz. *Silsiletu'l-ehâdisi's-sahîha* (34).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11680).

olmuşlardı. Allah'ın kitabının bir kısmını bir kısmıyla karşılaştırdılar. Allah size bir şey emretti. Ona uyun. Size bir şeyi yasakladı. Ondan da sakının."

Ondan sonra, Ma'bed el-Cühenî ortaya çıkıncaya kadar insanlar kimsenin kader hakkında konuştuğunu duymadılar. Ma'bed'i ise Haccâc(-ı Zâlim) yakalayıp öldürdü.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Yûsuf b. Atıyye metruktur.[1]

١١٨٥٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ ، قَالَ : نا أَبُو عَاصِمٍ ، قَالَ : نا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لا يَزَالُ أَمْرُ هَذِهِ الأُمَّةِ قِوَامًا ، أَوْ مُقَارِبًا ، قَالَ جَرِيرٌ : أَوْ كَلِمَةٌ تُشْبِهُهَا ، مَا لَمْ يَتَكَلَّمُوا فِي الْقَدَرِ وَالْوِلْدَانِ .

رواه البزار والطبراني في الكبير والأوسط ورجال البزار رجال الصحيح.

11854. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu ümmetin işi, müşriklerin çocukları ve kader hakkında konuşmadıkları sürece istikamet üzere veya istikamete yakın bir halde devam eder."*

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Bezzâr'ın ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١١٨٥٥ – وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " آخِرُ الْكَلامِ فِي الْقَدَرِ شِرَارُ هَذِهِ الأُمَّةِ " .

رواه البزار والطبراني في الأوسط وزاد : لِشِرَارِ أُمَّتِي فِي آخِرِ الزَّمَانِ . ورجال البزار في أحد الإسنادين رجال الصحيح غير عمر بن أبي خليفة وهو ثقة.

11855. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kader hakkında konuşmak, bu ümmetin şerlilerine saklandı"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr ve *"Âhir zamanda çıkacak olan ümmetimin şerlilerine..."* ilavesiyle *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiştir. Bezzâr'ın iki senedinden birindeki ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Bunun tek istisnası Ömer b. Ebî Halife'dir ki o da güvenilirdir.[3]

---

[1] Ebû Ya'lâ (1321). Ravilerinden Ammâr b. Harun zayıftır.

[2] Bezzâr (2180); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12764). Bezzâr demiştir ki: "Hadisi bir grup kimse İbn Abbâs'a dayandırarak rivayet etmişlerdir."

[3] Bezzâr (2178, 2179). Bak. *Silsiletu'l-ehâdisi's-sahîha* (1124).

(بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ يَكْذِبُ بِالْقَدَرِ وَمَسَائِلِهِمْ وَالزَّنَادِقَةَ)

Kader ve Kaderle İlgili Meseleleri Yalanlayanlar ile Zındıklara Dair Rivayetler

١١٨٥٦ – حَدَّثَنَا عُمَرُ ، قَالَ : نا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، قَالَ : سُلَيْمَانُ بْنُ عُتْبَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ يُونُسَ بْنَ مَيْسَرَةَ بْنِ حَلْبَسٍ يُحَدِّثُ ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، قَالَ : لا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَاقٌّ ، وَلا مُدْمِنُ خَمْرٍ ، وَلا مُكَذِّبٌ بِقَدَرٍ .

رواه أحمد والبزار والطبراني وزاد : ولا منان .

وفيه سليمان بن عتبة الدمشقي وثقه أبو حاتم وغيره وضعفه ابن معين وغيره.

11856. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cennete ne ebeveynine saygısızlık eden, ne alkolik, ne de kaderi inkâr eden girer"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *"ve ne de yaptığı iyiliği başa kakan"* ilavesiyle Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Süleymân b. Utbe ed-Dımaşkî'yi Ebû Hâtim ve başkaları güvenilir kabul ederlerken İbn Maîn ve başkaları zayıf görmüşlerdir.[1]

١١٨٥٧ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنَا أَبِى حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا رِشْدِينُ عَنْ أَبِى صَخْرٍ حُمَيْدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ يَقُولُ سَيَكُونُ فِي هَذِهِ الأُمَّةِ مَسْخٌ أَلاَ وَذَاكَ فِي الْمُكَذِّبِينَ بِالْقَدَرِ وَالزِّنْدِيقِيَّةِ.

رواه أحمد وفيه رشدين بن سعد والغالب عليه الضعف.

11857. İbn Ömer der ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu ümmete şekil ve suretlerin değiştirilmesi cezası verilecektir. Dikkat edin bu ceza, kaderi inkâr edenlere ve zındıklara verilecektir"* buyururken işittim.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Rişdeyn b. Sa'd'da baskın olan zayıflıktır.[2]

١١٨٥٨ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنَا أَبِى حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنِى أَبُو صَخْرٍ عَنْ نَافِعٍ قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قُعُوداً إِذْ جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ إِنَّ فُلاَناً يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلاَمَ لِرَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بَلَغَنِى أَنَّهُ أَحْدَثَ حَدَثاً فَإِنْ كَانَ كَذَلِكَ

---

[1] Ahmed b. Hanbel (4/441); Bezzâr (2182). Bezzâr senedinin hasen olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bak. İbn Ebî Âsım, *Sünne* (321).

[2] Ahmed b. Hanbel (2/108).

فَلاَ تَقْرَأَنَّ عَلَيْهِ مِنِّي السَّلاَمَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّهُ سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي
مَسْخٌ وَقَذْفٌ وَهُوَ فِي الزِّنْدِيقِيَّةِ وَالْقَدَرِيَّةِ. رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح.

11858. Nâfi anlatıyor: Bizler İbn Ömer'in yanında otururken bir adam çıkageldi ve -Şam halkından birini kastederek- "Falan zatın sana selamı var" dedi. İbn Ömer de şöyle karşılık verdi: Aldığım habere göre o bir bidat icat etmiş. Eğer bu doğru ise, sakın kendisine benden selam söyleme. Zira ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Ümmetime şekil ve suretlerin değiştirilmesi cezası verilecek ve kazif suçu (zina iftirası) yayılacaktır. Bu, Zındıklar ve Kaderciler arasında zuhur edecektir."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١١٨٥٩ - وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَا كَانَتْ
زَنْدَقَةٌ إِلاَّ بَيْنَ يَدَيِّ التَّكْذِيبِ بِالْقَدَرِ. رواه الطبراني وفيه إبراهيم بن أعين وهو ضعيف.

11859. Sehl b. Sa'd es-Sâidî, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zındıklık, kaderi inkârla başlamıştır"* buyurduğunu bildiriyor.

★Hadisi Taberânî[2] rivayet etmiş olup ravilerinden İbrâhîm b. A'yun zayıftır.

١١٨٦٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ وَسَمِعْتُهُ أَنَا مِنْهُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ
الأَسَدِيُّ حَدَّثَنَا فِطْرٌ عَنْ أَبِي خَالِدٍ الْوَالِبِيِّ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَقُولُ ثَلاَثٌ أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي الاِسْتِسْقَاءُ بِالأَنْوَاءِ وَحَيْفُ السُّلْطَانِ وَتَكْذِيبٌ بِالْقَدَرِ.

رواه أحمد وأبو يعلى والبزار والطبراني في الثلاثة وفيه محمد بن القاسم الأسدي وثقه ابن معين وكذبه أحمد
وضعفه بقية الأئمة.

11860. Câbir b. Semure der ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şu üç şey konusunda ümmetim hakkında endişe ediyorum: Yıldızlardan yağmur ummak, yöneticinin haktan sapması (zulmetmesi) ve bir de kaderi yalanlamak"* buyururken işittim.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve üç *Mu'cem*'inde Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. el-Kâsım el-Esedî'yi İbn Maîn güvenilir kabul

---

1 Ahmed b. Hanbel (6208).

2 İlave için bak. *el-Mu'cemu'l-kebîr* (5944).

ederken, Ahmed b. Hanbel uydurmacı olduğunu söylemiştir. Diğer imamlar ise onu zayıf görmüşlerdir.[1]

١١٨٦١ – حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى ، حَدَّثَنَا شِهَابُ بْنُ خِرَاشٍ ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ ، حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي بَعْدِي خَمْسًا : تَكْذِيبٌ بِالْقَدَرِ ، وَتَصْدِيقٌ بِالنُّجُومِ .

رواه أبو يعلى مقتصرا على اثنتين من الخمس وفيه يزيد الرقاشي وهو ضعيف ووثقه ابن عدي.

11861. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetin hakkında beş şeyden endişe etmekteyim: Kaderi yalanlamak, yıldızlara inanmak..."* buyurmuştur.

★Hadisi rivayet eden Ebû Ya'lâ beş husustan ikisini zikretmekle yetinmiştir. Ravilerinden Yezîd er-Rekkâşî zayıf olmakla beraber İbn Adî tarafından güvenilir kabul edilmiştir.[2]

١١٨٦٢ – عن أبي أمامة قال : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إن أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي فِي آخِرِ زَمَانِهَا النُّجُومُ ، وَتَكْذِيبٌ بِالْقَدَرِ وَحَيْفُ السُّلْطَانِ ».

رواه الطبراني وفيه ليث بن أبي سليم وهو لين وبقية رجاله وثقوا.

11862. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Âhir zamanda ümmetim hakkında en çok endişe ettiğim şey, yıldızlara inanmak, kaderi yalanlamak ve bir de idarecinin haktan sapması (zulmetmesi)dir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Leys b. Ebî Süleym gevşektir. Diğer ravileri ise güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[3]

١١٨٦٣ – حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بن مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بن عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدِّمَشْقِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن شُعَيْبٍ، عَنْ هَارُونَ بن هَارُونَ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هَلاكُ أُمَّتِي فِي ثَلاثٍ: فِي الْعَصَبِيَّةِ، وَالْقَدَرِيَّةِ، وَالرِّوَايَةِ فِي غَيْرِ تَثَبُّتٍ.

رواه الطبراني وفيه هارون بن هارون وهو ضعيف.

---

[1] Ahmed b. Hanbel ve oğlu Abdullah (5/89-90); Ebû Ya'lâ (7462, 7470); Bezzâr (2181); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1853); *el-Mu'cemu'l-evsat* (1873); *el-Mu'cemu's-sağîr* (112). Taberânî, bu rivayette Esedî'nin teferrüd ettiğini belirtmiştir.

[2] Ebû Ya'lâ (4135).

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8038) Hadisin başka şahitleri de vardır. Bkz. *Silsiletu'l-ehâdisi's-sahîha* (1127).

11863. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetim üç şey yüzünden helak olacaktır: Asabiyet (ırkçılık), kaderi inkâr düşüncesi ve bir de tahkiksiz rivayet"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Hârun b. Hârun zayıftır.[1]

١١٨٦٤ – وعن أبي الدرداء قال: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي ثَلاثٌ: زَلَّةُ عَالِمٍ، وَجِدَالُ مُنَافِقٍ بِالْقُرْآنِ: وَالتَّكْذِيبُ بِالْقَدَرِ

رواه الطبراني وفيه معاوية بن يحيى الصدفي وهو ضعيف.

11864. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetim hakkında üç şeyden endişe etmekteyim: Âlimin sürçmesi, münafığın Kur'ân üzerinden polemik yapması ve bir de kaderin yalanlanması"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Muâviye b. Yahya es-Sadefî zayıftır.

١١٨٦٥ – وَعَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِي قَالَ: ذُكِرَ القَدَرُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ أُمَّتِي لا تَزَالُ مُتَمَسِّكَةً بِدِينِهَا مَا لَمْ يُكَذِّبُوا بِالقَدَرِ فَإِذَا كَذَّبُوا بِالقَدَرِ فَعِنْدَكَ ذَلِكَ هَلاكُهُمْ

رواه الطبراني. وأبو البكرات تابعي لم أعرفه وبقية رجاله ثقات.

11865. Ebû Mûsa el-Eş'arî anlatıyor: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında kader konusu mevzu bahis oldu da şöyle buyurdu: *"Ümmetim kaderi yalanlamadıkça dinine bağlı yaşamaya devam eder. Ancak kaderi yalanlarlarsa, işte bu onların helakı olur."*

★Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ravilerinden Ebu'l-Bekrât tâbii neslinden olup kendisini tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.

١١٨٦٦ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمَرْزُبَانِ، نَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّرْمَقِيُّ، نَا سَلْمُ بْنُ سَالِمٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَمْ يَكُنْ شِرْكٌ مُنْذُ أُهْبِطَ آدَمُ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الأَرْضِ إِلَّا كَانَ بَدْؤُهُ التَّكْذِيبَ بِالْقَدَرِ، وَمَا أَشْرَكَتْ أُمَّةٌ إِلا بِتَكْذِيبِ بِالْقَدَرِ، وَإِنَّكُمْ سَتُبْتَلُونَ بِهِ أَيَّتُهَا الأُمَّةُ، فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فَكُونُوا أَنْتُمْ سَائِلِينَ، وَلا تُمَكِّنُوهُمْ مِنَ الْمِلَّةِ، فَيُدْخِلُوا عَلَيْكُمُ الشُّبُهَاتِ.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11142); Bezzâr (191). Bezzâr demiştir ki: "Bu ifadeyle hadisin sahih bir tarikten nakledildiğini bilmiyoruz. Bunu burada zikretmemizin tek sebebi, daha iyi bir tarikten rivayet edilmiş olmamasıdır. Ravilerinden Harun rivayetle tanınan biri değildir."

رواه الطبراني في الأوسط وفيه سلم بن سالم ضعفه جمهور الأئمة أحمد وابن المبارك ومن بعدهم وقال ابن عدي: أرجو أنه لا بأس به.

11866. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah, Âdem'i semadan yeryüzüne indirdiği günden beri her ne tür bir şirk zuhur etmişse muhakkak kaderi inkârla başlamıştır. Şirke bulaşan bir millet önce muhakkak kaderi inkâr etmiştir. Sizler de ey ümmet, kuşkusuz kaderle imtihan olunacaksınız. Eğer bu düşünceyi savunanlarla karşılaşırsanız, soru soranlar sizler olunuz. Onlara soru sorma fırsatı vermeyiniz, yoksa kalbinize şüpheler sokarlar."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Selm b. Sâlim'i Ahmed b. Hanbel, İbnü'l-Mübârek ve sonraki bilginler gibi imamların çoğunluğu zayıf görürken, İbn Adî: "Umarım ki sakıncasızdır" demiştir.

١١٨٦٧ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ دُحَيْمٍ، حَدَّثَنَا أَبِي (ح) وَحَدَّثَنَا سَلامَةُ بْنُ نَاهِضٍ الْمَقْدِسِيُّ، حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ صَالِحٍ، قَالا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ شَابُورَ حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ يَزِيدَ النَّصْرِيُّ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ الْمُهَاجِرِ حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ يَحْيَى بْنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صلى الله عليه وسلم مَا هَلَكَتْ أُمَّةٌ قَطُّ إِلا بِالإِشْرَاكِ وَمَا كَانَ بَدْءُ إِشْرَاكِهَا إِلا التَّكْذِيبُ بِالْقَدَرِ

رواه الطبراني في الكبير والصغير إلا أنه قال: مَا هَلَكَتْ أُمَّةٌ قَطُّ حَتَّى تُشْرِكَ بِاللهِ، وَمَا أَشْرَكَتْ أُمَّةٌ بِاللهِ حَتَّى يَكُونَ أَوَّلُ شِرْكِهَا التَّكْذِيبَ بِالْقَدَرِ.

وفيه عمر بن يزيد النصري من بني نصر ضعفه ابن حبان وقال: يعتبر به.

11867. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Helak olmuş hiç bir millet yoktur ki, helaklerine götüren sebep, yıldızlara inanmaları olmasın. Şirke bulaşmaları da muhakkak ilk önce kaderi inkârla başlamıştır."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ile *el-Mu'cemus-sağîr*'de rivayet etmiştir. Ancak *el-Mu'cemus-sağîr*'deki metin şöyledir: *"Hiç bir millet Allah'a ortak koşmadan helak olmamıştır. Allah'a ortak koşan hiç bir millet yoktur ki, ortak koşmaya kaderi inkârla başlamış olmasın."*

Ravilerinden Ömer b. Yezîd en-Nasrî, Nasr oğullarından olup İbn Hibbân kendisini zayıf olarak değerlendirmiş, ancak "İtibar için dikkate alınır" açıklamasını yapmıştır.[1]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (1059).

١١٨٦٨ – حَدَّثَنَا أَبُو يَزِيدَ الْقَرَاطِيسِيُّ ، ثنا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ الْمَرْوَزِيُّ ، ثنا بَقِيَّةُ ، عَنْ أَبِي الْعَلاءِ الدِّمَشْقِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ حُصَيْنٍ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا بَعَثَ اللَّهُ نَبِيًّا قَطُّ إِلا وَفِي أُمَّتِهِ قَدَرِيَّةٌ ، وَمُرْجِئَةٌ يُشَوِّشُونَ عَلَيْهِ أَمْرَ أُمَّتِهِ ، أَلا وَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَعَنَ الْقَدَرِيَّةَ ، وَالْمُرْجِئَةَ عَلَى لِسَانِ سَبْعِينَ نَبِيًّا .

رواه الطبراني وفيه بقية بن الوليد وهو لين ويزيد بن حصين لم أعرفه.

11868. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah hiçbir peygamber göndermemiştir ki, ümmeti içinde Kaderiye ve Mürcie gibi ümmetinin kafasını karıştıracak fırkalar çıkmış olmasın. Dikkat edin. Allah Kaderiye ve Mürcie'ye yetmiş peygamberin diliyle lanet etmiştir."*

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Bakıyye b. el-Velîd gevşektir. Yezîd b. Husayn'ı da tanımıyorum.[1]

١١٨٦٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ حَدَّثَنَا الأَوْزَاعِيُّ عَنْ بَعْضِ إِخْوَانِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ الْمَكِّيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قِيلَ لاِبْنِ عَبَّاسٍ إِنَّ رَجُلاً قَدِمَ عَلَيْنَا يُكَذِّبُ بِالْقَدَرِ . فَقَالَ دُلُّونِى عَلَيْهِ. وَهُوَ يَوْمَئِذٍ قَدْ عَمِىَ قَالُوا وَمَا تَصْنَعُ بِهِ يَا أَبَا عَبَّاسٍ قَالَ وَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ لَئِنِ اسْتَمْكَنْتُ مِنْهُ لأَعَضَّنَّ أَنْفَهُ حَتَّى أَقْطَعَهُ وَلَئِنْ وَقَعَتْ رَقَبَتُهُ فِى يَدَىَّ لأَدُقَّنَّهَا فَإِنِّى سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ كَأَنِّى بِنِسَاءِ بَنِى فِهْرٍ يَطُفْنَ بِالْخَزْرَجِ تَصْطَكُّ أَلْيَاتُهُنَّ مُشْرِكَاتٍ . هَذَا أَوَّلُ شِرْكِ هَذِهِ الأُمَّةِ وَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ لَيَنْتَهِيَنَّ بِهِمْ سُوءُ رَأْيِهِمْ حَتَّى يُخْرِجُوا اللَّهَ مِنْ أَنْ يَكُونَ قَدَّرَ خَيْرًا كَمَا أَخْرَجُوهُ مِنْ أَنْ يَكُونَ قَدَّرَ شَرًّا.

رواه أحمد من طريقين وفيهما أحمد بن عبيد المكي وثقه ابن حبان وضعفه أبو حاتم وفي إحداهما رجل لم يسم وسماه في الأخرى : العلاء بن الحجاج ضعفه الأزدي وقال في المسند : إن محمد ابن عبيد سمع ابن عباس.

11869. Muhammed b. Ubeyd anlatıyor: İbn Abbâs'a: "Yanımıza bir adam geldi. Kaderi yalanlıyor" denildi. İbn Abbâs: "Hemen onu bana gösterin" dedi. O zaman İbn Abbâs görme duyusunu kaybetmişti. (Muhammed): "Ona ne yapacaksın ey İbn Abbâs?" diye sorunca şu karşılığı verdi: Nefsim kudret elinde bulunana yemin ederim ki, eğer onu yakalarsam, kesinlikle burnunu ısırıp koparacağım. Eğer boynu elime geçerse, boynunu kıracağım. Çünkü ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (20/117); İbn Ebî Âsım, *Sünne* (325). Ravilerinden Bakıyye müdellis olup rivayeti "an-an" sıygasıyla nakletmiştir.

Mürcie: İman, amel olmaksızın yalnız sözden ibarettir, diyen fırkadır. Bkz. *Tehzîbu'l-âsâr –Müsned İbn Abbâs* (2/658-659).

aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Adetâ Fihr oğullarının kadınlarını kalçalarını sallaya sallaya, şirke bulaşmış olarak Hazrec'in etrafında dönüp dururken görür gibiyim. Bu, bu ümmetin ilk şirkidir. Nefsim kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki, yanlış düşünceleri onları öyle bir noktaya vardıracaktır ki, Allah'ın elinden kötülüğü takdir etme kudretini aldıkları gibi iyiliği takdir etme kudretini de alacaklardır."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel iki ayrı tarikten rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Ubeyd el-Mekkî'yi İbn Hibbân güvenilir kabul ederken Ebû Hâtim zayıf görmüştür. Yine isnâdlarından birinde ismi zikredilmeyen bir ravi, diğerinde Alâ b. Haccâc ismiyle zikredilmiştir ki, bu da Ezdî tarafından zayıf görülmüştür. *Müsned*'de İbn Hanbel der ki: "Muhammed b. Ubeyd, İbn Abbâs'dan hadis işitmiştir".[1]

١١٨٧٠ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ , ثنا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ , ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ , عَنِ الْجَرَّاحِ بْنِ الْمِنْهَالِ , عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , قَالَ : كُنْتُ فِي حَلْقَةٍ فِيهَا ابْنُ عَبَّاسٍ , فَذَكَرْنَا الْقَدَرَ فَغَضِبَ ابْنِ عَبَّاسٍ غَضَبًا شَدِيدًا , وَقَالَ : لَوْ أَعْلَمُ أَنَّ فِي الْقَوْمِ أَحَدًا مِنْهُمْ لأَخَذْتُهُ , سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ , يَقُولُ : مَا بَعَثَ اللَّهُ نَبِيًّا فِي قَوْمٍ ثُمَّ يَقْبِضُهُ إِلا جَعَلَ بَعْدَهُ فَتْرَةً , وَمَلأَ مِنْ تِلْكَ الْفَتْرَةِ جَهَنَّمَ .

رواه الطبراني بإسنادين ورجال أحدهما رجال الصحيح غير صدقة بن سابق وهو ثقة ورواه البزار وزاد : وهم القدرية .

11870. Saîd b. Cübeyr anlatıyor: Aralarında İbn Abbâs'ın da bulunduğu bir ilim halkasındaydım. Kader konusunu müzakere ettik. İbn Abbâs, kaderi ret fikrine o kadar öfkelendi ki, şöyle dedi: "Bilsem ki bu toplulukta kaderi reddedenlerden biri var, mutlaka onu yakalayıp cezalandırırım. Zira ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Allah, hangi bir peygamberi göndermişse, onun ruhunu kabzettikten sonra muhakkak bir fetret dönemi yaratmış ve bu fetret döneminde cehennemi doldurmuştur."*

★Hadisi Taberânî iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup bunlardan birinin ravileri, güvenilir bir ravi olan Sadaka b. Sâbık hariç, *Sahîh*'in ravileridirler.

Aynı hadisi Bezzâr da "Bunlar Kaderiyedir" ilavesiyle rivayet etmiştir.[2]

١١٨٧١ – حَدَّثَنَا عُبَيْدٌ الْعِجْلِيُّ , ثنا أَبُو كُرَيْبٍ , ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ , عَنِ الأَعْمَشِ , عَنْ أَبِي دَاوُدَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : مَا بَعَثَ اللَّهُ نَبِيًّا إِلا كَانَتْ بَعْدَهُ وَقْفَةٌ يَمْلأُ بِهِمْ جَهَنَّمَ .

رواه الطبراني وفيه أبو داود الأعمى وهو ضعيف جدا.

[1] Ahmed b. Hanbel (3055, 3056).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12514, 12515); Bezzâr (2183, 2184).

11871. İbn Abbâs der ki: "Allah hiçbir peygamber göndermemiştir ki, ardından cehennemin doldurulduğu bir fetret dönemi yaşanmış olmasın."

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Dâvud el-A'mâ son derece zayıftır.[1]

١١٨٧٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْقُرْمُطِيُّ ، ثنا هَارُونُ بْنُ مُوسَى الْفَرَوِيُّ ، ثنا أَبُو ضَمْرَةَ ، عَنِ ابْنِ سَمْعَانَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَابِطٍ ، قَالَ : قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَعَلَّكَ أَنْ تَبْقَى بَعْدِي حَتَّى تُدْرِكَ قَوْمًا يُكَذِّبُونَ بِقَدَرِ اللَّهِ الذُّنُوبَ عَلَى عِبَادِهِ اشْتَقُّوا كَلامَهُمْ ذَلِكَ مِنَ النَّصْرَانِيَّةِ ، فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ فَابْرَءُوا إِلَى اللَّهِ عَنْهُمْ ، فَكَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ يَرْفَعُ يَدَيْهِ ، وَيَقُولُ : اللَّهُمَّ إِنِّي أَبْرَأُ إِلَيْكَ مِنْهُمْ كَمَا أَمَرَ نَبِيُّكَ.

رواه الطبراني وفيه عبد الله بن زياد بن سمعان وهو متروك.

11872. İbn Abbâs anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bana dedi ki: *"Eğer benden sonra yaşarsan, muhtemeldir ki, Allah'ın kulların günahlarını takdir ettiğini inkâr eden bir toplulukla karşılaşabilirsin. Onlar bu fikirlerini Hıristiyanlıktan almışlardır. Eğer böyle bir şeyle karşılaşırsan, onlardan Allah'a sığın."*

İbn Abbâs ellerini kaldırarak: "Allahım! Peygamberinin emrettiği gibi onlardan sana sığınıyorum" derdi.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. Ziyad b. Sem'ân metruktur.[2]

١١٨٧٣ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْفَرْغَانِيُّ ، قَالَ : نا هَارُونُ بْنُ مُوسَى الْفَرْوِيُّ ، قَالَ : نا أَبُو ضَمْرَةَ أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ ، عَنْ حُمَيْدٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْقَدَرِيَّةُ ، وَالْمُرْجِئَةُ مَجُوسُ هَذِهِ الأُمَّةِ ، فَإِنْ مَرِضُوا فَلا تَعُودُوهُمْ ، وَإِنْ مَاتُوا فَلا تَشْهَدُوهُمْ.

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله رجال الصحيح غير هارون بن موسى الفروي وهو ثقة.

11873. Enes (b. Mâlik)'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kaderiye ve Mürcie, bu ümmetin Mecusileridirler; hastalanırlarsa, ziyaretlerine gitmeyin, ölürlerse cenazelerine katılmayın"* buyurmuştur.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12742).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11179); İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye* (243). İbnü'l-Cevzî der ki: "Bu hadis sahih değildir. Zira Mâlik ve Yahyâ (ravilerinden) Abdullah b. Ziyade'nin hadis uydurucusu olduğunu belirtmişlerdir. Darekutnî de onunla beraber Hasan b. Kuteybe'nin de metruk olduğunu söylemiştir."

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, Hârun b. Mûsa el-Fervî hariç, *Sahîh*'in ravileridirler.

١١٨٧٤ – حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْحَجَبِيُّ ، قَالَ : نا زَكَرِيَّا بْنُ مَنْظُورٍ ، قَالَ : نا أَبُو حَازِمٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ : الْقَدَرِيَّةُ مَجُوسُ هَذِهِ الأُمَّةِ ، إِنْ مَرِضُوا فَلا تَعُودُوهُمْ ، وَإِنْ مَاتُوا فَلا تَشْهَدُوهُمْ .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه زكريا بن منظور وثقه أحمد بن صالح وغيره وضعفه جماعة.

11874. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kaderiye bu ümmetin Mecusileridirler; hastalanırlarsa ziyaretlerine gitmeyin, ölürlerse cenazelerine katılmayın"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Zekeriyyâ b. Manzûr'u Ahmed b. Sâlih ve başkaları güvenilir kabul ederken bir grup bilgin zayıf görmüştür.[1]

١١٨٧٥ – حَدَّثَنَا بَكْرٌ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ ، قَالَ : نا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ مُوسَى بْنِ وَرْدَانَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ : لَعَنَ اللَّهُ أَهْلَ الْقَدَرِ ، الَّذِينَ يُكَذِّبُونَ بِقَدَرٍ ، وَيُصَدِّقُونَ بِقَدَرٍ .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه ابن لهيعة وهو لين الحديث.

11875. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah kâh kaderi inkâr eden, kâh kaderi kabul eden kadercilere lanet etsin"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa hadiste gevşek biridir.

١١٨٧٦ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَ : نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الْمَوَالِ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَوْهَبٍ ، عَنْ عَمْرَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ قَالَ : سِتَّةٌ لَعَنْتُهُمْ ، وَكُلُّ نَبِيٍّ مُجَابٌ : الزَّائِدُ فِي كِتَابِ اللَّهِ ، وَالْمُكَذِّبُ بِقَدْرِ اللَّهِ ، وَالْمُسْتَحِلُّ لِمَحَارِمِ اللَّهِ ، وَالْمُسْتَحِلُّ مِنْ عِتْرَتِي مَا حَرَّمَ اللَّهُ ، وَتَارِكُ السُّنَّةِ .

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات وقد صححه ابن حبان.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (2515). Taberânî der ki: "Bu hadisi Ebû Hâzım'dan yalnız Zekeriyyâ rivayet etmiştir. Dolayısıyla hadis zevâidden değildir. Zira aynı hadisi Ebû Davud da nakletmiştir. Bak. 4/357. Ayrıca bak. Ahmed b. Hanbel, *Müsned* (5584); İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye* (225). İbnü'l-Cevzî der ki: "Bu hadis sahih değildir. Zira Yahyâ, Zekeriyyâ b. Manzur'un bir değer ifade etmediğini belirtirken, İbn Hibbân da «Zekeriyyâ, Ebû Hâzım'dan asılsız rivayetler nakleder» demiştir."

11876. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Altı sınıf kimse vardır ki ben onlara lanet ediyorum ve her peygamberin duası kabul edilir. Bunlar Allah'ın Kitab'ına ilave yapanlar, Allah'ın kaderini inkâr edenler, Allah'ın haramlarını helal sayanlar, benim Ehl-i beytim hakkında Allah'ın kutsal saydıklarına saygısızlık edenler ve sünneti terk edenlerdir."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler. Nitekim İbn Hibbân hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.[1]

١١٨٧٧ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ زَكَرِيَّا ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُصَيْنِ الْقَصَّاصُ ، نا عَبْدُ الأَعْلَى بْنُ الْقَاسِمِ ، عَنْ سَوَّارٍ الْعَنْبَرِيِّ ، عَنْ كُلَيْبِ بْنِ وَائِلٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ كَذَّبَ بِالْقَدَرِ فَقَدْ كَذَّبَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه محمد بن الحسين القصاص و لم أعرفه وبقية رجاله ثقات.

11877. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim kaderi yalanlarsa, Muhammed'e indirileni yalanlamış olur"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. el-Husayn el-Kassâs'ı tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.[2]

١١٨٧٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ عَطِيَّةَ ، عَنْ كُرْزِ بْنِ وَبَرَةَ الْحَارِثِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ ، قَالَ : ذُكِرَ الْقَدَرُ عِنْدَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " لُعِنَتِ الْقَدَرِيَّةُ عَلَى لِسَانِ سَبْعِينَ نَبِيًّا ، مِنْهُمْ نَبِيُّنَا مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ وَجَمَعَ اللَّهُ النَّاسَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ نَادَى مُنَادٍ يُسْمِعُ الأَوَّلِينَ وَالآخِرِينَ : أَيْنَ خُصَمَاءُ اللَّهِ ، فَيَقُومُ الْقَدَرِيَّةُ .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه محمد بن الفضل بن عطية وهو متروك ورواه أبو يعلى في الكبير كذا في الأصل ولعله الطبراني والله أعلم دار الحديث باختصار من رواية بقية بن الوليد عن حبيب بن عمرو وبقية مدلس وحبيب مجهول.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1688); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (2883). Her iki rivayetin de senedinde sağlam biri olmayan Abdullah b. Abdirrahman b. Mevhib yer almıştır.

[2] İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye* (229). Hadisi farklı bir senetle nakleden İbnü'l-Cevzî peşinden: "Bu hadis sahih değildir. Zira Ahmed b. Hanbel, İbn Main ve Nesâî ravilerinden Sevvâr b. Mus'ab'ın metruk olduğunu belirtmişlerdir" açıklamasını yapmıştır.

11878. Muhammed b. Ka'b el-Kurazî anlatıyor: Abdullah b. Ömer, yanında Kaderiye fırkasından söz edilince şöyle dedi: "Kaderiye yetmiş peygamberle beraber bizim peygamberimiz Muhammed'in diliyle lanetlenmiştir. Kıyamet kopup da Allah insanları bir yerde topladığı zaman bir münadi öncekilere ve sonrakilere duyuracak bir tonla «Nerede o Allah'ın hasımları?» diye seslenecek ve bu nida üzerine Kaderiye fırkası mensupları ayağa kalkacaklardır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. el-Fadl b. Atıyye metruktur. Aynı hadisi Ebû Ya'lâ, *el-Müsnedü'l-kebir*'de Bakıyye b. el-Velîd kanalıyla Habîb b. Amr'dan nakletmiştir ki, Bakıyye müdellis, Habîb de meçhuldür.

١١٨٧٩ – وَبِهِ : نا بَقِيَّةُ ، أَنَا حَبِيبُ بْنُ عُمَرَ الأَنْصَارِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، عَنْ أَبِيهِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ : إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ نَادَى مُنَادٍ : أَلا لِيَقُمْ خُصَمَاءُ اللَّهِ ، أَلا وَهُمُ الْقَدَرِيَّةُ.

رواه الطبراني في الأوسط من رواية بقية وهو مدلس وحبيب بن عمرو مجهول

11879. Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kıyamet günü olunca bir münadi «Dikkat, dikkat!. Allah'ın hasımları ayağa kalksınlar» diye seslenir ve Kaderiye fırkası mensupları ayağa kalkarlar"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Bakıyye'nin rivayeti olarak nakletmiş olup Bakıyye müdellis, Habîb b. Amr da meçhuldür.[1]

١١٨٨٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ ، نَا حَمَّادُ بْنُ بَحْرٍ التُّسْتَرِيُّ ، ثَنَا بَشَّارُ بْنُ قِيرَاطٍ ، عَنْ أَبِي مُصْلِحٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ : فِي آخِرِ الزَّمَانِ تَأْتِي الْمَرْأَةُ حَجَلَتَها ، فَتَجِدُ زَوْجَهَا قَدْ مُسِخَ قِرْدًا ، لأَنَّهُ لَمْ يُؤْمِنْ بِالْقَدَرِ.

رواه الطبراني في الأوسط وفيه بشار بن قيراط وهو ضعيف .

[1] İbn Ebî Âsım, *Sünne* (336); İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye* (219). İbnü'l-Cevzî peşinden şu açıklamayı yapmıştır: "Darekutnî der ki: Bu hadis muzdaribtir. Bazen bu isnâdla nakledilmektedir ve ravilerinden Habîb meçhuldür. Bazen ise hadisi babası kanalıyla Ensar'dan bir zattan, o zat da İbn Ömer kanalıyla Ömer'den nakletmektedir. Aynı hadisi el-Muhâribî ise Ebû Süleymân et-Teymî'den nakletmiştir ki, kendisi meçhuldür. Yine Dırâr b. Sured el-Muhâribî'den, o da Süleymân et-Teymî'den nakletmiştir ki, yanılmıştır. Dolayısıyla hadis sâbit değildir."

Sünne'de Bakıyye, hadisi sarahaten *"haddese"* sıygasıyla nakletmiştir. Habîb'in babası meçhuldür. Habîb'i ise Ahmed b. Hanbel ve Ebû Hâtim zayıf görürlerken, İbn Adî: "Umarım ki sakıncasızdır" değerlendirmesini yapmıştır. Ayrıca İbn Hibbân da onu *Sikât*'ında zikretmiştir.

11880. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Âhir zamanda kadın gelir ve kocasını, kadere inanmadığı için maymuna dönüştürülmüş olarak bulur"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Beşşâr b. Kîrât zayıftır.

١١٨٨١ – حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عُمَرَ بْنِ شَقِيقٍ ، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَشْرَسَ يُحَدِّثُ ، عَنْ سَيْفٍ ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ ، عَنْ صَالِحِ بْنِ سَرْحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ ، فَأَنَا مِنْهُ بَرِيءٌ .

رواه أبو يعلى وفيه صالح بن سرج وكان خارجيا.

11881. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim hayrı ve şerriyle kadere inanmazsa, ben ondan uzağım"* buyurmuştur.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Sâlih b. Serc, Hârici idi.[1]

١١٨٨٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي الْحَكَمِ الثَّقَفِيُّ ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ .   رواه الطبراني وفيه إسماعيل بن أبي الحكم الثقفي و لم أعرفه وبقية رجاله ثقات.

11882. Sehl b. Sa'd'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kul, kadere inanmadıkça gerçekte inanmış sayılmaz"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden İsmâîl b. Ebi'l-Hakem es-Sekafî'yi tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.[2]

١١٨٨٣ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَاشِمٍ الْبَغَوِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمِنْهَالِ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، عَنْ بِشْرِ بْنِ نُمَيْرٍ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : أَرْبَعَةٌ لا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ : عَاقٌّ ، وَمَنَّانٌ ، وَمُدْمِنُ خَمْرٍ ، وَمُكَذِّبٌ بِقَدَرٍ .

11883. Ebû Umâme'nin naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şu dört sınıf insana Allah kıyamet günü rahmet nazarıyla bakmaz: Ebeveynine saygısızlık eden, yaptığı iyiliği başa kakan, içki düşkünü (alkolik) ve bir de kaderi yalanlayan"* buyurmuştur.[3]

---

[1] Ebû Ya'lâ (6404). Senedinde ismi geçen Yezîd er-Rakkâşî zayıf, Seyf de meçhuldür.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (5900). Ravilerinden İsmâîl b. Ebi'l-Hakem'i Ebû Hâtim güvenilir kabul etmiştir.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7938).

١١٨٨٤ - وَفِي رِوَايَةٍ : " ثَلاَثَةٌ لاَ يَقْبَلُ اللهُ مِنْهُمْ صَرْفاً وَلاَ عَدْلاً" فَذَكَرَ نَحْوَهُ.

رواه الطبراني بإسنادين في أحدهما بشر بن نمير وهو متروك وفي الآخر عمر بن يزيد وهو ضعيف.

11884. Diğer bir rivayet ise *"Şu üç sınıf insandan Allah ne farz, ne de nafile ibadetini kabul eder..."* diye başlamaktadır.

★Hadisi Taberânî iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup senetlerden birinde ismi geçen Bişr b. Numeyr metruk, diğerinde ismi geçen Ömer b. Yezîd ise zayıftır.[1]

١١٨٨٥ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ , قَالَ : نا مُعَلَّلُ بْنُ نُفَيْلٍ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ مِحْصَنٍ ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الأَسْقَعِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : صِنْفَانِ مِنْ هَذِهِ الأُمَّةِ لا تَنَالُهُمَا شَفَاعَتِي : الْمُرْجِئَةُ ، وَالْقَدَرِيَّةُ .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه محمد بن محصن وهو متروك.

11885. Vâsile b. el-Eska'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu ümmetten iki sınıf insan vardır ki onlar benim şefaatime nail olamazlar: Mürcie ve Kaderiye"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Mihsan metruktur.[2]

١١٨٨٦ - عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : صِنْفَانِ مِنْ أُمَّتِي لا تَنَالُهُمَا شَفَاعَتِي : الْمُرْجِئَةُ ، وَالْقَدَرِيَّةُ.

رواه الطبراني في الأوسط وفيه بحر بن كنيز السقاء وهو متروك.

11886. Câbir'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) *"Ümmetimden iki sınıf insan vardır ki onlar benim şefaatime nail olamazlar: Mürcie ve Kaderiye"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Bahr b. Küneyz es-Sekâ metruktur.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7547); İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye* (239). İbnü'l-Cevzî şu açıklamayı yapmıştır: "Bu hadisin, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) nakli doğru değildir. Zira İbn Hibbân der ki: (Ravilerinden) Ömer b. Yezîd senetleri tersyüz eder, mürsel rivayetleri Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) nispet ederdi."
Buna karşılık Ömer b. Yezîd'i, Duhaym ile Ebû Zür'a güvenilir kabul etmişlerdir.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1785).

١١٨٨٧ - عَنْ جابر ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : صِنْفَانِ مِنْ أُمَّتِي لَيْسَ لَهُمَا فِي الإِسْلامِ نَصِيبٌ : الْمُرْجِئَةُ وَالْقَدَرِيَّةُ. رواه الطبراني في الأوسط وفيه قرين بن سهل وهو كذاب.

11887. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimden iki sınıf insan vardır ki onların İslam'dan nasipleri yoktur: Mürcie ve Kaderiye"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Karîn b. Sehl yalancının tekidir.[1]

١١٨٨٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَ : نَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ ، قَالَ : نَا عَمْرُو بْنُ الْقَاسِمِ بْنِ حَبِيبٍ التَّمَّارُ ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ عَطِيَّةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : صِنْفَانِ مِنْ أُمَّتِي لَيْسَ لَهُمَا فِي الإِسْلامِ نَصِيبٌ : الْمُرْجِئَةُ وَالْقَدَرِيَّةُ

رواه الطبراني في الأوسط وفيه عمرو بن القاسم بن حبيب التمار وهو ضعيف وكذلك عطية العوفي

11888. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimden iki sınıf insan vardır ki onların İslam'dan nasipleri yoktur: Mürcie ve Kaderiye"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Amr b. Kasım b. Habîb et-Temmâr, aynı şekilde Atıyye el-Avfî zayıftır.

١١٨٨٩ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْفَرْغَانِيُّ . قَالَ : نَا هَارُونُ بْنُ مُوسَى الْفَرْوِيُّ ، قَالَ : نَا أَبُو ضَمْرَةَ أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ ، عَنْ حُمَيْدٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : صِنْفَانِ مِنْ أُمَّتِي لا يَرِدَانِ عَلَيَّ الْحَوْضَ ، وَلا يَدْخُلانِ الْجَنَّةَ : الْقَدَرِيَّةُ ، وَالْمُرْجِئَةُ .

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله رجال الصحيح غير هارون بن موسى الفروي وهو ثقة.

11889. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimden iki sınıf insan vardır ki onlar ne Havz'ın başında bana katılırlar, ne de cennete girerler: Kaderiye ve Mürcie"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, Hârun b. Mûsa el-Ferevî hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Fakat Hârun da güvenilirdir.

١١٨٩٠ - حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ الْحَكَمِ الْمَرْوَزِيُّ ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَابِقٍ ، نَا أَبُو حَازِمٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لِكُلِّ أُمَّةٍ مَجُوسٌ ،

[1] Ebû Câfer et-Taberî, *Tehzîbu'l-âsâr –Müsned İbn Abbas* (971).

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ نَصَارَى ، وَلِكُلِّ أُمَّةٍ يَهُودٌ ، وَإِنَّ مَجُوسَ أُمَّتِي الْقَدَرِيَّةُ ، وَنَصَارَاهُمُ الْخَشَبِيَّةُ ، وَيَهُودُهُمُ الْمُرْجِئَةُ. رواه الطبراني في الأوسط وفيه يحيى بن سابق وهو ضعيف.

11890. Sehl b. Sa'd es-Sâidî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Her ümmetin bir Mecusisi vardır. Her ümmetin bir Hıristiyanı vardır. Her ümmetin bir Yahudisi vardır. Kuşkusuz benim ümmetimin Mecusileri Kaderiye, Hıristiyanları Haşeviyye*[1]*, Yahudileri de Mürcie fırkasıdır."*

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya b. Sabık zayıftır.

١١٨٩١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُسَيْنٍ الأَبْهَرِيُّ الأَصْبَهَانِيُّ ، بِبَغْدَادَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْحَرَشِيُّ ، حَدَّثَنَا سُهَيْلُ بْنُ عَبْدِ اللهِ ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : مَنْ لَمْ يَرْضَ بِقَضَاءِ اللَّهِ وَيُؤْمِنْ بِقَدَرِ اللهِ فَلْيَلْتَمِسْ إِلَهًا غَيْرَ اللهِ .

رواه الطبراني في الصغير والأوسط وفيه سهيل بن أبي حزم وثقه ابن معين وضعفه جماعة وبقية رجاله ثقات.

11891. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Allah'ın kazasına (hükmüne) rıza göstermez, kaderine inanmazsa, kendine Allah'tan başka tanrı arasın"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemus-sağîr* ile *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Sehl b. Ebî Hâzım'ı İbn Maîn güvenilir kabul ederken bir grup bilgin zayıf saymıştır. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.[2]

١١٨٩٢ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْبَاقِي الْمِصِّيصِيُّ ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ زِيَادٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي زِيَادُ بْنُ فَائِدٍ ، عَنْ أَبِيهِ فَائِدِ بْنِ زِيَادٍ ، عَنْ جَدِّهِ زِيَادِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ ، عَنْ أَبِي هِنْدٍ الدَّارِيِّ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، يَقُولُ : قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : مَنْ لَمْ يَرْضَ بِقَضَائِي وَيَصْبِرْ عَلَى بَلائِي فَلْيَلْتَمِسْ رَبًّا سِوَايَ . رواه الطبراني وفيه سعيد بن زياد بن هند وهو متروك.

11892. Ebû Hind ed-Dârî demiştir ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Yüce Allah buyurur ki: Kim benim kazama (hükmüme) rıza göstermez ve benim sınamama sabretmezse, kendine benden başka rab arasın."*

---

[1] Orijinal metinde "الخشبية" şeklinde yer alan ifade, bunun İslam Mezhepler tarihinde bilinen bir fırka olan Haşeviyye olması ihtimalini göz önünde bulundurarak ve bir de ifadedeki benzerlik sebebiyle Haşeviyye olarak tercüme edilmiştir. (Mütercim)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (902).

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Saîd b. Ziyâd b. Hind metruktur.[1]

١١٨٩٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ أَنْبَأَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ عَنْ يُوسُفَ بْنِ مِهْرَانَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ خَطَبَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَحَمِدَ اللهَ تَعَالَى وَأَثْنَى عَلَيْهِ فقال. وَإِنَّهُ سَيَكُونُ مِنْ بَعْدِكُمْ قَوْمٌ يُكَذِّبُونَ بِالرَّجْمِ وَبِالدَّجَّالِ وَبِالشَّفَاعَةِ وَبِعَذَابِ الْقَبْرِ وَبِقَوْمٍ يَخْرُجُونَ مِنَ النَّارِ بَعْدَ مَا امْتَحَشُوا.

رواه أحمد في حديث طويل وأبو يعلى في الكبير وزاد : ويكذبون بطلوع الشمس من مغربها وفيه علي بن زيد وهو سيئ الحفظ وبقية رجاله ثقات.

11893. İbn Abbâs anlatıyor: Ömer b. el-Hattâb insanlara hitab etti. Allah'a hamd edip sena getirdikten sonra şöyle dedi: "Dikkat edin. Sizden sonra recmi, Deccal'ı, şefaati, kabir azabını ve bedenleri yanıp kömür olduktan sonra cehennemden çıkacak olan sınıfın varlığını inkâr edecek bir fırka zuhur edecektir."

★Bunu uzunca bir hadis içerisinde Ahmed b. Hanbel ve *"ve Güneş'in batıdan doğmasını inkâr ederler"* ilavesiyle *el-Müsnedü'l-kebîr*'de Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ali b. Zeyd'in hafızası zayıftır. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.[2]

١١٨٩٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنَا سَوَّارُ بْنُ عَبْدِ اللهِ حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ عَنِ ابْنِ عَوْنٍ قَالَ أَنَا رَأَيْتُ غَيْلاَنَ يَعْنِي الْقَدَرِيَّ مَصْلُوباً عَلَى بَابِ دِمَشْقَ. رواه أحمد ورجاله ثقات.

11894. İbn Avn der ki: Ben -Kaderiye düşüncesini savunan - Ğaylân'ı Şam'ın (ana şehir) kapısı önünde asılmış olarak gördüm.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler.[3]

١١٨٩٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ سَمِعْتُ حَمَّادَ بْنَ زَيْدٍ وَذَكَرَ الْجَهْمِيَّةَ فَقَالَ إِنَّمَا يُحَاوِلُونَ أَنْ لَيْسَ فِي السَّمَاءِ شَيْءٌ. رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح

11895. Hammâd b. Zeyd, Cehmiyye fırkasını mevzu bahis ederek "Onlar asıl gökte hiçbir şeyin bulunmadığını ispata çalışıyorlar" demiştir.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel[1] rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (22/320). Senedinde ismi geçen Fâid b. Ziyâd ve oğlu zayıftırlar. Bkz. *Silsiletu'l-ehâdisi'd-daîfe* (505).

[2] Ahmed b. Hanbel (156).

[3] Ahmed b. Hanbel (2/109).

(بَابُ فِيمَنْ يَعْتَرِضُ)

Allah'ın Kazasına/Hükmüne İtiraz Etmek

١١٨٩٦ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا الْمَسْعُودِيُّ ، عَنْ أَبِي حُصَيْنٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَابَاهِ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " لأَنْ يَعَضَّ أَحَدُكُمْ عَلَى جَمْرَةٍ حَتَّى تَبْرُدَ ، أَوْ يُمْسِكَ عَلَيْهَا حَتَّى تَبْرُدَ ، خَيْرٌ مِنْ أَنْ يَقُولَ لأَمْرٍ قَضَاهُ اللَّهُ لَيْتَهُ لَمْ يَكُنْ .

رواه الطبراني وفيه المسعودي وقد اختلط

11896. Abdullah -İbn Mes'ûd- der ki: "Sizden birinizin eline bir kor alıp soğuyuncaya kadar onu elinde tutması, kendisi için Allah'ın kesin hükme bağlamış olduğu bir iş hakkında «Keşke olmasaydı» demesinden daha hayırlıdır."

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Mes'ûdî bunamıştır.

(بَابُ فِيمَنْ يَتَأَلَّى عَلَى الله)

Allah Adına Yemin Etmek

١١٨٩٧ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْحَذَّاءُ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ أَبِي كَرِيمَةَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحِيمِ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الْمَلِكِ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ رَاكِبٌ عَلَى الْجَدْعَاءِ ، وَخَلْفَهُ الْفَضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ يَقُولُ : لا تَأَلَّوا عَلَى اللَّهِ ، لا تَأَلَّوا عَلَى اللَّهِ ، فَإِنَّهُ مَنْ تَأَلَّى عَلَى اللَّهِ أَكْذَبَهُ اللَّهُ . رواه الطبراني وفيه علي بن يزيد الألهاني وهو ضعيف.

11897. Kâsım'ın bildirdiğine göre Ebû Umâme, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) devesi Ced'â'nın sırtında, terkisinde Fadl b. Abbâs olduğu halde şöyle buyururken işitmiş: *"Allah adına yemin etmeyin. Allah adına yemin etmeyin. Zira kim Allah adına yemin ederse, Allah onu yalancı çıkarır."*

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ali b. Yezîd el-Elhânî zayıftır.[3]

---

1 *Müsned* (6/457).

2 Ahmed b. Hanbel (6/457).

3 *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7898).

(بَابُ كُلُّ شَيْءٍ بِقَدَرٍ)

Her Şey Bir Kadere/Ölçüye Göredir

١١٨٩٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ الْعُصْفُرِيُّ ، قال : نا مَحْزَأَةُ بْنُ سُفْيَانَ بْنِ أُسَيْدِ بْنِ مَحْزَأَةَ الثَّقَفِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنِي النُّعْمَانُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ النُّعْمَانِ الْمِنْقَرِيُّ ، قال : نا حَدَّثَكَ أُسَيْدُ بْنُ مَحْزَأَةَ ، عَنْ أَبِيهِ مَحْزَأَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : تَمَارَوْا بَيْنَ يَدَيِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْقَدَرِ ، فَكَرِهَهُ كَرَاهِيَةً شَدِيدَةً ، حَتَّى كَأَنَّمَا فُقِئَ فِي وَجْهِهِ حَبُّ الرُّمَّانِ ، فَقَالَ : فِيمَ أَنْتُمْ ؟ قَالُوا : تَمَارَيْنَا فِي الْقَدَرِ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، فَقَالَ : كُلُّ شَيْءٍ بِقَضَاءٍ وَقَدَرٍ ، وَلَوْ هَذِهِ وَضَرَبَ بِأُصْبُعِهِ السَّبَّابَةَ عَلَى حَبْلِ ذِرَاعِهِ الآخَرِ .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه جماعة لم أعرفهم.

11898. Enes b. Mâlik anlatıyor: Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) önünde kader konusu tartışıldı ve O (sallallahu aleyhi vesellem) bu tartışmadan asla hoşlanmadı. Öyle ki öfkesinden adetâ yüzünde nar tanesi bitmiş gibiydi. *"Siz ne yapıyorsunuz?"* diye sordu. Ashâbı: "Ya Resûlallah! Kader konusunda tartıştık" deyince *"Her şey kaza ve kaderledir,* -işaret parmağını öbür kolunun damarına vurarak- *hatta bu (hareketim) bile"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadığım bir grup vardır.

١١٨٩٩ - حَدَّثَنَا مِقْدَامٌ ، ثَنَا أَسَدٌ ، ثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ الْبَزَّارُ ، نا نَهْشَلُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ مُزَاحِمٍ ، قَالَ : اجْتَمَعْتُ أَنَا وَطَاوُسُ الْيَمَانِيُّ ، وَعَمْرُو بْنِ دِينَارٍ الْمَكِّيُّ ، وَمَكْحُولٌ الشَّامِيُّ ، وَالْحَسَنُ الْبَصْرِيُّ ، فِي مَسْجِدِ الْخَيْفِ ، فَتَذَاكَرْنَا الْقَدَرَ , حَتَّى ارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُنَا وَكَثُرَ لَغَطُنَا ، فَقَامَ طَاوُسُ ، فَقَالَ : أَنْصِتُوا أُخْبِرْكُمْ مَا سَمِعْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ ، يُخْبِرُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْكُمْ فَرَائِضَ فَلا تُضَيِّعُوهَا ، وَحَدَّ لَكُمْ حُدُودًا فَلا تَعْتَدُوهَا ، وَنَهَاكُمْ عَنْ أَشْيَاءَ فَلا تَنْتَهِكُوهَا ، وَسَكَتَ عَنْ أَشْيَاءَ مِنْ غَيْرِ نِسْيَانٍ فَلا تَكَلَّفُوهَا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكُمْ فَاقْبَلُوهَا ، الأُمُورُ كُلُّهَا بِيَدِ اللَّهِ ، مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مَصْدَرُهَا ، وَإِلَيْهِ مَرْجِعُهَا لَيْسَ لِلْعِبَادِ فِيهَا تَفْوِيضٌ وَلا مَشِيئَةٌ ، فَقَامَ الْقَوْمُ جَمِيعًا وَهُمْ رَاضُونَ بِمَا قَالَ طَاوُسُ.

رواه الطبراني في الأوسط وفيه نهشل بن سعيد الترمذي وهو متروك.

11899. Dahhâk b. Müzâhim anlatıyor: Ben, Tâvus el-Yemânî, Amr b. Dînâr, Mekhûl eş-Şâmî ve Hasan el-Basrî, Hayf mescidinde bir araya gelerek kader konusunu tartıştık. Öyle ki seslerimiz yükseldi, gürültümüz arttı. Bunun üzerine Tâvus ayağa kalkarak: "Sessiz olun. Size Ebu'd-Derdâ'dan duyduğumu bildireceğim. Ebu'd-Derdâ, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) şu sözünü aktardı:

"Kuşkusuz Allah size bir takım farzlar koydu, onları terk etmeyin. Bir takım hadler/sınırlar çizdi, onları aşmayın. Size bir takım şeyleri yasakladı, onları çiğnemeyin. Bir takım şeylerin hükmünü ise unutma gibi bir şey söz konusu olmaksızın belirtmedi, onları araştırmayın ki bu, Rabbinizden bir rahmettir, onu kabul ediniz. Bütün işler, Allah'ın elindedir; Allah katından gelir, yine Allah katına döner. Bu konuda kulların bir katkısı (tefviz) ya da iradesi söz konusu değildir."

Orada bulunan herkes Tavus'un söylediklerinden hoşnut olduklarını ifade ettiler.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Nehşel b. Saîd et-Tirmizî metruktur.

١١٩٠٠ – وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : قُلْنَا : يَا رَسُولَ اللهِ وَالْخَيْلُ تَمْزَعُ مِنَّا أَوْ تُنْزَعُ ؟ فَقَالَ قَائِلٌ : يَا رَسُولَ اللهِ أَكَانَ هَذَا فِي الْكِتَابِ السَّابِقِ ؟ قَالَ : نَعَمْ .

رواه البزار وقال : لا يروى إلا بهذا الإسناد ورجاله ثقات

11900. Ebû Hureyre anlatıyor: Dedik ki: "Ya Resûlallah! Atlar bizden (kendileri mi) kaçar, yoksa çekilip alınıyor mu?" Birisi de: "Ya Resûlallah! Bu durum, ilk kitapta (kaderde) var mıydı?" diye sordu. *"Evet"* buyurdu.

★Bunu eserinde irad eden Bezzâr: "Hadis yalnız bu senetle rivayet edilmektedir" açıklamasını yapmıştır. Ravileri güvenilirdirler.[1]

(بَابُ لَا يُقَالُ مَا شَاءَ اللهُ وَشَاءَ غَيْرُهُ)

"Allah ve Bir de Falan Kimse Dilerse" Denilmez

١١٩٠١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ الأَعْلَى ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ رِبْعِيٍّ ، عَنِ الطُّفَيْلِ أَخِي عَائِشَةَ مِنْ أُمِّهَا ، عَنْ عَائِشَةَ ، فِيمَا يَعْلَمُ عُثْمَانُ ، أَنَّ يَهُودِيًّا رَأَى فِي الْمَنَامِ

[1] Bezzâr (2162). Ayrıca demiştir ki: "Bunun Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) yalnız bu senetle rivayet edildiğini bilmekteyiz."

، نِعْمَ الْقَوْمُ أُمَّةُ مُحَمَّدٍ ، لَوْلا أَنَّهُمْ يَقُولُونَ : مَا شَاءَ اللَّهُ ، وَشَاءَ مُحَمَّدٌ ، قَالَ : فَذُكِرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، فَقَالَ : لا تَقُولُوا : مَا شَاءَ اللَّهُ ، وَشَاءَ مُحَمَّدٌ ، قُولُوا : مَا شَاءَ اللَّهُ وَحْدَهُ . رواه أبو يعلى ورجاله ثقات .

11901. Annesi tarafından kardeşi olan Tufeyl'in bildirdiğine göre Hz. Âişe anlatıyor: Bir Yahudi rüya görmüş ve rüyasında "Muhammed'in ümmeti ne güzel ümmettir. Bir de «Allah ve Muhammed dilerse» demeseler" diye işitmiş. Sonra (Âişe) bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlatmış ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"«Allah ve Muhammed dilerse» demeyin. Fakat «Yalnız Allah dilerse» deyin"* buyurmuş.

★ Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler.[1]

(بَابُ الطَّيْرُ تَجْرِي بِقَدَرٍ)

Kuşlar (Bile) Kaderle Hareket ederler

١١٩٠٢ – عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ : " الطَّيْرُ تَجْرِي بِقَدَرٍ .

رواه البزار وقال : لا يروى إلا بهذا الإسناد ورجاله رجال الصحيح غير يوسف بن أبي برده وثقه ابن حبان.

11902. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kuşlar kaderle hareket ederler"* buyurmuştur.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş ve: "Bu, yalnız bu isnâdla rivayet edilmektedir" diye eklemiş

Ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Bunun tek istisnası Yûsuf b. Ebî Bürde olup onu da İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir.[2]

(بَابُ دَفْعُ مَا لَمْ يَقْدِرَ عَلَى العَبْدِ)

Kul İçin Takdir Edilmemiş Şeyleri Uzaklaştırmak

١١٩٠٣ – وَبِإِسْنَادِهِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ : وُكِّلَ بِالْمُؤْمِنِ تِسْعُونَ وَمِئَةُ مَلَكٍ يَذُبُّونَ عَنْهُ مَا لَمْ يَقْدِرْ عَلَيْهِ ، مِنْ ذَلِكَ النَّفْرِ تِسْعَةُ أَمْلاكٍ يَذُبُّونَ عَنْهُ كَمَا يُذَبُّ عَنْ قَصْعَةِ الْعَسَلِ مِنَ الذُّبَابِ فِي الْيَوْمِ الصَّائِفِ ، وَمَا لَوْ بَدَا لَكُمْ لَرَأَيْتُمُوهُ

---

[1] Ebû Ya'lâ (4655).

[2] Bezzâr (2161). Ayrıca demiştir ki: "(Ravinin) bunu sadece Âişe'den rivayet ettiğini ve bundan başka da senedi bulunmadığını biliyoruz."

عَلَى جَبَلٍ ، وَسَهْلٍ كُلُّهُمْ بَاسِطٌ يَدَيْهِ فَاغِرِفَاهُ ، وَمَا لَوْ وُكِّلَ الْعَبْدُ فِيهِ إِلَى نَفْسِهِ طَرَفَةَ عَيْنٍ خَطَفَتْهُ الشَّيَاطِينُ . رواه الطبراني وفيه عفير بن معدان وهو ضعيف.

11903. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Mümin için yüz doksan melek görevlendirilmiştir. Onlar, kul hakkında takdir edilmemiş şeyleri ondan savarlar. Bu görevliler dokuz melektir ve sizlerin yaz günü bal tasından sinekleri uzaklaştırmaya çalıştığınız gibi mümini savunurlar. Eğer size zahir olsalar, onları dağ ve ovalarda muhakkak görürdünüz. Hepsi ellerini ve ağızlarını açmış bir vaziyettedir. Eğer kul göz açıp yumuncaya kadar bile olsa kendi halinde bırakılsa, onu hemen şeytanlar kapardı."*

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ufeyr b. Ma'dân zayıftır.

(بَابُ لاَ يَنْفَعُ حَذَرٌ مِنْ قَدَرٍ)

Tedbirin Kadere Faydası Olmaz

١١٩٠٤ – عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لا ينفع حَذَرٌ مِنْ قَدَرٍ ، وَالدُّعَاءُ يَنْفَعُ مَا لَمْ يَنْزِلْ الْقَضَاءُ ، وَإِنَّ الْبَلاَءَ وَالدُّعَاءَ لَيَلْتَقِيَانِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ فَيَعْتَلِجَانِ إِلَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه البزار وفيه إبراهيم بن خثيم وهو متروك.

11904. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Tedbirin kadere bir faydası olmaz. Dua ise kaza gerçekleşmemişse fayda verir. Zira bela ve dua sema ile yer arasında karşılaşırlar ve kıyamet gününe değin çekişir dururlar"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden İbrâhîm b. Huseym metruktur.[1]

١١٩٠٥ – حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْحَجَبِيُّ ، قَالَ : نا زَكَرِيَّا بْنُ مَنْظُورٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي عَطَّافٌ الشَّامِيُّ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لا يُغْنِي حَذَرٌ مِنْ قَدَرٍ ، وَالدُّعَاءُ يَنْفَعُ مِمَّا نَزَلَ ، وَمَا لَمْ يَنْزِلْ ، وَإِنَّ الدُّعَاءَ لَيَلْقَى الْبَلاَءَ ، فَيَعْتَلِجَانِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ .

---

[1] Bezzâr (2164). Ayrıca demiştir ki: "Ebû Hureyre tarafından hadisin Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırılarak (merfû olarak) yalnız bu isnâdla rivayet edildiğini biliyoruz."

رواه البزار وفيه زكريا بن منظور وثقه أحمد بن صالح المصري وضعفه الجمهور قلت : وتأتي أحاديث في الدعاء إن شاء الله.

11905. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Tedbirin kadere bir faydası olmaz. Dua ise* -sanırım dedi ki- *kader gerçekleşmemişse fayda verir. Zira dua, bela ile karşılaşır ve bu ikisi, kıyamet gününe değin birbirleriyle mücadele ederler"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Zekeriyyâ b. Manzûr'u Ahmed b. Sâlih el-Mısrî güvenilir kabul ederken, çoğunluk zayıf görmüştür.[1]

Ben derim ki: İnşallah dua ile ilgili hadisler ileride gelecektir.

(بَابُ قَضَاءُ اللهِ سُبْحَانَهُ لِلْمُؤْمِنِ)

Yüce Allah'ın Mümin Hakkındaki Kazası

١١٩٠٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ وَعَبْدُ الرَّزَّاقِ الْمَعْنَى قَالاَ أَنْبَأَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِى إِسْحَاقَ عَنِ الْعَيْزَارِ بْنِ حُرَيْثٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَجِبْتُ مِنْ قَضَاءِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ لِلْمُؤْمِنِ إِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ حَمِدَ رَبَّهُ وَشَكَرَ وَإِنْ أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ حَمِدَ رَبَّهُ وَصَبَرَ الْمُؤْمِنُ يُؤْجَرُ فِى كُلِّ شَىْءٍ حَتَّى فِى اللُّقْمَةِ يَرْفَعُهَا إِلَى فِى امْرَأَتِهِ.

رواه أحمد بأسانيد ورجالها كلها رجال الصحيح.

11906. Sa'd b. Vakkâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah'ın mümin hakkındaki kazasına (hükmüne) hayret ettim. Zira bir iyilik görse, Rabbine hamdedip şükreder, başına kötülük gelse, yine Rabbine hamdedip sabreder. Dolayısıyla mümin her durumda sevap kazanır. Hatta hanımının ağzına uzattığı lokma sebebiyle bile."*

★Bunu Ahmed b. Hanbel birkaç senetle rivayet etmiş olup hepsinin ravileri de *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١١٩٠٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ سُفْيَانَ قَالَ حَدَّثَنِى الْقَاسِمُ بْنُ شُرَيْحٍ عَنْ ثَعْلَبَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَنَساً يَقُولُ سَمِعْتُ النَّبِىَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عَجِبْتُ لِلْمُؤْمِنِ إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَقْضِ لَهُ قَضَاءً إِلاَّ كَانَ خَيْراً لَهُ.

---

[1] Bezzâr (2165).

[2] Ahmed b. Hanbel (1447, 1492, 1531, 1575). Rivayetlerin hepsinde adı geçen Ömer b. Sa'd b. Ebî Vakkâs güvenilir olmakla beraber *Sahîh*'in ravilerinden biri değildir.

رواه أحمد وأبو يعلى بنحوه إلا أنه قال : تبسم رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثم قال : فذكره ورجاله أحمد ثقات وأحد أسانيد أبي يعلى رجاله رجال الصحيح غير أبي بحر ثعلبة وهو ثقة.

11907. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümine hayret ediyorum. Yüce Allah, mümin için her neyi takdir etse muhakkak onun hayrına oluyor"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) tebessüm ederek buyurdu ki..." ifadesiyle benzerini Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup İbn Hanbel'in ravileri güvenilirdirler. Ebû Ya'lâ'nın isnâdlarından birinin ravileri de *Sahîh*'in ravileridirler. Yalnız Ebû Bahr Sa'lebe bunun dışındadır. Fakat o da güvenilirdir.[1]

(بَابُ لَمْ يُحَرِّمُ اللهُ سُبْحَانَهُ شَيْئاً إِلاَّ عَلِمَ أَنْ بَعْضَ النَّاسِ يَعْمَلُهُ)

Yüce Allah, Yasakladığı Hiçbir Şey Yoktur ki Bazı İnsanların Onu İşleyeceğini Biliyor Olmasın

١١٩٠٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنِ الْمَسْعُودِيِّ عَنْ عُثْمَانَ الثَّقَفِيِّ أَوِ الْحَسَنِ بْنِ سَعْدٍ - شَكَّ الْمَسْعُودِيُّ - عَنْ عَبْدَةَ النَّهْدِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللَّهَ لَمْ يُحَرِّمْ حُرْمَةً إِلاَّ وَقَدْ عَلِمَ أَنَّهُ سَيَطَّلِعُهَا مِنْكُمْ مُطَّلِعٌ أَلاَ وَإِنِّي آخِذٌ بِحُجَزِكُمْ أَنْ تَهَافَتُوا فِي النَّارِ كَتَهَافُتِ الْفَرَاشِ أَوِ الذُّبَابِ.

رواه أحمد وأبو يعلى وقال : الفراش أو الذباب أو الجنظب " . وفيه المسعودي وقد اختلط.

11908. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kuşkusuz Yüce Allah, hiçbir haram koymamıştır ki, sizden birinin muhakkak onu tadacağını bilmiş olmasın. Dikkat edin. Ben, sizin kelebeklerin veya sineklerin ateşe üşüştükleri gibi ateşe (cehenneme) üşüşmemeniz için belinizden tutup çekiyorum."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *"kelebekler veya sinekleri veyahut çekirgelerin.."* ifadesiyle Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Mes'ûdî âhir ömründe bunamıştır.[2]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (5/24; 3/117, 184); Ebû Ya'lâ (4217, 4019); İbn Hibbân, *Sahîh* (728).

[2] Ahmed b. Hanbel (3704, 3705, 4027); Ebû Ya'lâ (5288); Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10511); Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb* (1131).

(بَابُ مَا جَاءَ فِي الْقَلْبِ)

Kalbe Dair

١١٩٠٩ - عَنْ عُثْمَانَ بنْ عَفَّانْ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا أَرَادَ اللهُ أَنْ يَزِيغَ قَلْبَ عَبْدٍ أَعْمَى عَلَيْهِ الْحِيَلَ.

رواه الطبراني في الأوسط وفيه محمد بن عيسى الطرسوسي وهو ضعيف.

11909. Osman b. Affân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah bir kulun kalbinin haktan sapmasını/kaymasını isterse, hileler konusunda basiretini körletir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. İsa et-Tarsûsî zayıftır.

١١٩١٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنْ مُسْلِمِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ زَائِدَةَ عَنْ أَبِى سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ مَا رَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ إِلاَّ قَالَ يَا مُصَرِّفَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِى عَلَى طَاعَتِكَ.

رواه أحمد وفيه مسلم بن محمد بن زائدة قال بعضهم : وصوابه صالح بن محمد بن زائدة وقد وثقه أحمد وضعفه أكثر الناس وبقية رجاله رجال الصحيح.

11910. Hz. Âişe demiştir ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) başını semaya her kaldırışında muhakkak *"Ey kalpleri istediği gibi evirip çeviren (Allahım), kalbimi sana itaatten ayırma"* diye dua etmiştir.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Müslim b. Muhammed b. Zâide –ki bazıları doğrusunun Sâlih b. Muhammed b. Zâide olduğunu belirtmişlerdir– Ahmed b. Hanbel tarafından güvenilir kabul edilirken ekseriyet tarafından zayıf görülmüştür. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١١٩١١ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بِسْطَامٍ الزَّعْفَرَانِيُّ ، قَالَ : نا الْمُعَلَّى بْنُ الْفَضْلِ الْقُشَيْرِيُّ ، قَالَ : نا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جُدْعَانَ ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ كَانَ يَدْعُو : يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ، ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ، قَالَتْ عَائِشَةُ : فَقُلْتُ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَتَخَافُ وَأَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ ؟ فَقَالَ : يَا عَائِشَةُ إِنَّ قُلُوبَ بَنِي

---

1 Ahmed b. Hanbel (2/418 Ebû Hureyre müsnedi içinde)

آدَمَ بَيْنَ أُصْبُعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ الرَّحْمَنِ ، فَمَنْ شَاءَ أَنْ يُقَلِّبَهُ مِنَ الضَّلالَةِ إِلَى الْهُدَى , وَمِنَ الْهُدَى إِلَى الضَّلالَةِ فَعَلَ.

رواه الطبراني في الأوسط وفيه المعلى بن الفضل قال ابن عدي : في بعض ما يرويه نكرة وبقية رجاله وثقوا وفيهم خلاف.

11911. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey kalpleri istediği gibi evirip çeviren (Allahım), benim kalbimi dinin üzere sabit kıl"* diye dua ederdi.

Âişe devamla demiştir ki: "Anam babam sana feda olsun, ya Resûlallah, sen Allah'ın Elçisi olduğun halde sen de mi (kalbinin kaymasından) korkuyorsun?" dedim. Buyurdu ki: *"Ey Âişe! Âdemoğullarının kalpleri Rahman'ın iki parmağı arasındadır. Kimi dalaletten hidayete veya hidayetten dalalete çevirmek isterse, yapar."*

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Muallâ b. el-Fadl hakkında İbn Adî: "Rivayet ettiklerinin bir kısmında münkerlik vardır" demiştir. Diğer ravileri ise, tartışmalı olsa da güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[1]

١١٩١٢- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هَاشِمٌ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ قَالَ حَدَّثَنِي شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ قَالَ سَمِعْتُ أُمَّ سَلَمَةَ تُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم كَانَ يُكْثِرُ فِي دُعَائِهِ أَنْ يَقُولَ اللَّهُمَّ يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ. قَالَتْ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ أَوَإِنَّ الْقُلُوبَ لَتَتَقَلَّبُ قَالَ نَعَمْ مَا مِنْ خَلْقِ اللهِ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ بَشَرٍ إِلاَّ وَقَلْبُهُ بَيْنَ أُصْبُعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ اللهِ فَإِنْ شَاءَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ أَقَامَهُ وَإِنْ شَاءَ أَزَاغَهُ فَنَسْأَلُ اللَّهَ رَبَّنَا أَنْ لاَ يُزِيغَ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَانَا وَنَسْأَلُهُ أَنْ يَهَبَ لَنَا مِنْ لَدُنْهُ رَحْمَةً إِنَّهُ هُوَ الْوَهَّابُ. فذكر الحديث

وبعضه رواه الترمذي رواه أحمد وفيه شهر بن حوشب وقد وثق وفيه ضعف.

11912. Şehr b. Havşeb bildiriyor: Ümmü Seleme'nin şu sözünü işittim: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sık sık duasında: *"Ey kalpleri istediği gibi evirip çeviren Allahım, benim kalbimi dinin üzere sabit kıl!"* diye dua ederdi.

Ümmü Seleme demiştir ki: "Ya Resûlallah! Kalpler de değişir miymiş?" dedim. Buyurdu ki: *"Elbette. Allah'ın yaratıkları arasında Âdemoğullarından hiçbir beşer yoktur ki kalbi, Yüce Rahman'ın iki parmağı arasında olmasın. Sonra Allah dilerse onu istikamet üzere tutar, dilerse kaydırır. Bu yüzden Allah'tan, bizi hidayete erdirdikten sonra kalplerimizi*

---

[1] Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat* (1553)

kaydırmamasını dileriz. O'ndan, bize katından bir rahmet lütfetmesini dileriz. Kuşkusuz o Vehhâb'dır (lütfu boldur)."

★Hadisin bir kısmını Tirmizî de rivayet etmiştir.

Bu şekliyle ise onu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Şehr b. Havşeb zayıf olmasına rağmen güvenilir kabul edilmiştir.[1]

١١٩١٣ – حَدَّثَنَا مُطَّلِبٌ ، نا عَبْدُ اللَّهِ ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ ، نا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَ : كَتَبَ إِلَيَّ خَالِدُ بْنُ أَبِي عِمْرَانَ ، حَدَّثَنِي أَبُو عَيَّاشٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ : إِنَّمَا قَلْبُ ابْنِ آدَمَ بَيْنَ إِصْبَعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ الرَّحْمَنِ .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه عبد الله بن صالح وثقه عبد الملك بن شعيب وضعفه غيره.

11913. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Muhakkak ki Âdemoğlunun kalbi, Rahman'ın iki parmağı arasındadır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. Sâlih'i Abdulmelik b. Şuayb güvenilir kabul ederken başkası zayıf görmüştür.[2]

١١٩١٤ – وَعَنْ نَعِيمِ بْنِ هَمَّارٍ الغَطْفَانِي قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَا مِنْ آدَمِي إِلاَّ وَقَلْبُهُ بَيْنَ إِصْبَعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ الرَّحْمَنِ إِنْ شَاءَ أَنْ يُزِيغَهُ أَزَاغَهُ وَإِنْ شَاءَ أَنْ يُقِيمَهُ أَقَامَهُ وَكُلَّ يَوْمِ المِيْزَانُ بِيَدِ اللهِ يَرْفَعُ أَقْوَاماً وَيَضَعُ آخَرِيْنَ إِلَى يَوْمِ القِيَامَةِ.

رواه الطبراني ورجاله ثقات.

11914. Nuaym b. Hemmâr el-Ğatafânî bildiriyor: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Hiçbir Âdemoğlu yoktur ki, kalbi Rahman'ın iki parmağı arasında olmasın. Eğer Allah onu eğriltmek isterse, eğriltir; doğrultmak isterse de doğrultur. Her gün Allah mizanı eline alır ve kıyamet gününe değin onunla bir takım kavimleri yükseltirken, diğerlerini alçaltır."*

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler.[3]

١١٩١٥ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمُعَلَّى الدِّمَشْقِيُّ ، وَعَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، قَالا : ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ يَحْيَى ، ثنا الزُّبَيْدِيُّ ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ ، عَنْ سَبْرَةَ بْنِ فَاتِكٍ الأَسَدِيِّ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

[1] 10888 nolu hadisin mükerreri.

[2] İbn Ebî Âsım, *Sünne* (229). Ravilerinden Ebû Ayyâş b. Nu'mân el-Meâfirî'den bir topluluk rivayette bulunmuş olsa da kendisini hiç kimse güvenilir olarak değerlendirmemiştir.

[3] İbn Ebî Âsım, *Sünne* (221). Senedi hasendir.

وَسَلَّمِ ، قَالَ : الْمِيزَانُ بِيَدِ اللَّهِ ، يَرْفَعُ أَقْوَامًا وَيَضَعُ قَوْمًا ، وَقَلْبُ ابْنِ آدَمَ بَيْنَ إِصْبَعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ الرَّحْمَنِ . إِنْ شَاءَ أَزَاغَهُ ، وَإِنْ شَاءَ أَقَامَهُ. رواه الطبراني ورجاله ثقات.

11915. Sebra b. Fâtik el-Esedî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Mizan, Allah'ın elindedir. Onunla bir takım kavimleri yükseltirken bir takım kavimleri alçaltır. Âdemoğlunun kalbi, Rahman'ın iki parmağı arasındadır; onu dilerse eğriltir, dilerse doğrultur."*

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler.[1]

١١٩١٦ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِرْقٍ الْحِمْصِيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَالِمٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ سُلَيْمَانَ بْنِ سُلَيْمٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ الْمِقْدَادِ بْنِ الأَسْوَدِ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ يَقُولُ : لَقَلْبُ ابْنِ آدَمَ أَسْرَعُ تَقَلُّبًا مِنَ الْقِدْرِ إِذَا اسْتَجْمَعَتْ غَلْيًا. رواه الطبراني بأسانيد ورجال أحدها ثقات.

11916. Mikdâd b. el-Esved demiştir ki: Ben Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Muhakkak ki Âdemoğlunun kalbi, kaynamakta olan bir tencereden daha hızlı değişir"* buyururken işittim.

★Hadisi Taberânî birkaç senetle rivayet etmiş olup birinin ravileri güvenilirdirler.[2]

(بَابُ الأَعْمَالُ بِالْخَوَاتِيمِ)

Ameller Sonuçlarına Göre Değerlendirilir

١١٩١٧ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَنْبَأَنَا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ قَالَ لاَ عَلَيْكُمْ أَنْ لاَ تَعْجَبُوا بِأَحَدٍ حَتَّى تَنْظُرُوا بِمَ يُخْتَمُ لَهُ فَإِنَّ الْعَامِلَ يَعْمَلُ زَمَاناً مِنْ عُمْرِهِ أَوْ بُرْهَةً مِنْ دَهْرِهِ بِعَمَلٍ صَالِحٍ لَوْ مَاتَ عَلَيْهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ ثُمَّ يَتَحَوَّلُ فَيَعْمَلُ عَمَلاً سَيِّئاً وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَعْمَلُ الْبُرْهَةَ مِنْ دَهْرِهِ بِعَمَلٍ سَيِّئٍ لَوْ مَاتَ عَلَيْهِ دَخَلَ النَّارَ ثُمَّ يَتَحَوَّلُ فَيَعْمَلُ عَمَلاً صَالِحاً وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْراً اسْتَعْمَلَهُ قَبْلَ مَوْتِهِ. قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ يَسْتَعْمِلُهُ قَالَ يُوَفِّقُهُ لِعَمَلٍ صَالِحٍ ثُمَّ يَقْبِضُهُ عَلَيْهِ.

رواه أحمد وأبو يعلى والبزار والطبراني في الأوسط ورجاله رجال الصحيح.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (6557); İbn Ebî Âsım, *Sünne* (220). Senedinde ismi geçen Muâviye b. Yahyâ el-Etrâbulsî dürüst olmakla beraber yanılgıları vardır.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (20/253, 255); Ahmed b. Hanbel (6/4). Bak. *Silsiletu'l-ehâdisi's-sahîha* (1772).

11917. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Hiç kimseye ömrünün nasıl sona erdiğine bakmadan şaşmamalısınız. Zira kişi ömrünün bir kısmında veya hayatının uzun bir döneminde salih amel işler. Öyle ki o hal üzere ölse cennete girer. Sonra değişerek kötü amel işlemeğe başlar.*

Aynı şekilde kul ömrünün uzun bir döneminde kötü amel işler. Öyle ki eğer o hal üzere ölse, cehenneme girer. Sonra değişerek salih amel işlemeye başlar. Eğer Yüce Allah bir kula hayır murat ederse, ölümünden önce onu çalıştırır."

Ashabı: "Ya Resûlallah! Onu nasıl çalıştırır?" diye sordular. O da: *"Onu salih amel işlemeye muvaffak kılar, sonra bu haldeyken ruhunu kabzeder"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١١٩١٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُرَيْجٌ وَعَفَّانُ قَالَا حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِنَّهُ لَمَكْتُوبٌ فِي الْكِتَابِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَإِذَا كَانَ قَبْلَ مَوْتِهِ تَحَوَّلَ فَعَمِلَ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ فَمَاتَ فَدَخَلَ النَّارَ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ وَإِنَّهُ لَمَكْتُوبٌ فِي الْكِتَابِ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَإِذَا كَانَ قَبْلَ مَوْتِهِ تَحَوَّلَ فَعَمِلَ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَمَاتَ فَدَخَلَهَا.

رواه أحمد وأبو يعلى بأسانيد وبعض أسانيدهما رجاله رجال الصحيح.

11918. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Muhakkak ki kişi, cennet ehlinin ameli gibi amel işler. Ancak kitapta (kaderinde) cehennem ehlinden olduğu yazılmıştır. Bu yüzden ölümünden biraz önce değişerek cehennem ehlinin ameli gibi amel işlenmeye başlar ve bu halde ölerek cehenneme girer. Yine kişi, cehennem ahalisinin ameli gibi amel işler. Ancak kitapta cennet ahalisinden olduğu yazılmıştır. Bu sebeple ölümünden biraz önce değişerek cennet ehlinin ameli gibi amel işlemeye başlar ve bu halde ölerek cennete girer."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ birkaç senetle rivayet etmiş olup senetlerden birinin ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (3/120 kısmen; 3/106, 223, 230); Ebû Ya'lâ (3756); Bezzâr (2157 (benzeri muhtasar olarak). Ravilerinden Humeyd et-Tavîl müdellis olup hadisi "an-an" sıygasıyla nakletmiştir. Humeyd hadisi bir kere Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırmış, sonra bundan vazgeçmiştir. Bunun için bak. Ahmed b. Hanbel (3/223).

[2] Ahmed b. Hanbel (6/107, 108); Ebû Ya'lâ (4668); İbn Hibbân, *Sahîh* (346).

١١٩١٩ - حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ يَحْيَى أَبُو الْخَطَّابِ ، نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَيْمُونٍ الْمَكِّيُّ ، نا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَابِضًا عَلَى شَيْءٍ فِي يَدِهِ ، فَفَتَحَ يَدَهُ الْيُمْنَى فَقَالَ : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، كِتَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، فِيهِ أَهْلُ الْجَنَّةِ بِأَعْدَادِهِمْ وَأَسْمَائِهِمْ وَأَحْسَابِهِمْ ، مُجْمَلٌ عَلَيْهِمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، لا يَنْقُصُ مِنْهُمْ أَحَدٌ وَلا يُزَادُ فِيهِمْ أَحَدٌ ، وَقَدْ يُسْلَكُ بِالسَّعِيدِ طَرِيقَ الشَّقَاءِ حَتَّى يُقَالَ : هُوَ مِنْهُمْ ، مَا أَشْبَهَهُ بِهِمْ ، ثُمَّ يَزَالُ إِلَى سَعَادَتِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ ، وَلَوْ بِفُوَاقِ نَاقَةٍ وَفَتَحَ يَدَهُ الْيُسْرَى ، فَقَالَ : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، كِتَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، فِيهِ أَهْلُ النَّارِ بِأَعْدَادِهِمْ وَأَسْمَائِهِمْ وَأَحْسَابِهِمْ مُجْمَلٌ عَلَيْهِمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، لا يَنْقُصُ مِنْهُمْ أَحَدٌ وَلا يُزَادُ فِيهِمْ أَحَدٌ ، وَقَدْ يُسْلَكُ بِالأَشْقِيَاءِ طَرِيقَ أَهْلِ السَّعَادَةِ حَتَّى يُقَالَ هُوَ مِنْهُمْ ، وَمَا أَشْبَهَهُ بِهِمْ ، ثُمَّ يُدْرِكُ أَحَدُهُمْ شَقَاءَهُ قَبْلَ مَوْتِهِ وَلَوْ بِفُوَاقِ نَاقَةٍ ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْعَمَلُ بِخَوَاتِمِهِ ، الْعَمَلُ بِخَوَاتِمِهِ " ثَلاثًا .

رواه البزار وفيه عبد الله بن ميمون القداح وهو ضعيف جدا وقال البزار : هو صالح وبقية رجاله رجال الصحيح.

11919. İbn Ömer anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) elinde bir şey tutarak yanımıza çıkageldi. Sonra sağ elini açarak şöyle buyurdu: *"Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla... Bu, cennetliklerin sayıları, isimleri ve soylarını gösteren Rahman ve Rahim olan Allah'tan gelme bir kitaptır. Kıyamet gününe kadar hepsinin hesabı çıkarılmıştır. Ne onlardan bir kişi eksiltilir, ne de onlara bir kişi eklenir. Ancak bahtlı, şekavet yoluna girebilir. Hatta «Bu da onlardan, onlara ne kadar da benziyor» denebilir. Fakat sonra bir devenin iki sağımlığı arasındaki süre kadar bile olsa ölümünden biraz öncesinde saadet yoluna girer."*

Sonra sol elini açarak şöyle buyurdu: *"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla... Bu da, cehennemliklerin sayıları, isimleri ve soylarına dair Rahman ve Rahim olan Allah'tan gelme bir kitaptır. Kıyamete kadar hepsinin hesabı çıkarılmıştır. Ne onlardan bir kişi eksiltilir, ne de onlara bir kişi eklenir. Ancak bahtsızlar saadet ehlinin yoluna girebilir. Hatta «O da onlardan, onlara ne kadar da benziyor» denebilir. Fakat sonra her biriniz devenin iki sağımlığı arasındaki süre kadar bile olsa, ölümünden biraz önce bahtsızlığına yakalanır."*

Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) üç kere: *"Ameller son durumlarına göre değerlendirilir"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. Meymûn el-Kaddâh son derece zayıftır. Bezzâr onun hakkında: "Sâlih biridir" demiştir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١١٩٢٠ – حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ ، قَالَ : نا الْقَعْنَبِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ، عَنْ خَبِيبِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ : " إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ سَبْعِينَ سَنَةً ، فَيُخْتَمُ لَهُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ ، فَيَكُونُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ ، وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ سَبْعِينَ سَنَةً ، فَيُخْتَمُ لَهُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، فَيَكُونُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله رجال الصحيح .

11920. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Muhakkak ki kişi, yetmiş sene cehennem ahalisinin ameli gibi amel eder, sonra ömrü cennet ehlinin ameliyle kapanır. Yine kişi yetmiş sene cennet ahalisinin ameli gibi amel eder, sonra ömrü cehennem ehlinin ameliyle kapanır."*

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١١٩٢١ – حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مِقْلاصٍ الْمِصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي عَبْلَةَ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ عَدِيٍّ الْكِنْدِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ الْعُرْسَ بْنَ عُمَيْرَةَ الْكِنْدِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " إِنَّ الْمَرْءَ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ الْبُرْهَةَ مِنْ دَهْرِهِ ، ثُمَّ تَعْرِضُ لَهُ الْجَادَّةُ مِنْ جَوَادِ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، فَيَعْمَلُ بِهَا حَتَّى يَمُوتَ عَلَيْهَا وَذَلِكَ مَا كُتِبَ لَهُ ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ الْبُرْهَةَ مِنْ دَهْرِهِ ، ثُمَّ تُعْرَضُ لَهُ الْجَادَّةُ مِنْ جَوَادِ أَهْلِ النَّارِ ، فَيَعْمَلُ بِهَا حَتَّى يَمُوتَ وَذَلِكَ مَا كُتِبَ لَهُ .

رواه البزار والطبراني في الصغير والكبير ورجالهم ثقات.

11921. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından olan Urs b. Umeyra el-Kindî der ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle

[1] Bezzâr (2156).

[2] Bezzâr (2158); İbn Ebî Âsım, *Sünne* (217). Senedinde ismi geçen Abdullah b. Ömer el-Ömerî zayıftır. Muhammed b. Hâlid b. İsme de dürüst olmakla beraber hata ederdi. Bezzâr'ın rivayetinde Muhammed b. Hâlid b. Osman ismi Muhammed b. Hâlid b. Isme diye, Abdullah b. Hubeyb de Abdullah b. Ömer, Hubeyb b. Abdirrahman'dan naklen diye tashih edilmiştir.

buyururken işittim: *"Muhakkak ki kul, uzun bir süre cehennem ehlinin ameli gibi amel eder, sonra karşısına cennet yollarından bir yol çıkar da ölene kadar ona göre yaşar. Bu, onun yazgısıdır. Yine kişi ömrünün uzun bir döneminde cennet ehlinin ameli gibi amel eder, sonra karşısına cehennem ehlinin yollarından bir yol çıkar da ölene kadar ona göre yaşar. Bu da, onun yazgısıdır."*

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu's-sağir* ve *el-Mu'cemu'l-kebir*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdirler.[1]

١١٩٢٢ – حَدَّثَنَا مُعَاذٌ ، ثَنَا شَاذٌ ، قَالَ : ثَنَا عُمَرُ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِي حَسَّانٍ ، عَنْ نَاجِيَةَ بْنِ كَعْبٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْعَبْدُ يُولَدُ مُؤْمِنًا ، وَيَعِيشُ مُؤْمِنًا ، وَيَمُوتُ مُؤْمِنًا ، وَالْعَبْدُ يُولَدُ كَافِرٌ ، وَيَعِيشُ كَافِرًا ، وَيَمُوتُ كَافِرًا ، وَالْعَبْدُ يَعْمَلُ بُرْهَةً مِنْ دَهْرِهِ بِالسَّعَادَةِ ، ثُمَّ يُدْرِكُهُ مَا كُتِبَ لَهُ ، فَيَمُوتُ كَافِرًا ، وَالْعَبْدُ يَعْمَلُ بُرْهَةً مِنْ دَهْرِهِ بِالشَّقَاءِ ، ثُمَّ يُدْرِكُهُ مَا كُتِبَ لَهُ ، فَيَمُوتُ سَعِيدًا .

رواه الطبراني في الأوسط والكبير باختصار وفيه عمر بن إبراهيم العبدي وقد وثقه غير واحد وقال ابن عدي : حديثه عن قتادة مضطرب قلت : وهذا منها.

11922. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Muhakkak ki kimi kullar mümin olarak doğar, mümin olarak yaşar ve mümin olarak ölürler. Kimi kullar kâfir olarak doğar, kâfir olarak yaşar ve kâfir olarak ölürler. Kimi kullar ömrünün uzun bir kısmını saadete götüren amel işleyerek geçirir. Sonra yazgısı onu yakalar ve kâfir olarak ölür. Kimi kullar da ömrünün uzun bir kısmını bahtsızlık ameli işleyerek geçirir. Sonra yazgısı kendisini yakalar ve bahtlı olarak ölür."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de kısa metinli olarak rivayet etmiş olup ravilerinden Ömer b. İbrâhîm el-Abdî'yi birden fazla bilgin güvenilir kabul etmiştir. İbn Adî ise: "Katâde'den naklettiği hadisleri *muzdarib*tir" demiştir. Ben derim ki: Bu hadisi de onlardandır.

١١٩٢٣ – حَدَّثَنَا مُطَّلِبُ بْنُ شُعَيْبٍ ، نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ ، نا اللَّيْثُ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ عِيسَى بْنِ هِلَالٍ الصَّدَفِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِنَّ الْعَبْدَ يَلْبَثُ مُؤْمِنًا أَحْقَابًا ، ثُمَّ أَحْقَابًا ، ثُمَّ يَمُوتُ وَاللَّهُ عَلَيْهِ سَاخِطٌ ، وَإِنَّ الْعَبْدَ يَلْبَثُ كَافِرًا أَحْقَابًا ، ثُمَّ أَحْقَابًا ، ثُمَّ يَمُوتُ وَاللَّهُ عَنْهُ رَاضٍ ، وَمَنْ

[1] Bezzâr (2159); Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (512); *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/137).

مَاتَ هَمَّازًا ، لَمَّازًا ، مُلَقِّبًا لِلنَّاسِ ، كَانَ عَلامَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنْ يَسِمَهُ اللَّهُ عَلَى الْخُرْطُومِ مِنْ كِلا الشِّقَّيْنِ .

رواه الطبراني في الكبير والأوسط وفيه عبد الله بن صالح وثقه عبد الملك بن شعيب وضعفه غيره.

11923. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Muhakkak ki kul, on yıllarca mümin olarak yazılır. Sonra Allah'ın gazabını üzerine çekmiş olarak ölür. Yine kul, on yıllarca kâfir olarak yazılır. Sonra Allah'ın rızasına nail olmuş olarak ölür. Kim eliyle gözüyle insanlarla alay etmiş ve onlara lakap takmış olarak ölürse, kıyamet günü onun alâmeti, Allah'ın, onun iki dudağından burnu üzerine kadar damga vurmasıdır."*

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr* ile *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. Sâlih'i Abdülmelik b. Şuayb güvenilir kabul ederken, başkaları zayıf görmüşlerdir.

١١٩٢٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ السَّقَطِيُّ ، قَالَ : نا أَبُو حَفْصٍ الصَّفَّارُ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَ : نا حَمَّادُ بْنُ وَاقِدٍ الصَّفَّارُ ، عَنْ رَجُلٍ ، مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ ، يُقَالُ لَهُ : سَالِمٌ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ الْحَنَفِيَّةِ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : صَعِدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ، وَقَالَ : " كِتَابٌ كَتَبَهُ اللَّهُ ، فِيهِ أَسْمَاءُ أَهْلِ الْجَنَّةِ بِأَسْمَائِهِمْ وَأَنْسَابِهِمْ ، مُجْمَلٌ عَلَيْهِمْ لا يُزَادُ فِيهِمْ وَلا يُنْقَصُ مِنْهُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، صَاحِبُ الْجَنَّةِ مَخْتُومٌ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، وَصَاحِبُ النَّارِ مَخْتُومٌ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ ، وَإِنْ عَمِلَ أَيَّ عَمَلٍ ، وَقَدْ يُسْلَكُ بِأَهْلِ السَّعَادَةِ طَرِيقَ أَهْلِ الشَّقَاءِ ، حَتَّى يُقَالَ : مَا أَشْبَهَهُمْ بِهِمْ ، بَلْ هُمْ مِنْهُمْ ، وَتُدْرِكُهُمُ السَّعَادَةُ ، فَتَسْتَنْقِذُهُمْ ، وَقَدْ يُسْلَكُ بِأَهْلِ الشَّقَاءِ طَرِيقُ أَهْلِ السَّعَادَةِ ، حَتَّى يُقَالَ : مَا أَشْبَهَهُمْ بِهِمْ ، بَلْ هُمْ مِنْهُمْ ، وَيُدْرِكُهُمُ الشَّقَاءُ مَنْ كَتَبَهُ اللَّهُ سَعِيدًا فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَمْ يُخْرِجْهُ مِنَ الدُّنْيَا حَتَّى يَسْتَعْمِلَهُ بِعَمَلٍ يُسْعِدُهُ قَبْلَ مَوْتِهِ ، وَلَوْ بِفُوَاقِ نَاقَةٍ ، ثُمَّ قَالَ : الأَعْمَالُ بِخَوَاتِيمِهَا ، الأَعْمَالُ بِخَوَاتِيمِهَا.

قلت : له حديث في الصحيح في القدر غير هذا رواه الطبراني في الأوسط وفيه حماد بن واقد الصفار وهو ضعيف.

11924. Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün minbere çıkarak Allah'a hamdü sena ettikten sonra şöyle buyurmuştur:

"(Bu) öyle bir kitap ki Allah ona cennetliklerin isimlerini ve neseplerini yazmıştır. Bunların hesapları tamamlanıp kapanmıştır. Artık kıyamet gününe değin sayıları ne artırılır, ne de eksiltilir. Hayatında ne tür amel işlerse işlemiş olsun, asıl cennetlik, cennet ahalisinin ameliyle ömrü tamamlanandır; cehennemlik de, cehennem ahalisinin ameliyle ömrü tamamlanandır. Muhtemeldir ki saadet ehli, şekavet ehlinin yoluna girebilir. Hatta «Onlara ne kadar da benziyor. Bilakis o da onlardandır» da denebilir. Sonra talihi ona yetişir ve onu kurtarır. Aynı şekilde şekavet ehli de saadet ehlinin yoluna girebilir. Hatta «Onlara ne kadar da benziyor. Bilakis o da onlardandır» dahi denebilir. Sonra bahtsızlığı kendisini yakalar. Allah ana kitapta kimi bahtlı olarak yazmışsa, onu daha dünyadan almadan devenin iki sağımlığı arasındaki süre kadar bile olsa ölümünün hemen öncesinde kendisini bahtlı kılacak bir amel işlemeye muvaffak kılar."

Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) iki kere: *"Ameller son durumlarına göre değerlendirilir. Ameller son durumlarına göre değerlendirilir"* buyurmuştur.

Ben derim ki: *Sahîh*'de kaderle ilgili Hz. Ali'den bundan başka bir hadis rivayet edilmiştir.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Hammâd b. Vâkıd es-Saffâr zayıftır.

١١٩٢٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا أَبِي ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ حُسَيْنٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، قَالَ لِرَجُلٍ : إِنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ ، فَجَعَلَ النَّاسُ يَنْتَظِرُونَ أَمْرَهُ ، حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمُ حُنَيْنٍ قَاتَلَ ، فَأَبْلَى ، فَأَخْبَرُوا بِذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، فَقَالَ : إِنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ ، قَالَ : فَجُرِحَ الرَّجُلُ ، فَأَخَذَ سَهْمًا مِنْ كِنَانَتِهِ ، فَنَحَرَ نَفْسَهُ ، فَقَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ صَدَقَ اللَّهُ حَدِيثَكَ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ : قُمْ يَا بِلالُ فَنَادِ أَنَّهُ لا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلا مُؤْمِنٌ ، وَأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيُؤَيِّدُ الدِّينَ بِالرَّجُلِ الْفَاجِرِ .

رواه الطبراني وفيه محمد بن خالد الواسطي ذكره ابن حبان في الثقات وقال : يخطئ ويخالف وقال ابن معين : رحل سوء كذاب ورواه بإسناد آخر وفيه جماعة لم أعرفهم.

11925. Ka'b b. Mâlik'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir adam hakkında: *"O, cehennemliktir"* dedi. Bunun üzerine insanlar onun halini gözetlemeye başladılar. Nihayet Huneyn savaşı olunca söz konusu adam yiğitçe savaştı. Onun bu durumu Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) bildirildiğinde yine *"O, cehennemliktir"* buyurdu. Derken adam yaralandı ve çantasından bir ok çıkararak onunla intihar

etti. Bunu gören ashâb: "Ya Resûlallah! Allah senin sözünü doğru çıkardı" dediler. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de (münadisine): *"Kalk, ilan et ki: Cennete ancak mümin olan girer. Kuşkusuz Allah bu dine facir/kâfir vasıtasıyla bile yardım eder"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Hâlid el-Vâsıtî'yi İbn Hibbân *Sikât*'ta zikrederek bazen yanılıp (güvenilir ravilere) muhalefet ettiğini belirtmiştir. İbn Maîn ise: "Kötü ve yalancı biridir" demiştir. Taberânî hadisi başka bir isnâdla daha rivayet etmiştir. Ancak onda da tanımadığım bir grup ravi vardır.[1]

١١٩٢٦ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَلِيٍّ الأَنْصَارِيُّ ، ثنا ضَمْرَةُ بْنُ رَبِيعَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَوْذَبٍ ، عَنْ أَبِي نَهِيكٍ ، عَنْ شِبْلِ بْنِ خُلَيْدٍ الْمُزَنِيِّ ، عَنْ أَكْثَمَ بْنِ أَبِي الْجَوْنِ ، قَالَ : قُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، فُلانٌ يَجْرِي فِي الْقِتَالِ ؟ ، قَالَ : هُوَ فِي النَّارِ ، قَالَ : قُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِذَا كَانَ فُلانٌ فِي عِبَادَتِهِ وَاجْتِهَادِهِ وَلِينِ جَانِبِهِ فِي النَّارِ ، فَأَيْنَ نَحْنُ ؟ ، قَالَ : " إِنَّمَا ذَلِكَ إِخْبَاتُ النِّفَاقِ ، وَهُوَ فِي النَّارِ ، قَالَ : كُنَّا نَتَحَفَّظُ عَلَيْهِ فِي الْقِتَالِ ، كَانَ لا يَمُرُّ بِهِ فَارِسٌ ، وَلا رَاجِلٌ إِلا وَثَبَ عَلَيْهِ ، فَكَثُرَ عَلَيْهِ جِرَاحُهُ ، فَأَتَيْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، اسْتُشْهِدَ فُلانٌ ، قَالَ : هُوَ فِي النَّارِ ، فَلَمَّا اشْتَدَّ بِهِ أَلَمُ الْجِرَاحِ أَخَذَ سَيْفَهُ فَوَضَعَهُ بَيْنَ ثَدْيَيْهِ ، ثُمَّ اتَّكَأَ عَلَيْهِ حَتَّى خَرَجَ مِنْ ظَهْرِهِ ، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقُلْتُ : أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، وَإِنَّهُ لَمِنْ أَهْلِ النَّارِ ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ ، وَإِنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ تُدْرِكُهُ الشِّقْوَةُ أَوِ السَّعَادَةُ عِنْدَ خُرُوجِ نَفْسِهِ ، فَيُخْتَمُ لَهُ بِهَا.

رواه الطبراني وإسناده حسن.

11926. Eksem b. Ebi'l-Cevn anlatıyor: "Ya Resûlallah! Falan kimse savaşta adetâ coşuyor" dedik. *"O, cehennemliktir"* buyurdu. "Ya Resûlallah! Falan kimse o ibadetine, o gayretine, o kibarlığına rağmen cehennemlik ise, ya bizim halimiz nicedir?" dedik. *"O bunu sadece münafıklığını gizlemek için yapıyor. O, cehennemliktir"* buyurdu.

Eksem der ki: Biz savaşta dikkatli davranıyorduk. O ise yanından atlı ya da yaya her ne savaşçı geçerse hemen üzerine atlıyordu. Neticede pek çok yara aldı. Sonra Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek "Ya Resûlallah! Falan kimse şehit düştü" dedik. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"O, cehennemliktir"* buyurdu. Sonra o kişi aldığı yaraların verdiği acı şiddetlenince kılıcını eline alıp iki memesi arasına yerleştirip

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (19/83).

üzerine yüklendi. Kılıç arkasından çıktı. Hemen Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) koşarak: "Şahadet ederim ki, sen Allah'ın resûlüsün" dedim. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kuşkusuz kişi, cehennemlik olduğu halde cennetliklerin ameli gibi davranış sergiler. Yine kişi, cennetlik olduğu halde cehennemliklerin ameli gibi davranış sergiler. Sonra bahtsızlığı ve bahtı, ruhu çıktığı anda onu yakalar ve ona göre ömrü son bulur."*

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedi hasendir.[1]

١١٩٢٧ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ الرَّاسِبِيُّ ، ثنا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ غِيَاثٍ ، ثنا فَضَالُ بْنُ جُبَيْرٍ ، ثنا أَبُو أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ : لا تَعْجَبُوا بِعَمَلِ عَامِلٍ حَتَّى تَنْظُرُوا بِمَا يُخْتَمُ لَهُ .

رواه الطبراني وفيه فضال بن جبير وهو ضعيف .

11927. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hiçbir âbidin ibadetine, ömrünün neyle son bulacağını görmeden şaşmayın"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Faddâl b. Cübeyr zayıftır.[2]

١١٩٢٨ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ بَعْضُ مَنْ شَهِدَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ بِخَيْبَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ قَالَ لِرَجُلٍ مِمَّنْ مَعَهُ إِنَّ هَذَا لَمِنْ أَهْلِ النَّارِ. فَلَمَّا حَضَرَ الْقِتَالُ قَاتَلَ الرَّجُلُ أَشَدَّ الْقِتَالِ حَتَّى كَثُرَتْ بِهِ الْجِرَاحُ فَأَتَاهُ رِجَالٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ الرَّجُلَ الَّذِي ذَكَرْتَ أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَقَدْ وَاللَّهِ قَاتَلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَشَدَّ الْقِتَالِ وَكَثُرَتْ بِهِ الْجِرَاحُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ أَمَا إِنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ. وَكَادَ بَعْضُ النَّاسِ أَنْ يَرْتَابَ فَبَيْنَمَا هُمْ عَلَى ذَلِكَ وَجَدَ الرَّجُلُ أَلَمَ الْجِرَاحِ فَأَهْوَى بِيَدِهِ إِلَى كِنَانَتِهِ فَانْتَزَعَ مِنْهَا سَهْماً فَانْتَحَرَ بِهِ فَاشْتَدَّ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ قَدْ صَدَّقَ اللَّهُ حَدِيثَكَ قَدِ انْتَحَرَ فُلَانٌ فَقَتَلَ نَفْسَهُ.

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح.

11928. Abdurrahman b. Abdillah b. Ka'b b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hayber'de Peygamber'le (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte olanlardan biri ona

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (872).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8025); Kudâ'î, *Müsnedü'ş-Şihâb* (941).

şöyle anlatmış: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o gün beraberinde bulunanlardan bir adam hakkında: *"Bu kişi cehennemliktir"* buyurdu. Sonra savaş başlayınca o adam en çetin biçimde savaştı ve bunun sonucunda pek çok yara aldı. Bunun üzerine ashâbından bir takım kimseler Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına giderek: "Ya Resûlallah! O cehennemlik olduğunu söylediğin kişiyi gördün mü? Vallahi Allah yolunda en çetin biçimde savaştı ve bu uğurda pek çok yara aldı" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Ne var ki cehennemliktir"* buyurdu. Az kalsın bazıları (din hakkında) şüpheye düşeceklerdi ki, adam yaraların verdiği acıya dayanamayıp, elini ok çantasına uzattı ve ondan bir ok çekerek onunla intihar etti. Hemen Müslümanlardan bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) koşarak: "Ya Resûlallah! Allah senin sözünü doğru çıkardı. Falan kimse intihar etti" dedi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

(بَابُ عَلاَمَةُ خَاتِمَةُ الخَيْرِ)

Hayırlı Sonun Alâmeti

١١٩٢٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَمِقِ الْخُزَاعِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ يَقُولُ « إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْراً اسْتَعْمَلَهُ. قِيلَ وَمَا اسْتَعْمَلَهُ قَالَ يُفْتَحُ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ بَيْنَ يَدَىْ مَوْتِهِ حَتَّى يَرْضَى عَنْهُ مَنْ حَوْلَهُ.

رواه أحمد والبزار والطبراني في الأوسط والكبير ورجال أحمد والبزار رجال الصحيح .

11929. Amr b. el-Hamik el-Huzâ'î, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitmiş: *"Allah bir kula hayır murat ederse, ölümünden kısa süre önce onu amel işlemeye muvaffak kılar."* Kendisine: "Onu amel işlemeğe nasıl muvaffak kılar?" diye sorulunca da *"Ölümünden önce onun önüne salih amel işleme kapısı açar ve böylece etrafındakilerin memnuniyetini kazanır"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat* ile *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr'ın ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (4/135).

[2] Ahmed b. Hanbel (5/224); Bezzâr (2155 benzeri).

١١٩٣٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ وَيَزِيدُ بْنُ عَبْدِ رَبِّهِ قَالاَ حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ حَدَّثَنِي بَحِيرُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ حَدَّثَنَا جُبَيْرُ بْنُ نُفَيْرٍ أَنَّ عُمَرَ الْجُمَعِيَّ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْراً اسْتَعْمَلَهُ قَبْلَ مَوْتِهِ. فَسَأَلَهُ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ مَا اسْتَعْمَلَهُ قَالَ « يَهْدِيهِ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى الْعَمَلِ الصَّالِحِ قَبْلَ مَوْتِهِ ثُمَّ يَقْبِضُهُ عَلَى ذَلِكَ.

رواه أحمد وفيه بقية وقد صرح بالسماع وبقية رجاله ثقات.

11930. Ömer el-Cuma'î bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: *"Allah bir kula hayır murat ederse, ölümünden kısa süre önce onu amel işlemeye muvaffak kılar."* Topluluktan biri: "Onu amel işlemeğe nasıl muvaffak kılar?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Yüce Allah ölümünden önce onu salih amel işlemeğe hidayet eder ve sonra canını alır"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri arasında (müdellis biri olan) Bakıyye yer almıştır. Fakat hadisi işiterek aldığını açıkça belirtmiştir. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.[1]

١١٩٣١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الأَلْهَانِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو عِنَبَةَ قَالَ سُرَيْجٌ وَلَهُ صُحْبَةٌ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِعَبْدٍ خَيْراً عَسَلَهُ. قِيلَ وَمَا عَسَلُهُ قَالَ يَفْتَحُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ عَمَلاً صَالِحاً قَبْلَ مَوْتِهِ ثُمَّ يَقْبِضُهُ عَلَيْهِ.

رواه أحمد والطبراني وفيه بقية وقد صرح بالسماع في المسند وبقية رجاله ثقات.

11931. Ebû Inebe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah bir kula hayır murat ederse, onu ballandırır"* buyurdu. "Nasıl ballandırır?" diye sorulduğunda ise *"Ölümünden önce ona salih amel işlemesi için kapı açar ve sonra canını alır"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri arasında Bakıyye yer almıştır. Ancak *Müsned*'de Bakıyye'nin hadisi işitme yoluyla aldığı açıkça ifade edilmiştir. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.[2]

١١٩٣٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْحَذَّاءُ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ أَبِي كَرِيمَةَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحِيمِ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الْمَلِكِ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ

---

[1] Ahmed b. Hanbel (4/135 Ömer el-Cuma'î'den); 5/224 Cübeyr b. Nüfeyr kanalıyla Amr b. el-Hamik el-Huzâ'î'den).

[2] Ahmed b. Hanbel (4/200); Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn* (839); Kudâ'î, *Müsnedü'ş-Şihâb* (1389).

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا طَهَّرَهُ قَبْلَ مَوْتِهِ ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَا طَهُورُ الْعَبْدِ ؟ قَالَ : عَمَلٌ صَالِحٌ يُلْهِمُهُ إِيَّاهُ ، حَتَّى يَقْبِضَهُ عَلَيْهِ .

رواه الطبراني من طرق وفي بعضها : " عسله " بدل " طهره " وفي إحدى طرقه بقية بن الوليد وقد صرح بالسماع وبقية رجالها ثقات .

11932. Ebû Umâme demiştir ki: Ben Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Allah bir kula hayır murat ederse, ölümünden önce onu paklar."* "Ya Resûlallah! Kulun paklanması nasıl olur?" diye sordular. *"Sâlih amelle. Allah ona bunu ilham eder ve sonra o hal üzere ruhunu kabzeder"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî birkaç kanaldan rivayet etmiş olup bazısında "paklama" yerine "ballandırma" ifadesi geçmiştir. Tariklerden birinde Bakıyye b. el-Velîd'in adı geçmiştir. Ancak hadisi işitme yoluyla aldığını açıkça belirtmiştir. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.[1]

١١٩٣٣ – حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرٍو أَبُو زُرْعَةَ قَالَ : نَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ الْوُحَاظِيُّ قَالَ : نَا يُونُسُ بْنُ عُثْمَانَ الْمُقْرِيُّ ، عَنْ رَاشِدِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا عَسَّلَهُ . قُلْتُ : وَكَيْفَ يَا رَسُولَ اللَّهِ يُعَسِّلُهُ ؟ قَالَ : يُوَفِّقُهُ لِعَمَلٍ صَالِحٍ قَبْلَ مَوْتِهِ بِسَنَةٍ ، فَيَقْبِضُهُ عَلَيْهِ .

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله رجال الصحيح غير يونس بن عثمان وهو ثقة.

11933. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah bir kula hayır murat ederse, onu ballaştırır"* buyurmuştur. "Ya Resûlallah! Onu nasıl ballaştırır?" denince *"Ölümünden önce onu salih amel işlemeye muvaffak kılar, sonra (bu halde) ruhunu alır"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir bir ravi olan Yûnus b. Osmân dışında, *Sahîh*'in ravileridirler.

١١٩٣٤ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَافِعٍ ، قَالَ : نَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ ، قَالَ : نَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ اللَّيْثِيُّ ، عَنْ حُمَيْدٍ الطَّوِيلِ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا اسْتَعْمَلَهُ ، ثُمَّ صَمَتَ ، فَقَالُوا : فِي مَاذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : يَسْتَعْمِلُهُ عَمَلا صَالِحًا قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ .

رواه الطبراني في الأوسط عن شيخه أحمد بن محمد بن نافع ولم أعرفه وبقية رجاله رجال الصحيح.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7522, 7725, 7900); Kudâ'î, *Müsnedü'ş-Şihâb* (1388). Senedinde yer alan Ali b. Yezîd el-Elhânî zayıftır.

11934. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah bir kula hayır murat ederse, onu amel işlemeğe muvaffak kılar"* buyurdu. Sonra sustu. Ashâbı: "Hangi hususta ya Resûlallah?" diye sorunca *"Ölmeden önce onu salih amel işlemeğe muvaffak kılar"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta hocası Ahmed b. Muhammed b. Nâfi'den rivayet etmiştir ki, bu zatı tanımıyorum. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.

١١٩٣٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنٌ وَعَفَّانُ قَالاَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ عُثْمَانَ الْبَتِّيِّ عَنْ نُعَيْمٍ قَالَ عَفَّانُ فِي حَدِيثِهِ ابْنِ أَبِي هِنْدٍ - عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ أَسْنَدْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى صَدْرِي فَقَالَ مَنْ قَالَ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ. قَالَ حَسَنٌ : ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ خُتِمَ لَهُ بِهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ صَامَ يَوْماً ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ خُتِمَ لَهُ بِهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ خُتِمَ لَهُ بِهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ.

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح غير عثمان بن مسلم البتي وهو ثقة.

11935. Huzeyfe anlatıyor: Ben (bir gün) Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) göğsüme yaslamıştım da o şöyle buyurmuştu: *"Kim Allah rızasına nail olmak için Lâ ilahe illallah derse, hayatı bu sözle sona erer ve bu sayede cennete girer. Kim Allah rızasına nail olmak için bir gün oruç tutarsa, hayatı bu amelle sona erer ve cennete girer. Kim Allah rızasına nail olmak için bir sadaka verirse, hayatı bu amelle son bulur ve cennete girer."*

★Hadisi Ahmed rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler. Yalnız Osmân b. Müslim el-Bittî bundan müstesnadır. Fakat o da güvenilirdir.

(بَابُ فِيمَنْ لَمْ تَبْلُغْهُ الدَّعْوَةُ مِمَّنْ مَاتَ فِي فَتْرَةٍ وَغَيْرِ ذَلِكَ)

Kendisine Davet Ulaşmayan ve Fetret Döneminde Ölen Kimselerin Durumu

١١٩٣٦ - قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ قَتَادَةَ عَنِ الأَحْنَفِ بْنِ قَيْسٍ عَنِ الأَسْوَدِ بْنِ سَرِيعٍ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : أَرْبَعَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ أَصَمُّ لاَ يَسْمَعُ شَيْئاً وَرَجُلٌ أَحْمَقُ وَرَجُلٌ هَرِمٌ وَرَجُلٌ مَاتَ فِي فَتْرَةٍ فَأَمَّا الأَصَمُّ فَيَقُولُ يَا رَبِّ لَقَدْ جَاءَ الإِسْلاَمُ وَمَا أَسْمَعُ شَيْئاً وَأَمَّا الأَحْمَقُ فَيَقُولُ يَا رَبِّ لَقَدْ جَاءَ الإِسْلاَمُ وَالصِّبْيَانُ يَحْذِفُونِي بِالْبَعْرِ وَأَمَّا الْهَرِمُ فَيَقُولُ يَا رَبِّ لَقَدْ جَاءَ الإِسْلاَمُ وَمَا أَعْقِلُ شَيْئاً وَأَمَّا الَّذِي مَاتَ فِي الْفَتْرَةِ فَيَقُولُ مَا أَتَانِي لَكَ رَسُولٌ. فَيَأْخُذُ مَوَاثِيقَهُمْ لَيُطِيعُنَّهُ فَيُرْسِلُ إِلَيْهِمْ أَنِ ادْخُلُوا النَّارَ قَالَ: فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَوْ دَخَلُوهَا لَكَانَتْ عَلَيْهِمْ بَرْداً وَسَلاَماً.

رواه أحمد والبزار إلا أنه قال : يعرض على الله الأصم الذي لا يسمع شيئا والأحمق والهرم ورجل مات في الفترة " . رواه الطبراني بنحوه وذكر بعده إسنادا إلى أبي هريرة قالا : بمثل هذا الحديث غير أنه قال في آخره : " فمن دخلها كانت عليه بردا وسلاما ومن لم يدخلها يسحب إليها . " هذا لفظ أحمد ورجاله في طريق الأسود بن سريع وأبي هريرة رجال الصحيح وكذلك رجال البزار فيهما.

11936. Esved b. Serî'nin bildirdiğine göre Allah'ın Peygamberi (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Şu dört sınıf insan kıyamet günü kendilerini mazur göstermeye çalışırlar: Biri hiçbir şey duymayan sağır, diğeri ahmak (yaşlı bunak ve) bir de fetret (peygamber gönderilmediği) dönemde ölen kişi. Sağır der ki: «İslam geldiğinde ben hiçbir şey duymuyordum.» Ahmak der ki: «Ya Rabbi! İslam geldiğinde çocuklar bana tezek atıyorlardı» Bunak/yaşlı der ki: «Ya Rabbi! İslam geldiğinde benim aklım gitmiş, hiçbir şeyi akıl edemiyordum.» Fetret döneminde ölen ise «Bana hiçbir peygamber gelmedi» der.*

Sonra Allah onlardan, kendisine muhakkak itaat edeceklerine dair söz alır ve sonra onlara elçi göndererek: «Haydin cehenneme girin!» diye emreder. Nefsim kudret elinde bulunana yemin ederim ki, eğer cehenneme girecek olsalar, cehennem onlar için serin ve esen olur."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *"Hiçbir şey işitmeyen sağır, ahmak, bunak/yaşlı ve fetret döneminde ölen kimse Allah'a arz edilir"* ifadesiyle Bezzâr rivayet etmiştir.

Aynı hadisin benzerini rivayet eden Taberânî, sonrasında Ebû Hureyre'ye dayanan bir isnâd zikretmiş, sonunda *"Kim cehenneme girerse, cehennem onun için serin ve esen olur. Kim de girmezse, oraya zorla sürüklenir"* ifadesine yer vermiştir.

Buradaki ifade ise Ahmed b. Hanbel'e aittir. Hadisin gerek Esved b. Serî, gerekse Ebû Hureyre tarikinin ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler. Bezzâr'ın ravileri de öyledir. .

١١٩٣٧ – حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ عَبْدِ الْوَارِثِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ : " يُؤْتَى بِأَرْبَعَةٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ : بِالْمَوْلُودِ ، وَبِالْمَعْتُوهِ ، وَبِمَنْ مَاتَ فِي الْفَتْرَةِ ، وَالشَّيْخِ الْفَانِي ، كُلُّهُمْ يَتَكَلَّمُ بِحُجَّتِهِ ، فَيَقُولُ الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لِعُنُقٍ مِنَ النَّارِ : ابْرُزْ ، فَيَقُولُ لَهُمْ : إِنِّي كُنْتُ أَبْعَثُ إِلَى عِبَادِي رُسُلا مِنْ أَنْفُسِهِمْ ، وَإِنِّي رَسُولُ نَفْسِي إِلَيْكُمْ ، ادْخُلُوا هَذِهِ ، فَيَقُولُ مَنْ كُتِبَ عَلَيْهِ الشَّقَاءُ : يَا رَبِّ ، أَيْنَ نَدْخُلُهَا ، وَمِنْهَا كُنَّا نَفِرُّ ؟ ، قَالَ : وَمَنْ كُتِبَتْ عَلَيْهِ السَّعَادَةُ يَمْضِي ، فَيَتَقَحَّمُ فِيهَا مُسْرِعًا ، قَالَ : فَيَقُولُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : أَنْتُمْ لِرُسُلِي أَشَدُّ تَكْذِيبًا وَمَعْصِيَةً ، فَيُدْخِلُ هَؤُلاءِ الْجَنَّةَ ، وَهَؤُلاءِ النَّارَ.

رواه أبو يعلى والبزار بنحوه وفيه ليث بن أبي سليم وهو مدلس وبقية رجال أبي يعلى رجال الصحيح.

11937. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet günü şu dört sınıf insan getirilir: Çocuk, ahmak, fetret döneminde vefat etmiş kişi ve bir de pir-i fani. Hepsi mazeretini dile getirir. Bunun üzerine Yüce Rab, cehennemden bir topluluğa: «İleri çıkın!» der. Onlara şöyle buyurur: «Ben kullarıma kendi içlerinden peygamberler gönderiyordum. Şimdi ise ben sizin için kendi kendimin elçisiyim. Buraya girin.» Yazgısına bahtsızlık yazılanlar derler ki: «Ya Rabbi! Nereye girelim? Zaten oradan kaçıyoruz?» Yazgısına saadet/baht yazılanlar ise ilerleyip hızla oraya atılırlar. Bunun üzerine Yüce Allah: «Sizler benim peygamberlerimi daha çok yalanlar, onlara daha çok isyan ederdiniz» buyurur ve bunları cennete, diğerlerini de cehenneme sokar."*

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve benzerini Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Leys b. Ebî Süleym müdellistir. Ebû Ya'lâ'nın diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١١٩٣٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ هَيَّاجٍ الْكُوفِيُّ ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى ، ثنا فُضَيْلُ بْنُ مَرْزُوقٍ ، عَنْ عَطِيَّةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ يَعْنِي الْخُدَرِي عَنِ النَّبِي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْسَبُهُ قَالَ : يُؤْتَى بِالْهَالِكِ فِي الفَتْرَةِ وَالْمَعْتُوهُ وَالْمَوْلُودُ . فَيَقُولُ الهَالِكُ فِي الفَتْرَةِ : لَمْ يَأْتِنِي كِتَابٌ وَلاَ رَسُولٌ . وَيَقُولُ المَعْتُوهُ : أَيْ رَبِّ لَمْ تَجْعَلْ لِي عَقْلاً أَعْقَلُ بِهِ خَيْرًا وَلاَ شَرًّا . وَيَقُولُ المَوْلُودُ : لَمْ أُدْرِكُ العَمَلَ . قَالَ : فَيُرْفَعُ لَهُمْ نَارٌ فَيُقَالُ لَهُمْ : رُدُّوهَا أَوْ قَالَ : ادْخُلُوهَا فَيُدْخِلُهَا مَنْ كَانَ فِي عِلْمِ اللهِ سَعِيداً أَنْ لَوْ أَدْرَكَ العَمَلَ قَالَ : وَيُمْسِكُ عَنْهَا مَنْ كَانَ فِي عِلْمِ اللهِ شَقِيّاً أَنْ لَوْ أَدْرَكَ العَمَلَ فَيَقُولُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : إِيَّايَ عَصَيْتُمْ فَكَيْفَ بِرُسُلِي بِالْغَيْبِ . رواه البزار وفيه عطية وهو ضعيف.

11938. Ebû Saîd el-Hudrî demiştir ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) – sanırım- şöyle buyurdu: *"Fetret döneminde ölmüş kişi ile ahmak ve bir de çocuk getirilir. Fetret döneminde ölen der ki: «Bana ne kitap, ne de peygamber geldi.» Ahmak der ki: «Ya Rabbi! Bana akıl vermedin ki hayrı ve şerri idrak edeyim.» Çocuk der ki: «Ben amel etme çağına eremedim.» Sonra karşılarına cehennem çıkarılır ve onlara: «Oraya girin!» denir. Eğer amel etme fırsatı bulmuş olsalardı Allah'ın ilminde bahtlı olanlar oraya girerler. Eğer amel etme fırsatı bulmuş olsalardı Allah'ın ilminde bahtsız olanlar oradan uzak dururlar. Bunun üzerine Yüce Rab der ki: «Siz bana isyan etmişken, üstelik gayba muttali olmadan peygamberlerime karşı nasıl davranırdınız?»"*

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Atıyye zayıftır.[1]

---

[1] Ebû Ya'lâ (4224); Bezzâr (2177). İki rivayette de ismi geçen Enes'in azatlısı Abdülvâris'i Dârekutnî zayıf görürken, Buhârî de onun hakkında "Hadisi münkerdir" demiştir. Kendisi *Sahîh*'in ravilerinden biri değildir. Yine Leys de bunamış olması sebebiyle zayıftır. Ama tedlisle itham edilmemiştir.

١١٩٣٩ - حَدَّثَنَا مُوسَى ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُبَارَكِ ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ وَاقِدٍ ، ثَنَا يُونُسُ ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، عَنْ نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ قَالَ : " يُؤْتَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِالْمَمْسُوخِ عَقْلا ، وَبِالْهَالِكِ فِي الْفَتْرَةِ ، وَبِالْهَالِكِ صَغِيرًا ، فَيَقُولُ الْمَمْسُوخُ عَقْلا : يَا رَبِّ ، لَوْ آتَيْتَنِي عَقْلا مَا كَانَ مَنْ آتَيْتَهُ عَقْلا بِأَسْعَدَ بِعَقْلِهِ مِنِّي ، وَيَقُولُ الْهَالِكُ فِي الْفَتْرَةِ : يَا رَبِّ ، لَوْ أَتَانِي مِنْكَ عَهْدٌ مَا كَانَ مَنْ أَتَاهُ مِنْكَ عَهْدٌ بِأَسْعَدَ بِعَهْدِهِ مِنِّي ، وَيَقُولُ الْهَالِكُ صَغِيرًا : لَوْ آتَيْتَنِي عُمُرًا مَا كَانَ مَنْ آتَيْتَهُ عُمُرًا بِأَسْعَدَ بِعُمُرِهِ مِنِّي , فَيَقُولُ الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : إِنِّي آمُرُكُمْ بِأَمْرٍ فَتُطِيعُونِي ؟ فَيَقُولُونَ : نَعَمْ وَعِزَّتِكَ ، فَيَقُولُ : اذْهَبُوا فَادْخُلُوا النَّارَ ، وَلَوْ دَخَلُوهَا مَا ضَرَّتْهُمْ ، قَالَ : فَتَخْرُجُ عَلَيْهِمْ قَوَابِصُ يَظُنُّونَ أَنَّهَا قَدْ أَهْلَكَتْ مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ ، فَيَرْجِعُونَ سِرَاعًا ، قَالَ : يَقُولُونَ : خَرَجْنَا يَا رَبُّ ، وَعِزَّتِكَ نُرِيدُ دُخُولَهَا فَخَرَجَتْ عَلَيْنَا قَوَابِصُ ظَنَنَّا أَنَّهَا قَدْ أَهْلَكَتْ مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ ، فَيَأْمُرُهُمُ الثَّانِيَةَ فَيَرْجِعُونَ كَذَلِكَ يَقُولُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ ، فَيَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : قَبْلَ أَنْ تُخْلَقُوا عَلِمْتُ مَا أَنْتُمْ عَامِلُونَ ، وَعَلَى عِلْمِي خَلَقْتُكُمْ وَإِلَى عِلْمِي تَصِيرُونَ ، فَتَأْخُذُهُمُ النَّارُ .

رواه الطبراني في الأوسط والكبير وفيه عمرو بن واقد وهو متروك عند البخاري وغيره ورمى بالكذب وقال محمد بن المبارك الصوري : كان يتبع السلطان وكان صدوقا وبقية رجال الكبير رجال الصحيح .

11939. Muâz b. Cebel'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Aklı alınmış, fetret döneminde ölmüş ve bir de küçük yaşta ölmüş kimseler kıyamet günü getirilir.

Aklı alınmış der ki: «Ya Rabbi! Eğer bana akıl verseydin kendisine akıl verdiğin kimse o aklıyla benden daha bahtlı/mutlu olamazdı.

Fetret döneminde ölen der ki: «Ya Rabbi! Eğer bana senden bir ahit (mesaj) gelmiş olsaydı, kendisine ahit gönderdiğin kimse o ahdiyle benden daha bahtlı/mutlu olamazdı.»

Küçük yaşta ölen de der ki: «Eğer bana ömür verseydin, kendisine ömür verdiğin kimse o ömrüyle benden daha bahtlı/mutlu olamazdı.»

Bunun üzerine Yüce Rab: «Ben size bir şey emredeceğim. Bana itaat eder misiniz?» buyurunca «Evet. İzzetin üzerine yemin ederiz ki, itaat ederiz» derler. Sonra Allah: «Gidin cehenneme girin» buyurur. Şayet cehenneme girseler, cehennem onlara zarar vermeyecektir. Ama üzerlerine şuleler gelmeye

[1] Bezzâr (2176).

başlayınca onların, Allah'ın yarattığı her şeyi helak ettiğini sanırlar ve hızla geri dönerek «Ya Rabbi, çıktık. Ama oraya tekrar girmek istiyoruz. Üzerimize bir takım yıldırımlar geldi. Onların Allah'ın yarattığı her şeyi helak ettiğini sandık» derler. Rab onlara ikinci kez emir verir. Ama tekrar geri dönerler ve aynı şeyi söylerler. Sonunda Yüce Allah buyurur ki: «Siz daha yaratılmadan ben sizin nasıl amel edeceğinizi biliyorum ve bildiğime göre sizi yarattım, tekrar bildiğim şeye döneceksiniz» Sonra cehennem onları yakalar."

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat* ile *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ravilerinden Amr b. Vâkıd, Buhârî ve başkalarına göre metruk olup hadis uydurmakla itham edilmiştir. Muhammed b. Mübârek es-Sûrî ise onun hakkında: "Yerel otoriteye yakındı; ama dürüstü" demiştir. *el-Mu'cemu'l-kebîr*'in diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

(بَابُ مَا جَاءَ فِي الأَطْفَالِ)

Çocuklar Hakkında Varid Olan Rivayetler

١١٩٤٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ زَاذَانَ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ سَأَلَتْ خَدِيجَةُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ عَنْ وَلَدَيْنِ مَاتَا لَهَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ هُمَا فِي النَّارِ. قَالَ فَلَمَّا رَأَى الْكَرَاهِيَةَ فِي وَجْهِهَا قَالَ لَوْ رَأَيْتِ مَكَانَهُمَا لأَبْغَضْتِهِمَا. قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَوَلَدِي مِنْكَ قَالَ فِي الْجَنَّةِ. قَالَ ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ إِنَّ الْمُؤْمِنِينَ وَأَوْلاَدَهُمْ فِي الْجَنَّةِ وَإِنَّ الْمُشْرِكِينَ وَأَوْلاَدَهُمْ فِي النَّارِ. ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّاتِهِمْ﴾.

رواه عبد الله بن أحمد وفيه محمد بن عثمان ولم أعرفه وبقية رجاله رجال الصحيح.

11940. Hz. Ali anlatıyor: Hz. Hatice, Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) Cahiliye döneminde ölen iki çocuğunun durumunu sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Onlar cehennemdedirler"* buyurdu. Sonra Hatice'nin yüzündeki hoşnutsuzluğu görünce *"Eğer sen onların yerlerini görseydin, onlardan nefret ederdin"* buyurdu. Sonra "Ya Resûlallah! Ya senden olma çocuğumun durumu nedir?" diye sordu. *"O, cennettedir"* buyurdu.

Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kuşkusuz Müslümanlar ve çocukları cennettedirler. Müşrikler ve çocukları ise cehennemdedirler"*

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (20/83).

buyurarak şu âyeti okudu: **"İman edip zürriyetleri de iman ile kendilerine tâbi olanlar (yok mu?); işte biz, onların nesillerini de kendilerine kattık."**[1]

★Hadisi Abdullah b. Ahmed rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Osmân'ı tanımıyorum. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١١٩٤١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ أَبِي عَقِيلٍ يَحْيَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ بُهَيَّةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا ذَكَرَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَطْفَالَ الْمُشْرِكِينَ فَقَالَ إِنْ شِئْتِ أَسْمَعْتُكِ تَضَاغِيَهُمْ فِي النَّارِ.

رواه أحمد وفيه أبو عقيل يحيى بن المتوكل ضعفه جمهور الأئمة أحمد وغيره ويحيى بن معين ونقل عنه توثيقه في رواية من ثلاثة.

11941. Hz. Âişe, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) müşriklerin çocuklarının durumunu sordu. O da: *"İstersen sana onların cehennemdeki çığlıklarını dinletirim"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Ukayl Yahya b. el-Mütevekkil'i imamların çoğu, ayrıca Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Maîn ve başkaları zayıf görmüşlerdir. Fakat İbn Maîn, kendisinden gelen üç rivayetten birine göre bu râviyi güvenilir olarak da değerlendirmiştir.[3]

١١٩٤٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ أَسَدٍ الْبَجَلِيُّ ، ثنا سَهْلُ بْنُ زِيَادٍ ، عَنِ الأَزْرَقِ بْنِ قَيْسٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ خَدِيجَةَ ، قَالَتْ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَيْنَ أَطْفَالِي مِنْكَ ؟ قَالَ : فِي الْجَنَّةِ ، قُلْتُ : بِلا عَمَلٍ ؟ قَالَ : اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ ، قُلْتُ : فَأَيْنَ أَطْفَالِي قَبْلَكَ ؟ ، قَالَ : فِي النَّارِ ، قُلْتُ : بِغَيْرِ عَمَلٍ ؟ قَالَ : لَقَدْ عَلِمَ اللَّهُ مَا كَانُوا عَامِلِينَ.

رواه الطبراني وأبو يعلى ورجالهما ثقات إلا أن عبد الله بن الحارث بن نوفل وابن بريدة لم يدركا خديجة.

[1] Tûr Sur. 21.

[2] Abdullah b. Ahmed (1131); İbn Ebî Âsım, *Sünne* (1/213). Ravilerinden Muhammed b. Osmân'ı İbn Hibbân *Sikât*'ta, Ezdî ise *Duafâ*'da zikretmiştir.

[3] Ahmed b. Hanbel (6/208); İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye* (1541).

İbnü'l-Cevzî hadis hakkında şu açıklamayı yapmıştır: Bu, sahih bir hadis değildir. Nitekim Ahmed b. Hanbel demiştir ki: Yahyâ b. Mütevekkil, Behiyye'den münker hadisler nakleden hadisi geçersiz biridir. Aynı şekilde Yahyâ onun hakkında "Hiçbir değer ifade etmez" derken Ali, Fellâs ve Nesâî de zayıf olduğunu belirtmişlerdir. Yine İbn Hibbân: "Asılsız rivayetleri tek başına rivayet eder" derken, Sa'dî de: "Kendisini tanımak için ona Behiyye'yi sordum. Ama bize bilgi vermedi" demiştir.

11942. Hz. Hatice anlatıyor: "Ya Resûlallah! Senden olan çocuklarım nerededir?" diye sordum. "*Cennettedirler*" buyurdu. "Amelsiz olarak mı?" diye sordum. "*Allah onların ne amel işleyeceklerini en iyi bilendir*" buyurdu.

"Ya senden önceki çocuklarım nerededir?" diye sordum. "*Cehennemdedirler*" buyurdu. "Amelsiz olarak mı?" dedim. "*Allah onların ne amel işleyeceklerini bilirdi*" buyurdu.

★Hadisi Taberânî ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ikisinin ravileri de güvenilirdirler. Ne var ki Abdullah b. el-Hâris b. Nevfel ve İbn Büreyde, Hz. Hatice'ye yetişmemişlerdir.[1]

١١٩٤٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ الْحَذَّاءُ عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي عَمَّارٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ كُنْتُ أَقُولُ فِي أَوْلَادِ الْمُشْرِكِينَ هُمْ مِنْهُمْ فَحَدَّثَنِي رَجُلٌ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَقِيتُهُ فَحَدَّثَنِي عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ رَبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ هُوَ خَلَقَهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ وَبِمَا كَانُوا عَامِلِينَ.

11943. İbn Abbâs anlatıyor: Ben müşriklerin çocuklarının da onlara katılacaklarını söylüyordum. Sonra bir adam bana aynı şeyi Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir zattan nakletti. Sonra ben o kişiyle karşılaştım ve bana Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirdi: "*Rableri onları daha iyi bilir. Zira onları o yaratmıştır. Onları ve ne amel işleyeceklerini en iyi o bilir.*"[2]

١١٩٤٤ - وفي رواية : فَأَمْسَكْتُ عَنْ قَوْلِي.

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح.

11944. Diğer bir rivayette "Hemen sözümü kestim" ifadesi geçmiştir.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel iki ayrı senetle rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[3]

١١٩٤٥ - حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ ، ثنا أَبُو كَامِلٍ الْجَحْدَرِيُّ ، ثنا أَبُو عَوَانَةَ ، عَنْ هِلَالِ بْنِ خَبَّابٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ مَغَازِيهِ ، فَقَالَ رَجُلٌ : يَا رَسُولَ اللهِ مَا تَقُولُ فِي اللاهِينَ ؟ فَسَكَتَ عَنْهُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/16); Ebû Ya'lâ (7077).Her iki rivayette de Sehl b. Ziyâd el-Harbî'nin adı yer almıştır ki, kendisini İbn Hibbân ve Ebû Ya'lâ'dan başkası güvenilir kabul etmemiştir.

[2] Ahmed b. Hanbel (5/410).

[3] Ahmed b. Hanbel (5/73); İbn Ebî Âsım, *Sünne* (214).

فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ كَلِمَةً حَتَّى فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ مِنْ غَزْوِهِ وَطَافَ ، فَإِذَا بِصَبِيٍّ قَدْ وَقَعَ مِنْ مِحَفَّةٍ فَإِذَا هُوَ ، فَنَادَى مُنَادِيهِ أَيْنَ السَّائِلُ عَنِ اللاهِينَ ؟ فَأَقْبَلَ الرَّجُلُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ ، فَنَهَى عَنْ قَتْلِ أَطْفَالِهِمْ ، وَقَالَ : اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ .

رواه البزار والطبراني في الكبير والأوسط وفيه هلال بن خباب وهو ثقة وفيه خلاف وبقية رجاله رجال الصحيح.

11945. İbn Abbâs anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) gazvelerinden birinde idi. Bir adam ona: "Ya Resûlallah! Oyun ve eğlence düşkünleri[1] hakkında ne dersin?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) sustu, bir kelime bile söylemedi. Sonra gazvesini tamamladığında (savaş meydanında) dolaşırken bir çocuğun toprakta oynarken öldürülmüş olduğunu gördü. Hemen münadisi: "Oyun ve eğlence düşkünlerini soran kişi nerede?" diye seslendi. Adam Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitti ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çocukların öldürülmesini yasakladı. Sonra: *"Allah onların ne işleyeceklerini en iyi bilendir. İşte bu çocuk, oyun ve eğlence düşkünlerindendi"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ile *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Hilâl b. Habbâb güvenilir olmakla beraber tartışmalıdır. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١١٩٤٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هَاشِمٌ حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمِ كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ حَتَّى يُعْرِبَ عَنْهُ لِسَانُهُ فَإِذَا أَعْرَبَ عَنْهُ لِسَانُهُ إِمَّا شَاكِراً وَإِمَّا كَفُوراً.

رواه أحمد وفيه أبو جعفر الرازي وهو ثقة وفيه خلاف وبقية رجاله ثقات .

11946. Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Her doğan çocuk, fitrat üzere doğar ve bu hali, dili konuşmaya başlayıncaya kadar devam eder. Dili konuşmaya başladığında ise «Ya şükredici, ya da nankör»[3] olur."*

---

[1] Orijinalinde "لاهين" diye tabir edilen bu ifadeden maksat, olup bitenin farkında olmayan ahmaklar, günahları bilerek işlemeyenler ya da günah işlememiş çocuklardır.

[2] Bezzâr (2173); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11906). Taberânî: "Hadisin İbn Abbâs'dan bu tarikten başka bir tarikle geldiğini bilmiyoruz" demiştir.

[3] İnsan Sur. 3.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Câfer er-Râzî güvenilir olmakla beraber tartışmalıdır. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.[1]

١١٩٤٧ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ ، قَالَ : نا رَيْحَانُ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَ : نا عَبَّادُ بْنُ مَنْصُورٍ ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ وَيُنَصِّرَانِهِ.

رواه البزار وفيه عباد بن منصور وهو ضعيف ونقل عن يحي القطان أنه وثقه.

11947. Semure b. Cundub'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her doğan fitrat üzere doğar. Sonra ebeveyni onu Yahudi, ya da Hıristiyan yapar"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Abbâd b. Mansûr zayıftır. Ancak Yahya el-Kattân'ın onu güvenilir olarak değerlendirdiği de nakledilmiştir.[2]

١١٩٤٨ – حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى الأُبُلِّيُّ ، قَالَ : نا الْحَارِثُ بْنُ غَسَّانَ ، قَالَ : نا ابْنُ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ وَيُنَصِّرَانِهِ . رواه البزار وفيه عباد بن منصور وهو ضعيف ونقل عن يحي القطان أنه وثقه.

11948. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her doğan çocuk fitrat üzere doğar. Sonra ebeveyni onu Yahudi ve Hıristiyan yapar"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Abbâd b. Mansûr zayıftır. Ancak Yahya el-Kattân'ın onu güvenilir olarak değerlendirdiği de nakledilmiştir.[3]

١١٩٤٩ – حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى الأُبُلِّيُّ ، قَالَ : نا الْحَارِثُ بْنُ غَسَّانَ ، قَالَ : نا ابْنُ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ وَيُنَصِّرَانِهِ. قلت : وقد تقدم حديث الأسود بن سريع وغيره في النهي عن قتل النساء والصبيان في الجهاد.

11949. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her doğan çocuk fitrat üzere doğar. Sonra ebeveyni onu Yahudi ve Hıristiyan yapar"* buyurmuştur.

---

1 Ahmed b. Hanbel (3/353). Senedinde ismi geçen Hasan el-Basrî müdellis olup burada "an-an" sıygasını kullanmıştır.

2 Bezzâr (2166).

3 Bezzâr (2167). Senedinde Abbâd b. Mansûr yer almamıştır. Anlaşılan o ki bu hadis bir öncekiyle karışmıştır.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde tanımadığım birden fazla ravi bulunmaktadır.

Ben derim ki: Daha örce, Cihad kitabında kadınlarla çocukların öldürülmesini yasaklayan Esved b. Serî ve daha başkalarından nakledilen hadis geçmişti.[1]

(بَابُ فِي ذَرَارِي الْمُسْلِمِيْنَ)

Müslümanların Çocukları

١١٩٥٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ دَاوُدَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ ثَابِتٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ قُرَّةَ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ ضَمْرَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا أَعْلَمُ شَكَّ مُوسَى قَالَ ذَرَارِيُّ الْمُسْلِمِينَ فِي الْجَنَّةِ يَكْفُلُهُمْ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ.

رواه أحمد وفيه عبد الرحمن بن ثابت وثقه المديني وجماعة وضعفه ابن معين وغيره وبقية رجاله ثقات .

11950. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Müslümanların çocukları, cennettedirler ve onları İbrâhîm koruyup kollamaktadır."*

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Abdurrahman b. Sâbit'i İbnü'l-Medînî ve bir grup güvenilir olarak değerlendirirken İbn Maîn ve başkaları zayıf olduğunu söylemişlerdir. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.[2]

١١٩٥١ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو الْبَزَّارُ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُقْبَةَ السَّدُوسِيُّ ، ثنا سَلَامُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، ثنا عِمْرَانُ الْقَطَّانُ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنِ الأَسْوَدِ بْنِ سَرِيعٍ ، قَالَ : قِيلَ : يَا رَسُولَ اللهِ ، مَنْ فِي الْجَنَّةِ ؟ ، قَالَ : " النَّبِيُّ فِي الْجَنَّةِ ، وَالشَّهِيدُ فِي الْجَنَّةِ ، وَالْمَوْلُودُ فِي الْجَنَّةِ .

رواه الطبراني وفيه جماعة وثقهم ابن حبان وضعفهم غيره وبقية رجاله رجال الصحيح.

11951. Esved b. Serî'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) "Ya Resûlallah! Kimler cennettedirler?" diye soruldu. O da: *"Peygamber cennettedir. Şehit cennettedir. Çocuk cennettedir"* buyurdu.

★Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri arasında bir grup var ki onları İbn Hibbân güvenilir kabul ettiği halde başkaları zayıf görmüşlerdir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[3]

---

[1] Bezzâr (2167). Hocası dışındaki ravileri tanınan ravilerdirler.

[2] Ahmed b. Hanbel (2/326).

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (838).

١١٩٥٢ - وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ : مَنْ فِي الجَنَّةِ ؟ قَالَ : النَّبِيُّ فِي الجَنَّةِ وَالشَّهِيْدُ فِي الجَنَّةِ وَالمَوْلُودُ فِي الجَنَّةِ وَالمَوْؤُدَةُ فِي الجَنَّةِ.

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح غير محمد بن معاوية بن صالح وهو ثقة.

11952. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) kimlerin cennette oldukları soruldu. O da: *"Peygamber cennettedir. Şehit cennettedir. Çocuk cennettedir. Diri diri toprağa gömülen kız çocuğu cennettedir"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Yalnız Muhammed b. Muâviye b. Sâlih bunun dışındadır. Fakat o da güvenilirdir.[1]

١١٩٥٣ - وَعَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : المَوْلُودُ فِي الجَنَّةِ وَالمَوْؤُدَةُ فِي الجَنَّةِ " وَذَكَرَ ثَالِثًا فَذَهَبَ عَنِّي.

رواه البزار وفيه مختار بن مختار تكلم فيه الأزدي وابن إسحاق مدلس وبقية رجاله ثقات قلت : وقد تقدمت أحاديث من هذا النحو في النكاح في حق الزوج وطاعة المرأة لزوجها.

11953. Enes'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) *"Çocuk cennettedir. Diri diri toprağa gömülen kız çocuğu cennettedir"* buyurdu. Ravi der ki: Üçüncüsünü de zikretmişti. Ama unuttum.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Muhtâr b. Muhtâr'ı, el-Ezdî tenkit etmiştir. Ayrıca İbn İshâk da müdellistir. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.

Ben derim ki: Daha önce Nikâh kitabında kocanın hakkı ve karının kocasına itaati hakkında benzer hadisler geçmişti.[2]

(بَابُ فِي أَوْلَادِ المُشْرِكِيْنَ)

Müşriklerin Çocukları

١١٩٥٤ - حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ ، حَدَّثَنَا حُجَيْنُ بْنُ الْمُثَنَّى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ يَعْنِي الْمَاجِشُونَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : سَأَلْتُ رَبِّي اللاهِينَ مِنْ ذُرِّيَّةِ الْبَشَرِ أَلا يُعَذِّبَهُمْ ، فَأَعْطَانِيهِمْ .

رواه أبو يعلى من طرق ورجال أحدها رجال الصحيح غير عبد الرحمن بن المتوكل وهو ثقة ولفظها : سألت الله اللاهين من ذرية البشر فأعطانيهم وقد تقدم حديث في تفسير اللاهين في باب الأطفال.

---

[1] Bezzâr (2168); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12468).

[2] Bezzâr (2169).

11954. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rabbimden, insan neslinden oyun ve eğlence düşkünlerine (çocuklara) azap etmemesini diledim, dileğimi kabul etti"* buyurmuştur.

★Hadisi Ebû Ya'lâ birkaç tarikten rivayet etmiş olup birinin ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler. Yalnız Abdurrahman b. el-Mütevekkil bundan müstesnadır. Ancak o da güvenilirdir. Söz konusu tarikle gelen hadisin metni: *"Allah'tan, insan neslinden oyun ve eğlence düşkünlerini istedim, isteğimi kabul etti"* şeklindedir.[1]

Daha önce çocuklarla ilgili bölümde oyun ve eğlence düşkünlerin kimler olduğunun açıklaması geçmişti.

١١٩٥٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، ثنا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ الضَّبِّيُّ ، ثنا عِيسَى بْنُ شُعَيْبٍ ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ مَنْصُورٍ ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ ، قَالَ : سَأَلْنَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَطْفَالِ الْمُشْرِكِينَ ، فَقَالَ : هُمْ خَدَمُ أَهْلِ الْجَنَّةِ؟. رواه الطبراني في الكبير والأوسط والبزار وفيه عباد بن منصور وثقه يحيى القطان وفيه ضعف وبقية رجاله ثقات.

11955. Semure b. Cundub anlatıyor: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) müşriklerin çocuklarının durumunu sordum. *"Onlar cennet ahalisinin hizmetçilerdirler"* buyurdu.

★Bunu *el-Mu'cemu'l-kebîr* ile *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî ve ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Abbâd b. Mansûr'da, her ne kadar Yahya el-Kattân güvenilir kabul etse de zayıflık vardır. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.[2]

١١٩٥٦ – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الأَطْفَالُ خَدَمُ أَهْلِ الْجَنَّةِ .

رواه أبو يعلى والبزار والطبراني في الأوسط إلا أنهما قالا : أطفال المشركين. وفي إسناد أبي يعلى يزيد الرقاشي وهو ضعيف وقال فيه ابن معين : رجل صدق وثقه ابن عدي وبقية رجالهما رجال الصحيح.

11956. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Çocuklar cennet ahalisinin hizmetçilerdirler"* buyurmuştur.

★Bunu Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiştirler. Ancak son iki kaynakta *"Müşriklerin çocukları"* ifadesi geçmiştir. Ebû Ya'lâ'nın senedinde ismi geçen Yezîd er-Rakkâşî zayıftır. Bununla beraber hakkında İbn Maîn: "Dürüst biridir" derken İbn Adî de kendisini güvenilir kabul etmiştir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[3]

---

1 Ebû Ya'lâ (3570, 3636, 4102). bak. *Silsiletu'l-ehâdîsi's-sahîha* (1881); *el-İlelü'l-mütenâhiye* (1545).

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (6993); Bezzâr (2172). Bak. *Silsiletü'l-ehâdîsi's-sahîha* (1468).

3 Ebû Ya'lâ (4090); Bezzâr (2170, 2171 merfû).

(كِتَابُ الفِتَنِ - أعاذنا الله منها)

FİTNELER KİTABI

(بَابُ التَّعَوُّذِ مِنَ الفِتَنِ)

Fitnelerden Allah'a Sığınmak

١١٩٥٧ - حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ نَجْدَةَ الْحَوْطِيُّ ، ثنا أَبِي . ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَكَرِيَّا الإِيَادِيُّ ، ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ نَجْدَةَ الْحَوْطِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ أَزْهَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْحَرَازِيِّ ، عَنْ عِصْمَةَ بْنِ قَيْسٍ السُّلَمِيِّ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّهُ كَانَ يَتَعَوَّذُ بِاللَّهِ مِنْ فِتْنَةِ الْمَشْرِقِ , قِيلَ لَهُ : فَكَيْفَ فِتْنَةُ الْمَغْرِبِ ؟ قَالَ : تِلْكَ أَعْظَمُ وَأَعْظَمُ . رواه الطبراني.

11957. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi Ismet b. Kays es-Sülemî'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Maşrık (Doğu) fitnesinden (Allah'a) sığınırdı. Kendisine: "Peki Mağrib fitnesi nasıldır?" diye soruldu. *"O, daha büyük, o daha büyük"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiştir.[1]

١١٩٥٨ - وَفِي رِوَايَةٍ عِنْدَهُ أَيْضًا : أَنَّهُ كَانَ يَتَعَوَّذُ فِي صَلاَتِهِ مِنْ فِتْنَةِ المَغْرِبِ.

ورجاله ثقات.

11958. Yine, Taberânî'nin naklettiği bir başka rivayete göre (Hz. Peygamber) namazda Mağrib fitnesinden (Allah'a) sığınırdı.

★ Ravileri güvenilirdir.[2]

١١٩٥٩ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا الْمَسْعُودِيُّ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : لا يَقُلْ أَحَدُكُمْ : اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفِتْنَةِ فَإِنَّهُ لَيْسَ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلا يَشْتَمِلُ عَلَى فِتْنَةٍ ،

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/187).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/187).

وَلَكِنْ مَنِ اسْتَعَاذَ فَلْيَسْتَعِذْ مِنْ مُعْضِلاتِهَا فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ : إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلادُكُمْ فِتْنَةٌ . رواه الطبراني وإسناده منقطع وفيه المسعودي وقد اختلط.

11959. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Hiç biriniz "Allahım! Fitneden sana sığınırım" diye dua etmesin. Zira sizden herkes muhakkak fitneyle karşılaşacaktır. Fakat (Allah'a) sığınmak isteyen, fitnelerin yoldan çıkaranlarından sığınsın. Zira Yüce Allah **"Sizin mallarınız ve evlatlarınız ancak bir fitnedir (imtihan vesilesidir)"**[1] buyurmaktadır.

★ Hadisi Taberânî kopukluk olan bir isnâdla rivayet etmiş olup ravilerinden Mes'ûdî bunamıştır.[2]

(بَابُ الاسْتِعَاذَةِ مِنْ رَأْسِ السَّبْعِيْنَ وَغَيْرِ ذَلِكَ)

Yetmiş Yılın Başından Allah'a Sığınmak

١١٩٦٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا كَامِلٌ أَبُو الْعَلاءِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَعَوَّذُوا بِاللهِ مِنْ رَأْسِ السَّبْعِينَ وَمِنْ إِمَارَةِ الصِّبْيَانِ ». وَقَالَ لاَ تَذْهَبُ الدُّنْيَا حَتَّى تَصِيرَ لِلُكَعِ بْنِ لُكَعٍ.

رواه أحمد والبزار ورجال أحمد رجال الصحيح غير كامل بن العلاء وهو ثقة.

11960. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yetmiş yılın başından ve sabilerin (çocukların) literliğinden Allah'a sığının"* buyurmuştur.

Yine *"Dünya, alçak oğlu alçağın (veya ahmak oğlu ahmağın) eline geçmedikçe yok olmaz"* buyurmuştur.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup İbn Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Bunun tek istisnası Kamil b. el-Alâ'dır, ancak o da güvenilirdir.[3]

---

[1] Teğâbun Sur. 15.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8931). Ebû Nuaym hadisi Mes'ûdî'den, o bunamadan önce rivayet etmiştir.

[3] Ahmed b. Hanbel (2/326, 355, 448); Bezzâr (3358, kısa metinle).

(بَابُ الاسْتِعَاذَةِ مِنْ يَوْمِ السُّوءِ وَنَحْوِهِ)

Kötü Gün vb.den Allah'a Sığınmak

١١٩٦١ - حدثنا أَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرٍ التُّسْتَرِيُّ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ الْوَلِيدِ النَّرْسِيُّ ، قَالا : ثنا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ السَّكَنِ ، ثنا بِشْرُ بْنُ ثَابِتٍ ، ثنا مُوسَى بْنُ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ يَوْمِ السُّوءِ ، وَمِنْ لَيْلَةِ السُّوءِ ، وَمِنْ سَاعَةِ السُّوءِ ، وَمِنْ صَاحِبِ السُّوءِ ، وَمِنْ جَارِ السُّوءِ فِي دَارِ الْمُقَامَةِ .

رواه الطبراني ورجاله ثقات.

11961. Ukbe b. Âmir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Kötü günden, kötü geceden, kötü saatten, kötü arkadaştan ve oturduğum yurdumda kötü komşudan sana sığınırım"* diye dua ederdi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.[1]

(بَابُ نُقْصَانِ الخَيْرِ)

Hayrın Eksilmesi

١١٩٦٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْطَاةَ عَنْ بَعْضِ إِخْوَانِهِ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: كُلُّ شَيْءٍ يَنْقُصُ إِلاَّ الشَّرَّ فَإِنَّهُ يُزَادُ فِيهِ.

رواه أحمد والطبراني وفيه أبو بكر بن أبي مريم وهو ضعيف ورجل لم يسم.

11962. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her şey eksilir; ama şer artar"* buyurmuştur.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Bekir b. Ebî Meryem zayıftır. Ayrıca ismi zikredilmemiş biri vardır.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/294). Bak: *Silsiletu'l-ehâdisi's-sahîha* (1443).

(بَابُ النَّهْيِ عَنْ مُخَاصَمَةِ النَّاسِ)

İnsanlarla Tartışmaktan Men

١١٩٦٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ هُدَيْمٍ الْكُوفِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ ، حَدَّثَنَا مَحْبُوبُ بْنُ مُحْرِزٍ الْقَوَارِيرِيُّ ، عَنْ سَيْفٍ الشُّمَالِيِّ ، عَنْ مُجَالِدِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : إِيَّاكَ وَمُشَارَّةَ النَّاسِ ، فَإِنَّهَا تُدْفِنُ الْغُرَّةَ وَتُظْهِرُ الْعَوْرَةَ

رواه الطبراني في الصغير ورجاله ثقات إلا أن شيخ الطبراني محمد بن الحسن بن هديم لم أعرفه.

11963. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sakın insanlarla tartışma; zira tartışma, şerefi gömerken ayıbı da ortaya döker"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemus-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir. Yalnız Taberânî'nin hocası Muhammed b. Hasan b. Hudeym'i tanımıyorum.[1]

(بَابُ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى : ﴿أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيَعًا وَيُذِيقَ بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍ﴾)

"O'nun ... Sizi Fırkalara Ayırıp Kiminizin Kiminize Hıncını Tattırmaya Gücü Yeter"[2] Âyeti Hakkında

١١٩٦٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَابِرِ بْنِ عَتِيكٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَتِيكٍ أَنَّهُ قَالَ جَاءَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ فِي بَنِي مُعَاوِيَةَ قَرْيَةٍ مِنْ قُرَى الأَنْصَارِ فَقَالَ لِي هَلْ تَدْرِى أَيْنَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ مَسْجِدِكُمْ هَذَا فَقُلْتُ نَعَمْ. فَأَشَرْتُ لَهُ إِلَى نَاحِيَةٍ مِنْهُ. فَقَالَ هَلْ تَدْرِى مَا الثَّلاَثُ الَّتِي دَعَا بِهِنَّ فِيهِ فَقُلْتُ نَعَمْ. قَالَ فَأَخْبِرْنِي بِهِنَّ. فَقُلْتُ دَعَا بِأَنْ لاَ يُظْهِرَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ غَيْرِهِمْ وَلاَ يُهْلِكَهُمْ بِالسِّنِينَ فَأُعْطِيَهُمَا وَدَعَا بِأَنْ لاَ يَجْعَلَ بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ فَمَنَعَنِيهَا.قَالَ صَدَقْتَ فَلاَ يَزَالُ الْهَرْجُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

رواه أحمد ورجاله ثقات.

11964. Câbir b. Atîk bildiriyor: Abdullah b. Ömer -Ensar köylerinden bir köy olan- Muâviye oğullarına yanımıza geldi ve: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sizin bu mescidinizin neresinde namaz kıldı? Biliyor

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (1055).

[2] En'am Sur. 65.

musun?" diye sordu. Ben: "Evet, biliyorum" dedim ve ona mescidin bir köşesini gösterdim.

"Burada yaptığı üç dilek neydi? Biliyor musun?" diye sordu. "Evet, biliyorum" dedim. "Onları bana anlat" dedi. Ben de şöyle anlattım:

"Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (Allah'a) «Müslümanları kendilerinden olmayan bir düşmana mağlup ettirmemesi ve onları kıtlık yıllarıyla helak etmemesi» için dua etti ve bu iki dileği kabul edildi. Sonra «Müslümanları birbirlerine düşürmemesi» için dua etti. Fakat bu dileği kabul edilmedi."

"Doğru söyledin. Katl (onlar arasındaki çatışma), kıyamet gününe değin sürecektir" dedi.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.[1]

١١٩٦٥ – شداد بن أوس قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ زَوَى لِيَ الأَرْضَ أَوْ قَالَ إِنَّ رَبِّى زَوَى لِيَ الأَرْضَ فَرَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا وَإِنَّ مُلْكَ أُمَّتِى سَيَبْلُغُ مَا زُوِىَ لِى مِنْهَا وَإِنِّى أُعْطِيتُ الْكَنْزَيْنِ الأَحْمَرَ وَالأَبْيَضَ وَإِنِّى سَأَلْتُ رَبِّى لأُمَّتِى أَنْ لاَ يَهْلِكُوا بِسَنَةٍ بِعَامَّةٍ وَلاَ يُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ يَسْتَبِيحُ بَيْضَتَهُمْ وَإِنَّ رَبِّى عَزَّ وَجَلَّ قَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنِّى إِذَا قَضَيْتُ قَضَاءً فَإِنَّهُ لاَ يُرَدُّ وَقَالَ يُونُسُ لاَ يُرَدُّ وَإِنِّى أَعْطَيْتُكَ لأُمَّتِكَ أَنْ لاَ أُهْلِكَهُمْ بِسَنَةٍ بِعَامَّةٍ وَلاَ أُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ يَسْتَبِيحُ بَيْضَتَهُمْ وَلَوِ اجْتَمَعَ عَلَيْهِمْ مَنْ بَيْنَ أَقْطَارِهَا أَوْ قَالَ مَنْ بِأَقْطَارِهَا حَتَّى يَكُونَ بَعْضُهُمْ يَسْبِى بَعْضاً وَإِنَّمَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِى الأَئِمَّةَ الْمُضِلِّينَ وَإِذَا وُضِعَ فِى أُمَّتِى السَّيْفُ لَمْ يُرْفَعْ عَنْهُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَلاَ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَلْحَقَ قَبَائِلُ مِنْ أُمَّتِى بِالْمُشْرِكِينَ حَتَّى تَعْبُدَ قَبَائِلُ مِنْ أُمَّتِى الأَوْثَانَ وَإِنَّهُ سَيَكُونُ فِى أُمَّتِى كَذَّابُونَ ثَلاَثُونَ كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِىٌّ وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ لاَ نَبِىَّ بَعْدِى وَلاَ تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِى عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ لاَ يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِىَ أَمْرُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. رواه أحمد والبزار ورجال أحمد رجال الصحيح.

11965. Şeddâd b. Evs'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah, benim için yeryüzünü dürdü ve böylece onun doğusu ve batısını gördüm. Kuşkusuz ümmetimin hâkimiyeti bana dürülüp gösterilen yerlere kadar uzanacaktır. Şüphesiz bana iki hazine verildi; ak ve kırmızı. Ben Yüce Rabbimden, ümmetimi kıtlıkla toptan helak etmemesini, üzerlerine düşman musallat edip onları tamamen ortadan kaldırmamasını ve bir*

[1] Ahmed b. Hanbel (5/445); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1781).

de onları fırkalara ayırarak birbirlerine düşürmemesini diledim. Fakat Rabbim şöyle buyurdu: «Ey Muhammed! Ben bir hüküm verdim mi, benim hükmüme karşı konulmaz. Ben, ümmetini kıtlıkla toptan helak etmemem ve üzerlerine düşman musallat edip onları tamamen ortadan kaldırmamaları için yaptığın dileklerini kabul ettim. Fakat onlar birbirlerini yok edecekler, birbirlerini öldürecekler ve birbirlerini esir alacaklardır»"[1]

Sonra Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben ümmetim adına, haktan saptıran liderlerden/yöneticilerden endişe ediyorum; zira kılıç bir kere ümmetimin boynuna indi mi, kıyamet gününe kadar bir daha onların üzerinden kalkmaz"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup İbn Hanbel'in ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.

١١٩٦٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يُونُسُ قَالَ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ أَبِي وَهْبٍ الْخَوْلَانِيِّ عَنْ رَجُلٍ قَدْ سَمَّاهُ عَنْ أَبِي بَصْرَةَ الْغِفَارِيِّ صَاحِبِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: سَأَلْتُ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ أَرْبَعاً فَأَعْطَانِي ثَلَاثاً وَمَنَعَنِي وَاحِدَةً سَأَلْتُ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ لَا يَجْمَعَ أُمَّتِي عَلَى ضَلَالَةٍ فَأَعْطَانِيهَا وَسَأَلْتُ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ لَا يُهْلِكَهُمْ بِالسِّنِينَ كَمَا أَهْلَكَ الْأُمَمَ قَبْلَهُمْ فَأَعْطَانِيهَا وَسَأَلْتُ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ لَا يَلْبِسَهُمْ شِيَعاً وَيُذِيقَ بَعْضَهُمْ بَأْسَ بَعْضٍ فَمَنَعَنِيهَا. رواه أحمد والطبراني وفيه راو لم يسم.

11966. Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi Ebû Basra el-Gıfârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Rabbimden dört şey istedim; üçünü verdi, birini vermedi. Allah'tan ümmetimi (topyekün) sapıklık üzere birleştirmemesini istedim, kabul etti. Allah'tan önceki milletleri helak ettiği gibi ümmetimi de kıtlık yıllarıyla helak etmemesini diledim, kabul etti. Allah'tan ümmetime düşman musallat etmemesini diledim, kabul etti. Allah'tan ümmetimi fırkalara ayırarak onları birbirlerine düşürmemesini diledim, kabul etmedi"* buyurmuştur

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi vardır.[2]

١١٩٦٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا أَبُو مَعْمَرٍ الْقَطِيعِيُّ ، قَالَ : نا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْقَزِيُّ ، قَالَ : نا أَسْبَاطُ بْنُ نَصْرٍ الْهَمْدَانِيُّ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ السُّدِّيِّ ، عَنْ أَبِي الْمِنْهَالِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , قَالَ : سَأَلْتُ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ لِأُمَّتِي أَرْبَعَةَ خِلَالٍ ، فَأَعْطَانِي ثَلَاثًا ، وَمَنَعَنِي وَاحِدَةً

[1] Ahmed b. Hanbel (4/123); Bezzâr (329).

[2] Ahmed b. Hanbel (6/396); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (2171).

، سَأَلْتُهُ أَنْ لا تَكْفُرَ أُمَّتِي صَفْقَةً وَاحِدَةً ، فَأَعْطَانِيهَا ، وَسَأَلْتُهُ أَنْ لا يُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ غَيْرِهِمْ ، فَأَعْطَانِيهَا ، وَسَأَلْتُهُ أَنْ لا يُعَذِّبَهُمْ بِمَا عَذَّبَ بِهِ الأُمَمَ قَبْلَهُمْ ، فَأَعْطَانِيهَا ، وَسَأَلْتُهُ أَنْ لا يُجْعَلَ بأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ ، فَمَنَعَنِيهَا .

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات . ورواه البزار إلا أنه قال : سألت ربي ثلاثا .

11967. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Rabbimden ümmetim adına dört şey istedim; üçünü verdi, birini vermedi. O'ndan ümmetimin tümünün küfre düşmemesini diledim, kabul etti. O'ndan ümmetime başka milletten bir düşmanı musallat etmemesini diledim, kabul etti. O'ndan ümmetime önceki milletlere verdiği azapla azap etmemesini diledim, kabul etti. O'ndan ümmetimi birbirlerine düşürmemesini diledim, fakat bunu kabul etmedi."

★ Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir. Aynı hadisi Bezzâr ise *"Rabbimden üç şey istedim"* ifadesiyle nakletmiştir.[1]

١١٩٦٨ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ نَجْدَةَ الْحَوْطِيُّ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ، بِمَدِينَةِ جَبَلَةَ سَنَةَ تِسْعٍ وَسَبْعِينَ وَمِائَتَيْنِ ، حَدَّثَنَا جُنَادَةُ بْنُ مَرْوَانَ الأَزْدِيُّ الْحِمْصِيُّ ، حَدَّثَنَا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " سَأَلْتُ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ ثَلاثَ خِصَالٍ ، فَأَعْطَانِي اثْنَتَيْنِ ، وَمَنَعَنِي وَاحِدَةً ، سَأَلْتُهُ أَنْ لا يُسَلِّطَ عَلَى أُمَّتِي عَدُوًّا مِنْ غَيْرِهِمْ ، فَأَعْطَانِيهَا . وَسَأَلْتُهُ أَنْ لا يَقْتُلَ أُمَّتِي بِالسَّنَةِ ، فَأَعْطَانِيهَا . وَسَأَلْتُهُ أَنْ لا يَلْبِسَهُمْ شِيَعًا ، فَأَبَى عَلَيَّ .

رواه الطبراني في الصغير وفيه جنادة بن مروان وهو ضعيف.

11968. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Rabbimden üç şey istedim; ikisini verdi, birini vermedi. O'ndan ümmetime başka milletten bir düşmanı musallat etmemesini diledim, kabul etti. O'ndan ümmetimi kıtlıkla helak etmemesini diledim, kabul etti. O'ndan ümmetimi birbirlerine düşürmemesini diledim, fakat bunu kabul etmedi"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemus-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Cünâde b. Mervân zayıftır.[2]

---

[1] Bezzâr (3290).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (1). Ayrıca demiştir ki: "Bunu Mübârek b. Fadâle'den yalnız Cünâde rivayet etmiştir ve Mübârek zayıf biridir."

١١٩٦٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا مِنْجَابُ بْنُ الْحَارِثِ ، ثنا أَبُو حُذَيْفَةَ الثَّعْلَبِيُّ ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلاقَةَ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ السُّوَائِيِّ ، عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : سَأَلْتُ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ ثَلاثَ خِصَالٍ لأُمَّتِي فَأَعْطَانِي اثْنَتَيْنِ ، وَمَنَعَنِي وَاحِدَةً ، قُلْتُ : يَا رَبِّ ، لا تُهْلِكْ أُمَّتِي جُوعًا ، قَالَ : هَذِهِ ، قُلْتُ : يَا رَبِّ لا تُسَلِّطْ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ غَيْرِهِمْ يَعْنِي أَهْلَ الشِّرْكِ فَيَجْتَاحُهُمْ ، قَالَ : لَكَ ذَلِكَ ، قُلْتُ : يَا رَبِّ لا تَجْعَلْ بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ ، فَمَنَعَنِي هَذِهِ . رواه الطبراني وفيه أبو حذيفة الثعلبي و لم أعرفه وبقية رجاله ثقات .

11969. Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Rabbimden ümmetim adına üç şey istedim; ikisini verdi, birini vermedi. «Ya Rabbi! Ümmetimi açlıkla helak etme» dedim. «Bu dileğini kabul ediyorum» buyurdu. «Ya Rabbi! Onlara başka milletten -yani müşriklerden- düşman musallat eyleme. Sonra hepsinin kökünü kazır» dedim. «Bu dileğini de kabul ediyorum» buyurdu. «Ya Rabbi! Onları birbirlerine düşürme» dedim. Fakat (Rabbim) bu dileğimi kabul etmedi"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Huzeyfe es-Sa'lebî'yi tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[1]

١١٩٧٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ ، عَنْ شَيْبَانَ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبْرٍ ، عَنْ مَعْبَدِ بْنِ جَبْرٍ ، عَنْ جَبْرِ بْنِ عَتِيكٍ ، قَالَ : سَأَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فِي مَسْجِدِ بَنِي مُعَاوِيَةَ ثَلاثًا فَأُعْطِيَ اثْنَتَيْنِ وَمَنَعَهُ وَاحِدَةً ، سَأَلَهُ أَنْ لا يُهْلِكَ أُمَّتَهُ جُوعًا وَلا يُظْهِرَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا فَأُعْطِيَهَا ، وَسَأَلَهُ أَنْ لا يَجْعَلَ بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ فَمُنِعَهَا

رواه الطبراني وفيه جابر الجعفي وهو ضعيف.

11970. Cebr b. Atîk'in naklettiğine göre Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) Muâviye oğulları mescidinde (Allah'tan) üç şey diledi; ikisi kabul edildi, biri kabul edilmedi. Rabbinden ümmetini açlıkla helak etmemesini, onlara hiçbir düşmanı galip getirmemesini diledi, bu iki dileği kabul edildi. Üçüncü olarak Rabbinden ümmetini birbirlerine düşürmemesini diledi; fakat bu dileği kabul edilmedi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Câbir el-Cu'fî zayıftır.[2]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (179).

[2] Bak. no. 11964; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1781).

١١٩٧١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ بَحْرٍ ، ثنا حَكَّامُ بْنُ سَلْمٍ ، عَنْ عَنْبَسَةَ ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " سَأَلَ مُحَمَّدٌ رَبَّهُ أَنْ لا يَلْبِسَهُمْ شِيَعًا ، وَلا يُذِيقَ بَعْضَهُمْ بَأْسَ بَعْضٍ فَأَبَى .

رواه الطبراني وفيه محمد بن أبي ليلى وهو سيئ الحفظ.

11971. İbn Abbâs der ki: Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem), Rabbinden ümmetini fırkalara ayırmamasını ve onları birbirlerine düşürmemesini diledi, ancak onun bu dileği kabul edilmedi.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Ebî Leylâ'nın hafızası zayıftır.[1]

١١٩٧٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ ، ثنا أَبُو مَالِكٍ الأَشْجَعِيُّ ، عَنْ نَافِعِ بْنِ خَالِدٍ الْخُزَاعِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى وَالنَّاسُ حَوْلَهُ صَلَّى صَلاةً خَفِيفَةً تَامَّةَ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ " ، فَجَلَسَ يَوْمًا ، فَأَطَالَ الْجُلُوسَ حَتَّى أَوْمَأَ بَعْضُنَا إِلَى بَعْضٍ أَنِ اسْكُتُوا ، فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوحَى إِلَيْهِ ، فَلَمَّا فَرَغَ قَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَطَلْتَ الْجُلُوسَ حَتَّى أَوْمَأَ بَعْضُنَا إِلَى بَعْضٍ أَنَّهُ يُنَزَّلُ عَلَيْكَ ، فَقَالَ : " لا , وَلَكِنَّهَا صَلاةُ رَغْبَةٍ وَرَهْبَةٍ سَأَلْتُ اللَّهَ فِيهَا ثَلاثًا فَأَعْطَانِي اثْنَتَيْنِ وَمَنَعَنِي وَاحِدَةً ، سَأَلْتُهُ أَنْ لا يُعَذِّبَكُمْ بِعَذَابٍ عُذِّبَ بِهِ مَنْ قَبْلَكُمْ ، وَسَأَلْتُهُ أَنْ لا يُسَلِّطَ عَلَى عَامَّتِكُمْ عَدُوًّا يَسْتَبِيحُهَا ، فَأَعْطَانِيهَا ، وَسَأَلْتُهُ أَنْ لا يَلْبِسَكُمْ شِيَعًا وَيُذِيقَ بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍ ، فَمَنَعَنِيهَا " ، قُلْتُ لَهُ : أَبُوكَ سَمِعَهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّهُ سَمِعَهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَدَدَ أَصَابِعِي هَذِهِ الْعَشْرِ الأَصَابِعِ. رواه الطبراني بأسانيد ورجال بعضها رجال الصحيح غير نافع بن خالد وقد ذكره ابن أبي حاتم ولم يجرحه أحد ورواه البزار.

11972. Nâfi b. Hâlid el-Huzâî, babasından nakletmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) insanlara namaz kıldırırken, rükû ve secdeleri tam kısa bir namaz kılardı. Bir gün oturdu ve secdeyi o kadar uzattı ki birbirimize "Susun! Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy iniyor (herhalde)" diye işaret ettik. Namaz bitince, cemaatten biri "Ya Resûlallah! Ka'deyi uzattın. Öyle ki, sana vahiy iniyor diye işaretleştik" dedi. Buyurdu ki:

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12274).

"Hayır. Fakat bu, korku ve umut namazıdır. Allah'tan üç şey diledim; ikisini kabul etti, birini kabul etmedi. O'ndan, size sizden öncekilere yaptığı azapla azap etmemesini diledim. O'ndan, sizin üzerinize kanınızı helal gören bir düşmanı musallat etmemesini istedim. Bu iki isteğimi kabul etti. O'ndan, sizleri fırkalara ayırıp birbirinize düşürmemesini diledim; fakat bu dileğimi kabul etmedi."

Ravi der ki: Ona (Nâfi'ye): "Bunu baban Allah'ın Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) işitmiş mi?" diye sordum. "Evet. Ondan, Allah'ın Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) bunu şu on parmağım sayısınca işittiğini söylerken duydum" dedi.

★ Hadisi Taberânî birkaç isnâdla rivayet etmiş olup birinin ravileri, Nâfi b. Hâlid hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Nâfi'yi de İbn Ebî Hâtim eserinde zikrettiği halde kimse onu cerh etmemiştir. Aynı hadisi Bezzâr da rivayet etmiştir.[1]

(بَابُ فِيْمَا كَانَ بَيْنَ أَصْحَابُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَالسُّكُوتُ عَمَّا شَجَرَ بَيْنَهُمْ)

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ashâbı Arasında Çıkan İhtilaflar Hakkında Susmak

وَلَوْلاَ أَنَّ الإِمَامَ أَحْمَدْ رَحِمَهُ اللهُ وَأَصْحَابُ هَذِهِ الْكُتُبُ أَخْرَجُوهُ فِي كُتُبِهِمْ مَا أَخْرَجْتُهُ

Burada şunu belirteyim ki: Eğer İmam Ahmed ve bu konulara ilişkin kitapların müellifleri, eserlerinde o olayları nakletmemiş olsalardı, burada onları ben de zikretmezdim.

١١٩٧٣ – حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْفَسَوِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، ثنا مُسْهِرُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ سَلْعٍ الْهَمْدَانِيُّ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا ذُكِرَ أَصْحَابِي فَأَمْسِكُوا ، وَإِذَا ذُكِرَتِ النُّجُومُ فَأَمْسِكُوا ، وَإِذَا ذُكِرَ الْقَدَرُ فَأَمْسِكُوا .

فذكر الحديث وقد تقدم بطوله في كتاب القدر وفيه مسهر بن عبد الملك وثقه ابن حبان وغيره وفيه خلاف وبقية رجاله رجال الصحيح

11973. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah: *"Ashâbım anıldığında susun"* buyurmuştur.

★ Bu hadisin tamamı ve konuyla ilgili daha başka hadisler, Kader kitabında geçmişti. Rivayetin senedinde ismi geçen Misher b. Abdilmelik, İbn Hibbân ve başkaları tarafından güvenilir kabul edilse de tartışmalıdır. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (4112); Bezzâr (3289, benzeri).

١١٩٧٤ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ دَاوُدَ الْمَكِّيُّ , ثنا حَبِيبٌ كَاتِبُ مَالِكٍ , ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَخِي الزُّهْرِيِّ , عَنِ ابْنِ شِهَابٍ , عَنْ سَالِمٍ , عَنْ أَبِيهِ , أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , قَالَ : مَنْ حَفِظَنِي فِي أَصْحَابِي وَرَدَ عَلَيَّ حَوْضِي , وَمَنْ لَمْ يَحْفَظْنِي فِي أَصْحَابِي لَمْ يَرَنِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلا مِنْ بَعِيدٍ. رواه الطبراني وفيه حبيب كاتب مالك وهو متروك.

11974. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ashâbımla birlikte bana saygı gösteren, kıyamet günü Havuz'umun başına gelir. Ashâbımla birlikte bana saygı göstermeyen ise beni ancak uzaktan seyreder"* buyurdu.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Mâlik'in kâtibi Habîb metruktur.**[2]

١١٩٧٥ - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ الضَّبِّيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ ، أنا شُعْبَةُ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ حُصَيْنٍ ، عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ ، أَنَّ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ كَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ كَلامٌ فَذَكَرَ خَالِدٌ ، عَنْ سَعْدٍ : فَقَالَ : مَهْ " فَإِنَّ مَا بَيْنَنَا لَمْ يَبْلُغْ دِينَنَا .

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح.

11975. Târık b. Şihâb'ın naklettiğine göre Hâlid b. el-Velîd ile Sa'd b. Ebî Vakkâs arasında bir tartışma geçmişti. Sonra Sa'd'ın yanında Hâlid'den sözaçılınca Sa'd: "Yavaş olun. Bizim aramızdaki tartışma, dinimize ilişmeye kadar varmamıştı" dedi.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.**[3]

١١٩٧٦ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زَيْدِ بْنِ هَارُونَ الْمَكِّيُّ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ عُرْوَةَ ، عنِ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، لَقِيَ الزُّبَيْرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِالسُّوقِ ، فَتَعَاتَبَا فِي شَيْءٍ مِنْ أَمْرِ عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، ثُمَّ أَغْلَظَ لَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ ، فَقَالَ عَلِيٌّ : أَلا تَسْمَعُ مَا يَقُولُ لِي ؟ فَضَرَبَهُ الزُّبَيْرُ حَتَّى وَقَعَ .

رواه الطبراني وفيه عبد الله بن محمد بن يحيى بن عروة وهو متروك.

11976. Urve (İbn Zübeyr)'in bildirdiğine göre Ali b. Ebî Tâlib, pazarda Zübeyr ile karşılaştı ve Osmân olayı yüzünden birbirleriyle atıştılar. Fakat Abdullah b. ez-Zübeyr, Hz. Ali'ye ağır söz söyledi. Ali de

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10448, kısa metinle)
[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (13125); *el-Mu'cemu'l-evsat,* (275- *Mecmau'l-Bahreyn*).
[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (3810).

Zübeyr'e: "Onun bana dediklerini duymuyor musun?" dedi. Bu yüzden Zübeyr, (oğlu) Abdullah'ı öyle dövdü ki onu yere serdi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. Muhammed b. Yahyâ b. Urve metruktur.[1]

١١٩٧٧ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ بْنِ عَاصِمٍ الْحَمَّالُ الْبَغْدَادِيُّ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ رَاهَوَيْهِ ، أنا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي رَاشِدٍ ، قَالَ : جَاءَ رِجَالٌ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ إِلَى عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ ، فَقَالُوا : إِنَّ إِخْوَانَكَ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ يَسْأَلُونَكَ عَنْ عَلِيٍّ وَعُثْمَانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ، فَقَالَ : وَمَا أَقْدَمَكُمْ شَيْءٌ غَيْرُ هَذَا ؟ قَالُوا : نَعَمْ ، قَالَ : ﴿تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ . رواه الطبراني ورجاله ثقات.

11977. Ebû Râşid anlatıyor: Basra halkından bazı kimseler Ubeyd b. Umeyr'e gelerek "Basra halkından kardeşlerin, sana Ali ve Osmân hakkında sormak istiyorlar" dediler. "Sizi getiren neden yalnız bu mudur?" diye sordu. "Evet" dediler. Bunun üzerine onlara: **"Onlar bir ümmetti, gelip geçti. Onların kazandıkları kendilerine, sizin kazandıklarınız da sizedir. Siz onların yaptıklarından sorguya çekilecek değilsiniz"**[2] âyetini okudu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.

١١٩٧٨ – قَالَ أَبِي حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ بِبَغْدَادَ أَنْبَأَنَا أَبُو مَالِكٍ الأَشْجَعِيُّ سَعْدُ بْنُ طَارِقٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ بِحَسْبِ أَصْحَابِي الْقَتْلُ.

رواه أحمد والطبراني بأسانيد والبزار ورجال أحمد رجال الصحيح.

11978. Tarık b. Uşeym, dediğine göre Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ashâbıma (başlarına gelecek) öldürme hâdiseleri yeter"* diye buyururken işitmiş.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel, birkaç isnâdla Taberânî ve ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup İbn Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[3]

١١٩٧٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ هِلالِ بْنِ يَسَافٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ ظَالِمٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (233).
[2] Bakara Sur. 134.
[3] Ahmed b. Hanbel (3/472); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8195, 8196); Bezzâr (3263). Bak. *Silsiletu'l-ehâdîsi's-sahiha* (1346).

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : سَيَكُونُ بَعْدِي فِتَنٌ يَكُونُ فِيهَا وَيَكُونُ ، فَقُلْنَا : إِنْ أَدْرَكْنَا ذَلِكَ هَلَكْنَا ؟ ، قَالَ : " بِحَسْبِ أَصْحَابِي الْقَتْلُ.

11979. Saîd b. Zeyd bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benden sonra bir takım fitneler zuhur edecektir. Bu fitnelerde öyle şeyler olacaktır ki..."* buyurdu. Biz: "Eğer o döneme yetişirsek helak oluruz" deyince de *"Ashâbıma (başlarına gelecek) öldürme hâdiseleri yeter"* buyurdu.[1]

١١٩٨٠ – وفي رواية : يَذْهَبُ النَّاسُ فِيهَا أَسْرَعَ ذَهَابٍ.

رواه الطبراني بأسانيد ورجال أحدها ثقات . ورواه البزار كذلك.

11980. Diğer bir rivayete göre ise *"İnsanlar son sürat o fitnelere kapılırlar"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî birkaç isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlardan birinin ravileri güvenilirdir. Aynı hadisi Bezzâr da rivayet etmiştir.[2]

١١٩٨١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ صَاحِبُ السَّابِرِيِّ ، قَالَ : ثنا الْحَجَّاجُ بْنُ نُصَيْرٍ ، قَالَ : ثنا شَدَّادُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ غَيْلانَ بْنِ جَرِيرٍ ، عَنْ مُطَرِّفٍ ، عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ ، فِي قَوْلِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : ﴿وَاتَّقُوا فِتْنَةً لا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً﴾ ، قَالَ : كُنَّا نَتَحَدَّثُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ ، وَعُمَرَ ، وَعُثْمَانَ فَلَمْ نَحْسَبْ أَنَّا أَهْلُهَا حَتَّى نَزَلَتْ فِينَا.

رواه البزار وفيه حجاج بن نصير ذكره ابن حبان في الثقات وقال : يخطئ ويهم . ووثقه ابن معين في رواية وضعفه جماعة وبقية رجاله رجال الصحيح.

11981. Zübeyr b. el-Avvâm, Yüce Allah'ın: **"Öyle bir fitneden sakının ki, içinizden yalnızca zulüm yapanlara dokunmakla kalmaz"**[3] âyeti hakkında şöyle demiştir: Bizler Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir, Ömer ve Osmân zamanlarında bu konuda konuşurduk; fakat bu âyetin muhatabı olduğumuzu hiç düşünmezdik, tâ ki başımıza geldi.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Haccâc b. Nusayr'ı İbn Hibbân *Sikât*'ta zikrederek "Bazen hata edip yanılır" derken, bir rivayete göre İbn Maîn onu güvenilir görmüştür. Bir grup kimse ise kendisini zayıf olarak değerlendirmiştir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[4]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (346, 347, 348); Bezzâr (3261, 3262). Bir önceki hadise bakın. Senedinde ismi geçen Hilâl b. Yesâf zayıftır.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (349). Senedinde ismi geçen Hilâl b. Yesâf zayıftır.

[3] Enfâl Sur. 25.

[4] Bezzâr (3266).

١١٩٨٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَبِيبٍ ، قَالَ : ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ ، عَنْ أَخِيهِ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلالٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي عَتِيقٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتَتِلَ فِئَتَانِ عَظِيمَتَانِ دَعْوَاهُمَا وَاحِدَةٌ .

رواه البزار عن شيخه عبد الله بن شبيب وهو ضعيف جدا .

11982. Abdurrahman b. Avf'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Aynı davayı güden iki büyük topluluk birbiriyle çatışmadıkça kıyamet kopmaz"* buyurmuştur.

★ Hadisi Bezzâr son derece zayıf biri olan hocası Abdullah b. Şebîb'den rivayet etmiştir.[1]

١١٩٨٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرٍو أَبُو زُرْعَةَ الدِّمَشْقِيُّ ، قَالَ : نَا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ ، قَالَ : نَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، قَالَ : نَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ ، عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّهُ قَالَ : " أُرِيتُ مَا تَلْقَى أُمَّتِي بَعْدِي ، وَيَسْفِكُ بَعْضُهُمْ دِمَاءَ بَعْضٍ ، وَسَبَقَ ذَلِكَ مِنَ اللَّهِ كَمَا سَبَقَ فِي الأُمَمِ قَبْلَكُمْ ، فَسَأَلْتُهُ أَنْ يُوَلِّيَنِي شَفَاعَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيهِمْ ، فَفَعَلَ.

رواه أحمد والطبراني في الأوسط ورجالهما رجال الصحيح إلا أن رواية أحمد عن ابن أبي حسين أنبأ أنس عن أم حبيبة . ورواية الطبراني عن الزهري عن أنس.

11983. Ümmü Habîbe'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benden sonra ümmetimin maruz kalacaklarını gördüm. Birbirlerinin kanlarını akıtıyorlardı. Zira Yüce Allah bu şekilde hükmetmişti. Aynen sizden önceki milletler hakkında hükmettiği gibi. Ancak O'ndan kıyamet günü bunlar için bana şefaat hakkı vermesini diledim, kabul etti"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Ancak İbn Hanbel'in rivayeti İbn Ebî Hüseyin-Enes- Ümmü Habîbe zinciriyle gelirken Taberânî'nin rivayeti Zührî'nin Enes'den nakli şeklindedir.[2]

١١٩٨٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سُوَيْدٍ النَّخَعِيُّ ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْحَكَمِ النَّخَعِيُّ ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ الْخَطْمِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : عَذَابُ أُمَّتِي فِي دُنْيَاهَا .

رواه الطبراني في الصغير والأوسط ورجاله ثقات.

---

[1] Bezzâr (3267, Abdurrahman); 3268 (Ebû Hureyre'den aynı lafız ve farklı senetle)

[2] Ahmed b. Hanbel (6/427-428); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/221). İlk matbu nüshanın dipnotunda "Sahîh olanı Ahmed b. Hanbel'in rivayetidir" denilmiştir.

11984. Abdullah b. Yezîd el-Hatmî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimin azabı, dünyada olacaktır"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.[1]

١١٩٨٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حَبِيبٍ الطَّرَائِفِيُّ الرَّقِّيُّ ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ الرَّقِّيُّ ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَسْلَمَةَ الأُمَوِيُّ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ طَارِقٍ ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أُمَّتِي أُمَّةٌ مَرْحُومَةٌ ، قَدْ رُفِعَ عَنْهُمُ الْعَذَابُ ، إِلا عَذَابَهُمْ أَنْفُسَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه سعيد بن مسلمة الأموي وهو ضعيف ووثقه ابن حبان وقال : يخطئ وبقية رجاله ثقات.

11985. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetim, esirgenen bir ümmettir. Azab onlardan kaldırılmıştır. Yalnız kendi kendilerine verdikleri işkence müstesnadır"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Saîd b. Mesleme el-Umevî zayıftır. Bununla beraber İbn Hibbân kendisini güvenilir kabul etmiş ve fakat "Ancak hata eder" demiştir. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[2]

١١٩٨٦ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عِيسَى ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ ، أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ زِيَادٍ يَعُودُهُ ، فَقَالَ لَهُ مَعْقِلٌ : إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : إِنَّ عُقُوبَةَ هَذِهِ الأُمَّةِ السَّيْفُ ، وَمَوْعِدَهُمُ السَّاعَةُ ، وَالسَّاعَةُ أَدْهَى ، وَأَمَرُّ. رواه الطبراني وفيه عبد الله بن عيسى الخزاز وهو ضعيف.

11986. Ma'kıl b. Yesâr, dediğine göre Ubeydullah b. Ziyâd hastalandığında onu ziyaret için yanına girerek şöyle demiş: Ben Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu ümmetin cezası kılıçladır ve onlara kıyamet saatine kadar süre verilmiştir. Kıyamet saati ise daha feci ve daha acıdır!"* buyururken işittim.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. İsa el-Hazzâz zayıftır.[3]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (893). Ravilerinden hocası Muhammed b. Abdurrahîm ed-Dîbâcî et-Testurî'nin biyografisi yazılmamıştır.

[2] Ebû Ya'lâ (6204, sahih bir senetle mufassal ve mevkuf olarak)

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (20/202).

١١٩٨٧ - وَعَنْ أَبِي بُرْدَةَ قَالَ : خَرَجْتُ مِنْ عِنْدَ عُبَيْدُ اللهِ بْنِ زِيَادْ فَرَأَيْتُهُ يُعَاقَبُ عُقُوبَةً شَدِيْدَةً فَجَلَسْتُ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " عُقُوبَةَ هَذِهِ الأُمَّةِ بِالسَّيْفُ.

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح.

11987. Ebû Bürde anlatıyor: (Yezîd b. Muâviye'nin Irak valisi olan) Ubeydullah b. Ziyâd'ın (idam edildiğinde) yanından çıktım ve onun ilahi bir ceza ile cezalandırıldığına tanık oldum. Sonra Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından olan bir zatın yanına oturdum. O zat dedi ki: Ben, Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) *"Bu ümmetin cezası kılıçladır"* buyururken işittim.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١١٩٨٨ - وَعَنْ أَبِي بُرْدَةَ قَالَ : جُعِلَتْ رُؤُوسُ هَذِهِ الْخَوَارِجِ تَجِيُء فَأَقُولُ إِلَى النَّارِ فَقَالَ لِي عَبْدُ اللهِ بْنِ يَزِيْدِ : مَا يُدْرِيكَ ؟ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " جَعَلَ اللهُ عَذَابَ هَذِهِ الأُمَّةُ فِي دُنْيَاهُمْ .

رواه الطبراني في الكبير والصغير باختصار والأوسط كذلك ورجال الكبير رجال الصحيح.

11988. Ebû Bürde der ki: Ben "Bu Hâricilerin başları, cehenneme gitmektedir" dedim. Bunu duyan Abdullah b. Yezîd ona itiraz etti ve: "Nereden biliyorsun? Ben, Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): «*Allah bu ümmetin cezasını dünya hayatlarında verir*» buyururken işittim."

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr, el-Mu'cemus-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta muhtasar olarak rivayet etmiş olup *el-Mu'cemu'l-kebîr*'in ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

(بَابُ)

Konuyla İlgili Başka Bir Bölüm

١١٩٨٩ - عَنْ جَابِرْ أَنَّ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَ فِتْنَةً فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ : أَنَا أُدْرِكُهَا ؟ قَالَ : لاَ قَالَ عُمَرُ : يَا رَسُولَ اللهِ أُدْرِكُهَا ؟ قَالَ : لاَ . فَقَالَ عُثْمَانُ : يَا رَسُولَ اللهِ أَنَا أُدْرِكُهَا ؟ قَالَ : بِكَ يُبْتَلُونَ .

---

1 A nüshasında "Ebû Hureyre" şeklinde yer almıştır. Bak. *Silsiletu'l-ehâdisi's-sahiha* (1347).

2 Bak. no. 11984.

رواه البزار وفيه ماعز التميمي ذكره ابن أبي حاتم و لم يجرحه أحد وبقية رجاله ثقات.

11989. Câbir anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir fitneden bahsetti. Ebû Bekir: "Ben ona yetişecek miyim?" diye sordu. *"Hayır"* buyurdu. Ömer: "Ya Resûlallah! Ya ben ona yetişecek miyim?" diye sordu. Yine *"Hayır"* buyurdu. Osmân: "Ya Resûlallah! Ben ona yetişecek miyim?" diye sordu. *"Müslümanlar senin vasıtanla imtihandan geçirileceklerdir"* buyurdu.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Mâiz et-Temîmî'yi İbn Ebî Hâtim eserinde zikretmiş, ama kendisini kimse cerh etmemiştir. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[1]

١١٩٩٠ – وَعَنْ عُثْمَانَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّكَ سَتُبْتَلَى بَعْدِي فَلاَ تُقَاتِلَنَّ.

رواه أبو يعلى في الكبير عن شيخه غير منسوب و لم أعرفه وبقية رجاله ثقات.

11990. Hz. Osmân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Kuşkusuz sen benden sonra fitneye maruz kalacaksın; sakın çatışmaya girme"* buyurmuş.

★ Bunu Ebû Ya'lâ, *el-Müsnedü'l-kebîr*'de nisbesini zikretmediği bir hocasından rivayet etmiştir ki kendisini tanımıyorum[2]. Diğer ravileri ise güvenilirdir.

١١٩٩١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا الْجُرَيْرِيُّ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ شَقِيقٍ عَنِ ابْنِ حَوَالَةَ قَالَ أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ جَالِسٌ فِي ظِلِّ دَوْمَةٍ وَعِنْدَهُ كَاتِبٌ لَهُ يُمْلِي عَلَيْهِ فَقَالَ أَلاَ أَكْتُبُكَ يَا ابْنَ حَوَالَةَ . قُلْتُ أَدْرِي مَا خَارَ اللهُ لِي وَرَسُولُهُ فَأَعْرَضَ عَنِّي. وَقَالَ إِسْمَاعِيلُ مَرَّةً فِي الأُولَى نَكْتُبُكَ يَا ابْنَ حَوَالَةَ . قُلْتُ أَدْرِي فِيمَ يَا رَسُولَ اللهِ فَأَعْرَضَ عَنِّي فَأَكَبَّ عَلَى كَاتِبِهِ يُمْلِي عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ أَنَكْتُبُكَ يَا ابْنَ حَوَالَةَ . قُلْتُ لاَ أَدْرِي مَا خَارَ اللهُ لِي وَرَسُولُهُ فَأَعْرَضَ عَنِّي فَأَكَبَّ عَلَى كَاتِبِهِ يُمْلِي عَلَيْهِ. قَالَ فَنَظَرْتُ فَإِذَا فِي الْكِتَابِ عُمَرُ فَعَرَفْتُ أَنَّ عُمَرَ لاَ يُكْتَبُ إِلاَّ فِي خَيْرٍ ثُمَّ قَالَ أَنَكْتُبُكَ يَا ابْنَ حَوَالَةَ . قُلْتُ نَعَمْ. فَقَالَ يَا ابْنَ حَوَالَةَ كَيْفَ تَفْعَلُ فِي فِتْنَةٍ تَخْرُجُ فِي أَطْرَافِ الأَرْضِ كَأَنَّهَا

---

1 Bezzâr (3264). Bezzâr demiştir ki: "Bu hadisin Câbir'den yalnız bu senetle rivayet edildiğini bilmekteyiz".

2 İlk matbu nüshanın dipnotuna şu kayıt düşülmüştür: "Ben derim ki: Mûsa'dan maksat İbn Muhammed b. Ciyân'dır. Ebû Ya'lâ kendisinden bolca rivayette bulunduğu halde Ebû Zür'a onu zayıf görmüştür. Ancak bu hadisi hafız Ziyâüddin el-Makdisî sahih olarak değerlendirmiş ve hadisi Ebû Ya'lâ tarikiyle zikrederken «Bize Mûsa, yani İbn Muhammed b. Ciyân nakletti» demiştir."

صَيَاصِى بَقَرٍ . قُلْتُ لاَ أَدْرِى مَا خَارَ اللَّهُ لِى وَرَسُولُهُ. قَالَ وَكَيْفَ تَفْعَلُ فِى أُخْرَى تَخْرُجُ بَعْدَهَا كَأَنَّ الأُولَى فِيهَا انْتِفَاجَةُ أَرْنَبٍ . قُلْتُ أَدْرِى مَا خَارَ اللَّهُ لِى وَرَسُولُهُ. قَالَ اتَّبِعُوا هَذَا . قَالَ وَرَجُلٌ مُقَفٌّ حِينَئِذٍ. قَالَ انْطَلَقْتُ فَسَعَيْتُ وَأَخَذْتُ بِمَنْكِبَيْهِ فَأَقْبَلْتُ بِوَجْهِهِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ ذَا قَالَ نَعَمْ . قَالَ إِذَا هُوَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ.

11991. Abdullah b. Havâle anlatıyor: Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Büyükçe bir ağacın gölgesine oturmuş, yanındaki kâtibe bir şeyler yazdırıyordu. Bana: *"Seni de yazalım ey İbn Havâle?"* dedi. Ben: "Allah ve Resûlü benim için neyi seçti, bilmiyorum" deyince benden yüzünü çevirdi.

Bir defasında ise ravi İsmâîl şu ibare ile nakletmiştir: İlkinde *"Seni de yazalım mı ey İbn Havâle"* diye sordu. Ben: "Ne için yazacağını bilmiyorum, ya Resûlallah" deyince benden yüzünü çevirdi ve kâtibe dönerek yazdırmaya devam etti. Sonra *"Seni de yazalım mı ey İbn Havâle?"* dedi. Ben: "Allah ve Resûlü benim için neyi seçti, bilmiyorum" dedim. Yine benden yüzünü çevirip kâtibe dönerek yazdırmaya devam etti.

Sonra baktım ki, defterde Ömer'in adı var. Düşündüm ki Ömer'in adı ancak hayırlı bir iş için yazılır. Sonra yine *"Seni de yazalım mı ey İbn Havâle"* diye sordu. Bu defa: "Evet" dedim. Sonra: *"İbn Havâle! Sığır boynuzları gibi yeryüzünün her tarafından çıkacak olan fitne sırasında ne yapacaksın?"* dedi. Ben yine: "Allah ve Resûlü benim için neyi seçti, bilmiyorum" diye cevap verdim.

"Ya ondan sonra çıkacak olan fitne sırasında ne yapacaksın? Ki ona göre ilki, ancak bir tavşan sıçraması mesabesindedir" buyurdu. Ben yine: "Allah ve Resûlü benim için neyi seçti, bilmiyorum" dedim. Bunun üzerine *"Şu kişiye tâbi olun"* buyurdu. O zaman (gösterdiği kişi) yüzü kapalı bir adamdı. Koşup omzundan tuttum ve yüzünü Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) doğru çevirerek "Bu mu?" diye sordum. *"Evet"* buyurdu. Bir de baktım ki Osmân b. Affân.[1]

١١٩٩٢ - وفي رواية عنه : قَالَ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فى سَفَرٍ مِنْ أَسْفَارِهِ فَنَزَلَ النَّاسُ مَنْزِلاً وَنَزَلَ النَّبِىُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِى ظِلِّ دَوْمَةٍ فَرَآنِى وَأَنَا مُقْبِلٌ مِنْ حَاجَةٍ لِى وَلَيْسَ غَيْرُهُ وَغَيْرُ كَاتِبِهِ وقال فيه : فَإِذَا فِى صَدْرِ الْكِتَابِ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وقال فيه : قَالَ

---

1 Ahmed b. Hanbel (4/109).

قُلْتُ أَصْنَعُ مَاذَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ عَلَيْكَ بِالشَّامِ. وقال فيه : قَالَ فَلاَ أَدْرِى كَيْفَ قَالَ فِى الآخِرَةِ وَلأَنْ أَكُونَ عَلِمْتُ كَيْفَ قَالَ فِى الآخِرَةِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ كَذَا وَكَذَا. أحب إلي من كذا وكذا.

رواه أحمد والطبراني بنحوه ورجالهما رجال الصحيح.

11992. Yine aynı raviden nakledilen bir rivayette ise şu ifadelere yer verilmiştir: Seferlerinden birinde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraberdik. Derken insanlar bir yerde konakladılar. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de büyükçe bir ağacın gölgesine konakladı. Benim bir ihtiyacımı giderip geldiğimi gördü. (Ağacın altında) kendisi ve kâtibinden başkasını yoktu... Devamını şöyle anlatmıştır: "Baktım ki defterin başında Ebû Bekir ve Ömer'in adları yazılı." Yine devamında der ki: "Ben ne yapayım ya Resûlallah?" diye sordum. *"Şam'dan ayrılma"* buyurdu.

Yine devamında der ki: "Sonuncusu hakkında ne söylediğini bilmiyorum. Sonuncusu hakkında ne söylediğini bileydim, bu benim için şundan, şundan daha hayırlı olurdu."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve benzerini Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

١١٩٩٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو حَدَّثَنَا زَائِدَةُ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ شَقِيقٍ قَالَ لَقِيَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ الْوَلِيدَ بْنَ عُقْبَةَ فَقَالَ لَهُ الْوَلِيدُ مَا لِى أَرَاكَ قَدْ جَفَوْتَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عُثْمَانَ فَقَالَ لَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ أَبْلِغْهُ أَنِّى لَمْ أَفِرَّ يَوْمَ عَيْنَيْنِ قَالَ : عَاصِمٌ يَقُولُ يَوْمَ أُحُدٍ وَلَمْ أَتَخَلَّفْ يَوْمَ بَدْرٍ وَلَمْ أَتْرُكْ سُنَّةَ عُمَرَ. قَالَ فَانْطَلَقَ فَخَبَّرَ ذَلِكَ عُثْمَانَ قَالَ فَقَالَ أَمَّا قَوْلُهُ إِنِّى لَمْ أَفِرَّ يَوْمَ عَيْنَيْنِ فَكَيْفَ يُعَيِّرُنِى بِذَنْبٍ وَقَدْ عَفَا اللّٰهُ عَنْهُ فَقَالَ ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللّٰهُ عَنْهُمْ﴾ وَأَمَّا قَوْلُهُ إِنِّى تَخَلَّفْتُ يَوْمَ بَدْرٍ فَإِنِّى كُنْتُ أُمَرِّضُ رُقَيَّةَ بِنْتَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى مَاتَتْ وَقَدْ ضَرَبَ لِى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَهْمِى وَمَنْ ضَرَبَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَهْمِهِ فَقَدْ شَهِدَ وَأَمَّا قَوْلُهُ إِنِّى لَمْ أَتْرُكْ سُنَّةَ عُمَرَ فَإِنِّى لاَ أُطِيقُهَا وَلاَ هُوَ فَائِتِهِ فَحَدَّثْهُ بِذَلِكَ.

رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني باختصار والبزار بطوله بنحوه وفيه عاصم بن أبي النجود وهو حسن الحديث وبقية رجاله ثقات.

11993. Şakîk anlatıyor: Abdurrahman b. Avf, Velîd b. Ukbe'ye rastladı ve Velîd kendisine: "Niçin müminlerin emiri Osmân'ı terk ettin?" diye sordu. O da şu yanıtı verdi: "Söyle ona ki ben, Ayneyn günü -ravi Âsım der ki: Uhud savaşını kasdediyor- kaçmadım. Bedir savaşından geri kalmadım ve Ömer'in geleneğinden (sünnetinden) ayrılmadım." Velîd gidip bunları Osmân'a iletince Osmân şunu söyledi: "«Ben Ayneyn günü kaçmadım» sözüne gelince, Allah'ın affettiği bir günah sebebiyle beni nasıl karalar? Nitekim Allah: **"İki topluluğun karşılaştığı gün, içinizden yüz çevirip kaçanları, şeytan ancak yaptıkları bazı hatalardan dolayı yoldan kaydırmak istemişti. Ama yine de Allah onları affetti. Kuşkusuz Allah çok bağışlayandır, halimdir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir)"**[1] buyurmuştur. «Ben Bedir savaşından geri kalmadım» sözüne gelince, o zaman ben Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Rukayye'nin hastalığı ile ilgileniyordum ki (zaten çok geçmeden) ölmüştü. Bu yüzden Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) benim için de (ganimetlerden) pay ayırmıştı. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) kime (ganimetlerden) pay ayırmışsa, o (savaşa) katılmış sayılır. «Ben Ömer'in geleneğini terk etmedim» sözüne gelince, bu geleneği sürdürmeye ne benim, ne de onun gücü yeter. Git bunları kendisine aynen bildir."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ, muhtasar olarak Taberânî ve benzerini mufassal olarak Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Âsım b. Ebi-Nücûd hadisi hasen biridir. Diğer ravileri ise güvenilirdir.

١١٩٩٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ ، نَا مُوسَى بْنُ سَعِيدٍ الْبَاهِلِيُّ ، نَا أَبِي سَعِيدُ بْنُ سَلْمٍ ، نَا ابْنُ عَوْنٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ ، قَالَ : كَانَ لِعُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ آذِنٌ ، فَكَانَ يَخْرُجُ بَيْنَ يَدَيْهِ إِلَى الصَّلاةِ . قَالَ : " فَخَرَجَ يَوْمًا فَصَلَّى وَالآذِنُ بَيْنَ يَدَيْهِ ، ثُمَّ جَاءَ فَجَلَسَ الآذِنُ نَاحِيَةً ، وَلَفَّ رِدَاءَهُ فَوَضَعَهُ تَحْتَ رَأْسِهِ ، وَاضْطَجَعَ ، وَوَضَعَ الدِّرَّةَ بَيْنَ يَدَيْهِ ، فَأَقْبَلَ عَلِيٌّ فِي إِزَارٍ وَرِدَاءٍ وَبِيَدِهِ عَصًا ، فَلَمَّا رَآهُ الآذِنُ مِنْ بَعِيدٍ ، قَالَ : هَذَا عَلِيٌّ قَدْ أَقْبَلَ ، فَجَلَسَ عُثْمَانُ ، فَأَخَذَ عَلَيْهِ رِدَاءَهُ ، فَجَاءَ حَتَّى قَامَ عَلَى رَأْسِهِ ، وَقَالَ : اشْتَرَيْتَ ضَيْعَةَ آلِ فُلانٍ وَلِوَقْفِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَائِهَا حَقٌّ ، أَمَا إِنِّي قَدْ عَلِمْتُ أَنَّهُ لا يَشْتَرِيهَا غَيْرُكَ ، فَقَامَ عُثْمَانُ ، وَجَرَى بَيْنَهُمَا كَلامٌ لا أَرُدُّهُ حَتَّى أَلْقَى اللَّهَ ، وَجَاءَ الْعَبَّاسُ فَدَخَلَ بَيْنَهُمَا ، وَرَفَعَ عُثْمَانُ عَلَى عَلِيٍّ الدِّرَّةَ ، وَرَفَعَ عَلِيٌّ عَلَى عُثْمَانَ الْعَصَا ، فَجَعَلَ الْعَبَّاسُ يُسَكِّنُهُمَا ، وَيَقُولُ لِعَلِيٍّ : أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ، وَيَقُولُ لِعُثْمَانَ : ابْنُ عَمِّكَ ، فَلَمْ

[1] Âl-i İmrân Sur. 155.

يَزَلْ حَتَّى سَكَنَا ، فَلَمَّا أَنْ كَانَ بِالْعَشِيِّ مِنَ الْغَدِ ، رَأَيْتُهُمَا وَكُلٌّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا آخِذٌ بِيَدِ صَاحِبِهِ ، وَهُمَا يَتَحَدَّثَانِ . رواه الطبراني في الأوسط وفيه جماعة لم أعرفهم.

11994. Saîd b. el-Müseyyeb anlatıyor: Hz. Osmân'ın bir koruması vardı ve namaza giderken Osmân'ın önünden yürürdü.

Yine bir gün Osmân, önünde koruması olduğu halde (Mescid'e) çıkıp namaza durdu. Koruması da geçip Mescid'in bir köşesine oturdu. (Osmân) ridasını (entarisini) katlayıp başının altına koydu ve sonra kırbacını önüne koyarak uzandı. Derken Hz. Ali, izar ve ridasını giymiş olarak çıkageldi. Elinde de bir sopa vardı. Koruması onu uzaktan görünce "Ali geliyor" dedi. Hemen Osmân kalkıp oturdu, ridasını üzerine giyindi. Ali gelip başucuna dikilerek: "Sen falan ailenin toprağını satın almışsın. O yerin suyu üzerinde Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) vakfının da hakkı vardır. Anladım ki onu senden başkası satın almaz" dedi. Bunun üzerine Osmân ayağa kalktı. Aralarında öyle bir tartışma yaşandı ki onu ben, Yüce Allah'ın huzuruna çıkıncaya kadar (kimseye) anlatmam. Derken Abbâs gelerek aralarına girdi. Osmân, Ali'ye kırbaç kaldırdı. Ali de Osmân'a sopa kaldırdı. Abbâs onları yatıştırmaya çalışarak Ali'ye "Karşındaki müminlerin emiridir", Osmân'a da: "Karşındaki amcanın oğludur" diyordu. Abbâs onları yatıştırmak için çaba sarf etmeye devam etti. Sonunda ikisi de sakinleşti. Ertesi günü ise ikisini de ele ele tutuşmuşlar, sohbet ederlerken gördüm.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadığım raviler vardır.

١١٩٩٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ حَدَّثَنَا أَرْطَاةُ يَعْنِي ابْنَ الْمُنْذِرِ أَخْبَرَنِي أَبُو عَوْنٍ الأَنْصَارِيُّ أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ قَالَ لاِبْنِ مَسْعُودٍ هَلْ أَنْتَ مُنْتَهٍ عَمَّا بَلَغَنِي عَنْكَ فَاعْتَذَرَ بَعْضَ الْعُذْرِ فَقَالَ عُثْمَانُ وَيْحَكَ إِنِّي قَدْ سَمِعْتُ وَحَفِظْتُ وَلَيْسَ كَمَا سَمِعْتَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَيُقْتَلُ أَمِيرٌ وَيَنْتَزِي مُنْتَزٍ وَإِنِّي أَنَا الْمَقْتُولُ وَلَيْسَ عُمَرَ إِنَّمَا قَتَلَ عُمَرَ وَاحِدٌ وَإِنَّهُ يُجْتَمَعُ عَلَيَّ. رواه أحمد ورجاله ثقات.

11995. Ebû Avn el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Osmân b. Affân, İbn Mes'ûd'a: "Sen, kulağıma gelen eylemlerinden vazgeçmiyecek misin?" dedi. İbn Mes'ûd söz konusu eylemleri için bazı mazeretler ileri sürünce Osmân şöyle çıkıştı: "Yazıklar olsun sana! Ben de Allah'ın Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) bazı şeyler işittip, belledim; ama senin işittiğin gibi değil. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) buyurmuştur ki: «*Kuşkusuz bir*

emir (vali veya halife) öldürülecek ve bir fırsatçı zuhur edecektir» buyurmuştu. Öldürülecek emir benim, Ömer değil; çünkü Ömer'i yalnız bir kişi öldürdü. Beni ise bir grup öldürecektir."

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.

١١٩٩٦ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ يَعْنِي ابْنَ الْفَضْلِ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ قَالَ دَعَا عُثْمَانُ نَاساً مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِمْ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ فَقَالَ إِنِّي سَائِلُكُمْ وَإِنِّي أُحِبُّ أَنْ تَصْدُقُونِي نَشَدْتُكُمُ اللَّهَ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُؤْثِرُ قُرَيْشاً عَلَى سَائِرِ النَّاسِ وَيُؤْثِرُ بَنِي هَاشِمٍ عَلَى سَائِرِ قُرَيْشٍ. فَسَكَتَ الْقَوْمُ فَقَالَ عُثْمَانُ لَوْ أَنَّ بِيَدِي مَفَاتِيحَ الْجَنَّةِ لأَعْطَيْتُهَا بَنِي أُمَيَّةَ حَتَّى يَدْخُلُوا مِنْ عِنْدِ آخِرِهِمْ. فَبَعَثَ إِلَى طَلْحَةَ وَالزُّبَيْرِ فَقَالَ عُثْمَانُ أَلاَ أُحَدِّثُكُمَا عَنْهُ يَعْنِي عَمَّاراً أَقْبَلْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آخِذاً بِيَدِي نَتَمَشَّى فِي الْبَطْحَاءِ حَتَّى أَتَى عَلَى أَبِيهِ وَأُمِّهِ وَعَلَيْهِ يُعَذَّبُونَ فَقَالَ أَبُو عَمَّارٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ الدَّهْرَ هَكَذَا فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اصْبِرْ. ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لآلِ يَاسِرٍ وَقَدْ فَعَلْتَ.

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح إلا أنه منقطع.

11996. Sâlim b. Ebi'l-Ca'd anlatıyor: Hz. Osmân, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından aralarında Ammâr b. Yâsir'in de bulunduğu bir grup kimseyi yanına çağırdı ve onlara dedi ki: "Size bazı şeyler soracağım. Bana doğru söylemenizi isterim. Allah aşkına söyleyin, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kureyş kabilesini diğer insanlara tercih ettiğini, Haşim oğullarını da Kureyş kabilesinin diğer boylarına tercih ettiğini biliyor musunuz?" Topluluk sustu, cevap vermedi. Bunun üzerine Osmân şöyle devam etti: "Eğer cennetin anahtarları elimde olsaydı, onları Umeyye oğullarına verirdim ki son ferdine kadar hepsi oraya girsin."

Sonra Talha ve Zübeyr'e birini göndererek onlara şunları söyledi: "Size onu, yani Ammâr'ı anlatayım mı? Bir gün Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) elimden tutmuş Bathâ'da beraberce ilerliyorduk. Derken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ammâr'ın babası, annesi ve kendisinin işkence gördüğüne tanık oldu. Ebû Ammâr: "Ya Resûlallah! Bütün ömür böyle mi geçecek?" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sabret"*

dedi. Sonra: *"Allahım! Yâsir ailesini bağışla!"* diye dua etti. *"Artık (cenneti) hakettin"* buyurdu.[1]

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Fakat isnâdı munkatıdır.

١١٩٩٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنَا سُوَيْدٌ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ حَدَّثَنِى أَبِى عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ عُثْمَانُ إِنْ وَجَدْتُمْ فِى كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ تَضَعُوا رِجْلِى فِى الْقَيْدِ فَضَعُوهَا.

رواه عبد الله بن أحمد ورجاله رجال الصحيح.

11997. İbrâhîm –İbn Abdurrahman b. Avf-ın bildirdiğine göre Hz. Osmân: "Eğer Yüce Allah'ın Kitab'ında benim ayaklarıma pranga vurması yönünde bir hüküm varsa, vurun" demiş.

★ Bunu Abdullah b. Ahmed rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١١٩٩٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِىُّ حَدَّثَنِى الْقَاسِمُ بْنُ الْحَكَمِ بْنِ أَوْسٍ الأَنْصَارِىُّ حَدَّثَنِى أَبُو عُبَادَةَ الزُّرَقِىُّ الأَنْصَارِىُّ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ شَهِدْتُ عُثْمَانَ يَوْمَ حُوصِرَ فِى مَوْضِعِ الْجَنَائِزِ وَلَوْ أُلْقِىَ حَجَرٌ لَمْ يَقَعْ إِلاَّ عَلَى رَأْسِ رَجُلٍ فَرَأَيْتُ عُثْمَانَ أَشْرَفَ مِنَ الْخَوْخَةِ الَّتِى تَلِى مَقَامَ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلاَمُ فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ أَفِيكُمْ طَلْحَةُ فَسَكَتُوا ثُمَّ قَالَ أَيُّهَا النَّاسُ أَفِيكُمْ طَلْحَةُ فَسَكَتُوا ثُمَّ قَالَ أَيُّهَا النَّاسُ أَفِيكُمْ طَلْحَةُ فَقَامَ طَلْحَةُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ فَقَالَ لَهُ عُثْمَانُ أَلاَ أَرَاكَ هَا هُنَا مَا كُنْتُ أَرَى أَنَّكَ تَكُونُ فِى جَمَاعَةٍ تَسْمَعُ نِدَائِى آخِرَ ثَلاَثِ مَرَّاتٍ ثُمَّ لاَ تُجِيبُنِى أَنْشُدُكَ اللَّهَ يَا طَلْحَةُ تَذْكُرُ يَوْمَ كُنْتُ أَنَا وَأَنْتَ مَعَ رَسُو لِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِى مَوْضِعِ كَذَا وَكَذَا لَيْسَ مَعَهُ أَحَدٌ مِنْ أَصْحَابِهِ غَيْرِى وَغَيْرُكَ. قَالَ نَعَمْ. فَقَالَ لَكَ رَسُو لُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا طَلْحَةُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ نَبِىٍّ إِلاَّ وَمَعَهُ مِنْ أَصْحَابِهِ رَفِيقٌ مِنْ أُمَّتِهِ مَعَهُ فِى الْجَنَّةِ وَإِنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ هَذَا يَعْنِينِى رَفِيقِى مَعِى فِى الْجَنَّةِ. قَالَ طَلْحَةُ اللَّهُمَّ نَعَمْ. ثُمَّ انْصَرَفَ.

رواه عبد الله وفيه أبو عبادة الزرقي وهو متروك . ورواه أبو يعلى في الكبير وأسقط أبا عبادة من السند.

---

[1] Metin, sonundaki "وقد غفرت" lafzı sebebiyle sorunlu gözükmektedir. Diğer bazı rivayetlerde duadan sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) Yâsir ailesine: *"Buluşma yeriniz cennettir"* buyurmuştur. Bak. *Kenzü'l-ummâl* (37394). Bu son ibarenin de buna yakın bir anlam ifade ettiği anlaşılmaktadır. Tercümede bu anlam dikkate alınmıştır (Mütercim)

[2] Abdullah b. Ahmed *Müsned* (524).

11998. Hz. Ömer'in azatlısı Eslem bildiriyor: Ben, Osmân'ın Cenazeler mevkiinde muhasara edildiği güne tanık oldum. (İsyancılar o kadar kalabalıktı ki) bir taş atılsa, muhakkak birinin başına düşerdi. Osmân'ın Makam-ı Cebrail'in yanındaki kapıdan daha yüksekçe bir yerde durduğunu gördüm. "Ey insanlar, aranızda Talha var mı?" diye sordu. Sustular, cevap vermediler. Sonra tekrar: "Ey insanlar, aranızda Talha var mı?" diye sorunca Talha b. Ubeydillah ayağa kalktı. Osmân ona şöyle sitem etti: "Seni de mi burada görecektim? Senin, sesimi üçüncü defa tekrarlamamdan sonra onu işiten bir topluluk arasında olacağını hiç düşünmezdim. Sonra bana yanıt da vermiyordun. Allah aşkına söyle Talha. Şu şu yerde sadece seninle benim ve bir de Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) bulunduğu günü hatırlıyor musun? O gün Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında sen ve benden başka ashâbından kimse yoktu." Talha: "Evet" dedi. "O zaman Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) sana dedi ki: «*Dinle Talha! Her peygamberin muhakkak ümmetinden yakın arkadaşları arasından bir refiki (dostu) cennette onunla beraber olur. İşte Osmân b. Affân -ki beni kastediyordu- benim cennetteki refikimdir*»." Talha: "Doğru" dedikten sonra oradan ayrıldı.

★ **Ben derim ki: Hadisin bir kısmını Nesâî munkatı bir isnâdla rivayet etmiştir.**

Hadisi bu şekliyle ise Abdullah (İbn Ahmed) rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Ubâde ez-Zürekî metruktur.

Aynı hadisi *el-Müsnedü'l-kebir*'de rivayet eden Ebû Ya'lâ da Ebû Ubâde'yi isnâdından düşürmüştür.[1]

١١٩٩٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ قَالَ سَمِعْتُ عَبَّادَ بْنَ زَاهِرٍ أَبَا رُوَاعٍ قَالَ سَمِعْتُ عُثْمَانَ يَخْطُبُ فَقَالَ إِنَّا وَاللَّهِ قَدْ صَحِبْنَا رَسُولَ اللَّهِ –صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ– فِي السَّفَرِ وَالْحَضَرِ فَكَانَ يَعُودُ مَرْضَانَا وَيَتْبَعُ جَنَائِزَنَا وَيَغْزُو مَعَنَا وَيُوَاسِينَا بِالْقَلِيلِ وَالْكَثِيرِ وَإِنَّ نَاساً يُعْلِمُونِي بِهِ عَسَى أَنْ لاَ يَكُونَ أَحَدُهُمْ رَآهُ قَطُّ.

رواه أحمد وأبو يعلى في الكبير وزاد : فقال له أعين ابن امرأة الفرزدق : يا نعثل إنك قد بدلت . فقال : من هذا ؟ فقالوا : أعين . فقال : بل أنت أيها العبد . قال : فوثب الناس إلى أعين . قال : وجعل رجل من بني ليث يزعهم عنه حتى أدخله داره. ورجالهما رجال الصحيح غير عباد بن زاهر وهو ثقة.

11999. Abbâd b. Zâhir Ebû Ruvâ' der ki: Ben Osmân'ı şöyle hitab ederken işittim: "Vallahi bizler seferde de, şehirde de Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte bulunduk. O bizim hastalarımızı ziyaret

---

[1] Abdullah b. Ahmed *Müsned* (552). Senedinde yer alan Kâsım b. el-Hakem b. Evs hakkında Ebû Hâtim: "Meçhuldür" derken, Zehebî, *Mizan*'da "Dürüst olduğu söylenebilir" demiştir. Bak. *el-İlelü'l-mütenâhiye* (1/205).

eder, cenazelerin peşinden gider, bizimle birlikte savaşa çıkar, az çok demez bize destek olurdu. Fakat (şimdi kalkmış) bazı kimseler onu bana anlatmaya çalışıyorlar. Belki de onların hiç biri onu hayatında görmemiştir."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Müsnedü'l-kebir*'de Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ancak Ebû Ya'lâ şu ilaveyi de zikretmiştir: Bunun üzerine Ferazdak'ın hanımının oğlu A'yun: "Ey Na'sel[1] Ama sen (geleneği) değiştirdin" diye itiraz etti. Osmân: "Bunu söyleyen kimdir?" dedi. Oradakiler: "A'yun" deyince Osmân: "Ey kul/köle! Asıl geleneği bozan sensin" dedi. Bunun üzerine insanlar A'yun'un üzerine saldırdılar. Leys oğullarından bir adam da onları ondan savmaya çalıştı, nihayet onu evine soktu da öyle kurtardı.

Her iki kaynağın ravileri de güvenilir bir ravi olan Abbâd b. Zâhir dışındakiler, *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١٢٠٠٠ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمِقْدَامِ ، قَالَ : نا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ مَوْلَى أَبِي أَسِيدٍ ، قَالَ : بَلَغَ عُثْمَانَ أَنَّ وَفْدَ أَهْلِ مِصْرَ قَدْ أَقْبَلُوا ، فَتَلَقَّاهُمْ فِي قَرْيَةٍ لَهُ خَارِجًا مِنَ الْمَدِينَةِ ، وَكَرِهَ أَنْ يَدْخُلُوا عَلَيْهِ أَوْ كَمَا قَالَ ، فَلَمَّا عَلِمُوا بِمَكَانِهِ أَقْبَلُوا إِلَيْهِ ، فَقَالُوا : ادْعُ لَنَا بِالْمُصْحَفِ ، فَدَعَا يَعْنِي : بِهِ ، فَقَالَ : افْتَحْ فَقَرَأَ حَتَّى انْتَهَى إِلَى هَذِهِ الآيَةِ : ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلالا قُلْ ءَاللَّهُ أَذِنَ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ﴾ ، فَقَالُوا : أَحِمَى اللَّهِ أَذِنَ لَكَ بِهِ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرِي ؟ فَقَالَ : امْضِ ، نَزَلَتْ فِي كَذَا وَكَذَا ، وَأَمَّا الْحِمَى ، فَإِنَّ عُمَرَ حَمَى الْحِمَى لإِبِلِ الصَّدَقَةِ ، فَلَمَّا وُلِّيتُ فَعَلْتُ الَّذِي فَعَلَ ، وَمَا زِدْتُ عَلَى مَا زَادَ ، قَالَ : وَلا أُرَاهُ إِلا قَالَ : وَأَنَا يَوْمَئِذٍ ابْنُ كَذَا سَنَةٍ ، ثُمَّ قَالَ : سَأَلُوهُ عَنْ أَشْيَاءَ جَعَلَ يَقُولُ : امْضِهْ ، نَزَلَتْ فِي كَذَا وَكَذَا ، ثُمَّ سَأَلُوهُ عَنْ أَشْيَاءَ عَرَفَهَا لَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ فِيهَا مَخْرَجٌ ، فَقَالَ : أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ ، ثُمَّ قَالَ : مَا تُرِيدُونَ ؟ قَالُوا : نُرِيدُ أَلا يَأْخُذَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ الْعَطَاءَ ، فَإِنَّ هَذَا الْمَالَ لِلَّذِي قَاتَلَ عَلَيْهِ ، وَلِهَذِهِ الشُّيُوخِ مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : فَرَضِيَ وَرَضُوا ، قَالَ : وَأَخَذُوا عَلَيْهِ ، قَالَ : وَأُرَاهُ كَتَبُوا عَلَيْهِ كِتَابًا ، وَأَخَذَ عَلَيْهِمْ أَلا يَشُقُّوا عَصًى ، وَلا يُفَارِقُوا جَمَاعَةً ، قَالَ : فَرَضِيَ وَرَضُوا وَأَقْبَلُوا مَعَهُ إِلَى الْمَدِينَةِ ، فَصَعِدَ الْمِنْبَرَ ، فَحَمِدَ اللَّهَ ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ ، ثُمَّ قَالَ : إِنِّي وَاللَّهِ مَا رَأَيْتُ وَفْدًا هُمْ خَيْرٌ مِنْ هَذَا الْوَفْدِ ، أَلا مَنْ كَانَ لَهُ زَرْعٌ ، فَلْيَلْحَقْ بِزَرْعِهِ

---

1 Hz. Osman'ın düşmanları onu karalamak istedikleri zaman kendisini Mısır'dan Na'sel isimli sakalı uzun bir adama benzetirler, onda bundan başka kusur bulamazlardı. Bak. İbnü'l-Esir, *en-Nihâye* (Mütercim).

2 Ahmed b. Hanbel (504).

وَمَنْ كَانَ لَهُ ضَرْعٌ فَلْيَحْتَلِبْهُ ، أَلا إِنَّهُ لا مَالَ لَكُمْ عِنْدَنَا ، إِنَّمَا هَذَا الْمَالُ لِمَنْ قَاتَلَ عَلَيْهِ وَلِهَذِهِ الشُّيُوخِ مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : فَغَضِبَ النَّاسُ ، وَقَالُوا : هَذَا مَكْرُ بَنِي أُمَيَّةَ ، وَرَجَعَ الْوَفْدُ رَاضِينَ ، فَلَمَّا كَانُوا بِبَعْضِ الطَّرِيقِ إِذَا رَاكِبٌ يَتَعَرَّضُ لَهُمْ ، ثُمَّ يُفَارِقُهُمْ ، ثُمَّ يَعُودُ إِلَيْهِمْ وَيَسُبُّهُمْ ، فَأَخَذُوهُ ، فَقَالُوا لَهُ : مَا شَأْنُكَ ؟ إِنَّ لَكَ لَشَأْنًا ، فَقَالَ : أَنَا رَسُولُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ إِلَى عَامِلِهِ بِمِصْرَ ، فَفَتَّشُوهُ فَإِذَا مَعَهُ كِتَابٌ عَلَى لِسَانِ عُثْمَانَ عَلَيْهِ خَاتَمُهُ أَنْ يَصْلُبَهُمْ أَوْ يَضْرِبَ أَعْنَاقَهُمْ أَوْ يَقْطَعَ أَيْدِيَهُمْ وَأَرْجُلَهُمْ ، قَالَ : فَرَجَعُوا ، وَقَالُوا : قَدْ نَقَضَ الْعَهْدَ وَأَحَلَّ اللَّهُ دَمَهُ ، فَقَدِمُوا الْمَدِينَةَ ، فَأَتَوْا عَلِيًّا ، فَقَالُوا : أَلَمْ تَرَ عَدُوَّ اللَّهِ كَتَبَ فِينَا بِكَذَا وَكَذَا ، قُمْ مَعَنَا إِلَيْهِ ، فَقَالَ : وَاللَّهِ لا أَقُومُ مَعَكُمْ ، قَالُوا : فَلِمَ كَتَبْتَ إِلَيْنَا ؟ قَالَ : وَاللَّهِ مَا كَتَبْتُ إِلَيْكُمْ كِتَابًا قَطُّ ، فَنَظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ ثُمَّ قَالَ بَعْضُهُمْ : أَلِهَذَا تُقَاتِلُونَ أَمْ لِهَذَا تَغْضَبُونَ وَخَرَجَ عَلِيٌّ ، فَنَزَلَ قَرْيَةً خَارِجًا مِنَ الْمَدِينَةِ ، فَأَتَوْا عُثْمَانَ ، فَقَالُوا : أَكَتَبْتَ فِينَا بِكَذَا وَكَذَا ؟ قَالَ : إِنَّمَا هُمَا اثْنَتَانِ أَنْ تُقِيمُوا شَاهِدَيْنِ أَوْ يَمِينَ اللَّهِ مَا كَتَبْتُ وَلا أَمْلَيْتُ وَلا عَلِمْتُ ، وَقَدْ تَعْلَمُونَ أَنَّ الْكِتَابَ يُكْتَبُ عَلَى لِسَانِ الرَّجُلِ وَقَدْ يُنْقَشُ الْخَاتَمُ عَلَى الْخَاتَمِ ، قَالَ : فَحَصَرُوهُ فَأَشْرَفَ عَلَيْهِمْ ذَاتَ يَوْمٍ ، فَقَالَ : السَّلامُ عَلَيْكُمْ ، قَالَ : فَمَا أَسْمَعُ أَحَدًا رَدَّ عَلَيْهِ إِلا أَنْ يَرُدَّ رَجُلٌ فِي نَفْسِهِ ، فَقَالَ : أَنْشُدُكُمْ بِاللَّهِ أَعَلِمْتُمْ أَنِّي اشْتَرَيْتُ بِئْرَ رُومَةَ مِنْ مَالِي أَسْتَعْذِبُ بِهَا ، فَجَعَلْتُ رِشَائِي كَرِشَاءِ رَجُلٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ؟ قِيلَ : نَعَمْ ، قَالَ : فَعَلامَ تَمْنَعُونِي أَنْ أَشْرَبَ مِنْ مَائِهَا حَتَّى أُضْطَرَّ عَلَى مَاءِ الْبَحْرِ ، قَالَ : أَنْشُدُكُمْ بِاللَّهِ أَعَلِمْتُمْ أَنِّي اشْتَرَيْتُ كَذَا وَكَذَا مِنْ مَالِي فَزِدْتُهُ فِي الْمَسْجِدِ ؟ قَالُوا : نَعَمْ ، قَالَ : فَهَلْ عَلِمْتُمْ أَحَدًا مُنِعَ فِيهِ الصَّلاةَ قَبْلِي ؟ ثُمَّ ذَكَرَ أَشْيَاءَ ، قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَأُرَاهُ ذَكَرَ كِتَابَتَهُ الْمُفَصَّلَ بِيَدِهِ ، قَالَ : فَفَشَى النَّهْيُ ، وَقِيلَ : مَهْلا عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ . وَهَذَا الْحَدِيثُ لا نَعْلَمُهُ رَوَاهُ إِلا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِيهِ الأَحْنَفُ بْنُ قَيْسٍ عَنْ عُثْمَانَ.

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح غير أبي سعيد مولى أبي أسيد وهو ثقة.

12000. Ebû Esîd'in azatlısı Ebû Saîd anlatıyor:

Hz. Osmân, (isyancı) Mısır halkı heyetinin yola çıktığı haberini aldı ve onları Medine dışında kendisine ait bir köyde karşıladı. (Medine'de) makamına girmelerini istemedi. Heyet onun yerini öğrenince, yanına gittiler ve "Bize Mushaf'ı getirt" dediler. O da Mushaf'ı getirterek

görevlisine "Aç!" dedi. Sonra şu âyete kadar okudu: **"De ki: "Allah'ın size indirdiği; sizin de, bir kısmını helâl, bir kısmını haram kıldığınız rızıklar hakkında ne dersiniz?" De ki: "Bunun için Allah mı size izin verdi, yoksa Allah'a iftira mı ediyorsunuz?"**[1]

Bu noktada heyet: "Allah'ın kuralları mı sana izin verdi? Yoksa Allah'a iftira mı ediyorsun?" dedi. Osmân şöyle karşılık verdi: "Emre itaat edin. Zira âyet şu şu konularda inmiştir. Kurallar (koruma) meselesine gelince, Ömer zekât develerine dair kurallara riayet etti. Ben de yönetime gelince onun yaptığı gibi yaptım, onun yaptığına hiçbir şey ilave etmedim." -Ravi der ki: Sanırım şöyle de dedi: - "ve ben o gün şu kadar yaştaydım."

Sonra kendisine bir takım hususlar sordular. Onlar sordukça Osmân da: "Emre itaat et. Bunlar şu şu konularda inmiştir" diyordu.

Sonra ona, iyi bildiği bazı şeyleri daha sordular ve bir çıkış yolu bulamayınca: "Estağfurullah, siz ne istiyorsunuz? (amacınız nedir)" dedi. Onlar da: "Ganimet mallarını Medine halkının almamasını istiyoruz. Çünkü bu mallar yalnız onun için savaşanlar ve bir de Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından olan şu ihtiyarlara mahsustur" dediler.

Bunu hem Osmân, hem de heyet kabul edip anlaştılar. Bu konuda Osmân'dan söz aldılar ve bu hususta bir sözleşme yazdılar. Osmân da onlardan isyan etmemeleri ve topluluktan ayrılmamaları hususunda söz aldı. Bu şekilde karşılıklı anlaştılar. Sonra heyet, Osmân'la beraber Medine'ye geldi ve Osmân, Allah'a hamdü sena ettikten sonra (halka) şöyle hitap etti:

"Vallahi ben bu heyetten daha hayırlı bir heyet görmedim. Dinleyin. Kimin ekini varsa, ekininin başına gitsin. Kimin sağımlık hayvanı varsa, onu sağsın. Dinleyin. Bizim yanımızda size mal yoktur. Bu mal yalnız o uğurda savaşanlarla Hz. Muhammed'in ashâbından olan şu ihtiyarlara aittir."

Halk buna öfkelenerek: "Bu, Umeyye oğullarının bir hilesidir" dediler. Sonra heyet görüşmelerden memnun kalarak geri döndüler. Bir süre yol aldıktan sonra bir bineklinin kendilerine sataştığını gördüler. Binekli bir müddet uzaklaşıyor, sonra geri dönüp onlara sövüyordu. Sonra onu yakalayıp "Senin derdin nedir? Sende bir hal var" dediler. Binekli: "Ben müminlerin emirinin, Mısır'daki valisine gönderdiği elçisiyim" dedi. Hemen üzerini kontrol ettiler ve üzerinde Osmân'ın

[1] Yunus Sur. 59.

diliyle kaleme alınmış, onun mührüyle mühürlenmiş bir mektup buldular. Mektupta (valiye) Mısır heyetindeki kişileri asması veya boyunlarını vurması veyahut el ve ayaklarını kesmesi emrediliyordu. Bunun üzerine heyet derhal geri dönüp "Anlaşmayı bozmuş. Allah kanını helal kıldı" diyerek Medine'ye kadar geldiler. Doğruca Hz. Ali'nin yanına giderek: "Gördün mü? Allah'ın düşmanını! Bizim hakkımızda şöyle şöyle yazmış. Kalk, hep birlikte ona gidelim" dediler. Ali: "Vallahi ben sizinle beraber kalkıp gitmem" deyip öneriyi reddetti. Heyet: "Öyleyse neden bizimle ilgili mektup yazdı" dediler. Ali: "Vallahi o sizinle ilgili asla bir mektup yazmadı" dedi. Heyet bir birlerine bakındılar. Biri: "Bunun için mi savaşıyorsunuz ya da bunun için mi kızıyorsunuz?" dedi. Ali çıkıp Medine dışında bir köye yerleşti. Sonra heyet Osmân'ın yanına giderek: "Sen bizim hakkımızda şöyle şöyle yazmışsın" dediler. Osmân şöyle cevap verdi: "Hepsi iki kişi. Ya (iddianızı teyit için) iki şahit getirirsiniz ya da Allah adına yemin edilir. (Yemin ederim ki) ben ne bir şey yazdım, ne yazdırdım; ne de böyle bir şeyden haberim var. Siz de bilirsiniz ki herhangi birinin adıyla mektup yazılabilmekte ve mühür üzerine mühür nakşedilebilmektedir (sahtesi yapılabilmektedir)."

Her şeye rağmen topluluk Osmân'ı muhasara altına aldı. Bir gün Osmân yüksekçe bir yerden onlara şöyle hitap etti: "Allah'ın selamı üzerinize olsun." (Ravi der ki) Kimsenin onun selamını aldığını işitmedim. Ancak kişi içinden selamını aldıysa onu bilemem. Sonra Osmân sözlerine şöyle devam etti: "Allah aşkına söyleyin. Tatlı su çıkarmak maksadıyla Rûme'yi (Rume kuyusunu) kendi malımla satın aldığımı ve ondan su çıkarma konusunda kendi ipimle Müslümanlardan herhangi birinin ipi arasında fark görmediğimi bilmiyor musunuz?"

"Doğru" dediler. Bunun üzerine: "Öyleyse niçin o kuyunun suyundan içmeme mani oluyorsunuz ve beni deniz suyuyla iftar etmeye mecbur ediyorsunuz? Allah aşkına söyleyin. Şu şu yerleri kendi malımla satın alıp Mescid'e kattığımı bilmiyor musunuz?" "Evet, biliyoruz" dediler.

Bunun üzerine: "Peki benden önce orada namaz kılmasına engel olunan birini biliyor musunuz?" dedi. Sonra Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) onun hakkında söylediği bir sözünü nakletti. Sanırım ayrıca Mufassal sureleri kendi eliyle yazdığını zikretti. Bu sözler üzerine toplulukta herkes birbirini uyararak: "Müminlerin emirinden uzak durun" denildi.

★ Ben derim ki: Bu rivayetin bir kısmını Tirmizî de rivayet etmiştir.

Tamamını ise Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir bir ravi olan Ebû Esîd'in azatlısı Ebû Saîd dışında, *Sahîh*'in ravileridirler.

١٢٠٠١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَيَّاشٍ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ وَأَخْبَرَنِي الأَوْزَاعِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَرْوَانَ أَنَّهُ حَدَّثَهُ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى عُثْمَانَ وَهُوَ مَحْصُورٌ فَقَالَ إِنَّكَ إِمَامُ الْعَامَّةِ وَقَدْ نَزَلَ بِكَ مَا تَرَى وَإِنِّي أَعْرِضُ عَلَيْكَ خِصَالاً ثَلاثاً اخْتَرْ إِحْدَاهُنَّ إِمَّا أَنْ تَخْرُجَ فَتُقَاتِلَهُمْ فَإِنَّ مَعَكَ عَدَداً وَقُوَّةً وَأَنْتَ عَلَى الْحَقِّ وَهُمْ عَلَى الْبَاطِلِ وَإِمَّا أَنْ تَخْرِقَ لَكَ بَاباً سِوَى الْبَابِ الَّذِي هُمْ عَلَيْهِ فَتَقْعُدَ عَلَى رَوَاحِلِكَ فَتَلْحَقَ بِمَكَّةَ فَإِنَّهُمْ لَنْ يَسْتَحِلُّوكَ وَأَنْتَ بِهَا وَإِمَّا أَنْ تَلْحَقَ بِالشَّامِ فَإِنَّهُمْ أَهْلُ الشَّامِ وَفِيهِمْ مُعَاوِيَةُ. فَقَالَ عُثْمَانُ أَمَّا أَنْ أَخْرُجَ فَأُقَاتِلَ فَلَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ خَلَفَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أُمَّتِهِ بِسَفْكِ الدِّمَاءِ وَأَمَّا أَنْ أَخْرُجَ إِلَى مَكَّةَ فَإِنَّهُمْ لَنْ يَسْتَحِلُّونِي بِهَا فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ يُلْحِدُ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ بِمَكَّةَ يَكُونُ عَلَيْهِ نِصْفُ عَذَابِ الْعَالَمِ. فَلَنْ أَكُونَ أَنَا إِيَّاهُ وَأَمَّا أَنْ أَلْحَقَ بِالشَّامِ فَإِنَّهُمْ أَهْلُ الشَّامِ وَفِيهِمْ مُعَاوِيَةُ فَلَنْ أُفَارِقَ دَارَ هِجْرَتِي وَمُجَاوَرَةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

رواه أحمد ورجاله ثقات إلا أن محمد بن عبد الملك بن مروان لم أجد له سماعا من المغيرة. قلت : ولهذا الحديث طرق في فضل مكة في الحج.

12001. Muhammed b. Abdilmelik b. Mervân'ın bildirdiğine göre Muğîre b. Şu'be, kuşatma altında bulunan Hz. Osmân'ın yanında girerek şöyle demiş: "Sen halkın liderisin. Başına, bu gördüğün haller geldi. Ben sana üç seçenek sunuyorum. Bunlardan birini kabul et. Ya dışarı çıkıp onlarla savaş. Bunu seçersen (bil ki) yanında gerekli hazırlık ve güç bulacaksın ve sen doğru yoldasın, onlar ise yanlış yoldalar.

Ya kendine onların kuşattıkları kapı dışında başka bir kapı açtır, sonra develerine binerek Mekke'ye git. Bu takdirde sen Mekke içinde bulunduğun sürece onlar senin kanını helal görmeyeceklerdir.

Ya da Şam'a git. Zira Şam halkı arasında Muâviye vardır."

Osmân'ın bu teklife yanıtı şöyle oldu: Dışarı çıkıp onlarla savaşmam önerisine gelince, ben asla Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) halifelerinden onun ümmeti arasında ilk kan döken kişi olmayacağım.

Benim Mekke'ye gitmem ve orada benim kanımı helal görmeyecekleri yönündeki öneriye gelince, ben Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mekke'de dinsizlik yapan Kureyş'li bir kişi, bütün*

dünyanın azabının yarısına duçar olur" diye buyururken işittim. Bu kişi ben olmayacağım.

Şam'a gitmemi ve Şam halkı arasında Muâviye'nin de bulunduğu önerisine gelince, ben asla hicret yurdumu ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) komşuluğu terk etmeyeceğim."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir. Ne var ki Muhammed b. Abdilmelik b. Mervân'ın Muğîre'den hadis işittiğine dair bir bilgiye rastlamadım.

Ben derim ki: Bu hadisin Hac kitabının Mekke'nin Fazileti bölümünde başka versiyonları de yer almıştır.[1]

١٢٠٠٢ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمُعَلَّى الدِّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ ، عَنْ عُمَيْرِ بْنِ هَانِي ، أَنَّ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ حَدَّثَهُ ، قَالَ : مَاتَ رَجُلٌ مِنَّا يُقَالُ لَهُ : خَارِجَةُ بْنُ زَيْدٍ فَسَجَّيْنَاهُ بِثَوْبٍ ، وَقُمْتُ أُصَلِّي إِذْ سَمِعْتُ ضَوْضَاءَةً وَانْصَرَفْتُ ، فَإِذَا أَنَا بِهِ يَتَحَرَّكُ ، فَقَالَ : "أَجْلَدُ الْقَوْمِ أَوْسَطُهُمْ عَبْدُ اللَّهِ ، عُمَرُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ الْقَوِيُّ فِي جِسْمِهِ الْقَوِيُّ فِي أَمْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ الْعَفِيفُ الْمُتَعَفِّفُ الَّذِي يَعْفُو عَنْ ذُنُوبٍ كَثِيرَةٍ حَلَّتْ لَيْلَتَانِ ، وَبَقِيَتْ أَرْبَعٌ ، وَاخْتَلَفَ النَّاسُ وَلا نِظَامَ لَهُمْ ، يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَقْبِلُوا عَلَى إِمَامِكُمْ وَاسْمَعُوا لَهُ وَأَطِيعُوا ، هَذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَابْنُ رَوَاحَةَ ، ثُمَّ قَالَ : مَا فَعَلَ زَيْدُ بْنُ خَارِجَةَ يَعْنِي أَبَاهُ ، ثُمَّ قَالَ : أَخَذْتُ سَرَارِيسَ ظُلْمًا ثُمَّ خَفَتَ الصَّوْتُ . رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح . وقد تقدمت له طرق في كتاب الخلافة.

12002. Nu'mân b. Beşîr anlatıyor: Bizden Hârice b. Zeyd adında bir adam ölmüştü. Yüzünü bir elbiseyle örttük. Sonra kalkıp namaza durdum. Birden bir ses işittim, dışarı koştum. Baktım ses uzaklaşıyordu. Diyordu ki: "Halkın en celallisi, en mutedili Allah'ın kulu ve Müminlerin emiri Ömer'dir. O hem bedenen sağlam, hem de Yüce Allah'ın emri konusunda sağlamdı. Osmân b. Affân da müminlerin emiri olup (kendisine yönelik) pek çok kusuru affeden ve insanların malında gözü olmayan kanaatkâr ve namuslu biridir. İki gece geçti, dört gece kaldı. Halk ihtilafa düştü, başıbozukluk baş gösterdi. Ey insanlar liderinizin (yardımına) koşun, onu dinleyin, itaat edin! İşte Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), işte İbn Revâha."

Sonra "Zeyd b. Hârice -yani Hârice'nin babası- ne yaptı?" dedi. Sonra: "Erîs kuyusu haksızlıkla alındı" dedi. Sonra ses kesildi.

---

[1] Ahmed b. Hanbel (481).

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

Hilâfet bölümünde hadisin başka tarikleri de geçmişti.[1]

١٢٠٠٣ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ هَارُونَ الْمَكِّيُّ الْقَزَّازُ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ أَبِي شَمْلَةَ ، عَنْ مُوسَى بْنِ يَعْقُوبَ الزَّمْعِيِّ ، عَنْ أَخِيهِ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَافِعٍ ، عَنْ أُمِّهِ ، قَالَتْ : خَرَجَتِ الصَّعْبَةُ بِنْتُ الْحَضْرَمِيِّ ، فَسَمِعْنَاهَا تَقُولُ لابْنِهَا طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، إِنَّ عُثْمَانَ قَدِ اشْتَدَّ حَصْرُهُ ، فَلَوْ كَلَّمْتَ فِيهِ حَتَّى يُرَفَّهَ عَنْهُ ، قَالَتْ : وَطَلْحَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَغْسِلُ أَحَدَ شِقَّيْ رَأْسِهِ فَلَمْ يُجِبْهَا ، فَأَدْخَلَتْ يَدَيْهَا فِي كُمِّ دِرْعِهَا فَأَخْرَجَتْ ثَدْيَيْهَا ، وَقَالَتْ : أَسْأَلُكَ بِمَا حَمَلْتُكَ وَأَرْضَعْتُكَ إِلا فَعَلْتَ ، فَقَامَ وَلَوَى شِقَّ شَعْرِ رَأْسِهِ حَتَّى عَقَدَهُ وَهُوَ مَغْسُولٌ ، ثُمَّ خَرَجَ حَتَّى أَتَى عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَهُوَ جَالِسٌ فِي جَنْبِ دَارِهِ ، فَقَالَ طَلْحَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، وَمَعَهُ أُمُّهُ ، وَأُمُّ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَافِعٍ لَوْ رَفَّهْتَ عَنْ هَذَا فَقَدِ اشْتَدَّ حَصْرُهُ ، قَالَ : فَنَقَرَ بِقَدَحٍ فِي يَدِهِ ثَلاثَ مَرَّاتٍ ، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ، فَقَالَ : وَاللَّهِ مَا أُحِبُّ مِنْ هَذَا شَيْئًا تَكْرَهُهُ

رواه الطبراني وفيه من لم أعرفهم والظاهر أن هذا ضعيف لأن عليا لم يكن بالمدينة حين حصر عثمان ولا شهد قتله.

12003. Abdullah b. Râfi' annesinden naklediyor: Sa'be binti'l-Hadramî dışarı çıktı. Sonra oğlu Talha b. Ubeydillah'a: "Osmân üzerindeki kuşatma hareketi iyice artırıldı. Onun için konuşsan da kuşatmayı gevşetseler" dediğini işittik. O sırada Talha, saçlarının bir bölümünü yıkıyordu, cevap vermedi. Bunun üzerine Sa'be ellerini elbisesinin yeninden içeri sokup memelerini çıkararak: "Bunu senden, seni karnımda taşımam ve sana verdiğim sütler hakkı için istiyorum. Bunu mutlaka yapacaksın" dedi. Bunun üzerine Talha kalkıp, saçlarının yıkanmış olan bölüğünü kıvırıp düğümledi. Sonra çıkıp Ali'nin yanına gitti. Hz. Ali evinin bir köşesinde oturuyordu. Talha, beraberinde kendi annesi ile Abdullah b. Râfi'nin annesi de olduğu halde Ali'ye: "İnsanları bu zatın başından savsan! Zira kuşatmayı iyice artırdılar" dedi. Ali, elindeki bir kâseye üç kere vurarak başını kaldırdı ve: "Vallahi, ben Osmân'ın hoşlanmayacağı bir iş yapmak istemem" dedi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım vardır. Fakat hadisin zayıf olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü Ali, Osmân'ın kuşatılması sırasında Medine'de bulunmadığı gibi onun öldürülmesine de tanık olmamıştır.[2]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (4139, 5144, farklı ifadelerle). Farklı tarikleri için bak.: *İbn Ebi'd-Dünya, Men âşe ba'del-mevt.*

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (127).

١٢٠٠٤ - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْحَسَنِ الْعَطَّارُ ، ثنا أَبو كَامِلٍ الْجَحْدَرِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، ثنا ابْنُ عَوْنٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي حُذَيْفَةَ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ ، وَكَعْبًا ، رَكِبَا سَفِينَةً فِي الْبَحْرِ ، فَقَالَ مُحَمَّدٌ : يَا كَعْبُ ، أَمَا تَجِدُ سَفِينَتَنَا هَذِهِ فِي التَّوْرَاةِ كَيْفَ تَجْرِي ؟ فَقَالَ : لا وَلَكِنْ أَجِدُ فِيهَا رَجُلا أَشْقَى الْفِتْيَةِ مِنْ قُرَيْشٍ يَنْزُو فِي الْفِتْنَةِ كَمَا يَنْزُو الْحِمَارُ ، لا تَكُنْ أَنْتَ هُوَ ، قَالَ ابْنُ سِيرِينَ : فَزَعَمُوا أَنَّهُ كَانَ هُوَ .

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح.

12004. Muhammed b. Sîrîn anlatıyor: (Mısır isyancılarından) Muhammed b. Ebî Huzeyfe b. Utbe b. Rabîa ve Ka'b bir gemiye binerek deniz yolculuğuna çıkmışlardı. Derken Muhammed: "Ka'b! Tevrat'ta şu gemimiz ile ilgili bir şey bulamadın mı? Gemi nasıl seyir ediyor?" diye sordu. Ka'b da: "Hayır, bulamadım. Fakat Tevrat'ta Kureyş'in en yaramaz gencinin eşek gibi dörtnala fitneye koşacağını görüyorum. Bu sakın sen olmayasın" dedim.

İbn Sîrîn der ki: Onun söz konusu o şahıs olduğunu ileri sürdüler.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢٠٠٥ - وَعَنْ فَاطِمَةَ بِنْتُ عَلِي وَعَبْدُ اللهِ بنْ جَعْفَرْ قَالاَ : دَخَلَ عَلِي بنْ أَبِي طَالِب عَلَى عَمَّارِ بنْ يَاسِرْ وَهُوَ آخِذُ بِتَلابِيْبِ الحَسَنَ بنْ عَلِي فَقَالَ لَهُ عَلِي : مَا لَكَ مَا لَكَ وَلابنْ أَخِيكَ ؟ قَالَ : زَعَمَ أَنَّهُ لا يُكَفِّرُ عُثْمَانَ فَقَالَ لَهُ عَلِي : تُؤْمِنْ بِمَا يَكْفُرُ بِهِ عُثْمَانَ وَتَكْفُرُ بِمَا يُؤْمِنُ بِهِ عُثْمَانَ ؟ قَالَ : لا قَالَ : فَأَرْسِلَ ابْنَ أَخِيكَ فَلَمَّا خَرَجَ الحَسَنَ قَالَ لَهُ عَلِي : يَا عَمَّار أَمَا تَعْلَمُ أَنَّ عُثْمَانَ آمَنَ بِاللهِ وَكَفَرَ بِاللاَّتِ وَالعُزَّى ؟ قَالَ : بَلَى.

رواه الطبراني وفيه المسور بن الصلت وهو متروك.

12005. Fatıma binti Ali ve Abdullah b. Câfer anlatıyor: Bir gün Ali b. Ebî Tâlib, Ammâr b. Yâsir'in yanına girdiğinde Ammâr'ın Hasan b. Ali'nin yakasından tutmuş olduğunu gördü ve: "Yeğeninle ne derdin var?" dedi. Ammâr: "Bu, Osmân'ın kâfir olmadığını söylüyor" dedi. Ali de, Ammâr'a: "Sen Osmân'ın inkâr ettiğine inanıyor, inandığını inkâr mı ediyorsun?" dedi. Bunun üzerine Ammâr: "Hayır" deyince Ali: "Öyleyse kardeşinin oğlunu serbest bırak" dedi. Sonra Hasan dışarı çıktığında Ali: "Ammâr! Sen bilmez misin ki Osmân Allah'a inanır, Lât ve Uzzâ'yı inkâr eder" dedi. O da: "Evet, bilirim" dedi.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (117).

★ **Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Misver b. es-Salt metruktur.**

١٢٠٠٦ – حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْحَسَنِ الْعَطَّارُ الْبَصْرِيُّ ، ثنا أَبُو كَامِلٍ الْجَحْدَرِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، أنا ابْنُ عَوْنٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، قَالَ : أَخْبَرَنِي وَثَّابٌ ، وَكَانَ مِمَّنْ أَدْرَكَهُ عِتْقُ عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، فَكَانَ يَقُومُ بَيْنَ يَدَيْ عُثْمَانَ ، قَالَ : بَعَثَنِي عُثْمَانُ فَدَعَوْتُ لَهُ الأَشْتَرَ ، فَقَالَ ابْنُ عَوْنٍ : فَأَظُنُّهُ ، قَالَ : فَطَرَحْتُ لأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وِسَادَةً ، وَلَهُ وِسَادَةٌ ، فَقَالَ : يَا أَشْتَرُ ، مَا يُرِيدُ النَّاسُ مِنِّي ؟ ، قَالَ : ثَلاثًا مَا مِنْ إِحْدَاهُنَّ بُدٌّ ، قَالَ : مَا هُنَّ ؟ ، قَالَ : يُخَيِّرُونَكَ بَيْنَ أَنْ تَخْلَعَ لَهُمْ أَمْرَهُمْ ، فَتَقُولَ : هَذَا أَمْرُكُمْ ، فَاخْتَارُوا لَهُ مَنْ شِئْتُمْ ، وَبَيْنَ أَنْ تَقُصَّ مِنْ نَفْسِكَ ، فَإِنْ أَبَيْتَ هَذَيْنِ فَإِنَّ الْقَوْمَ قَاتِلُوكَ ، قَالَ : " مَا مِنْ إِحْدَاهُنَّ بُدٌّ ؟ ، قَالَ : مَا مِنْ إِحْدَاهُنَّ بُدٌّ ، قَالَ : " أَمَّا أَنْ أَخْلَعَ لَهُمْ أَمْرَهُمْ فَمَا كُنْتُ لأَخْلَعَ سِرْبَالا سُرْبِلْتُهُ " ، قَالَ : وَقَالَ الْحَسَنُ : قَالَ : " وَاللَّهِ لأَنْ أُقَدَّمَ فَيُضْرَبَ عُنُقِي أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَخْلَعَ أَمْرَ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ ، قَالَ ابْنُ عَوْنٍ : وَهَذَا أَشْبَهُ بِكَلامِ عُثْمَانَ ، وَأَمَّا أَنْ أُقِصَّ مِنْ نَفْسِي ، فَوَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّ صَاحِبَيْ بَيْنَ يَدَيْ كَانَا يُعَاقَبَانِ ، وَمَا يَقُومُ بَدَنِي لِلْقِصَاصِ ، وَأَمَّا أَنْ تَقْتُلُونِي فَوَاللَّهِ لَئِنْ قَتَلْتُمُونِي لا تَحَابُّونَ بَعْدِي أَبَدًا ، وَلا تُقَاتِلُونَ بَعْدِي عَدُوًّا جَمِيعًا أَبَدًا ، فَقَامَ الأَشْتَرُ فَانْطَلَقَ ، فَمَكَثْنَا ، فَقُلْنَا : لَعَلَّ النَّاسَ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ كَأَنَّهُ ذِئْبٌ فَاطَّلَعَ مِنْ بَابٍ ، ثُمَّ رَجَعَ ، ثُمَّ جَاءَ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ فِي ثَلاثَةَ عَشَرَ رَجُلا حَتَّى انْتَهَوْا إِلَى عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، فَأَخَذَ بِلِحْيَتِهِ ، فَقَالَ بِهَا ، وَقَالَ بِهَا ، حَتَّى سَمِعْتُ وَقْعَ أَضْرَاسِهِ ، وَقَالَ مَا أَغْنَى عَنْكَ مُعَاوِيَةُ ، مَا أَغْنَى عَنْكَ ابْنُ عَامِرٍ ، مَا أَغْنَى عَنْكَ كُتُبُكَ ، قَالَ : أَرْسِلْ لِحْيَتِي يَابْنَ أَخِي ، أَرْسِلْ لِحْيَتِي يَابْنَ أَخِي ، قَالَ : فَأَنَا رَأَيْتُهُ اسْتَدْعَى رَجُلا مِنَ الْقَوْمِ بِعَيْنِهِ فَقَامَ إِلَيْهِ بِمِشْقَصٍ حَتَّى وَجَأَهُ بِهِ فِي رَأْسِهِ ، قُلْتُ : ثُمَّ مَهْ ، قَالَ : ثُمَّ تَعَانُوا عَلَيْهِ ، وَاللَّهِ حَتَّى قَتَلُوهُ .

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح غير وثاب وقد ذكره ابن أبي حاتم و لم يجرحه أحد.

12006. Vessâb anlatıyor ki kendisi Hz. Osmân'ın azat ettiği kölelerden olup Osmân'ın önünden yürürdü.

Bir gün Osmân, beni Eşter'e gönderdi. Gidip Eşter'i çağırdım. -(ravi) İbn Avn der ki: Sanırım şöyle demişti- Yere bir minder Eşter için, bir minder de müminlerin emiri için attım. Osmân: "Eşter! Bu insanlar benden ne istiyorlar?" diye sordu. Eşter de: "Üç şey istiyorlar ki, bunlardan biri muhakkak olmalıdır" dedi. Osmân: "Nedir onlar?" diye

sorunca Eşter şöyle devam etti: "Seni şu hususlardan birini kabul etmen konusunda muhayyer bırakıyorlar: Yönetimlerini kendilerine bırakmanı ve «Alın idarenizi, onu dilediğinize verin» demeni istiyorlar. Senin kendine kısas uygulamanı istiyorlar. Aksi takdirde topluluk seni öldürecektir." Osmân: "Bunlardan biri muhakkak olmalı mıdır?" dedi. Eşter: "Biri muhakkak olmalıdır" yanıtını verdi.

Bunun üzerine Osmân: "Yönetimlerinden feragat edip onu kendi ellerine vermem söz konusu olamaz. Çünkü ben giymiş olduğum bir elbiseyi bir daha çıkarmam" dedi.

Hasan der ki: Sonra sözlerine şöyle devam etti: "Vallahi öne çıkıp, boynumun vurulmasını, Muhammed'in ümmetinin idaresini bırakmaya ve bu yüzden ümmetin birbirlerine düşmesine/girmesine yeğlerim." - Ya da Osmân bu anlamda bazı sözler sarfetti-.

Kendime kısas uygulamama gelince, vallahi ben biliyorum ki, önceki iki dostum (Ebû Bekir ve Ömer) ceza alırlardı. Ama benim bedenim kısasa dayanmaz.

Beni öldürmelerine gelince, vallahi sizler beni öldürürseniz, artık bir daha birbirinizi sevemez, bir daha hiçbir düşmanla topyekun savaşamazsınız."

Bunun üzerine Eşter kalkıp gitti. Bir süre bu halde bekledik. Tam "Herhalde insanlar (isteklerinden vaz geçtiler)" demiştik ki bir adam çıkageldi. Âdeta kurt gibiydi. Kapıdan baktı. Sonra dönüp gitti. Sonra yanında on üç kişiyle birlikte Muhammed b. Ebî Bekir gelerek Osmân'ın yanına girdi ve sakalında tutarak çekti çekti durdu. Öyle ki Osmân'ın azı dişlerinin gıcırtısını işitiyordum. Sonra dedi ki: "Sana Muâviye'nin ne yararı oldu? Sana İbn Âmir'in ne faydası dokundu? Sana mektupların ne yarar sağladı?"

Osmân ise: "Yeğenim! Sakalımı bırak! Yeğenim! Sakalımı bırak!" diyordu.

Derken Muhammed'in topluluktan özellikle bir adamı çağırttığını gördüm. Adam elinde ok demiriyle gelip onu Osmân'ın kafasına sapladı.

(Hasan) der ki: Ben: "Sonra ne oldu?" diye sordum. Vessâb: "Vallahi, hep birlikte olup onu öldürdüler" dedi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, Vessâb hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Vessâb'ı İbn Ebî Hâtim eserinde zikretmiş, ancak kendisini kimse cerh etmemiştir.[1]

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr* (116).

١٢٠٠٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ عَنْ زِيَادِ بْنِ عَبْدِ اللهِ عَنْ أُمِّ هِلاَلِ ابْنَةِ وَكِيعٍ عَنْ نَائِلَةَ بِنْتِ الْفَرَافِصَةِ امْرَأَةِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ قَالَتْ نَعَسَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عُثْمَانُ فَأَغْفَى فَاسْتَيْقَظَ فَقَالَ لَيَقْتُلَنَّنِي الْقَوْمُ قُلْتُ كَلاَّ إِنْ شَاءَ اللهُ لَمْ يَبْلُغْ ذَاكَ إِنَّ رَعِيَّتَكَ اسْتَعْتَبُوكَ.

قَالَ إِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَنَامِي وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ فَقَالُوا تُفْطِرُ عِنْدَنَا اللَّيْلَةَ. رواه عبد الله وفيه من لم أعرفهم.

12007. Osmân'ın hanımı Nâile binti'l-Ferâfisa anlatıyor: Müminlerin emiri Osmân biraz şekerleme yaptı, hafif bir uykuya daldı, derken uyanarak "Topluluk beni öldürecek!" dedi. Ben: "Asla! İnşallah iş bu noktaya varmaz. Zira tebaan, senden memnuniyetlerini izhar etmişlerdir" deyince şunu anlattı: "Rüyamda Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir ve Ömer'i gördüm. Bana «Bu akşam bizimle birlikte iftar açacaksın» dediler."

★ Bunu Abdullah b. Ahmed rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım vardır.[1]

١٢٠٠٨ - وَعَنْ كَثِيرِ بْنِ الصَّلْتِ قَالَ : نَامَ عُثْمَانُ فِي ذَلِكَ الْيَوْمَ الَّذِي قُتِلَ فِيهِ وَهُوَ يَوْمُ الْجُمْعَةِ فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ قَالَ : وَلَوْلاَ أَنْ تَقُولَ النَّاسُ تَمَنَّى عُثْمَانَ أُمْنِيَّتَهُ لَحَدَّثْتُكُمْ حَدِيثاً قَالَ : قُلْنَا : حَدِّثْنَا أَصْلَحَكَ اللهُ فَلَسْنَا نَقُولُ كَمَا تَقُولُ النَّاسُ قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَنَامِي هَذَا فَقَالَ : إِنَّكَ شَاهِدٌ مَعَنَا الْجُمْعَةَ .

رواه أبو يعلى في الكبير وفيه أبو علقمة مولى عبد الرحمن بن عوف و لم أعرفه وبقية رجاله ثقات.

12008. Kesîr b. es-Salt anlatıyor: Öldürüldüğü gün Hz. Osmân uykuya dalmıştı. Günlerden Cuma idi ve uyandığında dedi ki: "Eğer halkın «Osmân ölümü temenni etti» diye konuşmalarından endişe duymasaydım, size bir hadis naklederdim." (Ravi der ki) Biz de: "Allah iyiliğini versin, sen naklet. Biz, halkın dediğini demeyiz" dedik. Bunun üzerine şu karşılığı verdi: Rüyamda Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) gördüm ve bana: «*Sen bu cumayı bizimle birlikte kılacaksın*» buyurdu."

★ Hadisi Ebû Ya'lâ *el-Müsnedü'l-kebir*'de rivayet etmiş olup ravilerinden, Abdurrahman b. Avf'ın azatlısı Ebû Alkame'yi tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdir.

---

[1] *Müsned* (536).

١٢٠٠٩ - وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ عُثْمَانَ أَصْبَحَ يُحَدِّثُ النَّاسَ قَالَ : رَأَيْتُ النَّبِي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَنَامِ فَقَالَ : يَا عُثْمَانُ أَفْطِرْ عِنْدَنَا فَأَصْبَحَ صَائِماً وَقُتِلَ مِنْ يَوْمِهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَكَرَّمَ وَجْهَهُ رواه أبو يعلى في الكبير والبزار وفيه من لم أعرفه.

12009. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Osmân, sabahleyin insanlara şöyle anlatıyordu: "Ben rüyamda Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) gördüm ve bana: «Osmân! İftarını bizimle beraber aç» dedi." Bunun üzerine Osmân da oruçlu olarak sabahladı ve aynı gün öldürüldü. Allah ondan razı olsun ve yüzünü ağartsın.

★ Hadisi *el-Müsnedü'l-kebir*'de Ebû Ya'lâ ve ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım vardır.

١٢٠١٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِى شَيْبَةَ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِى الْيَعْفُورِ الْعَبْدِىُّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُسْلِمٍ أَبِى سَعِيدٍ مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ أَعْتَقَ عِشْرِينَ مَمْلُوكاً وَدَعَا بِسَرَاوِيلَ فَشَدَّهَا عَلَيْهِ وَلَمْ يَلْبَسْهَا فِى جَاهِلِيَّةٍ وَلاَ إِسْلاَمٍ وَقَالَ إِنِّى رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَارِحَةَ فِى الْمَنَامِ وَرَأَيْتُ أَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ وَإِنَّهُمْ قَالُوا لِى اصْبِرْ فَإِنَّكَ تُفْطِرُ عِنْدَنَا الْقَابِلَةَ. ثُمَّ دَعَا بِمُصْحَفٍ فَنَشَرَهُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَقُتِلَ وَهُوَ بَيْنَ يَدَيْهِ.

رواه عبد الله وأبو يعلى في الكبير ورجالهما ثقات.

1201. Osmân b. Affân'ın azatlısı Müslim Ebû Saîd'in anlattığına göre Osmân b. Affân yirmi köle azat etti. Sonra birkaç pantolon istedi ve onları sıkıca giydi. Daha önce ne Cahiliye döneminde, ne de İslam döneminde pantolon giymişti. Dedi ki: "Dün gece rüyamda Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir'i ve Ömer'i gördüm. Bana «Sabret. Yarın gece bizim yanımızda iftar açacaksın» dediler." Sonra Osmân bir Mushaf istedi, önüne açtı ve Mushaf önündeyken öldürüldü.

★ Hadisi Abdullah ve *el-Müsnedü'l-kebir*'de Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.[1]

١٢٠١١ - حَدَّثَنَا الْمِقْدَامُ بْنُ دَاوُدَ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ مَعْبَدٍ ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ ، قَالَ : " كَانَتِ الْفِتْنَةُ خَمْسَ سِنِينَ ، لِلْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ مِنْ ذَلِكَ أَرْبَعَةُ أَشْهُرٍ .

---

[1] Abdullah b. Ahmed (526). Ravilerinden Yûnus b. Ebî Ya'fûr'u Ahmed b. Hanbel ve başkaları zayıf görürlerken, Dârekutnî güvenilir kabul etmiştir. Ayrıca Müslim de *Sahîh*'inde kendisinden bir hadis nakletmiştir.

رواه عبد الله والطبراني . وابن عقيل لم يدرك القصة وفيه خلاف.

12011. Abdullah b. Muhammed b. Akîl bildiriyor: Hz. Osmân 35 (hicri) yılında öldürüldü ve bu fitne beş yıl sürdü. Bunun dört ayı, Hz. Hasan dönemine aittir.

★ Hadisi Abdullah (b. Ahmed) ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Akîl, bu olaya yetişmediği gibi aynı zamanda tartışmalı biridir de.[1]

١٢٠١٢ - وَعَنْ أَبِي العَالِيَةِ قَالَ : كُنَّا بِبَابِ عُثْمَانَ فِي عَشْرِ الأَضْحَى.

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

12012. Ebu'l-Âliye der ki: Biz, kurban bayramından sonraki onuncu günde Osmân'ın kapısındaydık.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١٢٠١٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى الطَّبَّاعُ عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ قَالَ وَقُتِلَ عُثْمَانُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ لِثَمَانِ عَشْرَةَ مَضَتْ مِنْ ذِى الْحِجَّةِ سَنَةَ خَمْسٍ وَثَلاَثِينَ وَكَانَتْ خِلاَفَتُهُ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ سَنَةً إِلاَّ اثْنَيْ عَشَرَ يَوْماً. رواه أحمد وإسناده منقطع.

12013. Ebû Ma'şer anlatıyor: Osmân 35. (hicri) yılda Cuma günü Zilhicce'den on sekiz günü geride kalmıştı ki öldürüldü. Halifelik dönemi de, on iki gün eksiğiyle on iki yıl sürmüştür.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedi munkatıdır.[3]

١٢٠١٤ - وَعَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِي أَنَّ عُثْمَانَ قُتِلَ فِي أَوْسَطِ أَيَّامِ التَّشْرِيْقِ .

رواه عبد الله ورجاله رجال الصحيح.

12014. Ebû Osmân en-Nehdî'nin bildirdiğine göre Hz. Osmân Teşrik günlerinin ortasında öldürülmüştür.

★ Bunu Abdullah (b. Ahmed) rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[4]

١٢٠١٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي سُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا مَحْبُوبُ بْنُ مُحْرِزٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ فَرُّوخَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ شَهِدْتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ دُفِنَ فِي ثِيَابِهِ بِدِمَائِهِ وَلَمْ يُغَسَّلْ.

[1] Ahmed b. Hanbel (550); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (103, muhtasar olarak)
[2] Ahmed b. Hanbel (551); oğlu Abdullah (548).
[3] Ahmed b. Hanbel (545). Ravilerinden Ebû Ma'şer Nuceyh b. Abdirrahman zayıftır.
[4] Ayrıca bak. Abdullah (546); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (100).

رواه عبد الله

12015. Abdullah b. Ferrûh der ki: Ben, Osmân'ın cenazesine katıldım. Yıkanmadan, kanlı elbiseleriyle defnedildi.

★ Bunu da Abdullah rivayet etmiştir.[1]

١٢٠١٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنْ قَتَادَةَ قَالَ صَلَّى الزُّبَيْرُ عَلَى عُثْمَانَ وَدَفَنَهُ وَكَانَ أَوْصَى إِلَيْهِ.

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح إلا أن قتادة لم يدرك القصة.

12016. Katâde'nin bildirdiğine göre Hz. Osmân'ın cenaze namazını Zübeyr kıldırdı ve onu o defnetti. Çünkü (Osmân) bunu ona vasiyet etmişti.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Ne var ki Katâde olayın yaşandığı tarihe yetişememiştir.[2]

(بَابُ فِي يَوْمَ الْجَرَعَةِ)

Cera'a Olayı

١٢٠١٧ - حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ عِمَارَةَ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرْزَةَ ، ثنا عَمْرُو بْنُ حَمَّادِ بْنِ طَلْحَةَ الْقَنَّادُ ، ثنا حُسَيْنُ بْنُ عِيسَى بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ هَارُونَ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ أَبِي ثَوْرٍ الْحِدَّانِيِّ حَيٌّ مِنْ مُرَادٍ قَالَ : دُفِعْتُ إِلَى حُذَيْفَةَ ، وَأَبِي مَسْعُودٍ وَهُمْ فِي مَسْجِدِ الْكُوفَةِ أَيَّامَ الْجَرْعَةِ حِينَ صَنَعَ النَّاسُ لِسَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ مَا صَنَعُوا ، وَأَبُو مَسْعُودٍ يُعَظِّمُ النَّاسَ ، وَيَقُولُ : وَاللهِ مَا أَرَى أَنْ لَيُرَدَّ عَلَى عَقِبَيْهَا حَتَّى يَكُونَ فِيهَا دِمَاءٌ " ، فَقَالَ حُذَيْفَةُ : " وَاللهِ لَتُرَدَّنَّ عَلَى عَقِبَيْهَا ، وَلا يَكُونُ فِيهَا مِحْجَمَةٌ مِنْ دَمٍ ، وَلا أَعْلَمُ الْيَوْمَ فِيهَا شَيْئًا إِلا عَلِمْتُهُ وَمُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَيٌّ .

12017. Ebû Sevr el-Hiddânî -ki Hiddân, Murâd'a bağlı bir kabiledir- anlatıyor: Halkın Saîd b. el-Âs'a yapacaklarını yaptıkları Cere'a[1]

---

[1] Abdullah b. Ahmed (531). Senedinde ismi geçen İbrâhîm b. Abdillah b. Ferrûh'un biyografisi yazılmamıştır. Babasını ise İbn Hibbân güvenilir olarak değerlendirmiştir. Kalan ravileri güvenilirdir.

[2] Ahmed b. Hanbel (549).

günlerinde Kufe mescidinde bulunan Huzeyfe ve Ebû Mes'ûd'un yanına gittim. Ebû Mes'ûd halka ilim öğretiyor ve şöyle diyordu: "Vallahi ben, kan dökülmeden halkın gerisin geri döneceğini sanmıyorum." Huzeyfe ise "Vallahi, bir damla dahi kan akmadan hepsi gerisin geri döneceklerdir. Ben, bu günle ilgili ne biliyorsam hepsini daha Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) hayatta iken öğrenmiştim" dedi.

١٢٠١٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْفَزَارِيِّ ، عَنِ الأَعْمَشِ . ح وَحَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا جَرِيرٌ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ أَبِي الْبُخْتَرِيِّ ، عَنْ أَبِي ثَوْرٍ الْحَدَّانِيِّ ، قَالَ : دُفِعْتُ إِلَى حُذَيْفَةَ وَأَبِي مَسْعُودٍ فِي الْمَسْجِدِ , وَأَبُو مَسْعُودٍ ، يَقُولُ : " وَاللَّهِ مَا كُنْتُ أَرَى أَنْ تَزِيدَ عَلَى عَقِبَيْهَا ، وَلَمْ تُهْرِقْ فِيهَا مِحْجَمَةً مِنْ دَمٍ ، فَقَالَ حُذَيْفَةُ : وَلَكِنْ قَدْ عَلِمْتُ أَنَّهَسْتَزِيدُ عَلَى عَقِبَيْهَا ، وَلَمْ تُهْرِقْ فِيهَا مِحْجَمَةً , إِنَّ الرَّجُلَ لَيُصْبِحُ مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا ، وَيُمْسِي مُؤْمِنًا وَيُصْبِحُ كَافِرًا ، فَيُنَكَّسُ قَلْبُهُ فَتَعْلُوهُ اسْتُهُ يُقَاتِلُ الْفِتْنَةَ الْيَوْمَ وَيَقْتُلُهُ اللَّهُ غَدًا ، فَقَالَ أَبُو مَسْعُودٍ : هَكَذَا حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْفِتْنَةِ .

رواه والذي قبله الطبراني ورجال هذه الرواية رجال الصحيح غير أبي ثور وهو ثقة.

12018. Diğer bir rivayete göre ise Ebû Sevr el-Hiddânî şöyle anlatmıştır:

Mescid'de bulunan Huzeyfe ve Ebû Mes'ûd'un yanına gittim. Ebû Mes'ûd diyordu ki: "Vallahi ben, bir damla bile kan dökülmeden halkın gerisin geri döneceğini hiç sanmıyordum." Buna mukabil Huzeyfe ise şöyle diyordu: "Fakat ben onların gerisin geri döneceklerini ve bir damla dahi kan akıtılmayacağını biliyordum. Kuşkusuz (fitne günlerinde) kişi mümin olarak sabahladığı halde kâfir olarak akşama erer. Yine mümin olarak akşama erdiği halde kâfir olarak sabahlar. (Bedeninde) kalbi ters çevrilir ve makadı, kalbinin üstüne gelir. Bugün o, fitne uğruna savaşır, ama yarın Allah onu öldürür."

Bunun üzerine Ebû Mes'ûd: "Doğru söyledin. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de fitne konusunda aynısını söylemişti" dedi.

---

[1] Cera'a, Kufe'de bir yer adı olup o yerde Kufeliler Hz. Osman'ın kendilerine vali olarak atadığı Saîd b. el-Âs'ı reddedip yerine Ebû Mûsa el-Eş'arî'yi vali olarak seçmişlerdi. Sonra Hz. Osman da onların bu seçimlerini onamıştır. (Mütercim).

★ Bunu ve bundan önceki hadisi Taberânî rivayet etmiş olup bu rivayetin ravileri, güvenilir bir ravi olan Ebû Sevr hariç, *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

(بَابُ فِيْمَا كَانَ فِي الجَمَلِ وَصِفِّيْنِ وَغَيْرِهِمَا)

Cemel, Sıffîn vb. Vakalar Hakkında

١٢٠١٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الرَّقَّامُ ، نَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ ، أَخْبَرَنِي أَبِي ، نَا الصَّلْتُ ، عَنِ الْحَسَنِ ، قَالَ : سَمِعْتُ جُنْدُبًا ، يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " كَيْفَ أَنْتُمْ بِأَقْوَامٍ يَدْخُلُ قَائِدُهُمُ الْجَنَّةَ ، وَيَدْخُلُ أَتْبَاعُهُ النَّارَ ؟ " قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَإِنْ عَمِلُوا بِمِثْلِ أَعْمَالِهِمْ ؟ قَالَ : وَإِنْ عَمِلُوا بِمِثْلِ أَعْمَالِهِمْ ، قَالُوا : وَأَنَّى يَكُونُ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : يَدْخُلُ الْقَادَةُ الْجَنَّةَ بِمَا سَبَقَ لَهُمْ ، وَيَدْخُلُ الأَتْبَاعُ النَّارَ بِمَا أَحْدَثُوا.

رواه الطبراني في الأوسط وفيه الصلت بن دينار وهو متروك .

12019. Hasan -el-Basrî- anlatıyor: Ben, Cundub'u, Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırarak şöyle derken işittim: Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kumandanları cennete girerken takipçilerinin cehenneme girdiği kavimler hakkında ne dersiniz?"* buyurdu. Ashâbı: "(Takipçileri) onların yaptıklarının aynısını yapsalar da mı (sonuç böyledir)?" diye sordu. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet. Onların yaptıklarının aynısını yapmış olsalar da sonuç böyledir"* buyurunca "Bu nasıl olur ya Resûlallah?" dediler. O da: *"Kumandanları daha evvel işledikleri güzel ameller sebebiyle cennete girerlerken onların takipçileri sonradan ihdas ettikleri adetler/gelenekler yüzünden cehenneme girerler"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Salt b. Dînâr metruktur.

١٢٠٢٠ – حَدَّثَنَا بَكْرٌ ، قَالَ : نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي الْفَيَّاضِ الْبَرْقِيُّ ، قَالَ : نَا أَشْهَبُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، قَالَ : نَا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ مِشْرَحِ بْنِ هَاعَانَ ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ ، عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " يَكُونُ لأَصْحَابِي بَعْدِي زَلَّةٌ ، يَغْفِرُهَا اللَّهُ لَهُمْ بِصُحْبَتِهِمْ ، وَسَيَتَأَسَّى بِهِمْ قَوْمٌ بَعْدَهُمْ ، يَكُبُّهُمُ اللَّهُ عَلَى مَنَاخِرِهِمْ فِي النَّارِ ".

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/253-354).

رواه الطبراني في الأوسط وفيه إبراهيم بن أبي الفياض قال ابن يونس : يروي عن أشهب مناكير قلت : وهذا مما رواه عن أشهب.

12020. Huzeyfe b. el-Yemân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ashâbımın bir sürçmesi olacak. Allah sahabi olmaları sebebiyle onların bu sürçmesini bağışlayacaktır. Fakat onlardan sonra gelen bir topluluk onları örnek alacak ve bu yüzden Allah onları burunları üzerine cehenneme sürecektir"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri arasında yer alan İbrâhîm b. Ebi'l-Feyyâz hakkında İbn Yûnus: "Eşheb'den münker hadisler rivayet etmektedir" der. Ben de derim ki: Bu da onun Eşheb'den yaptığı rivayetlerden biridir.

١٢٠٢١ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُسْتَمِرِّ الْعُرُوقِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ حَبِيبٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ جُنْدُبٍ ، عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " لَيَدْخُلَنَّ أَمِيرُ فِتْنَةٍ الْجَنَّةَ ، وَلَيَدْخُلَنَّ تَبَعُهُ النَّارَ .

رواه البزار موقوفا ومرفوعا على حذيفة ورجال الموقوف رجال الصحيح وفي المرفوع عمر بن حبيب وهو ضعيف جدا.

12021. Huzeyfe der ki: Ben, Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Fitne lideri cennete girerken, onunla birlikte olanlar cehenneme gireceklerdir"* buyururken işittim.

★ Merfû ve mevkûf varyantlarıyla hadisi Bezzâr, Huzeyfe'den rivayet etmiş olup mevkuf rivayetin ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Merfû rivayetin senedinde ismi geçen Ömer b. Habîb ise son derece zayıftır.[1]

١٢٠٢٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ ، وَأَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، قَالا : نا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ ، قَالَ : نا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَبَّاسِ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْهَجَنَّعِ ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ ، قَالَ : قِيلَ : مَا يَمْنَعُكَ أَنْ لا تَكُونَ قَاتَلْتَ يَوْمَ الْجَمَلِ ؟ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : يَخْرُجُ قَوْمٌ هَلْكَى لا يُفْلِحُونَ ، قَائِدُهُمُ امْرَأَةٌ ، قَائِدُهُمْ فِي الْجَنَّةِ .

قلت : له في الصحيح : هلك قوم ولوا أمرهم امرأة رواه البزار وفيه عمر بن الهجنع ذكر الذهبي في ترجمته هذا الحديث في منكراته وعبد الجبار بن العباس قال أبو نعيم : لم يكن بالكوفة أكذب منه . ووثقه أبو حاتم.

1 Bezzâr (3277, 3278). Bezzâr demiştir ki: "Hadisin yalnız Huzeyfe varyantının bu ifadelerle merfû olarak (Hz. Peygamber'e dayandırılarak) rivayet edildiğini biliyoruz. Hadisi müsned (Hz. Peygamber sözü) olarak nakleden Ömer b. Habîb ise hadis hafızı değildir. Fakat hadisi kâh merfû, kâh mevkûf olarak nakledenin et-Teymî olması da muhtemeldir."

12022. Ebû Bekre, kendisine "Niçin Cemel vakasında savaşmadın?" diye sorulunca şu cevabı vermiştir: Çünkü ben Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir topluluk (savaşa) çıkacak ve bu yüzden helak olacak, kurtulamayacaktır. Onların liderleri kadındır ve liderleri cennetliktir"* buyururken işittim

Ben derim ki: Ebû Bekre'den konuyla ilgili *Sahîh*'de *"Eğer bir topluluğun başında kadın varsa, o topluluk helak olmuştur"* ifadesiyle bir hadis yer almıştır.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Ömer b. el-Hecenna'nın biyografisinde Zehebî bu hadisi onun münker rivayetleri cümlesinden zikretmiştir. Yine Cebbâr b. Abbâs hakkında da Ebû Nuaym: "Kufe'de ondan yalancısı yoktu" derken Ebû Hâtim onu güvenilir kabul etmiştir.[1]

١٢٠٢٣ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ حَدَّثَنِى مُحَمَّدُ بْنُ أَبِى بَكْرٍ الْمُقَدَّمِىُّ حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ - يَعْنِى النُّمَيْرِىَّ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِى يَحْيَى عَنْ إِيَاسِ بْنِ عَمْرٍو الأَسْلَمِىُّ عَنْ عَلِىِّ بْنِ أَبِى طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهُ سَيَكُونُ بَعْدِى اخْتِلاَفٌ أَوْ أَمْرٌ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ السِّلْمَ فَافْعَلْ.

رواه عبد الله ورجاله ثقات.

12023. Hz. Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine: *"Benden sonra ihtilaf çıkacak ve bir olay patlak verecektir. Bu durumda sen eğer barışa vesile olabileceksen, bunu yap"* buyurmuştur.

★ Hadisi Abdullah (b. Ahmed) rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.[2]

١٢٠٢٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْفُضَيْلُ يَعْنِى ابْنَ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِى يَحْيَى عَنْ أَبِى أَسْمَاءَ مَوْلَى بَنِى جَعْفَرٍ عَنْ أَبِى رَافِعٍ أَنَّ رَسُولَ اللّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِعَلِىِّ بْنِ أَبِى طَالِبٍ إِنَّهُ سَيَكُونُ بَيْنَكَ وَبَيْنَ عَائِشَةَ أَمْرٌ. قَالَ أَنَا يَا رَسُولَ اللّهِ. قَالَ نَعَمْ. قَالَ أَنَا. قَالَ نَعَمْ. قَالَ فَأَنَا أَشْقَاهُمْ يَا رَسُولَ اللّهِ. قَالَ لاَ وَلَكِنْ إِذَا كَانَ ذَلِكَ فَارْدُدْهَا إِلَى مَأْمَنِهَا.

رواه أحمد والبزار والطبراني ورجاله ثقات.

12024. Ebû Râfi'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ali b. Ebî Tâlib'e: *"Seninle Âişe arasında bir olay/ihtilaf çıkacaktır"* buyurdu.

---

[1] Bezzâr (3276). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin bu ifadelerle yalnız Ebû Bekir'den rivayet edildiğini ve yine Ömer b. Hecennâ'dan da yalnız Atâ'nın rivayette bulunduğunu biliyoruz. Nitekim hadisi bazı raviler Atâ yoluyla naklederek «Bilâl b. Buktur'dan, o da Ebû Bekre'den naklen» ifadesini kullanmıştır. Yine Abdülcebbâr'ın rivayetine mutabaat eden birini de bilmiyoruz. Söz konusu Abdülcebbâr, Kufeli olup kendisinden bir grup kimse rivayette bulunmuştur."

[2] Abdullah b. Ahmed (695). Ravilerinden Fudayl b. Süleymân en-Nuğmeyrî'yi İbn Hibbân *Sikât*'ta zikrederken İbn Maîn ve başkaları tenkit etmişlerdir.

Ali: "Benimle mi ya Resûlallah?" diye sordu. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet"* deyince Ali: "Ey Allah'ın Resûlü! İnsanların en bedbahtı ben miyim (ki bu başıma gelecek)?" dedi. Resûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Hayır. Fakat bu olay yaşandığında onu (Âişe'yi) güvende olacağı yere kadar geri götür"* buyurdu.

★ **Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.**[1]

١٢٠٢٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ لَمَّا أَتَتْ عَلَى الْحَوْأَبِ سَمِعَتْ نُبَاحَ الْكِلَابِ فَقَالَتْ مَا أَظُنُّنِي إِلاَّ رَاجِعَةً إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَنَا « أَيَّتُكُنَّ تَنْبَحُ عَلَيْهَا كِلَابُ الْحَوْأَبِ. فَقَالَ لَهَا الزُّبَيْرُ تَرْجِعِينَ عَسَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ يُصْلِحَ بِكِ بَيْنَ النَّاسِ.

رواه أحمد وأبو يعلى والبزار ورجال أحمد رجال الصحيح.

12025. Kays b. Ebî Hâzım'ın bildirdiğine göre (Cemel olayı öncesi) Hz. Âişe, Hav'eb suyu başında konaklayınca köpek havlamaları işitir ve "Sanırım geri döneceğim. Çünkü ben Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): «*Sizden hanginize Hav'eb köpekleri havlarsa....*» diye buyururken işittim" der. Zübeyr de kendisine: "Geri dön. Umulur ki Allah senin vesilenle insanlar arasında barış sağlar" der.

★ **Bunu Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.**[2]

١٢٠٢٦ – حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ بَحْرٍ ، قَالَ : نا أَبُو نُعَيْمٍ ، قَالَ : نا عِصَامُ بْنُ قُدَامَةَ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِنِسَائِهِ : " لَيْتَ شِعْرِي أَيَّتُكُنَّ صَاحِبَةُ الْجَمَلِ الأَدِيبِ تَخْرُجُ فَيَنْبَحُهَا كِلَابُ حَوْءَبٍ ، فَيُقْتَلُ عَنْ يَمِينِهَا وَعَنْ يَسَارِهَا قَتْلًا كَثِيرًا ثُمَّ تَنْجُو بَعْدَ مَا كَادَتْ .

رواه البزار ورجاله ثقات .

12026. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hanımlarına şöyle demiştir: *"Keşke bileydim, hanginiz o yüzü tüylü erkek devenin sırtında yola çıkacak. Sonra Hav'eb köpekleri kendisine havlayacak. Sağında ve solunda pek çok kimse öldürülürken ve kendisi de ölümle burun buruna gelmişken kurtulacak."*

★ **Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.**[1]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (6/393); Taberânî (995); Bezzâr (3272). Taberânî ve Bezzâr'ın rivayetlerinde "Arkadaşlarım arasında sadece benimle mi?" ifadesi geçmiştir.

[2] Ahmed b. Hanbel (6/52, 97); Ebû Ya'lâ (4868 benzeri); Bezzâr (3275 benzeri).

١٢٠٢٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ الْمَكِّيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ ، عَنْ صَدَقَةَ بْنِ الرَّبِيعِ ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : كُنَّا عِنْدَ بَيْتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي نَفَرٍ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ ، وَالأَنْصَارِ ، فَخَرَجَ عَلَيْنَا ، فَقَالَ : " أَلا أُخْبِرُكُمْ بِخِيَارِكُمْ ؟ " ، قَالُوا : بَلَى ، قَالَ : " خِيَارُكُمُ الْمُوفُونَ الْمُطَيَّبُونَ ، إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْخَفِيَّ التَّقِيَّ " ، قَالَ : وَمَرَّ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ، فَقَالَ : " الْحَقُّ مَعَ ذَا ، الْحَقُّ مَعَ ذَا ."

رواه أبو يعلى ورجاله ثقات.

12027. Ebû Saîd -el-Hudrî- anlatıyor: Muhacirler ve Ensar'dan bir grupla beraber Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) evinde idik. Derken Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Size en hayırlılarınızı söyleyeyim mi?"* buyurdu. Biz de: "Olur söyle" dedik. Bunun üzerine: *"Sizin en hayırlılarınız, anlaşmalarına bağlı kalan mutayyebûndur*[2]*. Kuşkusuz Allah taat ve ibadetini gizli yapan muttaki kişiyi sever"* buyurdu.

Sonra Ali b. Ebî Talib uğradı. (Ona işaretle) *"Haklı olan bu, haklı olan bu"* buyurdu.

★ **Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.**[3]

١٢٠٢٨ - حَدَّثَنَا أَبُو يُوسُفَ يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مُسْلِمٍ الرَّقَاشِيِّ ، عَنْ جَدِّهِ عَبْدِ الْمَلِكِ ، عَنْ أَبِي جِرْوٍ الْمَازِنِيِّ ، قَالَ : شَهِدْتُ عَلِيًّا ، وَالزُّبَيْرَ حِينَ تَوَاقَفَا ، فَقَالَ لَهُ عَلِيٌّ يَا زُبَيْرُ ، أُنْشِدُكَ اللَّهَ ، أَسَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " إِنَّكَ تُقَاتِلُ وَأَنْتَ ظَالِمٌ لِي ؟ " قَالَ : نَعَمْ ، وَلَمْ أَذْكُرْ إِلا فِي مَوْقِفِي هَذَا ، ثُمَّ انْصَرَفَ.

رواه أبو يعلى وفيه عبد الملك بن مسلم قال البخاري : لم يصح حديثه.

12028. Ebû Cirv el-Mâzinî anlatıyor: Hz. Ali ile Zübeyr'in (Cemel vakasında) karşı karşıya geldikleri o ana tanık oldum. O zaman Ali, Zübeyr'e: "Allah aşkına söyle. Sen Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi

---

[1] Bezzâr (3273, 3274). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin İbn Abbâs'dan yalnız bu senetle rivayet edildiğini biliyoruz."

[2] Mutayyebûn: Kaynakların bildirdiğine göre mutayyebûn (ellerini misk suyuna batıranlar) lakabı, şu beş Arap kabilesi için verilmiştir: Abdü Menâf'ın tamamı, Zühre, Esed b. Abdiluzzâ, Teym ve Hâris b. Fihr. Kendilerine "mutayyebûn" denmesi ise birbirleriyle anlaşma yaparken ellerini misk suyuna batırmış olmalarındandır (Mütercim) Bak. İbnü'l-Cevzî, *Garibü'l-Hadis* (2/47); Beyrut 1405/1985).

[3] Ebû Ya'lâ (1052). Ravilerinden Sadaka b. Rabî'yi yalnız İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir.

vesellem) «*Sen (Ali'ye karşı) haksız yere savaşacaksın*» buyururken işitmedin mi?" diye sordu. O da: "Evet, işittim. O sözü ancak şimdi burada hatırladım" dedi ve savaş meydanından ayrılıp gitti.

★ **Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülmelik b. Müslim hakkında Buhârî: "Hadisi sahih değildir" değerlendirmesini yapmıştır.[1]**

١٢٠٢٩ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنِ الْمِنْهَالِ ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، أَوْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّادٍ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : صَعِدَ الْمِنْبَرَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَخَطَبَ ، ثُمَّ قَامَ إِلَيْهِ الأَشْعَثُ ، فَقَالَ : غَلَبَتْنَا عَلَيْكَ هَذِهِ الْحُمَيْرَاءُ ، فَقَالَ : مَنْ يَعْذِرُنِي مِنْ هَؤُلاءِ الضَّيَاطِرَةِ ، يَتَخَلَّفُ أَحَدُهُمْ يَتَقَلَّبُ عَلَى حَشَايَاهُ ، وَهَؤُلاءِ يُهَجِّرُونَ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ، إِنْ طَرَدْتُهُمْ إِنِّي إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ، أَمَا وَاللَّهِ لَقَدْ سَمِعْتُهُ ، يَقُولُ : " لَيَضْرِبَنَّكُمْ عَلَى الدِّينِ عَوْدًا ، كَمَا ضَرَبْتُمُوهُمْ عَلَيْهِ بَدْءًا .

رواه أبو يعلى وفيه عباد بن عبد الله الأسدي وثقه ابن حبان وقال البخاري : فيه نظر.

12029. Abbâd b. Abdillah veya Abdullah b. Abbâd'ın bildirdiğine göre bir cuma Hz. Ali minbere çıkarak hutbe vermeye başladı. Sonra Eş'as kalkıp yakınına kadar giderek: "Şu Humeyrâ (Hz. Âişe ve taraftarları) bize baskın gelip senin yüzünü görmemizi engellediler" dedi. Bunun üzerine Hz. Ali şöyle hitap etti:

"Beni şu koca kıçlılardan kim kurtarır? Onlardan biri, işkembesi üzerinde sağa sola dönüp yatarken, (mescide) geç kalırken, bu insanlar erkenden Allah'ı zikre geliyorlar. Eğer ben onları (yanımdan) uzaklaştırırsam, gerçekten haksızlık yapmış olurum."

Sonra ekledi: Vallahi ben (Resûlullah'a) şöyle buyururken işittim: "*Sizler başta onları din uğruna nasıl dövmüşseniz, şimdi de biz sizi aynı şey uğruna döveceğiz.*"

★ **Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Abbâd b. Abdillah el-Esedî'yi İbn Hibbân güvenilir kabul ederken, Buhârî onun tartışmalı olduğunu belirtmiştir.[2]**

١٢٠٣٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ ، قَالَ : ثنا مُحَاضِرُ بْنُ الْمُوَرِّعِ ، قَالَ : ثنا الأَعْمَشُ ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ عَبَّادِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الأَسَدِيِّ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، " أَنَّهُ كَانَ مَعَهُ يَوْمَ

---

[1] Ebû Ya'lâ (666). Yine ravilerinden Ebû Cirv'den yalnızca Abdülmelik rivayette bulunmuş olup hakkında cerh ya da ta'dil varit olmamıştır. Abdullah b. Muhammed b. Abdilmelik ise zayıftır.

[2] Ebû Ya'lâ (399).

الْجُمُعَةِ زَيْدُ بْنُ صُوحَانَ ، وَهُوَ يَخْطُبُ عَلَى الْمِنْبَرِ مِنْ آجُرٍّ ، وَالْمَوَالِي حَوْلَهُ ، قَالَ : فَقَالَ رَجُلٌ ، فَتَكَلَّمَ بِكَلامٍ وَالْكَلامُ لا أَدْرِي مَا هُوَ ، فَغَضِبَ حَتَّى احْمَرَّ وَجْهُهُ ، قَالَ : فَسَكَتَ ، فَبَيْنَا نَحْنُ كَذَلِكَ ، إِذْ جَاءَ الأَشْعَثُ بْنُ قَيْسٍ يَتَخَطَّى النَّاسَ ، فَقَالَ : غَلَبَتْنَا عَلَى وَجْهِكَ هَذِهِ الْحَمْرَاءُ ، فَضَرَبَ زَيْدُ بْنُ صُوحَانَ عَلَى كَتِفِي ، وَقَالَ : إِنَّا لِلَّهِ , وَاللَّهِ لَتُبْدِيَنَّ الْعَرَبُ مَا كَانَتْ تَكْتُمُ , ثُمَّ قَالَ : مَنْ يَعْذِرُنِي مِنْ هَذِهِ الضَّيَاطِرَةِ يَنْقَلِبُ أَحَدُهُمْ عَلَى فِرَشِهِ ، وَيَغْدُو قَوْمٌ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ فَمَا تَأْمُرُنِي أَفَأَطْرُدُهُمْ فَأَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ ، ثُمَّ قَالَ : وَالَّذِي فَلَقَ الْحَبَّةَ وَبَرَأَ النَّسَمَةَ ، لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : لَيَضْرِبُنَّكُمْ عَنِ الدِّينِ عَوْدًا كَمَا ضَرَبْتُمُوهُمْ عَلَيْهِ بَدْءًا .

رواه البزار وفيه عباد بن عبد الله الأسدي وثقه ابن حبان وقال البخاري : فيه نظر وبقية رجاله رجال الصحيح.

12030. Abbâd b. Abdillah el-Esedî'nin, Ali b. Ebî Tâlib'den naklettiğine göre bir Cuma günü Zeyd b. Suvhân, Hz. Ali ile beraber namaz kıldı. Ali, kerpiç bir minber üzerinde hutbe irat ederken etrafını mevâli (Arap olmayan unsurlar) doldurdu. Derken bir adam kalkıp ne dediğini anlayamadığım bir şeyler söyledi. Ona öfkesini kustu öyle ki öfkesinden yanakları kıpkırmızı oldu. Tam bu sırada Eş'as b. Kays çıkageldi ve insanların omuzlarına basarak ilerledi. Sonra ona hitaben: «Bu Humeyrâ (Âişe ve taraftarları) bize baskın çıktılar, artık yüzünü bile göremiyoruz» diye çıkıştı. Bunu duyan Zeyd b. Suvhân dizime vurarak: «Hepimiz Allah'tan geldik (Yine ona döneceğiz) Vallahi, Araplar (Bedeviler) daha evvel içlerinde sakladıkları (düşünceleri)ni muhakkak açığa vuracaklardır» dedi.

Sonra Ali sözlerine şöyle devam etti: "Beni bu koca kıçlı adamlardan kim kurtacak? Onlardan biri yatağında sağa sola dönerek yatarken, bir topluluk erkenden Allah'ı zikre geliyor. Bana ne emredersin? Onları (yanımdan) uzaklaştırıp da zalimlerden mi olayım? Taneyi yaran, canlıyı yaratan (Allah)a yemin ederim ki ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Daha evvel sizin onları din uğruna dövdüğünüz gibi sonra onlar da sizi yine din sebebiyle döveceklerdir."*

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Abbâd b. Abdillah el-Esedî'yi İbn Hibbân güvenilir kabul ederken Buhârî tartışmalı olduğunu söylemiştir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

[1] Bezzâr (3271).

١٢٠٣١ - وَعَنْ مُحَمَّدِ بنْ إِبْرَاهِيمُ التَّيْمِيُّ أَنَّ فُلاناً دَخَلَ المَدِيْنَةَ حَاجاً فَأَتَاهُ النَّاسُ يُسَلِّمُونَ عَلَيْهِ فَدَخَلَ سَعْدُ فَسَلَّمَ فقَالَ : وَهَذا لَمْ يُعِنَّا عَلَى حَقِّنَا عَلَى بَاطِلِ غَيْرُنَا قَالَ : فَسَكَتَ عَنْهُ سَاعَةَ فَقَالَ : مَا لَكَ لاَ تَتَكَلَّمْ ؟ فَقَالَ : هَاجَتْ فِتْنَةَ وَظُلْمَةَ فَقَالَ لِبَعِيْرِي : إِخْ إِخْ فَأَنَخَتْ حَتَّى انْجَلَتْ فَقَالَ رَجُلُ : إِنِّي قَرَأْتُ كِتَابُ اللهِ مِنْ أَوَّلِهِ إِلَى آخِرِهِ فَلَمْ أَرَ فِيْهِ إِخْ إِخْ قَالَ : فَغَضَبَ سَعْدُ فَقَالَ : أَمَا إِذَ قُلْتَ ذَاكَ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُوَل اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ أَوْ الحَقُّ مَعَ عَلِيٌّ حَيْثُ كَانَ قَالَ : مَنْ سَمِعَ ذَلِكَ ؟ قَالَ : قَالَهُ فِي بَيْتِ أُمٌّ سَلَمَةَ قَالَ : فَأَرْسَلَ إِلَى أُمِّ سَلَمَةَ فَسَأَلَهَا فَقَالَتْ : قَدْ قَالَهُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِي فَقَالَ الرَّجُلُ لِسَعْدِ : مَا كُنْتَ عِنْدِي قَطْ أَلُومُ مِنْكَ الآنَ فَقَالَ : وَلِمَ ؟ قَالَ : لَوْ سَمِعْتُ هَذَا مِنَ النَّبِي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ أَزَلْ خَادِماً لِعَلِي حَتَّى أَمُوتُ

رواه البزار وفيه سعد بن شعيب و لم أعرفه وبقية رجاله رجال الصحيح.

12031. Muhammed b. İbrâhîm et-Teymî'nin bildirdiğine göre falan kimse hacı olarak Medine'ye girdi. Kendisine selam vermek için insanlar yanına geldi. Sa'd da yanına girerek selam verdikten sonra: "Bu, başkasının batıl davasına karşı bizim hak davamızda bize yardımcı olmadı" dedi. O kişi bir müddet suskun kaldı. Sa'd: "Niçin konuşmuyorsun?" deyince şu yanıtı verdi: "Fitne patlak verdi, her yanı zulmet (keşmekeşlik) sardı. Ben de «ıh ıh» diyerek devemi çöktürdüm ve devem, o zulmet kayboluncaya kadar da kalkmayacaktır."

Hemen bir adam: "Ben, Allah'ın Kitab'ını başından sonuna kadar okudum. Ama onda «ıh ıh» diye bir söz görmedim" dedi. Cevaba Sa'd da sinirlenerek: "Madem sen öyle diyorsun ben de sana şunu söyleyeyim ki: "Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) *«Ali her zaman hakkın yanında yer alır»* veya *«Hak her zaman Ali ile beraberdir»* buyururken işittim" dedi.

O zat: "Bunu senden başka kim işitti?" diye sordu. Sa'd: "Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bunu Ümmü Seleme'nin evinde söyledi" deyince hemen Ümmü Seleme'ye birini gönderip bunu kendisine sordurdu. Ümmü Seleme de: "Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bunu benim evimde söyledi" deyince adam Sa'd'a: "Seni şu an kınadığım gibi hiç kınamamışımdır" dedi. Sa'd: "Niçin?" deyince "Eğer ben bu sözü Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) işitmiş olsaydım, ölene kadar Ali'nin hizmetinde olurdum" dedi.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Sa'd b. Şuayb'ı tanımıyorum. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢٠٣٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْكُوفِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا أَبُو غَسَّانَ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ حُرَيْثٍ ، عَنْ طَارِقِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ ، قَالَ : بَيْنَمَا نَحْنُ حَوْلَ حُذَيْفَةَ ، إِذْ قَالَ : " كَيْفَ أَنْتُمْ وَقَدْ خَرَجَ أَهْلُ بَيْتِ نَبِيِّكُمْ فِي فِئَتَيْنِ يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ وُجُوهَ بَعْضٍ بِالسَّيْفِ ؟ ، فَقُلْنَا : يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ، وَإِنَّ ذَلِكَ لَكَائِنٌ ، قَالَ : أَيْ وَالَّذِي بَعَثَ مُحَمَّدًا بِالْحَقِّ إِنَّ ذَلِكَ لَكَائِنٌ ، فَقَالَ بَعْضُ أَصْحَابِهِ : يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ، فَكَيْفَ نَصْنَعُ إِنْ أَدْرَكْنَا ذَلِكَ الزَّمَانَ ؟ ، قَالَ : انْظُرُوا الْفِرْقَةَ الَّتِي تَدْعُو إِلَى أَمْرِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَالْزَمُوهَا فَإِنَّهَا عَلَى الْهُدَى .

رواه البزار ورجاله ثقات.

12032. Zeyd b. Vehb anlatıyor: Bizler etrafında oturmuş sohbet ederken Huzeyfe, birden şöyle söyledi: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) Ehl-i beyt'i iki fırka halinde meydana çıkıp kılıçla birbirlerinin boyunlarını vurdukları zaman sizin tavrınız ne olur?" Biz: "Ey Ebû Abdillah! Böyle bir şey olur mu?" dedik. Sonra yanındakilerden biri: "Ey Ebû Abdillah! Eğer o döneme yetişirsek nasıl davranalım?" diye sordu. O da: "Ali'nin emirliğine davet eden fırkayı araştırın ve ondan ayrılmayın. Zira o fırka doğru yoldadır" dedi.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.[2]

١٢٠٣٣ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْبَاقِي الأَذَنِيُّ ، ثنا أَبُو عُمَيْرِ بْنُ النَّحَّاسِ ، ثنا ضَمْرَةُ بْنُ رَبِيعَةَ ، عَنِ ابْنِ شَوْذَبٍ ، عَنْ مَطَرٍ الْوَرَّاقِ ، عَنْ زَهْدَمٍ الْجَرْمِيِّ ، قَالَ : كُنَّا فِي سَمَرِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فَقَالَ : إِنِّي مُحَدِّثُكُمْ بِحَدِيثٍ لَيْسَ بِسِرٍّ وَلا عَلانِيَةٍ : إِنَّهُ لَمَّا كَانَ مِنْ أَمْرِ هَذَا الرَّجُلِ مَا كَانَ يَعْنِي عُثْمَانَ ، قُلْتُ لِعَلِيٍّ : اعْتَزِلْ ، فَلَوْ كُنْتَ فِي جُحْرٍ طُلِبْتَ حَتَّى تُسْتَخْرَجَ ، فَعَصَانِي ، وَايْمُ اللَّهِ لَيَتَأَمَّرَنَّ عَلَيْكُمْ مُعَاوِيَةُ ، وَذَلِكَ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ : وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِوَلِيِّهِ سُلْطَانًا فَلا يُسْرِفْ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ، وَلَتَحْمِلَنَّكُمْ قُرَيْشٌ عَلَى سُنَّةِ فَارِسَ وَالرُّومِ ، وَلَيَتَمَنَّنَّ عَلَيْكُمُ النَّصَارَى وَالْيَهُودُ وَالْمَجُوسُ ، فَمَنْ أَخَذَ مِنْكُمْ يَوْمَئِذٍ بِمَا يَعْرِفُ نَجَا ، وَمَنْ تَرَكَ ، وَأَنْتُمْ تَارِكُونَ ، كُنْتُمْ كَقَرْنٍ مِنَ الْقُرُونِ فِيمَنْ هَلَكَ .

رواه الطبراني وفيه من لم أعرفهم .

[1] Bezzâr (3282).
[2] Bezzâr (3283).

12033. Zehdem el-Cermî anlatıyor: Bizler İbn Abbâs'ın akşam sohbetindeydik. Sohbette İbn Abbâs şöyle anlattı:

Ben size, ne gizli, ne de açık olan bir sözden bahsedeceğim. -Hz. Osmân'ı kastederek- Şu adamın başına gelen geldiğinde (öldürüldüğünde) Ali'ye dedim ki: "Sen (bu halifelik işinden) vazgeç. Zira sen yılanın deliğine bile girsen (insanlar biat için) seni bulup oradan çıkarırlar." Ama beni dinlemedi. Vallahi başınıza Muâviye emir olacaktır. Zira Yüce Allah buyuruyor ki: **"Haklı bir sebep olmadıkça, Allah'ın, öldürülmesini haram kıldığı cana kıymayın. Kim haksız yere öldürülürse, biz onun velisine yetki vermişizdir. Ancak o da** (kısas yoluyla) **öldürmede meşru ölçüleri aşmasın. Çünkü kendisine yardım edilmiştir."**[1] Kureyş sizi İranlılar ile Bizanslıların geleneklerine zorlayacak, başınıza Yahudileri, Hıristiyanları ve Mecusileri geçirecek. Kim o gün bildiğine göre davranırsa, kurtulur. Kim de terk ederse ki siz terk edeceksiniz, o zaman geçmişte helak olmuş kavimlerden bir kavim durumuna düşersiniz.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedinde tanımadığım raviler bulunmaktadır.

١٢٠٣٤ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَمْرٍو الْبَجَلِيُّ ، ثنا نُوحُ بْنُ دَرَّاجٍ ، عَنِ الأَجْلَحِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ عَلِيٍّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " لَمَّا بَلَغَ أَصْحَابَ عَلِيٍّ حِينَ سَارُوا إِلَى الْبَصْرَةِ أَنَّ أَهْلَ الْبَصْرَةِ قَدِ اجْتَمَعُوا لِطَلْحَةَ وَالزُّبَيْرِ شَقَّ عَلَيْهِمْ وَوَقَعَ فِي قُلُوبِهِمْ ، فَقَالَ عَلِيٌّ : وَالَّذِي لا إِلَهَ غَيْرُهُ لَيُظْهَرَنَّ عَلَى أَهْلِ الْبَصْرَةِ ، وَلَيُقْتَلَنَّ طَلْحَةُ وَالزُّبَيْرُ ، وَلَيَخْرُجَنَّ إِلَيْكُمْ مِنَ الْكُوفَةِ سِتَّةُ آلافٍ وَخَمْسُ مِائَةٍ وَخَمْسُونَ رَجُلا ، أَوْ خَمْسَةُ آلافٍ وَخَمْسُ مِائَةٍ وَخَمْسُونَ رَجُلا ، شَكَّ الأَجْلَحُ ، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : فَوَقَعَ ذَلِكَ فِي نَفْسِي ، فَلَمَّا أَتَى أَهْلُ الْكُوفَةِ خَرَجْتُ ، فَقُلْتُ : لأَنْظُرَنَّ ، فَإِنْ كَانَ كَمَا تَقُولُ فَهُوَ أَمْرٌ سَمِعَهُ ، وَإِلا فَهِيَ خَدِيعَةُ الْحَرْبِ ، فَلَقِيتُ رَجُلا مِنَ الْجَيْشِ فَسَأَلْتُهُ ، فَوَاللَّهِ مَا عَتَّمَ أَنْ قَالَ مَا قَالَ عَلِيٌّ ، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : وَهُوَ مِمَّا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُخْبِرُهُ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ.رواه الطبراني وفيه إسماعيل بن عمرو البجلي وهو ضعيف.

12034. İbn Abbâs anlatıyor: Hz. Ali taraftarları, Basra'ya doğru harekete geçip ilerledikleri zaman Basra halkının Talha ve Zübeyr'in etrafında birleştikleri haberini aldılar ve bundan endişeye kapılarak kalplerine kuşku düştü. Ali bu durumu fark edince onlara şöyle hitap etti: "Kendisinden başka tanrı bulunmayan (Allah)a yemin ederim ki,

---

[1] İsrâ Sur. 33.

Basra halkı muhakkak mağlup olacaktır. Talha ve Zübeyr öldürülecek ve size katılmak üzere 6550 veya 5550 kişi Kufe'den yola çıkacaktır - Bu sayıda ravi Eclah tereddüt etmiştir-"

İbn Abbâs ekledi: Kalbime kuşku düştü. (Ali) "Ey Kufe halkı!" diye hitap etti. Kufeliler geldiğinde ben de dışarı çıktım. Kendi kendime dedim ki: "Bakayım. Eğer dediği doğruysa, demek ki bu onun işittiği bir husustu. Değilse bu bir harp hilesiydi." Sonra orduya katılanlardan birine rastladım ve olayı kendisine sorduğumda hiç tereddütsüz Ali'nin verdiği sayıyı söyledi.

İbn Abbâs der ki: Bu, Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) önceden haber verdiği olaylardandı.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden İsmâîl b. Amr el-Becelî zayıftır.

١٢٠٣٥ - وَعَنْ قَيْسِ بنِ عِدِي قَالَ : سَمِعْتُ عَمْرُو بنْ ثَابِتْ يَوْمَ الْبَصْرَةَ يَقُولُ : أَحْلِفُ بِاللهِ لَيُهْزَمَنَّ الجَمْعُ وَلَيُوَلُّنَّ الدُّبُرْ فَقَالَ رَجُلُ مِنَ النَّخَعِ : أَعُوذُ بِاللهِ مِنْ شِرْكِ يَا أَبَا الْيَقْظَانَ أَنْ تَقُولُ مَا لاَ عِلْمَ لَكَ بِهِ قَالَ : لِأَنَا أَشَرَّ مِنْ جَمَلِ يَجُرُّ خُطَامُهُ بَيْنَ نَجْدِ وَتُهَامَةِ إِنْ كُنْتُ أَقُولُ مَا لاَ عِلْمَ لِي بِهِ .

رواه الطبراني وفيه عمرو بن ثابت البكري وهو متروك.

12035. Kays b. Adî anlatıyor: Basra (Cemel) hadisesinde Amr b. Sâbit'i şöyle derken işittim: "Allah adına yemin ederim ki topluluk (Basra ordusu) muhakkak hezimete uğrayacak ve arkasını dönüp kaçacaktır." Bunun üzerine Naha' kabilesinden bir adam: "Senin şerrinden Allah'a sığınırım ey Ebu'l-Yakazân! Sen kesin bilmediğin bir şey söylüyorsun" diyerek itiraz etti. O da: "Eğer ben kesin bilmediğim bir şeyi söylüyorsam, Necid ile Tihâme arasında yularını çekerek dolaşan erkek deveden daha kötü halde olayım" dedi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Amr b. Sâbit el-Bekrî metruktur.

١٢٠٣٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا مَلِيحُ بْنُ وَكِيعٍ ، ثنا أَبِي ، عَنِ الْمَسْعُودِيِّ ، عَنْ بِشْرِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ مُعَاوِيَةَ الْبَكَّائِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : كُنْتُ جَالِسًا مَعَ عَبْدِ اللهِ ، وَحُذَيْفَةَ ، فَمَرُّوا عَلَيْهِمَا بِامْرَأَةٍ وَرَجُلٍ عَلَى جَمَلٍ قَدْ خُولِفَ وُجُوهُهُمَا ، فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ : هَذَا الَّذِي كُنَّا نَتَحَدَّثُ عَنْهُ ، قَالَ : لا ، إِنَّ مَعَ ذَاكَ الْبَارِقَةَ .

رواه الطبراني وإسناده ضعيف.

12036. Yezîd b. Muâviye el-Bekkâî anlatıyor: Abdullah b. Mes'ûd ve Huzeyfe'nin yanında oturuyordum. (İnsanlar) bir erkek ile bir kadını tek bir deveye bindirmişler, yanlarından geçtiler. Erkek ile kadının yüzleri

ters tarafa doğru çevrilmişti. Onları bu şekilde görünce İbn Mes'ûd ve Huzeyfe'den biri diğerine: "Öteden beri üzerinde konuşup durduğumuz olay bu mudur?" diye sordu. Diğeri de: "Hayır. O olayda parlak kılıçlar konuşacaktır" dedi.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedi zayıftır.

١٢٠٣٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سَمِينَةَ ، ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، ثنا أَبو السَّوَّارِ ، ثنا عُمَيْرُ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَ : كُنَّا جُلُوسًا مَعَ ابْنِ مَسْعُودٍ . ، وَأَبو مُوسَى عِنْدَهُ ، وَأَخَذَ الْوَالِي رَجُلا فَضَرَبَهُ وَحَمَلَهُ عَلَى جَمَلٍ ، فَجَعَلَ النَّاسُ يَقُولُونَ : الْجَمَلَ الْجَمَلَ ، فَقَالَ رَجُلٌ : يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، هَذَا الْجَمَلُ الَّذِي كُنَّا نَسْمَعُ ، قَالَ : فَأَيْنَ الْبَارِقَةُ ؟. رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح.

12037. Umeyr b. Saîd anlatıyor: İbn Mes'ûd ve Ebû Mûsa ile birlikte oturuyorduk. Vali bir adamı yakalayıp sopa attırdı. Sonra bir devenin üzerine bindirdi. Bunu gören halk: "İşte o deve, işte o deve (Cemel)" diye bağırmaya başladılar. Bunun üzerine bir adam: "Ey Ebû Abdirrahman! Bu, bizim hakkında çok şey dinlediğimiz (gerçekleşmesi beklenen) deve midir?" diye sordu. O da: "Ya parlak kılıçlar nerede?" dedi.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢٠٣٨ - وَعَنْ سَعِيْدِ بنِ كُوزٍ قَالَ : كُنْتُ مَعَ مَوْلايَ يَوْمَ الجَمَلِ فَأَقْبَلَ فَارِسٌ فَقَالَ : يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِيْنَ فَقَالَتْ عَائِشَةُ : سَلُوهُ مَنْ هُوَ ؟ قِيْلَ : مَنْ أَنْتَ ؟ قَالَ : أَنَا عَمَّارُ بْنُ يَاسِرْ قَالَتْ : قُولُوا لَهُ : مَا تُرِيدُ ؟ قَالَ : أَنْشُدُكَ بِاللهِ الَّذِي أَنْزَلَ الكِتَابَ عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِكَ أَتَعْلَمِيْنَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَعَلَ عَلِياً وَصِيًّا عَلَى أَهْلِهِ وَفِي أَهْلِهِ ؟ قَالَتْ : اَللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ : فَمَا لَكِ ؟ قَالَتْ : أَطْلُبُ بِدَمِ عُثْمَانَ أَمِيْرُ الْمُؤْمِنِيْنَ . قَالَ : فَتَكَلَّمَ ثُمَّ جَاءَ فَوَارِس أَرْبَعَة فَهَتَفَ بِهِمْ رَجُلٌ مِنْهُمْ . قَالَ : تَقُولُ عَائِشَةُ : ابْنَ أَبِي طَالِبْ وَربِّ الكَعْبَة سَلُوهُ مَنْ هُوَ ؟ مَا يُرِيْدُ ؟ قَالُوا : مَنْ أَنْتَ ؟ قَالَ : أَنَا عَلِي بنْ أَبِي طَالِبْ قَالَتْ : سَلُوهُ : مَا يُرِيْدُ ؟ قَالُوا : ما تُرِيْدُ ؟ قَالَ : أَنْشُدُكَ بِاللهِ الَّذِي أَنْزَلَ الكِتَابَ عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِكَ أَتَعْلَمِيْنَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَعَلَنِي وَصِياً عَلَى أَهْلِهِ وَفِي أَهْلِهِ ؟ قَالَتْ : اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ : فَمَا لَكِ ؟ قَالَتْ : أَطْلُبُ بِدَمِ أَمِيْرُ الْمُؤْمِنِيْنَ عُثْمَانَ . قَالَ

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10504).

: أَرِنِي قَتَلَةَ عُثْمَانَ . ثُمَّ انْصَرفَ وَالتَّحَمَ القِتَالَ قَالَ : فَرَأَيْتُ هِلالَ بْنَ وَكِيْعٍ رَأْسَ بَنِي تَمِيْمٍ مَعَهُ غُلامٌ لَهُ حَبَشِي مِثْلَ الجَانَ وَهُوَ يُقَاتِلُ بَيْنَ يَدَي عَائِشَةَ وَهُوَ يَقُولُ:

أَضْرِبُهُمْ بِذِكْرِ القِطَاطَ   إِذْ فِرْعَوْنَ وَأَبو حَمَاطَ

وَنَكُبُّ النَّاسَ عَنِ الصِّرَاطَ

فَحَانَتْ مِنِّي التِّفَاتَةَ فَإِذَا هُوَ قَدْ شَدَخَ وَغُلامُهُ.

رواه الطبراني . وسعيد بن كوز وأسباط بن عمرو الراوي عنه لم أعرفهما وبقية رجاله ثقات.

12038. Saîd b. Kûz anlatıyor: Ben Cemel olayında mevlam (efendim) ile beraberdim. Derken bir atlı çıka geldi ve (Âişe'ye): "Ey müminlerin anası!" diye seslendi. Âişe: "Sorun bakalım kimmiş?" dedi. "Sen kimsin?" diye soruldu. "Ben Ammâr b. Yâsir'im "deyince Âişe: "Sorun bakalım ne istiyor muş?" dedi. O da: "Kitab'ı Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) senin evinde indiren Allah aşkına söyle. Sen Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ali'yi, kendi ehli üzerinde ve ehli arasında vasi tayin ettiğini biliyor musun?" diye sordu. Âişe: "Allah şahidim olsun ki evet" deyince Ammâr: "Öyleyse derdin (bu karşı çıkışın) nedir?" dedi. Âişe de: "Ben müminlerin emiri Osmân'ın kanı peşindeyim" dedi. Ammâr bu şekilde konuşurken dört atlı daha çıkageldi. Sonra içlerinden biri onlara seslendi.

Âişe: "Kâbe'nin rabbi adına yemin ederim ki bu İbn Ebî Tâlib'dir. Sorun bakalım kimmiş? Ne istiyor muş?" dedi. "Sen kimsin?" diye sorduklarında "Ben Ali b. Ebî Tâlib'im" dedi. Âişe: "Sorun bakalım ne istiyor muş?" dedi. "Ne istiyorsun?" diye sordular. O da: "Kitab'ı Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) senin evinde indiren Allah aşkına söyle. Sen Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) beni kendi ehli üzerinde ve ehli arasında vasi tayin ettiğini biliyor musun?" diye sordu. Âişe: "Allah şahidim olsun ki evet" deyince Ali: "Öyleyse derdin nedir?" dedi. Âişe de: "Ben müminlerin emiri Osmân'ın kanı peşindeyim" dedi. Bunun üzerine Ali: "Öyleyse bana Osmân'ın katillerini göster" dedi ve oradan ayrıldı. Sonra savaş kızıştı.

Temîm oğullarının başı/lideri Hilâl b. Vekî'yi gördüm. Onunla birlikte bir de Habeşli uşağı/kölesi vardı ki cin/yılan gibiydi. Hilâl, Âişe'nin önünde savaşıyor, bir taraftan da şu beyitleri okuyordu:

Erkek kedi gibi indir onlara darbeni

Zira Avn ve Ebû Himât kaçtılar

İnsanlar doğru yoldan çıktılar.

Sonra dönüp baktığımda hem kendisi, hem de uşağı vurulmuştu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup Saîd b. Kûz ve ravisi Esbât b. Amr'ı tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdir.

١٢٠٣٩ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو رَبِيعَةَ فَهْدُ بْنُ عَوْفٍ ، ثنا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ ، قَالَ : لَمَّا كَانَ يَوْمُ الْجَمَلِ رَأَى عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ الرُّءُوسَ تَنْدُرُ ، فَأَخَذَ بِيَدِ الْحَسَنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَوَضَعَهَا عَلَى بَطْنِهِ ، ثُمَّ قَالَ : أَيْ بُنَيَّ ، أَيُّ خَيْرٍ بَعْدَ هَذَا ؟.

رواه الطبراني وفيه فهد بن عوف وهو كذاب.

12039. Ebû Bekre anlatıyor: Cemel vakasında Hz. Ali, kellelerin etrafta uçuştuğunu görünce hemen Hasan'ın elinden tutup onu kucağına aldı. Sonra: "Evladım! Bu yaşananlardan sonra ne iyilik kalır ki!" dedi.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Fehd b. Avf hadis uydurucusudur.[1]

١٢٠٤٠ – وعَن مُحَمَّدْ بنْ قَيْسٍ قَالَ : ذَكَرَ لِعَائِشَةَ يَوْمَ الجَمَلِ قَالَتْ : وَالنَّاسُ يَقُولُونَ : يَوْمَ الجَمَلْ ؟ قَالُوا : نَعَمْ قَالَتْ : وَدِدتُ أَنِّي كُنْتُ جَلَسْتُ كَمَا جَلَسَ أَصْحَابِي وَكَانَ أَحَبُّ إِلَيَّ أَنْ أَكُونَ وُلِدْتُ مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِضْعَ عَشَرَةَ كُلُّهُمْ مِثْلَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الحَارِثِ بنْ هِشَامٍ وَمِثْلَ عَبْدُ اللهِ بنْ الزُّبَيْرِ.

رواه الطبراني وفيه أبو معشر نجيح وهو ضعيف يكتب حديثه وبقية رجاله ثقات.

12040. Muhammed b. Kays anlatıyor: Bir gün Hz. Âişe'ye Cemel vakası hatırlatıldı. Âişe: "Halk o günü Cemel (deve) vakası diye mi anlatıyorlar?" diye sordu. "Evet" dediler. Bunun üzerine şöyle dedi: "Keşke arkadaşlarımın evinde oturduğu gibi ben de (evimde) otursaydım. Bunu, Allah'ın Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) her biri Abdurrahman b. el-Hâris b. Hişâm ve Abdullah b. ez-Zübeyr gibi 15-20 çocuk doğurmaya yeğlerdim."

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Ma'şer Nuceyh zayıf olmakla beraber hadisleri yazılır. Diğer ravileri ise güvenilirdir.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (242).

(بَابُ فِيمَا كَانَ بَيْنَهُمْ يَوْمَ صِفِّينَ)

Sıffin Savaşı

١٢٠٤١ – حدثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا عَارِمٌ أَبو النُّعْمَانِ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ مُجَالِدٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، قَالَ : لَمَّا خَرَجَ عَلِيٌّ إِلَى صِفِّينَ اسْتَخْلَفَ أَبَا مَسْعُودٍ عَلَى الْكُوفَةِ ، وَكَانَ رِجَالٌ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ اسْتَخَفُّوا عَلِيًّا ، فَلَمَّا خَرَجَ ظَهَرُوا وَكَانَ نَاسٌ يَأْتُونَ أَبَا مَسْعُودٍ فَيَقُولُونَ : قَدْ وَاللَّهِ أَهْلَكَ اللَّهُ أَعْدَاءَهُ وَأَظْفَرَ الْمُؤْمِنِينَ ، فَيَقُولُ أَبُو مَسْعُودٍ : إِنِّي وَاللَّهِ مَا أَعُدُّهُ ظَفَرًا ، وَلا عَافِيَةً أَنْ تَظْهَرَ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ عَلَى الأُخْرَى ، قَالُوا : فَمَهْ ؟ قَالَ : يَكُونُ بَيْنَ الْقَوْمِ صُلْحٌ ، فَلَمَّا قَدِمَ عَلِيٌّ ذَكَرُوا ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ عَلِيٌّ : اعْتَزِلْ عَمَلَنَا ، قَالَ : وَذَاكَ مَهْ ؟ قَالَ : إِنَّا وَجَدْنَاكَ لا تَعْقِلُ عَقْلَةً ، قَالَ : أَمَّا أَنَا فَقَدْ بَقِيَ مِنْ عَقْلِي مَا أَعْلَمُ أَنَّ الآخَرَ شَرٌّ.

رواه الطبراني وفيه مجالد بن سعيد وثقه النسائي وضعفه جماعة وبقية رجاله رجال الصحيح.

12041. Âmir eş-Şa'bî anlatıyor: Hz. Ali, Sıffîn'e çıkarken Kûfe'de kendi yerine (vekil olarak) Ebû Mes'ûd'u bıraktı. Kufe halkından bazı kimseler Ali'den gizlenmişlerdi. O sefere çıkınca, meydana çıktılar. Bazı insanlar Ebû Mes'ûd'un yanına gidip: "Vallahi, Allah Ali'nin düşmanlarını yok edip inananlara zafer verdi" diyorlardı. Ebû Mes'ûd ise: "-Vallahi- Ben bu iki gruptan birinin diğerine üstün gelmesini ne bir zafer, ne de esenlik olarak değerlendiriyorum" dedi. "Neden?" diye sorduklarında ise: "İnsanlar arasında sulh/barış olacaktır" dedi. Sonra Ali gelince bunu ona anlattılar. Ali de: "Sen bizim hizmetimizden el çek" diyerek onu azletti. Ebû Mes'ûd: "Bu nedendir?" diye sordu. Ali: "Sende hiç akıl kalmadığını görüyoruz" deyince Ebû Mes'ûd: "Fakat bende, her gelen dönemin (bir öncesinden) daha kötü olacağını anlayacak kadar akıl kaldı" diye cevap verdi.

★ **Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Mücâlid b. Saîd'i Nesâî güvenilir kabul ederken bir grup kendisini zayıf olarak değerlendirmiştir. Kalan raviler ise *Sahîh*'in ravileridirler.**[1]

١٢٠٤٢ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ ، قَالَ : نا فِطْرُ بْنُ خَلِيفَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ حَكِيمَ بْنَ جُبَيْرٍ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ عَلْقَمَةَ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، يَقُولُ : أُمِرْتُ بِقِتَالِ النَّاكِثِينَ ، وَالْقَاسِطِينَ ، وَالْمَارِقِينَ .

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/195). Senedinde kopukluk vardır.

12042. Hz. Ali der ki: Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bana ahdi bozanlarla, zalimlerle[1] ve isyancılarla[2] savaşmamı vasiyet etti.[3]

١٢٠٤٣ - وفي رواية : أُمِرْتُ بِقِتَالِ النَّاكِثِينَ فذكره.

رواه البزار والطبراني في الأوسط وأحد إسنادي البزار رجاله رجال الصحيح غير الربيع بن سعيد ووثقه ابن حبان.

12043. Diğer bir rivayette ise "ahdi bozanlarla... savaşmamı emretti" ifadesi geçmiştir.

★ Bunu Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Bezzâr'ın isnâdlarından birinin ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler. Bundan sadece Rabî b. Saîd müstesnadır. Fakat onu da İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir.[4]

١٢٠٤٤ - حَدَّثَنَا هَيْثَمٌ ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ الْمُحَارِبِيُّ ، ثَنَا الْوَلِيدُ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحَارِثِيِّ ، عَنْ مُسْلِمٍ الْمُلَائِيِّ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " أُمِرَ عَلِيٌّ بِقِتَالِ النَّاكِثِينَ ، وَالْقَاسِطِينَ ، وَالْمَارِقِينَ .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه مسلم بن كيسان الملائي وهو ضعيف.

12044. Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Hz. Ali, ahdi bozanlar, zalimler ve isyancılara karşı savaşmakla emrolundu."

★ Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Müslim b. Keysân el-Mülâî zayıftır.[5]

١٢٠٤٥ - وعن أبي سعيد عقيصاء قال : سمعت عمارا ونحن نريد صفين يقول : قَالَ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " أَمَرَنِي بِقِتَالِ ثَلَاثَةٍ النَّاكِثِينَ ، وَالْقَاسِطِينَ ، وَالْمَارِقِينَ .

رواه الطبراني وأبو سعيد متروك . ورواه أبو يعلى بإسناد ضعيف.

12045. Ebû Saîd Ukaysâ anlatıyor: Biz Sıffîn'e doğru yol alırken Ammâr'ın şöyle dediğini işittim:

"Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bana ahdi bozanlar, zalimler ve isyancılara karşı savaşmamı emretti."

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Saîd metruktur.[1]

---

[1] Burada Sıffin savaşına katılanlar kastedilmektedir.
[2] Burada Hariciler kastedilmektedir.
[3] Ayrıca bak. Bezzâr (3269); Ebû Ya'lâ (519).
[4] Bezzâr (3270).
[5] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10054).

Aynı hadisi Ebû Ya'lâ da zayıf bir isnâdla rivayet etmiştir.

١٢٠٤٦ - حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ يَعْقُوبَ ، قَالَ : نا السَّيِّدُ بْنُ عِيسَى ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ ، قَالَ : قَالَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : " انْفِرُوا بِنَا إِلَى بَقِيَّةِ الأَحْزَابِ ، انْفِرُوا بِنَا إِلَى مَا قَالَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ ، إنا نقول : صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ ، وَيَقُولُونَ : كَذَبَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ .

رواه البزار بإسنادين في أحدهما يونس بن أرقم وهو لين وفي الآخر : السيد بن عيسى قال الأزدي : ليس بذاك وبقية رجالهما ثقات.

12046. Kays b. Ebî Hâzım'ın bildirdiğine göre Hz. Ali şöyle hitap etmiştir:

"Düşman ordularından geriye kalanı üzerine yürüyün. Bizi Allah ve Resûlü'nün bildirdikleri (zafere) götürün. Biz: «Allah ve Resûlü doğru söylemiştir» derken, onlar «Allah ve Resûlü yalan söylemiştir» diyorlar.

★ Bunu Bezzâr iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlardan birinde ismi geçen Yûnus b. Erkam gevşek, diğerinde yer alan Seyyid b. İsa hakkında da Ezdî "O kadar sağlam değildir" değerlendirmesini yapmıştır.

١٢٠٤٧ - وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ العَاصِ قَالَ : أَتَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُمَّ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو ذَاتَ يَوْمٍ وَكَانَتْ امْرَأَةً تَلْطُفُ بِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : " كَيْفَ أَنْتِ يَا أُمَّ عَبْدِ اللهِ ؟ " . قَالَتْ : بِخَيْرٍ بِأَبِي أَنْتَ يَا رَسُولَ اللهِ وَأُمِّي فَكَيْفَ أَنْتَ ؟ قَالَ : " بِخَيْرٍ " . قَالَتْ : عَبْدُ اللهِ رَجُلٌ قَدْ تَخَلَّى مِنَ الدُّنْيَا قَالَ : " وَكَيْفَ ؟ " . قَالَتْ : حَرَّمَ النَّوْمَ فَلاَ يَنَامُ وَلاَ يَفْطُرُ وَلاَ يَطْعَمُ اللَّحْمَ وَلاَ يُؤَدِّي إِلَى أَهْلِهِ حَقَّهُمْ قَالَ : " فَأَيْنَ هُوَ ؟ " . قَالَتْ : خَرَجَ وَيُوشِكُ قَالَ : " فَإِذَا رجعَ فَاحْبِسِيهِ " . قَالَتْ : فَخَرَجَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَاءَ عَبْدُ اللهِ فَأَوْشَكَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّجْعَةَ وَقَالَ : " يَا عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو مَا هَذَا الَّذِي بَلَغَنِي عَنْكَ ؟ " . قَالَ : وَ مَاذَا يَا رَسُولَ اللهِ ؟ قَالَ : بَلَغَنِي أَنَّكَ لاَ تَنَامُ وَلاَ تَفْطُرُ . قَالَ: أَرَدْتُ بِذَلِكَ الأَمْنَ مِنَ يَوْمَ الفَزَعِ الأَكْبَرْ . قَالَ " وَبَلَغَنِي أَنَّكَ لاَ تُطْعِمُ الَّحْمَ . قَالَ : أَرَدْتُ بِذَلِكَ طَعَاماً خَيْرًا مِنْهُ فِي الجَنَّةَ قَالَ : " وَبَلَغَنِي أَنَّكَ لاَ تُؤَدِّيَ إِلَى أَهْلِكَ حَقَّهُمْ " . قَالَ : أَرَدْتُ بِذَلِكَ نِسَاءُ هُنَّ خَيْرٌ مِنْهَا فِي الجَنَّةِ . قَالَ : " يَا عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو إِنَّ لَكَ فِي رَسُولِ اللهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فَرَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ يَصُومُ وَيَفْطُرُ وَيَنَامُ وَيَقُومُ وَيَأْكُلُ اللَّحْمَ وَيُؤَدِّيَ إِلَى أَهْلِهِ حَقَّهُمْ . يَا عَبْدَ اللهِ إِنَّ للهِ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَيْكَ حَقًا

[1] Ebû Ya'lâ (1623).

وَإِنَّ لِبَدَنِكَ عَلَيْكَ حَقًّا وَإِنَّ لأَهْلِكَ عَلَيْكَ حَقًّا " . قَالَ : يَا رَسُولَ اللهِ تَأْمُرُنِي أَنْ أَصُومَ خَمْسَةَ أَيَّامٍ وَأُفْطِرُ يَوْماً ؟ قَالَ : لاَ . قَالَ : فَأَصُومُ أَرْبَعَةَ أَيَّامٍ وَأُفْطِرُ يَوْماً ؟ قَالَ : " لاَ " . قَالَ : فَأَصُومُ ثَلاَثَةَ أَيَّامٍ وَأُفْطِرُ يَوْمًا ؟ قَالَ : لاَ. قَالَ : فَأَصُومُ يَوْمَيْنِ وَأُفْطِرُ يَوْماً ؟ قَالَ : " لاَ " . قَالَ : أَفَأَصُومُ يَوْماً وَأُفْطِرُ يَوْمًا ؟ قَالَ : " ذَلِكَ صُومُ أَخِي دَاوُدَ يَا عَبْدَ اللهِ بْنِ عَمْرُو وَكَيْفَ بِكَ إِذَا بَقِيتَ فِي حُثَالَةٍ مِنَ النَّاسِ قَدْ مَرِجَتْ عُهُودَهُمْ وَمَوَاثِيقُهُمْ وَكَانُوا هَكَذَا " . وَخَالَفَ بَيْنَ أَصَابِعَهُ . قَالَ : فَمَا تَأْمُرُنِي ؟ قَالَ : " تَأْخُذُ بِمَا تَعْرِفُ وَتَدَعُ مَا تُنْكِرُ وَتَعْمَلُ لِخَاصَّةِ نَفْسِكَ وَتَدَعُ النَّاسُ وَعَوَامُ أُمُورِهِمْ " . ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِهِ وَأَقْبَلَ يَمْشِي بِهِ حَتَّى وَضَعَ يَدَهُ فِي يَدِ أَبِيهِ قَالَ : أَطِعْ أَبَاكَ . فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ صِفِّيْنَ قَالَ لَهُ أَبُوهُ : يَا عَبْدَ اللهِ اخْرُجْ فَقَاتِلْ فَقَالَ : يَا أَبَتَاهُ تَأْمُرُنِي أَنْ أَخْرُجَ فَأُقَاتِلَ وَقَدْ سَمِعْتُ مَا سَمِعْتَ يَوْمَ يَعْهَدُ إِلَي رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا يَعْهَدُ ؟ قَالَ : أَنْشُدُكَ اللهَ يَا عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرُو أَلَمْ يَكُنْ آخَرَ مَا عَهِدَ إِلَيْكَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَخَذَ بِيَدِكَ فَوَضَعَهَا فِي يَدِي ثُمَّ قَالَ : " أَطِعْ أَبَاكَ ؟ " . قَالَ : بَلَى قَالَ : فَإِنِّي أَعْزَمُ أَنْ تَخْرُجَ فَتُقَاتِلُ . فَخَرَجَ مُتَقَلِّدًا بِسَيْفٍ فَلَمَّا انْكَشَفَتْ الحَرْبُ أَنْشَأَ عَمْرُو بْنُ العَاصْ يَقُولُ :

شَبَّتِ الحَرْبُ فَأَعْدَدْتُ لَهَا مُقْرَعُ الحَارِكِ مَرْوِيَّ الثَّبَجْ
يَصِلُ الشَّدَّ بِشَدٍّ وَإِذَا وَثَبَ الخَبْلَ مِنَ الشَّدِّ مِعَجْ
جِرْشَعُ أَعْضَمُهُ جِفْرَتُهُ فَإِذَا ابْتَلَّ مِنَ المَاءِ حَدَجْ .

وَأَنْشَأَ عَبْدُ اللهِ بْنِ عَمْرُو يَقُولُ :

وَلَوْ شَهِدَتْ حَمْلُ مَقَامِي وَمَشْهَدِي بِصِفِّيْنَ يَوْمًا شَابَ مِنْهَا الذَّوَائِبُ
عَشِيَّةَ جَا أَهْلُ العِرَاقِ كَأَنَّهُمْ سَحَابُ رَبِيعٍ رَفَعَتْهُ الجَنَائِبُ
وَجِئْنَاهُمْ نُرْدِى كَأَنَّ صُفُوفَنَا مِنَ البَحْرِ مَوْجُ مَدُّهُ مُتَرَاكِبُ
إِذَا قُلْتَ قَدْ وَلَّوْا سِرَاعًا بَدَتْ لَنَا كَتَائِبُ مِنْهُمْ وَارْجَحَنَّتْ كَتَائِبُ
فَدَارَتْ رِحَانَا وَاسْتَدَارَتْ رِحَاهُمْ سَرَاةُ النَّهَارِ مَا تَوَلَّى المَنَاكِبُ

فَقَالُوا : لَنَا إِنَّا نَرَى أَنْ تُبَايِعُوا عَلِيًّا فَقُلْنَا : لاَ نَرَى أَنْ تُضَارِبُوا.

قلت : في الصحيح بعض أوله رواه الطبراني من رواية عبد الملك بن قدامة الجمحي عن عمرو بن شعيب وعبد الملك وثقه ابن معين وغيره وضعفه أبو حاتم وغيره.

12047. Abdullah b. Amr b. el-Âs anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün Abdullah b. Amr'ın annesinin yanına geldi. Abdullah'ın annesi Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) karşı çok saygı gösteren bir kadındı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *"Nasılsın ey Ümmü Abdillah?"* diye sordu. O da: "İyiyim. Anam babam sana feda olsun ey Allah'ın Resûlü. Sen nasılsın?" dedi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"İyiyim"* diye cevap verdi. Sonra Abdullah'ın annesi: "Abdullah dünyadan tamamen elini eteğini çekti" dedi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) *"Nasıl yani?"* diye sorunca şöyle anlattı: "Kendisine uykuyu haram kıldı, hiç uyumuyor. Oruçsuz gün geçirmiyor. Et yemiyor. Ailesinin hakkını vermiyor." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O şimdi nerede?"* diye sordu. Annesi: "Dışarı çıktı. Birazdan gelir" deyince Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) *"Dönünce onu beklet"* buyurdu.

Sonra Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) çıkıp gitti. Ardında Abdullah geldi. Biraz sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de dönüp geldi ve *"Abdullah b. Amr! Senin hakkında duyduğum bu haberler de neyin nesidir?"* diye sordu. Abdullah: "Nedir onlar ya Resûlallah?" deyince Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Duydum ki sen ne uyur, ne de oruçsuz gün geçirmezmişsin"* buyurdu. Abdullah: "Ben bununla büyük dehşet gününün korkusundan emin olmak istedim" dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yine duydum ki sen et de yemezmişsin?"* buyurdu. Abdullah: "Ben bununla cennette daha iyi bir yiyecek elde etmek istedim" dedi

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yine duydum ki sen ailenin hakkını da vermiyormuşsun?"* buyurdu. Abdullah: "Ben bununla cennette onlardan daha hayırlı kadınlar elde etmek istedim" dedi.

Sonra Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bak Abdullah b. Amr! Senin için Allah'ın Resûlü iyi bir örnektir. Allah'ın Resûlü bazen oruç tutar, bazen tutmaz. Hem uyur, hem ibadet eder. Ayrıca et de yer ve ailesinin hakkını da öder. Ey Abdullah! Kuşkusuz Yüce Allah'ın senin üzerinde hakkı vardır. Bedeninin senin üzerinde hakkı vardır. Ailenin senin üzerinde hakkı vardır."*

Abdullah: "Ey Allah'ın Resûlü! Beş gün oruç tutup bir gün tutmamı tavsiye eder misin?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır"*

buyurdu. Abdullah: "Dört gün oruç tutup bir gün tutmamamı tavsiye eder misin?" diye sordu. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yine *"Hayır"* buyurdu. Abdullah: "Peki, üç gün oruç tutup bir gün tutmamamı tavsiye eder misin?" diye sordu. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Hayır"* buyurdu. Abdullah: "Peki, iki gün oruç tutup bir gün tutmamamı tavsiye eder misin?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine *"Hayır"* buyurdu. Son olarak Abdullah: "O zaman bir gün oruç tutayım bir gün tutmayayım?" deyince Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: ***"Bu, kardeşim Dâvud'un orucudur. Ey Abdullah b. Amr! İnsanlar aralarındaki ahitleri ve anlaşmaları bozarak şu şekilde birbirlerine girdiklerinde şayet sen halkın en alçakları arasında kalırsan ne yaparsın?"*** diye sordu. Bunu derken de parmaklarını birbirine geçirdi. Abdullah: "Peki, bana ne emredersin?" diye sordu.

Allah'ın Resûlü de (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Bildiğine göre hareket et, bilmediğinden uzak dur. Özellikle kendin için çalış, insanları kendi işleriyle baş başa bırak"*** buyurdu.

Sonra Abdullah'ın elinden tutup onunla birlikte yürüdü, tâ ki elini getirip babasının elinin içine koyarak *"Babanı dinle!"* buyurdu.

Daha sonraları Sıffîn günü babası (Amr b. el-Âs), Abdullah'a: "Abdullah! Çık, savaş!" dedi. Abdullah: "Babacığım, sen bana çıkıp savaşmamı mı emrediyorsun? Halbuki o gün ben Allah'ın Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) bir takım tavsiyeler dinlemiştim" diyerek itiraz edince babası: "Allah aşkına söyle, Abdullah b. Amr! Son olarak Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) senin elinden tutup benim elime koyarak sana *«Babanı dinle!»* diye tavsiye etmemiş miydi?" dedi. Abdullah: "Doğru" deyince babası: "Ben senin çıkıp savaşman için ısrar ediyorum" dedi. O da bir kılıç kuşanıp yola çıktı. Savaş bitince Amr b. el-Âs şu şiiri okudu:

Savaş patlak verdi ve ben onun için başı dik, sırtı bek bir aygır hazırladım,

Öyle aygır ki aralıksız hamle üzerine hamle gerçekleştirir,

Doludizgin boşanınca da, tozu dumana katar,

Göğsü kocaman, böğürleri tıkız ve dolgundur.

Karnı daha da iridir.

Terden sırılsıklam olunca da,

Kulaklarını diker, etrafı yoklar.

Abdullah b. Amr da şu şiiri okumaya başladı:

Cemel (deve)[1] *bir de benim Sıffîn'deki makamımı ve yerimi göreydi.*

O öyle bir gündü ki şiddetinden şaçlara kır düştü.

Akşamüzeri Iraklılar, âdeta güney rüzgârlarının kaldırdığı bahar bulutları gibi kesif bir orduyla geldi.

Biz de onları atlarımızı, tırnaklarıyla yerleri kazırcasına sürerek karşıladık.

Saflarımız, kat kat göklere uzanan deniz dalgaları gibiydi.

Sen: "Artık arkalarını dönüp hızla kaçtılar" dediğinde, biz karşımızda onlardan birlikler gördük,

Ve o birlikler bütün ağırlığıyla (üzerimize) hamle yaptılar.

Bizler de onlar da bütün şiddetimizle savaşa tutuştuk.

Gün ortasına gelindiğinde bile hâlâ kimse arkasını dönüp kaçmamıştı.

Sonra bize dediler ki: "Bizler, sizin Ali'ye biat etmenizi istiyoruz"

Biz de onlara: "Bilakis, biz sizinle çarpışmayı düşünüyoruz"[2] *diye karşılık verdik*

★ Ben derim ki: Rivayetin bir kısmı *Sahîh*'de geçmiştir.

Bu şekliyle ise Taberânî, Abdülmelik b. Kudâme el-Cümehî kanalıyla Amr b. Şuayb'dan rivayet etmiştir. Adı geçen Abdülmelik'i İbn Maîn ve başkaları güvenilir görürlerken Ebû Hâtim ve başkaları zayıf olarak değerlendirmişlerdir.

١٢٠٤٨ - وَعَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنَ السُّلَمِي قَالَ : شَهِدْنَا مَعَ عَلِي صِفِّينَ وَقَدْ وَكَّلْنَا بِفَرَسِهِ رَجُلَيْنِ فَكَانَتْ إِذَا كَانَتْ مِنَ الرَّجُلِ غَفْلَةَ غَمْزِ عَلَي فَرَسِهِ فَإِذَا هُوَ فِي عَسْكَرِ الْقَوْمِ فَيَرْجِعُ إِلَيْنَا وَقَدْ خَضَبَ سَيْفَهُ دَمًا وَيَقُولُ : يَا أَصْحَابِي اعْذُرُونِي اعْذُرُونِي فَكُنَّا إِذَا تَوَادَعْنَا دَخَلَ هَؤُلاَءِ فِي عَسْكَرِ هَؤُلاَءِ فَكَانَ عَمَّارُ بْنِ يَاسِرْ عَلَمًا لأَصْحَاب مُحَمَّدْ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ لاَ يَسْلُكُ عَمَّارُ وَادِيًا مِنْ أَوْدِيَةِ صِفِّينَ إِلاَّ تَبِعَهُ أَصْحَابُ مُحَمَّدْ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَانْتَهَيْنَا

[1] Cemel vakasına işaret ediyor olmalıdır. Ancak bazı rivayetlerde bu sözcük, "cümle" diye okunmuştur. (Mütercim)

[2] Şiirin metni burada "Zaten biz de sizinle vuruşmayı istemiyoruz" anlamına gelecek bir şekilde okunmuştur. Ancak rivayetin diğer bazı varyantlarında, "Bilakis, biz sizinle vuruşmayı düşünüyoruz" şeklinde tercüme edilebilecek bir ibareyle "بل نرى أن نضارب" şeklinde yer almıştır. Bu ifade metnin bağlamına daha uygun düştüğünden tercüme ona göre yapılmıştır. Bak. İbn Hacer, *el-Metalibu'l-âliye* (4493; İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (7/550). (Mütercim)

إِلَى هَاشِم بْنِ عُتْبَةَ بْنِ أَبِي وَقَّاصْ وَقَدْ رَكَزَ الرَّايَةَ فَقَالَ مَالَكَ : يَا هَاشِمْ أَعْوَرًا وَجبْنًا ؟ لاَ خَيْرَ فِي أَعْوَرٍ لاَ يَغْشَى النَّاسُ فَنَزَعَ هَاشِمُ الرَّايَةَ وَهُوَ يَقُولُ :

أَعْوَرْ يَبْغِي أَهْلَهُ مَحَلاَّ

قَدْ عَالَجَ الحَيَاةَ حَتَّى مَلاَّ

لاَ بُدَّ أَنْ يَفِلَّ أَوْ يُفَلاَّ

فَقَالَ لَهُ عَمَّارُ : أَقْبِلْ فَإِنَّ الجَنَّةَ تَحْتَ الأَبَارِقَةِ وَقَدْ تَزَيَّنَ الحُورُ العَيْنِ مَعَ مُحَمَّدٍ وَحِزْبِهِ فِي الرَّفِيْقِ الأَعْلَى فَمَا رَجَعَا حَتَّى قُتِلاَ وَكُنَّا إِذَا تَوَادَعْنَا دَخَلَ هَؤُلاَءِ فِي عَسْكَرِ هَؤُلاَءِ وَهَؤُلاَءِ فِي عَسْكَرِ هَؤُلاَءِ فَنَظَرْتُ فَإِذَا أَرْبَعَةٌ يَسِيْرُونَ مُعَاوِيَةَ وَأَبُو الأَعْوَرَ السُّلَمِي وَعَمْرُو بْنُ العَاصْ وَابْنُهُ فَقُلْتُ لِنَفْسِي : إِنْ أَخَذْتُ عَنْ يَمِيْنِي اثْنَيْنِ لَمْ أَسْمَعْ كَلاَمَهُمْ فَاخْتَرْتُ لِنَفْسِي أَنْ أَضْرِبَ فَرَسِي فَأُفَرِّقُ بَيْنَهُمْ فَفَعَلْتُ فَجَعَلْتُ اثْنَيْنِ عَنْ يَمِيْنِي وَاثْنَيْنِ عَنْ يَسَارِي فَجَعَلْتُ أَصْغَي بِسَمْعِي أَحْيَانًا إِلَى مُعَاوِيَةِ وَإِلَى أَبِي الأَعْوَرِ وَأَحْيَانًا إِلَى عَمْرُو بْنُ العَاصْ وَإِلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرُو فَسَمِعْتُ عَبْدُ اللهِ بْنِ عَمْرُو يَقُولُ لأَبِيْهِ : يَا أَبَتِ قَدْ قَتَلْنَا هَذَا الرَّجُلُ وَقَدْ قَالَ فِيْهِ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا قَالَ ؟ قَالَ : وَأَيُّ رَجُلٍ ؟ قَالَ : عَمَّارُ بْنُ يَاسِر أَمَا سَمِعْتَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ يَوْمَ بِنَاءُ الْمَسْجِدِ وَنَحْنُ نَحْمِلُ لَبِنَةُ لَبِنَةَ وَعَمَّارُ يَحْمِلُ لَبِنَتَيْنِ لَبِنَتَيْنِ وَأَنْتَ تَدْحَضُ : " أَمَا إِنَّهُ سَتَقْتُلُكَ الفِئَةُ الْبَاغِيَةُ وَأَنْتَ مِنْ أَهْلِ الجَنَّةِ " . فَسَمِعْتُ عُمَراً يَقُولُ لِمُعَاوِيَةُ : قَتَلْنَا هَذَا الرَّجُلِ وَقَدْ قَالَ فِيْهِ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا قَالَ . قَالَ : أَيُّ رَجُلٍ ؟ قَالَ : عَمَّارُ بْنُ يَاسِرْ إِنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَ بِنَاءُ المَسْجِدِ وَنَحْنُ نُنْقِلُ لَبِنَةُ لَبِنَةَ وَعَمَّارُ يَحْمِلُ لَبِنَتَيْنِ لَبِنَتَيْنِ فَمَرَّ عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : " يَا أَبَا اليَقْظَانَ أَتَحْمِلُ لَبِنَتَيْنِ وَأَنْتَ تَدْحَضُ أَمَا إِنَّهُ سَتَقْتُلُكَ الفِئَةُ البَاغِيَةُ وَأَنْتَ مِنْ أَهْلِ الجَنَّةِ " . فَقَالَ مُعَاوِيَةُ : اسْكُتْ فَوَاللهِ مَا تَزَالُ تَدْحَضُ فِي بُولِكَ أَنَحْنُ قَتَلْنَاهُ إِنَّمَا قَتَلَهُ مَنْ جَاءُوا بِهِ فَأَلْقَوْهُ بَيْنَ رِمَاحِنَا قَالَ : فَتَنَادَوْا فِي عَسْكَرِ مُعَاوِيَةِ إِنَّمَا قَتَلَ عَمَّارًا مَنْ جَاءَ بِهِ.

رواه الطبراني وأحمد باختصار وأبو يعلى بنحو الطبراني والبزار بقوله : " تقتل عمارا الفئة الباغية " . عن عبد الله بن عمرو وحده ورجال أحمد وأبي يعلى ثقات.

12048. Ebû Abdirrahman es-Sülemî anlatıyor: Hz. Ali ile birlikte Sıffîn savaşına katıldık. Hz. Ali'nin atını iki kişiye emanet ettik. Muhafızın bir

dalgınlığı anında Ali, atını mahmuzlayıp karşı tarafın karargâhına sokuldu, sonra kılıcı kanlı geri dönerek şöyle dedi: "Dostlar! Beni mazur görün, beni mazur görün." Fakat karşılıklı barış ilan ettiğimiz zaman taraflar birbirlerinin karargâhına girerdi. Ammâr b. Yâsir, Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbının bayraktarı idi. Ammâr, Sıffîn vadilerinden hangi vadiye girerse, Muhammed'in ashâbı da peşinden gidiyordu. Bu şekilde Hâşim b. Utbe b. Ebî Vakkâs'ın yanına kadar ulaştık. Hâşim sancağını yere dikmişti. Ammâr: "Neyin var Hâşim? Bunu kör olduğun için mi, yoksa korktuğun için mi yaptın? Düşman ordusunun içlerine dalmayan körde hayır olmaz" deyince Hâşim sancağı kaptığı gibi fırladı. Bir taraftan da şu beyitleri okuyordu:

Bir âmâ ki hâlâ ailesine bir yer bakıyor

Oysa ki o artık hayata doydu ve yoruldu.

Öldürmesi ya da öldürülmesi şart oldu.

Ammâr ona: "İlerle! Zira cennet parlak kılıçların gölgesi altındadır. Hûriler refik-i alâ (yüce dost) katında Muhammed ve ashâbı için süslenmiş bekliyorlar" dedi. Sonra biz (çatışmadan) dönmeden ikisi de öldürülmüştü. Geçici barış ilan ettiğimizde taraflar birbirlerinin karargâhlarına girerlerdi. Bu arada bir baktım ki şu dört kişi birlikte yürüyorlardı: Muâviye, Ebu'l-A'ver es-Sülemî, Amr b. el-Âs ve oğlu (Abdullah b. Amr). Kendi kendime dedim ki: "Bunların (ortalarına girerek) ikisini sağıma (ikisini de soluma alsam) ne konuştuklarını duyarım." Sonra atımı kamçılayıp aralarına girmeyi tercih ettim ve böyle yaptım. Onlardan ikisini sağıma, ikisini de soluma aldım. Bazen Muâviye ve Ebu'l-A'ver'e, bazen de Amr b. el-Âs ile oğlu Abdullah b. Amr'a kulak misafiri oluyordum. Abdullah b. Amr babasına şöyle diyordu: "Baba! Biz bu kişiyi öldürdük. Oysaki Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onun hakkında bazı şeyler söylemişti." Amr: "Hangi kişidir o?" diye sorunca Abdullah şöyle devam etti: "Ammâr b. Yâsir. Sen Mescid'in inşaatı sırasında Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) dediklerini işitmedin mi? Biz kerpiçleri birer birer taşırken Ammâr ikişer ikişer taşıyordu ve sen sendeliyordun. O zaman buyurmuştu ki: *"Seni azgın/isyancı bir grup öldürecektir. Sen cennetliklerdensin."*

Sonra Amr'ın Muâviye'ye şöyle dediğini işittim: "Biz bu kişiyi öldürdük. Oysa ki Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onun hakkında bazı şeyler söylemişti. Muâviye "Hangi kişidir o?" diye sorunca Amr şöyle devam etti: Ammâr b. Yâsir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'in inşaatı sırasında söylemişti bunları. O zaman bizler kerpiçleri birer birer taşırken Ammâr ikişer ikişer taşıyordu. Bu şekilde Allah'ın

Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında geçerken, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ebu'l-Yakzân! Hem sendeliyorsun, hem de iki kerpici birden taşıyorsun. Dinle! Seni azgın/isyancı bir grup öldürecektir. Sen cennetliklerdensin"* buyurmuştu. Bunu duyan Muâviye hemen: "Sus! Vallahi sen hâlâ sidiğinin üzerinde dönüp duruyorsun. (yani hâlâ çocukluk çağını yaşıyorsun) Onu biz mi öldürdük? Onu asıl, onu buraya getirip mızraklarımız arasına atanlar öldürdüler" dedi. Sonra Muâviye'nin karargâhında "Ammâr'ı asıl onu buraya getirenler öldürmüştür" diye ilan ettiler.

★ Bunu sadece Abdullah b. Amr kanalıyla Taberânî, kısa metinle Ahmed b. Hanbel, Taberânî'ninkinin benzerini Ebû Ya'lâ ve *"Ammâr'ı azgın/isyancı bir grup öldürecektir"* ifadesiyle Bezzâr rivayet etmişlerdir. Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ'nın ravileri güvenilirdir.[1]

١٢٠٤٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ عَنْ أَبِى بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ لَمَّا قُتِلَ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ دَخَلَ عَمْرُو بْنُ حَزْمٍ عَلَى عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ فقَالَ قُتِلَ عَمَّارٌ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَقْتُلُهُ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ. فَقَامَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ فَزِعاً يُرَجِّعُ حَتَّى دَخَلَ عَلَى مُعَاوِيَةَ فقَالَ لَهُ مُعَاوِيَةُ مَا شَأْنُكَ قَالَ قُتِلَ عَمَّارٌ. فَقَالَ مُعَاوِيَةُ قَدْ قُتِلَ عَمَّارٌ فَمَاذَا قَالَ عَمْرٌو سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: تَقْتُلُهُ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ. فَقَالَ لَهُ مُعَاوِيَةُ دُحِضْتَ فِى بَوْلِكَ أَوَنَحْنُ قَتَلْنَاهُ إِنَّمَا قَتَلَهُ عَلِيٌّ وَأَصْحَابُهُ جَاءُوا بِهِ حَتَّى أَلْقَوْهُ بَيْنَ رِمَاحِنَا أَوْ قَالَ بَيْنَ سُيُوفِنَا.

رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني ورجال أحمد رجال الصحيح غير محمد بن عمرو وهو ثقة.

12049. Muhammed b. Amr b. Hazm anlatıyor: Ammâr b. Yâsir öldürüldüğünde Amr b. Hazm, Amr b. el-Âs'ın yanına girdi ve "Ammâr öldürüldü. Oysa ki Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onunla ilgili olarak *«Onu azgın/isyancı grup öldürecektir»* buyurmuştu" dedi. Hemen Amr b. el-Âs korkuyla kalkıp Muâviye'nin huzuruna girdi. Onu endişeli bir halde gören Muâviye: "Neyin var?" dedi. Amr da: Ammâr öldürüldü" dedi. Muâviye: "Ammâr öldürüldü, Ammâr öldürüldü! Başka?" diyerek bu yaygaraya kızdı. Fakat Amr: "Sen Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) *«Onu azgın/isyancı bir grup öldürecek»* buyurduğunu işitmedin mi?" diye devam etti. Bunu duyan Muâviye ona: "Sen hâlâ sidiğinin üzerinde dönüp duruyorsun. Onu biz mi öldürdük. Onu asıl, Ali ve taraftarları öldürdüler. Onlar, onu buraya getirerek mızraklarımız -veya kılıçlarımız- arasına attılar" dedi.

---

[1] Bezzâr (3281); Ebû Ya'lâ (7351).

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri, güvenilir bir ravi olan Muhammed b. Amr hariç, *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢٠٥٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يُونُسُ وَخَلَفُ بْنُ الْوَلِيدِ قَالاَ حَدَّثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَارَةَ بْنِ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ مَا زَالَ جَدِّي كَافًّا سِلاَحَهُ يَوْمَ الْجَمَلِ حَتَّى قُتِلَ عَمَّارٌ بِصِفِّينَ فَسَلَّ سَيْفَهُ فَقَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: تَقْتُلُ عَمَّاراً الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ. رواه أحمد والطبراني وفيه أبو معشر وهو لين.

12050. Muhammed b. Umâre b. Huzeyme b. Sâbit der ki: Dedem, Ammâr, Sıffîn'de öldürülünceye değin kılıç kuşanmamıştı. (Bu olaydan) Sonra kılıcını kınından çıkardı ve öldürülünceye kadar savaştı. O demişti ki: Ben Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) *"Onu (Ammâr'ı) azgın/isyancı bir grup öldürecektir"* diye buyururken işittim.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Ma'şer hadiste gevşek biridir.[2]

١٢٠٥١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ وَحَجَّاجٌ قَالاَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ أَنْبَأَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ مِصْرَ يُحَدِّثُ أَنَّ عَمْرَو بْنَ الْعَاصِ أَهْدَى إِلَى نَاسٍ هَدَايَا فَفَضَّلَ عَمَّارَ بْنَ يَاسِرٍ فَقِيلَ لَهُ فَقَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ « تَقْتُلُهُ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ.

رواه أحمد وفيه راو لم يسم وبقية رجاله رجال الصحيح . ورواه أبو يعلى باختصار الهدية.

12051. Rivayet edildiğine göre Amr b. el-Âs bazı insanlara hediyeler dağıttı ve Ammâr b. Yâsir'i biraz kayırdı. Bunu neden yaptığı sorulduğunda ise şöyle cevap verdi: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) *"Onu (Ammâr'ı) azgın/isyancı bir grup öldürecektir"* diye buyururken işittim.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri arasında ismi zikredilmeyenler vardır. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.

Aynı rivayeti Ebû Ya'lâ da hediye kısmını zikretmeksizin nakletmiştir.[3]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (4/199); Ebû Ya'lâ (7175, 7346).

[2] Bak. 12068; Ahmed b. Hanbel (5/214-215); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (3720). Muhammed b. Umâre kanalıyla babasından nakledilen haber şöyledir: "Babam Cemel ve Sıffîn vakalarında silah/kılıç kuşanmamıştı. Ne zaman ki Ammâr öldürüldü, işte o zaman kılıcını kınından çıkardı."

[3] Ahmed b. Hanbel (4/197); Ebû Ya'lâ (7342).

١٢٠٥٢ - وَعَنْ زَيْدِ بنْ وَهْبٍ قَالَ : كَانَ عَمَّارُ قَدْ وَلَعَ بِقُرَيْشٍ وَوَلَعَتْ بِهِ فَغَدَوْا عَلَيْهِ فَضَرَبُوهُ فَخَرَجَ عُثْمَانَ بَعْصًا فَصعَدَ الْمِنْبَرَ فَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ : يَا أَيُّها النَّاسُ مَالِي وَلِقُرَيْش فَعَلَ اللهُ بِقُرَيْشٍ وَفَعَلَ فَغَدَوْا عَلَى رَجُلٍ فَضَرَبُوهُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ يَقُولُ لِعَمَّارٍ : تَقْتُلُكَ الفِئَةُ البَاغِيَةُ .

رواه أبو يعلى والطبراني في الثلاثة باختصار القصة وفيه أحمد بن بديل الرملي وثقه النسائي وغيره وفيه ضعف.

12052. Zeyd b. Vehb anlatıyor: Ammâr, Kureyş'e karşı, Kureyş de Ammâr'a karşı kışkırtılmıştı. Sonra Kureyşliler gelip Ammâr'ı dövdüler. Bunun üzerine Osmân elinde âsayla minbere çıktı. Allah'a hamdü sena sonra şöyle hitap etti: "Ey insanlar. Nedir benim bu Kureyş'ten çektiğim. Allah Kureyş'i kahretsin. Kahretti de. Bir adama saldırıp onu dövdüler. Oysa ki ben Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) Ammâr'a: «*Seni azgın/isyancı bir grup öldürecektir*» diye buyururken işittim."

★ Bunu Ebû Ya'lâ ve üç *Mu'cem*'inde Taberânî kıssayı zikretmeksizin rivayet etmiş olup ravilerinden Ahmed b. Budeyl er-Remlî, zayıf yönü bulunmakla beraber Nesâî ve başkaları tarafından güvenilir kabul edilmiştir.[1]

١٢٠٥٣ - حَدَّثَنَا الصَّائِغُ ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُمَرَ الْعَلاَفُ الرَّازِيُّ ، ثَنَا أَبُو سَعِيدٍ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَبْنِي الْمَسْجِدَ ، وَكَانَ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ يَحْمِلُ صَخْرَتَيْنِ ، فَقَالَ : " وَيْحَ ابْنِ سُمَيَّةَ ، تَقْتُلُهُ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ .

رواه الطبراني في الأوسط وأبو يعلى وإسناد أبو يعلى منقطع وفي إسناد الطبراني أحمد بن عمر العلاف الرازي و لم أعرفه.

12053. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'i yaparken Ammâr b. Yâsir iki taş birden taşıyordu. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onu o şekilde görünce: *"Sümeyye'nin oğluna yazık olacak. Onu azgın/isyancı bir grup öldürecektir"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta, ayrıca Ebû Ya'lâ uzunca bir hadis içinde rivayet etmiş olup Ebû Ya'lâ'nın senedi *munkatı*dır. Taberânî'nin senedinde ismi geçen Ahmed b. Ömer el-Allâf er-Râzî'yi ise tanımıyorum.[2]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (516). Hadis, Ebû Ya'lâ'nın *Müsned*'inin matbu nüshasında geçmemiştir.

[2] Ebû Ya'lâ (4181).

١٢٠٥٤ - وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ : لَمْ أَجِدْنِي آسَى عَلَى شَيْءٍ إِلا أَنِّي لَمْ أُقَاتِلُ الفِئَةَ البَاغِيَةَ مَعَ عَلِي

رواه الطبراني بأسانيد وأحدها رجاله رجال الصحيح.

12054. İbn Ömer der ki: Hz. Ali'nin yanında azgın/isyancı gruba karşı savaşmadığım için üzüldüğüm kadar başka hiçbir şeye üzüldüğümü bilmiyorum.

★ Bunu Taberânî birkaç isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlardan birinin ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

١٢٠٥٥ - وَعَنْ عَمَّارِ بنْ يَاسِرْ قَالَ : ضَرَبَنِي رَسُولُ الله صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي خَاصِرَتِي فَقَالَ : خَاصِرَةٌ مُؤْمِنَةٌ تَقْتُلُكَ الفِئَةُ البَاغِيَةُ آخِرُ زَادِكَ ضِيَاحٌ مِنْ لَبَنٍ.

رواه الطبراني في الكبير والأوسط باختصار وأسانيده كلها فيها ضعف قلت : وتأتي أحاديث من هذا كثيرة في مناقب عمار إن شاء الله.

12055. Ammâr b. Yâsir anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) eliyle böğrüme vurarak: *"Mümin bir böğür. Seni azgın/isyancı bir grup öldürecektir. Son azığın ise sulandırılmış süt olacaktır"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta kısa metinle rivayet etmiş olup bütün isnâdlarında zayıflık vardır.

Ben derim ki: Bu konuyla ilgili inşallah Ammâr'ın menkıbesinde/biyografisinde daha pek çok hadis gelecektir.

١٢٠٥٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ سَلَمَةَ يَقُولُ رَأَيْتُ عَمَّاراً يَوْمَ صِفِّينَ شَيْخاً كَبِيراً آدَمَ طُوَالاً آخِذَ الْحَرْبَةِ بِيَدِهِ وَيَدُهُ تَرْعَدُ فَقَالَ وَالَّذِى نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ قَاتَلْتُ بِهَذِهِ الرَّايَةِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلاثَ مَرَّاتٍ وَهَذِهِ الرَّابِعَةُ وَالَّذِى نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ ضَرَبُونَا حَتَّى يَبْلُغُوا بِنَا شَعَفَاتِ هَجَرَ لَعَرَفْتُ أَنَّ مُصْلِحِينَا عَلَى الْحَقِّ وَأَنَّهُمْ عَلَى الضَّلالَةِ.

رواه أحمد والطبراني ورجال أحمد رجال الصحيح غير عبد الله بن سلمة وهو ثقة إلا أن الطبراني قال : لقد قاتلت صاحب هذه مع رسول الله صلى الله عليه و سلم ثلاث مرات وهذه الرابعة.

12056. Abdullah b. Seleme anlatıyor: Sıffîn savaşında Ammâr'ı uzun boylu, çok esmer yaşlı bir zat olarak gördüm. Mızrağı eline aldığında eli titriyordu. O zaman dedi ki: "Nefsim kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki, ben bu sancakla Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında üç kere savaştım. Bu dördüncüsüdür. Nefsim kudret elinde bulunana yemin ederim ki, şayet bize ağır darbe indirirler ve bizi

Hecer tepelerine kadar sürerlerse, o zaman bizim yöneticilerimizin hak üzere, onların ise batıl üzere olduklarını anlarım."

★ Bunu Taberânî (ve Ahmed b. Hanbel) rivayet etmiş olup İbn Hanbel'in ravileri, güvenilir bir ravi olan Abdullah b. Seleme hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Ancak Taberânî'nin ifadesi: "Bu mızrağın sahibi olan ben, onunla Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında üç kez savaştım. Bu dördüncüsüdür" şeklindedir.[1]

١٢٠٥٧ - وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بِنْ سَلَمَةَ قَالَ : قِيْلَ لِعَمَّارٍ : قَدْ هَاجَرَ أَبُو مُوسَى فَقَالَ : وَاللهِ لَيَخْذُلَنَّ جُنْدَهُ وَلَيَفِرَّنَّ جُهْدَهُ وَلَيَنْقِضَنَّ عَهْدَهُ وَاللهِ إِنِّي لَأَرَى قَوْماً لَيَضْرِبَنَّكُمْ ضَرْباً يَرْتَابُ لَهُ الْمُبْطِلُونَ وَاللهِ لَوْ قَاتَلُونَا حَتَّى بَلَغُوا بِنَا شَعْفَاتُ هَجْرٍ لَعَلِمْتُ أَنَّ صَاحِبَنَا عَلَى الْحَقِّ وَهُمْ عَلَى الْبَاطِلِ. رواه الطبراني ورجاله ثقات.

12057. Abdullah b. Seleme anlatıyor: Ammâr'a "Ebû Musa, saf değiştirmiş" denilince şunları söyledi: "Vallahi, o kendi ordusunu terk edecek, gerekli çabayı göstermekten kaçacak ve sözünde durmayacaktır. Vallahi ben karşımda bir topluluk/ordu görüyorum ve bu topluluk size öyle bir darbe indirecekler ki buna batıl yanlıları bile şaşıracaklardır. Vallahi şayet bu topluluk bizimle savaşır ve bizi Hecer tepelerine kadar sürerlerse, o zaman anlarım ki bizim liderimiz hak üzere, onlar ise batıl üzeredirler."

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.

١٢٠٥٨ - وَعَنْ سَيَارٍ أَبِي الْحَكَمِ قَالَ : قَالَتْ بَنُو عَبَسٍ لِحُذَيْفَةِ : إِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِيْنَ عُثْمَانِ قَدْ قُتِلَ فَمَا تَأْمُرُنَا ؟ قَالَ : آمُرُكُمْ أَنْ تَلْزَمُوا عَمَّارًا قَالُوا : إِنَّ عَمَّاراً لاَ يُفَارِقُ عَلِيًّا قَالَ : إِنَّ الْحَسَدَ هُوَ أَهْلَكَ الْجَسَدُ وَإِنَّمَا يُنَفِّرُكُمْ مِنْ عَمَّارٍ قُرْبُهُ مِنْ عَلِي فَوَاللهِ لَعَلِي أَفْضَلُ مِنْ عَمَّارٍ أَبْعَدُ مَا بَيْنَ التُّرَابُ وَالسَّحَابُ وَإِنَّ عَمَّارًا لِمَنَ الأَخْيَارُ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُمْ إِنْ لَزِمُوا عَمَّارًا كَانُوا مَعَ عَلِي.

رواه الطبراني ورجاله ثقات إلا أني لم أعرف الرجل المبهم.

12058. Seyyâr Ebu'l-Hakem anlatıyor: Abs oğulları, Huzeyfe'ye "Müminlerin emiri Osmân öldürülmüş. Bize neyi emredersin?" deyince Huzeyfe: "Ammâr'ın peşinden gitmenizi emrederim" dedi. Onlar "Ama Ammâr, Ali'den ayrılmıyor ki" diye itiraz edince Huzeyfe şöyle söyledi: "Kuşkusuz vücudu asıl haset/kıskançlık mahveder. Sizi Ammâr'dan asıl onun Ali'ye yakın durması uzaklaştırmaktadır. Vallahi Ali,

[1] Ahmed b. Hanbel (4/319); Ebû Ya'lâ (1610).

Ammâr'a toprakla bulut arasındaki mesafe kadar daha üstündür. Ama Ammâr da hayırlı kimselerdendir."

Huzeyfe biliyordu ki onlar eğer Ammâr'ı bırakmazlarsa, muhakkak Ali'nin yanında yer alacaklardı.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir. Ancak isnâdındaki müphem şahsı tanımıyorum.

١٢٠٥٩ – وَعَنْ عَبْدِ اللهِ يَعْنِي ابْنَ مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا اخْتَلَفَ النَّاسُ فَابْنُ سُمَيَّةَ مَعَ الحَقِّ ابْنُ سُمَيَّةَ هُوَ عَمَّارٌ .

رواه الطبراني وفيه ضرار بن صرد وهو ضعيف.

12059. Abdullah -İbn Mes'ûd-un bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlar ihtilafa düşünce İbn Sümeyye haktan yana olur"* buyurmuştur. İbn Sümeyye'den maksat Ammâr'dır.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Dırâr b. Surad zayıftır.[1]

١٢٠٦٠ – وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَوْلَعْتُهُمْ بِعَمَّارٍ يَدْعُوهُمْ إِلَى الجَنَّةِ وَهُمْ يَدْعُونَهُ إِلَى النَّارِ .

رواه الطبراني وفيه عبد النور بن عبد الله وهو ضعيف ووثقه ابن حبان.

12060. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben onları (Kureyşlileri) Ammâr'a bağladım; Ammâr onları cennete davet ederken onlar onu cehenneme çağırmaktadırlar"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Abdünnûr b. Abdillah zayıf olmakla beraber İbn Hibbân tarafından güvenilir kabul edilmiştir.

١٢٠٦١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ قَالَ قَالَ عَمَّارٌ يَوْمَ صِفِّينَ ائْتُونِي بِشَرْبَةِ لَبَنٍ فَإِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ آخِرُ شَرْبَةٍ تَشْرَبُهَا مِنَ الدُّنْيَا شَرْبَةُ لَبَنٍ. فَأُتِيَ بِشَرْبَةِ لَبَنٍ فَشَرِبَهَا ثُمَّ تَقَدَّمَ فَقُتِلَ.

رواه أحمد والطبراني وبين أن الذي سقاه : أبو المخارق . وزاد فيه : ثم نظر إلى لواء معاوية فقال : قاتلت صاحب هذه الراية مع رسول الله صلى الله عليه و سلم . ورجال أحمد رجال الصحيح إلا أنه منقطع.

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10071); Ahmed b. Hanbel (3693). Senedi munkatı olan bu ikinci rivayetin ifadesi: "İbn Sümeyye'ye yalnız iki seçenek sunulsa o muhakkak en doğru olanını seçer" şeklindedir.

12061. Ebu'l-Bahterî anlatıyor: Sıffîn savaşında Ammâr dedi ki: Bana bir içimlik süt getirin. Zira Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Senin dünyadaki son içeceğin bir içimlik süt olacaktır"* buyurmuştu.

Ammâr'a bir içimlik süt getirildi ve onu içtikten sonra ileri atıldı. Bir süre sonra da öldürüldü.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiştir. Taberânî, Ammâr'a içecek veren kişinin Ebu'l-Muhârik olduğunu da belirterek şu ilaveyi nakletmiştir: "Sonra Muâviye'nin sancağına doğru bakarak «Ben bu sancağın sahibine karşı Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte savaştım» dedi."

Ahmed b. Hanbel'in ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler. Fakat senedi *munkatı*dır.[1]

١٢٠٦٢ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو مُوسَى الْعَنَزِيُّ حَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنِ ابْنِ عَوْنٍ عَنْ كُلْثُومِ بْنِ جَبْرٍ قَالَ كُنَّا بِوَاسِطِ الْقَصَبِ عِنْدَ عَبْدِ الأَعْلَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ قَالَ فَإِذَا عِنْدَهُ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ أَبُو الْغَادِيَةِ اسْتَسْقَى الْمَاءَ فَأُتِيَ بِإِنَاءٍ مُفَضَّضٍ فَأَبَى أَنْ يَشْرَبَ وَذَكَرَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ لاَ تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا أَوْ ضُلاَّلاً. شَكَّ ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ. فَإِذَا رَجُلٌ يَسُبُّ فُلاَنًا فَقُلْتُ وَاللَّهِ لَئِنْ أَمْكَنَنِي اللَّهُ مِنْكَ فِي كَتِيبَةٍ فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ صِفِّينَ إِذَا أَنَا بِهِ وَعَلَيْهِ دِرْعٌ – قَالَ – فَفَطِنْتُ إِلَى الْفُرْجَةِ فِي جُرُبَّانِ الدِّرْعِ فَطَعَنْتُهُ فَقَتَلْتُهُ فَإِذَا هُوَ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ. قَالَ قُلْتُ أَيَّ يَدٍ كَفَتَاهُ يَكْرَهُ أَنْ يَشْرَبَ فِي إِنَاءٍ مُفَضَّضٍ وَقَدْ قَتَلَ عَمَّارَ بْنَ يَاسِرٍ.

رواه عبد الله ورجاله رجال الصحيح . ورواه الطبراني في الأوسط بنحوه . ورواه في الكبير أيضا أتم منه ويأتي في فضل عمار.

12062. Külsûm b. Cebr anlatıyor:

Vâsıtu'l-Kasab'da[2] Abdüla'lâ b. Abdillah b. Âmir'in yanındaydık. Yanında Ebu'l-Ğâdiye künyesiyle bir adamın içecek su istediğini gördüm. Kendisine gümüş kaplamalı bir kap içinde su getirildi. Ama ondan içmeyi reddetti ve Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) bahisle onun: *"Benden sonra birbirlerinizin boyunlarını vuran kâfirler veya sapkınlar* -burada tereddüt eden İbn Ebî Adî'dir- *olmayın"* buyurduğunu söyledi.

Sonra adam falan kimseye sövmeye başladı. Ben de: "Vallahi, Allah fırsat verse de bir müfrezeyle seni ele geçirsem" dedim. Sonra Sıffîn savaşında bir de baktım ki adam üzerine bir zırh giyinmiş karşımda

---

[1] Ahmed b. Hanbel (4/319).

[2] Vâsıtu'l-Kasab Irak'ta, Basra ile Kufe arasında bir yer olup asıl adı Vâsıt'tır. (Mütercim)

duruyor. Zırhın hareketinden açık yerini fark ettim ve hemen mızrağımı saplayarak onu öldürdüm. Meğer o kişi Ammâr b. Yâsir'miş! Dedim ki: Onu öldüren el ne elmiş? Gümüş kaplamalı kaptan su içmeyi mekruh görüyordu. İşte Ammâr b. Yâsir böyle öldürülmüştür.

★ Hadisi Abdullah (İbn Ahmed) rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler. Ayrıca Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta benzerini nakletmiştir.[1]

١٢٠٦٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا يَزِيدُ أَخْبَرَنَا الْعَوَّامُ حَدَّثَنِى أَسْوَدُ بْنُ مَسْعُودٍ عَنْ حَنْظَلَةَ بْنِ خُوَيْلِدٍ الْعَنَزِىِّ قَالَ بَيْنَمَا أَنَا عِنْدَ مُعَاوِيَةَ إِذْ جَاءَهُ رَجُلاَنِ يَخْتَصِمَانِ فِى رَأْسِ عَمَّارٍ يَقُولُ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا أَنَا قَتَلْتُهُ فَقَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو لِيَطِبْ بِهِ أَحَدُكُمَا نَفْساً لِصَاحِبِهِ فَإِنِّى سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ تَقْتُلُهُ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ. قَالَ مُعَاوِيَةُ فَمَا بَالُكَ مَعَنَا قَالَ إِنَّ أَبِى شَكَانِى إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَطِعْ أَبَاكَ مَا دَامَ حَيًّا وَلاَ تَعْصِهِ. فَأَنَا مَعَكُمْ وَلَسْتُ أُقَاتِلُ. رواه احمد ورجاله ثقات.

12063. Hanzale b. Huveylid el-Anezî anlatıyor:

Ben Muâviye'nin yanında dururken iki kişi Ammâr'ın kellesi konusunda birbirleriyle tartışarak çıkageldiler. Her biri diğerine: "Onu ben öldürdüm" diyordu. Abdullah b. Amr da: "İkinizden biriniz bu işi gönüllü olarak arkadaşına bıraksın; zira ben Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) «*Onu azgın/isyancı bir grup öldürecektir*» diye buyururken işittim" dedi.

Muâviye bunu duyunca Abdullah'a: "Senin ne işin var yanımızda?" diye çıkıştı. O da: "Babam beni Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) şikâyet etti ve o da: «*Yaşadığı müddetçe babanı dinle, ona karşı gelme*» diye buyurmuştu. Bu yüzden ben sizin yanınızda yer aldım. Fakat (sizinle birlikte) savaşmıyorum" dedi.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.[2]

١٢٠٦٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَفَّانُ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ قَالَ أَنْبَأَنَا أَبُو حَفْصٍ وَكُلْثُومُ بْنُ جَبْرٍ عَنْ أَبِى غَادِيَةَ قَالَ قُتِلَ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ فَأُخْبِرَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ قَاتِلَهُ وَسَالِبَهُ فِى النَّارِ. فَقِيلَ لِعَمْرٍو فَإِنَّكَ هُوَ ذَا تُقَاتِلُه. قَالَ إِنَّمَا قَالَ قَاتِلَهُ وَسَالِبَهُ.

---

[1] Mükerreri için bak. 8222 nolu hadis.

[2] Ahmed b. Hanbel (2/164-206).

رواه أحمد والطبراني بنحوه إلا أنه قال : عن عبد الله بن عمرو أن رجلين أتيا عمرو بن العاص يختصمان في دم عمار وسلبه فقال : خليا عنه فإني سمعت رسول الله صلى الله عليه و سلم يقول : إن قاتل عمار وسالبه في النار ورجال أحمد ثقات .

12064. Ebû Ğâdiye anlatıyor:

Ammâr öldürülünce, onun öldürüldüğü durum Amr b. el-Âs'a haber verildi. O zaman Amr şöyle dedi: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu öldüren de, selebini (üzerindeki kıymetli eşyayı) alan da cehennemliktir"* buyururken işittim.

Amr'a: "Asıl sen onunla savaştın" dendiğinde ise: "Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) asıl «onu öldüren ve üzerindeki kıymetli eşyaları alan» buyurdu, dedi."

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve benzerini Taberânî rivayet etmiştir. Taberânî'nin rivayeti şöyledir: Abdullah b. Amr'ın naklettiğine göre iki adam Ammâr'ın kanı ve selebi üzerinde tartışarak Amr b. el-Âs'ın yanında geldiler. Amr da: "Onu bırakın. Zira ben Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) *«Ammâr'ı öldüren de, üzerindeki kıymetli eşyasını soyan da cehennemliktir»* buyururken işittim" dedi.

Ahmed b. Hanbel'in ravileri güvenilirdir.[1]

١٢٠٦٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ قَيْسِ بْنِ عَبَّادٍ قَالَ كُنَّا مَعَ عَلِيٍّ فَكَانَ إِذَا شَهِدَ مَشْهَداً أَوْ أَشْرَفَ عَلَى أَكَمَةٍ أَوْ هَبَطَ وَادِياً قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ. فَقُلْتُ لِرَجُلٍ مِنْ بَنِى يَشْكُرَ انْطَلِقْ بِنَا إِلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ حَتَّى نَسْأَلَهُ عَنْ قَوْلِهِ صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ. قَالَ فَانْطَلَقْنَا إِلَيْهِ فَقُلْنَا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ رَأَيْنَاكَ إِذَا شَهِدْتَ مَشْهَداً أَوْ هَبَطْتَ وَادِياً أَوْ أَشْرَفْتَ عَلَى أَكَمَةٍ قُلْتَ صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ. فَهَلْ عَهِدَ رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكَ شَيْئاً فِى ذَلِكَ قَالَ فَأَعْرَضَ عَنَّا وَأَلْحَحْنَا عَلَيْهِ فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ قَالَ وَاللَّهِ مَا عَهِدَ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- عَهْداً إِلاَّ شَيْئاً عَهِدَهُ إِلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ النَّاسَ وَقَعُوا عَلَى عُثْمَانَ فَقَتَلُوهُ فَكَانَ غَيْرِى فِيهِ أَسْوَأَ حَالاً وَفِعْلاً مِنِّى ثُمَّ إِنِّى رَأَيْتُ أَنِّى أَحَقُّهُمْ بِهَذَا الأَمْرِ فَوَثَبْتُ عَلَيْهِ فَاللَّهُ أَعْلَمُ أَصَبْنَا أَمْ أَخْطَأْنَا.

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح غير علي بن زيد وهو سيئ الحفظ وقد يحسن حديثه.

12065. Kays b. Abbâd anlatıyor:

Bir gün Hz. Ali ile birlikteydik. Ne zaman bir olaya tanık olsa, bir tepeye çıksa ya da bir vadiye inse derdi ki: "Sübhanallah, Allah ve

---

[1] Ahmed b. Hanbel (4/198).

Resûlü doğru söylemiş." Yeşkur oğullarından bir adama dedim ki: "Haydi Müminlerin emirine gidip ona «Allah ve Resûlü doğru söylemiş» sözü ne anlama geliyor, soralım." Gidip şöyle sorduk: "Ey Müminlerin emiri! Senin ne zaman bir olaya tanık olsan, bir vadiye insen ya da bir tepeye çıksan «Sübhanallah, Allah ve Resûlü doğru söylemiş» dediğini duyduk. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bu hususta sana bir vasiyette mi bulundu?"

Bizden yüzünü çevirdi. Fakat biz ısrar ettik ve ısrarımız karşısında dedi ki: "Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bana, bütün insanlara yaptığı vasiyetten başka bir vasiyette bulunmadı. Fakat insanlar Osmân'ın kanına girip onu öldürdüler. Benim dışımdakiler bu olay karşısında benden daha kötü duruma düşmüş veya benden daha kötü davranışta bulunmuştu. Sonra kendimi bu işe hepsinden daha layık gördüm ve (hilafet için) ileri çıktım. Doğru mu yaptık, yanlış mı yaptık Allah bilir."

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, Ali b. Zeyd hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Ali b. Zeyd ise hafızası zayıf olmakla beraber hadisi hasen derecesinde görülebilir.

١٢٠٦٦ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا عَارِمٌ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، حَدَّثَنَا مُجَالِدُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ عُمَيْرِ بْنِ زَوْدِيٍّ ، قَالَ : خَطَبَهُمْ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، فَقَطَعُوا عَلَيْهِ خُطْبَتَهُ ، فَقَالَ : " إِنَّمَا وَهَنْتُ يَوْمَ قُتِلَ عُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، وَضَرَبَ لَهُمْ مَثَلا ، مَثَلَ ثَلاثَةِ أَثْوَارٍ وَأَسَدٍ اجْتَمَعْنَ فِي أَجَمَةٍ أَسْوَدَ ، وَأَحْمَرَ ، وَأَبْيَضَ ، وَكَانَ الأَسَدُ إِذَا أَرَادَ وَاحِدًا مِنْهُنَّ اجْتَمَعْنَ عَلَيْهِ فَامْتَنَعْنَ عَلَيْهِ ، فَقَالَ الأَسَدُ لِلأَسْوَدِ وَالأَحْمَرِ : إِنَّمَا يَفْضَحُنَا فِي أَجَمَتِنَا ، وَيُشْهِرُنَا هَذَا الأَبْيَضُ ، فَدَعَانِي حَتَّى آكُلَهُ ، فَلَوْنُكُمَا عَلَى لَوْنِي ، وَلَوْنِي عَلَى لَوْنِكُمَا ، فَحَمَلَ عَلَيْهِ الأَسَدُ ، فَلَمْ يَلْبَثْ أَنْ قَتَلَهُ ، ثُمَّ قَالَ لِلأَسْوَدِ : إِنَّمَا يَفْضَحُنَا وَيُشْهِرُنَا فِي أَجَمَتِنَا هَذَا الأَحْمَرُ ، فَدَعْنِي حَتَّى آكُلَهُ ، فَلَوْنِي عَلَى لَوْنِكَ ، وَلَوْنُكَ عَلَى لَوْنِي ، فَحَمَلَ عَلَيْهِ فَقَتَلَهُ ، ثُمَّ قَالَ لِلأَسْوَدِ : إِنِّي آكُلُكَ ، قَالَ : دَعْنِي أُصَوِّتُ ثَلاثَةَ أَصْوَاتٍ ، فَقَالَ : أَلا إِنَّمَا أُكِلْتُ يَوْمَ أُكِلَ الأَبْيَضُ ، أَلا إِنَّمَا أُكِلْتُ يَوْمَ أُكِلَ الأَبْيَضُ ، أَلا إِنَّمَا أُكِلْتُ يَوْمَ أُكِلَ الأَبْيَضُ ، أَلا إِنَّمَا وَهَنْتُ يَوْمَ قُتِلَ عُثْمَانُ " .

رواه الطبراني وعمير لم أعرفه وبقية رجاله رجال الصحيح غير مجالد بن سعيد وفيه خلاف.

12066. Umeyr b. Zevdî'nin anlattığına göre bir gün Hz. Ali halka hutbe irat ederken hutbesini kestiler. O da: "Ben asıl Osmân öldürüldüğü gün aciz kalmıştım" deyip onlara üç öküz ile aslan

örneğini verdi. (Hikâye şöyledir) Aslanın ini önünde üç öküz toplanır; Siyah, kırmızı ve beyaz. Aslan onlardan birini yemek istediğinde hepsi aslana karşı birleşerek ondan korunurlar. Bunun üzerine aslan, siyah ve kırmızı öküzlere der ki: "Bizi asıl inimizde rezil rüsva eden şu beyaz öküzdür. Bırakın da onu yiyeyim. Zira sizin ikinizin rengi benim rengime; benim rengim de sizin renginize benzemektedir." Sonra beyaz öküzün üzerine atılır ve çok geçmez, onu öldürür. Sonra siyah öküze der ki: "Bizi inimizde asıl rezil rüsva eden şu kırmızı öküzdür. Bırak da onu yiyeyim. Zira benim rengim senin rengine; senin rengin de benim rengime benzemektedir." Derken aslan kırmızı öküzün de üzerine atılır ve onu öldürür. Sonra siyah öküze: "Seni yiyeceğim" der. Siyah öküz bu sözü duyunca: "Bari müsaade et de üç kez böğüreyim" der ve sonra şöyle böğürür: "Dinleyin! Ben asıl beyaz öküz yendiği gün yenmiştim. Dinleyin! Ben asıl beyaz öküz yendiği gün yenmiştim. Dinleyin! Ben asıl beyaz öküz yendiği gün yenmiştim."

Dinleyin! İşte ben de asıl Osmân öldürüldüğü gün aciz kalmıştım.

★ Rivayeti Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Umeyr'i tanımıyorum. Diğer ravileri ise, Mücâlid b. Saîd hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Mücâlid ise tartışmalıdır.

(بَابُ فِيمَنْ ذَكَرَ أَنَّهُ شَهِدَ الجَمَلَ أَوْ صِفِّيْنَ)

Cemel ve Sıffîn Savaşlarına Katıldıkları Söylenenler

١٢٠٦٧ – قال الطبراني : أسيد بن مالك أبو عمرة . ويقال : يسير بن عمرو بن محصن . ويقال : ثعلبة بن عمرو بن محصن . ويقال : عمرو بن محصن من بني مازن بن النجار .ويقال: إن أبا عمرة أعطى عليًّا يوم صفين مئة ألف درهم أعانه بها يوم الجمل وقتل يوم صفين: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا ضِرَارُ بْنُ صُرَدَ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ هَاشِمٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، فِي تَسْمِيَةِ مَنْ شَهِدَ مَعَ عَلِيٍّ : الْحَجَّاجُ بْنُ عَمْرِو بْنِ غَزِيَّةَ ، وَهُوَ الَّذِي كَانَ يَقُولُ عِنْدَ الْقِتَالِ : " يَا مَعْشَرَ الأَنْصَارِ ، أَتُرِيدُونَ أَنْ نَقُولَ لِرَبِّنَا إِذَا لَقِينَاهُ : رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلا وحنظلة بن النعمان وخالد بن أبي خالد وخالد بن أبي دجانة وخويلد بن عمرو بدري من بني سلمة وربيعة بن قيس بن عدوان وربيعة بن عباد الدؤلي ذكرهم عبيد الله بن أبي رافع وفي الإسناد إليه ضرار بن صرد وهو ضعيف.

12067. Taberânî der ki: Aşağıdaki şahısların Cemel ve Sıffîn vakalarına katıldıkları söylenir:

Useyd b. Mâlik Ebû Amre.

Yesîr b. Amr b. Mihsan

Sa'lebe b. Amr b. Mihsan

Denildiğine göre Ebû Amre, Cemel günü Hz. Ali'ye yüz bin dirhem vermiş.

Şu kişilerin de Sıffîn savaşında öldürüldüğü söylenir:

Cebele b. Amr

Haccâc b. Amr b. Ğaziyye. Savaş sırasında şu sözleri söyleyen kişi bu idi: "Ey Ensar topluluğu! Sizler Rabbimizle karşılaştığımızda O'na: «Ey Rabbimiz biz efendilerimize ve ulularımıza itaat ettik. Onlar da bizi doğru yoldan saptırdılar» demek mi istiyorsunuz?"

Hanzale b. en-Nu'mân

Hâlid b. Ebî Hâlid

Hâlid b. Ebî Dücâne

Huveylid b. Amr. Bu kişi Seleme oğullarına mensup bir Bedir gazisidir.

Rabîa b. Kays b. Udvân

Rabîa b. Abbâd ed-Duelî

★ Bu isimleri Ubeydullah b. Ebî Râfi zikretmiş olup ona kadar varan isnâdında ismi geçen Dırâr b. Sured zayıftır.

١٢٠٦٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ ، ثنا أَبُو مَعْشَرٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَارَةَ بْنِ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ ، قَالَ : " قَاتَلَ خُزَيْمَةُ بْنُ ثَابِتٍ يَوْمَ صِفِّينَ حَتَّى قُتِلَ " .

رواه الطبراني وإسناده منقطع.

12068. Muhammed b. Umâre b. Huzeyme b. Sâbit der ki: "Huzeyme b. Sâbit, Sıffîn günü öldürülene kadar savaşmıştı."

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedi *munkatı*dır.[1]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (3711). Senedinde yer alan Ebû Ma'şer gevşektir. Bak. 12050 nolu hadis.

(بَابُ فِي الحَكَمَيْنِ)

İki Hakem Olayı

١٢٠٦٩ - عَنْ سُوَيْدِ بْنِ غَفْلَةَ قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا مُوسَى الأَشْعَرِي يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يَكُونُ فِي هَذِهِ الأُمَّةِ حَكَمَانِ ضَالاَّنِ ضَالٌّ مَنْ تَبِعَهُمَا فَقُلْتُ : يَا أَبَا مُوسَى انْظُرْ لاَ تَكُنْ أَحَدُهُمَا.

رواه الطبراني وقال : هذا عندي باطل لأن جعفر بن علي شيخ مجهول لا يعرف . قلت : إنما ضعفه من علي بن عابس الأسدي فإنه متروك.

12069. Suveyd b. Ğafele anlatıyor: Ben, Ebû Mûsa el-Eş'arî'yi şöyle derken işittim: Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: *"Bu ümmet içinde iki sapkın hakem çıkacak ve onlara uyanlar da sapıtacaklardır."*

Ben: "Ebû Mûsa! Sakın bunlardan biri sen olmayasın" dedim.

★ Bunu Taberânî rivayet ederek şu açıklamayı yapmıştır: Bu bence asılsızdır. Çünkü Câfer b. Ali, tanınmayan meçhul biridir.

Ben de derim ki: Hadisteki asıl zayıflık, metruk biri olan Ali b. Âbis el-Esedî'den kaynaklanmaktadır.

١٢٠٧٠ - حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي فَاطِمَةَ ، عَنْ أَبِي مَرْيَمَ ، قَالَ : سَمِعْتُ عَمَّارَ بْنَ يَاسِرٍ ، يَقُولُ : يَا أَبَا مُوسَى ، أَنْشُدُكَ اللَّهَ ، أَلَمْ تَسْمَعْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا ، فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ ؟ " فَأَنَا سَائِلُكَ عَنْ حَدِيثٍ ، فَإِنْ صَدَقْتَ وَإِلا بَعَثْتُ عَلَيْكَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ يُقَرِّرُكَ ، ثُمَّ أَنْشُدُكَ اللَّهَ : أَلَيْسَ إِنَّمَا عَنَاكَ أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِنَفْسِكَ ؟ قَالَ : " إِنَّهَا سَتَكُونُ فِتْنَةٌ فِي أُمَّتِي أَنْتَ يَا أَبَا مُوسَى فِيهَا نَائِمٌ ، خَيْرٌ مِنْكَ قَاعِدًا ، وَقَاعِدٌ خَيْرٌ مِنْكَ قَائِمًا ، وَقَائِمٌ خَيْرٌ مِنْكَ مَاشِيًا " ، فَخَصَّكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ يَعُمَّ النَّاسَ ، فَخَرَجَ أَبُو مُوسَى وَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ شَيْئًا .

رواه أبو يعلى واللفظ له.

12070. Ebû Meryem der ki: Ammâr b. Yâsir'i şöyle derken işittim: Ey Ebû Mûsa! Sen Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazır olsun"* buyururken işitmedin mi?

Şimdi sana bir hadisi soracağım. Eğer doğru söylersen ne âlâ. Değilse Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı arasından seni doğrultanlarca azarlanırsın. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şu sözüyle bizzat seni kastetmemiş miydi?: *"Ümmetim arasında fitne zuhur edecek ve ey Ebû Musa! Senin o fitne sırasında uykuda olman, kalkıp oturmandan daha hayırlıdır. Oturman, ayağa kalkmandan daha hayırlıdır. Ayakta durman ise gidip (fitneye) karışmandan hayırlıdır."* Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) özellikle seni zikretti, herkesi kastetmedi.

Ebû Mûsa cevap vermeden çıkıp gitti.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ifade ona aittir.[1]

١٢٠٧١ – وفي رواية للطبراني : عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِرَجُلٍ.

وفيه علي بن أبي فاطمة وهو علي بن الحزور وهو متروك.

12071. Taberânî'nin Ammâr b. Yâsir'den naklettiği bir diğer rivayete göre hadis "Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir adama dedi ki" ifadesiyle başlamaktadır.

★ Senedinde ismi geçen Ali b. Ebî Fâtıma'dan maksat Ali b. el-Hazûr olup metruk biridir.

١٢٠٧٢ – حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الطُّوسِيُّ ، حَدَّثَنَا الزُّبَيْرُ بْنُ بَكَّارٍ ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الضَّحَّاكِ الْحِزَامِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَامَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى مِنْبَرِ الْكُوفَةِ حِينَ اخْتَلَفَ الْحَكَمَانِ ، فَقَالَ : " قَدْ كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ هَذِهِ الْحُكُومَةِ فَعَصَيْتُمُونِي " ، فَقَامَ إِلَيْهِ فَتًى آدَمُ ، فَقَالَ : إِنَّكَ وَاللَّهِ مَا نَهَيْتَنَا ، وَلَكِنَّكَ أَمَرْتَنَا وَدَمَّرْتَنَا ، فَلَمَّا كَانَ فِيهَا مَا تَكْرَهُ بَرَّأْتَ نَفْسَكَ ، وَنَحَلْتَنَا ذَنْبَكَ ، فَقَالَ لَهُ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : وَمَا أَنْتَ وَهَذَا الْكَلامُ قَبَّحَكَ اللَّهُ ، وَاللَّهِ لَقَدْ كَانَتِ الْجَمَاعَةُ فَكُنْتَ فِيهَا خَامِلا ، فَلَمَّا ظَهَرَتِ الْفِتْنَةُ نَجَمْتَ فِيهَا نُجُومَ قَرْنِ الْمَاعِزَةِ ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَى النَّاسِ ، فَقَالَ : لِلَّهِ مَنْزِلٌ نَزَلَهُ سَعْدُ بْنُ مَالِكٍ ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ، وَاللَّهِ لَئِنْ كَانَ ذَنْبًا إِنَّهُ لَصَغِيرٌ مَغْفُورٌ ، وَلَئِنْ كَانَ حَسَنًا إِنَّهُ لَعَظِيمٌ مَشْكُورٌ " رواه الطبراني .

ومحمد بن الضحاك وولده يحيى لم أعرفهما

12072. Muhammed b. ed-Dahhâk el-Hizâmî anlatıyor:

İki hakem anlaşamayınca Hz. Ali, Kûfe minberine çıkarak şöyle hitap etti: "Ben sizi bu hakemlik meselesinden menetmiştim de siz beni dinlememiştiniz." Hemen esmer bir delikanlı yanına doğru giderek:

[1] Ebû Ya'lâ (1636).

"Vallahi sen bizi bundan men etmedin. Fakat bize emrettin, bizi mahvettin. Sonuç seni memnun etmeyince de kendini temize çıkarıp kendi günahını bize yükledin" dedi.

Ali: "Sen bu sözleri nasıl söylersin? Allah yüzünü kara çıkarsın. Vallahi, bir topluluk vardı ve sen o topluluk içinde sessiz, sakin biriydin. Ne zaman ki fitne çıktı, hemen keçiboynuzu gibi ortaya çıktın" dedi ve sonra halka dönerek şöyle devam etti: "Allah nezdinde Sa'd b. Mâlik ve Abdullah b. Ömer'in saygın bir yeri vardır. Vallahi, eğer bu bir günah ise bağışlanabilecek küçük bir günahtır. Eğer iyilik ise muhakkak makbul olan büyük bir iyiliktir."

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. ed-Dahhâk ve oğlu Yahyâ'yı tanımıyorum.[1]

(بَابُ مَا جَاءَ فِي الصُّلْحِ وَمَا كَانَ بَعْدَهُ)

Barış ve Barış Sonrası

١٢٠٧٣ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الأَسَدِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبِي ، قَالَ : حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلالٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلامٍ ، أَنَّهُ قَالَ حِينَ هَاجَ النَّاسُ فِي أَمْرِ عُثْمَانَ : " أَيُّهَا النَّاسُ لا تَقْتُلُوا هَذَا الشَّيْخَ ، وَاسْتَعْتِبُوهُ ، فَإِنَّهُ لَنْ تَقْتُلَ أُمَّةٌ نَبِيَّهَا فَيَصْلُحَ أَمْرُهُمْ ، حَتَّى يُهْرَاقَ دِمَاءُ سَبْعِينَ أَلْفًا مِنْهُمْ ، وَلَنْ تَقْتُلَ أُمَّةٌ خَلِيفَتَهُمْ فَيَصْلُحَ أَمْرُهُمْ ، حَتَّى يُهْرَاقَ دِمَاءُ أَرْبَعِينَ أَلْفًا مِنْهُمْ " ، فَلَمْ يَنْظُرُوا فِيمَا قَالَ ، وَقَتَلُوهُ ، فَجَلَسَ لِعَلِيٍّ فِي الطَّرِيقِ ، فَقَالَ : " أَيْنَ تُرِيدُ ؟ " قَالَ : أُرِيدُ أَرْضَ الْعِرَاقِ ، قَالَ : " لا تَأْتِ الْعِرَاقَ ، وَعَلَيْكَ بِمِنْبَرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " ، فَوَثَبَ إِلَيْهِ أُنَاسٌ مِنْ أَصْحَابِ عَلِيٍّ ، وَهَمُّوا بِهِ ، فَقَالَ عَلِيٌّ : دَعُوهُ فَإِنَّهُ رَجُلٌ مِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ ، فَلَمَّا قُتِلَ عَلِيٌّ ، قَالَ ابْنُ سَلامٍ لابْنِ مُغَفَّلٍ : " هَذَا رَأْسُ الأَرْبَعِينَ ، وَسَيَكُونُ عَلَى رَأْسِهَا صُلْحٌ ، وَلَنْ تَقْتُلَ أُمَّةٌ نَبِيَّهَا إِلا قُتِلَ بِهِ سَبْعُونَ أَلْفًا ، وَلَنْ تَقْتُلَ أُمَّةٌ خَلِيفَتَهَا إِلا قُتِلَ بِهِ أَرْبَعُونَ أَلْفًا " .

رواه الطبراني من طريقين ورجال هذه رجال الصحيح . وله طريق في مناقب عثمان رضي الله عنه .

12073. Abdullah b. Selâm, halk Hz. Osmân'ın hilafeti sırasında ayaklanınca şöyle hitap etti: "Ey insanlar! Bu ihtiyarı öldürmeyin, bilakis onun rızasını kazanmaya çalışın. Zira bir ümmet peygamberini öldürürse, onlardan yetmiş bin kişinin kanı dökülmedikçe bir daha işleri

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (319).

düzene girmez. Yine bir millet kendi halifesini öldürürse, onlardan kırk bin kişinin kanı dökülmedikçe işleri yoluna girmez."

Fakat halk onun söylediklerini dinlemediler ve Osmân'ı öldürdüler. Sonra Abdullah b. Selâm, Hz. Ali'nin yoluna çıkarak ona: "Nereye gidiyorsun?" diye sordu. "Irak topraklarına gidiyorum" deyince, ona da: "Irak'a gitme! Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) minberinden ayrılma" dedi. Ali'nin taraftarlarından bazıları üzerine atlayıp onu öldürmek istediler. Fakat Ali: "Bırakın onu! O bizden, Ehl-i beyt'tendir" dedi. Daha sonra Ali öldürüldüğünde Abdullah (b. Selâm), İbn Ma'kıl'e şöyle söyledi: "Şu an kırkıncı senenin başıdır. Bu senenin başında barış gerçekleşecektir. Bir millet peygamberini öldürürse, ona karşılık onlardan yetmiş bin kişi öldürülür. Yine bir millet halifelerini öldürürse, ona karşılık kendilerinden kırk bin kişi öldürülür."

★ Hadisi iki ayrı tarikle Taberânî rivayet etmiş olup bu tarikin ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.

Hadisin bir tariki daha vardır ki, Hz. Osmân'ın menkıbesinde gelecektir.

١٢٠٧٤ - وَعَنْ جَابِرٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ ابْنِي هَذَا يَعْنِي الحَسَنْ سِيِّدْ وَلَيُصْلِحَنَّ اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ.

رواه الطبراني ورجاله ثقات.

12074. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim şu oğlum -yani Hasan- seyyiddir. Yüce Allah onun sayesinde Müslümanlardan iki grubu barıştıracaktır"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.[1]

١٢٠٧٥ - حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ بُنْدَارٌ ، ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ الصَّبَّاحِ الْمِسْمَعِيُّ ، ثنا عِمْرَانُ بْنُ حُدَيْرٍ ، أَظُنُّهُ عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ ، قَالَ : قَالَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ ، وَالْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ لِمُعَاوِيَةَ : إِنَّ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ عَيِيٌّ ، وَإِنَّ لَهُ كَلامًا وَرَأْيًا ، وَإِنَّهُ قَدْ عَلِمْنَا كَلامَهُ ، فَيَتَكَلَّمُ كَلامًا فَلا يَجِدُ كَلامًا ، فَقَالَ : لا تَفْعَلُوا ، فَأَبَوْا عَلَيْهِ ، فَصَعِدَ عَمْرٌو الْمِنْبَرَ ، فَذَكَرَ عَلِيًّا وَوَقَعَ فِيهِ ، ثُمَّ صَعِدَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ، ثُمَّ وَقَعَ فِي عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، ثُمَّ قِيلَ لِلْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ : اصْعَدْ ، فَقَالَ : لا أَصْعَدُ وَلا أَتَكَلَّمُ حَتَّى تُعْطُونِي إِنْ قُلْتُ حَقًّا أَنْ تُصَدِّقُونِي ، وَإِنْ قُلْتُ بَاطِلا أَنْ تُكَذِّبُونِي ، فَأَعْطَوْهُ ، فَصَعِدَ الْمِنْبَرَ ، فَحَمِدَ

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (2597). Senedinde ismi geçen Abdurrahman b. Mağrâ hakkında tenkit vardır.

اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ، فَقَالَ : بِاللَّهِ يَا عَمْرُو وَأَنْتَ يَا مُغِيرَةُ تَعْلَمَانِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " " لَعَنَ اللَّهُ السَّائِقَ وَالرَّاكِبَ " " ، أَحَدُهُمَا فُلانٌ ؟ قَالا : اللَّهُمَّ نَعَمْ بَلَى قَالَ : أَنْشُدُكَ اللَّهَ يَا مُعَاوِيَةُ وَيَا مُغِيرَةُ ، أَتَعْلَمَانِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " لَعَنَ عَمْرًا بِكُلِّ قَافِيَةٍ قَالَهَا لَعْنَةً " ؟ قَالا : اللَّهُمَّ بَلَى ، قَالَ : أَنْشُدُكَ اللَّهَ يَا عَمْرُو وَأَنْتَ يَا مُعَاوِيَةُ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ ، أَتَعْلَمَانِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ قَوْمَ هَذَا ؟ قَالا : بَلَى ، قَالَ الْحَسَنُ : فَإِنِّي أَحْمَدُ اللَّهَ الَّذِي وَقَعْتُمْ فِيمَنْ تَبَرَّأَ مِنْ هَذَا ، وَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

رواه الطبراني عن شيخه زكريا بن يحيى الساجي قال الذهبي : أحد الأثبات ما علمت فيه جرحا أصلا وقال ابن القطان : مختلف فيه في الحديث وثقه قوم وضعفه آخرون وبقية رجاله رجال الصحيح.

12075. Ebû Miclez anlatıyor:

Amr ile Muğîre b. Şu'be, Muâviye'ye dediler ki: "Hasan b. Ali anlayışı kıt/cahil biridir. Onun da söyleyecek sözü ve görüşü vardır. Biz onun sözünü biliyoruz. Konuşurken bir şey söyler, sonra devamını getiremez." Muâviye ise: "Yapmayın!" deyip onlara itiraz etti. Sonra Amr minbere çıktı, Ali'den sözederek onu yerdi. Ardından Muğîre b. Şu'be minbere çıktı. Allaha hamdü sena ettikten sonra o da Ali'ye dil uzattı. Sonra Hasan b. Ali'ye: "Minbere sen de çık" denildi. Fakat Hasan: "Siz bana şu sözü vermedikçe ben ne çıkarım, ne de konuşurum. Eğer doğru söylersem beni tasdik edeceksiniz. Yanlış söylersem beni yalanlayacaksınız." Onlar da söz verdiler ve böylece minbere çıktı. Allaha hamdü sena ettikten sonra şöyle hitap etti:

"Ey Amr ile Muğîre, Allah aşkına söyleyin! Siz ikiniz Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) «*Allah rehber/sürücüye de, binekliye de lanet etsin*» buyurduğunu ve bunlardan birinin falan kimse olduğunu bilmiyor musunuz?" "Evet. Biliyoruz" dediler.

Sonra: "Allah aşkına söyleyin ey Muâviye ve Muğîre. Siz ikiniz Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Amr'a lanetin her türüyle lanet okuduğunu bilmiyor musunuz?" dedi. "Evet. Biliyoruz" dediler.

Sonra: "Allah aşkına söyle ey Amr ve sen Muâviye b. Ebî Süfyân. Siz ikiniz Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bunun kavmine lanet okuduğunu bilmiyor musunuz?" dedi. "Evet. Biliyoruz" dediler.

Sonra Hasan: "Allah'a hamdolsun ki sizin dil uzattığınız kişiler bundan (lanetten) uzaktırlar..." dedi.

★ Bunu Taberânî, hocası Zekeriyyâ b. Yahyâ es-Sâcî'den rivayet etmiştir ki Zehebî onun hakkında: "Sağlam ravilerden biri olup onunla ilgili hiçbir cerh bilmiyorum"

derken İbnü'l-Kattân der ki: Hadis konusunda tartışmalıdır. Bir grup kimse onu güvenilir kabul ederken bir grup kimse de zayıf görmüştür." Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢٠٧٦ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَوْهَرِيُّ ، ثنا عُمَرُ بْنُ شَبَّةَ ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عُقْبَةَ ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ الْهِلالِيُّ ، عَنْ عِيسَى بْنِ يَزِيدَ ، قَالَ : " اسْتَأْذَنَ الأَشْعَثُ عَلَى مُعَاوِيَةَ رَحِمَهُ اللَّهُ بِالْكُوفَةِ ، فَحَجَبَهُ مَلِيًّا ، وَعِنْدَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ ، وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ، فَقَالَ : أَعَنْ هَذَيْنِ حَجَبْتَنِي يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ؟ تَعْلَمُ أَنَّ صَاحِبَهُمَا جَاءَنَا فَمَلأَنَا كَذِبًا يَعْنِي عَلِيًّا ، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : أَتَرَانِي أَسُبُّكَ بِابْنِ أَبِي طَالِبٍ ؟ ، قَالَ : مَا سُبَّ عَرَبِيٌّ خَيْرٌ مِنِّي ، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : عَبْدُ مَهْرَةَ قَتَلَ جَدَّكَ ، وَطَعَنَ فِي اسْتِ أَبِيكَ ، فَقَالَ : أَلا تَسْمَعُ مَا يَقُولُ لِي أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ؟ ، قَالَ : أَنْتَ بَدَأْتَ " . رواه الطبراني وفيه جماعة لم أعرفهم .

12076. İsa b. Yezîd anlatıyor: Eş'as b. Kays, Kûfe'de Muâviye'nin yanına girmek için izin istedi. Muâviye bir müddet onu bekletti. Çünkü yanında İbn Abbâs ile Hasan b. Ali vardı. Sonra Eş'as: "Ey Müminlerin emiri! Beni bu iki kişi yüzünden mi beklettin? Sen de biliyorsun ki onların liderleri -Ali'yi kastediyor- bize gelerek bizi yalanla doldurmuştu" dedi. İbn Abbâs da ona: "Vallahi dedenin dişi tayı hâlâ ondadır ve o senin babanın kıçına mızrağı saplamıştı" diyerek karşılık verdi. Bunun üzerine Eş'as: "Ey müminlerin emiri! Ne dediğini duymuyor musun?" deyince, Muâviye: "Önce sen başlattın" dedi.

★ **Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadığım kimseler vardır.**[2]

١٢٠٧٧ – حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ ، حَدَّثَنِي شَدَّادُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، مِنْ وَلَدِ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ يَعْلَى بْنِ شَدَّادٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، وَهُوَ جَالِسٌ وَعَمْرُو بْنُ الْعَاصِ عَلَى فِرَاشِهِ ، فَجَلَسَ شَدَّادٌ بَيْنَهُمَا وَقَالَ : هَلْ تَدْرِيَانِ مَا يُجْلِسُنِي بَيْنَكُمَا ؟ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " إِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا جَمِيعًا فَفَرِّقُوا بَيْنَهُمَا ، فَوَاللَّهِ مَا اجْتَمَعَا إِلا عَلَى غَدْرَةٍ " ، فَأَحْبَبْتُ أَنْ أُفَرِّقَ بَيْنَكُمَا . رواه الطبراني وفيه عبد الرحمن بن يعلى بن شداد و لم أعرفه وبقية رجاله ثقات.

12077. Şeddâd b. Evs, kendi ifadesiyle bir gün Muâviye'nin yanına girer ve Muâviye ile Amr b. el-Âs'ı aynı döşek üzerinde otururken

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (2698). Senedinde ismi geçen İmrân b. Hudeyr sanırım Ebû Miclez'den rivayette bulunmuştur.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (653).

görür. Hemen gidip aralarına oturduktan sonra şöyle der: "Niçin aranıza oturduğumu biliyor musunuz? Çünkü ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) «*Bu ikisini birarada görürseniz aralarını ayırın. Vallahi o ikisi ancak bir entrika çevirmek için biraya gelirler*» buyururken işittim. Bu yüzden aranızı ayırmak istedim."

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Abdurrahman b. Ya'lâ'yı tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdir.

بَابُ

Konuyla İlgili Bir Başka Bölüm

قَوْلُهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " رَأَيْتُ مَا تَلَقَّى أُمَّتِي بَعْدِي وَسَفَكَ بَعْضُهُمْ دَمَ بَعْضٍ فَسَأَلْتُهُ أَنْ يُوَلِّيَنِي شَفَاعَةَ.

فِيهِمْ فَفَعَلَ ".

وَقَوْلُهُ : " عَذَابُ هَذِهِ الأُمَّةَ فِي دُنْيَاهُمْ بِالسَّيْفِ ".

وَقَوْلُهُ : " لاَ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتَتِلَ فِئَتَانِ دَعْوَاهُمَا ".

تَقَدَّمَ فِي بَابِ فِيمَا كَانَ بَيْنَ الصَّحَابَةِ وَالسُّكُوتُ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ.

Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Benden sonra ümmetimin başına gelecekleri ve birbirlerinin kanlarını döküşlerini gördüm ve (Rabbimden) bana şefaat hakkı vermesini diledim, o da kabul etti.*"

"*Bu ümmetin dünyadaki azabı kılıç yoluyla olacaktır.*"

"*İki grup kendi davaları uğruna birbirleriyle çatışmadıkça kıyamet kopmaz.*"

★ Bu hadisler daha önce sahabe arasında yaşanan anlaşmazlıklar hakkında konuşmamaya dair bölümde geçmişti.

(بَابُ فِيمَا كَانَ مَنْ أَمَرَ ابْنَ الزُّبَيْرِ وَيَزِيْدَ بْنَ مُعَاوِيَةَ وَاسْتِخْلَافِ أَبِيْهِ لَهُ وَأَيَّامِ الحُرَّةِ غَيْرُ ذَلِكَ)

(Abdullah) İbnu'z-Zübeyr'in İsyanı, Yezîd b. Muâviye ve Onun Babası Tarafından Halife Atanması, Harre Olayları vs.

١٢٠٧٨ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عُمَرَ بْنِ شَقِيقِ بْنِ أَسْمَاءَ الْجَرْمِيُّ ، حَدَّثَنَا جَعْفَرٌ ، عَنْ هِشَامٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، قَالَ : لَمَّا أَرَادَ مُعَاوِيَةُ أَنْ يَسْتَخْلِفَ يَزِيدَ ، بَعَثَ إِلَى عَامِلِ الْمَدِينَةِ أَنْ أَفِدْ إِلَيَّ مَنْ شَاءَ ، قَالَ : فَوَفَدَ إِلَيْهِ عَمْرُو بْنُ حَزْمٍ الأَنْصَارِيُّ ، فَاسْتَأْذَنَ ، فَجَاءَ حَاجِبُ مُعَاوِيَةَ يَسْتَأْذِنُ ، فَقَالَ : هَذَا عَمْرٌو قَدْ جَاءَ يَسْتَأْذِنُ ، فَقَالَ : مَا جَاءَ بِهِمْ إِلَيَّ ؟ فَقَالَ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، جَاءَ يَطْلُبُ مَعْرُوفَكَ ، فَقَالَ مُعَاوِيَةُ : إِنْ كُنْتَ صَادِقًا فَلْيَكْتُبْ مَا شَاءَ ، فَأَعْطِهِ مَا سَأَلَكَ ، وَلا أَرَاهُ ، قَالَ : فَخَرَجَ إِلَيْهِ الْحَاجِبُ ، فَقَالَ : مَا حَاجَتُكَ ؟ اكْتُبْ مَا شِئْتَ ، فَقَالَ : سُبْحَانَ اللَّهِ ! أَجِيءُ إِلَى بَابِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ، فَأُحْجَبُ عَنْهُ ؟ أُحِبُّ أَنْ أَلْقَاهُ ، فَأُكَلِّمَهُ ، فَقَالَ مُعَاوِيَةُ لِلْحَاجِبِ : عِدْهُ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا إِذَا صَلَّى الْغَدَاةَ فَلْيَجِئْ ، قَالَ : فَلَمَّا صَلَّى مُعَاوِيَةُ الْغَدَاةَ ، أَمَرَ بِسَرِيرٍ ، فَجُعِلَ فِي إِيوَانٍ لَهُ ، ثُمَّ أَخْرَجَ النَّاسَ عَنْهُ ، فَلَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ أَحَدٌ إِلا كُرْسِيٌّ وُضِعَ لِعَمْرٍو ، فَجَاءَ عَمْرٌو ، فَاسْتَأْذَنَ ، فَأُذِنَ لَهُ ، فَسَلَّمَ عَلَيْهِ ، ثُمَّ جَلَسَ عَلَى الْكُرْسِيِّ ، فَقَالَ لَهُ مُعَاوِيَةُ : حَاجَتَكَ ، قَالَ : وَأَثْنَى عَلَيْهِ ، ثُمَّ : فَحَمِدَ اللَّهَ ، قَالَ : لَعَمْرِي لَقَدْ أَصْبَحَ يَزِيدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ وَاسِطَ الْحَسَبِ فِي قُرَيْشٍ ، غَنِيًّا عَنِ الْمَالِ ، غَنِيًّا إِلا عَنْ كُلِّ خَيْرٍ ، وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَسْتَرْعِ عَبْدًا رَعِيَّةً إِلا هُوَ سَائِلُهُ عَنْهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، كَيْفَ صَنَعَ فِيهَا ؟ " ، وَإِنِّي أُذَكِّرُكَ اللَّهَ يَا مُعَاوِيَةُ فِي أُمَّةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْ تَسْتَخْلِفُ عَلَيْهَا ، قَالَ : فَأَخَذَ مُعَاوِيَةَ رَبْوَةٌ وَنَفَسٌ فِي غَدَاةٍ قَرٍّ حَتَّى عَرِقَ ، وَجَعَلَ يَمْسَحُ الْعَرَقَ عَنْ وَجْهِهِ ثَلاثًا ، ثُمَّ أَفَاقَ ، فَحَمِدَ اللَّهَ ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ ، ثُمَّ قَالَ : أَمَّا بَعْدُ ، فَإِنَّكَ امْرُؤٌ نَاصِحٌ ، قُلْتَ بِرَأْيِكَ ، بَالِغٌ مَا بَلَغَ ، وَإِنَّهُ لَمْ يَبْقَ إِلا ابْنِي وَأَبْنَاؤُهُمْ ، وَابْنِي أَحَقُّ مِنْ أَبْنَائِهِمْ ، حَاجَتَكَ ، قَالَ : مَا لِي حَاجَةٌ ، قَالَ : ثُمَّ قَالَ لَهُ أَخُوهُ : إِنَّمَا جِئْنَا مِنَ الْمَدِينَةِ نَضْرِبُ أَكْبَادَهَا مِنْ أَجْلِ كَلِمَاتٍ ؟ قَالَ : مَا جِئْتُ إِلا لِكَلِمَاتٍ ، قَالَ : فَأَمَرَ لَهُمْ بِجَوَائِزِهِمْ ، قَالَ : وَخَرَجَ لِعَمْرٍو ، مِثْلُهُ .

رواه أبو يعلى ورجاله رجال الصحيح.

12078. Muhammed b. Sîrîn anlatıyor: Muâviye, (oğlu) Yezîd'i halife tayin etmek isteyince Medine valisine "Bana dilediğin kimseyi elçi olarak gönder" diye haber saldı. Bunun üzerine Amr b. Hazm el-Ensârî elçi olarak geldi ve yanına girmek için izin istedi. Sonra Muâviye'nin yaveri/muhafızı gelerek izin istedi. "Amr b. Hazm gelmiş (huzura girmek için) izin istiyor" dedi. Muâviye: "Benle ne işleri varmış?" dedi. Yaveri: "Ey müminlerin emiri! Senden ikram/ihsan dilemek için gelmiş" deyince Muâviye de: "Eğer dediğin doğruysa istediğini yaz ve istediğini ver. Ben yüzünü görmeyeyim" dedi.

Sonra yaver dışarı çıkarak: "Ne ihtiyacın var? İstediğini yaz" deyince Amr: "Sübhanallah! Ben müminlerin emirinin kapısına geliyorum ve benim yanına girmem engelleniyor. Ben kendisiyle yüz yüze konuşmak istiyorum" dedi.

Bunun üzerine Muâviye: "Şu güne randevu ver. Sabah namazını kıldıktan sonra gelsin" dedi. Muâviye sabah namazını kılınca divanına bir minder atılmasını emretti. Sonra halkı yanından çıkardı ve yanında kimse kalmadı. Yalnızca Amr için konulmuş bir sandalye kaldı. Sonra Amr geldi, içeri girmek için izin istedi. Kendisine izin verdi. Selam verip sandalyeye oturdu. Muâviye: "Ne istiyorsun?" dedi. Amr, Allah'a hamdü senadan sonra şöyle dedi:

Hayatıma yemin ederim ki Muâviye'nin oğlu, Kureyş içinde şerefli bir nesebe sahiptir. Mülke (hükümdarlığa) ihtiyacı yoktur. Yalnızca hayrın/erdemin her türünden mahrumdur. Nitekim ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Allah bir kulu bir tebaanın başına geçirirse, muhakkak kendisine onlara nasıl muamele ettiğini soracaktır."* Ben sana, ey Muâviye, Muhammed ümmetinin başına halife tayin edeceğin kişi konusunda Allah'ı(n hesabını) hatırlatırım.

Muâviye'nin nefesi kesildi, âdeta ayazlı bir sabahta nefes nefese kalmış gibi oldu. Üç kez alnından terlerini sildi. Sonra kendine gelerek Allah'a hamdü sena etti. Sonra şu yanıtı verdi: "Sen tavsiye eden bir insansın. Sonu nereye varırsa varsın kendi görüşünü bildirdin. (Bu iş için) yalnız benim oğlum ve onların oğulları kaldı ve (bu işe) benim oğlum, onların oğullarından daha layıktır. Şimdi ihtiyacın neyse söyle." Amr da: "Benim bir ihtiyacım yoktur" dedi.

Sonra kardeşi: "Medine'den bineklerimizi nefes nefese sürerek sadece birkaç söz için mi buraya kadar geldik?" diyerek onun bu tavrına tepki gösterdi. Fakat Amr: "Evet. Ben yalnız birkaç söz için geldim" dedi.

Sonra Muâviye, gelen heyete hediyelerinin verilmesini emretti.

Amr da aynı muameleyi gördü.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢٠٧٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَدِينِيُّ فُسْتُقَةُ ، ثنا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ ، عَنِ الْهَيْثَمِ بْنِ عَدِيٍّ ، قَالَ : " هَلَكَ سُلَيْمَانُ بْنُ صُرَدَ سَنَةَ خَمْسٍ وَسِتِّينَ " . قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ : " وَبَلَغَنِي أَنَّ سُلَيْمَانَ بْنَ صُرَدَ الْخُزَاعِيَّ خَرَجَ هُوَ ، وَالْمُسَيَّبُ بْنُ نَجَبَةَ الْفَزَارِيُّ فِي أَرْبَعَةِ آلافٍ ، فَعَسْكَرَا بِالنَّخِيلَةِ , يَطْلُبُونَ بِدَمِ الْحُسَيْنِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، وَعَلَيْهِمْ سُلَيْمَانُ بْنُ صُرَدَ ، وَذَلِكَ لِمُسْتَهَلِّ رَبِيعٍ الآخِرِ سَنَةَ خَمْسٍ وَسِتِّينَ ، ثُمَّ سَارُوا إِلَى عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ زِيَادٍ ، فَلَقُوا مُقَدِّمَتَهُ ، فَاقْتَتَلُوا ، فَقُتِلَ سُلَيْمَانُ بْنُ صُرَدَ وَابْنُ نَجَبَةَ فِي شَهْرِ رَبِيعٍ الآخِرِ " .

رواه الطبراني وإسناده منقطع .

12079. Heysem b. Adî anlatıyor: Süleymân b. Surad 65 yılında öldü.

Muhammed b. Ali -yani el-Medînî- der ki: Öğrendiğime göre Süleymân b. Surad el-Huzâ'î ve Müseyyeb b. Necebe el-Fezârî, Hüseyin b. Ali'nin intikamını almak amacıyla dört bin askerle yola çıkarak Nehile mevkiinde kamp kurdu. Ordunun başında Süleymân b. Surad vardı ve tarih, 65 yılı Rebiyülâhir ayının başını gösteriyordu. Sonra Ubeydullah b. Ziyâd'ın üzerine yürüdüler. Onun öncü birlikleriyle karşılaşıp çatışmaya girdiler. Bu çatışmada Süleymân b. Surad ve Müseyyeb öldürüldüler. Tarih, Rebiyülâhir ayının sonunu gösteriyordu.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedi *munkatı*dır.[2]

١٢٠٨٠ - وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ يَعْنِي ابْنَ رُمَانَةَ أَنَّ مُعَاوِيَةَ لَمَّا حَضَرَهُ الْمَوْتَ قَالَ لِيَزِيدِ بْنِ مُعَاوِيَةَ : قَدْ وَطَأْتُ لَكَ الْبِلادَ وَفَرَشْتُ لَكَ النَّاسَ وَلَسْتُ أَخَافُ عَلَيْكُمْ إِلاَّ أَهْلَ الْحِجَازِ فَإِنْ رَابَكَ مِنْهُمْ رَيْبٌ فَوَجِّهْ إِلَيْهِمْ مُسْلِمَ بْنَ عُقْبَةَ الْمُرِّي فَإِنِّي قَدْ جَرَّبْتُهُ غَيْرَ مَرَّةٍ فَلَمْ أَجِدْ لَهُ مِثْلاً لِطَاعَتِهِ وَنَصِيحَتِهِ فَلَمَّا جَاءَ يَزِيدُ خِلافَ ابْنِ الزُّبَيْرِ وَدُعَاؤُهُ إِلَى نَفْسِهِ دَعَا مُسْلِمَ بْنَ عُقْبَةَ الْمُرِّي وَقَدْ أَصَابَهُ الْفَالِجُ وَقَالَ : إِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَهِدَ إِلَيَّ فِي مَرَضِهِ إِنَّ رَابَنِي مِنْ أَهْلِ الْحِجَازِ رَائِبٌ أَنْ أُوَجِّهَكَ إِلَيْهِمْ وَقَدْ رَابَنِي فَقَالَ : إِنِّي كَمَا ظَنَّ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ اعْقِدْ لِي وَعَبِّ الْجُيُوشَ قَالَ : فَوَرَدَ الْمَدِينَةَ فَأَنَاخَهَا ثَلاثًا ثُمَّ دَعَاهُمْ إِلَى بَيْعَةِ يَزِيدَ إِنَّهُمْ أَعْبُدٌ لَهُ قِنٌّ فِي طَاعَةِ اللهِ وَمَعْصِيَتِهِ فَأَجَابُوهُ إِلَى ذَلِكَ إِلاَّ رَجُلاً وَاحِداً مِنْ قُرَيْشٍ أُمُّهُ أُمُّ وَلَدٍ فَقَالَ لَهُ : بَايِعْ

[1] Ebû Ya'lâ (7174).
[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (6483).

لِيَزِيدَ عَلَى أَنَّكَ عَبْدُ فِي طَاعَةِ اللهِ وَمَعْصِيَتِهِ قَالَ : لاَ بَلْ فِي طَاعَةِ اللهِ فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَ ذَلِكَ مِنْهُ وَقَتَلَهُ . فَأَقْسَمَتْ أُمُّهُ قَسَمًا لَئِنْ أَمْكَنَهَا اللهُ مِنْ مُسْلِمٍ حَيًّا أَوْ مَيِّتاً أَنْ تَحْرِقَهُ بِالنَّارِ فَلَمَّا خَرَجَ مُسْلِمِ بْنِ عُقْبَةَ مِنَ المَدِينَةِ اشْتَدَّتْ عِلَّتُهُ فَمَاتَ فَخَرَجَتْ أُمُّ القُرَشِي بِأَعْبَدَ لَهَا إِلَى قَبْرِ مُسْلِمٍ فَأَمَرَتْ بِهِ أَنْ يَنْبَشَ مِنْ عِنْدَ رَأْسِهِ فَلَمَّا وَصَلُوا إِلَيْهِ إِذَا ثُعْبَانَ قَدْ الْتَوَى عَلَى عُنُقِهِ قَابِضاً بِأَرْنَبَةِ أَنْفِهِ يَمُصُّهَا قَالَ : فَكَاعَ القَوْمُ عَنْهُ وَقَالُوا : يَا مَوْلاَتَنَا انْصَرِفِي فَقَدْ كَفَاكَ اللهُ شَرَّهُ وَأَخْبَرُوهَا قَالَتْ : لاَ أَوْ أَفِي للهِ بِمَا وَعَدْتُهُ ثُمَّ قَالَتْ : انْبَشُوا مِنْ عِنْدَ الرِّجْلَيْنِ فَنَبَشُوا فَإِذَا الثُّعْبَانَ لاَوِ ذَنَبَهُ بِرِجْلَيْهِ قَالَ : فَتَنَحَّتْ فَصَلَّتْ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ قَالَتْ : اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ إِنَّمَا غَضِبْتَ عَلَى مُسْلِمِ بْنِ عُقْبَةَ اليَوْمَ لَكَ فَخَلِّ بَيْنِي وَبَيْنَهُ ثُمَّ تَنَاوَلَتْ عُودًا فَمَضَتْ إِلَى ذَنَبِ الثُّعْبَانَ فَانْسَلَّ مِنْ مُؤَخَّرِ رَأْسِهِ فَخَرَجَ مِنَ القَبْرِ ثُمَّ أَمَرَتْ بِهِ فَأُخْرِجَ مِنَ القَبْرِ فَأُحْرِقَ بِالنَّارِ.

رواه الطبراني وفيه عبد الملك بن عبد الرحمن الذماري ضعفه أبو زرعة ووثقه ابن حبان وغيره وابن رمانة لم أعرفه.

12080. Muhammed b. Saîd -yani, İbn Rummâne- anlatıyor:

Muâviye, ölüm döşeğine yatınca Yezîd b. Muâviye'ye şunları söyledi: Ülkeyi sana hazır hale getirdim, insanları sana boyun eğdirdim. Sizin için yalnızca Hicaz halkından endişe ediyorum. Şayet onlarda seni kuşkulandıracak bir hareket görürsen, üzerlerine Müslim b. Ukbe el-Murrî'yi gönder. Zira ben onu bir kaç kez denedim, itaat ve bağlılığı noktasında onun gibisini görmedim.

Sonra Yezîd'e, İbnü'z-Zübeyr'in başlattığı isyan ve onun kendisine biat çağrısını yaptığı haberi ulaşınca Müslim b. Ukbe el-Murrî'yi yanına çağırttı. Müslim felç geçirmişti.

Yezîd dedi ki: "Müminlerin emiri (Muâviye) hastalığında bana şayet Hicaz halkında beni kuşkulandıran bir hareketlilik olursa, onların üzerine seni göndermem tavsiyesinde bulundu. Nitekim beni kuşkulandıran bir hareketlilik olmuştur." Kendisini dinleyen Müslim: "Ben, aynen müminlerin emirinin düşündüğü gibi biriyim. Bütün orduyu benim emrime ver" dedi.

Sonra Medine'ye geldi ve orada üç gün kaldıktan sonra halkı Yezîd'e biate davet etti. Herkesin Allah'a itaatte de, isyanda da onu dinlemeleri gereken kulları olduklarını söyledi. Medine halkı onun bu çağrısına icabet ettiler. Yalnızca Kureyş kabilesinden annesi ümmü veled olan bir kişi biat etmedi. Müslim ona: "Yezîd'e biat et. Çünkü sen Allah'a itaatte de, isyanda da nihayet bir kulsun" dedi. Fakat o: "Hayır. Sadece Allah'a

itaatte kulum" deyip davetini reddetti. O da onu öldürdü. Bunu öğrenen annesi eğer Allah fırsat verirse Müslim'i canlı ya da ölü olarak ateşte yakacağına dair yemin etti. Sonra Müslim, Medine'den çıktıktan sonra hastalığı arttı, çok geçmeden de öldü. Bunu duyan Kureyşlinin annesi kölelerini de yanına alarak Müslim'in kabrine kadar gitti. Baş kısmından kabrin kazılmasını söyledi. Köleleri cesedine ulaştıklarında, bir yılanın cesedin boyun bölgesine dolanarak burnunun ucundan yakalamış, emdiğini gördüler ve: "Hanım efendi! Haydi geri dön. Allah senin yerine onun cezasını vermiş" diyerek ona gördüklerini anlattılar. Ama kadın: "Olmaz. Ben mutlaka Allah'a verdiğim sözümü tutacağım" dedi ve "O zaman ayakuçları tarafından kazın" dedi. Kazdıklarında yılanın kuyruğunu da cesedin ayaklarına dolamış olduğunu gördüler.

Bunun üzerine kadın bir kenara çekilip iki rekât namaz kıldı. Sonra "Allahım! Eğer benim Müslim b. Ukbe'ye bu gün senin için öfke duyduğumu biliyorsan ona ulaşmamın önündeki engeli kaldır" diye dua etti. Sonra bir dal alarak yılanın kuyruğuna vurdu. Yılan da baş tarafından süzülüp mezardan çıktı. Kadın emir verdi, ceset kabirden çıkarılarak ateşte yakıldı.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülmelik b. Abdirrahman ez-Zimârî'yi Ebû Zür'a zayıf görürken İbn Hibbân ve başkaları güvenilir kabul etmişlerdir. İbn Rummâne'yi ise tanımıyorum.

١٢٠٨١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ وَهْبٍ الْعَلافُ ، ثنا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ ، عَنْ أَبِي هَارُونَ الْعَبْدِيِّ ، قَالَ : " رَأَيْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ مُمْعَطُ اللِّحْيَةِ ، فَقُلْتُ : تَعْبَثُ بِلِحْيَتِكَ ؟ قَالَ : لا ، هَذَا مَا لَقِيتُ مِنْ ظَلَمَةِ أَهْلِ الشَّامِ ، دَخَلُوا عَلَيَّ زَمَنَ الْحَرَّةِ ، فَأَخَذُوا مَا كَانَ فِي الْبَيْتِ مِنْ مَتَاعٍ أَوْ حَرًى ، ثُمَّ دَخَلَتْ عَلَيَّ طَائِفَةٌ أُخْرَى ، فَلَمْ يَجِدُوا فِي الْبَيْتِ شَيْئًا ، فَأَسِفُوا أَنْ يَخْرُجُوا بِغَيْرِ شَيْءٍ ، فَقَالَ : أَضْجِعُوا الشَّيْخَ ، فَأَضْجَعُونِي ، فَجَعَلَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ يَأْخُذُ مِنْ لِحْيَتِي خُصْلَةً رواه الطبراني وأبو هارون متروك.

12081. Ebû Hârun el-Abdî anlatıyor: Ebû Saîd el-Hudrî'yi sakalları dökülmüş olarak gördüm ve "Sakallarınla oynuyor musun?" dedim. "Hayır. Fakat bu, Şam halkının zalimlerinden gördüğüm zulmün neticesidir. Harre zamanı evime girerek içeride bulunan bütün eşyaları aldılar. Sonra da «İhtiyarı yatırın» dediler. Beni yatırdılar ve her biri sakalımdan bir tutam kopardı" dedi.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Hârun metruktur.

١٢٠٨٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَمْدَانَ بْنِ مُوسَى الْخَلالُ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ حَرْبٍ الْجُنْدِيسَابُورِيُّ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ دَاحَةَ ، ثنا أَبُو خِدَاشٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ طَلْحَةَ بْنِ يَزِيدَ بْنِ عَمْرِو بْنِ الأَهْتَمِ التَّمِيمِيُّ ، ثنا أَبَانُ بْنُ الْوَلِيدِ ، قَالَ : كَتَبَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ فِي الْبَيْعَةِ ، فَأَبَى أَنْ يُبَايِعَهُ ، فَظَنَّ يَزِيدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ أَنَّهُ إِنَّمَا امْتَنَعَ عَلَيْهِ لِمَكَانِهِ ، فَكَتَبَ يَزِيدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ : " أَمَّا بَعْدُ ، فَقَدْ بَلَغَنِي أَنَّ الْمُلْحِدَ ابْنَ الزُّبَيْرِ دَعَاكَ إِلَى بَيْعَتِهِ لِيُدْخِلَكَ فِي طَاعَتِهِ ، فَتَكُونَ عَلَى الْبَاطِلِ ظَهِيرًا ، وَفِي الْمَأْثَمِ شَرِيكًا ، فَامْتَنَعْتَ عَلَيْهِ وَانْقَبَضْتَ ، لِمَا عَرَّفَكَ اللَّهُ مِنْ نَفْسِكَ فِي حَقِّنَا أَهْلَ الْبَيْتِ ، فَجَزَاكَ اللَّهُ أَفْضَلَ مَا يَجْزِي الْوَاصِلِينَ مِنْ أَرْحَامِهِمْ ، الْمُوفِينَ بِعُهُودِهِمْ ، فَمَهْمَا أَنْسَى مِنَ الأَشْيَاءِ فَلَسْتُ أَنْسَى بِرَّكَ وَصِلَتَكَ ، وَحُسْنَ جَائِزَتِكَ ، بِالَّذِي أَنْتَ أَهْلُهُ مِنَّا فِي الطَّاعَةِ وَالشَّرَفِ وَالْقَرَابَةِ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَانْظُرْ مَنْ قِبَلَكَ مِنْ قَوْمِكَ ، وَمَنْ يَطْرَأُ عَلَيْكَ مِنْ أَهْلِ الآفَاقِ مِمَّنْ يَسْحَرُهُ ابْنُ الزُّبَيْرِ بِلِسَانِهِ ، وَزُخْرُفِ قَوْلِهِ ، فَخَذِّلْهُمْ عَنْهُ ، فَإِنَّهُمْ لَكَ أَطْوَعُ ، وَمِنْكَ أَسْمَعُ مِنْهُمْ لِلْمُلْحِدِ الْخَارِبِ الْمَارِقِ ، وَالسَّلامُ ، فَكَتَبَ ابْنُ عَبَّاسٍ إِلَيْهِ : " أَمَّا بَعْدُ ، فَقَدْ جَاءَنِي كِتَابُكَ تَذْكُرُ دُعَاءَ ابْنِ الزُّبَيْرِ إِيَّايَ الَّذِي دَعَانِي إِلَيْهِ ، وَأَنِّي امْتَنَعْتُ مَعْرِفَةً لِحَقِّكَ ، فَإِنْ يَكُنْ ذَلِكَ كَذَلِكَ ، فَلَسْتُ بِرَّكَ أَغْزُو بِذَلِكَ ، وَلَكِنَّ اللَّهَ بِمَا أَنْوِي بِهِ عَلِيمٌ ، وَكَتَبْتَ إِلَيَّ أَنْ أَحُثَّ النَّاسَ عَلَيْكَ ، وَأُخَذِّلَهُمْ عَنِ ابْنِ الزُّبَيْرِ ، فَلا سُرُورًا وَلا حُبُورًا بِفِيكَ الْكِثْكِثُ ، وَلَكَ الأَثْلَبُ ، إِنَّكَ لَعَازِبٌ إِنْ مَنَّتْكَ نَفْسُكَ ، وَإِنَّكَ لأَنْتَ الْمَنْفُودُ الْمَثْبُورُ ، وَكَتَبْتَ إِلَيَّ تَذْكُرُ تَعْجِيلَ بِرِّي وَصِلَتِي ، فَاحْبِسْ أَيُّهَا الإِنْسَانُ عَنِّي بِرَّكَ وَصِلَتَكَ ، فَإِنِّي حَابِسٌ عَنْكَ وُدِّي وَنُصْرَتِي ، وَلَعَمْرِي مَا تُعْطِينَا مِمَّا فِي يَدَيْكَ لَنَا إِلا الْقَلِيلَ ، وَتَحْبِسُ مِنْهُ الْعَرِيضَ الطَّوِيلَ ، أَلا أَبَا لَكَ أَتُرَانِي أَنْسَى قَتْلَكَ حُسَيْنًا وَفِتْيَانَ بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ، مَصَابِيحَ الدُّجَى ، وَنُجُومَ الأَعْلامِ ، غَادَرَتْهُمْ جُنُودُكَ بِأَمْرِكَ ، فَأَصْبَحُوا مُصَرَّعِينَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ ، مُزَمَّلِينَ فِي الدِّمَاءِ ، مَسْلُوبِينَ بِالْعَرَاءِ ، لا مُكَفَّنِينَ ، وَلا مُوَسَّدِينَ ، تَسْفِيهِمُ الرِّيَاحُ ، وَتَغْزُوهُمُ الذِّئَابُ ، وَتَنْتَابُهُمْ عُرُجُ الضِّبَاعِ ، حَتَّى أَتَاحَ اللَّهُ لَهُمْ قَوْمًا لَمْ يُشْرِكُوا فِي دِمَائِهِمْ ، فَكَفَّنُوهُمْ وَأَجَنُّوهُمْ ، وَبِهِمْ وَاللَّهِ وَبِي مَنَّ اللَّهُ عَلَيْكَ ، فَجَلَسْتَ فِي مَجْلِسِكَ الَّذِي أَنْتَ فِيهِ ، وَمَهْمَا أَنْسَى مِنَ الأَشْيَاءِ فَلَسْتُ أَنْسَى تَسْلِيطَكَ عَلَيْهِمُ الدَّعِيَ ابْنَ الدَّعِيِّ لِلْعَاهِرَةِ الْفَاجِرَةِ ، الْبَعِيدَ رَحِمًا ، اللَّئِيمَ أَبًا وَأُمًّا ، وَالَّذِي اكْتَسَبَ أَبُوكَ فِي ادِّعَائِهِ لِنَفْسِهِ الْعَارَ وَالْمَأْثَمَ وَالْمَذَلَّةَ وَالْخِزْيَ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ ، لأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " الْوَلَدُ لِلْفِرَاشِ ، وَلِلْعَاهِرِ الْحَجَرُ " ، وَإِنَّ أَبَاكَ زَعَمَ أَنَّ الْوَلَدَ لِغَيْرِ الْفِرَاشِ ، وَلا يَضُرُّ الْعَاهِرَ ، وَيَلْحَقُ بِهِ وَلَدُهُ كَمَا يَلْحَقُ وَلَدُ الْبَغِيِّ الْمُرْشِدَ ، وَلَقَدْ أَمَاتَ أَبُوكَ السُّنَّةَ جَهْلا ، وَأَحْيَا الأَحْدَاثَ الْمُضِلَّةَ عَمْدًا ، وَمَهْمَا أَنْسَى مِنَ الأَشْيَاءِ فَلَسْتُ أَنْسَى تَسْيِيرَكَ حُسَيْنًا مِنْ حَرَمِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى حَرَمِ اللَّهِ ، وَتَسْيِيرَكَ إِلَيْهِمُ الرِّجَالَ ، وَإِدْسَاسَكَ إِلَيْهِمْ ، إِنْ هُوَ نَذَرَ بِكُمْ ، فَعَاجِلُوهُ ، فَمَا زِلْتَ بِذَلِكَ حَتَّى أَشْخَصْتَهُ مِنْ مَكَّةَ إِلَى أَرْضِ الْكُوفَةِ ، تَزْأَرُ إِلَيْهِ خَيْلُكَ وَجُنُودُكَ زَئِيرَ الأَسَدِ ، عَدَاوَةً مِنْكَ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ وَلأَهْلِ بَيْتِهِ ، ثُمَّ كَتَبْتَ إِلَى ابْنِ مَرْجَانَةَ يَسْتَقْبِلُهُ بِالْخَيْلِ وَالرِّجَالِ وَالأَسِنَّةِ وَالسُّيُوفِ ، ثُمَّ كَتَبْتَ إِلَيْهِ بِمُعَاجَلَتِهِ ، وَتَرْكِ مُطَاوَلَتِهِ ، حَتَّى قَتَلْتَهُ وَمَنْ مَعَهُ مِنْ فِتْيَانِ بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ أَهْلِ الْبَيْتِ الَّذِينَ أَذْهَبَ اللَّهُ عَنْهُمُ الرِّجْسَ وَطَهَّرَهُمْ تَطْهِيرًا ، نَحْنُ أُولَئِكَ لا كَآبَائِكَ الأَجْلافِ الْجُفَاةِ أَكْبَادِ الْحَمِيرِ ، وَلَقَدْ عَلِمْتَ أَنَّهُ كَانَ أَعَزَّ أَهْلِ الْبَطْحَاءِ بِالْبَطْحَاءِ قَدِيمًا ، وَأَعَزَّهُ بِهَا حَدِيثًا ، لَوْ ثَوَى بِالْحَرَمَيْنِ مَقَامًا ، وَاسْتَحَلَّ بِهَا قِتَالا ، وَلَكِنَّهُ كَرِهَ أَنْ يَكُونَ هُوَ الَّذِي يُسْتَحَلُّ بِهِ حَرَمُ اللَّهِ ، وَحَرَمُ رَسُولِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَحُرْمَةُ الْبَيْتِ الْحَرَامِ ، فَطَلَبَ إِلَيْكُمُ الْحُسَيْنُ الْمُوَادَعَةَ ، وَسَأَلَكُمُ الرَّجْعَةَ ، فَاغْتَنَمْتُمْ قِلَّةَ نُصَّارِهِ ، وَاسْتِئْصَالَ أَهْلِ بَيْتِهِ ، كَأَنَّكُمْ تَقْتُلُونَ أَهْلَ بَيْتٍ مِنَ التُّرْكِ ، أَوْ كَابُلَ ، فَكَيْفَ تَجِدُونِي عَلَى وُدِّكَ ، وَتَطْلُبُ نُصْرَتِي ، وَقَدْ قَتَلْتَ بَنِي أَبِي ، وَسَيْفُكَ يَقْطُرُ مِنْ دَمِي ، وَأَنْتَ آخِذُ ثَأْرِي ؟ فَإِنْ يَشَأِ اللَّهُ لا يَطُلْ لَدَيْكَ دَمِي ، وَلا تَسْبِقْنِي بِثَأْرِي ، وَإِنْ تَسْبِقْنَا بِهِ فَقَبْلَنَا مَا قُبِلَتِ النَّبِيُّونَ وَآلُ النَّبِيِّينَ ، فَطُلَّتْ دِمَاؤُهُمْ فِي الدُّنْيَا ، وَكَانَ الْمَوْعِدُ اللَّهَ ، فَكَفَى بِاللَّهِ لِلْمَظْلُومِينَ نَاصِرًا ، وَمِنَ الظَّالِمِينَ مُنْتَقِمًا ، وَالْعَجَبُ كُلُّ الْعَجَبِ ، وَمَا عِشْتَ يُرِيكَ الدَّهْرُ الْعَجَبَ ، حَمْلُكَ بَنَاتِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ، وَحَمْلُكَ أَبْنَاءَهُمْ أُغَيْلِمَةً صِغَارًا إِلَيْكَ بِالشَّامِ ، تُرِي النَّاسَ أَنَّكَ قَدْ قَهَرْتَنَا ، وَأَنَّكَ تُذِلُّنَا ، وَبِهِمْ وَاللَّهِ وَبِي مَنَّ اللَّهُ عَلَيْكَ وَعَلَى أَبِيكَ وَأُمِّكَ مِنَ النِّسَاءِ ، وَايْمُ اللَّهِ ، إِنَّكَ لَتُمْسِي وَتُصْبِحُ آمِنًا لِجِرَاحِ يَدِي ، وَلَيَعْظُمَنَّ جُرْحُكَ بِلِسَانِي وَنَقْضِي وَإِبْرَامِي ، فَلا يَسْتَفِزَّنَّكَ الْجَدَلُ ، فَلَنْ يُمْهِلَكَ اللَّهُ بَعْدَ قَتْلِكَ عِتْرَةَ رَسُولِهِ إِلا قَلِيلا ، حَتَّى يَأْخُذَكَ أَخْذًا أَلِيمًا ، وَيُخْرِجَكَ مِنَ الدُّنْيَا آثِمًا مَذْمُومًا ، فَعِشْ لا أَبَالَكَ مَا شِئْتَ ، فَقَدْ أَرْدَاكَ عِنْدَ اللَّهِ مَا اقْتَرَفْتَ ، فَلَمَّا قَرَأَ يَزِيدُ الرِّسَالَةَ ، قَالَ : لَقَدْ كَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ مُضِبًّا عَلَى الشَّرِّ.

رواه الطبراني وفيه جماعة لم أعرفهم.

12082. Ebân b. el-Velîd anlatıyor: Abdullah b. ez-Zübeyr, kendisine biat etmesi için İbn Abbâs'a bir mektup yazdı. İbn Abbâs ise ona biat etmeyi reddetti. Bunu haber alan Yezîd b. Muâviye, onun yanında yer aldığı için İbnü'z-Zübeyr'e biat etmekten kaçındığını sandı ve İbn Abbâs'a şu mektubu yazdı:

"İmdi. Bana ulaştı ki dinsiz İbnü'z-Zübeyr, seni onun emrine giresin, böyle bir yanlışa destek ve günaha ortak olasın diye kendisine biate davet etmiş. Sen ise ona biati reddetmiş, bundan kaçınmışsın. Çünkü Allah, biz Ehl-i beytin bu konudaki hukukunu senin içine doğurmuş. Allah akrabalık ilişkilerini gözeten ve sözlerini tutanlara vereceği en büyük mükâfatla seni mükâfatlandırsın. Ben her şeyi unutsam bile senin iyiliğini, akrabalık ilişkilerini gözetmeni ve mükâfatını asla unutmayacağım. Çünkü itaatinle, şerefinle ve Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) olan yakınlığınla sen buna layıksın. Kavminden senin yanında bulunanlar ve bölge halklarından İbnü'z-Zübeyr'in dili ve tatlı/süslü sözlerinin büyüsüne kapılıp sana gelenlerle ilgilen, onları İbnü'z-Zübeyr'den uzaklaştır. Zira onlar sana daha çok itaat ederler; o dinsiz, fasık ve asiden çok seni dinlerler. Selam."

İbn Abbâs da ona cevaben şöyle yazdı:

İmdi. Mektubunu aldım. Mektubunda bana İbnü'z-Zübeyr'in bana olan çağrısını hatırlatıyor, senin hakkını teslim sebebiyle benim bu çağrıya cevap vermediğimi belirtiyorsun. Öyleyse (bil ki) ben böyle davranmakla senin iyiliğini umuyor değilim. Fakat asıl niyetimi Allah biliyor.

Mektubunda benden halkı sana biat edip İbnü'z-Zübeyr'i terke teşvik etmemi istiyordun. Bu asla olmayacaktır. Zira bu, ne sevinilecek, ne de kıvanç duyulacak bir durumdur. Ağzın taşla toprakla dolsun (hiç boşuna umutlanma). Eğer nefsin seni bu konuda umutlandırdıysa hakikaten sen ahmaksın. Sen gerçekten kaybedilmiş, mahvolmuş birisin.

Mektubunda benden gecikmeden akrabalık hukukunu yerine getirmemi istiyorsun. Behey insan, benden uzak dur! Ben senin ihsanını da, akrabalık hukukunu da istemiyorum. Ben sana ne sempati duyar, ne de sana destek olurum. Hayatım üzerine yemin ederim ki senin sahip olduklarından bize verdiklerin pek azdır. Asıl büyük payı ise saklamaktasın. Yetim kalasın. Senin Hüseyin'i, Abdülmuttalib oğullarının yiğitlerini, karanlık gecelerin kandillerini, yıldız şahsiyetleri öldürmeni unuttuğumu mu sanıyorsun. Senin emrinle atlıların onları arkadan vurdu, hepsi aynı yerde öldürüldüler. Kanlar içinde kaldılar. Meydanda soyuldular. Ne kefenleri giydirildi, ne de başları altına yastık

kondu. Rüzgâr onların üzerlerini kumla örtüyor, cesetleri kurtların saldırısına uğruyor, çakal sürüleri üzerlerine üşüşüyordu. Derken Allah, onlara kanlarına ortak olmayan bir topluluğu rast getirdi de onları kefenleyip gömdüler. Vallahi gerek onlar, gerekse benim sayemde Allah sana gerçek bir lütufta bulundu da sen şu anda oturduğun yerde oturuyorsun. Her şeyi unutsam bile, senin o piç oğlu piçi; o zâniyeden, o fahişeden olma bize yabancı alçağı onlar üzerine salmanı asla unutmam. Ki senin baban, onu kendine evlat edinmekle dünya ve âhirette ar, günah, zillet ve rezilliğe duçar olmuştur. Zira Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) buyurmuştu ki: *"Çocuk, doğduğu yatağa aittir. Zani için ise mahrumiyet vardır."* Fakat senin baban, çocuğun doğduğu yataktan başka yere ait olduğunu, bunun zâniyeye bir zarar vermeyeceğini, aksine reşit olan veledi zinanın nesebine katıldığı gibi bu durumda da çocuğun onun nesebine katılacağını iddia etmektedir. Senin baban, bir taraftan cehaletinden dolayı sünneti öldürürken, diğer taraftan bile bile saptırıcı bidatleri ihya etti.

Her şeyi unutsam bile, senin Hüseyin'i Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Harem'inden (Medine'den) kaldırıp Allah'ın Harem'ine (Mekke'ye) göndermeni asla unutmam. Sonra ona adamlar göndermeni ve fırsatını bulduklarında onu öldürmelerini tembihlemeni asla unutmam. Bu planlarını sürdürdün. Sonunda onu Mekke'den çıkartıp Kufe topraklarına getirttin. Atlıların, askerlerin onun karşısında aslan kükremesi gibi kükrüyordu. Bu, senin Allah'a, Resûlü'ne ve onun Ehl-i beyt'ine olan düşmanlığının bir sonucuydu. Sonra da İbn Mercâne'ye onu süvarilerle, piyadelerle, mızraklarla ve kılıçlarla karşılaması için mektup yazıyordun. Sonra oracıkta işini bitirmesini ve bu konuda tereddüt etmemesini/işi uzatmamasını yazıyordun. Böylece sen onu ve onunla beraber bulunan Abdulmuttalib oğullarının yiğitlerini; Allah'ın manevi kirlerden arındırıp tertemiz kıldığı Ehl-i beyti öldürttün. Biz bunlarız. Senin eşek ciğerli gaddar/katı ve kaba ataların gibi değiliz. Sen de biliyorsun ki o, geçmişte de şimdi de Bathâ'da, Bathâ halkın en şereflisi idi. Adamların iki Harem'i de kirlettiler. Orada savaşı helal gördüler. Fakat o (Hüseyin), Allah'ın Harem'inin, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Harem'inin ve Beytullah'ın kutsiyetini çiğneyenin kendisi olmasını istemedi. Hüseyin sizinle anlaşma yapmak istedi, geri dönmesine müsaade etmenizi istedi. Ama siz yanındakilerin azlığını fırsat bilerek Ehl-i beyt'in kökünü kazımak istediniz. Sanki Türklerden veya Kabil halkından bir aileyi öldürüyordunuz.

Buna rağmen benim sana sempati duyduğumu nasıl düşünür, desteğimi istersin!? Sen benim atamın çocuklarını öldürdün. Kılıcından hâlâ benim kanım damlarken sen benim intikamımı almaktan

bahsediyorsun. İnşallah, ne kanım yerde kalacak, ne de intikamımı almak size kalacaktır. Eğer intikamımı bizden önce sen alırsan (bil ki) bizden önce de nice peygamberler ve peygamber aileleri öldürülmüşlerdi. Ama bir gün muhakkak o akıtılan kanların hesabı sorulacaktır. Randevu yeri Allah'ın huzurudur. Mazlumların yardımcısı ve zalimlerden intikam alıcı olarak Allah yeter.

Asıl şaşılacak olan şudur ki: Yaşadığın müddetçe zaman sana hayret verici şeyler gösterecektir. Abdülmuttalib oğullarının kızları seni (karnında) taşıdı. Seni onların küçük uşakları kucağında taşıdılar. Ama sen Şam'da insanlara onları sindirdiğini, zelil kıldığını anlatıyorsun. Vallahi gerek onlar, gerekse benim sayemde Allah sana ve esaret altında bulunan ana babana lütufta bulundu. Allah'a yemin ederim ki sen benim oklarımdan emin biçimde sabaha çıkıyor, akşama eriyorsun. Sen benim dilimden, elimden, tenkit ve eleştirilerimden çok çekeceksin. Sakın korkup tartışmaya girme. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) torununu öldürmenden sonra Allah sana pek az mühlet verecektir. Sonra acı bir ölümle canını alacak, seni dünyadan günahkâr ve melun biri olarak çıkaracaktır. Ey yetim kalasıca, sen dilediğin kadar yaşa. Bu zamana kadar işlediklerin seni Allah katında yerin dibine geçirmiştir bile!

Yezîd mektubu okuyunca "İbn Abbâs başıma bela oldu" dedi.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedine tanımadığım bir grup ravi yer almıştır.[1]

١٢٠٨٣ - وَعَنْ عُرْوَةِ بْنِ الزُّبَيْرِ قَالَ : لَمَّا مَاتَ مُعَاوِيَةُ تَثَاقَلَ عَبْدُ اللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ طَاعَةِ يَزِيْدِ بْنِ مُعَاوِيَةَ وَأَظْهَرَ شَتْمَهُ فَبَلَغَ ذٰلِكَ يَزِيْدَ فَأَقْسَمَ لاَ يُؤْتَى بِهِ إِلاَّ مَغْلُولاً وَإِلاَّ أَرْسَلَ إِلَيْهِ فَقِيْلَ لاِبْنِ الزُّبَيْرِ : أَلاَ نَصْنَعُ لَكَ أَغْلاَلاً مِنْ فِضَّةٍ تَلْبَسُ عَلَيْهَا الثَّوْبَ وَتَبَرُّ قَسَمَهُ فَالصُّلْحُ أَجْمَلُ بِكَ قَالَ : فَلاَ أَبَرَّ اللهُ قَسَمَهُ ثُمَّ قَالَ :

وَلاَ أَلِيْنَ لِغَيْرِ الحَقِّ أَسْأَلُهُ   حَتَّى يَلِيْنَ لِضِرْسِ المَاضِغِ الحَجَرُ

ثُمَّ قَالَ : وَاللهِ لَضَرْبَةٌ بِسَيْفٍ فِي عِزٍّ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ ضَرْبَةٍ بِسَوْطٍ فِي ذُلٍّ . ثُمَّ دَعَا إِلَى نَفْسِهِ وَأَظْهَرَ الخِلاَفَ لِيَزِيْدَ بْنِ مُعَاوِيَةَ فَوَجَّهَ إِلَيْهِ يَزِيْدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ مُسْلِمَ بْنَ عُقْبَةَ المُرِّيَّ فِي جَيْشِ أَهْلِ الشَّامِ وَأَمَرَهُ بِقِتَالِ أَهْلِ المَدِيْنَةِ فَإِذَا فَرَغَ مِنْ ذٰلِكَ سَارَ إِلَى مَكَّةَ قَالَ : فَدَخَلَ مُسْلِمُ بْنُ عُقْبَةَ المَدِيْنَةَ وَهَرَبَ مِنْهُ يَوْمَئِذٍ بَقَايَا أَصْحَابُ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَبَثَ

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10590).

يْهَا وَأَسْرَفَ فِي القَتْلِ ثُمَّ خَرَجَ مِنْهَا فَلَمَّا كَانَ بِبَعْضِ الطَّرِيْقِ مَاتَ واسْتَخْلَفَ حُصَيْنِ بْنِ مِيْرِ الكَنْدِي وَقَالَ : يَا ابْنَ بَرْدَعَةَ الحِمَارِ احْذَرْ خَدَائِعُ قُرَيْشٍ وَلاَ تُعَامِلْهُمْ إِلاَّ بِالثِّقَافِ ثُمَّ الْقِطَافِ . فَمَضَى حُصَيْنُ حَتَّى وَرَدَ مَكَّةَ فَقَاتَلَ بِهَا ابْنِ الزُّبَيْرِ أَيَّاماً وَضَرَبَ ابْنَ الزُّبَيْرِ سْطَاطًا فِي المَسْجِدِ فَكَانَ فِيْهِ نِسَاءُ يَسْقِيْنَ الجَرْحَى وَيُدَاوِيْنَهُمْ وَيُطْعِمْنَ الجَائِعُ وَيُكَتِّمْنَ لَيْهِمْ المَجْرُوحِ . فَقَالَ حُصَيْنُ : مَا يَزَالُ يَخْرُجُ عَلَيْنَا مِنْ ذَلِكَ الفُسْطَاطِ أُسُدُ كَأَنَّمَا يَخْرُجُ نْ عَرِيْنِهِ فَمَنْ يَكْفِيْنِيْهِ ؟ فَقَالَ رَجُلُ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ : أَنَا . فَلَمَّا جَنَّ اللَّيْلُ وَضَعَ شَمْعَةَ فِي لَرَفِ رُمْحِهِ ثُمَّ ضَرَبَ فَرَسَهُ ثُمَّ طَعَنَ الفُسْطَاطُ فَالْتَهَبَ نَارًا وَالْكَعْبَةَ يَوْمَئِذٍ مُؤْزَرَةُ بِالطَّنَافُسِ عَلَى أَعْلاَهَا الحِبْرَةِ فَطَارَتْ الرِّيْحُ بِاللَّهَبِ عَلَى الكَعْبَةِ حَتَّى احْتَرَقَتْ فَاحْتَرَقَ فِيْهَا يَوْمَئِذٍ رْنَا الكَبْشِ الَّذِي فَدَى بِهِ إِسْحَاقُ . قَالَ : وَبَلَغَ حُصَيْنُ بْنَ نُمَيْرٍ مَوْتَ يَزِيْدِ بْنَ مُعَاوِيَةَ هَرَبَ حُصَيْنُ بْنِ نُمَيْرٍ فَلَمَّا مَاتَ يَزِيْدُ بْنَ مُعَاوِيَةَ دَعَا مَرْوَانَ بْنَ الحَكَمُ إِلَى نَفْسِهِ فَأَجَابَهُ أَهْلُ حِمْصٍ وَأَهْلُ الأَرْدُنِ وَفَلَسْطِيْنَ فَوَجَّهَ إِلَيْهِ ابْنَ الزُّبَيْرِ والضَّحَّاكَ بنْ قَيْسِ الفِهْرِي فِي مِائَةِ أَلْفِ الْتَقَوْا بِمَرَجِ رَاهِطِ وَمَرْوَانَ يَوْمَئِذٍ فِي خَمْسَةُ آلاَفِ مِنْ بَنِي أُمَيَّةَ وَمَوَالِيْهِمْ وَأَتْبَاعِهِمْ مِنْ أَهْلِ شَّامِ فَقَالَ مَرْوَانُ لِمَوْلَى لَهُ يُقَالُ لَهُ : كِدَةَ : احْمِلْ عَلَى أَيِّ الطَّرَفَيْنِ شِئْتُ فَقَالَ : كَيْفَ حْمِلُ عَلَى هَؤُلاَءِ لِكَثْرَتِهِمْ ؟ قَالَ : هُمْ بَيْنَ مُكْرِهِ وَمُسْتَأْجِرِ احْمِلْ عَلضَيْهِمْ لاَ أُمَّ لَكَ يَكْفِيْكَ الطَّعَّانُ النَّاصِعِ هُمْ يَكْفُونَكَ أَنْفُسَهُمْ إِنَّمَا هَؤُلاَءِ عَبِيْدُ الدِّيْنَارِ وَالدِّرْهَمُ . فَحَمِلَ لَيْهِمْ فَهَزَّهُمْ وَقَتَلَ الضَّحَّاكُ بْنَ قَيْسٍ وانْصَدَعَ الجَيْشُ فَفِي ذَلِكَ يَقُولُ زُفَرُ :

لَعَمْرِي لَقَدْ أَبْقَتْ وَقِيعَةُ رَاهِطٍ   لِمَرْوَانَ صَرْعَى وَاقِعَاتٍ وَسَابَيَا
أَمْضَى سِلاَحِي لا أَبَا لَكَ إِنَّنِي   لَدَى الْحَرْبِ لا يَزْدَادُ إِلا تَمَادِيَا
فَقَدْ يَنْبُتُ الْمَرْعَى عَلَى دِمَنِ الثَّرَى   وَيُبْقِي حُزَرَاتِ النُّفُوسِ كَمَا هِيَا

وَفِيْهِ يَقُولُ أَيْضاً :

أَفِي الْحَقِّ أَمَا بَحْدَلُ وَابْنُ بَحْدَلٍ   فَيَحْيَا وَأَمَّا ابْنُ الزُّبَيْرِ فَيُقْتَلُ
كَذَبْتُمْ وَبَيْتِ اللَّهِ لا يَقْتُلُونَهُ   وَلَمَّا يَكُنْ يَوْمٌ أَغَرُّ مُحَجَّلُ
وَلَمَّا يَكُنْ لِلْمَشْرَفِيَّةِ فِيكُمْ   شُعَاعٌ كَنُورِ الشَّمْسِ حِينَ تَرَجَّلُ

قَالَ : ثُمَّ مَاتَ مَرْوَانُ وَدَعَا عَبْدِ المَلِكِ لِنَفْسِهِ وَقَام فَأجَابَهُ أَهْلُ الشَّامِ فَخطَبَ عَلَى المِنْبَرِ وَقَالَ : مَنْ لابْنِ الزُّبَيْرِ مِنْكُمْ ؟ فَقَالَ الحَجَّاجُ : أَنَا يَا أَمِيرَ المُؤْمِنِيْنَ . فَأَسْكَتَهُ ثُمَّ عَادَ فَأَسْكَتَهُ ثُمَّ عَادَ فَقَالَ : أَنَا يَا أَمِيرَ المُؤْمِنِينَ فَإِنِّي رَأَيْتُ فِي النَّوْمِ أَنِّي انْتَزَعْتُ جُبَّتَهُ فَلَبِستُهَا . فَعَقَدَ لَهُ فِي الجَيْشِ إِلَى مَكَّةَ حَتَّى وَرَدَهَا عَلَى ابْنِ الزُّبَيْرِ فَقَاتَلَهُ بِهَا فَقَالَ ابْنُ الزُّبَيْرِ لأَهْلِ مَكَّةَ : احْفَظُوا هَذَيْنِ الجَبَلَيْنِ فَإِنَّكُمْ لَنْ تَزَالُوا بِخَيْرٍ أَعِزَّةً مَا لَمْ يَظْهَرُوا عَلَيْهِمَا . فَلَمْ يَلْبَسُوا أَنْ ظَهَرَ الحَجَّاجُ وَمَنْ مَعَهُ عَلَى أَبِي قُبَيْسٍ وَنَصَبَ عَلَيْهِ المَنْجَنِيْقُ فَكَانَ يَرْمِي بِهِ ابْنَ الزُّبَيْرِ وَمَنْ مَعَهُ فِي المَسْجِدِ فَلَمَّا كَانَتْ الغَدَاةِ الَّتِي قُتِلَ فِيهَا ابْنَ الزُّبَيْرِ دَخَلَ ابْنُ الزُّبَيْرِ عَلَى أُمِّهِ أَسْمَاءَ بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ وَهِيَ يومَئِذٍ ابْنَةُ مِائَةَ سَنَةٍ لَمْ يَسْقُطْ لَهَا سِنٌّ وَلَمْ يَفْقِدُ لَهَا بَصَرُ فَقَالَتْ لابْنِهَا : يَا عَبْدَ اللهِ مَا فَعَلَتَ فِي حِزْبُكَ ؟ قَالَ : بَلَغُوا مَكَانَ كِذَا وَكَذَا قَالَ : وَضَحِكَ ابْنَ الزُّبَيْرِ فَقَالَ : فِي المَوْتِ لَرَاحَةُ قَالَتْ : يَا بُنَيَّ لَعَلَّكَ تَتَمَنَّاهُ لِي ؟ مَا أُحِبُّ أَنْ أَمُوتَ حَتَّى آتِي عَلَى أَحَدَ طَرَفَيْكَ إِمَّا أَنْ تَمْلُكَ فَتُقِرُّ بذَلِكَ عَيْنِي وَإِمَّا أَنْ تُقْتَلَ فَأَحْتَسِبُكَ . قَالَ : ثُمَّ وَدَّعَهَا قَالَتْ لَهُ : يَا بُنَيَّ إِيَّاكَ أَنْ تُعْطِيَ خِصْلَةَ مِنْ دِيْنِكِ مَخَافَةَ القَتْلِ وَخَرَجَ عَنْهَا وَدَخَ المَسْجِدَ وَقَدْ جَعَلَ مِصْرَاعَيْنِ عَلَى الحَجَرِ الأَسْوَدِ يَتَّقِي بِهِمَا أَنْ يُصِيْبَهُ المَنْجَنِيْقُ وَآتَى ابْنَ الزُّبَيْرِ آتٍ وَهُوَ جَالِسُ عِنْدَ الحَجَرِ الأَسْوَدِ فَقَالَ : أَلاَ نَفْتَحُ لَكَ بَابُ الكَعْبَةِ فَتَصْعَدُ فِيهَا ؟ فَنَظَرَ إِلَيْهِ عَبْدُ اللهِ ثُمَّ قَالَ لَهُ : مِنْ كُلِّ شَيْءٍ تَحْفَظُ أَخَاكَ إِلاَّ مِنْ نَفْسِهِ يَعْنِي أَجَلِهِ وَهَلْ لِلْكَعْبَةِ حُرْمَةَ لَيْسَتْ لِهَذَا المَكَانِ ؟ وَاللهِ لَوْ وَجَدُوكُمْ مُتَعَلِّقِيْنَ بِأَسْتَارِ الكَعْبَةِ لَقَتَلُوكُمْ فَقِيْلَ لَهُ : أَلاَ تُكَلِّمُهُمْ فِي الصُّلْحِ ؟ قَالَ : أَوَ حِيْنَ صُلْحُ هَذاَ ؟ وَاللهِ لَوْ وَجَدُوكُمْ فِيهَا لَذَبَحُوكُمْ جَمِيْعًا وَأَنْشَدَ يَقُولُ :

وَلَسْتُ بِمُبْتَاعِ الْحَيَاةِ بِبَيْعَةٍ ... وَلا مُرْتَقٍ مِنْ خَشْيَةِ الْمَوْتِ سُلَّمًا

أُنَافِسُ أَنَّهُ غَيْرُ نَازِحٍ مُلاقٍ ... الْمَنَايَا أَيَّ صَرْفٍ تَيَمَّمَا

ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى آلِ الزُّبَيْرِ يَعِظُهُمْ وَيَقُولُ : لِيَكُنْ أَحَدُكُمْ سَيْفَهُ كَمَا يَكُنْ وَجْهُهُ لاَ يَنْكَسِرُ فَيَدْفَعُ عَنْ نَفْسِهِ بِيَدِهِ كَأَنَّهُ امْرَأَةُ واللهِ مَا لَقَيْتُ زَحْفًا قَطْ إِلَّا فِي الرَّعِيْلِ الأَوَّلِ وَلاَ أَلَمْتُ جَرْحاَ قَطْ إِلاَّ أَنَّ آلَمُ الدَّوَاءُ . قَالَ : فَبَيْمَا هُمْ كَذَلِكَ إِذْ دَخَلَ عَلَيْهِمْ مِنْ بَابِ بَنِي جَمحٍ فِيهِمْ أَسْوَدُ قَالَ : مَنْ هَؤُلاَءِ ؟ قِيْلَ : أَهْلُ حِمْصٍ فَحَمِلَ عَلَيْهِمْ وَمَعَهُ سَيْفَانِ فَأَوَّلُ مَنْ لَقِيَهُ الأَسْوَدُ فَضَرَبَهُ بِسَيْفِهِ حَتَّى أَطَنَّ رِجْلَهُ فَقَالَ لَهُ الأَسْوَدُ : أَخُ يَا ابْنَ الزَّانِيَةَ فَقَالَ لَهُ ابْنَ الزُّبَيْرِ :

اخْسَأْ يَا ابْنَ حَامِ أَسْمَاءُ زَانِيَةً ؟ ثُمَّ أَخْرَجَهُمْ مِنَ الْمَسْجِدِ وانْصَرَفَ فَإِذَا قَوْمٌ قَدْ دَخَلُوا مِنْ بَابِ بَنِي سَهْمٍ فَقَالَ : مَنْ هَؤُلاَءِ ؟ قِيلَ : أَهْلُ الأَرْدُنِ فَحَمِلَ عَلَيْهِمْ وَهُوَ يَقُولُ :

لا عَهْدَ لِي بِغَارَةٍ مِثْلِ السَّيْلِ لا يَنْجَلِي غُبَارُهَا حَتَّى اللَّيْلِ

فَأَخْرَجَهُمْ مِنَ الْمَسْجِدِ فَإِذَا بِقَوْمٍ قَدْ دَخَلُوا مِنْ بَابِ بَنِي مَخْزُومٍ فَحَمِلَ عَلَيْهِمْ وَهُوَ يَقُولُ:

لَوْ كَانَ قِرْنِي وَاحِدًا كَفَيْتُهُ

قَالَ : وَعَلَى ظَهْرِ الْمَسْجِدِ مِنْ أَعْوَانِهِ مَنْ يَرْمِي عَدُوَّهُ بِالآجُرِ وَغَيْرِهِ فَحَمِلَ عَلَيْهِمْ فَأَصَابَتْهُ آجُرَةٌ فِي مَفْرَقِهِ حَتَّى فَلَقَتْ رَأْسَهُ فَوَقَفَ وَهُوَ يَقُولُ : وَلَسْنَا عَلَى الأَعْقَابِ تَدْمَى كُلُومِنَا . . . وَلَكِنْ عَلَى أَقْدَامِنَا تَقْطُرُ الدِّمَا قَالَ : ثُمَّ وَقَعَ فَأَكَبَّ عَلَيْهِ مُولِيَانِ لَهُ وَهُمَا يَقُولاَنِ :

العَبْدُ يَحْمِي رَبَّهُ وَيَحْتَمِي

قَالَ : ثُمَّ سِيْرَ إِلَيْهِ فَحَزَّ رَأْسَهُ.

رواه الطبراني وفيه عبد الملك بن عبد الرحمن الذماري وثقه ابن حبان وغيره وضعفه أبو زرعة وغيره.

12083. Urve b. ez-Zübeyr anlatıyor: Muâviye ölünce Abdullah b. ez-Zübeyr, Yezîd b. Muâviye'ye bağlılık için ağırdan aldı ve onu açıktan tahkir etti. Bu haber Yezîd'in kulağına ulaşınca o da, İbnü'z-Zübeyr'in ancak prangaya vurulmuş olarak onun huzuruna getirileceğine dair yemin etti. Değilse üzerine (ordu) göndereceğini söyledi. Bunun üzerine İbnü'z-Zübeyr'e: "Senin için gümüş prangalar yapalım da üzerine elbise giyersin. Böylece onun yeminini yerine getirmiş olursun. Barış senin için daha hayırlıdır" denildi. Fakat İbnü'z-Zübeyr: "Allah, ona yeminini yerine getirme fırsatı vermesin" deyip şu beyti okudu:

Ben haktan başkası karşısında boyun eğip yalvarmam

Meğerki öğütücü azı dişi altında kaya yumuşaya.

Sonra şöyle devam etti: "Vallahi zillet içinde kırbaç darbeleri yemektense şerefimle kılıç darbesi almayı yeğlerim." Sonra kendisine biat çağrısını yaparak Yezîd b. Muâviye'ye açıktan isyan bayrağı çekti. Yezîd b. Muâviye de üzerine Müslim b. Ukbe el-Murrî komutasında Şam ordusunu gönderdi ve Müslim'e Medine halkıyla savaşması, onların işini bitirince Mekke üzerine yürümesi emrini verdi.

Müslim b. Ukbe, Medine'ye girince Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından hayatta olanları ondan kaçtılar. Müslim de Medine'de terör estirdi, pervasızca katliam yaptı. Sonra Medine'den çıktı. Bir süre ilerledikten sonra yolda öldü. (Ölmeden önce) kendi yerine komutan olarak Husayn b. Numeyr el-Kindî'yi tayin ederek şu tavsiyede bulunmuştu: "Ey Eşek çulunun oğlu (İbn Berdea'l-Himâr), Kureyş'in entrikalarına karşı dikkatli ol. Onları önce mızrak aletiyle doğrult, olmazsa kılıçla hizaya getir."

Husayn ilerleyerek Mekke'ye girdi. Orada İbnü'z-Zübeyr'le günlerce savaştı. İbnü'z-Zübeyr, Mescid'e bir çadır kurdurdu. Mescid'de kadınlar yaralılara su verip onları tedavi ediyorlar, açları doyuruyorlardı. Yaralıları aralarında saklıyorlardı.

Bu durumu fark eden Husayn dedi ki: "Şu çadırdan sürekli bir aslan, ininden çıkarcasına çıkıp üzerimize saldırmaktadır. Benim için o çadırı kim imha eder?" Şamlılardan bir adam: "Ben" dedi. Sonra gece karanlığı çökünce mızrağının ucuna biraz mum koydu. Sonra atını mahmuzlayıp mızrağı çadıra sapladı. Çadır tutuştu. O zaman Kâbe'nin alt kısmı hasırla, üst kısmı ise çizgili Yemen kumaşıyla örtülüydü. Sonra rüzgârın etkisiyle alev Kâbe'yi sardı ve Kâbe tamamen yandı. O gün (Kâbe'nin) içinde bulunan ve İshâk'ın kurban ettiği koçun boynuzları da yanmıştı.

Bu sırada Husayn b. Numeyr, Yezîd b. Muâviye'nin ölüm haberini aldı ve kaçtı. Yezîd b. Muâviye ölünce yerine Mervân b. el-Hakem geçerek kendisine biat çağrısı yaptı. Humus, Ürdün ve Filistin halkları çağrısına icabet ettiler. Bunun üzerine İbnü'z-Zübeyr, onun üzerine 100000 kişilik bir ordu ile Dahhâk b. Kays el-Fihrî'yi gönderdi ve iki ordu Merc-i Râhit'de karşılaştı. O zaman Mervân'ın Ümeyye oğulları ve mevlaları ile Şam halkından kendilerine tâbi olanlardan müteşekkil 5000 kişilik bir ordusu vardı. Kinde isimli bir azatlısına: "İstediğin kanat üzerine hücum et" diye emir verdi. Azatlısı: "Bu kadar kalabalık bir ordu üzerine nasıl hücum ederim?" deyip çekinince Mervân: "Onlar ya zorla getirilmiş ya da kiralık (paralı) askerlerden müteşekkildirler. Hay öksüz kalasın! Üzerlerine hücûm! Parlak bir mızrak onları dağıtmaya yeter. Onlar zaten kendi kendilerine yeterler, sana ihtiyaç kalmaz. Onlar sadece dinar ve dirhemin kulu olan insanlardır" dedi. Sonra Kinde üzerlerine saldırdı ve hepsini hezimete uğrattı. Bu çatışmada Dahhâk b. Kays öldürüldü, ordusu dağıldı. Bu olayla ilgili olarak Züfer şu beyitleri söylemiştir:

Hayatım üzerine yemin ederim ki Rahit vakası bizim aramızda,

Memleketlerinden uzaklarda Mervân'ın ölü askerlerini bıraktı,

Hay yetim kalasın! Sen benim silah gücümü nasıl unutursun?

Ben savaşın henüz bitmediğini, aksine daha da kızışacağını düşünüyorum.

Unutma ki mera, toprak üzerine atılan gübreyle yeniden yeşerir,

Ve kalplerdeki öfke ve nefret olduğu gibi kalır.

Yine Züfer aynı olayla ilgili şunları söylemiştir:

Bahdel ve İbn Bahdel hak uğruna yaşarken,

İbnü'z-Zübeyr öldürülecek öyle mi?

Yalan söylüyorsunuz. Beytullah'a yemin olsun ki

Siz onu öldüremeyeceksiniz.

Henüz ışıl ışıl parlayan bir gün doğmadı.

Henüz Meşrefiyye kılıçları, batmak üzere olan güneşin kıpkızıl ışığı gibi üzerinizde (kanla) parlamadı.

Mervân ölünce bu defa Abdülmelik kendisine biat çağrısı yaptı. Onun çağrısına da yine Şam halkı icabet etti. Sonra Abdülmelik kalkıp minbere çıktı ve: "Sizden kim İbnü'z-Zübeyr'in işini bitirir?" dedi. Hemen Haccâc ayağa kalkarak: "Ben ey Müminlerin emiri!" dedi. Fakat Abdülmelik onu susturdu. Sonra tekrar ortaya çıktı. Abdülmelik yine susturdu. Sonra üçüncüsünde Haccâc dedi ki: "Ben bu işi yaparım ey müminlerin emiri! Çünkü ben rüyamda onun cübbesini çekip alarak üzerime giyindiğimi gördüm."

Bunun üzerine Abdülmelik, onu bir ordunun başında Mekke üzerine gönderdi. Haccâc, Mekke'ye kadar ilerledi ve orada İbnü'z-Zübeyr ile savaştı. İbnü'z-Zübeyr, Mekke halkına: "Şu iki dağı koruyun; zira onlar bu iki dağı ele geçirmedikçe sizler güvenlikte olur, şerefinizle yaşarsınız" dedi. Fakat çok geçmeden Haccâc beraberindekilerle birlikte Ebû Kubeys dağına çıktı ve dağın tepesine mancınık kurarak Mescid-i Haram'da bulunan İbnü'z-Zübeyr ve beraberindekilere taş fırlatmaya başladı.

İbnü'z-Zübeyr, öldürüldüğü günün sabahında annesi Esmâ binti Ebî Bekir'in yanına girmişti. Annesi o gün yüz yaşında idi ve daha ne tek bir dişi düşmüş, ne de görme duyusunu yitirmişti. Oğluna "Abdullah, ordunu ne yaptın?" diye sordu. O da: "Şu şu bölgelere ulaştılar" dedi. Sonra İbnü'z-Zübeyr gülerek "Ölümde huzur vardır" dedi. Annesi: "Oğlum! Herhalde ölümü benim için temenni ediyorsundur? Ama ben,

senin için şu iki sondan birini görmeden ölmek istemiyorum. Ya galip gelirsin ve böylece gözüm arkada kalmaz. Ya da öldürülürsün, sevabını (Allah'tan) beklerim" dedi. Sonra İbnü'z-Zübeyr annesiyle vedalaştı. Annesi de: "Oğlum! Sakın ölüm korkusuyla dininden taviz verme" dedi.

İbnü'z-Zübeyr annesinin yanından çıkarak Mescid'e girdi, kollarını açıp mancınık atışlarından isabet almasın diye Hacer-i Evsed'in üzerine kapanarak onu korumaya başladı. Sonra Hacer-i Esved'in yanında otururken İbnü'z-Zübeyr'e biri gelerek: "Senin için Kâbe'nin kapısını açalım da içine çık" dedi. Abdullah o zatın yüzüne bakarak ona şöyle söyledi: "Sen kardeşini her şeyden koruyabilirsin. Ama kendisinden -yani ecelinden- koruyamazsın. Sanki Kâbe'nin bu mekânın sahip olmadığı bir kudsiyeti mi var. Vallahi onlar sizi Kâbe'nin örtülerine yapışmış halde bile bulsalar, yine öldürürler."

Kendisine: "Onlarla barış görüşmesi yapsan?" denince de şunları söyledi: "Zaman barış yapma zamanı mıdır? Vallahi onlar sizi Kâbe'de bile bulsalar hepinizi boğazlarlar."

Sonra şu beyitleri okudu:

Zillete karşılık hayatı satın alacak değilim.

Ölüm korkusuyla hiçbir merdiveni de çıkmam.

Gelen her oka karşı dururum, beni geçemez.

Hangi yerime isabet ederse etsin, ölümle yüzleşirim.

Sonra İbnü'z-Zübeyr kendi aile fertlerinin (erkeklerinin) yanına giderek onlara şu nasihatte bulundu: "Her biriniz yüzünü sakladığı gibi kılıcını da saklasın. Sonra kırılır ve kendisini, bir kadın gibi eliyle savunmak zorunda kalır. Vallahi ben bugüne kadar her orduyu ilk bölükte/ilk safta karşıladım. Hiçbir yaranın acısını hissetmedim. Sadece ilacın acısını hissettim."

Onlar bu haldeyken, aralarında Esved'in de bulunduğu bir birlik Cumeh oğulları kapısından içeri girdi. Zübeyr: "Kim bunlar?" diye sordu. "Humus halkı" dediler. İki kılıçla üzerlerine saldırdı. İlk karşılaştığı Esved oldu ve kılıcıyla bir darbe indirerek onun ayağını kesti. Esved: "Ah! Zâniyenin oğlu?" diye (acıyla) bağırdı. İbnü'z-Zübeyr: "Kes sesini Hâm'ın oğlu! Esmâ zâniye mi?" diye onu tersledi. Sonra hepsini Mescid'in dışına püskürtüp oradan ayrıldı. Derken başka bir grup Sehm oğulları kapısından içeri girdiler. İbnü'z-Zübeyr "Kim bunlar?" diye sordu. "Ürdün halkı" dediler. Aşağıdaki beyitleri okuyarak üzerlerine hamle yaptı:

"Ben böyle saldırı yaşamadım; sel misali,

Gece karanlığı çökünceye dek tozu dumanı kalkmadı."

Sonra onları da Mescid'in dışına çıkardı. Derken başka bir grup Mahzum oğulları kapısından içeri girdi. Onlara da şu beyti okuyarak hücum etti:

"Eğer boynuzum tek olsaydı, onun işini bitirmeye yeterdim."

İbnü'z-Zübeyr'in Mescid'in tepesine yerleşmiş bulunan yardımcıları da düşman askerleri üzerine kerpiç ve benzeri maddeler atıyorlardı. Derken içeri giren askerlerin üzerine hamle yaptığı bir esnada başına bir kerpiç isabet etti ve başı yarıldı. O anda durdu ve şu beyitleri okudu:

Yaralarımız topuklarımız üzerine kanıyor değildir,

Fakat ayaklarımızın üzerine kanlar damlamaktadır.

Sonra yere yığıldı. Hemen iki azatlısı seğirterek üzerine kapandılar. Aynı zamanda da şu beyitleri söylüyorlardı:

"Köle efendisini korumakta, (onunla) himaye bulmaktadır."

Sonra İbnü'z-Zübeyr'in yanına bir asker gönderildi ve onun kafasını kesti.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülmelik b. Abdirrahman ez-Zimârî'yi İbn Hibbân ve başkaları güvenilir kabul ederlerken Ebû Zür'a ve başkaları zayıf görmüşlerdir.

١٢٠٨٤ – وَعَنْ ابْنِ سِيْرِيْنِ قَالَ : قَالَ ابْنَ الزُّبَيْرِ : مَا شَيْءٌ كَانَ يَحَدِّثْنَاهُ كَعْبُ إِلاَّ قَدْ آتَى عَلَيَ مَا قَالَ إِلاَّ قَوْلَهُ : فَتَى ثَقِيْفُ يَقْتُلُنِي وَهَذَا رَأْسُهُ بَيْنَ يَدَيَّ يَعْنِي الْمُخْتَارُ قَالَ ابْنَ سِيْرِيْنَ : وَلاَ يَشْعُرُ أَنَّ أَبَا مُحَمَّدِ قَدْ خَبِئَ لَهُ يَعْنِي الحَجَّاجَ.

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح ,

12084. İbn Sîrîn anlatıyor: İbnü'z-Zübeyr der ki: "Ka'b bize ne anlatmışsa, söylediklerinin hepsi gerçek oldu/başıma geldi. Yalnızca Sakifli bir gencin beni öldüreceği yönündeki sözü gerçekleşmedi. İşte şu anda o gencin başı önümde durmaktadır. - Muhtâr'ı kastetmektedir-

İbn Sîrîn ekledi: (İbnü'z-Zübeyr bunu söylerken) Ebû Muhammed'in -yani Haccâc'ın -onu öldürmek için pusuda beklediğinin farkında değildi.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

١٢٠٨٥- وَعَنْ إِسْحَاقِ بنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ: أَنَا حَاضِرُ قُتِلَ ابْنَ الزُّبيْرِ يَوْمَ قُتِلَ فِي المَسْجِدِ الحَرَامِ جَعَلَتْ الجُيُوشُ تَدْخُلُ مِنْ بَابِ المَسْجِدِ فَكُلَّمَا دَخَلَ قَوْمُ مِنْ بَابِ حَمَلَ عَلَيْهِمْ وَحْدَهُ حَتَّى يُخرِّجُهُمْ فَبَيْنَا هُوَ عَلَى تِلْكَ الحَالِ إِذْ جَاءَتْ شَرْفَةٌ مِنْ شَرَفَاتِ المَسْجِدِ فَوَقَعَتْ عَلَى رَأْسِهِ فَصَرَّعَتْهُ وَهُوَ يَتَمَثَّلُ بِهَذِهِ الأَبْيَاتِ:

يَقُولُ لأَسْمَاءَ: أَلاَ تَبْكِينِي لَمْ يَبْقَ إِلاَّ حَسَبِي وَدِينِي

وَصَارِمٌ لاَنَتْ بِهِ يَمِينِي. رواه الطبراني وفيه جماعة لم أعرفهم.

12085. İshâk b. Ebî İshâk anlatıyor: Ben İbnü'z-Zübeyr Mescid-i Haram'da öldürüldüğü gün onun öldürülmesine tanık oldum. Ordular Mescid'in kapısından içeri girmeğe başladılar. Her bir birlik içeri girdiğinde İbnü'z-Zübeyr tek başına üzerlerine hücum ediyor, onları Mescid'in dışına kadar çıkarıyordu. O bu minval üzere hareket ederken birden Mescid'in şerefelerinden bir şerefe gelip başına düştü ve onu yere yıktı. O ise şu beyitleri okuyordu:

"Esmâ'ya der ki: Bana ağlama,

Artık soyluluğum ve dinimden başka bir şeyim kalmadı.

Keskin bir kılıç sağ kolumu büktü."

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım vardır vardır.

١٢٠٨٦ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، ثنا الأَسْوَدُ بْنُ شَيْبَانَ ، حَدَّثَنِي أَبُو نَوْفَلِ بْنُ أَبِي عَقْرَب ، قَالَ : صَلَبَ الْحَجَّاجُ بْنُ يُوسُفَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الزُّبَيْرِ عَلَى عَقَبَةِ الْمَدِينَةِ لِيُرِيَ ذَلِكَ قُرَيْشًا ، فَلَمَّا أَنْ نَفَرُوا جَعَلُوا يَمُرُّونَ وَلا يَقِفُونَ عَلَيْهِ حَتَّى مَرَّ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ، فَوَقَفَ عَلَيْهِ ، فَقَالَ : السَّلامُ عَلَيْكَ أَبَا خُبَيْبٍ قَالَهَا ثَلاثَ مَرَّاتٍ ، لَقَدْ نَهَيْتُكَ عَنْ ذَا ، قَالَهَا ثَلاثَ مَرَّاتٍ ، لَقَدْ كُنْتَ صَوَّامًا قَوَّامًا تَصِلُ الرَّحِمَ ، فَبَلَغَ ذَلِكَ الْحَجَّاجَ مَوْقِفُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، فَاسْتَنْزَلَهُ فَرَمَى بِهِ فِي قُبُورِ الْيَهُودِ ، وَبَعَثَ إِلَى أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ أَنْ تَأْتِيَهُ ، وَقَدْ ذَهَبَ بَصَرُهَا ، فَأَبَتْ فَأَرْسَلَ إِلَيْهَا لَتَجِيئَنَّ أَوْ لأَبْعَثَنَّ إِلَيْكِ مَنْ يَسْحَبُكِ بِقُرُونِكِ ، قَالَتْ : وَاللَّهِ لا آتِيكَ حَتَّى تَبْعَثَ إِلَيَّ مَنْ يَسْحَبُنِي بِقُرُونِي ، فَأَتَى رَسُولَهُ إِلَيْهِ فَأَخْبَرَهُ ، فَقَالَ : يَا غُلامُ نَاوِلْنِي سِبْتِيَّتِي ، فَنَاوَلَهُ نَعْلَيْهِ ، فَقَامَ وَهُوَ يَتَوَدَّفُ حَتَّى أَتَاهَا ، فَقَالَ لَهَا : كَيْفَ رَأَيْتِ اللَّهَ صَنَعَ بِعَدُوِّ اللَّهِ ؟ قَالَتْ : رَأَيْتُكَ أَفْسَدْتَ عَلَيْهِ دُنْيَاهُ ، وَأَفْسَدَ عَلَيْكَ آخِرَتَكَ ، وَأَمَّا مَا

كُنْتَ تُعَيِّرُهُ بِذَاتِ النِّطَاقَيْنِ ، أَجَلْ قَدْ كَانَ لِي نِطَاقَانِ : نِطَاقٌ أُغَطِّي بِهِ طَعَامَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ النَّمْلِ ، وَنِطَاقٌ لا بُدَّ لِلنِّسَاءِ مِنْهُ ، وَقَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " إِنَّ فِي ثَقِيفٍ مُبِيرًا وَكَذَّابًا " ، فَأَمَّا الْكَذَّابُ فَقَدْ عَرَفْنَاهُ ، وَأَمَّا الْمُبِيرُ فَأَنْتَ ذَاكَ ، قال : فخرج

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح.

12086. Ebû Nevfel b. Ebî Akrab el-Arencî anlatıyor:

Haccâc(-ı Zâlim), İbnü'z-Zübeyr'i Kureyşlilere ibret olsun diye Medine Akabe'sinde (direğe) astı. İnsanlar dağıldıktan sonra onun yanından geçiyorlar, başında kimse durmuyordu. Fakat Abdullah b. Ömer onun yanından geçerken başında durup: Üç kere "Selam olsun sana Ebû Hubeyb" diye seslendi. Sonra yine üç kere "Ben seni bundan menetmiştim" dedi ve ekledi: "Sen çokça oruç tutar, çokça ibadet eder ve akrabalık hukukunu gözetirdin." Abdullah b. Ömer'in İbnü'z-Zübeyr'in başında durduğu haberi Haccâc'ın kulağına gidince birini göndererek cesedi asılı olduğu yerden indirtip Yahudi kabristanına attırdı. Sonra Esmâ binti Ebî Bekr'e bir adam göndererek yanına gelmesini söyledi. Esmâ görme duyusunu kaybetmişti ve Haccâc'ın yanına gitmeyi reddetti. Sonra başka biriyle: "Ya kendin geleceksin ya da sana birini gönderirim, seni saç örgülerinden tutup sürükleyerek getirir" diye haber yolladı. Esmâ: "Asla. Vallahi yanına gelmeyeceğim. İstersen birini gönder beni saç örgülerimden tutup sürükleyerek sana getirsin" diye cevap verdi. Elçisi Haccâc'a gelip durumu bildirince Haccâc: "Uşak, bana çarıklarımı ver" dedi. O da verdi. Kalkıp yola düştü. Öfkeden köpürüyordu. Nihayet Esmâ'nın yanına geldi ve ona: "Gördün mü Allah'ın, Allah düşmanına (oğluna) yaptığını?" dedi. Esmâ da ona şöyle cevap verdi: "Gördüm. Sen onun dünyasını mahvettin. O ise senin âhiretini mahvetti. Sen onu iki kuşaklı kadın sebebiyle ayıplamıyor muydun? Doğru, benim iki kuşağım vardı. Bir kuşağımla Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yiyeceklerini sarıyor, onu karıncalardan koruyordum. Diğer kuşak ise kadınlar için zaruri bir şeydi. Nitekim ben Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): *«Sakif kabilesinden bir yıkıcı/katil, bir de yalancı çıkacaktır»* buyururken işittim. Yalancının kim olduğunu (Muhtâr'ı) gördük. Yıkıcı ise senden başkası değildir."

Bunu duyan Haccâc çıkıp gitti.

★ **Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.**[1]

١٢٠٨٧ – ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ ، ثنا أَبُو الْمُحَيَّاةِ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَدِمْتُ مَكَّةَ بَعْدَمَا صُلِبَ أَوْ قُتِلَ ابْنُ الزُّبَيْرِ بِثَلاثَةِ أَيَّامٍ ، فَكَلَّمَتْ أُمُّهُ أَسْمَاءُ بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ الْحَجَّاجَ ، فَقَالَتْ : أَمَا آنَ لِهَذَا الرَّاكِبِ أَنْ يَنْزِلَ ؟ قَالَ : الْمُنَافِقُ ، قَالَتْ : لا وَاللَّهِ مَا كَانَ مُنَافِقًا ، وَلَقَدْ كَانَ صَوَّامًا قِوَامًا ، قَالَ : اسْكُتِي فَإِنَّكِ عَجُوزٌ قَدْ خَرِفْتِ ، قَالَتْ : مَا خَرِفْتُ ، مُنْذُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " يَخْرُجُ مِنْ ثَقِيفٍ كَذَّابٌ وَمُبِيرٌ " ، فَأَمَّا الْكَذَّابُ فَقَدْ رَأَيْنَاهُ تَعْنِي الْمُخْتَارَ ، وَأَمَّا الْمُبِيرُ فَأَنْتَ . زَادَ أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ : فَقَالَ الْحَجَّاجُ فِي حَدِيثِهِ : " مُبِيرُ الْمُنَافِقِينَ " . رواه الطبراني . وأبو المحياة وابوه لم اعرفهم.

12087. Ebu'l-Muhayyat, babasından nakletmiştir: İbnü'z-Zübeyr'in asılmasından -veya öldürülmesinden- üç gün sonra Mekke'ye geldim. Annesi Esmâ binti Ebî Bekir, Haccâc ile konuştu ve "Artık şu süvarinin (İbnü'z-Zübeyr'in asıldığı yerden) inme vakti gelmedi mi?" diye sordu. Haccâc: "Münafığın mı?" deyince Esmâ: "Hayır. Vallahi o münafık değildi. Bilakis çokça oruç tutan, çokça ibadet eden biriydi" dedi. Haccâc: "Sus. Sen aklı gitmiş bir ihtiyarsın" deyip onu susturmak isteyince Esmâ da: "Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittiğimden beri aklım yerindedir: «*Sakif kabilesinden bir yalancı, bir de yıkıcı çıkacaktır*» Yalancının kim olduğunu gördük -Muhtâr'ı kastetmektedir- Yıkıcı ise sensin.

★ **Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ebu'l-Muhayyat ve babasını tanımıyorum.**[2]

١٢٠٨٨ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا دَاوُدُ بْنُ عَمْرٍو الضَّبِّيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّا ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ الأَحْنَفِ الثَّقَفِيِّ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، قَالَ : جَاءَتْ أَسْمَاءُ مَعَ جَوَارٍ لَهَا ، وَقَدْ ذَهَبَ بَصَرُهَا ، فَقَالَتْ : أَيْنَ الْحَجَّاجُ ؟ فَقُلْنَا : لَيْسَ هَهُنَا ، قَالَتْ : فَمُرُوهُ فَلْيَأْمُرْ لَنَا بِهَذِهِ الْعِظَامِ ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " يَنْهَى عَنِ الْمُثْلَةِ " قُلْنَا : إِذَا جَاءَ قُلْنَا لَهُ ، رواه الطبراني وفيه يزيد بن أبي زياد والأكثر على ضعفه وبقية رجاله ثقات

12088. Kâsım b. Muhammed anlatıyor: Esmâ binti Ebî Bekir cariyeleriyle birlikte geldi. Görme duyusunu yitirmişti. "Haccâc

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr* (24/102-103).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (24/101). Ebu'l-Muhayyat'tan maksat, Yahya b. Ya'lâ olup güvenilirdir. *Tehzib*'de biyografisi geçmiştir. Babası Ya'lâ'nın biyografisini de Buhârî ve İbn Ebî Hâtim vermişlerdir. Ayrıca İbn Hibbân da ismini *Sikât*'ta zikretmiştir.

nerede?" diye sordu. Biz: "Burada değil" deyince "Ona söyleyin şu kemiklerin bize verilmesini emretsin. Zira ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) müsleyi (maktulün organlarını kesmeyi) yasaklarken işittim" dedi. Biz de: "Gelince söyleriz" dedik. Esmâ son olarak şunu söyledi: "O gelince kendisine şunu bildirin: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) «*Sakif kabilesinden bir yalancı, bir de yıkıcı çıkacaktır*» buyururken işittim."[1]

★ **Bunu Taberânî rivayet etmiş olup çoğunluk, ravilerinden Yezîd b. Ebî Ziyâd'ın zayıf olduğu görüşündedir. Diğer ravileri ise güvenilirdir.**

١٢٠٨٩ – حَدَّثَنَا أَبو الزِّنْبَاعِ رَوْحُ بْنُ الْفَرَجِ ،وَعَمْرُو بْنُ أَبِي الطَّاهِرِ بْنِ السَّرْحِ الْمِصْرِيَّانِ ، قَالا : ثنا أَبو زَيْدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الْغِمْرِ ، ثنا ضِمَامُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، عَنْ عُقَيلِ بْنِ خَالِدٍ ، أَنَّ أَبَاهُ كَانَ مَعَ الْحَجَّاجِ لَمَّا قَتَلَ ابْنَ الزُّبَيْرِ ، فَبَعَثَهُ إِلَى أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ ، فَقَالَ : قُلْ لَهَا يَقُولُ لَكِ الْحَجَّاجُ : اعْزِلِي مَا كَانَ لَكِ مِنْ مَالٍ عَنْ مَالِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، فَقَالَتْ : أَفْعَلُهَا بِابْنِ أَسْمَاءَ ؟ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " يَخْرُجُ مِنْ هَذَا الْحَيِّ مِنْ ثَقِيفٍ رَجُلانِ ، أَحَدُهُمَا يَكْذِبُ ، وَالآخَرُ مُبِيرٌ " فَأَمَّا الْكَذَّابُ فَقَدْ عَرَفْنَاهُ وَمَا أَحْسَبُهُ إِلا الْمُبِيرَ ، فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ فَأَخْبَرْتُهُ ، فَلَمْ يَكْرَهْ ذَلِكَ ".

رواه الطبراني وفيه أبو زيد عبد الرحمن بن أبي الغمر و لم أعرفه.

12089. Ukayl b. Hâlid'in naklettiğine göre babası, İbnü'z-Zübeyr öldürüldüğünde Haccâc ile birlikteymiş ve Haccâc onu Esmâ binti Ebî Bekr'e göndererek şöyle söylemiş: "Ona de ki: "Haccâc sana diyor ki her ne malın varsa Abdullah b. ez-Zübeyr'in malından ayır."

Esmâ'nın buna cevabı şu olmuş: "Ben bunu Esmâ'nın oğluna mı yapacağım? Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: «*Sakif kabilesinin bu boyundan iki adam çıkacak; onlardan biri yalancıdır, diğeri ise yıkıcı*» Yalancının kim olduğunu öğrendik. Yıkıcının ise o olduğunu sanıyorum."

(Hâlid der ki) Ben de Haccâc'a geri dönüp dediklerini aynen kendisine bildirdim. Ama bunu ters karşılamadı.

★ **Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Zeyd Abdurrahman b. Ebi'l-Ğamr'ı tanımıyorum.**[2]

---

[1] İlave için bak. *el-Mu'cemu'l-kebîr* (24/100, 106).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (24/97). Senedinde ismi geçen Dımâm b. İsmail hakkında tenkit vardır. Diğer yandan Ukayl b. Hâlid ve babasının biyografileri

١٢٠٩٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، ثنا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ ، قَالَ : لَمَّا مَاتَ مُعَاوِيَةُ بْنُ يَزِيدَ بَايَعَ أَهْلُ الشَّامِ كُلُّهُمُ ابْنَ الزُّبَيْرِ إِلا أَهْلَ الأُرْدُنِّ ، فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ رُءُوسُ بَنِي أُمَيَّةَ وَنَاسٌ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ مِنْ أَشْرَافِهِمْ ، وَفِيهِمْ رَوْحُ بْنُ زِنْبَاعٍ الْجُذَامِيُّ ، قَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ : إِنَّ الْمُلْكَ كَانَ فِينَا أَهْلَ الشَّامِ فَيُنْقَلُ ذَلِكَ إِلَى الْحِجَازِ لا نَرْضَى بِذَلِكَ " . رواه الطبراني وإسناده منقطع.

12090. Ebû Ma'şer anlatıyor: Muâviye b. Yezîd ölünce Şam halkının tamamı İbnü'z-Zübeyr'e biat etti. Yalnız Ürdün halkı biat etmedi. Umeyye oğullarının ileri gelenleri (Emevi liderleri) ve onların yanında yer alan aralarında Ravh b. Zinbâ' el-Cüzâmî'nin de bulunduğu Şam halkı eşrafı ve bir grup insan bu durum karşısında birbirlerine: "Hâkimiyet biz Şam halkındaydı. Şimdi ise Hicazlılara geçmektedir. Biz buna razı olmayız" dediler.

★ **Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedi munkatıdır.**[1]

(بَابُ رَفْعِ زِينَةِ الدُّنْيَا)

Dünya Ziynetinin Kaldırılması

١٢٠٩١ - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلاءِ بْنِ كُرَيْبٍ الْهَمْدَانِيُّ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ زَيْدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ نُفَيْلٍ ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ مُصْعَبٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " تُرْفَعُ زِينَةُ الدُّنْيَا سَنَةَ خَمْسٍ وَعِشْرِينَ وَمِائَةٍ " .

رواه أبو يعلى والبزار وفيه مصعب بن مصعب وهو ضعيف.

12091. Abdurrahman b. Avf'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünya ziyneti 125 yılında kaldırılacaktır"* buyurmuştur.

★ **Bunu Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Mus'ab b. Mus'ab zayıftır.**[2]

---

yazılmamıştır. Abdurrahman b. Ebi'l-Ğamr'ın biyografisini ise İbn Hacer *Tehzibü't-tehzîb*'de vermiştir. Bak. 6/249-250.

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr* (3640).

[2] Ebû Ya'lâ (851); Bezzâr (3292). Bezzâr demiştir ki: "Hadisin Abdurrahman b. Avf'tan başkasından nakledildiğini bilmiyoruz. Yine hadisin sadece bu tarikini biliyoruz."

بَابُ

Konuyla İlgili Bir Başka Bölüm

١٢٠٩٢ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ حُدَيْجِ بْنِ عَمْرٍو ، قَالَ : سَمِعْتُ الْمُسْتَوْرِدَ بْنَ شَدَّادٍ ، يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ ، وَإِنَّ أَجَلَ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ مِائَةُ سَنَةٍ " ، قَالَ : " فَإِذَا جَازَتِ الْمِائَةَ أَتَاهَا مَا وَعَدَهَا اللَّهُ بِهِ.

رواه أبو يعلى والطبراني في الكبير بنحوه .

12092. Müstevrid b. Şeddâd der ki: Ben Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Her ümmetin bir eceli vardır. Benim ümmetimin eceli de yüz yıldır. Ümmetim üzerinden yüz yıl geçince, Yüce Allah'ın vaat ettiği şey başlarına gelir."*

★ Bunu Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de benzerini Taberânî rivayet etmiştir.[1]

١٢٠٩٣ - وفي رواية عند الطبراني أيضا : قَالَ : سَمِعْتُ الْمُسْتَوْرِدَ بْنَ شَدَّادٍ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لِكُلِّ أُمَةٍ أَجْلٌ ، وَإِنَّ أَجَلَ أُمَّتِي مِائَةُ سَنَةٍ ، فَإِذَا مَرَّ عَلَى أُمَّتِي مِائَةُ سَنَةٍ أَتَاهَا مَا وَعَدَهَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ " .

قال ابن لهيعة : يعني كثرة الفتن وفيه ابن لهيعة وخديج بن أبي عمرو أو خديج بن عمرو كما هو في إحدى روايتي الطبراني وثقه ابن حبان ولكن ابن لهيعة ضعيف.

12093. Taberânî'nin naklettiği bir başka tarike göre Müstevrid şöyle demiştir: "Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *«Her ümmetin bir eceli/vadesi vardır. Benim ümmetimin ise yüz yıl vadesi vardır. Ümmetim üzerinden yüz yıl geçince, Yüce Allah'ın vaat ettiği şey başlarına gelir»*".

Ravilerinden İbn Lehîa der ki: "Bununla fitnelerin çoğalmasını kastetmektedir."

★ Rivayetin senedinde İbn Lehîa yer almıştır. Diğer yandan Hudeyc b. Ebî Amr ya da Taberânî'nin iki rivayetinden birinde geçtiği üzere Hudeyc b. Amr'ı İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir. İbn Lehîa ise zayıftır.[2]

---

[1] Ebû Ya'lâ (6857); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (20/306); bak. *Lisânu'l-Mîzân* (2/181).

[2] Taberânî; *el-Mu'cemu'l-kebîr* (20/307).

١٢٠٩٤ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا رَيْحَانُ، عَنْ عَبَّادٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " وَكُلُّ مَا تُوعَدُونَ فِي مِائَةِ سَنَةٍ "

رواه البزار وإسناده حسن.

12094. Sevbân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Size vaat edilen/önceden bildirilen her şey, yüz yıl içinde gerçekleşecektir"* buyurmuştur.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedi hasendir.[1]

(بَابُ افْتِرَاقِ الأُمَمِ وَاتِّبَاعِ سُنَنِ مَنْ مَضَى)

Ümmetin Fırkalara Bölünmesi ve Önceki Milletlerin Geleneklerini İzlemesi

١٢٠٩٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ زَيْدِ بْنِ طَلْحَةَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : ذُكِرَ رَجُلٌ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَهُ نِكَايَةٌ فِي الْعَدُوِّ وَاجْتِهَادٌ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا أَعْرِفُ هَذَا " ، قَالَ : بَلْ نَعْتُهُ كَذَا وَكَذَا ، قَالَ : " مَا أَعْرِفُهُ " ، فَبَيْنَمَا نَحْنُ كَذَلِكَ إِذْ طَلَعَ الرَّجُلُ ، فَقَالَ : هُوَ هَذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : " مَا كُنْتُ أَعْرِفُ هَذَا ، هَذَا أَوَّلُ قَرْنٍ رَأَيْتُهُ فِي أُمَّتِي ، إِنَّ فِيهِ لَسَفْعَةً مِنَ الشَّيْطَانِ " . فَلَمَّا دَنَا الرَّجُلُ سَلَّمَ فَرَدَّ عَلَيْهِ السَّلامَ ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَنْشُدُكَ بِاللَّهِ هَلْ حَدَّثَتْ نَفْسَكَ حِينَ طَلَعْتَ عَلَيْنَا أَنْ لَيْسَ فِي الْقَوْمِ أَحَدٌ أَفْضَلَ مِنْكَ ؟ " ، قَالَ : اللَّهُمَّ نَعَمْ ، قَالَ : فَدَخَلَ الْمَسْجِدَ فَصَلَّى ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لأَبِي بَكْرٍ : " قُمْ فَاقْتُلْهُ " ، فَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ فَوَجَدَهُ يُصَلِّي ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ فِي نَفْسِهِ : إِنَّ لِلصَّلاةِ حُرْمَةً وَحَقًّا ، وَلَوْ أَنِّي اسْتَأْمَرْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَ إِلَيْهِ ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَقَتَلْتَهُ ؟ " قَالَ : لا ، رَأَيْتُهُ يُصَلِّي ، وَرَأَيْتُ لِلصَّلاةِ حُرْمَةً وَحَقًّا ، وَإِنْ شِئْتَ أَقْتُلُهُ قَتَلْتُهُ ، قَالَ : " لَسْتَ بِصَاحِبِهِ ، اذْهَبْ أَنْتَ يَا عُمَرُ فَاقْتُلْهُ " ، فَدَخَلَ عُمَرُ الْمَسْجِدَ فَإِذَا هُوَ سَاجِدٌ

[1] Bezzâr (3293). Bezzâr demiştir ki: Hadisin bu ifadeyle yalnızca Sevbân'dan nakledildğini biliyoruz. Aynı hadisi bir grup kimse ise Ebû Kılâbe'den nakletmişlerdir. Fakat Ma'mer hata ederek rivayetinde "Ebû Kılâbe'den, o da Ebû Esmâ'dan, o da Şeddâd b. Evs'den naklen" ifadesini kullanmıştır. Hâlbuki doğrusu "Sevban'dan naklen" şeklinde olmalıydı.

فَانْتَظَرَهُ طَوِيلا ثُمَّ قَالَ فِي نَفْسِهِ : إِنَّ لِلسُّجُودِ حَقًّا ، وَلَوْ أَنِّي اسْتَأْمَرْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَدِ اسْتَأْمَرَهُ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي ، فَجَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : " أَقَتَلْتَهُ ؟ " قَالَ : لا ، رَأَيْتُهُ سَاجِدًا ، وَرَأَيْتُ لِلسُّجُودِ حَقًّا ، وَإِنْ شِئْتَ أَنْ أَقْتُلَهُ قَتَلْتُهُ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَسْتُ بِصَاحِبِهِ ، قُمْ يَا عَلِيُّ أَنْتَ صَاحِبُهُ إِنْ وَجَدْتَهُ " ، فَدَخَلَ فَوَجَدَهُ قَدْ خَرَجَ مِنَ الْمَسْجِدِ ، فَرَجَعَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : " أَقَتَلْتَهُ ؟ " قَالَ : لا ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَوْ قُتِلَ الْيَوْمَ مَا اخْتَلَفَ رَجُلانِ مِنْ أُمَّتِي حَتَّى يَخْرُجَ الدَّجَّالُ " .ثُمَّ حَدَّثَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الأُمَمِ , فَقَالَ : " تَفَرَّقَتْ أُمَّةُ مُوسَى عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ مِلَّةً ، سَبْعُونَ مِنْهَا فِي النَّارِ وَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ ، وَتَفَرَّقَتْ أُمَّةُ عِيسَى عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ مِلَّةً ، إِحْدَى وَسَبْعُونَ مِنْهَا فِي النَّارِ وَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ " ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " وَتَعْلُوا أُمَّتِي عَلَى الْفِرْقَتَيْنِ جَمِيعًا بِمِلَّةٍ ، اثْنَتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِي النَّارِ وَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ " ، قَالُوا : مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : " الْجَمَاعَاتُ " ، قَالَ يَعْقُوبُ بْنُ زَيْدٍ ، وَكَانَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِذَا حَدَّثَ بِهَذَا الْحَدِيثِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَلا فِيهِ قُرْآنًا : ﴿وَمِنْ قَوْمِ مُوسَى أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ﴾ ، ثُمَّ ذَكَرَ أُمَّةَ عِيسَى فَقَالَ : ﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ﴾ إِلَى قَوْلِهِ : ﴿سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ﴾ .

رواه أبو يعلى وفيه أبو معشر نجيح وفيه ضعف . وقد تقدمت لهذا الحديث طرق في قتال الخوارج.

12095. Enes b. Mâlik anlatıyor:

Bir gün Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamın düşman karşısındaki başarıları ve gösterdiği gayretleri anlatıldı. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben onu tanımıyorum"* dedi. Bunları söyleyen zat: "Onun şöyle şöyle özellikleri var" dediyse de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben onu tanımıyorum"* dedi. Biz böyle konuşup dururken adam çıkageldi ve aynı zat: "Bahsettiğim adam işte budur, ya Resûlallah" dedi. Fakat Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Ben bu kişiyi tanımıyordum. Bu, ümmetin arasında gördüğüm ilk yiğittir. Ancak üzerinde şeytan darbesi var"* buyurdu.

Adam yaklaştı ve selam verdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) selamını aldıktan sonra ona: *"Allah aşkına söyle, bizi ilk gördüğünde içinden «Topluluk arasında benden daha üstünü yoktur» diye geçirdin mi, geçirmedin mi?"* diye sordu. Adam da: "Evet, geçirdim" dedi.

Sonra Mescid'e girerek namaza durdu. Bu sırada Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Bekir'e: *"Git, onu öldür!"* diye emir verdi. Ebû Bekir Mescid'e girdiğinde adamın namaz kıldığını görünce kendi kendine: "Namazın bir kudsiyeti ve hukuku vardır. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile bir kere daha konuşsam" deyip geri döndü. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu görünce: *"Onu öldürdün mü?"* diye sordu. Ebû Bekir: "Hayır. Onu namaz kılarken gördüm ve namazın bir kudsiyeti ve hukuku olduğunu düşündüm. Ama istersen onu öldürürüm" diye cevap verince Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen onun işini bitirecek kişi değilsin. Ömer, sen git, onu öldür"* buyurdu.

Ömer Mescid'e girdiğinde adamı secdede buldu ve uzun süre (secdeden kalkmasını) bekledi. Sonra kendi kendine: "Secdenin bir hukuku vardır. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile bir kere daha konuşsam. Nitekim benden daha hayırlı biri (Ebû Bekir) onunla tekrar konuşmuştu" dedi ve Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geri döndü. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu öldürdün mü?"* diye sordu. Ömer: "Hayır. Onu secde yaparken buldum ve secdenin bir hukuku olduğunu düşündüm. Ama onu öldürmek istersen, öldürürüm" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen de onun işini bitirecek adam değilsin. Ali, eğer yakalayabilirsen onun işini ancak sen bitirirsin"* buyurdu.

Hz. Ali, Mescid'e girdiğinde adamın çıkıp gitmiş olduğunu gördü ve doğruca Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına döndü. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu öldürdün mü?"* diye sordu. Ali: "Hayır" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şayet o adam öldürülmüş olsaydı, Deccâl zuhur edinceye kadar ümmetimden iki kişi bile ihtilafa düşmezdi"* buyurdu.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına geçmiş milletlerden bahisle şöyle anlattı: *"Hz. Mûsa'nın ümmeti yetmiş bir fırkaya ayrılmış olup bunlardan yetmişi cehennemlik, biri cennetliktir. İsa'nın ümmeti yetmiş iki fırkaya ayrılmış olup bunlardan yetmiş biri cehennemlik, biri cennetliktir."*

Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) devamla şöyle buyurdu: *"Benim ümmetim ise bu iki fırkadan bir fazla fırkaya ayrılacak ve onlardan yetmiş ikisi cehennemlik, biri cennetlik olacaktır."* Ali: "Onlar kimlerdir, ya Resûlallah?" diye sorduğunda *"Cemaatler"* buyurdu.

Ya'kûb b. Zeyd der ki: Ali b. Ebî Tâlib bu hadisi Allah'ın Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) naklederken şu âyeti de okumuştu: **"Mûsâ'nın**

kavminden hakka sarılarak doğru yolu gösteren ve hak ile adaleti gerçekleştiren bir topluluk da vardı."[1]

Sonra İsa'nın ümmetini zikrederek şu âyeti okudu: **"Eğer kitap ehli iman etseler ve Allah'a karşı gelmekten sakınsalardı, muhakkak onların kötülüklerini örterdik ve onları Naim cennetlerine koyardık. Eğer onlar Tevrat'ı, İncil'i ve Rableri tarafından kendilerine indirileni** (Kur'ân'ı) **gereğince uygulasalardı elbette üstlerinden ve ayaklarının altından** (bol bol rızık) **yiyeceklerdi. Onlardan orta yolu tutan bir zümre vardır. Ama onların birçoğunun yaptığı ne kötüdür."[2]**

Bizim ümmetimizden bahsedince de şu âyeti okudu: **"Yarattıklarımızdan, hakka sarılarak doğru yolu gösteren ve hak ile adaleti gerçekleştiren bir topluluk vardır."[3]**

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Ma'şer Nüceyh zayıftır.

Daha öce Haricilerle Mücadele bahsinde bu hadisin başka kanalları geçmişti.

١٢٠٩٦ – حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الأَسْفَاطِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ النَّشِيطِيُّ ، ثنا سَلْمُ بْنُ زُرَيْرٍ ، عَنْ أَبِي غَالِبٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " افْتَرَقَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً تَزِيدُ عَلَيْهَا أُمَّتِي فِرْقَةً كُلُّهَا فِي النَّارِ إِلا السَّوَادَ الأَعْظَمَ ".

رواه الطبراني في الأوسط والكبير بنحوه وفيه أبو غالب وثقه ابن معين وغيره وبقية رجال الأوسط ثقات وكذلك أحد إسنادي الكبير.

12096. Ebû Umâme anlatıyor: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"İsrail oğulları yetmiş bir fırkaya bölündü. Hıristiyanlar yetmiş iki fırkaya bölündü. Benim ümmetim ise onlardan bir fırka fazlasına (73 fırkaya) bölüneceklerdir. Bunlardan ana gövdeyi (sevâd-ı a'zam) temsil eden fırka hariç, hepsi cehennemliktir."

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta ve benzerini *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Gâlib'i İbn Maîn ve başkaları güvenilir kabul etmişlerdir. *el-Mu'cemu'l-evsat*'taki rivayetin diğer ravileri güvenilirdir. Aynı şekilde *el-Mu'cemu'l-kebîr*'deki rivayetin iki senedinden birinin ravileri de güvenilirdir.[4]

---

[1] A'râf Sur. 159.
[2] Mâide Sur. 65-66.
[3] A'râf Sur. 181.
[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8035, 8051, 8052, 8054); İbn Ebî Asım, *Sünne* (68).

١٢٠٩٧ - حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى ، قَالَ : نَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يُونُسَ ، قَالَ : نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ ، عَنْ أَخِيهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ابْنَةِ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِيهَا ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " افْتَرَقَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ مِلَّةً ، وَلَنْ تَذْهَبَ اللَّيَالِي وَالأَيَّامُ حَتَّى تَفْتَرِقَ أُمَّتِي عَلَى مِثْلِهَا ".

رواه البزار وفيه موسى بن عبيدة الربذي وهو ضعيف .

12097. Sa'd (İbn Ebî Vakkâs)'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İsrail oğulları yetmiş bir fırkaya bölündü. Fazla gün ve gece geçmeden, benim ümmetim de aynı sayıda fırkaya bölünür."*

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Mûsa b. Ubeyde er-Rabezî zayıftır.[1]

١٢٠٩٨ - حَدَّثَنَا وَاصِلُ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى ، حَدَّثَنَا ابْنُ فُضَيْلٍ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَامِرٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " إِنَّ فِي أُمَّتِي لَنَيِّفًا وَسَبْعِينَ دَاعِيًا كُلُّهُمْ دَاعٍ إِلَى النَّارِ ، لَوْ أَشَاءُ لأَنْبَأْتُكُمْ بِآبَائِهِمْ وَقَبَائِلِهِمْ.

رواه أبو يعلى وفيه ليث بن أبي سليم وهو مدلس وبقية رجاله ثقات .

12098. İbn Ömer der ki: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Kuşkusuz ümmetim içinde yetmiş küsur davetçi çıkacak ve hepsi de cehenneme davet edecektir. Eğer istersem size onların ataları ve kabilelerini (n kimler olduğunu) bildiririm."*

★ Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Leys b. Ebî Süleym müdellistir. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[2]

١٢٠٩٩ - حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ الْجُرْجَرَائِيُّ ، ثنا كَثِيرُ بْنُ مَرْوَانَ الفِلَسْطِينِيُّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ آدَمَ الدِّمَشْقِيِّ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبُو الدَّرْدَاءِ ، وَأَبُو أُمَامَةَ ، وَوَاثِلَةُ بْنُ الأَسْقَعِ ، وَأَنَسُ بْنُ مَالِكٍ ، قَالُوا : خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا ، وَنَحْنُ نَتَمَارَى فِي شَيْءٍ مِنْ أَمْرِ الدِّينِ ، فَغَضِبَ غَضَبًا شَدِيدًا لَمْ يَغْضَبْ مِثْلَهُ ، ثُمَّ انْتَهَرَنَا ، فَقَالَ : " مَهْلا يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ ، إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِهَذَا ، أَخذُوا الْمِرَاءَ لِقِلَّةِ خَيْرِهِ " ذَرُوا الْمِرَاءَ ، فَإِنَّ الْمُؤْمِنَ لا يُمَارِي " ذَرُوا الْمِرَاءَ ، فَإِنَّ الْمُمَارِيَ قَدْ تَمَّتْ خَسَارَتُهُ " ذَرُوا الْمِرَاءَ ، فَكَفَاكَ إِثْمًا أَنْ لا تَزَالَ مُمَارِيًا " ذَرُوا الْمِرَاءَ ، فَإِنَّ الْمُمَارِيَ لا أَشْفَعُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

---

[1] Bezzâr (3284). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin Sa'd'dan bunun dışında bir tarikle rivayet edildiğini bilmiyoruz."

[2] Ebû Ya'lâ (5701).

" ذَرُوا الْمِرَاءَ ، فَأَنَا زَعِيمٌ بِثَلاثِ آيَاتٍ فِي الْجَنَّةِ فِي رِبَاضِهَا ، وَوَسَطِهَا ، وَأَعْلاهَا لِمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَهُوَ صَادِقٌ " " ذَرُوا الْمِرَاءَ ، فَإِنَّ أَوَّلَ مَا نَهَانِي عَنْهُ رَبِّي بَعْدَ عِبَادَةِ الأَوْثَانِ الْمِرَاءُ ، وَشُرْبُ الْخَمْرِ " ذَرُوا الْمِرَاءَ ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ يَئِسَ أَنْ يُعْبَدَ ، وَلَكِنَّهُ قَدْ رَضِيَ مِنْكُمْ بِالتَّحْرِيشِ ، وَهُوَ الْمِرَاءُ " ذَرُوا الْمِرَاءَ ، فَإِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ افْتَرَقُوا عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً ، وَالنَّصَارَى عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً كُلُّهُمْ عَلَى الضَّلالَةِ إِلا السَّوَادَ الأَعْظَمَ " ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَنِ السَّوَادُ الأَعْظَمُ ؟ قَالَ : " مَنْ كَانَ عَلَى مَا أَنَا عَلَيْهِ ، وَأَصْحَابِي مَنْ لَمْ يُمَارِ فِي دِينِ اللَّهِ ، وَمَنْ لَمْ يُكَفِّرْ أَحَدًا مِنْ أَهْلِ التَّوْحِيدِ بِذَنْبٍ غُفِرَ لَهُ " ثُمَّ قَالَ : " إِنَّ الإِسْلامَ بَدَأَ غَرِيبًا ، وَسَيَعُودُ غَرِيبًا " ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَنِ الْغُرَبَاءُ ؟ قَالَ : " الَّذِينَ يُصْلِحُونَ إِذَا فَسَدَ النَّاسُ ، وَلا يُمَارُونَ فِي دِينِ اللَّهِ ، وَلا يُكَفِّرُونَ أَحَدًا مِنْ أَهْلِ التَّوْحِيدِ بِذَنْبٍ ".

رواه الطبراني وفيه كثير بن مروان وهو ضعيف جدا . وقد تقدمت أحاديث المراء في العلم .

12099. Ebu'd-Derdâ, Ebû Umâme, Vâsile b. el-Eska' ve Enes b. Mâlik anlatıyorlar: Bir gün bizler dini bir mesele üzerinde tartışırken Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıkageldi ve bu duruma çok öfkelendi, daha evvel hiç öyle öfkelenmemişti. Sonra bizi tekdir ederek şöyle buyurdu:

"Yavaş olun ey Muhammed ümmeti! Sizden öncekiler zaten bu yüzden helak olmuşlardı. Tartışmayı bırakın; zira tartışmanın pek az yararı vardır. Tartışmayı bırakın; zira mümin tartışmaz. Tartışmayı bırakın; çünkü tartışmaya giren kişinin zararı artar. Tartışmayı bırakın; zira tartışmayı sürdürmek sana günah olarak yeter. Tartışmayı bırakın; çünkü ben tartışan kimseye kıyamet günü şefaatçi olmam. Tartışmayı bırakın. Ben haklı olduğu halde tartışmayı bırakan kimse için cennette üç eve kefilim. Bunlardan biri cennetin çevresinde, biri ortasında, biri de tepesinde bulunur. Tartışmayı bırakın. Zira Rabbimin putlara tapınma ve içki içme yasağından sonra bana yasakladığı ilk şey tartışmadır. Tartışmayı bırakın. Zira şeytan kendisine ibadet edilmesinden umudunu kesti. Fakat sizin kışkırtıcı yaklaşımlarınıza razı oldu ki bundan maksat tartışmadır. Tartışmayı bırakın. Zira İsrail oğulları yetmiş bir fırkaya bölündü. Hıristiyanlar yetmiş iki fırkaya bölündü. Bunlardan ana gövdeyi (çoğunluğu) temsil eden fırka hariç, hepsi dalalettedirler."

Ashâbı: "Ya Resûlallah! Ana gövdeyi temsil edenler (Sevâd-ı A'zam) kimlerdir?" diye sordular. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Benim ve ashâbımın yoluna uyanlar. Allah'ın dini hususunda tartışmaya*

girmeyenler. Muvahhidlerden hiç kimseyi affedilmiş bir günah sebebiyle tekfir etmeyenler" buyurdu.

Ardından: *"Kuşkusuz İslam garip başladı, sonunda yine garip kalacaktır"* buyurdu. "Ya Resûlallah! Bu garipler kimlerdir?" diye sordular. *"İnsanlar bozulduğu zaman (onları) ıslah edenler, Allah'ın dini hususunda tartışmaya girmeyenler ve bir de muvahhidlerden (tevhid ehlinden) hiç kimseyi günah sebebiyle tekfir etmeyenler"* buyurdu.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Kesîr b. Mervân son derece zayıftır.**

١٢١٠٠ – حدثنا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ الصَّنْعَانِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ ، ثنا كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : كُنَّا قُعُودًا حَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَسْجِدِهِ بِالْمَدِينَةِ فجَاءَهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ بِالْوَحْيِ فَتَغَشَّى رِدَاءَهُ ، فَمَكَثَ طَوِيلا حَتَّى سُرِّيَ عَنْهُ وَكَشَفَ رِدَاءَهُ ، فَإِذَا هُوَ تَعَرَّقَ عَرَقًا شَدِيدًا ، وَإِذَا هُوَ قَابِضٌ عَلَى شَيْءٍ ، فَقَالَ : " أَيُّكُمْ يَعْرِفُ مَا يَخْرُجُ مِنَ النَّخْلِ ؟ " فَقَالَ الأَنْصَارُ : نَحْنُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، بِأَبِينَا أَنْتَ وَأُمِّنَا لَيْسَ شَيْءٌ يَخْرُجُ مِنَ النَّخْلِ إِلا نَحْنُ نَعْرِفُهُ نَحْنُ أَصْحَابُ نَخْلٍ , ثُمَّ فَتَحَ يَدَهُ ، فَإِذَا فِيهَا نَوًى ، فَقَالَ : " مَا هَذَا ؟ " فَقَالُوا : هَذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ نَوًى ، قَالَ : " نَوَى أَيِّ شَيْءٍ ؟ " قَالُوا : نَوَى سَنَةٍ ، قَالَ : " صَدَقْتُمْ ، جَاءَكُمْ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ يَتَعَاهَدُ دِينَكُمْ لَتَسْلُكُنَّ سَنَنَ مَنْ قَبْلَكُمْ حَذْوَ النَّعْلِ بِالنَّعْلِ ، وَلَتَأْخُذُنَّ بِمِثْلِ أَخْذِهِمْ إِنْ شِبْرًا فَشِبْرًا ، وَإِنْ ذِرَاعًا فَذِرَاعًا ، وَإِنْ بَاعًا فَبَاعًا ، حَتَّى لَوْ دَخَلُوا فِي جُحْرِ ضَبٍّ دَخَلْتُمْ فِيهِ إِلا أَنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ افْتَرَقَتْ عَلَى مُوسَى سَبْعِينَ فِرْقَةً كُلُّهَا ضَالَّةٌ ، إِلا فِرْقَةً وَاحِدَةً الإِسْلامُ وَجَمَاعَتُهُمْ ، ثُمَّ إِنَّهَا افْتَرَقَتْ عَلَى عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً كُلُّهَا ضَالَّةٌ إِلا وَاحِدَةً الإِسْلامُ وَجَمَاعَتُهُمْ ثُمَّ إِنَّكُمْ تَكُونُونَ عَلَى اثْنَتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً كُلُّهَا فِي النَّارِ إِلا وَاحِدَةً الإِسْلامُ وَجَمَاعَتُهُمْ ".

رواه الطبراني وفيه كثير بن عبد الله وهو ضعيف وقد حسن الترمذي له حديثا وبقية رجاله ثقات .

12100. Amr b. Avf anlatıyor:

Medine'de Mescid'inde Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) etrafında oturuyorduk. Derken Cebrail vahiy getirdi. Bu sebeple Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) entarisine bürünerek uzun müddet öyle kaldı. Sonra vahiy hali geçti ve entarisini kaldırdı. Üzerinden terler boşalıyordu ve avucunda bir şey tutuyordu. Buyurdu ki: *"Sizden hanginiz hurma ağaçlarından çıkan şeyi bilir?"* "Ya Resûlallah! Hepimiz biliriz. Analarımız babalarımız sana kurban olsun. Hurma ağaçlarından

çıkan her şeyi biz biliriz. Bizler hurma bahçeleri olan kimseleriz" dedik. Sonra avucunu açtı. Baktık ki avucunda hurma çekirdekleri var.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu nedir?"* diye sordu. Ashâbı: "Hurma çekirdeği ey Allah'ın Resûlü" dediler. *"Hangi yıla ait çekirdektir?"* diye sordu. "Kıtlık yılına ait çekirdektir" dediler. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Doğru söylediniz. Cebrail gelerek sizin dininizi kontrol etti. Kuşkusuz sizler, adım adım sizden öncekilerin yolunu takip edeceksiniz. Onlar ne kadar almışlarsa siz de o kadar alacaksınız; bir karışsa bir karış, bir arşınsa bir arşın, bir kulaçsa bir kulaç. Hatta onlar bir kertenkele deliğine girseler, siz de girersiniz. Unutmayın ki İsrail oğulları Hz. Mûsa'dan sonra yetmiş fırkaya bölünmüştü. Bunlardan İslam ve Müslümanlar topluluğuna uyan bir fırka hariç, hepsi sapkındır. Sonra Hıristiyanlar Hz. İsa'dan sonra yetmiş bir fırkaya bölünmüştü. Bunlardan da İslam ve Müslümanlar topluluğuna uyan bir fırka hariç, hepsi sapkındır. Sonra sizler de yetmiş iki fırkaya ayrılacaksınız. Bunlardan İslam ve Müslümanlar topluluğuna uyan bir fırka hariç hepsi cehennemliktir."*

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Kesîr b. Abdillah zayıftır. Bununla beraber Tirmizî onun bir hadisini hasen olarak değerlendirmiştir. Senedin kalan ravileri ise güvenilirdir.[1]

١٢١٠١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ خَلادٍ الْقَطَّانُ ، قَالَ : نا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخٍ ، قَالَ : نا الصَّعْقُ بْنُ حَزْنٍ ، عَنْ عُقَيْلٍ الْجَعْدِيِّ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيِّ ، عَنْ سُوَيْدِ بْنِ غَفَلَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : دَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " يَا ابْنَ مَسْعُودٍ ، أَيُّ عُرَى الإِيمَانِ أَوْثَقُ ؟ " قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ ، قَالَ : " أَوْثَقُ عُرَى الإِسْلامِ الْوَلايَةُ فِي اللَّهِ ، وَالْحُبُّ فِيهِ وَالْبُغْضُ " ثُمَّ قَالَ : " يَا ابْنَ مَسْعُودٍ " ، قُلْتُ : لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَهَا ثَلاثًا ، قَالَ : " أَتَدْرِي ، أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ ؟ " ، قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ ، قَالَ : " فَإِنَّ أَفْضَلَ النَّاسِ أَفْضَلُهُمْ عَمَلًا ، إِذَا فَقُهُوا فِي دِينِهِمْ " .ثُمَّ قَالَ : " يَا ابْنَ مَسْعُودٍ ! " ، قُلْتُ : لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، ثَلاثَ مِرَارٍ ، قَالَ : " أَتَدْرِي ، أَيُّ النَّاسِ أَعْلَمُ ؟ " ، قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ ، قَالَ : " إِنَّ أَعْلَمَ النَّاسِ أَبْصَرُهُمْ بِالْحَقِّ إِذَا اخْتَلَفَ النَّاسُ ، وَإِنْ كَانَ مُقَصِّرًا فِي الْعَمَلِ ، وَإِنْ كَانَ يَزْحَفُ عَلَى اسْتِهِ زَحْفًا . وَاخْتَلَفَ مَنْ كَانَ قَبْلِي عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً ، نَجَا مِنْهَا ثَلاثٌ ، وَهَلَكَ سَائِرُهُمْ ، فِرْقَةٌ آزَتِ الْمُلُوكَ ، وَقَاتَلُوهُمْ عَلَى دِينِهِمْ وَدِينِ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ، فَأَخَذُوهُمْ ، فَقَتَلُوهُمْ ، وَقَطَّعُوهُمْ بِالْمَنَاشِيرِ ، وَفِرْقَةٌ لَمْ تَكُنْ لَهُمْ طَاقَةٌ بِمُوازَاةِ

[1] *"el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/13).

الْمُلُوكِ ، وَلا بِأَنْ يُقِيمُوا بَيْنَ ظَهْرَانَيْهِمْ يَدْعُونَهُمْ إِلَى دِينِ اللَّهِ وَدِينِ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ، فَسَاحُوا فِي الْبِلادِ ، وَتَرَهَّبُوا " ، قَالَ : " وَهُمُ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ : ﴿وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ﴾ الآيَةَ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ آمَنَ بِي ، وَاتَّبَعَنِي ، وَقَدْ صَدَّقَنِي ، فَقَدْ رَعَاهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا ، وَمَنْ لَمْ يَتَّبِعْنِي فَأُولَئِكَ هُمُ الْهَالِكُونَ "

12101. İbn Mes'ûd anlatıyor:

Bir gün Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) içeri girerek: *"Ey İbn Mes'ûd!"* dedi. Ben de: "Buyur ya Resûlallah" dedim. Aynı şeyi üç kere tekrarladı. Sonra *"İnsanların hangisi daha üstündür, bilir misin?"* diye sordu. Ben de: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedim. Buyurdu ki: *"İnsanların en üstünü, eğer dini meselelerde anlayış ve idrak sahibi olurlarsa, amel bakımından en üstün olanlarıdır."*

Sonra yine *"Ey İbn Mes'ûd"* dedi. "Buyur ya Resûlallah" dedim. *"İnsanların hangisi daha bilgilidir, bilir misin?"* dedi. Ben: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" deyince şöyle buyurdu:

"Kuşkusuz insanların en bilgini, insanlar ihtilafa düştüklerinde hakikati en isabetli biçimde idrak edendir, isterse yaşantı/amel bakımından eksikli/ihmalkâr olsun, isterse kıçı üzerine sürünüyor olsun. (Bil ki) benden önceki milletler yetmiş iki fırkaya bölündüler. Bunlardan ancak üç fırka kurtuldu. Kalanların hepsi helak oldu. Bir fırka kralların rahatını bozarak onlarla kendi dinleri ve İsa b. Meryem'in dini uğruna savaştı. (Fakat krallar onları) kâh esir aldılar, kâh öldürdüler, kâh bıçkılarla biçtiler.

Diğer bir fırka, krallara karşı durma gücünden mahrumdu. Onların arasında da yaşama imkânı bulamadılar ki Allah'a ve İsa b. Meryem'in dinine davet edebilsinler. Bu yüzden memleket memleket gezip ruhbanlığa kaydılar."

Bunlar hakkında Yüce Allah şöyle buyurmuştur: **"Uydurdukları ruhbanlığa gelince, onu biz yazmadık. Fakat kendileri Allah rızasını kazanmak için yaptılar. Ama buna da gereği gibi uymadılar."**[1]

Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle devam etti: *"Fakat bana inanıp beni tasdik edenler ve beni takip edenler buna gereği gibi uymuşlardır. Beni takip etmeyenlere gelince, işte onlar helak olanların tâ kendileridirler."*[2]

[1] Hadid Sur. 27.
[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10357).

١٢١٠٢- وفي رواية : " فِرْقَةٌ أَقَامَتْ فِي الْمُلُوكِ وَالْجَبَابِرَةِ ، فَدَعَتْ إِلَى دِينِ عِيسَى ، فَأُخِذَتْ فَقُتِلَتْ بِالْمَنَاشِيرِ ، وَحُرِّقَتْ بِالنِّيرَانِ ، فَصَبَرَتْ حَتَّى لَحِقَتْ بِاللَّهِ. والباقي بنحوه.

رواه الطبراني بإسنادين ورجال أحدهما رجال الصحيح غير بكير بن معروف وثقه أحمد وغيره وفيه ضعف .

12102. Diğer bir rivayet ise şöyledir:

"Diğer bir fırka, kralları ve zorbalar/despotlar arasında yaşayıp İsa'nın dinine davette bulunmuştur. Bu yüzden yakalanıp bıçkılarla öldürülmüşler, ateşte yakılmışlardır. Ama onlar Allah'a kavuşuncaya dek bütün bu işkencelere sabretmişlerdir..."

★ Hadisi Taberânî iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup birinin ravileri, *Sahîh'in* ravileridirler. Bunun tek istisnası olan Bükeyr b. Ma'rûf, zayıf yönü bulunmakla beraber Ahmed b. Hanbel ve başkaları tarafından güvenilir kabul edilmiştir.[1]

(بَابُ مِنْهُ فِي اتِّبَاعِ سُنَنِ مَنْ مَضَى)

Geçmiş Milletlerin Geleneklerine Uymak

١٢١٠٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ أَنْبَأَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ بَكْرِ بْنِ سَوَادَةَ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ الأَنْصَارِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَرْكَبُنَّ سُنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ مِثْلاً بِمِثْلٍ.

رواه أحمد والطبراني بنحوه وزاد : حَتَّى لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ دَخَلَ جُحْرَ ضَبٍّ لَدَخَلْتُمُوهُ. قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَمِنَ الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى قَالَ مَنْ إِذاً. وفي إسناد أحمد ابن لهيعة وفيه ضعف وفي إسناد الطبراني يحيى بن عثمان عن أبي حازم و لم أعرفه وبقية رجالهما ثقات .

12103. Sehl b. Sa'd el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Nefsim kudret elinde olan (Allah)a yemin ederim ki sizden öncekilerin hayat tarzlarını bire bir aynen benimseyeceksiniz"* buyurmuştur.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve "*«Öyle ki onlar bir keler deliğine girseler peşinden siz de gireceksiniz»* «Ya Resûlallah! Bunlar Yahudiler ve Hıristiyanlar mıdır?» diye sorduk. *«Yahudiler ve Hıristiyanlardan başka kim olacak?»* buyurdu" ilavesiyle Taberânî rivayet etmiştir.

Ahmed b. Hanbel'in senedinde zayıf yönü bulunan İbn Lehîa'nın adı geçmiştir. Taberânî'nin senedinde yer alan ve Ebû Hâzım'dan rivayette bulunan Yahyâ b. Osmân'ı da tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[1]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10531).

١٢١٠٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هَاشِمٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ يَعْنِي ابْنَ بَهْرَامَ قَالَ حَدَّثَنَا شَهْرٌ يَعْنِي ابْنَ حَوْشَبٍ حَدَّثَنِي ابْنُ غَنْمٍ أَنَّ شَدَّادَ بْنَ أَوْسٍ حَدَّثَهُ عَنْ حَدِيثِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيَحْمِلَنَّ شِرَارُ هَذِهِ الأُمَّةِ عَلَى سَنَنِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ أَهْلِ الْكِتَابِ حَذْوَ الْقُذَّةِ بِالْقُذَّةِ.

رواه أحمد والطبراني ورجاله مختلف فيهم.

12104. Şeddâd b. Evs'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kesinlikle bu ümmetin kötüleri, kendilerinden önceki Ehl-i kitabın yolunu karış karış takip edecektir"* buyurmuştur.

★ **Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri arasında tartışmalı olanları bulunmaktadır.[2]**

١٢١٠٥ - وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَتَرْكَبُنَّ سُنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ شِبْرًا بِشِبْرٍ وَذِرَاعًا بِذِرَاعٍ وَبَاعًا بِبَاعٍ حَتَّى لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ دَخَلَ جُحْرَ ضَبٍّ لَدَخَلْتُمْ وَحَتَّى لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ جَامَعَ أُمَّهُ لَفَعَلْتُمْ.

رواه البزار ورجاله ثقات.

12105. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kesinlikle sizden öncekilerin geleneklerini karış karış, arşın arşın, kulaç kulaç takip edeceksiniz. Öyle ki onlar bir kertenkele deliğine girseler, siz de gireceksiniz. Dahası, onlardan biri annesiyle cinsel ilişkiye girecek olsa aynısını siz de yapacaksınız."*

★ **Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.[3]**

١٢١٠٦ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا عُبَيْدُ بْنُ عُبَيْدَةَ التَّمَّارُ ، ثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِيهِ أَرَاهُ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ ثَرْوَانَ ، عَنْ هُزَيْلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَنْتُمْ أَشْبَهُ الأُمَمِ بِبَنِي إِسْرَائِيلَ ، لَتَرْكَبُنَّ طَرِيقَتَهُمْ حَذْوَ الْقُذَّةِ بِالْقُذَّةِ ، حَتَّى لا يَكُونَ فِيهِمْ شَيْءٌ إِلا كَانَ فِيكُمْ مِثْلُهُ ، حَتَّى إِنَّ الْقَوْمَ لَتَمُرُّ عَلَيْهِمُ الْمَرْأَةُ فَيَقُومُ إِلَيْهَا بَعْضُهُمْ فَيُجَامِعُهَا ، ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى أَصْحَابِهِ يَضْحَكُ إِلَيْهِمْ وَيَضْحَكُونَ إِلَيْهِ " .

رواه الطبراني وفيه من لم أعرفه .

---

[1] Ahmed b. Hanbel (5/340); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (5943).

[2] Ahmed b. Hanbel (4/125); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7140).

[3] Bezzâr (3285).

12106. Abdullah (İbn Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Sizler milletler arasında İsrail oğullarına en çok benzeyenisiniz. Muhakkak adım adım onların yolunu izleyeceksiniz. Öyle ki onlarda ne yaşanırsa aynısı sizde de yaşanır. O derece ki bir topluluğun yanından bir kadın geçer, onlardan bir kısmı kalkıp o kadınla cinsel ilişkiye girer ve sonra arkadaşlarının yanına dönerek gülüp eğlenir, onlar da ona gülüp eğlenirler."

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım bulunmaktadır.[1]

١٢١٠٧ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، قَالَ : نا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَمْرٍو الْمَعَافِرِيِّ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ ، عَنِ الْمُسْتَوْرِدِ بْنِ شَدَّادٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لا تَتْرُكُ هَذِهِ الأُمَّةُ شَيْئًا مِنْ سَنَنِ الأَوَّلِينَ حَتَّى تَأْتِيَهُ " .

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات.

12107. Müstevrid b. Şeddâd'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu ümmet önceki milletlerin işlediği hiçbir şeyi bırakmaz, muhakkak işler"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.[2]

(بَابُ الأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ)

İyiliği Emretmek ve Kötülükten Menetmek

١٢١٠٨ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ أَخْبَرَنِي سُفْيَانُ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ الْحَضْرَمِيِّ يَقُولُ أَخْبَرَنِي مَنْ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ مِنْ أُمَّتِي قَوْماً يُعْطَوْنَ مِثْلَ أُجُورِ أَوَّلِهِمْ يُنْكِرُونَ الْمُنْكَرَ.

رواه أحمد وفيه عطاء بن السائب سمع منه الثوري في الصحة وعبد الرحمن بن الحضرمي لم أعرفه وبقية رجاله رجال الصحيح.

12108. Abdurrahman b. el-Hadremî anlatıyor:

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9882). Ravilerinden Leys b. Ebî Süleym zayıftır.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (325). Ayrıca demiştir ki: "Hadis Müstevrid'den yalnızca bu senetle rivayet edilmekte olup İbn Lehî'a bu ravi zincirinde tek kalmıştır." Hadisin senedinde yer alan Taberânî'nin hocası Ahmed b. Rişdeyn ise hadis uydurmakla suçlanmıştır.

Bana Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) bizzat işiten birinin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetim içinde öyle bir topluluk vardır ki bunlara ilk nesil gibi sevap yazılır. Bunlar kötülükten menederler"* buyurmuştur.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri arasında Atâ b. es-Sâib yer almıştır ki kendisinden Sevrî sağlıklı iken hadis işitmiştir. Ayrıca Abdurrahman b. el-Hadremî'yi de tanımıyorum. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

(بَابُ فِيْمَنْ يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ عِنْدَ فَسَادِ النَّاسِ)

Toplum Ahlâkının Bozulduğu Zamanda İyiliği Emretmek

١٢١٠٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْمُؤَدِّبُ ، ثنا دَاوُدُ بْنُ مِهْرَانَ الدَّبَّاغُ ، ثنا الْمُشْمَعِلُّ بْنُ مِلْحَانَ ، عَنْ مُطَّرِحِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ لِهَذَا الدِّينِ إِقْبَالا وَإِدْبَارًا ، أَلا وَإِنَّ مِنْ إِقْبَالِ هَذَا الدِّينِ أَنْ تَفْقَهَ الْقَبِيلَةُ بِأَسْرِهَا حَتَّى لا يَبْقَى إِلا الْفَاسِقُ ، وَالْفَاسِقَانِ ذَلِيلانِ فِيهَا ، إِنْ تَكَلَّمَا قُهِرَا وَاضْطُهِدَا ، وَإِنَّ مِنْ إِدْبَارِ هَذَا الدِّينِ ، أَنْ تَجْفُوَ الْقَبِيلَةُ بِأَسْرِهَا ، فَلا يَبْقَى إِلا الْفَقِيهُ وَالْفَقِيهَانِ ، فَهُمَا ذَلِيلانِ إِنْ تَكَلَّمَا قُهِرَا وَاضْطُهِدَا ، وَيَلْعَنُ آخِرُ الأُمَّةِ أَوَّلَهَا ، أَلا وَعَلَيْهِمْ حَلَّتِ اللَّعْنَةُ حَتَّى يَشْرَبُوا الْخَمْرَ عَلانِيَةً حَتَّى تَمُرَّ الْمَرْأَةُ بِالْقَوْمِ ، فَيَقُومُ إِلَيْهَا بَعْضُهُمْ ، فَيَرْفَعُ بِذَيْلِهَا كَمَا يُرْفَعُ بِذَنَبِ النَّعْجَةِ ، فَقَائِلٌ يَقُولُ : يَوْمَئِذٍ أَلا وَارِ مِنْهَا وَرَاءَ الْحَائِطِ ، فَهُوَ يَوْمَئِذٍ فِيهِمْ مِثْلُ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ فِيكُمْ ، فَمَنْ أَمَرَ يَوْمَئِذٍ بِالْمَعْرُوفِ ، وَنَهَى عَنِ الْمُنْكَرِ فَلَهُ أَجْرُ خَمْسِينَ مِمَّنْ رَآنِي ، وَآمَنَ بِي ، وَأَطَاعَنِي ، وَتَابَعَنِي " .

رواه الطبراني وفيه علي بن يزيد وهو متروك.

12109. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kuşkusuz bu dinin bir ilerleme, bir de gerileme dönemi vardır. Bu dinin ilerleme dönemi bir kabilenin topyekün bilgili hale gelmesidir. Öyle ki içlerinde ancak bir iki fasık kişi kalır ki onlar da hüsran yaşarlar; konuşsalar derhal susturulurlar ve baskı görürler.

---

[1] Ahmed b. Hanbel (4/62; 5/375). Her iki rivayetin senedinde de Abdurrahman b. el-Hadremî adı geçmiştir ki 12161 nolu hadiste de geleceği üzere doğrusu budur. Fakat maksat Abdurrahman b. Râfi (?) de olabilir ve bu raviyi ne Hüseynî *el-İkmâl*'inde, ne de İbn Hacer *Ta'cilu'l-menfe'a*'sında zikretmiştir.

Bu dinin gerileme dönemi ise kabilenin topyekün cahilleşmesidir. Öyle ki içlerinde ancak bir iki fakih/akıllı kimse kalır ki onlar da hüsran yaşarlar; konuşsalar derhal susturulurlar ve baskı görürler.

Bu ümmetin son nesli ilk nesline lanet okur. Dikkat edin. Onlara (son nesle) lanet okumak helaldir. O nesil içkiyi açıktan içer, topluluk yanından bir kadın geçse, aralarından biri gidip aynen bir koyunun kuyruğunu kaldırır gibi kadının eteğini kaldırır. Onu gören biri müdahale ederek: «Onu duvar arkasına götürüp bu işi gizli yapsan ya» der. O gün bunu söyleyen kişinin onlar arasındaki yeri, Ebû Bekir ve Ömer'in sizin aranızdaki yeri gibidir. O gün iyiliği emredip kötülükten meneden kimseye, beni gören, bana inanıp itaat eden ve bana biat edenlerden elli kişinin sevabı gibi sevap yazılır."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ali b. Yezîd metruktur.[1]

(بَابُ فِيمَنْ يُهَابُ الظَّالِمِ)

Zalim Korkusu

١٢١١٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو عَنْ أَبِى الزُّبَيْرِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِذَا رَأَيْتُمْ أُمَّتِى تَهَابُ الظَّالِمَ أَنْ تَقُولَ لَهُ إِنَّكَ أَنْتَ ظَالِمٌ فَقَدْ تُوُدِّعَ مِنْهُمْ.

رواه أحمد والبزار بإسنادين ورجال أحد إسنادي البزار رجال الصحيح وكذلك رجال أحمد إلا أنه وقع فيه في الأصل غلط فلهذا لم أذكره.

12110. Abdullah b. Amr der ki: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Ümmetimin zalime «Sen zalimsin» demekten korktuğunu görürsen, artık onlar kendi hallerine bırakılmış demektir."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup Bezzâr'ın senetlerinden birinin ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler. Aynı şekilde Ahmed b. Hanbel'in ravileri de öyledir. Fakat asıl nüshada onunla ilgili bir hata oluşmuş, bu yüzden onu zikretmedim.[2]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7807, 7863). Senedinde ismi geçen Ubeydullah b. Zahr da metruktur.

[2] Ahmed b. Hanbel (2/163, 189-190); Bezzâr (3302, Abdullah b. Amr müsnedinden); 3303 (Abdullah b. Ömer müsnedinden). Bak. *Silsiletu'l-ehâdîsi'd-daîfe* (1264).

(بَابُ فِي أَهْلِ الْمَعْرُوفِ وَأَهْلُ الْمُنْكَرِ)

İyilik Yanlıları ve Kötülük Yanlıları

١٢١١١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ إِنَّ الْمَعْرُوفَ وَالْمُنْكَرَ خَلِيقَتَانِ يُنْصَبَانِ لِلنَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَمَّا الْمَعْرُوفُ فَيُبَشِّرُ أَصْحَابَهُ وَيُوعِدُهُمُ الْخَيْرَ وَأَمَّا الْمُنْكَرُ فَيَقُولُ إِلَيْكُمْ إِلَيْكُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُ إِلاَّ لُزُوماً.

رواه أحمد والبزار ورجالهما رجال الصحيح ورواه الطبراني في الأوسط .

12111. Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Muhammed'in canı kudret elinde bulunan (Allah)a yemin olsun ki elbette iyilik ve kötülük iki yaratıktır. Bunlar kıyamet günü insanların karşısına dikilir ve o zaman iyilik, kendi dostlarına/yanlılarına müjdeler ve onlara sevap vaad ederken kötülük: «Benden uzak durun, benden uzak durun» der. Ama (isteseler de) ondan ayrılamazlar."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Aynı hadisi Taberânî de *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir.[1]

١٢١١٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ خَالِدِ بْنِ حَيَّانَ الرَّقِّيُّ ، قَالَ : نا أَبِي ، قَالَ : نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُلَيَّةَ ، عَنْ يُونُسَ ، عَنِ الحسن ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الدُّنْيَا أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الآخِرَةِ ، وَأَهْلُ الْمُنْكَرِ فِي الدُّنْيَا أَهْلُ الْمُنْكَرِ فِي الآخِرَةِ " .

رواه البزار وفيه حازم أبو محمد قال أبو حاتم : مجهول .

12112. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Dünyada iyilik işleyenler, âhirette de iyiliğin dostudurlar. Dünyada kötülük işleyenler, âhirette de kötülüğün dostu olurlar."

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup Ebû Hâtim ravilerinden Hâzım Ebû Muhammed'in meçhul olduğunu belirtmiştir.[2]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (4/39); Bezzâr (3296, kısa metinle). Senedinde yer alan Hasan el-Basrî müdellis olup rivayetinde "an-an" sıygasını kullanmıştır. Ayrıca bak. İbnü'l-Mübârek, *Zühd* (980).

[2] Bezzâr (3295); İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye* (835).

١٢١١٣ - حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ عَمْرٍو الْعُكْبَرِيُّ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ طِبْرَاخٍ ، حَدَّثَنِي نُصَيْرُ بْنُ عَمْرِو بْنِ يَزِيدَ بْنِ قَبِيصَةَ بْنِ بُرْمَةَ الأَسَدِيُّ الْكُوفِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ بُرْمَةَ بْنَ لَيْثٍ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ قَبِيصَةَ بْنَ بُرْمَةَ ، يَقُولُ : كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَمِعْتُهُ ، يَقُولُ : " أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الدُّنْيَا أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الآخِرَةِ ، وَأَهْلُ الْمُنْكَرِ فِي الدُّنْيَا أَهْلُ الْمُنْكَرِ فِي الآخِرَةِ ".

رواه الطبراني والبزار وفيه علي بن أبي هاشم قال أبو حاتم : هو صدوق إلا أنه ترك حديثه من أجل أنه يتوقف في القرآن . وفيه من لم أعرفه.

12113. Kabîsa b. Burme el-Esedî anlatıyor: Bir gün Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturuyordum ve onu şöyle buyururken işittim:

"Dünyada iyilik işleyenler, âhirette de iyiliğin dostudurlar. Dünyada kötülük işleyenler, âhirette de kötülüğün dostu olurlar."

★ Hadisi Taberânî ve Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ali b. Ebî Hâşim hakkında Ebû Hâtim: "Dürüst olmakla beraber Kur'ân'ın mahluk olup olmadığı tartışmasında görüş beyan etmediğinden hadisi terk edilmiştir" açıklamasını yapmıştır. Ayrıca isnâdında tanımadığım raviler vardır.[1]

١٢١١٤ - حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ جَعْفَرٍ الْبَصْرِيُّ ، بِمِصْرَ ، حَدَّثَنَا الْمُسَيَّبُ بْنُ وَاضِحٍ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ بَكَّارٍ ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الدُّنْيَا أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الآخِرَةِ ، وَأَهْلُ الْمُنْكَرِ فِي الدُّنْيَا أَهْلُ الْمُنْكَرِ فِي الآخِرَةِ ".

رواه الطبراني في الصغير والأوسط بإسنادين في أحدهما يحيى بن خالد بن حيان الرقي و لم أعرفه ولا ولده أحمد وبقية رجاله رجال الصحيح . وفي الأخير المسيب بن واضح قال أبو حاتم : يخطئ كثيرا فإذا قيل له لم يرجع.

12114. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünyada iyilik işleyenler, âhirette de iyiliğin dostudurlar. Dünyada kötülük işleyenler, âhirette de kötülüğün dostu olurlar"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup onlardan birinde ismi geçen ne Yahyâ b. Hâlid b. Hayyân er-Rakkî'yi, ne onun babasını ve ne de oğlu Ahmed'i tanıyorum. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (18/375-376); Bezzâr (3294). Ravilerinden Nusayr b. Amr b. Yezîd b. Kabîsa meçhuldür. Burme b. Leys ise makbuldür.

Diğer isnâdda yer alan Müseyyeb b. Vâdıh hakkında ise Ebû Hâtim: "Çokça hata eder ve hatası söylendiğinde onu düzeltmezdi" açıklamasını yapmıştır.[1]

١٢١١٥ – حَدَّثَنَا أَبُو الطَّيِّبِ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ الدِّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ شَيْبَانَ الرَّمْلِيُّ ، حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ ، عَنْ عَاصِمٍ الأَحْوَلِ ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ ، عَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الدُّنْيَا أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الآخِرَةِ ، وَأَهْلُ الْمُنْكَرِ فِي الدُّنْيَا أَهْلُ الْمُنْكَرِ فِي الآخِرَةِ ".

رواه الطبراني في الصغير ورجاله وثقوا وفي بعضهم كلام لا يضر.

12115. Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünyada iyilik işleyenler, âhirette de iyiliğin dostudurlar. Dünyada kötülük işleyenler, âhirette de kötülüğün dostu olurlar"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir. Bununla beraber bazıları hakkında onun değerinden bir şey kaybettirmeyecek türden tenkit de vardır.[2]

١٢١١٦ – حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ ، ثنا أَبُو عَلْقَمَةَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ هَارُونَ الْفَرْوِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الدُّنْيَا أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الآخِرَةِ ، وَأَهْلُ الْمُنْكَرِ فِي الدُّنْيَا أَهْلُ الْمُنْكَرِ فِي الآخِرَةِ. رواه الطبراني في الكبير والأوسط وفي إسناد الكبير عبد الله بن هارون الفروي وهو ضعيف وفي الآخر ليث بن أبي سليم وهو مدلس.

12116. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünyada iyilik işleyenler, âhirette de iyiliğin dostudurlar. Dünyada kötülük işleyenler, âhirette de kötülüğün dostu olurlar"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup *el-Mu'cemu'l-kebîr*'deki rivayetin senedinde ismi geçen Abdullah b. Hârun el-Ferevî zayıf; diğerinde yer alan Leys b. Ebî Süleym de müdellistir.[3]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (743); (Ravilerinden hocası Fadl b. Câfer el-Basrî'nin biyografisi yazılmadığı gibi ayrıca Taberânî, Müseyyeb'in teferrüd ettiğini belirtmiştir); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (156, ayrıca Taberânî, Yahya b. Hâlid b. Hayyân'ın bu hadisi rivayette tek kaldığını belirtmiştir).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (199); İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye* (838).

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11087, 11460). Senedinde yer alan Mus'ab b. Saîd, aynı şekilde Mûsa b. A'yun da zayıftır. Ayrıca bak. İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye* (841). İbnü'l-Cevzî "Bu hadis sahih değildir" değerlendirmesini yapmıştır. Diğer yandan Leys

١٢١١٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، ثنا هِشَامُ بْنُ لاحِقٍ الْمَدَائِنِيُّ أَبُو عُثْمَانَ ، سَنَةَ خَمْسٍ وَثَمَانِينَ وَمِائَةٍ ، ثنا عَاصِمٌ الأَحْوَلُ ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ ، عَنْ سَلْمَانَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ أَهْلَ الْمَعْرُوفِ فِي الدُّنْيَا أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الآخِرَةِ ، وَإِنَّ أَهْلَ الْمُنْكَرِ فِي الدُّنْيَا أَهْلُ الْمُنْكَرِ فِي الآخِرَةِ " .

رواه الطبراني وفيه هشام بن لاحق تركه أحمد وقواه النسائي وبقية رجاله ثقات.

12117. Selmân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünyada iyilik işleyenler, âhirette de iyiliğin dostudurlar. Dünyada kötülük işleyenler, âhirette de kötülüğün dostu olurlar"* buyurmuştur.

★ **Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Hişâm b. Lâhik'i Ahmed b. Hanbel terk ederken Nesâî sağlam kabul etmiştir. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[1]**

١٢١١٨ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ الْحِنَّائِيُّ ، ثنا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ ، ثنا عِيسَى بْنُ شُعَيْبٍ ، عَنْ حَفْصِ بْنِ سُلَيْمَانَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ أَهْلَ الْمَعْرُوفِ فِي الدُّنْيَا هُمْ أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الآخِرَةِ ، وَإِنَّ أَوَّلَ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولا الْجَنَّةَ أَهْلُ الْمَعْرُوفِ " . رواه الطبراني وفيه من لم أعرفه.

12118. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünyada iyilik işleyenler, âhirette de iyiliğin dostudurlar. Kuşkusuz cennete ilk girecekler, iyiliğin dostlarıdırlar"* buyurmuştur.

★ **Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım vardır.[2]**

١٢١١٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنْ سِمَاكٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَيْرَةَ عَنْ زَوْجِ دُرَّةَ بِنْتِ أَبِي لَهَبٍ عَنْ دُرَّةَ بِنْتِ أَبِي لَهَبٍ قَالَتْ قَامَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ فَقَالَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ النَّاسِ أَقْرَؤُهُمْ وَأَتْقَاهُمْ وَآمَرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَأَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَوْصَلُهُمْ لِلرَّحِمِ.

رواه أحمد وهذا لفظه والطبراني وزاد قالت : كنت عند عائشة فجيء برجل إلى النبي صلى الله عليه و سلم كأنه ناداه وهو على المنبر فقال : يا رسول الله أي الناس خير ؟ قالت : فأتى الرجل فأخذ فقال : يا رسول الله ليس لي ذنب أمرني فلان . والباقي بنحوه . ورجالهما ثقات وفي بعضهم كلام لا يضر

---

b. Ebî Süleym, âhir ömründe bunamış olması sebebiyle zayıf olsa da tedlisle itham edilmemiştir.

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (6112); İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye* (839).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8015).

12119. Durre binti Ebî Leheb anlatıyor:

Bir adam kalkıp minberde hutbe veren Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yakınına giderek: "Ya Resûlallah! İnsanların hangisi daha hayırlıdır?" diye sordu. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"İnsanların en hayırlısı, içlerinde (Kur'ân'ı) en iyi okuyanları, en muttaki olanları ve iyiliği en çok emredip kötülükten en çok menedenleri ve akrabalık ilişkilerini en güzel koruyanlarıdır"* buyurdu.

★ Hadisi bu ifadeyle Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Taberânî'nin rivayetinde ise şu ilave yer almıştır: "Âişe'nin yanındaydım. Derken Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) huzuruna bir adam getirildi. Anlaşıldığına göre adam minberde bulunan Resûlullah'a (uzaktan) seslenmiş. Adam: "Ya Resûlallah! İnsanların hangisi daha hayırlıdır?" diye sordu. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de adamın yanına kadar giderek onu yakaladı. Adam: "Ya Resûlallah! Benim suçum yoktur. Bunu bana falan kimse söyletti" dedi. ....

Her iki rivayetin ravileri de güvenilirdir. Fakat bazıları hakkında değerinden bir şey eksiltmeyecek türden tenkit vardır.[1]

(بَابُ الْمُؤْمِنِ مِرْآةُ الْمُؤْمِنِ)

Mümin, Müminin Aynasıdır

١٢١٢٠ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ ، قَالَ : نا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُثْمَانَ الْعُثْمَانِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ عَمَّارِ بْنِ سَعْدٍ الْمُؤَذِّنُ ، قَالَ : نا شَرِيكُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْمُؤْمِنُ مِرْآةُ الْمُؤْمِنِ ".

رواه البزار والطبراني في الأوسط وفيه عثمان بن محمد من ولد ربيعة بن أبي عبد الرحمن قال ابن القطان : الغالب على حديثه الوهم وبقية رجاله ثقات.

12120. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin, müminin aynasıdır"* buyurmuştur.

★ Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden, Rabîa b. Ebî Abdirrahman'ın çocuklarından Osmân b. Muhammed hakkında İbnü'l-Kattân: "Hadisinde genellikle yanılgı hâkimdir" demiştir. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[2]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (6/431, 432); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (24/257-258).

[2] Bezzâr (3297). Ayrıca: "Hadisin Enes'ten bundan başka tarikten rivayet edildiğini bilmiyoruz" demiştir.

(بَابُ انْصُرْ أَخَاكَ)

Kardeşine Yardımcı Ol

١٢١٢١ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ الْحَلَبِيُّ ، قَالَ : نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " انْصُرْ أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا ، إِنْ كَانَ ظَالِمًا فَرُدَّهُ ، وَإِنْ كَانَ مَظْلُومًا فَخُذْ لَهُ " .

رواه الطبراني في الأوسط من رواية إسماعيل بن عياش عن الحجازيين وفيها ضعف .

12121. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İster zalim ister mazlum olsun kardeşine yardımcı ol. Eğer zalim ise onun zulmüne engel ol. Mazlum ise (zalimden) onun hakkını al"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsât*'ta İsmâîl b. Ayyâş kanalıyla Hicazlılardan nakletmiştir ki bu rivayette zayıflık vardır.[1]

(بَابُ فِي الأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ وَفِيْمَنْ لاَ تَأْخُذُهُ فِي اللهِ لَوْمَةَ لاَئِمٍ)

İyiliği Emir, Kötülükten Men ve Allah İçin Kınayanın Kınamasına Aldırmamak

١٢١٢٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْكُوفِيُّ ، قَالَ : ثنا ضِرَارُ بْنُ صُرَدٍ ، قَالَ : ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ الدَّرَاوَرْدِيُّ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ بْنِ مُوسَى ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " شَهِدْتُ حِلْفَ بَنِي هَاشِمٍ ، وَزُهْرَةَ ، وَتَيْمٍ ، فَمَا يَسُرُّنِي أَنِّي نَقَضْتُهُ وَلِيَ حُمْرُ النَّعَمِ ، وَلَوْ دُعِيتُ بِهِ الْيَوْمَ لأَجَبْتُ عَلَى أَنْ نَأْمُرَ بِالْمَعْرُوفِ ، وَنَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ وَنَأْخُذَ لِلْمَظْلُومِ مِنَ الظَّالِمِ " .

رواه البزار وفيه ضرار بن صرد وهو ضعيف وله طريق آخر .

12122. Abdurrahman b. Avf'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ben Hâşim, Zühre ve Teym oğullarının paktına tanık oldum. Kızıl develer verilse bile onu bozmak istemem. Bugün de aynı pakta davet edilsem, iyiliği emir, kötülükten men ve mazlumun hakkını zalimden almak şartıyla muhakkak katılırdım."*

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (653). Taberânî demiştir ki: "Bu hadisi Hişâm b. Urve'den, İsmâîl b. Ayyâş ve İkrime b. İbrâhîm el-Ezdî'den başkası rivayet etmemiştir." Böylece İsmâîl'e mutabaat edilmiş oldu.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Dırâr b. Surad zayıftır. Fakat hadisin başka bir tariki daha vardır.[1]

١٢١٢٣ – حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُعَاذٍ الْعَقَدِيُّ ، قَالَ : نا الْمُغِيرَةُ بْنُ مُطَرِّفٍ الْوَاسِطِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ ثَابِتِ بْنِ ثَوْبَانَ ، عَنْ عَبْدَةَ بْنِ أَبِي لُبَابَةَ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَفَعَهُ ، قَالَ : " الدُّنْيَا مَلْعُونَةٌ مَلْعُونٌ مَا فِيهَا إِلا أَمْرًا بِالْمَعْرُوفِ ، أَوْ نَهْيًا عَنِ الْمُنْكَرِ ، أَوْ ذِكْرَ اللَّهِ ."

رواه البزار وفيه المغيرة بن مطرف و لم أعرفه وبقية رجاله وثقوا.

12123. Abdullah -İbn Mes'ûd- Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünya ve dünyadakiler melundur. Yalnız iyiliği emir ve kötülükten men ile Allah'ı anmak, bunun dışındadır"* buyurduğunu bildiriyor.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Muğîre b. Muttarrif'i tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilir kabul edilmişlerdir.[2]

١٢١٢٤ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ ، ثنا أَبُو مُصْعَبٍ ، ثنا عَبْدُ الْمُهَيْمِنِ ، عَنْ جَدِّهِ ، " أَنَّهُ بَايَعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، هُوَ وَأَبُو ذَرٍّ , وَأَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ ، وَرَجُلٌ آخَرُ ، عَلَى أَنْ لا يَأْخُذَهُمْ فِي اللَّهِ لَوْمَةُ لائِمٍ ."

رواه الطبراني وفيه عبد المهيمن بن عياش وهو ضعيف.

12124. Sehl b. Sa'd'ın bildirdiğine göre o ve onunla beraber Ebû Zer, Ebû Saîd el-Hudrî, Muhammed b. Mesleme ve başka bir adam, Allah için kınayanın kınamasına aldırmamak üzere Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) biat etmişlerdir.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülmüheymin b. Ayyâş zayıftır.[3]

١٢١٢٥ – حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ الْمِصْرِيُّ ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ ، حَدَّثَنِي حَرْمَلَةُ بْنُ عِمْرَانَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، أَنَّهُ سَمِعَهُ يُحَدِّثُ مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي زِيَادٍ الثَّقَفِيَّ ، قَالَ : اصْطَحَبَ قَيْسُ بْنُ خَرَشَةَ وَكَعْبُ الْكِتَابَيْنِ حَتَّى إِذَا بَلَغَا صِفِّينَ وَقَفَ كَعْبٌ سَاعَةً ، فَقَالَ : لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ لَيُهْرَاقَنَّ بِهَذِهِ الْبُقْعَةِ مِنْ دِمَاءِ الْمُسْلِمِينَ شَيْءٌ لا يُهَرَاقُ بِبُقْعَةٍ مِنَ الأَرْضِ ، فَغَضِبَ قَيْسٌ ، ثُمَّ قَالَ : وَمَا يُدْرِيكَ يَا أَبَا إِسْحَاقَ أَمَا هَذَا مِنَ الْغَيْبِ الَّذِي اسْتَأْثَرَ اللَّهُ بِهِ ؟ , فَقَالَ كَعْبٌ : مَا مِنَ الأَرْضِ شَيْءٌ إِلا وَهُوَ مَكْتُوبٌ فِي التَّوْرَاةِ الَّذِي أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى مُوسَى مَا يَكُونُ عَلَيْهِ

1 Bezzâr (3308).
2 Bezzâr (3310).
3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (5725).

وَمَا يَخْرُجُ فِيهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، فَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ : وَمَنْ قَيْسُ بْنُ خَرَشَةَ ؟ , فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ قَيْسٍ وَمَا تَعْرِفُهُ وَهُوَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ بِلادِكَ ، قَالَ : وَاللَّهِ مَا أَعْرِفُهُ ، قَالَ : فَإِنَّ قَيْسَ بْنَ خَرَشَةَ قَدِمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : أُبَايِعُكَ عَلَى مَا جَاءَكَ مِنَ اللَّهِ وَعَلَى أَنْ أَقُولَ بِالْحَقِّ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَا قَيْسُ , إِنْ مَدَّ بِكَ الدَّهْرُ أَنْ يَلِيَكَ بَعْدِي وُلاةٌ لا تَسْتَطِيعُ أَنْ تَقُولَ الْحَقَّ مَعَهُمْ " ، فَقَالَ قَيْسٌ : وَاللَّهِ لا أُبَايِعُكَ عَلَى شَيْءٍ إِلا وَفَّيْتُ لَكَ بِهِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذًا لا يَضُرُّكَ شَيْءٌ " ، قَالَ : فَكَانَ قَيْسٌ يَعِيبُ زِيَادًا وَابْنَهُ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ زِيَادٍ ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ ، فَقَالَ : أَنْتَ الَّذِي تَفْتَرِي عَلَى اللَّهِ وَعَلَى رَسُولِهِ ؟ فَقَالَ : لا ، لَكِنْ إِنْ شِئْتَ أَخْبَرْتُكَ مَنْ يَفْتَرِي عَلَى اللَّهِ وَعَلَى رَسُولِهِ ، مَنْ تَرَكَ الْعَمَلَ بِكِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَسُنَّةِ رَسُولِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

رواه الطبراني وهو مرسل.

12125. Yezîd b. Ebî Habîb, Muhammed b. Yezîd b. Ebî Ziyâd'a şöyle anlatmış:

Kays b. Haraşe ve Ka'b yol arkadaşı olmuşlar. Sıffîn'e vardıklarında Ka'b bir süre duraklayarak: "Lâ ilâhe illallah. Müslümanların bu yerde akıtılacak kanı yeryüzünün başka hiçbir yerinde akıtılmayacaktır" demiş. Bu söze çok öfkelenen Kays: "Bunu nereden biliyorsun? Ebû İshâk? Bu nedir? Bu, ilmini ancak Allah'ın bildiği gayb haberlerindendir!" diye çıkıştı. Ka'b: "Yeryüzünde bir karış toprak yoktur ki Allah'ın Mûsa'ya indirdiği Tevrat'ta kıyamet gününe kadar orada yaşanacaklar ve oradan çıkacaklar yazılmış olmasın" dedi.

Muhammed b. Yezîd: "Kays b. Haraşe de kimdir?" deyince "Kays kabilesinden bir adamdır. O senin hemşerin. Nasıl tanımazsın?" demiş. "Vallahi tanımıyorum" deyince şöyle anlatmış: Kays b. Haraşe, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Allah tarafından sana gelenleri kabul etmek ve hakkı söylemek şartıyla sana biat ediyorum" demiş. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Fakat ey Kays! Eğer ömrün uzun olursa, benden sonra karşılaşacağın bazı emir sahipleri/yöneticiler karşısında hakkı söyleyemeyebilirsin"* buyurmuş. Kays: "Vallahi ben sana ancak yerine getireceğim şeyler hususunda biat ediyorum" deyince Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Öyleyse hiçbir şey sana zarar veremez"* buyurmuş.

Nitekim Kays, Ziyâd ve onun oğlu Ubeydullah b. Ziyâd'ı eleştirirdi. Bunun üzerine Ziyâd bir adamını göndererek: "Allah ve Resûlü'ne iftira

eden sen misin?" dedi. Kays da şu yanıtı verdi: "Hayır. Ama istersen sana Allah ve Resûlü'ne kimin iftira ettiğini söylerim: Allah'ın Kitab'ı ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sünnetini uygulamayı terk eden kimsedir."

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup hadis mürseldir.[1]

١٢١٢٦ - حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ زِيَادٍ الشَّيْبَانِيُّ أَبُو مُحَمَّدٍ الْبَغْدَادِيُّ ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ الصَّفَّارُ ، حَدَّثَنَا سَلامُ أَبُو الْمُنْذِرِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ وَاسِعٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : " أَوْصَانِي خَلِيلِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، أَنْ لا تَأْخُذَنِي فِي اللَّهِ لَوْمَةُ لائِمٍ ، وَأَنْ أَنْظُرَ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلُ مِنِّي ، وَلا أَنْظُرُ إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقِي ، وَأَوْصَانِي بِحُبِّ الْمَسَاكِينِ وَالدُّنُوِّ مِنْهُمْ ، وَأَوْصَانِي بِقَوْلِ الْحَقِّ وَإِنْ كَانَ مُرًّا ، وَأَوْصَانِي بِصِلَةِ الرَّحِمِ وَإِنْ أَدْبَرَتْ ، وَأَوْصَانِي أَنْ لا أَسْأَلَ النَّاسَ شَيْئًا ، وَأَوْصَانِي أَنْ أَسْتَكْثِرَ مِنْ قَوْلِ لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ ، فَإِنَّهَا مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ ."

رواه الطبراني في الصغير والكبير بنحوه وزاد : وأن لا أسأل الناس شيئا ورجاله رجال الصحيح غير سلام أبي المنذر وهو ثقة ورواه البزار.

12126. Ebû Zer anlatıyor:

Dostum (sallallahu aleyhi vesellem) bana Allah için kınayanın kınamasına aldırmamamı, benden daha kötü durumda olana bakmamı, fakat benden daha iyi konumda olana itibar etmememi tavsiye etti. Yine bana yoksulları sevmeyi ve onlara yakınlık göstermeyi tavsiye etti. Yine bana acı da olsa doğruyu söylememi, onlar ilişkilerini kesmişler de olsalar akrabalık ilişkilerimi korumamı ve insanlardan bir şey istemememi tavsiye etti. Yine ve sık sık "Lâ havle ve-lâ kuvvete illa billahi'l-aliyyi'l-azîm" (Güç ve hareket ancak büyük ve yüce Allah'a aittir)" sözünü tekrarlamamı tavsiye etti. Çünkü bu söz, cennet hazinelerindendir."

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr* ve "İnsanlardan bir şey dilenmememi.." ilavesiyle benzerini *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler. Yalnız Selâm Ebu'l-Münzir bunun dışındadır. Ancak o da güvenilirdir. Aynı hadisi ayrıca Bezzâr rivayet etmiştir.[2]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/345-346); İbn Hacer *el-İsâbe*'de (3/245) hadisi Hasan b. Süfyan'a nispet ettikten sonra der ki: "Ravileri güvenilir olmakla beraber senedinde kopukluk vardır. Ayrıca bir ravinin de ismi zikredilmemiştir."

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (758); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1648); Bezzâr, 3309, kısa metinle).

١٢١٢٧ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ ، قَالَ : نا عَبْدُ الْمُنْعِمِ بْنُ بِشْرٍ الأَنْصَارِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَا أَبَا هُرَيْرَةَ ، لا تَدْخُلَنَّ عَلَى أَمِيرٍ ، فَإِنْ غُلِبْتَ عَلَى ذَلِكَ ، فَلا تُجَاوِزْ سُنَّتِي ، وَلا تَخَافَنَّ سَيْفَهُ ، وَسَيْفُهُ ، أَنْ تَأْمُرَهُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ وطَاعَتِهِ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه عبد المنعم بن بشر وهو ضعيف.

12127. Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ey Ebû Hureyre! Sakın herhangi bir emirin (valinin) yanına girme. Fakat eğer böyle bir şeye zorlanırsan, o zaman da sünnetimi çiğneme; onun kılıcı ve kırbacından korkup da kendisine Allah'a saygı ve itaati emretmezlik etme"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdülmun'im b. Bişr zayıftır.

١٢١٢٨ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نا قَطَنُ بْنُ نُسَيْرٍ ، قَالَ : نا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ الضُّبَعِيُّ ، قَالَ : نا الْمُعَلَّى بْنُ زِيَادٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي الْحَسَنُ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لا يَمْنَعَنَّ أَحَدَكُمْ رَهْبَةُ النَّاسِ أَنْ يَقُولَ بِحَقٍّ إِذَا رَآهُ ، أَوْ يُذَكِّرَ بِعَظِيمٍ ، فَإِنَّهُ لا يُقَرِّبُ مِنْ أَجَلٍ ، وَلا يُبَاعِدُ مِنْ رِزْقٍ أَنْ يَقُولَ بِحَقٍّ أَوْ يُذَكِّرَ بِعَظِيمٍ ".

قلت : روى الترمذي وابن ماجة طرفا منه رواه الطبراني في الأوسط ورجاله رجال الصحيح غير شيخ الطبراني.

12128. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanların korkusu, hiçbirinizi haksızlık gördüğünde hakkı söylemekten ve yüce Allah'ı(n azabını) hatırlatmaktan alıkoymasın. Zira hakkı söylemesi ya da yüce Allah'ın azabını hatırlatması ne eceli yaklaştırır, ne de rızkı uzaklaştırır"* buyurmuştur.

★ Ben derim ki: Hadisin bir kısmını Tirmizî ve İbn Mâce rivayet etmiştir.

Bu şekliyle ise hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, Taberânî'nin hocası hariç, *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢١٢٩ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الْمَدَائِنِيُّ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْمُسَيَّبِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ مُوسَى قَالَ : يَا رَبِّ ، أَخْبِرْنِي بِأَكْرَمِ خَلْقِكَ عَلَيْكَ ، فَقَالَ : الَّذِي

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (2825).

يُسْرِعُ إِلَى هَوَايَ إِسْرَاعَ النَّسْرِ إِلَى هَوَاهُ ، وَالَّذِي يَكْلَفُ بِعِبَادِي الصَّالِحِينَ كَمَا يَكْلَفُ الصَّبِيُّ بِالنَّاسِ ، وَالَّذِي يَغْضَبُ إِذَا انْتُهِكَتْ مَحَارِمِي غَضَبَ النَّمِرِ لِنَفْسِهِ ، فَإِنَّ النَّمِرَ إِذَا غَضِبَ لَمْ يُبَالِ ، أَقَلَّ النَّاسُ أَمْ كَثُرُوا ". رواه الطبراني في الأوسط وفيه محمد بن عبد الله بن يحيى بن عروة وهو متروك.

12129. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Hz. Mûsa dedi ki: «Ya Rabbi! Bana senin katında yarattıklarının en değerli olanını söyle.» Rabbi de şöyle buyurdu: «Şahinin yuvasına uçtuğu hızla benim emrime koşandır. Bebeğin insanları sevdiği gibi salih kulalarımı sevendir. Yasaklarım çiğnendiği zaman kaplanın kendisi için kızıp hırçınlaştığı gibi öfke duyandır. Zira kaplan, bir kere kızıp hırçınlaştı mı artık karşısındaki insanların az ya da çok oluşuna bakmaz (saldırır)»."

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Abdillah b. Yahyâ b. Urve metruktur.

١٢١٣٠ – حَدَّثَنَا عَلِيٌّ ، قَالَ : نا أَبُو الدَّرْدَاءِ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْمُنِيبِ الْمَرْوَزِيُّ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ رَبِيعَةَ ، قَالَ : نا الْحَسَنُ بْنُ رُشَيْدٍ ، عَنْ أَبِي حَنِيفَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي عِكْرِمَةُ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " سَيِّدُ الشُّهَدَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ : حَمْزَةُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ، وَرَجُلٌ قَامَ إِلَى إِمَامٍ جَائِرٍ ، فَنَهَاهُ وَأَمَرَهُ ، فَقَتَلَهُ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه شخص ضعيف في الحديث .

12130. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kıyamet günü şehitlerin efendisi Hamza b. Abdilmuttalib, bir de zalim bir yöneticinin karşısına çıkarak ona (iyiliği) emredip (kötülükten) meneden ve bu yüzden yönetici tarafından öldürülen kimsedir"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde hadis konusunda zayıf olan bir ravi yer almıştır.

١٢١٣١ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْخَشَّابُ الْبَلَدِيُّ ، قَالَ : نا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَائِشَةَ ، قَالَ : نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الْخَطْمِيِّ ، أَنَّ جَدَّهُ عُمَيْرَ بْنَ حَبِيبِ بْنِ خُمَاشَةَ ، وَكَانَ قَدْ أَدْرَكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ احْتِلامِهِ ، أَوْصَى وَلَدَهُ ، فَقَالَ : " يَا بَنِيَّ ، إِيَّاكُمْ وَمُجَالَسَةَ السُّفَهَاءِ ، فَإِنَّ مُجَالَسَتَهُمْ دَاءٌ ، مَنْ يَحْلُمُ عَنِ السَّفِيهِ يُسَرُّ ، وَمَنْ يُجِبْهُ يَنْدَمُ ، وَمَنْ لا يَرْضَى بِالْقَلِيلِ مِمَّا يَأْتِي بِهِ السَّفِيهُ يَرْضَى بِالْكَثِيرِ ، وَإِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْمُرَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ يَنْهَى عَنْ مُنْكَرٍ

فَلْيُوَطِّنْ نَفْسَهُ عَلَى الصَّبْرِ عَلَى الأَذَى ، وَلْيَثِقْ بِالثَّوَابِ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، فَإِنَّهُ مَنْ وَثِقَ بِالثَّوَابِ مِنَ اللَّهِ لَمْ يَضُرُّهُ مَسُّ الأَذَى ".

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات .

12131. Ebû Câfer el-Hatmî'nin bildirdiğine göre dedesi Umeyr b. Habîb b. Humâşe -ki ergenlik çağında iken Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) yetişmişti- çocuğuna şu tavsiyede bulunmuş:

Oğlum! Sakın ahmaklarla birlikte olma. Zira onlarla beraber olmak, bir hastalıktır. Ahmak karşısında susan sevinir; ona karşılık veren ise pişmanlık duyar. Ahmak kimsenin yaptığı edepsizlerin azına razı olmayan, sonra çoğuna razı olmak zorunda kalır. Sizden biri iyiliği emretmek, kötülükten sakındırmak isterse kendisini eziyetlere karşı sabretmeye alıştırsın, Yüce Allah'ın sevabından emin olsun. Zira Yüce Allah'ın sevabından emin olan kimse, maruz kaldığı/kalacağı eziyetten zarar görmez."

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.

١٢١٣٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ حَدَّثَنَا هِشَامٌ - يَعْنِي ابْنَ سَعْدٍ - عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَمْرِو بْنِ هَانِئٍ عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَرَفْتُ فِي وَجْهِهِ أَنْ قَدْ حَفَزَهُ شَيْءٌ فَتَوَضَّأَ ثُمَّ خَرَجَ فَلَمْ يُكَلِّمْ أَحَداً فَدَنَوْتُ مِنَ الْحُجُرَاتِ فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ « يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ مُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَدْعُونِي فَلاَ أُجِيبُكُمْ وَتَسْأَلُونِي فَلاَ أُعْطِيكُمْ وَتَسْتَنْصِرُونِي فَلاَ أَنْصُرُكُمْ.

قلت : روى ابن ماجة بعضه رواه أحمد والبزار وفيه عاصم بن عمر أحد المجاهيل .

12132. Hz. Âişe anlatıyor: Bir gün Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma girdi. Yüzünden, onu bir şeyin rahatsız ettiğini anladım. Abdest alıp hemen çıktı. Kimseyle konuşmadı. Sonra odalara yaklaştım ve onu şöyle buyururken işittim:

"Ey insanlar! Allah buyuruyor ki: İyiliği emredin, kötülükten menedin. Yoksa bana dua edersiniz, duanızı kabul etmem. Benden bir şey dilersiniz, dileğinizi karşılamam. Benden yardım istersiniz, size yardım etmem."

Ben derim ki: İbn Mâce hadisin bir kısmını rivayet etmiştir.

★ Bu şekliyle ise Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Âsım b. Ömer meçhuldür.[1]

١٢١٣٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ بْنِ دَنُوقَا ، قَالَ : نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحِجَازِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْعُمَرِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَا أَيُّهَا النَّاسُ مُرُوا بِالْمَعْرُوفِ ، وَانْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ قَبْلَ أَنْ تَدْعُوا اللَّهَ فَلا يَسْتَجِيبُ لَكُمْ ، وَقَبْلَ أَنْ تَسْتَغْفِرُوهُ فَلا يَغْفِرُ لَكُمْ ، إِنَّ الأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ لا يُقَرِّبُ أَجَلًا ، وَإِنَّ الأَحْبَارَ مِنَ الْيَهُودِ ، وَالرُّهْبَانَ مِنَ النَّصَارَى لَمَّا تَرَكُوا الأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ لَعَنَهُمُ اللَّهُ عَلَى لِسَانِ أَنْبِيَائِهِمْ ، ثُمَّ عَمَّهُمُ الْبَلاءُ ". رواه الطبراني في الأوسط وفيه من لم أعرفهم .

12133. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Ey insanlar! İyiliği emredin, kötülükten menedin. Yoksa Allah'a dua edersiniz de Allah duanızı kabul etmez. O'ndan bağışlanmak dilersiniz de sizi bağışlamaz. (Unutmayın ki) iyiliği emretmek eceli yaklaştırmaz. Kuşkusuz Yahudi hâhamlar/âlimler ile Hıristiyan rahipler iyiliği emir ve kötülükten men emrini terk edince Allah, peygamberlerinin diliyle onları lanetledi ve azabı/belayı herkese teşmil etti."

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım vardır.[2]

١٢١٣٤ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، قَالَ : نا بَكْرُ بْنُ يَحْيَى بْنُ زَبَّانَ ، قَالَ : نا حِبَّانُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلانَ ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ، وَلَتَنْهَوُنَّ عَنِ الْمُنْكَرِ ، أَوْ لَيُسَلِّطَنَّ اللَّهُ عَلَيْكُمْ شِرَارَكُمْ ، ثُمَّ يَدْعُو خِيَارُكُمْ فَلا يُسْتَجَابُ لَكُمْ " رواه الطبراني في الأوسط والبزار وفيه حبان بن علي وهو متروك وقد وثقه ابن معين في رواية وضعفه في غيرها

12134. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ya iyiliği emreder, kötülükten men edersiniz ya da Allah size en*

---

[1] Ahmed b. Hanbel (6/159); Bezzâr (3304, 3305, 3306); İbn Hibbân, *Sahîh* (290). Senedinde yer alan Amr b. Osmân b. Hâni mesturdur/hali bilinmemektedir. Bak. Ebû Ya'lâ (4914).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1389). Taberânî demiştir ki: "Bu hadisi Abdullah b. Abdilazîz el-Umerî el-Âbid'den yalnızca İshâk b. İbrâhîm el-Cahderî rivayet etmiş ve rivayette İbn Denûfâ teferrüd etmiştir."

kötülerinizi musallat eder ve ondan sonra hayırlılarınız dua etse bile duaları kabul olunmaz" buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta, ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Hibbân b. Ali metruktur. Bununla beraber İbn Maîn kendisini bir rivayete göre güvenilir, başka bir rivayete göre zayıf görmüştür.[1]

(بَابُ فِيمَنْ قَدَرَ عَلَى نَصْرِ مَظْلُومٍ أَوْ إِنْكَارِ مُنْكَرٍ)

Mazluma Yardım Etmeye veya Kötülüğü Engellemeye Muktedir Olmak

١٢١٣٥ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : كَتَبَ إِلَيَّ الْمَهْدِيُّ بِعَهْدِي ، وَأَمَرَنِي أَنْ أَصْلُبَ فِي الْحُكْمِ ، وَقَالَ فِي كِتَابِهِ حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " قَالَ رَبُّكَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : وَعِزَّتِي وَجَلالِي لأَنْتَقِمَنَّ مِنَ الظَّالِمِ فِي عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ ، وَلَأَنْتَقِمَنَّ مِمَّنْ رَأَى مَظْلُومًا فَقَدَرَ أَنْ يَنْصُرَهُ ، فَلَمْ يَفْعَلْ.

رواه الطبراني في الكبير والأوسط وفيه من لم أعرفهم .

12135. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Yüce Rabbin buyurur ki: İzzetim ve celalim hakkı için ben, er ya da geç zalimden muhakkak intikam alırım. Yine bir mazlumu (mağduriyetini) görüp de ona yardımcı olabilecekken bunu yapmayan kimseden de intikam alırım."

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım vardır.[2]

١٢١٣٦ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ جُبَيْرٍ عَنْ أَبِى أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ « مَنْ أُذِلَّ عِنْدَهُ مُؤْمِنٌ فَلَمْ يَنْصُرْهُ وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَى أَنْ يَنْصُرَهُ أَذَلَّهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

رواه أحمد والطبراني وفيه ابن لهيعة وهو حسن الحديث وفيه ضعف وبقية رجاله ثقات .

---

[1] Bezzâr (3307). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin Ebû Hureyre'den bunun dışında başka bir tarikle rivayet edildiğini bilmiyoruz."

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10652); *el-Mu'cemu'l-evsat* (36). Senedinde ismi geçen Ahmed b. Muhammed b. Yahya'nın münker rivayetleri vardır.

12136. Sehl b. Huneyf'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kimin yanında mümin aşağılanır da ona yardım edebilecekken yardım etmezse, kıyamet günü bütün mahlûkatının karşısında Yüce Allah da onu aşağılar"* buyurmuştur.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri arasında yer alan İbn Lehîa'da, hadisi hasen biri olsa da zayıflık vardır. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[1]

١٢١٣٧ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا سَيْفٌ قَالَ سَمِعْتُ عَدِيَّ بْنَ عَدِيٍّ الْكِنْدِيَّ يُحَدِّثُ عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ حَدَّثَنِي مَوْلًى لَنَا أَنَّهُ سَمِعَ عَدِيًّا يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا يُعَذِّبُ الْعَامَّةَ بِعَمَلِ الْخَاصَّةِ حَتَّى يَرَوُا الْمُنْكَرَ بَيْنَ ظَهْرَانَيْهِمْ وَهُمْ قَادِرُونَ عَلَى أَنْ يُنْكِرُوهُ فَلَا يُنْكِرُوهُ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَذَّبَ اللهُ الْخَاصَّةَ وَالْعَامَّةَ.

رواه أحمد من طريقين إحداها هذه والأخرى عن عدي بن عدي حدثني مولى لنا وهو الصواب وكذلك رواه الطبراني وفيه رجل لم يسم وبقية رجال أحد الإسنادين ثقات.

12137. Adî b. Adî el-Kindî der ki: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Kuşkusuz Yüce Allah kötülüğün toplumda yayıldığını ve önleme imkânları bulunup da onu önlemediklerini görmedikçe bazı kimselerin yaptıkları yüzünden bütün bir halka azap etmez. Eğer bunu yaparlarsa o zaman Allah özele de, genele de azap eder"

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel iki ayrı tarikle rivayet etmiş olup onlardan biri budur. Diğerinin ifadesi şöyledir: "Adî b. Adî: «Bana bir mevlamız bildirdi» dedi." Doğrusu böyledir. Nitekim Taberânî de hadisi bu şekilde nakletmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır. İsnâdlarından birinin kalan ravileri ise güvenilirdir.[2]

١٢١٣٨ – قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَجَّاجٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ يَعْنِي ابْنَ الْمُبَارَكِ قَالَ أَخْبَرَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ فَذَكَرَ حَدِيثًا قَالَ وَحَدَّثَنِي لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سُلَيْمِ بْنِ زَيْدٍ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ سَمِعَ إِسْمَاعِيلَ بْنَ بَشِيرٍ مَوْلَى بَنِي مَغَالَةَ يَقُولُ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ وَأَبَا طَلْحَةَ بْنَ سَهْلٍ الْأَنْصَارِيَّيْنِ يَقُولَانِ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنِ امْرِئٍ يَخْذُلُ امْرَأً مُسْلِمًا عِنْدَ مَوْطِنٍ تُنْتَهَكُ فِيهِ حُرْمَتُهُ وَيُنْتَقَصُ فِيهِ مِنْ عِرْضِهِ إِلَّا خَذَلَهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي مَوْطِنٍ يُحِبُّ فِيهِ نُصْرَتَهُ وَمَا مِنِ امْرِئٍ يَنْصُرُ امْرَأً مُسْلِمًا فِي مَوْطِنٍ يُنْتَقَصُ

---

[1] Ahmed b. Hanbel (3/487); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (5554).

[2] Ahmed b. Hanbel (4/192); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/139).

فِيهِ مِنْ عِرْضِهِ وَيُنْتَهَكُ فِيهِ مِنْ حُرْمَتِهِ إِلاَّ نَصَرَهُ اللَّهُ فِي مَوْطِنٍ يُحِبُّ فِيهِ نُصْرَتَهُ. قلت

: حديث جابر وحده رواه أبو داود رواه الطبراني في الأوسط وإسناده حسن.

12138. Câbir ve Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin bildirdiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Müslümanın haysiyetine dokunulduğu, saygınlığının ayaklar altına alındığı bir yerde onu yalnız bırakan kimseyi Allah da, onun imdat dilediği bir yerde onu yalnız bırakır. Diğer yandan Müslümanın haysiyetine dokunulduğu, saygınlığının ayaklar altına alındığı bir yerde ona yardım eden kimseye Allah da, onun imdat dilediği bir yerde ona yardım eder."

Ben derim ki: Sadece Câbir hadisini Ebû Dâvud rivayet etmiştir.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedi hasendir.

١٢١٣٩ - وَحَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى بْنِ غُفْرَةَ ، قَالَ : نا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، قَالَ : نا يُونُسُ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ نَصَرَ أَخَاهُ بِالْغَيْبِ ، وَهُوَ يَسْتَطِيعُ نَصْرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ " .

12139. İmrân b. Husayn'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim, kimsenin olmadığı bir yerde (din) kardeşine yardım edebilecekken ona yardım ederse, Allah da ona dünya ve âhirette yardım eder"* buyurmuştur.

★ Hadisi Bezzâr birkaç isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlardan birine göre rivayet İmrân'a ait mevkuf bir hadistir. Hadisi Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dayandıran isnâdlardan birinin ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler. Aynı hadisi ayrıca Taberânî de rivayet etmiştir.[1]

١٢١٤٠ - حَدَّثَنَا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ , ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْبَابْلُتِّيُّ , ثنا أَيُّوبُ بْنُ نَهِيكٍ , قَالَ : سَمِعْتُ عَطَاءَ بْنَ أَبِي رَبَاحٍ , يَقُولُ : سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ , يَقُولُ : سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ : " أُدْخِلَ رَجُلٌ فِي قَبْرِهِ , فَأَتَاهُ مَلَكَانِ فَقَالا لَهُ : إِنَّا ضَارِبُوكَ ضَرْبَةً , فَقَالَ لَهُمَا : عَلامَ تَضْرِبَانِي ؟ فَضَرَبَاهُ ضَرْبَةً امْتَلأَ قَبْرُهُ مِنْهَا نَارًا , فَتَرَكَاهُ حَتَّى أَفَاقَ وَذَهَبَ عَنْهُ الرُّعْبُ , فَقَالَ

[1] Bezzâr (3315, 3316, 3317, 3318); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (18/154); Kudâ'î, *Müsnedü'ş-Şihâb* (475). Bezzâr demiştir ki: "Hadisin bundan daha iyi bir senetle rivayet edildiğini bilmiyoruz. Yine onun sadece İmrân kanalıyla rivayet edildiğini biliyoruz. Ayrıca birden fazla kimse bunu Hasan (el-Basrî) kanalıyla İmrân'dan onun sözü olarak da rivayet etmiştir."

لَهُمَا : عَلامَ ضَرَبْتُمَانِي ؟ فَقَالا : إِنَّكَ صَلَّيْتَ صَلاةً , وَأَنْتَ عَلَى غَيْرِ طُهُورٍ , وَمَرَرْتَ بِرَجُلٍ مَظْلُومٍ وَلَمْ تَنْصُرْهُ " .

رواه الطبراني وفيه يحيى بن عبد الله البابلتي وهو ضعيف.

12140. İbn Ömer der ki: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle anlatırken işittim:

"Bir adam kabre konulduğunda yanına iki melek gelerek ona: «Biz seni döveceğiz» dediler. Adam: «Beni niçin döveceksiniz?» dediyse de melekler onu öyle bir dövdüler ki adamın kabri ateşle doldu. Bunun üzerine onu bıraktılar. Derken adam ayılıp korkusu gidince meleklere: «Beni niçin dövdünüz?» diye sordu. Melekler de: «Çünkü sen abdestsiz olarak bir namaz kıldın. Ayrıca mazlum bir adama rastladığın halde ona yardım etmedin» dediler."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Yahyâ b. Abdillah el-Bâbullutî zayıftır.

(بَابُ فِي ظُهُورِ المَعَاصِي)

Günahların Açıktan İşlenmesi

١٢١٤١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحُسَيْنِ الصَّابُونِيُّ ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ يَزِيدَ الأَهْوَازِيُّ ، قَالَ : نا أَبُو هَمَّامٍ مُحَمَّدُ بْنُ الزِّبْرِقَانِ ، عَنْ مَرْوَانَ بْنِ سَالِمٍ ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا خَفِيَتِ الْخَطِيئَةُ لَمْ تَضُرَّ إِلا صَاحِبَهَا ، وَإِذَا ظَهَرَتْ فَلَمْ تُغَيَّرْ ضَرَّتِ الْعَامَّةَ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه مروان بن سالم الغفاري وهو متروك .

12141. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Günah gizli kalırsa, yalnız sahibine zarar verir. Fakat açıktan işlenir de değiştirilmezse/engellenemezse herkese zarar verir"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Mervân b. Sâlim el-Ğıfârî metruktur.[1]

١٢١٤٢ - حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ الْخَبَائِرِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، عَنْ ثُمَامَةَ بْنِ عُقْبَةَ ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ سُوَيْدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ

---

[1] İbnü'l-Mübarek, *Zühd* (1350).

، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " مَا مِنْ رَجُلٍ يَكُونُ فِي قَوْمٍ يَعْمَلُ بِمَعَاصِي اللَّهِ فِيهِمْ ، وَهُمْ أَكْثَرُ مِنْهُمْ وَأَعَزُّ ، ثُمَّ يَدَّهِنُوا فِي شَأْنِهِ إِلا عَاقَبَهُمُ اللَّهُ ".

رواه الطبراني في الكبير والأوسط وفيه عبد العزيز بن عبيد الله وهو ضعيف .

12142. Abdullah b. Mes'ûd der ki: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Bir kişi, toplum içinde Allah'ın yasaklarını çiğnerken toplumun geri kalanları ondan daha kalabalık ve daha güçlü oldukları halde onun bu halini hoş görürlerse, muhakkak Allah onların hepsini cezalandırır."

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülazîz b. Ubeydillah zayıftır.

١٢١٤٣ – حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ الْوَلِيدِ النَّرْسِيُّ ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ سَلَمَةَ بْنِ أَبِي كَبْشَةَ ، ثنا سَالِمُ بْنُ نُوحٍ ، ثنا عُمَرُ بْنُ عَامِرٍ السُّلَمِيُّ ، ثنا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ عَدِيِّ بْنِ عُمَيْرَةَ الْكِنْدِيِّ ، عَنِ الْعُرْسِ بْنِ عُمَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ اللَّهَ لا يُعَذِّبُ الْعَامَّةَ بِعَمَلِ الْخَاصَّةِ ، حَتَّى تَعْمَلَ الْخَاصَّةُ بِعَمَلٍ تَقْدِرُ الْعَامَّةُ أَنْ تُغَيِّرَهُ وَلا تُغَيِّرُهُ ، فَذَاكَ حِينَ يَأْذَنُ اللَّهُ فِي هَلاكِ الْعَامَّةِ وَالْخَاصَّةِ " . رواه الطبراني ورجاله ثقات.

12143. Urs b. Umeyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kuşkusuz Allah bazı kişilerin yaptıkları sebebiyle herkese azap etmez. Ancak o bazı kişiler bir yanlış fiil işlerler de toplum onların bu fiillerini değiştirebilecekken değiştirmezse/engellemezse, işte o zaman Allah, o fertlerin de, toplumun da helakine izin verir."

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.[1]

١٢١٤٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَسَنِ الثَّعْلَبِيُّ ، ثنا يَحْيَى بْنُ يَعْلَى الأَسْلَمِيُّ ، عَنْ أَبِي سَعْدٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، قَالَ : قِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَتَهْلَكُ الْقَرْيَةُ فِيهِمُ الصَّالِحُونَ ؟ قَالَ : " نَعَمْ " ، فَقِيلَ : لِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : " بِتَهَاوُنِهِمْ وَسُكُوتِهِمْ عَنْ مَعَاصِي اللَّهِ ".

رواه الطبراني وفيه يحيى بن يعلى الأسلمي وهو ضعيف . وكذلك رواه البزار بنحوه والطبراني في الأوسط.

12144. İbn Abbâs anlatıyor:

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/138).

"Ya Resûlallah! İçinde erdemli kimselerin de yaşadığı köy helak edilir mi?" diye soruldu. *"Elbette"* buyurdu. "Niçin ya Resûlallah?" diye soruldu. *"Allah'ın yasaklarının çiğnendiğini görüp de sustukları için"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Yahyâ b. Ya'lâ el-Eslemî zayıftır. Aynı şekilde benzerini Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî de rivayet etmiştir.[1]

١٢١٤٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ قَالَ حَدَّثَنَا خَلَفٌ يَعْنِي ابْنَ خَلِيفَةَ - عَنْ لَيْثٍ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ عَنِ الْمَعْرُورِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِذَا ظَهَرَتِ الْمَعَاصِي فِي أُمَّتِي عَمَّهُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ. فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَمَا فِيهِمْ يَوْمَئِذٍ أُنَاسٌ صَالِحُونَ قَالَ بَلَى. قَالَتْ فَكَيْفَ يَصْنَعُ أُولَئِكَ قَالَ يُصِيبُهُمْ مَا أَصَابَ النَّاسَ ثُمَّ يَصِيرُونَ إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ.

رواه أحمد بإسنادين رجال أحدهما رجال الصحيح.

12145. Ümmü Seleme der ki: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Ümmetimde günahlar aşikâr işlenmeye başladığında Allah katından bütün topluma bir azap gönderir." Ben: "Ya Resûlallah! Aralarında erdemli kimseler olmaz mı?" diye sordum. *"Bilakis olur"* dedi. Ben: "Ya onlara nasıl muamele edilir?" diye sorunca *"Diğer insanların başına gelen onların da başına gelir. Ama sonra onlar Allah'ın mağfiret ve rızasına nail olurlar"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup birinin ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١٢١٤٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ جَامِعِ بْنِ أَبِي رَاشِدٍ عَنْ مُنْذِرٍ عَنْ حَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ امْرَأَتِهِ عَنْ عَائِشَةَ تَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا ظَهَرَ السُّوءُ فِي الأَرْضِ أَنْزَلَ اللَّهُ بِأَهْلِ الأَرْضِ بَأْسَهُ. قَالَتْ وَفِيهِمْ أَهْلُ طَاعَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ : نَعَمْ ثُمَّ يَصِيرُونَ إِلَى رَحْمَةِ اللَّهِ تَعَالَى.

رواه أحمد وفيه امرأة لم تسم.

12146. Hz. Âişe, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) *"Bir yerde/memlekette kötülük açıktan işlenir hale gelirse, Yüce Allah o memleketin bütün halkına azab indirir"* buyurduğunu bildirdi.

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11702); Bezzâr (3300).

[2] Ahmed b. Hanbel (6/294-295, 304, 418); Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/325, 377).

Âişe: "Aralarında Allah'a itaatten ayrılmayanlar bulunsa da mı?" deyince Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet. Ama daha sonra onlar Allah'ın rahmetine nail olurlar"* buyurdu.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri sarasında ismi zikredilmeyen bir kadın vardır.[1]

١٢١٤٧ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا أَبُو شِهَابٍ عَنِ الْحَجَّاجِ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ هُنَيْدَةَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِقَوْمٍ عَذَابًا أَصَابَ الْعَذَابُ مَنْ كَانَ بَيْنَ أَظْهُرِهِمْ ثُمَّ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ تَعَالَى عَلَى أَعْمَالِهِمْ.

رواه أحمد وفيه الحجاج بن أرطاة وهو ضعيف .

12147. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah bir kavme azap indirdi mi azabı, aralarında bulunan herkese isabet eder. Sonra Yüce Allah onları amellerine göre diriltir."*

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Haccâc b. Ertât zayıftır.[2]

١٢١٤٨ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْمُسَيَّبِيُّ ، قَالَ : نا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الأَنْصَارِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : ذُكِرَ فِي زَمَانِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَسْفٌ قِبَلَ الْمَشْرِقِ ، فَقَالَ بَعْضُ النَّاسِ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، يُخْسَفُ بِأَرْضٍ فِيهَا الْمُسْلِمُونَ ؟ فَقَالَ : " نَعَمْ ، إِذَا كَانَ أَكْثَرُ أَهْلِهَا الْخُبْثَ " .

رواه الطبراني في الصغير والأوسط ورجاله رجال الصحيح .

12148. Enes b. Mâlik anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında doğu tarafında bir yörenin (ilahi ceza olarak) yerin dibine geçirildiğinden bahsedildi. Bunu duyan bir adam: "Ya Resûlallah! Müslümanların içinde yaşadığı bir memleket yerin dibine geçirilir mi hiç?" deyince Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer toplumun çoğunluğu günahkâr ise, evet"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[3]

١٢١٤٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الأَخْرَمُ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ الطُّوسِيُّ ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ السَّيْلَحِينِيُّ ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ أَبِيهِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ ،

---

1 Ahmed b. Hanbel (6/41).

2 Ahmed b. Hanbel (2/110, 136).

3 Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (107); *el-Mu'cemu'l-evsat* (1862).

قَالَتْ : دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَهُوَ يَقُولُ : " إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ، وَيْلٌ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرٍّ قَدِ اقْتَرَبَ ، فُتِحَ مِنْ رَدْمِ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مِثْلُ هَذِهِ " ، وَحَلَّقَ تِسْعِينَ ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَنَهْلَكُ وَفِينَا الصَّالِحُونَ ؟ قَالَ : " نَعَمْ ، إِذَا كَثُرَ الْخَبَثُ " .

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات .

12149. Ümmü Habîbe anlatıyor: Bir gün Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma girerek şöyle buyurdu:

"Kuşkusuz biz Allah'tan geldik, yine Allah'a döneceğiz. Zamanı yaklaşmış bulunan şer sebebiyle vay Araplarına haline! Yecûc ile Mecûc'un seddi şu kadar açıldı". Bunu söylerken eliyle doksan işareti yaptı.

Ben: "Ya Resûlallah! Aramızda erdemli kişiler varken de helak olur muyuz?" deyince *"Eğer kötülükler çoğalırsa, evet"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.

١٢١٥٠ – حَدَّثَنَا رَجَاءُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَ : نا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى ، قَالَ : نا بَشِيرُ بْنُ الْمُهَاجِرِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا نَقَضَ قَوْمٌ الْعَهْدَ إِلا كَانَ الْقَتْلُ بَيْنَهُمْ ، وَلا ظَهَرَتْ فَاحِشَةٌ فِي قَوْمٍ قَطُّ إِلا سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْمَوْتَ ، وَلا مَنَعَ قَوْمٌ قَطُّ الزَّكَاةَ إِلا حَبَسَ اللَّهُ عَنْهُمُ الْقَطْرَ " .

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح غير رجاء بن محمد وهو ثقة.

12150. Büreyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Eğer bir toplum ahdi bozarsa, mutlaka aralarında cinayet artar. Yine bir toplumda çirkin davranışlar açıktan işlenmeye başlarsa, muhakkak Allah onları ölümle cezalandırır. Bir toplum zekâtı vermezse, Allah onlardan yağmuru/bereketi keser."*

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, Recâ b. Muhammed hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Recâ da güvenilirdir.[1]

١٢١٥١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِرْدَاسٍ ، نا سُلَيْمَانُ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ , رَفَعَهُ , قَالَ : " الطَّابِعُ مُعَلَّقٌ بِقَائِمَةِ الْعَرْشِ ، فَإِذَا اشْتَكَتِ الرَّحِمُ ، وَعُمِلَ بِالْمَعَاصِي ، وَاجْتُرِئَ عَلَى اللَّهِ ، بَعَثَ اللَّهُ الطَّابِعَ ، فَيَطْبَعَ عَلَى قَلْبِهِ فَلا يَعْقِلُ بَعْدَ ذَلِكَ شَيْئًا " .

رواه البزار وفيه سليمان بن مسلم الخشاب وهو ضعيف جدا .

---

[1] Bezzâr (3299).

12151. İbn Ömer, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırarak şöyle demiştir: *"Mühür, Arş'ın ayağına asılı olarak durmaktadır. Rahim (akrabalık ilişkileri) şikâyetçi olur, günahlar işlenir ve Allah'a karşı cüretkârlık gösterilirse, Allah mührü göndererek o davranışları sergileyen kişinin kalbini mühürler ve o kişi bir daha hiçbir şeyi idrak edemez olur."*

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Süleymân b. Müslim el-Haşşâb son derece zayıftır.[1]

١٢١٥٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَكْرٍ السَّرَّاجُ الْعَسْكَرِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّرْجُمَانِيُّ ، ثنا الْهَيَّاجُ بْنُ بِسْطَامٍ ، عَنْ عُتْبَةَ بْنِ حُمَيْدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَادَةَ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ رُوَيْمٍ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " مَنْ عَمِلَ بِالْمَعَاصِي بَيْنَ ظَهْرَانَيْ قَوْمٍ هُوَ مِنْهُمْ لَمْ يَمْنَعُوهُ مِنْ ذَلِكَ حَتَّى يُغَيِّرُوا الْمُنْكَرَ ، فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُمْ ذِمَّةُ اللَّهِ.

رواه الطبراني وفيه هياج بن بسطام وهو ضعيف.

12152. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir toplumda, onların bir ferdi günah işler de toplum onu bundan men edip onun çirkin davranışını değiştirmezse, artık Allah'ın zimmeti/ahdi o toplum üzerinden kalkmıştır."*

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Heyyâc b. Bistâm zayıftır.[2]

(بَابُ وُجُوبِ إِنْكَارِ الْمُنْكَرِ)

Kötülükleri Önleme Zorunluluğu

١٢١٥٣ – حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ حَمَّادٍ الْكُوفِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُحَارِبِيُّ ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ سَالِمٍ الأَفْطَسِ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ الرَّجُلَ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانَ إِذَا رَأَى أَخَاهُ عَلَى ذَنْبٍ ، نَهَاهُ تَعْذِيرًا ، فَإِذَا كَانَ مِنَ الْغَدِ ، لَمْ يَمْنَعْهُ مَا رَأَى مِنْهُ أَنْ يَكُونَ أَكِيلَهُ ، وَخَلِيطَهُ ، وَشَرِيبَهُ ، فَلَمَّا رَأَى اللَّهُ ذَلِكَ مِنْهُمْ ، ضَرَبَ بِقُلُوبِ بَعْضِهِمْ عَلَى بَعْضٍ ، وَلَعَنَهُمْ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِمْ دَاوُدَ ، وَعِيسَى بْنِ مَرْيَمَ ، ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ " ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ

---

[1] Bezzâr (3298). Ayrıca demiştir ki: "Hadisi Teymî kanalıyla Nâfi'den sadece Süleymân b. Müslim'in rivayet ettiğini biliyoruz. Süleyman ise Basralı olup meşhur biridir."

[2] *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7767).

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ، لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ، وَلَتَنْهَوُنَّ عَنِ الْمُنْكَرِ ، وَلَتَأْخُذُنَّ عَلَى يَدَيِ الْمُسِيءِ ، وَلَتَأْطُرُنَّهُ عَلَى الْحَقِّ أَطْرًا ، أَوْ لَيَضْرِبَنَّ اللَّهُ بِقُلُوبِ بَعْضِكُمْ عَلَى بَعْضٍ ، وَلَيَلْعَنَنَّكُمْ كَمَا لَعَنَهُمْ ." رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

12153. Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Sizden önce İsrail oğullarında biri bir günah işlerlerse başka biri sorumluluktan kurtulmak için onu bundan menederdi. Sonra ertesi gün aynı kişiyle oturup, yer içerdi; sanki dün onu günah işlerken hiç görmemiş gibi. Yüce Allah onların bu halini görünce onları birbirine düşürdü ve «İsyanları ve haddi aşmaları sebebiyle»[1] Dâvud ve İsa b. Meryem'in diliyle onları lanetledi. Nefsim kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki ya iyiliği emreder, kötülükten meneder, günahkâra mani olur, onu hakka döndürürsünüz ya da Allah sizi birbirinize düşürür ve İsrail oğullarını lanetlediği gibi sizi de lanetler."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

١٢١٥٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِذَا رَأَيْتُمْ أُمَّتِي تَهَابُ الظَّالِمَ أَنْ تَقُولَ لَهُ إِنَّكَ أَنْتَ ظَالِمٌ فَقَدْ تُوُدِّعَ مِنْهُمْ.

رواه أحمد والبزار والطبراني وأحد إسنادي البزار رجاله رجال الصحيح وكذلك إسناد أحمد إلا أنه وقع فيه في الأصل غلط .

12154. Abdullah b. Amr der ki: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Şayet ümmetimin zalime «Sen zalimsin» demekten korktuğunu görürsen, anla ki artık onlar kendi hallerine bırakılmıştır."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup Bezzâr'ın senetlerinden birinin ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler. Aynı şekilde Ahmed b. Hanbel'in ravileri de öyledir. Fakat asıl nüshada onunla ilgili bir hata oluşmuş, bu yüzden onu zikretmedim.[2]

---

[1] Mâide Sur. 87.

[2] Daha önce geçmişti. Bak. no. 12110.

١٢١٥٥ - حَدَّثَنَا مَحْمُودٌ ، ثَنَا زَكَرِيَّا زَحْمَوَيْهِ ، نا سِنَانُ بْنُ هَارُونَ ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا رَأَيْتَ أُمَّتِي تَهَابُ الظَّالِمَ أَنْ تَقُولَ : إِنَّكَ ظَالِمٌ ، فَقَدْ تُوُدِّعَ مِنْهُمْ ".

رواه الطبراني في الأوسط وفيه سنان بن هارون وهو ضعيف وقد حسن الترمذي حديثه وبقية رجاله ثقات.

12155. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Şayet ümmetimin zalime «Sen zalimsin» demekten korktuğunu görürsen, (anla ki) artık onlar kendi hallerine bırakılmıştır."

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Sinân b. Hârun zayıf olmakla beraber Tirmizî hadisini hasen olarak görmüştür. Diğer ravileri ise güvenilirdir.

(بَابُ فِيمَنْ لَمْ يَغْضَبْ لِلَّهِ)

Allah için Öfkelenmemek

١٢١٥٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الإِصْطَخْرِيُّ ، ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُسَامَةَ الْكَلْبِيُّ ، نَا عُبَيْدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْعَطَّارُ ، ثَنَا عَمَّارُ بْنُ سَيْفٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَوْحَى اللَّهُ إِلَى مَلَكٍ مِنَ الْمَلائِكَةِ أَنِ اقْلِبْ مَدِينَةَ كَذَا وَكَذَا عَلَى أَهْلِهَا ، قَالَ : إِنَّ فِيهِ عَبْدَكَ فُلانًا لَمْ يَعْصِكَ طَرْفَةَ عَيْنٍ ، قَالَ : اقْلِبْهَا عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ ، فَإِنَّ وَجْهَهُ لَمْ يَتَمَعَّرْ لِي سَاعَةً قَطُّ " .

رواه الطبراني في الأوسط من رواية عبيد بن إسحاق العطار عن عمار بن سيف وكلاهما ضعيف ووثق عمار بن سيف ابن المبارك وجماعة ورضي أبو حاتم عبيد بن إسحاق

12156. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah meleklerinden bir meleğe «Şu şu şehri, halkının tepesine yık» diye vahyetti. Melek: «Ama orada falanca kulun yaşamaktadır. O sana göz ucu kadar bile isyan etmedi» dedi. Allah da: «Sen şehri onun da sair halkının da tepesine yık. Çünkü onun suratı benim için bir kere bile değişmedi (içinden dahi olsa tepki göstermedi)»"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Ubeyd b. İshâk el-Attâr kanalıyla Ammâr b. Seyf'den rivayet etmiştir ki bu kişilerin ikisi de zayıftır. Bununla beraber Ammâr b. Seyf'i İbnü'l-Mübârek ve bir grup âlim güvenilir kabul ederken Ebû Hâtim de Ubeyd b. İshâk'ı olumlu bulduğunu belirtmiştir.

(بَابُ مَرَاتِبِ الأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ)

İyiliği Emir ve Kötülükten Men Mertebeleri

١٢١٥٧ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ زَنْجَوَيْهِ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ الْحَجَّاجِ ، حَدَّثَنَا الأَوْزَاعِيُّ ، حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " سَيَكُونُ بَعْدِي خُلَفَاءُ يَعْمَلُونَ بِمَا يَعْلَمُونَ ، وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ، وَسَيَكُونُ بَعْدِي خُلَفَاءُ يَعْمَلُونَ بِمَا لا يَعْلَمُونَ ، وَيَفْعَلُونَ بِمَا لا يُؤْمَرُونَ ، فَمَنْ أَنْكَرَ عَلَيْهِمْ بَرِئَ ، وَمَنْ أَمْسَكَ يَدَهُ سَلِمَ ، وَلَكِنْ مَنْ رَضِيَ وَتَابَعَ ! !

رواه أبو يعلى ورجاله رجال الصحيح غير أبي بكر محمد بن عبد الملك بن زنجوية وهو ثقة

12157. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Benden sonra bir takım halifeler gelecektir ki onlar bildikleriyle amel ederler ve kendilerine emredilen şeyleri yerine getirirler.Yine benden sonra bir takım halifeler gelecektir ki onlar bilmedikleriyle amel ederler ve kendilerine emredilmeyen şeyleri yaparlar. Onlara itiraz eden, kurtulur. Onlara engel olan, kurtulur. Ama onlara rıza gösteren ve tâbi olan (mahvolur)."

★ Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir bir ravi olan Ebû Bekir Muhammed b. Abdilmelik b. Zenceveyh hariç, *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢١٥٨ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ خُلَيْدٍ ، قَالَ : نا أَبُو تَوْبَةَ ، قَالَ : نا مَسْلَمَةُ بْنُ عُلَيٍّ ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ ، وَمُحَمَّدِ بْنِ الْوَلِيدِ الزُّبَيْدِيِّ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَالِمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّهُ سَيَكُونُ عَلَيْكُمْ أُمَرَاءُ يَعْمَلُونَ بِمَا يَعْلَمُونَ ، وَيَفْعَلُونَ بِمَا يُؤْمَرُونَ ، وَسَيَكُونُ مِنْ بَعْدِهِمْ أُمَرَاءُ يَعْمَلُونَ بِمَا لا يَعْلَمُونَ ، وَيَفْعَلُونَ مَا لا يُؤْمَرُونَ ، مَنْ أَنْكَرَ فَقَدْ سَلِمَ ، وَلَكِنْ مَنْ رَضِيَ وَتَابَعَ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه مسلمة بن علي وهو متروك

12158. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kuşkusuz başınıza bir takım emirler (valiler) geçecektir ki onlar bildikleriyle amel ederler ve kendilerine emredilen şeyleri yaparlar. Yine

[1] Ebû Ya'lâ (5902).

onlardan sonra bir takım emirler (yöneticiler) gelecektir ki onlar bilmedikleriyle amel ederler ve kendilerine emredilmeyen şeyleri yaparlar. (Onlara) itiraz eden kurtulur. Fakat rıza gösterip tâbi olan (helak olur)."

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Mesleme b. Ali metruktur.[1]

(بَابُ النَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ عِنْدَ فَسَادِ النَّاسِ)

Halkın Bozulduğu Dönemde İyiliği Emretmek

١٢١٥٩ – دَثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ بِشْرٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا الْمُعَافَى بْنُ عِمْرَانَ ، عَنْ أَبِي غَسَّانَ الْمَدَنِيِّ ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ نُسَيٍّ ، عَنِ الأَسْوَدِ بْنِ ثَعْلَبَةَ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّكُمْ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ مَا لَمْ تَظْهَرْ فِيكُمْ سَكْرَتَانِ ، سَكْرَةُ الْجَهْلِ ، وَسَكْرَةُ حُبِّ الْعَيْشِ ، وَأَنْتُمْ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ ، وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ، وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِذَا ظَهَرَ فِيكُمْ حُبُّ الدُّنْيَا فَلا تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ ، وَلا تَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ، وَلا تُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، الْقَائِلُونَ يَوْمَئِذٍ بِالْكِتَابِ ، وَالسُّنَّةِ كَالسَّابِقِينَ الأَوَّلِينَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ ، وَالأَنْصَارِ " رواه البزار وفيه الحسن بن بشر وثقه أبو حاتم وغيره وفيه ضعف

12159. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Sizler aranızda iki sarhoşluk zuhur etmedikçe Rabbinizin koruması altında olursunuz. Biri cahillik sarhoşluğu, diğeri de yaşam sevgisi sarhoşluğudur.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (400). Taberânî demiştir ki: "Bu hadisi Evzâ'î kanalıyla Zühri'den, onun vasıtasıyla da Sâlim'den sadece Mesleme rivayet etmiştir. Mu'âfâ b. İmrân ve başkaları ise hadisi Evzâ'î kanalıyla İbrâhîm b. Murre'den, o da Zühri'den, o da Ebû Seleme'den nakletmiştir." Ebû Seleme hadisi *Sahîh-i Müslim*'de geçmiştir.

Bu konuda gözden kaçırılmış zevâidden biri de şöyledir:

Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Benden sonra bir takım valiler gelecektir. Onlar (kendi) yapmadıklarını (başkalarına) söylerler, kendilerine emredilmeyen şeyleri yaparlar. Onlarla eliyle mücadele eden mümindir. Diliyle mücadele eden mümindir. Kalbiyle mücadele eden mümindir. Bunun ötesindeki için ise imandan eser yoktur."

Bak. Bezzâr (3311). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin Abdullah'tan bu ifadeyle yalnız bu ravi zinciriyle rivayet edildiğini biliyoruz. Yine Atâ'nın Abdullah b. Mes'ûd'dan bundan başka hadis rivayet ettiğini bilmediğimiz gibi kendisinin eski de olsa ondan hadis işittiğini de bilmiyoruz."

İsnâdında kopukluk vardır ve Atâ, âhir ömründe bunamış olduğu için zayıftır.

(Rabbinizin koruması altında olduğunuz sürece de) iyiliği emreder, kötülükten meneder ve Allah yolunda cihat edersiniz. Aranızda dünya sevgisi yayıldığında ise ne iyiliği emreder, ne kötülüğü men eder, ne de Allah yolunda cihat edersiniz. İşte böyle bir dönemde Kitab ve Sünnet'ten bahsedenler, İslam'da önceliğe sahip olan Ensar ve Muhacirler mesabesinde olurlar."

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Hasan b. Bişr'de, Ebû Hâtim ve başkaları tarafından güvenilir kabul edilmiş olsa da zayıflık vardır.

١٢١٦٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْمُؤَدِّبُ ، ثنا دَاوُدُ بْنُ مِهْرَانَ الدَّبَّاغُ ، ثنا الْمُشْمَعِلُّ بْنُ مِلْحَانَ ، عَنْ مُطَّرِحِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ لِهَذَا الدِّينِ إِقْبَالا وَإِدْبَارًا ، أَلا وَإِنَّ مِنْ إِقْبَالِ هَذَا الدِّينِ أَنْ تَفْقَهَ الْقَبِيلَةُ بِأَسْرِهَا حَتَّى لا يَبْقَى إِلا الْفَاسِقُ ، وَالْفَاسِقَانِ ذَلِيلانِ فِيهَا ، إِنْ تَكَلَّمَا قُهِرَا وَاضْطُهِدَا ، وَإِنَّ مِنْ إِدْبَارِ هَذَا الدِّينِ ، أَنْ تَجْفُوَ الْقَبِيلَةُ بِأَسْرِهَا ، فَلا يَبْقَى إِلا الْفَقِيهُ وَالْفَقِيهَانِ ، فَهُمَا ذَلِيلانِ إِنْ تَكَلَّمَا قُهِرَا وَاضْطُهِدَا ، وَيَلْعَنُ آخِرُ الأُمَّةِ أَوَّلَهَا ، أَلا وَعَلَيْهِمْ حَلَّتِ اللَّعْنَةُ حَتَّى يَشْرَبُوا الْخَمْرَ عَلانِيَةً حَتَّى تَمُرَّ الْمَرْأَةُ بِالْقَوْمِ ، فَيَقُومُ إِلَيْهَا بَعْضُهُمْ ، فَيَرْفَعُ بِذَيْلِهَا كَمَا يُرْفَعُ بِذَنَبِ النَّعْجَةِ ، فَقَائِلٌ يَقُولُ : يَوْمَئِذٍ أَلا وَارِ مِنْهَا وَرَاءَ الْحَائِطِ ، فَهُوَ يَوْمَئِذٍ فِيهِمْ مِثْلُ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ فِيكُمْ ، فَمَنْ أَمَرَ يَوْمَئِذٍ بِالْمَعْرُوفِ ، وَنَهَى عَنِ الْمُنْكَرِ فَلَهُ أَجْرُ خَمْسِينَ مِمَّنْ رَآنِي ، وَآمَنَ بِي ، وَأَطَاعَنِي ، وَتَابَعَنِي "

رواه الطبراني وفيه علي بن يزيد وهو متروك

12160. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kuşkusuz bu dinin bir ilerleme, bir de gerileme dönemi vardır. Bu dinin ilerleme dönemi bir kabilenin topyekün bilgili hale gelmesidir. Öyle ki içlerinde ancak bir iki fasık kişi kalır ki onlar da hüsran yaşarlar; konuşsalar hemen susturulurlar ve baskı görürler.

Bu dinin gerileme dönemi ise kabilenin topyekün cahilleşmesidir. Öyle ki içlerinde ancak bir iki fakih/akıllı kimse kalır ki onlar da hüsran yaşarlar; konuşsalar derhal susturulurlar ve baskı görürler.

Bu ümmetin son nesli ilk nesline lanet okur. Dikkat edin. Onlara (son nesle) lanet okumak helaldir. O nesil içkiyi açıktan içerler, topluluk yanından bir kadın geçse, aralarından biri gidip aynen bir koyunun kuyruğunu kaldırır gibi o kadının eteğini kaldırır. Onu gören biri de müdahale ederek: «Onu duvar arkasına götürüp bu işi gizli yapsan ya» der. İşte o gün bunu söyleyen kişinin onlar arasındaki yeri, Ebû Bekir ve Ömer'in sizin aranızdaki yeri gibidir. O gün

iyiliği emredip kötülükten meneden kimseye, beni gören, bana inanıp itaat eden ve bana biat edenlerden elli kişinin sevabı gibi sevap yazılır."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ali b. Yezîd metruktur.[1]

١٢١٦١ – قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ قَالَ أَخْبَرَنِي سُفْيَانُ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ الْحَضْرَمِيِّ يَقُولُ أَخْبَرَنِي مَنْ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ « إِنَّ مِنْ أُمَّتِي قَوْماً يُعْطَوْنَ مِثْلَ أُجُورِ أَوَّلِهِمْ فَيُنْكِرُونَ الْمُنْكَرَ ».

رواه أحمد . وعبد الرحمن لم أعرفه وبقية رجاله ثقات

12161. Abdurrahman b. el-Hadramî der ki: Bana Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) işitmiş birinin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimden öyle bir topluluk çıkacaktır ki onlara ilk nesil gibi mükâfat verilir; çünkü onlar (toplum içindeki) çirkin davranışlara itiraz ederler"* buyurmuştur.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Abdurrahman'ı tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[2]

بَابُ فِيمَنْ يُؤْمَرُ بِالْمَعْرُوفِ فَلا يَقْبَلُ

Kendisine İyilik Emredilen, Fakat Kabul Etmeyen Kimseye Dair

١٢١٦٢ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ وَهْبٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ ، قَالَ : " أَنَّ مِنْ أَكْبَرِ الذَّنْبِ أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ لأَخِيهِ : اتَّقِ اللَّهَ ، فَيَقُولُ : عَلَيْكَ نَفْسَكَ أَنْتَ تَأْمُرُنِي "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح

12162. Abdullah (İbn Mes'ûd) der ki: Kuşkusuz kişi (din) kardeşine: "Allah'tan kork" dediğinde onun "Sen kendine bak. Bunu bana sen mi emrediyorsun?" diye karşılık vermesi en büyük günahlardandır.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[3]

١٢١٦٣ – حَدَّثَنَا أَبُو خَلِيفَةَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ ، قَالَ : " كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا إِذَا قِيلَ لَهُ : اتَّقِ اللَّهَ غَضِبَ "

---

[1] Hadis mükerrer olup daha önce geçmişti: 12160.

[2] Mükerrerdir. Bak. 12108.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8587). Senedinde ismi geçen Ebû Nuaym Dırâr b. Surad zayıf olup *Sahîh*'in ravilerinden değildir.

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح

قلت : وقد تقدم حديث معاوية فيمن يتكلم من الحكام فلا يرد عليهم أنهم يتهافتون في النار في الخلافة

12163. Yine Abdullah der ki: "Kişiye günah olarak, kendisine «Allah'tan kork!» dendiğinde öfkelenmesi yeter."

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

بَابُ الْكَلَامُ بِالْحَقِّ عِنْدَ الْحُكَّامِ

Yöneticiler Karşısında Hakkı Söylemek

١٢١٦٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ الْمُوَفَّقِ ، قَالَ : نا أَبِي ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الْهُذَلِيِّ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ سَمُرَةَ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " أَفْضَلُ الْجِهَادِ أَنْ تَكَلَّمَ بِالْحَقِّ عِنْدَ سُلْطَانٍ " أَوْ قَالَ : " عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ " رواه البزار وفيه أبو بكر الهذلي وهو ضعيف

12164. Semure'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"En üstün cihad, kişinin yönetici –veya zalim yönetici- karşısında hakkı söylemesidir"* buyurmuştur.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Bekir el-Hüzelî zayıftır.

١٢١٦٥ – حَدَّثَنَا عَلِيٌّ ، قَالَ : نا أَبُو الدَّرْدَاءِ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْمُنِيبِ الْمَرْوَزِيُّ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ رَبِيعَةَ ، قَالَ : نا الْحَسَنُ بْنُ رُشَيْدٍ ، عَنْ أَبِي حَنِيفَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي عِكْرِمَةُ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " سَيِّدُ الشُّهَدَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ : حَمْزَةُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ، وَرَجُلٌ قَامَ إِلَى إِمَامٍ جَائِرٍ ، فَنَهَاهُ وَأَمَرَهُ ، فَقَتَلَهُ " . رواه الطبراني في الأوسط وفيه شخص ضعيف

12165. Abdullah b. Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kıyamet günü şehitlerin efendisi; Hamza b. Abdilmuttalib, bir de zalim yönetici karşısına çıkarak ona (iyiliği) emredip (kötülükten) meneden ve bu yüzden yönetici tarafından öldürülen kimsedir"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde hadiste zayıf olan bir ravi yer almıştır.

١٢١٦٦ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَارِثِ الْبَغْدَادِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ نَجْدَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حِمْيَرٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبُو الْحَسَنِ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ قَبِيصَةَ بْنِ ذُؤَيْبٍ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ ،

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8588).

قَالَ : قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ : أَيُّ الشُّهَدَاءِ أَكْرَمُ عَلَى اللَّهِ ؟ قَالَ : " رَجُلٌ قَامَ إِلَى أَمِيرٍ جَائِرٍ ، فَأَمَرَهُ بِمَعْرُوفٍ وَنَهَاهُ عَنْ مُنْكَرٍ فَقَتَلَهُ " ، قِيلَ : فَأَيُّ النَّاسِ أَشَدُّ عَذَابًا ؟ قَالَ : " رَجُلٌ قَتَلَ نَبِيًّا ، أَوْ قَتَلَ رَجُلًا أَمَرَهُ بِمَعْرُوفٍ ، أَوْ نَهَاهُ عَنْ مُنْكَرٍ " ، ثُمَّ قَرَأَ : ﴿وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾. ثُمَّ قَالَ : " يَا أَبَا عُبَيْدَةَ ، قَتَلَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ ثَلَاثَةً وَأَرْبَعِينَ نَبِيًّا فِي سَاعَةٍ وَاحِدَةٍ ، فَقَامَ مِائَةُ رَجُلٍ وَاثْنَا عَشَرَ رَجُلًا مِنْ عُبَّادِ بَنِي إِسْرَائِيلَ ، فَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ ، وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ فَقُتِلُوا جَمِيعًا " .

رواه البزار وفيه ممن لم أعرفه اثنان

12166. Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh anlatıyor:

"Ya Resûlallah! Yüce Allah katında şehitlerin hangisi en değerlidir?" diye sordum. *"Zalim valinin karşısına çıkarak iyiliği emredip kötülükten meneden ve bu yüzden vali tarafından öldürülen kimsedir"* buyurdu.

Kendisine: "İnsanların en şiddetli azaba uğrayacak olanı hangisidir?" diye sorulduğunda da *"Bir peygamberi veya kendisine iyiliği emredip kötülükten meneden kimseyi öldüren kişidir"* buyurduktan sonra şu âyeti okudu: **"Allah'ın âyetlerini inkâr edenler, peygamberleri haksız yere öldürenler, insanlardan adaleti emredenleri öldürenler var ya, onları acı dolu bir azap ile müjdele."**[1]

Sonra şöyle devam etti: *"Dinle Ebû Ubeyde! İsrail oğulları aynı anda kırk üç peygamberi birden öldürdüler. Bunun üzerine İsrail oğullarının âbidlerinden 112 kişi kalkıp iyiliği emir, kötülükten men faaliyeti yaptılar ve bu yüzden onların da hepsi öldürüldüler."*

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden ikisini tanımıyorum.

(بَابُ فِيمَنْ خَافَ فَأَنْكَرَ بِقَلْبِهِ وَمَنْ تَكَلَّمَ)

Korktuğundan Kalbiyle Karşı Çıkan ve Diliyle İtiraz Eden Kimseler Hakkında

١٢١٦٧ - حَدَّثَنَا قَطَنُ بْنُ نُسَيْرٍ ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، حَدَّثَنَا الْمُعَلَّى بْنُ زِيَادٍ ، قَالَ : لَمَّا هَزَمَ يَزِيدُ بْنُ الْمُهَلَّبِ أَهْلَ الْبَصْرَةِ ، قَالَ الْمُعَلَّى : فَخَشِيتُ أَنْ أَجْلِسَ فِي حَلْقَةِ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ فَأُوجَدَ فِيهَا فَأُعْرَفَ ، فَأَتَيْتُ الْحَسَنَ فِي مَنْزِلِهِ ، فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ ، فَقُلْتُ : يَا أَبَا

[1] Âl-i İmrân Sur. 21.

سَعِيدٍ ، كَيْفَ بِهَذِهِ الآيَةِ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ ؟ قَالَ : " أَيَّةُ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ ؟ " ، قُلْتُ : قَوْلُ اللَّهِ فِي هَذِهِ الآيَةِ : " وَتَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِي الإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ، قَالَ : " يَا عَبْدَ اللَّهِ ، إِنَّ الْقَوْمَ عَرَضُوا السَّيْفَ فَحَالَ السَّيْفُ دُونَ الْكَلامِ " ، قُلْتُ : يَا أَبَا سَعِيدٍ ، فَهَلْ تَعْرِفُ لِمُتَكَلِّمٍ فَضْلا ؟ قَالَ : " لا " ، قَالَ الْمُعَلَّى : ثُمَّ حَدَّثَ بِحَدِيثَيْنِ قَالَ : حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحَدِيثٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَلا لا يَمْنَعَنَّ أَحَدَكُمْ رَهْبَةُ النَّاسِ أَنْ يَقُولَ الْحَقَّ إِذَا رَآهُ ، أَنْ يَذْكُرَ تَعْظِيمَ اللَّهِ فَإِنَّهُ لا يُقَرِّبُ مِنْ أَجَلٍ ، وَلا يُبْعِدُ مِنْ رِزْقٍ , قَالَ : ثُمَّ حَدَّثَ الْحَسَنُ بِحَدِيثٍ آخَرَ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَيْسَ لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يَذِلَّ نَفْسَهُ " قِيلَ : وَمَا إِذْلالُهُ نَفْسَهُ ؟ قَالَ : " يَتَعَرَّضُ مِنَ الْبَلاءِ لِمَا لا يُطِيقُ " قِيلَ : يَا أَبَا سَعِيدٍ فَيَزِيدُ الضَّبِّيُّ وَكَلامُهُ فِي الصَّلاةِ ؟ قَالَ : " أَمَا إِنَّهُ لَمْ يَخْرُجْ مِنَ السِّجْنِ حَتَّى نَدِمَ " ، قَالَ الْمُعَلَّى : فَقُمْتُ مِنْ مَجْلِسِ الْحَسَنِ ، فَأَتَيْتُ يَزِيدَ ، فَقُلْتُ : يَا أَبَا مَوْدُودٍ ، بَيْنَمَا أَنَا وَالْحَسَنُ نَتَذَاكَرُ إِذْ نَصَبْتُ أَمْرَكَ نَصْبًا ، فَقَالَ : مَهْ يَا أَبَا الْحَسَنِ ، قَالَ : قُلْتُ : قَدْ فَعَلْتَ ؟ قَالَ : فَمَا قَالَ الْحَسَنُ ؟ قُلْتُ قَالَ : " أَمَا إِنَّهُ لَمْ يَخْرُجْ مِنَ السِّجْنِ حَتَّى نَدِمَ عَلَى مَقَالَتِهِ " ، قَالَ يَزِيدُ : مَا نَدِمْتُ عَلَى مَقَالَتِي ، وَايْمُ اللَّهِ لَقَدْ قُمْتُ مَقَامًا أُخْطِرُ فِيهِ بِنَفْسِي ، قَالَ يَزِيدُ : فَأَتَيْتُ الْحَسَنَ ، فَقُلْتُ : يَا أَبَا سَعِيدٍ ، غُلِبْنَا عَلَى كُلِّ شَيْءٍ ، نُغْلَبُ عَلَى صَلاتِنَا ؟ فَقَالَ : " يَا عَبْدَ اللَّهِ ، إِنَّكَ لَمْ تَصْنَعْ شَيْئًا ، إِنَّكَ تَعْرِضُ نَفْسَكَ لَهُمْ " ، ثُمَّ أَتَيْتُهُ ، فَقَالَ لِي مِثْلَ مَقَالَتِهِ ، قَالَ : فَقُمْتُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِي الْمَسْجِدِ وَالْحَكَمُ بْنُ أَيُّوبَ يَخْطُبُ ، فَقُلْتُ : رَحِمَكَ اللَّهُ ، الصَّلاةَ ، قَالَ : فَلَمَّا قُلْتُ ذَلِكَ احْتَوَشَتْنِي الرِّجَالُ يَتَعَاوَرُونِي ، فَأَخَذُوا بِلِحْيَتِي وَتَلْبِيبَتِي ، وَجَعَلُوا يَجَئُونَ بَطْنِي بِنِعَالِ سُيُوفِهِمْ ، قَالَ : وَمَضَوْا بِي نَحْوَ الْمَقْصُورَةِ ، فَمَا وَصَلْتُ إِلَيْهِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُمْ سَيَقْتُلُونِّي دُونَهُ ، قَالَ : فَفُتِحَ لِي بَابُ الْمَقْصُورَةِ ، قَالَ : فَدَخَلْتُ فَقُمْتُ بَيْنَ يَدَيِ الْحَكَمِ وَهُوَ سَاكِتٌ ، فَقَالَ : أَمَجْنُونٌ أَنْتَ ؟ قَالَ : وَمَا كُنَّا فِي صَلاةٍ ، فَقُلْتُ : أَصْلَحَ اللَّهُ الأَمِيرَ ، هَلْ مِنْ كَلامٍ أَفْضَلَ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ ؟ قَالَ : لا ، قُلْتُ : أَصْلَحَ اللَّهُ الأَمِيرَ ، أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ رَجُلا نَشَرَ مُصْحَفًا يَقْرَؤُهُ غُدْوَةً إِلَى اللَّيْلِ أَكَانَ ذَلِكَ قَاضِيًا عَنْهُ صَلاتَهُ ؟ قَالَ : وَاللَّهِ إِنِّي لأَحْسِبُكَ مَجْنُونًا ، قَالَ : وَأَنَسُ بْنُ مَالِكٍ جَالِسٌ تَحْتَ مِنْبَرِهِ سَاكِتٌ ، فَقُلْتُ : يَا أَنَسُ ، يَا أَبَا حَمْزَةَ ، أَنْشُدُكَ اللَّهَ ، فَقَدْ خَدَمْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصَحِبْتَهُ ،

أَبِمَعْرُوفٍ قُلْتُ أَمْ بِمُنْكَرٍ ؟ أَبِحَقٍ قُلْتُ أَمْ بِبَاطِلٍ ؟ قَالَ : فَلا وَاللّٰهِ ، مَا أَجَابَنِي بِكَلِمَةٍ ، قَالَ لَهُ الْحَكَمُ بْنُ أَيُّوبَ : يَا أَنَسُ ، قَالَ : لَبَّيْكَ ، أَصْلَحَكَ اللّٰهُ ، قَالَ : وَكَانَ وَقْتُ الصَّلاةِ قَدْ ذَهَبَ ، قَالَ : كَانَ بَقِيَ مِنَ الشَّمْسِ بَقِيَّةٌ ، فَقَالَ : احْبِسُوهُ ، قَالَ يَزِيدُ : فَأُقْسِمُ لَكَ يَا أَبَا الْحَسَنِ ، يَعْنِي لِلْمُعَلَّى لَمَا لَقِيتُ مِنْ أَصْحَابِي كَانَ أَشَدَّ عَلَيَّ مِنْ مَقَامِي ، قَالَ بَعْضُهُمْ : مُرَاءٍ ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ : مَجْنُونٌ ، قَالَ : وَكَتَبَ الْحَكَمُ إِلَى الْحَجَّاجِ : أَنَّ رَجُلا مِنْ بَنِي ضَبَّةَ قَامَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، قَالَ : الصَّلاةَ ، وَأَنَا أَخْطُبُ ، وَقَدْ شَهِدَ الشُّهُودُ الْعُدُولُ عِنْدِي أَنَّهُ مَجْنُونٌ ، فَكَتَبَ إِلَيْهِ الْحَجَّاجُ : إِنْ كَانَتْ قَامَتِ الشُّهُودُ الْعُدُولُ أَنَّهُ مَجْنُونٌ فَخَلِّ سَبِيلَهُ ، وَإِلا فَاقْطَعْ يَدَيْهِ وَرِجْلَيْهِ ، وَاسْمُرْ عَيْنَيْهِ ، وَاصْلُبْهُ ، قَالَ : فَشَهِدُوا عِنْدَ الْحَكَمِ أَنِّي مَجْنُونٌ فَخَلَّى عَنِّي ، قَالَ الْمُعَلَّى : عَنْ يَزِيدَ الضَّبِّيِّ : " مَاتَ أَخٌ لَنَا فَتَبِعْنَا جَنَازَتَهُ فَصَلَّيْنَا عَلَيْهِ ، فَلَمَّا دُفِنَ تَنَحَّيْتُ فِي عِصَابَةٍ ، فَذَكَرْنَا اللّٰهَ وَذَكَرْنَا مَعَادَنَا ، فَإِنَّا كَذَلِكَ إِذْ رَأَيْنَا نَوَاصِيَ الْخَيْلِ وَالْحِرَابِ ، فَلَمَّا رَآهُ أَصْحَابِي قَامُوا وَتَرَكُونِي وَحْدِي ، فَجَاءَ الْحَكَمُ حَتَّى وَقَفَ عَلَيَّ فَقَالَ : مَا كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ ؟ قُلْتُ : " أَصْلَحَ اللّٰهُ الأَمِيرَ ، مَاتَ صَاحِبٌ لَنَا فَصَلَّيْنَا عَلَيْهِ وَدُفِنَ ، فَقَعَدْنَا نَذْكُرُ رَبَّنَا ، وَنَذْكُرُ مَعَادَنَا ، وَنَذْكُرُ مَا صَارَ إِلَيْهِ " ، قَالَ : مَا مَنَعَكَ أَنْ تَفِرَّ كَمَا فَرُّوا ؟ قُلْتُ : " أَصْلَحَ اللّٰهُ الأَمِيرَ ، أَنَا أَبْرَأُ مِنْ ذَلِكَ سَاحَةً وَآمَنُ لِلأَمِيرِ مِنْ أَنْ أَفِرَّ " ، قَالَ : فَسَكَتَ الْحَكَمُ ، فَقَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ الْمُهَلَّبِ ، وَكَانَ عَلَى شُرْطَتِهِ ، تَدْرِي مَنْ هَذَا ؟ قَالَ : مَنْ هَذَا ؟ قَالَ : الْمُتَكَلِّمُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، قَالَ : فَغَضِبَ الْحَكَمُ ، وَقَالَ : أَمَا إِنَّكَ لَجَرِيءٌ ، خُذَاهُ ، قَالَ : " فَأُخِذْتُ فَضَرَبَنِي أَرْبَعَ مِائَةِ سَوْطٍ ، فَمَا دَرَيْتُ حِينَ تَرَكَنِي مِنْ شِدَّةِ مَا ضَرَبَنِي ، قَالَ : وَبَعَثَنِي إِلَى وَاسِطٍ ، فَكُنْتُ فِي دِيمَاسِ الْحَجَّاجِ حَتَّى مَاتَ الْحَجَّاجُ .

رواه أبو يعلى ورجاله رجال الصحيح.

12167. Muallâ b. Ziyâd anlatıyor:

Yezîd b. Muhelleb, Basra ordusunu hezimete uğratınca ben Hasan b. Ebi'l-Hasan'ın halkasına katılmaktan, onun halkasında bulunup tanınmaktan korktum ve sonra Hasan'ın evine gittim. Yanına girip "Ey Ebû Saîd! Allah'ın Kitab'ındaki şu âyeti nasıl yorumlarsın?" diye sordum. "Allah'ın Kitab'ındaki hangi âyeti kastediyorsun?" diye sordu. "Şu âyeti, dedim: **«Onlardan çoğunun günahta, düşmanlıkta, haram yemede birbirleriyle yarıştıklarını görürsün. Yapmakta oldukları şey ne**

kötüdür»"[1] Bunun üzerine dedi ki: "Ey Allah'ın kulu! Topluluk kılıç gösterdi ve kılıç söze mani oldu" Ben: "Ey Ebû Saîd! Sence diliyle (kötülüğe) itiraz edende bir fazilet var mıdır?" diye sordum. "Hayır" dedi.

Muallâ der ki: Sonra bana iki hadis nakletti. Dedi ki: Bize Ebû Saîd el-Hudrî, Allah'ın Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) naklen bildirdi: Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanların korkusu hiçbirinizi bir haksızlık gördüğünde hakkı söylemekten ve yüce Allah'ı(n azabını) hatırlatmaktan alıkoymasın. Zira böyle yapması ne eceli yaklaştırır, ne de rızkı uzaklaştırır"* buyurdu.

Sonra Hasan başka bir hadis daha zikretti. Dediğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müminin kendini küçük düşürmeye hakkı yoktur"* buyurmuş. "Kendini küçük düşürmesi nedir?" diye sorulduğunda *"Üstesinden gelemeyeceği belaya bulaşmasıdır"* buyurmuş.

Kendisine: "Ey Ebû Saîd! Ya (eski Basra valisi) Yezîd ed-Dabbî'nin namaza çağırmasına ne dersin?" diye soruldu. O da: "Nitekim Yezîd (sözüne) pişman olduğunu söylemedikçe hapisten çıkarılmadı" dedi.

Muallâ der ki: Sonra Hasan'ın meclisinden çıkıp Yezîd'in yanına gittim. Ona: "Ey Ebû Mevdûd! Ben ve Hasan tartışırken senin olayın gündeme geldi" dedim. Hemen: "Yavaş ol Ebu'l-Hasan!" dedi. "Peki" dedim. Sonra "Ne dedi?" diye sordu. Ben de: "Senin o sözünden dolayı pişmanlık duyduğunu söyleyinceye kadar hapisten çıkarılmadığını söyledi" deyince Yezîd: "Allah adına yemin ederim ki ben sözüme pişman olmadım. Kaldı ki ben canım için ondan daha tehlikeli olan duruş sergilemişimdir."

Yezîd der ki: Sonra Hasan'ın yanına gidip "Ey Ebû Saîd! Her yerde sindirildik. Sen de namazımız üzerinde baskı oluşturmaya çalışıyorsun" dedim. "Ey Allah'ın kulu! Sen bir şey yapmadın ki! Sadece kendini onlara ifşa ediyorsun, o kadar" dedi. Sonra yanına tekrar gittiğimde yine aynı şeyleri söyledi.

Dedi ki: Ben Cuma günü Hakem b. Eyyûb hutbe verirken mescitte ayağa kalkıp "Allah seni esirgesin, namaz vakti geldi" dedim. Ben bunu söyler söylemez, bir takım kişiler etrafımı sarıp beni tartaklamaya, sakalımdan ve yakamdan tutarak kılıçlarının kınlarıyla karnıma vurmaya başladılar. Sonra beni hünkâr mahfiline (maksûreye) doğru götürdüler. Mahfilin önüne geldiğimde beni oracıkta öldüreceklerini sandım. Fakat bana mahfilin kapısı açıldı. Orada sessiz bir şekilde

[1] Mâide Sur. 62.

bekleyen Hakem'in önünde durdum. Hakem: "Sen deli misin? Namaz vakti değildi ki!" dedi. Ben de: "Allah valiyi ıslah etsin. Allah'ın Kitab'ından daha üstün bir kelam var mıdır?" dedim. "Hayır" dedi. Bunun üzerine dedim ki: "Allah valiyi ıslah etsin. Söyler misin bir adam Mushaf'ı açıp sabahtan akşama/geceye kadar okusa, bu onun namazının yerine geçer mi?" Bana: "Vallahi ben senin deli olduğunu düşünüyorum" dedi.

Enes b. Mâlik de hemen minberin altında oturuyor, sesini çıkarmıyordu. "Ey Enes, Ey Eba Hamza! Allah aşkına söyle. Sen Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) hizmet ettin. Onunla birlikte bulundun. Ben iyi mi söyledim, yoksa kötü mü? Doğru mu söyledim, yanlış mı?" dedim. Vallahi bana hiç cevap vermedi. Sonra Hakem b. Eyyûb: "Enes!" diye seslendi. Enes: "Buyur, Allah iyilikten ayırmasın" dedi. Hakem: "Namaz vakti çıkmış mıydı?" diye sordu. Enes de: "Güneş henüz batmamıştı" dedi. Bunun üzerine Hakem: "Onu hapse atın" diye emir verdi.

Yezîd dedi ki: "Ey Ebu'l-Hasan -yani, Muallâ- sana yemin ederim ki dostlarımdan gördüklerim, bana kendi sözümden dolayı çektiğimden daha çok acı verdi. Kimisi "Gösteriş yaptı" dedi, kimisi de "deli" dedi.

Sonra Hakem, Haccâc'a şöyle yazdı: Dabbe oğullarından bir adam Cuma günü ayağa kalkarak ben hutbe verirken "Namaz!" diye bağırdı. Yanındaki adil şahitler onun deli olduğuna şahitlik ettiler.

Haccâc da şu cevabı yazdı: "Eğer adil şahitler onun deli olduğuna şahitlik etmişlerse, onu serbest bırak. Değilse ellerini ve ayakları kes ve gözlerini çıkarıp onu as."

Sonra şahitler, Hakem'in yanında benim deli olduğuma şahitlik ettiler de Hakem beni serbest bıraktı.

Muallâ, Yezîd ed-Dabbî'den şöyle nakletmiştir:

Bir kardeşimiz öldü. Cenazesinin ardından gidip namazını kıldık. Defnedilince bir grup kimse ile kenara çekilip Allah'ı zikrettik. Âhiretimizi hatırladık. Biz bu haldeyken ansızın atlar ve mızraklar gördük. Arkadaşlarım onları görünce kalkıp gittiler, beni tek başıma bıraktılar. Derken Hakem gelerek tepemde durdu. "Ne yapıyordunuz?" diye sordu. Ben de: "Allah valiyi iyilikten ayırmasın, bir arkadaşımız öldü de onun namazını kılıp defnettik. Sonra Rabbimizi zikredip âhiretimizi hatırlamak ve sonumuzun ne olacağını düşünmek amacıyla oturmuştuk" dedim. "Diğerlerinin kaçtığı gibi sen niçin kaçmadın?" dedi. Ben de: "Allah valiyi iyilikten ayırmasın, ben bir suç işlemedim ki validen kaçayım" dedim. Hakem sustu. Hemen zabıta âmiri Abdullah b.

Muhelleb ileri atılarak: "Bunun kim olduğunu biliyor musun?" dedi. "Kimdir bu?" diye sordu. "Bu, Cuma günü konuşan kişidir" deyince Hakem öfkelenerek: "Sen amma da cüretkârmışsın, yakalayın!" dedi.

Beni yakaladılar. Bana dört yüz kırbaç vurdu. Darbelerin şiddetinden beni ne zaman bıraktığını bile anlamadım. Sonra beni Vasıt'a gönderdi. Haccâc ölene kadar, yeraltı hücresinde kaldım.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

(بَابُ فِيمَنْ خَشِيَ مِنْ ضَرَرٍ عَلَى غَيْرِهِ وَعَلَى نَفْسِهِ)

Gerek Kendisine ve Gerekse Başkalarına Zarar Gelmesinden Korkan Kimse Hakkında

١٢١٦٨ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَاشِمٍ الْبَغَوِيُّ ، ثنا قَطَنُ بْنُ نُسَيْرٍ الذَّرَّاعُ ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ ، قَالَ : كُنْتُ فِي الْقَصْرِ مَعَ الْحَجَّاجِ ، وَهُوَ يَعْرِضُ النَّاسَ مِنْ أَجْلِ ابْنِ الأَشْعَثِ ، فَجَاءَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ حَتَّى دَنَا ، فَقَالَ لَهُ الْحَجَّاجُ : هِيهِ يَا خِبْثَةُ ، جَوَّالٌ فِي الْفِتْنَةِ مَرَّةً مَعَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، وَمَرَّةً مَعَ ابْنِ الزُّبَيْرِ ، وَمَرَّةً مَعَ ابْنِ الأَشْعَثِ ، أَمَا وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لأَسْتَأْصِلَنَّكَ كَمَا تُسْتَأْصَلُ الصَّمْغَةُ ، وَلأُجَرِّدَنَّكَ كَمَا يُجَرَّدُ الضَّبُّ ، فَقَالَ : مَنْ يَعْنِي الأَمِيرُ أَصْلَحَهُ اللَّهُ ؟ ، قَالَ الْحَجَّاجُ : إِيَّاكَ أَعْنِي ، أَصَمَّ اللَّهُ سَمْعَكَ ، فَاسْتَرْجَعَ أَنَسٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، فَقَالَ : " إِنَّا لِلَّهِ ، وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ " ، ثُمَّ خَرَجَ مِنْ عِنْدِهِ ، فَقَالَ : " لَوْلا أَنِّي ذَكَرْتُ وَلَدِي فَخَشِيتُهُ عَلَيْهِمْ ، لَكَلَّمْتُهُ فِي مَقَامِي بِكَلامٍ لا يَسْتَحْيِينِي بَعْدَهُ أَبَدًا " .

رواه الطبراني . وعلي بن زيد ضعيف وقد وثق.

12168. Ali b. Zeyd anlatıyor:

Sarayda (Zâlim lakaplı) Haccâc'ın yanındaydım. İbnü'l-Eş'as olayı sebebiyle halkı denetliyordu. Derken Enes b. Mâlik çıkageldi. Yaklaşınca Haccâc kendisine şöyle dedi: "Haydi pislik, fitneden fitneye koşan herif! Kâh Ali b. Ebî Tâlib'lesin, kâh İbnü'z-Zübeyr'lesin, kâh İbnü'l-Eş'as'lasın. Canım kudret elinde olana yemin ederim ki reçinenin sökülüp atıldığı gibi senin kökünü kazıyacağım. Kelerin derisini yüzer gibi senin derini yüzeceğim."

Enes: "Vali kimi kastetmektedir, Allah ıslah etsin!?" deyince Haccâc: "Seni kastediyorum. Allah kulaklarını sağır etsin" dedi. Bunun üzerine Enes, istircâ getirerek "İnnâ lillahi ve-innâ ileyhi râciûn" deyip yanından çıktı. Sonra dedi ki: "Eğer çocuklarımı hatırlayıp onlar adına

endişelenmeseydim, burada öyle bir söz söylerdim ki bir daha bana ebediyen cevap veremezdi."

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ali b. Zeyd zayıftır. Bununla beraber güvenilir olduğu da söylenmiştir.[1]

١٢١٦٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي خَيْثَمَةَ ، قَالَ : ثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى الضَّرِيرُ ، نَا شَبَابَةُ ، عَنْ وَرْقَاءَ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : سَمِعْتُ الْحَجَّاجَ يَخْطُبُ ، فَذَكَرَ شَيْئًا أَنْكَرْتُهُ ، فَذَكَرْتُ مَقَالَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا يَنْبَغِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يُذِلَّ نَفْسَهُ " ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، كَيْفَ يُذِلُّ نَفْسَهُ ؟ قَالَ : " يَتَعَرَّضُ مِنَ الْبَلاءِ لِمَا لا يُطِيقُ " .

رواه البزار والطبراني في الأوسط والكبير باختصار وإسناد الطبراني في الكبير جيد ورجاله رجال الصحيح غير زكريا بن يحيى بن أيوب الضرير ذكره الخطيب روى عن جماعة وروى عنه جماعة و لم يتكلم فيه أحد.

12169. İbn Ömer anlatıyor:

Haccâc'ı hutbe verirken dinledim. Söylediği bir söze itiraz edip değiştirmek istedim. Sonra Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) şu sözünü hatırladım: *"Mümin kendini küçük düşürmemelidir."* "Ya Resûlallah! (Mümin) kendini nasıl küçük düşürür?" diye sordum. *"Altından kalkamayacağı bir belaya bulaşmakla"* buyurdu.

★ Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsât* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de muhtasar olarak Taberânî rivayet etmiş olup Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-kebîr*'deki rivayetinin senedi ceyyid ve ravileri, Zekeriyyâ b. Yahyâ b. Eyyûb ed-Darîr hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Zekeriyyâ'yı da el-Hatîb eserinde zikretmiştir. Kendisi bir grup raviden hadis rivayet ettiği gibi ondan da bir grup ravi rivayette bulunmuş ve fakat kimse kendisini tenkit etmemiştir.[2]

١٢١٧٠ – حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ ، ثَنَا الْخَضِرُ ، ثَنَا الْجَارُودُ ، عَنْ إِسْرَائِيلَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَيْسَ لِلْمُسْلِمِ أَنْ يُذِلَّ نَفْسَهُ " ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَكَيْفَ يُذِلُّ نَفْسَهُ ؟ ، قَالَ : " يَعْرِضُ مِنَ الْبَلاءِ لِمَا لا يُطِيقُ ". رواه الطبراني في الأوسط من طريق الخضر عن الجارود ولم ينسبا و لم أعرفهما وبقية رجاله ثقات .

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (704). Ravilerinden Katan b. Nuseyr ez-Zirâ' hakkında tenkit vardır.

[2] Bezzâr (3323). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin İbn Ömer'den yalnızca bu senetle rivayet edildiğini biliyoruz."

12170. Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müslüman kendini küçük düşürmemelidir"* buyurdu. "Ya Resûlallah! (Müslüman) kendini nasıl küçük düşürür?" dediler. *"Altından kalkamayacağı bir belaya bulaşmakla"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Hadır kanalıyla Cârûd'dan rivayet etmiştir. Ancak bu iki ravinin nisbelerini vermemiştir. Bu sebeple onları tanımıyorum. Fakat diğer ravileri güvenilirdirler.

(بَابُ الإِنْكَارِ بِالْقَلْبِ)

Kötülüğe Kalben Tepki Göstermek

١٢١٧١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَنِيفَةَ الْوَاسِطِيُّ ، قال : نا عَمِّي ، قال : نا أبي ، قال : نا طَلْحَةُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنِ الْوَضِينِ بْنِ عَطَاءٍ ، عَنْ عُمَيْرِ بْنِ هَانِئٍ ، عَنْ جُنَادَةَ بْنِ أَبِي أُمَيَّةَ ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " إِنَّهَا سَتَكُونُ فِتَنٌ ، لا يَسْتَطِيعُ الْمُؤْمِنُ أَنْ يُغَيِّرَ فِيهَا بِيَدٍ ، وَلا بِلِسَانٍ " ، فَقَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، هَلْ يُنْقِصُ ذَلِكَ مِنْ إِيمَانِهِمْ ؟ ، قَالَ : " لا ، إِلا كَمَا يُنْقِصُ الْقَطْرُ مِنَ السِّقَاءِ " ، قَالَ : وَلِمَ ذَلِكَ ؟ ، قَالَ : " يَكْرَهُونَهُ بِقُلُوبِهِمْ " . رواه الطبراني في الكبير والأوسط وفيه طلحة بن زيد القرشي وهو ضعيف جدا

12171. Ubâde b. es-Sâmit der ki: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Öyle fitneler zuhur edecektir ki mümin onları ne eliyle, ne de diliyle değiştirebilir." Ali b. Ebî Tâlib: "Ya Resûlallah! Bu onların imanlarından bir şey eksiltir mi?" diye sordu. *"Hayır. Sadece bir damla suyun, kırbadaki sudan azalttığı kadar eksiltir"* buyurdu. Ali: "Bu nedendir?" diye sordu. *"Çünkü fitneye kalben tepki gösterirler"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Talha b. Zeyd el-Kuraşî son derece zayıftır.

١٢١٧٢ – وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : كَيْفَ أَنْتَ إِذَا كُنْتَ فِي حُثَالَةٍ مِنَ النَّاسِ وَاخْتَلَفُوا حَتَّى يَكُونُوا هَكَذَا وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعَهُ ؟ قَالَ : اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ : " خُذْ مَا تَعْرِفُ وَدَعْ مَا تُنْكِرُ " .

رواه الطبراني وفيه من لم أعرفه وزياد بن عبد الله البكائي وثقه ابن حبان وضعفه جماعة.

12172. Ubâde b. es-Sâmit bildiriyor:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (bir zâta): *"İnsanların en değersizleriyle kaldığın* -parmaklarını birbirine geçirerek- *ve onlar bu şekilde birbirine düştüğü zaman ne yaparsın?"* dedi. "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedi.

Bunun üzerine Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gönlünün yattığını yap, gönlünün yatmadığını bırak"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım vardır. Ayrıca Ziyâd b. Abdillah el-Bikâî'yi de İbn Hibbân güvenilir kabul etmekle beraber bir grup kimse zayıf görmüştür.

١٢١٧٣ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ حَمَّادٍ الْبَرْبَرِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ ، ثنا الرَّبِيعُ بْنُ سَهْلٍ ، عَنِ الرُّكَيْنِ بْنِ الرَّبِيعِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " بِحَسْبِ الْمَرْءِ أَنْ يَرَى مُنْكَرًا لا يَسْتَطِيعُ لَهُ غَيْرًا أَنْ يَعْلَمَ اللَّهُ أَنَّهُ لَهُ مُنْكِرٌ " .

رواه الطبراني وفيه الربيع بن سهل وهو ضعيف .

12173. Abdullah (İbn Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Değiştirmeye güç yetiremediği bir kötülük gören kimse için, Allah'ın onun o kötülüğü hoş görmediğini bilmesi yeterlidir"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Rabî' b. Sehl zayıftır.[1]

١٢١٧٤ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ نَجْدَةَ ، ثنا أَبُو الْمُغِيرَةِ ، ثنا عُفَيْرُ بْنُ مَعْدَانَ ، عَنْ سُلَيْمِ بْنِ عَامِرٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِذَا رَأَيْتُمْ أَمْرًا لا تَسْتَطِيعُونَ تَغْيِيرَهُ ، فَاصْبِرُوا حَتَّى يَكُونَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي يُغَيِّرُهُ ".

رواه الطبراني وفيه عفير بن معدان وهو ضعيف. وقد تقدمت أحاديث في الإنكار باليد واللسان والقلب في باب مراتب الأمر بالمعروف.

12174. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Değiştirmeye gücünüzün yetmediği bir olayla karşılaşırsanız, tâ ki Allah'ın onu değiştireceği vakte kadar sabredin"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ufeyr b. Ma'dân zayıftır.

İyiliği emretmenin dereceleri bahsinde kötülüğü el ile, dil ile ve kalp ile reddetmeye dair hadisler geçmişti.[2]

١٢١٧٥ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ ، عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ ، قَالَ : جَاءَ عِتْرِيسُ بْنُ عُرْقُوبٍ الشَّيْبَانِيُّ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ ، فَقَالَ : هَلَكَ مَنْ لَمْ يَأْمُرْ

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10541).
[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7685).

بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ ، فَقَالَ : " بَلْ هَلَكَ مَنْ لَمْ يَعْرِفْ قَلْبُهُ الْمَعْرُوفَ وَيُنْكِرْ قَلْبُهُ الْمُنْكَرَ ". رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

12175. Târık b. Şihâb anlatıyor:

Atrîs b. Urkûb eş-Şeybânî, Abdullah (b. Mes'ûd)'a gelerek: "İyiliği emir, kötülüğü men görevini yerine getirmeyenler helak olmuştur" dedi. Abdullah da: "Aksine kalbi iyiliği hoş, kötülüğü çirkin kabul etmeyen kişi helak olmuştur" dedi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢١٧٦ – حَدَّثَنَا أَبُو خَلِيفَةَ الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ ، ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، ثنا حُصَيْنُ بْنُ مَنِيعٍ السَّدُوسِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا مُحَمَّدٍ النَّهْدِيَّ ، يَقُولُ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ : " النَّاسُ ثَلاثَةٌ فَمَا سِوَاهُمْ فَلا خَيْرَ فِيهِ : رَجُلٌ رَأَى فِئَةً تُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَجَاهَدَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ ، وَرَجُلٌ جَاهَدَ بِلِسَانِهِ ، وَأَمَرَ بِالْمَعْرُوفِ ، وَنَهَى عَنِ الْمُنْكَرِ ، وَرَجُلٌ عَرَفَ الْحَقَّ بِقَلْبِهِ ".

رواه الطبراني وفيه من لم أعرفه .

12176. Abdullah b. Mes'ûd der ki:

"(Hayırlı) insanlar üç sınıftır. Bunlar dışındakilerde ise hayır yoktur. Biri, Allah yolunda savaşan bir grup görüp (onlara katılarak) canı ve malıyla cihad eden kişi. Diğeri, diliyle cihad ederek iyiliği emredip kötülükten meneden kişi. Üçüncüsü de hakkı gönlünde idrak eden kişi."

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım bulunmaktadır.[2]

١٢١٧٧ – وعنه قال : قَالَ : " إِذَا رَأَيْتَ الْفَاجِرَ فَلَمْ تَسْتَطِعْ أَنْ تُغَيِّرَ عَلَيْهِ فَاكْفَهِرَّ فِي وَجْهِهِ ". رواه الطبراني بإسنادين في أحدهما شريك وهو حسن الحديث وبقية رجاله رجال الصحيح . قلت : ويأتي حديث فمن غاب عن أمر ورضي به ومن شهده فكرهه .

12177. Yine Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Günahkâr birini görür de onun durumunu değiştiremezsen, hiç olmazsa ona karşı yüzünü ekşit."

★ Bunu Taberânî iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup birinde ismi geçen Şerîk, hadisi hasen biridir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[3]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8564).
[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8896); İbnü'l-Mübârek, *Zühd* (1377).
[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8581, 8580).

(بَابُ فِيْمَنْ لَيْسَ فِيْهِمْ مَنْ يُهَابُ فِي اللهِ عَزَّ وَ جَلَّ)

Aralarında Allah İçin Heybetinden Korkulan Birinin Bulunmadığı Topluluk

١٢١٧٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ حَدَّثَنَا صَفْوَانُ حَدَّثَنَا أَزْهَرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرٍ قَالَ لَقَدْ سَمِعْتُ حَدِيثاً مُنْذُ زَمَانٍ إِذَا كُنْتَ فِي قَوْمٍ عِشْرِينَ رَجُلاً أَوْ أَقَلَّ أَوْ أَكْثَرَ فَتَصَفَّحْتَ فِي وُجُوهِهِمْ فَلَمْ تَرَ فِيهِمْ رَجُلاً يُهَابُ فِي اللَّهِ فَاعْلَمْ أَنَّ الأَمْرَ قَدْ رَقَّ. رواه أحمد والطبراني وإسناد أحمد جيد

12178. Abdullah b. Busr der ki: "Bir zaman önce şöyle bir hadis işitmiştim: Yirmi kişi veya daha az ya da çok bir topluluk arasında bulunur da, yüzlerini taradığında Yüce Allah için heybetinden korkulacak bir kimse göremezsen bil ki mesele nazik bir hal almış demektir."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup İbn Hanbel'in senedi *ceyyid*dir.[1]

(بَابُ فِيْمَنْ يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَلاَ يَفْعَلُهُ)

İyiliği Kendi Yapmazken Onu Başkalarına Emreden Kimse

١٢١٧٩ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ خَالِدِ بْنِ حَيَّانَ ، قَالَ : نا زُهَيْرُ بْنُ عَبَّادٍ ، قَالَ : نا أَبُو بَكْرٍ الدَّاهِرِيُّ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَكِيمٍ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ عُقْبَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ أُنَاسًا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ يَتَطَلَّعُونَ إِلَى أُنَاسٍ مِنْ أَهْلِ النَّارِ ، فَيَقُولُونَ : لِمَ دَخَلْتُمُ النَّارَ ؟ فَوَاللَّهِ مَا دَخَلْنَا الْجَنَّةَ إِلا بِمَا تَعَلَّمْنَا مِنْكُمْ ، فَيَقُولُونَ : إِنَّا كُنَّا نَقُولُ وَلا نَفْعَلُ " . رواه الطبراني في الأوسط وفيه أبو بكر الداهري وهو ضعيف جدا.

12179. Velîd b. Ukbe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Cennet ahalisinden bazıları cehennem ehlinden bazılarının hallerine muttali olurlar ve onlara «Siz cehenneme niçin girdiniz? Vallahi biz cennete ancak sizden öğrendiklerimiz sayesinde girebildik» derler. Onlar da şu yanıtı verirler: «Biz konuşurduk, fakat yapmazdık»."*

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Bekir ed-Dâhirî son derece zayıftır.[1]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (4/188).

١٢١٨٠ - حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " أَتَيْتُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي عَلَى رِجَالٍ تُقْرَضُ شِفَاهُهُمْ بِمَقَارِيضَ مِنْ نَارٍ ، قُلْتُ : مَنْ هَؤُلاءِ يَا جِبْرِيلُ ؟ ، قَالَ : هَؤُلاءِ خُطَبَاءُ أُمَّتِكَ ، يَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَيَنْسَوْنَ أَنْفُسَهُمْ ، وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ ، أَفَلا يَعْقِلُونَ ؟

12180. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İsrâ gecesi bir takım erkeklere rastladım ki dudakları ateşten makaslarla kesiliyordu. «Bunlar kimlerdir ey Cibril?» diye sordum. «Bunlar ümmetinin, insanlara iyiliği emrederken kendilerini unutan hatipleridirler. Oysa ki onlar Kitab'ı da okurlardı Hiç akıllanmazlar mı?» dedi."*[2]

١٢١٨١ - وفي رواية : " تُقْرَضُ ألسنتهم بِمَقَارِيضَ مِنْ نَارٍ " . أو قال : " مِن حَدِيدٍ "

12181. Diğer bir rivayet ise şöyledir: *"Elbiseleri ateşten* –veya *demirden- makaslarla kesiliyordu."*[3]

١٢١٨٢ - وفي رواية : " حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمِنْهَالِ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ الدَّسْتَوَائِيُّ ، عَنِ الْمُغِيرَةِ خَتَنِ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَتَيْتُ عَلَى سَمَاءِ الدُّنْيَا لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي ، فَرَأَيْتُ فِيهَا رِجَالا تُقْطَعُ أَلْسِنَتُهُمْ وشِفَاهُهُمْ " فذكر نحوه .

رواها كلها أبو يعلى والبزار ببعضها والطبراني في الأوسط وأحد أسانيد أبي يعلى رجاله رجال الصحيح .

12182. Bir başka rivayet ise şöyledir:

"İsrâ gecesi dünya semasına geldiğimde bir takım erkeklerin elbiselerinin ve dudaklarının kesildiğini gördüm"....

★ Bunların hepsini Ebû Ya'lâ ve bir kısmını Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Ebû Ya'lâ'nın senetlerinden birinin ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[4]

١٢١٨٣ - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ دَعَا النَّاسَ إِلَى قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ وَلَمْ يَعْمَلْ هُوَ بِهِ لَمْ يَزَلْ فِي سَخَطِ اللهِ حَتَّى يَكُفَّ أَوْ يَعْمَلَ مَا قَالَ أَوْ دَعَا إِلَيْهِ

رواه الطبراني وفيه عبد الله بن خراش وثقه ابن حبان وقال : يخطئ وضعفه الجمهور وبقية رجاله ثقات.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (99). bak. *Silsiletu'l-ehâdîsi'd-daîfe* (1268).
[2] Ebû Ya'lâ (3992, 3996); Bezzâr (3321, 3322); Ahmed b. Hanbel (3/180, 231, 239).
[3] Ebû Ya'lâ (4069). Senedi sahihtir.
[4] Ebû Ya'lâ (4160).

12183. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İnsanları bir söze ya da fiile davet edip de onu kendisi yapmayan kimse bu davranışından vazgeçinceye veya söylediği ya da kendisine davet ettiği şeyi kendi de yapıncaya kadar Allah'ın gazabı üzerine olur."*

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. Hırâş'ı İbn Hibbân güvenilir kabul edip "bazen hata ederdi" derken çoğunluk onu zayıf saymıştır. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.

١٢١٨٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنْ إِسْمَاعِيلَ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ شَهْرٍ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ خُذُوا بِقَوْلِ قُرَيْشٍ وَدَعُوا فِعْلَهُمْ. رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح غير مجالد وقد وثق وفيه ضعف.

12184. Âmir b. Şehr der ki: Ben Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kureyş'in dediğini yapın, ama yaptığını yapmayın"* diye buyururken işittim.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, Mücâlid hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Mücâlid ise zayıf yönü bulunsa da güvenilir kabul edilmiştir.[1]

(بَابُ مُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَإِنْ لَمْ تَعْمَلُوا بِهِ)

Kendiniz Yapmasanız da İyiliği Emir Görevini Yerine Getirin

١٢١٨٥ – وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : قُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، " لا نَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ حَتَّى نَعْمَلَ بِهِ ، وَلا نَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ حَتَّى نَجْتَنِبَهُ كُلَّهُ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : بَلْ مُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَإِنْ لَمْ تَعْمَلُوا بِهِ ، وَانْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَإِنْ لَمْ تَجْتَنِبُوهُ كُلَّهُ " ، رواه الطبراني في الصغير والأوسط من طريق عبد السلام بن عبد القدوس بن حبيب عن أبيه وهما ضعيفان

12185. Enes b. Mâlik bildiriyor: "Ya Resûlallah! Biz kendimiz de yapana kadar (başkalarına) iyiliği emretmeyelim mi? Yine biz kendimiz bütün kötülüklerden sakınıncaya kadar (başkalarını) kötülükten men etmeyelim mi?" diye sorduk.

Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bilakis, siz kendiniz yapmasanız da iyiliği emredin. Bütün kötülüklerden sakınmasanız da kötülükten menedin"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Abdüsselâm b. Abdilkuddûs b. Habîb kanalıyla onun babasından rivayet etmiş olup bunların ikisi de zayıftır.[1]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (4/260; iki ayrı zayıf senetle).

(بَابُ فِيمَنْ إِذَا سَلِمَتْ دُنْيَاهُمْ فَلاَ يُبَالُونَ أَمْرَ دِينِهِمْ)

Dünya İşleri Yoluna Girince Din İşlerini Umursamayan Kimseler

١٢١٨٦ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي خَيْثَمَةَ ، قَالَ : دَفَعَ إِلَيَّ جَعْفَرُ بْنُ عَيَّاشٍ الْكُوفِيُّ كِتَابَهُ ، فَكَتَبْتُ مِنْهُ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَبْدِ الْغَفَّارِ ، عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ سِيَاهٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا يَزَالُ أَهْلُ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ بِخَيْرٍ مَا لَمْ يُبَالُوا مَا انْتَقَصَ مِنْ أَمْرِ دُنْيَاهُمْ فِي أَمْرِ دِينِهِمْ ، فَإِذَا لَمْ يُبَالُوا مَا انْتَقَصَ مِنْ أَمْرِ دِينِهِمْ فِي صَلاحِ دُنْيَاهُمْ ، فَرَدَّتْ عَلَيْهِمْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، وَقِيلَ لَهُمْ : لَسْتُمْ بِصَادِقِينَ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه عمرو بن عبد الغفار وهو متروك.

12186. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Lâ ilâhe illallah ehli, dünya işlerini yoluna koymak adına din işlerinde görülen eksilmeyi/zayıflamayı dert edindikleri sürece hayır üzere yaşamaya devam ederler. Dünya işlerinin yoluna girmesiyle din işlerinde görülen eksikliği umursamaz hale geldiklerinde ise (bu sözleri) kendilerine iade edilir ve onlara «Sizler dürüst değilsiniz» denir."

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Amr b. Abdilgaffâr metruktur.

١٢١٨٧ – وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لاَ تَزَالُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ تَدْفَعُ عَنْ قَائِلِهَا مَا بَالَى قَائِلُوهَا مَا أَصَابَهُمْ فِي دُنْيَاهُمْ إِذَا سَلَّمَ لَهُمْ دِينَهُمْ فَإِذَا لَمْ يُبَالِ قَائِلُوهَا مَا أَصَابَهُمْ فِي دِينِهِمْ بِسَلاَمَةِ دُنْيَاهُمْ فَقَالُوا : لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ قِيلَ لَهُمْ : كَذَبْتُمْ. رواه البزار وفيه عبد الله بن محمد بن عجلان وهو ضعيف جدا.

12187. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Lâ ilahe illallah sözü, sahipleri din işleri düzgün yürüdüğü halde dünya hayatında karşılaştıkları sıkıntılarla boğuştukları sürece onları savunur. Fakat sahipleri dünya işlerinin yoluna girmesiyle din işleri sahasında yaşadıkları

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (981). Taberânî demiştir ki: Hadisi Hasan'dan sadece Abdülkuddûs rivayet etmiştir. Kendisinden de yalnız oğlu rivayette bulunmuştur." Hasan el-Basrî müdellis olup rivayetinde "an-an" sıygasını kullanmıştır. Taberânî'nin hocası Muhammed b. Abdillah b. Osman'ın biyografisi yazılmamıştır.

eksikleri umursamaz hale gelirler ve «Lâ ilahe illallah» derlerse, kendilerine «Yalan söylüyorsunuz» denir."

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. Muhammed b. Aclân son derece zayıftır.

١٢١٨٨ – حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ الأَسْوَدِ ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَمْزَةَ ، حَدَّثَنِي نَافِعٌ يَعْنِي ابْنَ مَالِكٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ تَمْنَعُ الْعَبْدَ مِنْ سُخْطِ اللَّهِ مَا لَمْ يُؤْثِرُوا سَفْقَةَ دُنْيَاهُمْ عَلَى دِينِهِمْ ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ ، ثُمَّ قَالَ : لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، قَالَ اللَّهُ : كَذَبْتُمْ. ". رواه البزار وإسناده حسن.

12188. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Lâ ilahe illallah sözü, kul dünya ticaretini dinine tercih etmedikçe onu Allah'ın gazabından korur. Eğer aksini yaparlar da sonra «Lâ ilahe illallah» derlerse, Allah «Yalan söylüyorsunuz» buyurur."

★ Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedi hasendir.[1]

(بَابُ بَدَأَ الإِسْلاَمُ غَرِيباً وَسَيَعُودُ غَرِيبًا)

"İslam Garip Başladı, Yine Garip Olacaktır" Sözü

١٢١٨٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنِى أَبُو صَخْرٍ قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ وَسَمِعْتُهُ أَنَا مِنْ هَارُونَ أَنَّ أَبَا حَازِمٍ حَدَّثَهُ عَنِ ابْنِ لِسَعْدِ بْنِ أَبِى وَقَّاصٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبِى يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقُولُ إِنَّ الإِيمَانَ بَدَأَ غَرِيباً وَسَيَعُودُ كَمَا بَدَأَ فَطُوبَى يَوْمَئِذٍ لِلْغُرَبَاءِ إِذَا فَسَدَ النَّاسُ وَالَّذِى نَفْسُ أَبِى الْقَاسِمِ بِيَدِهِ لَيَأْرِزَنَّ الإِيمَانُ بَيْنَ هَذَيْنِ الْمَسْجِدَيْنِ كَمَا تَأْرِزُ الْحَيَّةُ فِى جُحْرِهَا.

رواه أحمد والبزار وأبو يعلى ورجال أحمد وأبي يعلى رجال الصحيح.

12189. Sa'd b. Ebî Vakkâs der ki: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Kuşkusuz iman garip başladı, başladığı gibi sonunda yine garip hale gelecektir. İnsanların bozulduğu o gün ne mutlu gariplere! Ebu'l-Kâsım'ın canı

---

[1] Mükerrerdir, bak: 8978. Ayrıca Ebû Ya'lâ rivayet etmiş (4034) olup ravilerinden Hüseyin b. Ali b. el-Esved ve Ömer b. Hamza el-Umerî zayıftırlar.

kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki yılanın, deliğinde toplanması gibi iman da bu iki mescid arasında sıkışıp kalacaktır."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ'nın ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢١٩٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْهَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِي فَرْوَةَ عَنْ يُوسُفَ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ جَدَّتِهِ مَيْمُونَةَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَنَّةَ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ بَدَأَ الإِسْلَامُ غَرِيباً ثُمَّ يَعُودُ غَرِيباً كَمَا بَدَأَ فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ. قِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَنِ الْغُرَبَاءُ قَالَ « الَّذِينَ يُصْلِحُونَ إِذَا فَسَدَ النَّاسُ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَيَنْحَازَنَّ الإِيمَانُ إِلَى الْمَدِينَةِ كَمَا يَحُوزُ السَّيْلُ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَيَأْرِزَنَّ الإِسْلَامُ إِلَى مَا بَيْنَ الْمَسْجِدَيْنِ كَمَا تَأْرِزُ الْحَيَّةُ إِلَى جُحْرِهَا ».

رواه عبد الله والطبراني وفيه إسحاق بن عبد الله بن أبي فروة وهو متروك.

12190. Abdurrahman b. Senne, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): *"İslam garip başladı, sonunda yine başladığı gibi garip olacaktır. Ne mutlu garip olanlara!"* buyururken işitmiş. "Ya Resûlallah! Garipler kimlerdir?" diye sorulmuş.

"Toplumun bozulduğu bir zamanda (halkı) ıslah edenlerdir. Canım kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki iman, selin geçtiği gibi Medine'de toplanacaktır. Canım kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki yılanın, deliğinde toplandığı gibi iman da bu iki mescit arasında toplanacaktır/sıkışıp kalacaktır" buyurmuş.

★ Hadisi Abdullah b. Ahmed ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden İshâk b. Abdillah b. Ebî Ferve metruktur.

١٢١٩١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ أَنَّهُ سَمِعَ سُفْيَانَ بْنَ عَوْفٍ يَقُولُ سَمِعْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِي قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ وَنَحْنُ عِنْدَهُ طُوبَى لِلْغُرَبَاءِ. فَقِيلَ مَنِ الْغُرَبَاءُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ « أُنَاسٌ صَالِحُونَ فِي أُنَاسِ سَوْءٍ كَثِيرٍ مَنْ يَعْصِيهِمْ أَكْثَرُ مِمَّنْ يُطِيعُهُمْ. رواه أحمد والطبراني في الأوسط وقال : " أناس صالحون قليل " . وفيه ابن لهيعة وفيه ضعف .

12191. Abdullah b. Amr bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün biz yanındayken: *"Ne mutlu gariplere!"* buyurdu.

"Garipler de kimlerdir, ya Resûlallah?" diye soruldu.

[1] Ahmed b. Hanbel (1/ 184); Ebû Ya'lâ (756) ve Bezzâr (3286).

"Boğazına kadar kötülüğe batmış insanlar arasında yaşayan erdemli kimselerdir. Onları dinlemeyenler, dinleyenlere göre sayıca daha çoktur" buyurdu.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta *"az sayıdaki erdemli kimselerdir"* ifadesiyle Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan İbn Lehîa'da zayıflık vardır.[1]

١٢١٩٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا الْعَلَاءُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الدِّينَ بَدَأَ غَرِيباً وَسَيَعُودُ الدِّينُ كَمَا بَدَأَ فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ.

قلت : هو في الصحيح غير قوله : " فطوبى للغرباء " رواه البزار وفيه ليث بن أبي سليم وهو مدلس قلت : وقد تقدم حديث أربعة من الصحابة بسند واحد في باب افتراق الأمم قبل هذا بكراسة في أثناء حديث.

12192. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İslam garip olarak başladı. Başladığı gibi yine garip hale gelecektir. Ne mutlu gariplere!"* buyurdu.

★ Ben derim ki: Hadis *"Ne mutlu gariplere!"* kısmı hariç *Sahîh*'de geçmiştir.

Bu şekliyle ise onu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Leys b. Ebî Süleym müdellistir.

Ben derim ki: Hadis, bundan önce ümmetin fırkalara ayrılmasına dair bölümde başka bir hadisin içinde tek bir isnâdla dört sahabe tarafından nakledilmişti.[2]

١٢١٩٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُزَيْقِ بْنِ جَامِعٍ الْمِصْرِيُّ ، وَزَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ ، قَالا : ثنا أَبُو الطَّاهِرِ بْنُ السَّرْحِ ، ثنا أَبُو سُلَيْمٍ بَكْرُ بْنُ سُلَيْمٍ الصَّوَّافُ ، ثنا أَبُو حَازِمٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ الإِسْلامَ بَدَأَ غَرِيبًا وَسَيَعُودُ غَرِيبًا ، فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ " ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَا الْغُرَبَاءُ ؟ قَالَ : " الَّذِينَ يُصْلِحُونَ عِنْدَ فَسَادِ النَّاسِ ".

رواه الطبراني في الثلاثة ورجاله رجال الصحيح غير بكر بن سليم وهو ثقة .

12193. Sehl b. Sa'd es-Sâ'idî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İslam garip olarak başladı. (Başladığı gibi) yine garip bir hale gelecektir. Ne mutlu gariplere!"* buyurdu.

Yanındakiler: "Ya Resûlallah! Garipler de kimlerdir?" diye sordular.

---

[1] Ahmed b. Hanbel (6650).

[2] Bezzâr (3288). Bezzâr demiştir ki: "Bunu Leys'den sadece Cerîr'in rivayet ettiğini biliyoruz." Kudâ'î ise *Müsnedü'ş-Şihâb*'da (1054) hadisi Cerîr ve Leys tarikiyle Nâfi'den, o da İbn Ömer'den nakletmiştir ki Cerîr güvenilir, Leys ise bunamış olması sebebiyle zayıftır. Ancak müdellisler arasında zikredilmemiştir.

"İnsanların bozulduğu bir dönemde (toplumu) ıslah edenlerdir" buyurdu.

★ Hadisi Taberânî üç *Mu'cem*'inde rivayet etmiş olup ravileri, Bekr b. Süleym hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Bekir de güvenilirdir.[1]

١٢١٩٤ – حَدَّثَنَا الْمِقْدَامُ ، نَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ ، ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ أَبِي عِمْرَانَ ، عَنْ أَبِي عَيَّاشٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ الإِسْلَامَ بَدَأَ غَرِيبًا ، وَسَيَعُودُ غَرِيبًا كَمَا بَدَأَ ، فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ " ، قَالُوا : وَمَا هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : " الَّذِينَ يُصْلِحُونَ عِنْدَ فَسَادِ النَّاسِ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه عبد الله بن صالح كاتب الليث وهو ضعيف وقد وثق.

12194. Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İslam garip olarak başladı. Yine garip hale dönecektir. Ne mutlu gariplere!"* buyurdu.

Yanındakiler: "Ya Resûlallah! (Garipler de) kimlerdir?" diye sordular.

"İnsanların bozulduğu bir dönemde (halkı) ıslah edenlerdir" buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Leys'in kâtibi Abdullah b. Sâlih zayıftır. Bununla beraber güvenilir de kabul edilmiştir.

١٢١٩٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : ثنا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ التِّرْمِذِيُّ ، قال : ثنا جَرِيرٌ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ الإِسْلَامَ بَدَأَ غَرِيبًا ، وَسَيَعُودُ غَرِيبًا ، فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ .

فذكر الحديث ويأتي رواه الطبراني في الأوسط والكبير وفيه ليث بن أبي سليم مدلس.

12195. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İslam garip olarak başladı. Yine garip hale dönecektir. Ne mutlu gariplere!"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsât'* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Leys b. Ebî Süleym müdellistir.[2]

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (5867); Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (290). Taberânî demiştir ki: "Hadisi Ebû Hâzım kanalıyla Sehl b. Sa'd'dan sadece Bekr b. Süleym es-Sevvâf nakletmiştir." Ayrıca bak. Kudâ'î, *Müsnedü'ş-şihâb* (1055). Bekr'i İbn Hibbân'dan başka kimse güvenilir olarak değerlendirmemiştir.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11074). Ravilerinden Leys bunadığı için zayıf olsa da müdellisler arasında zikredilmemiştir.

١٢١٩٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نُصَيْرٍ ، ثَنَا الشَّاذَكُونِيُّ ، نَا سَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُهَزَّمٍ ، عَنْ عَطِيَّةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " بَدَأَ الإِسْلامُ غَرِيبًا ، وَسَيَعُودُ غَرِيبًا كَمَا بَدَأَ ، فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ ".

رواه الطبراني في الأوسط وفيه عطية وهو ضعيف.

12196. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İslam garip olarak başladı. Başladığı gibi yine garip hale dönecektir. Ne mutlu gariplere!"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Atıyye zayıftır.

١٢١٩٧ - وعن سلمان قال : قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " بَدَأَ الإِسْلامُ غَرِيبًا " .

رواه الطبراني وفيه عبيس بن ميمون وهو متروك.

12197. Selmân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İslam garip olarak başladı. Yine garip hale dönecektir. Ne mutlu gariplere!"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ubeys b. Meymûn metruktur.[1]

١٢١٩٨ - وَعَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لاَ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُرَوَّى الأَرْضُ دَمًا وَيَكُونُ الإِسْلاَمُ غَرِيبًا.

فذكر الحديث وفيه سليمان بن أحمد الواسطي وهو ضعيف .

12198. Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yeryüzü kan görmeden ve İslam garip bir hale gelmeden kıyamet kopmaz"* buyurmuştur.

★ Senedinde ismi geçen Süleymân b. Ahmed el-Vasıtî zayıftır.

(بَابُ مِنْهُ)

Konuyla İlgili Bir Başka Bölüm

١٢١٩٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا عَوْفٌ قَالَ حَدَّثَنِي عَلْقَمَةُ الْمُزَنِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي رَجُلٌ قَالَ كُنْتُ فِي مَجْلِسٍ فِيهِ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ بِالْمَدِينَةِ فَقَالَ لِرَجُلٍ مِنَ الْقَوْمِ

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (6147).

ا فُلاَنُ كَيْفَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْعَتُ الإِسْلاَمَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : إِنَّ الإِسْلاَمَ بَدَأَ جَذَعاً ثُمَّ ثَنِيًّا ثُمَّ رَبَاعِيًّا ثُمَّ سَدِيساً ثُمَّ بَازِلاً. قَالَ فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَمَا بَعْدَ الْبُزُولِ إِلاَّ النُّقْصَانُ.

رواه أحمد وأبو يعلى وفيه راو لم يسم وبقية رجاله ثقات .

12199. Alkame b. Abdillah el-Müzenî der ki: Bana bir adam anlattı: Medine'de, Ömer b. el-Hattâb'ın da hazır bulunduğu bir toplantıdaydım. Hz. Ömer topluluktan bir adama: "Ey falan kişi! Sen Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) İslam'ı nasıl tanımlarken işitmiştin?" diye sordu. O da şöyle cevap verdi: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Kuşkusuz İslam ceza' (bir yaşını tamamlamış davar) olarak başladı. Sonra senî (iki yaşını tamamlamış davar), sonra rubâî (üç yaşını tamamlamış davar), sonra sedîs (yedi yaşını tamamlamış deve), sonra bazil (sekiz yaşını tamamlamış deve) oldu."

Bunu dinleyen Ömer: "Bâzil devresinden sonra kaçınılmaz olarak gerileme/zayıflama dönemi başlar" dedi.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi vardır. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[1]

(بَابُ كَيْفَ يَفْعَلُ مَنْ بَقِيَ فِي حُثَالَةٍ)

İnsanların En Değersizleri Arasında Kalan Ne Yapmalıdır?

١٢٢٠٠ – حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ الأَسَدِيُّ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ وَاقِدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " كَيْفَ أَنْتَ يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ إِذَا بَقِيتَ فِي حُثَالَةٍ مِنَ النَّاسِ قَدْ مَرَجَتْ عُهُودُهُمْ وَأَمَانَاتُهُمْ ، وَاخْتَلَفُوا وَصَارُوا هَكَذَا ؟ " ، وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ ، قَالَ : فَكَيْفَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : " تَأْخُذُ مَا تَعْرِفُ ، وَتَدَعُ مَا تُنْكِرُ ، وَتُقْبِلُ عَلَى خَاصَّتِكَ ، وَتَدَعُ عَوَامَّهُمْ ."

رواه أبو يعلى عن شيخه سفيان بن وكيع وهو ضعيف .

12200. İbn Ömer'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

---

[1] Ahmed b. Hanbel (5/54); Ebû Ya'lâ (192).

"Ey Abdullah b. Ömer! Eğer insanların en değersizleriyle baş başa kalırsan nasıl hareket edersin? Ki onlar verdikleri sözleri tutmazlar, emanetleri sahiplerine iade etmezler, ihtilafa düşüp şu hale gelirler." Bunu söylerken Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) parmaklarını birbirine geçirmiştir.

İbn Ömer: "Nasıl hareket edeyim, ya Resûlallah?" diye sordu.

Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ise: *"Gönlünün yattığını yapar, yatmadığı şeyleri terk edersin, yalnız kendi başının çaresine bakar, halktan uzak durursun"* buyurdu.

★ **Hadisi Ebû Ya'lâ, zayıf biri olan hocası Süfyân b. Vekî'den rivayet etmiştir.**[1]

١٢٢٠١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُزَيْقٍ ، ثنا أَبُو الطَّاهِرِ بْنُ السَّرْحِ ، ثنا بَكْرُ بْنُ سُلَيْمٍ ، حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ : خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا وَنَحْنُ فِي مَجْلِسٍ فِيهِ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ وَابْنَهُ ، فَقَالَ : " كَيْفَ تَرَوْنَ إِذَا أُخِّرْتُمْ فِي زَمَانِ حُثَالَةٍ مِنَ النَّاسِ ، قَدْ مُرِجَتْ عُهُودُهُمْ وَنُذُورُهُمْ فَاشْتَبَكُوا ، فَكَانُوا هَكَذَا ؟ " وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ ، قَالُوا : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ ، قَالَ : " تَأْخُذُونَ مَا تَعْرِفُونَ ، وَتَدَعُونَ مَا تُنْكِرُونَ ، وَيُقْبِلُ أَحَدُكُمْ عَلَى خَاصَّةِ نَفْسِهِ وَيَذَرُ أَمْرَ الْعَامَّةِ ".

12201. Sehl b. Sa'd es-Sâidî anlatıyor:

Bir gün biz, Amr b. el-Âs ve iki oğlunun da bulunduğu bir mecliste bulunurken Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıkageldi ve *"İnsanların en değersizlerinin kaldığı bir zamana kadar yaşarsanız ne yaparsınız? Ki o zamanda sözler tutulmaz, adaklar yerine getirilmez. İnsanlar şu şekilde birbirine girer."* Bunu söylerken parmaklarını birbirine geçirdi.

"Allah ve Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) daha iyi bilir" dediler.

Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gönlünüzün yattıklarını yapar, yatmadığı şeyleri terk edersiniz. Her biriniz kendi başının çaresine baksın, halktan uzak dursun"* buyurdu.[2]

١٢٢٠٢ – وفي رواية : " وَإِيَّاكَ وَالتَّلَوُّنَ فِي دِينِ اللَّهِ ".

رواه الطبراني بإسنادين رجال أحدهما ثقات .

12202. Taberânî'nin naklettiği bir başka rivayette ise *"Allah'ın dini hususunda renkten renge girmekten sakın"* ifadesi geçmiştir.

---

[1] Ebû Ya'lâ (5593); *Sahîh* (1/566; *Fethu'l-Bârî,* İbn Amr hadisi).

[2] *el-Mu'cemu'l-kebîr* (5868).

★ Bunu Taberânî iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup birinin ravileri güvenilirdir.[1]

١٢٢٠٣ - وَعَنْ عُبَادَةَ بنْ الصَّامِتْ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ : كَيْفَ أَنْتَ إِذَا كُنْتَ فِي حُثَالَةٍ مِنَ النَّاسِ وَاخْتَلَفُوا حَتَّى كَانُوا هَكَذَا ؟ وَشَبَكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ . قَالَ : اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ : " خذْ مَا تَعْرِف وَدَعْ مَا تُنْكِرُ ."

رواه الطبراني وفيه من لم أعرفه وزياد بن عبد الله وثقه ابن حبان وضعفه جماعة .

12203. Ubâde b. es-Sâmit anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanların en değersizleriyle kaldığında ve* -parmaklarını birbirine geçirerek- *onlar bu şekilde birbirine düştüklerinde sen ne yaparsın?"* diye sordu.

"Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedi(m). Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Gönlünün yattığını yap, yatmadığını bırak"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım vardır. Ayrıca Ziyâd b. Abdillah el-Bikâî'yi de İbn Hibbân güvenilir kabul etmekte beraber bir grup kimse zayıf görmüşlerdir.

١٢٢٠٤ - حَدَّثَنَا يُوسُفُ الْقَاضِي ، ثنا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الْحَوْضِيُّ ، ثنا شُعْبَةُ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَابَاهُ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " خَالِطُوا النَّاسَ ، وَصَافُوهُمْ مِمَّا يَشْتَهُونَ ، وَدِينُكُمْ فَلا تَكَلَّمَنَّهُ ."

12204. İbn Mes'ûd der ki: "İnsanların arasına karışın; ama onların arzu ve ihtiraslarından uzak durun. Sakın dininizi yaralamayın."[2]

١٢٢٠٥ - وفي رواية : خَالِطُوا النَّاسَ وَزَايِلُوهُمْ.

رواه الطبراني بإسنادين رجال أحدهما ثقات.

12205. Diğer bir rivayete göre ise: "İnsanların arasına karışın; ama onlar(ın yanlış davranışların)dan uzak durun" demiştir.

★ Bunu Taberânî iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlardan birinin ravileri güvenilirdir.[3]

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (5984).

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9757). Ravilerinden Habîb b. Ebî Sâbit müdellistir. Buhârî kendisinden *Sahîh*'inin *edeb* bölümünde *muallak* hadis nakletmiştir. (bkz. *Fethu'l-Bârî* (10/436). Bak. *Silsiletu'l-ehâdisi'd-daîfe* (1187).

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9756). Senedi zayıftır. Yine senedinde yer alan Ebu'z-Ze'râ'yı İbn Hibbân güvenilir kabul ederken Buhârî ve başkaları "Hadisine mutabaat yapılmaz" demişlerdir.

(بَابُ قَهْرُ السَّفِيْهِ الحَلِيْمِ)

Beyinsizlerin Akıl Sahiplerine Üstün Gelmesi

١٢٢٠٦ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمَّادٍ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّهُ حَدَّثَهُمْ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ضَافَ ضَيْفٌ رَجُلاً مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَفِي دَارِهِ كَلْبَةٌ مُجِحٌّ فَقَالَتِ الْكَلْبَةُ وَاللَّهِ لاَ أَنْبَحُ ضَيْفَ أَهْلِي. قَالَ فَعَوَى جِرَاؤُهَا فِي بَطْنِهَا. قَالَ قِيلَ مَا هَذَا قَالَ فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ هَذَا مَثَلُ أُمَّةٍ تَكُونُ مِنْ بَعْدِكُمْ يَقْهَرُ سُفَهَاؤُهَا أَحْلاَمَهَا.

رواه أحمد والبزار والطبراني وفيه عطاء بن السائب وقد اختلط .

12206. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"İsrail oğullarından bir zata bir adam misafir oldu. Adamın evinde doğurması yakın hamile bir köpek de vardı. Köpek: «Vallahi ben sahibimin misafirine havlamam» dedi. Ama bu sefer karnındaki eniği havladı. «Bu da nedir?» diye sordular. Derken Yüce Allah içlerinden bir zata şöyle vahyetti: «Bu, sizden sonra gelecek olan bir milletin örneğidir. Onların beyinsizleri akıllılarını bastırır."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Atâ b. es-Sâib bunamıştı.

(بَابُ فِيمَنْ لَمْ يَأْمُرُ بِمَعْرُوفٍ وَلَمْ يَنْهَ عَنْ مُنْكَرٍ)

İyiliği Emir ve Kötülükten Men Görevini Yerine Getirmeyenler

١٢٢٠٧ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُكْرَمٍ ، قال : ثنا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ ، قال : ثنا بِسْطَامُ بْنُ حَبِيبٍ ، ثَنَا أَبُو كَعْبٍ ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " يُوشِكُ أَنْ يَأْتِيَ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لا يَأْمُرُونَ فِيهِ بِمَعْرُوفٍ ، وَلا يَنْهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه بسطام بن حبيب ولم أعرفه .

12207. Ebû Bekre der ki: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Öyle bir devir gelecektir ki o devirde insanlar iyiliği emir ve kötülükten men görevini yerine getirmeyeceklerdir" diye buyururken işittim.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Bistâm b. Habîb'i tanımıyorum.

١٢٢٠٨ – حَدَّثَنَا أَبُو خَلِيفَةَ ، ثنا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ ، ثنا شُعْبَةُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الأَسْوَدِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " يَذْهَبُ الصَّالِحُونَ أَسْلافًا ، وَيَبْقَى أَهْلُ الرَّيْبِ مَنْ لا يَعْرِفُ مَعْرُوفًا وَلا يُنْكِرُ مُنْكَرًا ". رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

12208. Abdullah (İbn Mes'ûd) der ki: "İyiler gider, geride kalbinde kuşku eksik olmayanlar kalır ki bunlar ne iyiliği takdir ederler, ne de kötülüğe itiraz ederler."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢٢٠٩ – وَعَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ أَنَّ أَبَا بَكْرَةَ تَزَوَّجَ امْرَأَةً مِنْ بَنِي عَلاَثَةَ وَأَنَّهَا هَلَكَتْ فَحَمَلَهَا إِلَى الْمَقَابِرْ فَحَالَ إِخْوَتُهَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الصَّلاَةِ فَقَالَ لَهُمْ : لاَ تَفْعَلُوا فَإِنِّي أَحَقُّ بِالصَّلاَةِ مِنْكُمْ قَالُوا : صَدَقَ صَاحِبُ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ فَصَلَّى عَلَيْهَا ثُمَّ إِنَّهُ دَخَلَ الْقَبْرَ فَدَفَعُوهُ دَفْعًا عَنِيفًا فَوَقَعَ فَغُشِيَ عَلَيْهِ فَحُمِلَ إِلَى أَهْلِهِ فَصَرَخَ عَلَيْهِ يَوْمَئِذٍ عِشْرُونَ مِنِ ابْنٍ وَبِنْتٍ لَهُ قَالَ عَبْدُ الْعَزِيزَ : وَأَنَا يَوْمَئِذٍ مِنْ أَصْغَرِهِمِ فَأَفَاقَ إِفَاقَةً فَقَالَ لَهُمْ : لاَ تَصْرُخُوا عَلَيَّ فَوَاللهِ مَا مِنْ نَفْسٍ تَخْرُجُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِ أَبِي بَكْرَةَ . فَفَزِعَ الْقَوْمُ فَقَالُوا : لِمَ يَا أَبَانَا ؟ فَقَالَ : إِنِّي أَخْشَى أَنْ أُدْرِكَ زَمَانًا لاَ أَسْتَطِيعُ أَن آمُرَ بِالْمَعْرُوفِ وَلاَ أَنْهَى عَنْ مُنْكَرٍ وَلاَ خَيْرَ يَوْمَئِذٍ.

رواه الطبراني ورجاله ثقات .

12209. Abdulazîz b. Ebî Bekre anlatıyor:

Ebû Bekre, Ulâse oğullarından bir kadınla evlenmişti. Sonra kadın vefat etti ve Ebû Bekre eşini mezara kadar götürdü. Fakat kadının kardeşleri onun, kadının namazını kılmasına mani oldular. Ebû Bekre: "Yapmayın! Ben onun namazını kılmaya sizden daha layığım" deyince "Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi doğru söylüyor" deyip müsaade ettiler. O da eşinin namazını kıldı. Sonra kabre girmek isteyince cenazenin yakınları onu sertçe ittiler. Bunun sonucu adam düşüp bayıldı. Sonra ailesinin yanına götürüldü. O gün onu bu halde gören oğul ve kızlarından yirmi kişi başında ağlayıp durdular.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8552).

Abdülazîz der ki: Ben o gün en küçükleriydim. Derken Ebû Bekre biraz kendine geldi ve "Başımda ağlayıp durmayın. Vallahi ben başkasınınkinden çok Ebû Bekre'nin canının çıkmasına sevinirim" dedi. Çocukları: "Niçin baba?" diye sorunca: "Çünkü ben, iyiliği emir ve kötülükten men görevini yerine getiremeyeceğim bir devire kadar yaşarım diye endişe ediyorum ki o günde hayır yoktur" diye cevap verdi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.

(بَابُ فِيمَنْ يَرَى الْمُنْكَرَ مَعْرُوفًا)

Kötülüğü İyilik Olarak Görenler

١٢٢١٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَرَجِ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الزِّبْرِقَانِ ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ ، قَالَ : أَخْبَرَنِي عُمَرُ بْنُ هَارُونَ ، وَمُوسَى بْنُ أَبِي عِيسَى ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " كَيْفَ بِكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ إِذَا طَغَى نِسَاؤُكُمْ ، وَفَسَقَ فِتْيَانُكُمْ ؟ " ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ هَذَا لَكَائِنٌ ؟ قَالَ : " نَعَمْ ، وَأَشَدُّ مِنْهُ ، كَيْفَ بِكُمْ إِذَا تَرَكْتُمُ الأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ ، وَالنَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ ؟ " ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ هَذَا لَكَائِنٌ ؟ قَالَ : " نَعَمْ ، وَأَشَدُّ مِنْهُ ، كَيْفَ بِكُمْ إِذَا رَأَيْتُمُ الْمُنْكَرَ مَعْرُوفًا ، وَالْمَعْرُوفَ مُنْكَرًا ؟ ".

رواه أبو يعلى والطبراني في الأوسط إلا أنه قال : " فسق شبابكم " وفي إسناد أبي يعلى موسى بن عبيدة وهو متروك وفي إسناد الطبراني جرير بن المسلم و لم أعرفه والراوي عنه شيخ الطبراني همام بن يحيى لم أعرفه .

12210. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey insanlar! Kadınların azgınlaşıp gençleriniz fasıklaştığı zaman haliniz nice olur?"* dedi.

Ashâbı: "Ya Resûlallah! Böyle bir şey olur mu?" deyince *"Evet. Daha da kötüsü olacak. Ya iyiliği emir ve kötülükten men görevini terk ettiğinizde haliniz nice olur?"* buyurdu.

Ashâbı: "Ya Resûlallah! Böyle bir şey olur mu?" deyince Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) *"Evet. Daha da kötüsü olacak. Ya kötülüğü iyilik, iyiliği de kötülük olarak gördüğünüzde haliniz nice olur?"* buyurdu.

★ Hadisi Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Ebû Ya'lâ'nın senedinde ismi geçen Mûsa b. Ubeyde metruktur. Taberânî'nin senedinde ismi geçen

Cerîr b. Müslim ile ondan rivayette bulunan Taberânî'nin hocası Hemmâm b. Yahyâ'yı tanımıyorum.[1]

(بَابُ نَقْضِ عُرَى الإِسْلَامِ)

İslam'ın Esaslarının Kaldırılması

١٢٢١١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنِى عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ أَنَّ سُلَيْمَانَ بْنَ حَبِيبٍ حَدَّثَهُمْ عَنْ أَبِى أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " لَيُنْقَضَنَّ عُرَى الإِسْلَامِ عُرْوَةً عُرْوَةً فَكُلَّمَا انْتَقَضَتْ عُرْوَةٌ تَشَبَّثَ النَّاسُ بِالَّتِى تَلِيهَا وَأَوَّلُهُنَّ نَقْضاً الْحُكْمُ وَآخِرُهُنَّ الصَّلَاةُ.

رواه أحمد والطبراني ورجالهما رجال الصحيح إلا أن في الأصل عن حبيب بن سليمان عن أبي أمامة وصوابه سليمان بن حبيب المحاربي فإنه روى عن أبي أمامة وروى عنه عبد العزيز بن إسماعيل بن عبيد الله .

12211. Ebû Umâme el-Bâhilî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kuşkusuz İslam'ın esasları tek tek kaldırılacaktır. İslam'ın her bir esası kaldırıldığında insanlar bir sonrakine sarılırlar. Kaldırılacak olan ilk esası hüküm/yönetim; sonuncusu ise namazdır."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ikisinin ravileri de *Sahîh*'in ravileridirler. Bununla beraber asıl nüshaya göre hadis Habîb b. Süleymân kanalıyla Ebû Umâme'den nakledilmiştir. Fakat doğrusu Süleymân b. Habîb el-Muharibî olacaktır. Zira Ebû Umâme'den rivayette bulunan odur. Kendisinden de Abdülazîz b. İsmâîl b. Ubeydillah rivayette bulunmuştur.[2]

(بَابُ خُرُوجِ النَّاسِ مِنَ الدِّيْنِ - نَعُوذُ بِاللهِ مِنْ ذَلِكَ)

Bazı İnsanların Dinden Çıkmaları

١٢٢١٢ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ عَنِ الأَوْزَاعِيِّ حَدَّثَنِى أَبُو عَمَّارٍ حَدَّثَنِى جَارٌ لِجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَدِمْتُ مِنْ سَفَرٍ فَجَاءَنِى جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ يُسَلِّمُ عَلَيَّ فَجَعَلْتُ أُحَدِّثُهُ عَنِ افْتِرَاقِ النَّاسِ وَمَا أَحْدَثُوا فَجَعَلَ جَابِرٌ يَبْكِى ثُمَّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ

---

[1] Ebû Ya'lâ (6420). Senedinde ismi geçen Ömer b. Hârun ve Mûsa b. Ebî İsa da meçhuldürler. Bak. İbnü'l-Mübârek, *Zühd* (1376).

[2] Ahmed b. Hanbel (5/251); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7486). *Müsned*'in asıl nüshasında Süleymân b. Habîb ismi yer almıştır.

اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ النَّاسَ دَخَلُوا فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجاً وَسَيَخْرُجُونَ مِنْهُ أَفْوَاجاً".

رواه أحمد . وجابر لم أعرفه وبقية رجاله رجال الصحيح .

12212. Şeddâd Ebû Ammâr der ki: Bana Câbir b. Abdillah'ın bir komşusu anlattı: Çıkmış olduğum bir yolculuktan dönmüştüm. Câbir yanıma geldi ve selam verdi. Kendisine ümmetin fırkalara ayrılması ve icat ettikleri bidatlerden söz açıp konuşmaya başladım. Derken Câbir ağlamaya başladı. Sonra dedi ki: Ben, Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kuşkusuz insanlar Allah'ın dinine bölük bölük girdikleri gibi ondan yine bölük bölük çıkacaklardır"* buyururken işittim.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup Câbir'in komşusunu tanımıyorum. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

(بَابُ فِي أَيَّامِ الصَّبْرِ وَفِيْمَنْ يَتَمَسَّكُ بِدِيْنِهِ فِي الْفِتَنْ)

Sabır Günleri ve Fitneler Zamanında Allah'ın Dinine Bağlı Kalanlar

١٢٢١٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا إِسْحَاقُ بْنُ زَيْدٍ الْخَطَّابِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي دَاوُدَ ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَا بَنِي هَاشِمٍ ، إِنَّكُمْ سَتُصِيبُكُمْ بَعْدِي جَفْوَةٌ ، فَاسْتَعِينُوا عَلَيْهَا بِأَرِقَّاءِ النَّاسِ.

رواه الطبراني في الأوسط وفيه حسين بن عبد الله الهاشمي وقد ضعفه الجمهور ووثقه ابن معين في رواية وضعفه في غيرها ورواه البزار باختصار.

12213. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Hâşim oğulları! Benden sonra kabalık ve sertlik göreceksiniz. Bunu aşabilmek için kölelerden yardım isteyin"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Hüseyin b. Abdullah el-Hâşimî'yi çoğunluk zayıf görürken İbn Maîn bir rivayete göre güvenilir, bir rivayete göre ise zayıf görmüştür. Aynı hadisi Bezzâr da muhtasar olarak rivayet etmiştir.

١٢٢١٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ أَخْبَرَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ أَبِي يُونُسَ. وَحَسَنٌ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو يُونُسَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيْلٌ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرٍّ قَدِ اقْتَرَبَ فِتَناً كَقِطَعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِناً

[1] Ahmed b. Hanbel (3/343).

وَيُمْسِي كَافِراً يَبِيعُ قَوْمٌ دِينَهُمْ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا قَلِيلٍ الْمُتَمَسِّكُ يَوْمَئِذٍ بِدِينِهِ كَالْقَابِضِ عَلَى الْجَمْرِ. أَوْ قَالَ عَلَى الشَّوْكِ. قَالَ حَسَنٌ فِي حَدِيثِهِ خَبَطِ الشَّوْكِ.

قلت : رواه أبو داود وغيره من قوله : المتمسك بدينه إلى آخره رواه أحمد وفيه ابن لهيعة وفيه ضعف وبقية رجاله رجال الصحيح . قلت : وبقية أحاديث هذا الباب في باب الصبر .

12214. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur:

"Yaklaşan şer; karanlık gecenin bölümleri gibi zuhur edecek fitnelerden Arapların vay haline! O zamanda kişi mümin olarak sabahlar, kâfir olarak akşamlar. Millet dinini geçici dünya malına karşılık satar. O gün dinine birazcık olsun sarılan, elinde kor tutan gibi olur". Diğer bir rivayette *"diken"*, diğer bir rivayette ise *"dalından koparılmış diken"* ifadesi geçmiştir.

★ Ben derim ki: Hadisi *"O gün dinine birazcık olsun sarılan"* ifadesinden sonunda kadar Ebû Dâvud ve başka kaynaklar da rivayet etmişlerdir.

Bu şekliyle ise Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbn Lehîa'da zayıflık vardır. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.

Konuyla ilgili başka hadisler Sabır bölümünde gelecektir.[1]

١٢٢١٥ - حدثنا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ الدِّمْيَاطِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ ، ثنا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ صُبَيْحٍ ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي عَبْلَةَ ، عَنْ عُتْبَةَ بْنِ غَزْوَانَ أَخِي بَنِي مَازِنِ بْنِ صَعْصَعَةَ ، وَكَانَ مِنَ الصَّحَابَةِ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِنَّ مِنْ وَرَائِكُمْ أَيَّامَ الصَّبْرِ ، الْمُتَمَسِّكُ فِيهِنَّ يَوْمَئِذٍ بِمِثْلِ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ لَهُ كَأَجْرِ خَمْسِينَ مِنْكُمْ " قَالُوا : يَا نَبِيَّ اللَّهِ ، أَوْ مِنْهُمْ ؟ قَالَ : " بَلْ مِنْكُمْ " قَالُوا : يَا نَبِيَّ اللَّهِ ، أَوْ مِنْهُمْ ؟ قَالَ : " لا ، بَلْ مِنْكُمْ " ثَلاثَ مَرَّاتٍ أَوْ أَرْبَعًا.

رواه الطبراني في الكبير والأوسط عن شيخه بكر بن سهل عن عبد الله بن يوسف وكلاهما قد وثق وفيهما خلاف .

12215. Mâzin b. Sa'sa'a oğullarından sahabi Utbe b. Ğazvân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizleri sabır günleri beklemektedir. O günlerde, sizin bu gün yaşadığınız gibi yaşamaya çalışana sizden elli kişinin sevabı kadar sevap verilecektir"* buyurdu.

Ashâbı: "Ey Allah'ın Peygamberi! Onlardan elli kişinin sevabı kadar olmasın!?" deyince Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır. Bilakis sizden elli kişinin sevabı kadar"* buyurdu.

---

[1] Ahmed b. Hanbel (3/390, 391).

Ashâbı yine: "Ey Allah'ın Peygamberi! Onlardan elli kişinin sevabı olmasın?" dediler. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Hayır. Bilakis sizden elli kişinin sevabı kadar"* buyurdu ve aynı diyalog üç dört kere tekrarlandı.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta hocası Bekr b. Sehl kanalıyla Abdullah b. Yûsuf'dan rivayet etmiştir ki ikisi de tartışmalı olmakla beraber güvenilir kabul edilmişlerdir.[1]

١٢٢١٦ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ حَكِيمٍ ، قَالَ : نا سَهْلُ بْنُ عَامِرٍ الْبَجَلِيُّ ، قَالَ : نا ابْنُ نُمَيْرٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ مِنْ وَرَائِكُمْ أَيَّامَ الصَّبْرِ ، الصَّبْرُ فِيهِنَّ كَقَبْضٍ عَلَى الْجَمْرِ ، لِلْعَامِلِ فِيهَا أَجْرُ خَمْسِينَ ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، خَمْسِينَ مِنْهُمْ أَوْ خَمْسِينَ مِنَّا ؟ قَالَ : خَمْسُونَ مِنْكُمْ " .

رواه البزار والطبراني بنحوه إلا أنه قال : " للمتمسك أجر خمسين شهيدا " . فقال عمر : يا رسول الله منا أو منهم ؟ قال : " منكم " . ورجال البزار رجال الصحيح غير سهل بن عامر البجلي وثقه ابن حبان .

12216. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizleri sabır günleri beklemektedir. O günlerde sabretmek avuçta kor tutmak gibidir. O günlerde amel işleyen, elli kişinin sevabı kadar sevap alır"* buyurmuştur.

Ashâbı: "Ya Resûlallah! Kendilerinden elli kişi mi, yoksa bizden elli kişi mi?" diye sordu. *"Sizden elli kişi"* buyurdu.

Bunu Bezzâr ve benzerini Taberânî rivayet etmiştir. Ancak Taberânî'nin ifadesi: *"O günlerde dinine sarılan kimse elli şehit sevabı kazanır"* şeklindedir. Hz. Ömer: "Ya Resûlallah! Bizden mi, yoksa onlardan mı elli şehit?" diye sorunca; *"Sizden"* buyurdu.

★ Hadisi Bezzâr'ın ravileri, Sehl b. Âmir el-Becelî hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Sehl'i de İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir.[2]

١٢٢١٧ - حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ أَيُّوبَ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ ، عَنْ مُجَالِدٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ صِلَةَ بْنِ زُفَرَ ، أَنَّ حُذَيْفَةَ ، قَالَ : " تَعَوَّدُوا الصَّبْرَ فَإِنَّهُ يُوشِكُ أَنْ يَنْزِلَ بِكُمُ الْبَلاءُ مَعَ أَنَّهُ لا يُصِيبُكُمْ بَلاءٌ أَشَدُّ مِمَّا أَصَابَنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " .

رواه البزار وفيه مجالد وقد وثق وفيه ضعف .

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/117).

2 Bezzâr (3370); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10394). Bezzâr demiştir ki: "Hadisin Abdullah'tan yalnızca bu tarikten rivayet edildiğini biliyoruz."

12217. Huzeyfe der ki: "Sabra alışın; zira başınıza (gerçek) musibetin/belanın gelmesi pek yakındır. Fakat yine de bizim Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber yaşadığımız musibeti/belayı siz yaşamazsınız."

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Mücâlid, zayıf yönü bulunmakla beraber güvenilir kabul edilmiştir.[1]

١٢٢١٨ – وَحَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ، قَالَ : نا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ زَحْرٍ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " لَيَأْتِيَنَّ عَلَيْكُمْ زَمَانٌ تَغْبِطُونَ فِيهِ الرَّجُلَ بِخِفَّةِ الْحَاذِ كَمَا تَغْبِطُونَهُ الْيَوْمَ بِكَثْرَةِ الْمَالِ وَالْوَلَدِ ، حَتَّى يَمُرَّ أَحَدُكُمْ بِقَبْرِ أَخِيهِ فَيَتَمَعَّكُ كَمَا تَتَمَعَّكُ الدَّابَّةُ ، وَيَقُولُ : يَا لَيْتَنِي مَكَانَكَ ، مَا بِهِ حُبُّ شَوْقٍ إِلَى اللَّهِ وَلا عَمِلٌ صَالِحٌ قَدَّمَهُ ، إِلا لِمَا نَزَلَ بِهِ مِنَ الْبَلاءِ ".

رواه البزار والطبراني وفيه علي بن يزيد الألهاني وهو متروك .

12218. Abdullah (İbn Mes'ûd) der ki: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Öyle bir zamanda yaşayacaksınız ki bugün çoluk çocuk sahibi varlıklı kimselere gıbta ettiğiniz gibi o gün de çoluk çocuğu az varlıksız kişiye gıpta edeceksiniz. O gün sizden biri kardeşinin kabrinin başına gidecek ve hayvanın merasında küllüklenmesi (toprakta sağa sola yuvarlanması) gibi üzerine kapanarak «Keşke senin yerinde ben olaydım» diyecek. Oysaki ne (kalbinde) Allah'a kavuşma şevki, ne de göstereceği güzel bir ameli vardır. Bütün sahip olduğu başına gelen beladan ibarettir."

★ Hadisi Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup senedinde Ali b. Yezîd el-Elhânî metruktur.[2]

١٢٢١٩ – وعنه : حَدَّثَنَا يُوسُفُ الْقَاضِي ، ثنا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ ، ثنا شُعْبَةُ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ ، عَنْ أَبِي الزَّعْرَاءِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " لَيَأْتِيَنَّ عَلَيْكُمْ زَمَانٌ يَمُرُّ الرَّجُلُ بِالْقَبْرِ فَيَقُولُ : يَا لَيْتَنِي مَكَانُ هَذَا ، وَمَا بِهِ حُبُّ لِقَاءِ اللَّهِ وَلَكِنْ شِدَّةُ مَا يَرَى مِنَ الْبَلاءِ " ، فَقِيلَ : أَيُّ شَيْءٍ عِنْدَ ذَلِكَ خَيْرٌ ، قَالَ : " فَرَسٌ شَدِيدٌ وَسِلاحٌ يَزُولُ بِهِ الرَّجُلُ حَيْثُمَا زَالَ ".

رواه الطبراني بإسنادين رجال أحدهما رجال الصحيح غير أبي الزعراء الكبير وثقه ابن حبان وضعفه غيره .

12219. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Öyle bir zaman gelecektir ki o zamanda kişi bir kabre uğrayacack ve: «Keşke bunun yerinde ben

[1] Bezzâr (3329).
[2] Bezzâr (3331); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9777).

olaydım» diyecek. Bu kişinin gerçekte Allah'a kavuşma gibi bir arzusu yoktur. Fakat yaşadığı bela oldukça şiddetlidir."

"O zaman ne yapmak daha hayırlıdır?" diye sorulunca; "Çevik bir at ve sağlam bir silah; kişi her nereye giderse onunla gider" karşılığını verdi.

★ Hadisi Taberânî iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup birinin ravileri, Ebu'z-Za'râ el-Kebir hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Ebu'z-Za'râ'yı ise İbn Hibbân güvenilir kabul ederken başkaları zayıf görmüştür.[1]

١٢٢٢٠ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا أَبُو تَوْبَةَ ، قَالَ : نا يَزِيدُ بْنُ رَبِيعَةَ ، عَنْ أَبِي الأَشْعَثِ الصَّنْعَانِيِّ ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَا أَبَا ذَرٍّ ، كَيْفَ أَنْتَ إِذَا كُنْتَ فِي حُثَالَةٍ مِنَ النَّاسِ ؟ " وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا تَأْمُرُنِي ؟ قَالَ : " صَبْرًا صَبْرًا ، خَالِقُوا النَّاسَ بِأَخْلاقِهِمْ ، وَخَالِفُوهُمْ فِي أَعْمَالِهِمْ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه يزيد بن ربيعة الرحبي وهو متروك .

12220. Ebû Zer anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) parmaklarını birbirine geçirerek: *"Ey Ebû Zer! Bir gün insanların en değersizleri arasında kalırsan ne yaparsın?"* diye sordu. "Ya Resûlallah! Ne yapmamı emredersin?" dedim. *"Sabret, sabret! (Değersiz bu) insanların huylarına gidin; fakat yaptıklarını yapmayın"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Yezîd b. Rabîa er-Rahabî metruktur.[2]

١٢٢٢١ – عن ثَوْبَانَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ أَحْدَثَ حَدَثًا ، أَوْ آوَى مُحْدِثًا ، أَوِ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ ، أَوْ تَوَلَّى غَيْرَ مَوَالِيهِ ؛ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ، لا يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلا عَدْلٌ " . وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " كَيْفَ أَنْتُمْ فِي قَوْمٍ مَرِجَتْ عُهُودُهُمْ وَأَمَانَاتُهُمْ وَصَارُوا حُثَالَةً ؟ ! " وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ . قَالُوا : فَكَيْفَ نَصْنَعُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : " اصْبِرُوا ، خَالِقُوا النَّاسَ بِأَخْلاقِهِمْ ، وَخَالِفُوهُمْ فِي أَعْمَالِهِمْ " .

رواه البزار وفيه يزيد بن ربيعة وهو متروك وقال ابن عدي : أرجو أنه لا بأس به .

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9750).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (473). Taberânî demiştir ki: "Bu hadis Ebû Zer'den yalnız bu senetle rivayet edilmiştir."

12221. Sevbân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim bir bidat ihdas eder, bir bidatçiye sığınak sağlar, babasından başkasına nesep iddiasında bulunur, efendilerinden başkasını mevla/efendi edinirse, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olur ve (kurtuluşu için) kendisinden ne farz, ne de nafile (ibadet) kabul edilir."

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) parmaklarını birbirine geçirerek: *"Sizler, sözlerinde durmayan ve emanetlere riayet etmeyen değersiz bir tortuya dönüşen bir topluluk içinde iken ne yaparsınız?"* diye sordu.

Yanındakiler: "Ne yapalım, ya Resûlallah?" diye sorunca; *"Sabredin, sabredin! İnsanların huylarına gidin; fakat yaptıklarını yapmayın"* buyurdu.

★ **Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Yezîd b. Rabîa metruk olmakla beraber İbn Adî sakıncasız olduğunu belirtmiştir.**

١٢٢٢٢ – حَدَّثَنَا مُطَّلِبٌ ، ثَنا عَبْدُ اللَّهِ ، حَدَّثَنِي يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ عَمْرِو بنِ أَبِي عَمْرٍو ، عَنِ الْعَلاءِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو : " كَيْفَ بِكَ يَا عَبْدَ اللَّهِ إِذَا بَقِيتَ فِي حُثَالَةٍ ، قَدْ مَرَجَتْ أَمَانَاتُهُمْ وَعُهُودُهُمْ ، فَاخْتَلَفُوا وَكَانُوا هَكَذَا ؟ " وَأَدْخَلَ أَصَابِعَهُ بَعْضَهَا فِي بَعْضٍ ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : فَكَيْفَ تَأْمُرُنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ ، قَالَ : " تَعْمَلُ بِمَا تَعْرِفُ ، وَتَدَعُ مَا تُنْكِرُ ، وَتَعْمَلُ بِخَاصَّةِ نَفْسِكَ ، وَتَدَعُ عَنْكَ عَوَامَّ النَّاسِ ".

رواه الطبراني في الأوسط بإسنادين رجال أحدهما رجال الصحيح .

12222. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Abdullah b. Amr'a hitaben: *"Ey Abdullah! Bir gün insanların en değersizleri arasında kalırsan ne yaparsın?"* dedi.

Abdullah: "Bu ne demektir, ya Resûlallah?" diye sordu.

"Sözlerin tutulmadığı, emanetlere riayet edilmediği ve insanların -parmaklarını birbirine geçirerek- *şöyle olduğu (yani iyi ile kötünün birbirine karıştığı) zaman"* buyurdu.

Abdullah: "O zaman ne yapayım, ya Resûlallah?" diye sordu. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Gönlünün yattığını yapar, içine sinmeyen şeyleri terk edersin. Yalnız kendi başının çaresine bakar, halktan uzak durursun"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup birinin ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (2797).

١٢٢٢٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، قال : نا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ ، قال : ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ دَاوُدَ الْمِخْرَاقِيُّ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلالٍ ، عَنْ أَبِي حَسَنٍ ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ كَعْبٍ الْقُرَظِيَّ حَدَّثَهُ ، أَنَّ الْحَسَنَ بْنَ أَبِي الْحَسَنِ حَدَّثَهُ أَنَّهُ : سَمِعَ شُرَيْحًا ، يَقُولُ : قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ : إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " سَتُغَرْبَلُونَ حَتَّى تَصِيرُونَ فِي حُثَالَةٍ مِنَ النَّاسِ ، مَرَجَتْ عُهُودُهُمْ ، وَخَرِبَتْ أَمَانَاتُهُمْ " ، فَقَالَ قَائِلُنَا : كَيْفَ بِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ فَقَالَ : " تَعْمَلُونَ بِمَا تَعْرِفُونَ وَتَتْرُكُونَ مَا تُنْكِرُونَ ، وَتَقُولُونَ : أَحَدٌ أَحَدٌ ، انْصُرْنَا عَلَى مَنْ ظَلَمَنَا ، وَاكْفِنَا مَنْ بَغَانَا " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه من لم أعرفهم .

12223. Ömer b. el-Hattâb anlatıyor: Bir gün Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizler kalburdan geçilerek elenip insanlardan sözlerini tutmayan, emanetlere riayet etmeyen en değersizleri arasında kalacaksınız"* buyurdu.

Bizden birisi: "O zaman ne yaparız ya Resûlallah?" diye sorunca Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:*"Gönlünüzün yattığını yapar, içinize sindiremediğiniz şeyleri terk edersiniz. «Ey tek olan (Rabbimiz), ey tek olan (Rabbimiz), bize zulmedenler karşısında bize yardım eyle. Bize zorbalık yapanların hakkından gel» diye dua edersiniz."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım vardır.

١٢٢٢٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْخُزَزِ بْنِ عَمْرٍو الطَّبَرَانِيُّ ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْوَاسِطِيُّ ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ عِيسَى الرَّمْلِيُّ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالأَعْمَشِ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " سَتَكُونُ بَعْدِي أُمُورٌ وَأَثَرَةٌ " ، فَقَالُوا : فَمَا تَأْمُرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ ؟ قَالَ : " تُؤَدُّونَ الْحَقَّ الَّذِي عَلَيْكُمْ وَتَسْأَلُونَ اللَّهَ الَّذِي لَكُمْ " .

قلت : حديث ابن مسعود في الصحيح رواه الطبراني في الأوسط والصغير وفيه أحمد بن عبد العزيز الواسطي ولم أعرفه وبقية رجال ثقات .

12224. Ebû Hureyre ve Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benden sonra bencillik ve (dinde) hoş görmeyeceğiniz işler olacaktır"* buyurdu.

"O güne yetişenlere neyi emredersin, ya Resûlallah?" dediler. *"Kendi borcunuzu ödersiniz. Hakkınızı ise Allah'tan dilersiniz"* buyurdu.

★ Ben derim ki: İbn Mes'ûd hadisi *Sahîh*'de yer almıştır.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsât* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Ahmed b. Abdilazîz el-Vâsıtî'yi tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[1]

١٢٢٢٥ – حَدَّثَنَا مُطَّلِبُ بْنُ شُعَيْبٍ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي اللَّيْثُ ، ثنا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمِ بْنِ زَيْدٍ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، عَنِ الصَّعْبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أُمَيَّةَ ، حَدَّثَتْنِي أُمُّ سَلَمَةَ ، أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَكْذِبُ فِيهِ الصَّادِقُ ، وَيَخُونُ فِيهِ الأَمِينُ ، وَيُؤْتَمَنُ الْخَئُونُ ، وَيَشْهَدُ الْمَرْءُ وَلَمْ يُسْتَشْهَدْ ، وَيَحْلِفُ وَإِنْ لَمْ يُسْتَحْلَفْ ، وَيَكُونُ أَسْعَدَ النَّاسِ بِالدُّنْيَا لُكَعُ بْنُ لُكَعٍ ، لا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ".

رواه الطبراني في الأوسط والكبير وفيه عبد الله بن صالح كاتب الليث وهو ضعيف وقد وثق.

12225. Ümmü Seleme, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitmiş:

"İnsanlar öyle bir devirde yaşayacaklar ki o gün doğru sözlü olan yalanlanırken, yalancı tasdik edilecek. Güvenilir kimse hain ilan edilirken, haine güven duyulacak. Kişi kendisinden şahitlik etmesi istenmeden şahitlik, yemin etmesi istenmese bile yemin edecek. O gün dünyada insanların en mutlusu, Allah ve Resûlü'ne inanmayan alçak oğlu alçaktır."

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsât'* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Leys'in katibi Abdullah b. Sâlih zayıf olmakla beraber güvenilir de kabul edilmiştir.[2]

١٢٢٢٦ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْمَدَائِنِيُّ وَهُوَ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَمَامَ الدَّجَّالِ سِنِينَ خَدَّاعَةً يُكَذَّبُ فِيهَا الصَّادِقُ وَيُصَدَّقُ فِيهَا الْكَاذِبُ وَيُخَوَّنُ فِيهَا الأَمِينُ وَيُؤْتَمَنُ فِيهَا الْخَائِنُ وَيَتَكَلَّمُ فِيهَا الرُّوَيْبِضَةُ . قِيلَ وَمَا الرُّوَيْبِضَةُ قَالَ الْفُوَيْسِقُ يَتَكَلَّمُ فِي أَمْرِ الْعَامَّةِ.

رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني في الأوسط وفيه ابن إسحاق وهو مدلس وفي إسناد الطبراني ابن لهيعة وهو لين.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (985). Taberânî'nin hocası Muhammed b. Hazer et-Taberânî'nin biyografisi yazılmamıştır. Taberânî demiştir ki: "Hadisi Ahmed b. Abdilazîz el-Vâsıtî tek başına nakletmiştir." İbn Mes'ûd hadisi için bak. Buhârî, *Sahîh* (6/612).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/314).

12226. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Deccâl'ın zuhuru öncesinde aldatıcı yıllar geçecektir. O yıllarda doğru sözlü olan yalanlanırken yalancı doğrulanır. Güvenilir kimse hain ilan edilirken haine güven beslenir. O dönemde facir, ruveybida (söz sahibi) olur."

"Ruveybida nedir?" diye sordular. *"Halkın işlerinde söz sahibi (yönetici) olan fasık kişidir"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden İbn İshâk müdellistir. Taberânî'nin senedinde de hadiste gevşek olan İbn Lehîa yer almıştır.[1]

١٢٢٢٧ - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلاءِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي عَبْلَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهَا سَتَأْتِي عَلَى النَّاسِ سِنُونَ خَدَّاعَةٌ يُصَدَّقُ فِيهَا الْكَاذِبُ وَيُكَذَّبُ فِيهَا الصَّادِقُ وَيُؤْتَمَنُ فِيهَا الْخَائِنُ وَيُخَوَّنُ فِيهَا الأَمِينُ وَيَنْطِقُ فِيهَا الرُّوَيْبِضَةُ. قِيلَ وَمَا الرُّوَيْبِضَةُ قَالَ السَّفِيهُ يَتَكَلَّمُ فِي أَمْرِ الْعَامَّةِ.

12227. Avf b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:

"Kıyamet kopmadan önce aldatıcı yıllar geçecektir. O yıllarda yalancı tasdik edilirken doğru sözlü yalanlanır. Haine güven beslenirken güvenilir kimse hain ilan edilir. O dönemde facir, söz sahibi (ruveybida) olur."

"Ruveybida nedir?" diye sordular. *"Halkın işlerinde söz sahibi olan basit/alçak kişidir"* buyurdu.[2]

١٢٢٢٨ - قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ: وَحَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال بنحوه.

رواه البزار وقد صرح ابن إسحاق بالسماع من عبد الله بن دينار وبقية رجاله ثقات قلت : ويأتي في أمارات الساعة بعض هذا .

12228. İbn İshâk der ki: Bana Abdullah b. Dînâr, Enes'den, o da Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) aynısını bildirdi.

---

[1] Ahmed b. Hanbel (3/220); Ebû Ya'lâ (3715). İbn İshâk hadisi sema yoluyla aldığını açıkça ifade etmiştir. Bunun için 12228 numaralı hadise bakılabilir.

[2] Bezzâr (3373).

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup İbn İshâk, hadisi Abdullah b. Dînâr'dan sema/işitme yoluyla aldığını açıkça ifade etmiştir. Senedin kalan ravileri ise güvenilirdirler.

Ben derim ki: Hadisin bir kısmı Kıyamet Alametleri bahsinde gelecektir.[1]

١٢٢٢٩ – وعن أنس قال : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ الْفُحْشُ وَالتَّفَحُّشُ ، وَقَطِيعَةُ الأَرْحَامِ ، وَتَخْوِينُ الأَمِينِ ، وَائْتِمَانُ الْخَائِنِ ."

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات وفي بعضهم خلاف .

12229. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Çirkin söz ve davranışların yayılması, akrabalık ilişkilerinin kopması, güvenilir kimsenin hain görülmesine karşın hain kimseye itimat edilmesi kıyamet alâmetlerindendir" buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, bir kısmı tartışmalı da olsa güvenilirdir.

١٢٢٣٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ الْمُعَلِّمُ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِي سَبْرَةَ قَالَ كَانَ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ زِيَادٍ يَسْأَلُ عَنِ الْحَوْضِ حَوْضِ مُحَمَّدٍ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ يُكَذِّبُ بِهِ بَعْدَ مَا سَأَلَ أَبَا بَرْزَةَ وَالْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ وَعَائِذَ بْنَ عَمْرٍو وَرَجُلاً آخَرَ وَكَانَ يُكَذِّبُ بِهِ فَقَالَ أَبُو سَبْرَةَ أَنَا أُحَدِّثُكَ بِحَدِيثٍ فِيهِ شِفَاءُ هَذَا إِنَّ أَبَاكَ بَعَثَ مَعِي بِمَالٍ إِلَى مُعَاوِيَةَ فَلَقِيتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو فَحَدَّثَنِي بِمَا سَمِعَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَمْلَى عَلَيَّ فَكَتَبْتُ بِيَدِي فَلَمْ أَزِدْ حَرْفاً وَلَمْ أَنْقُصْ حَرْفاً حَدَّثَنِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ اللَّهَ لاَ يُحِبُّ الْفُحْشَ أَوْ يَبْغَضُ الْفَاحِشَ وَالْمُتَفَحِّشَ . قَالَ وَلاَ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَظْهَرَ الْفُحْشُ وَالتَّفَاحُشُ وَقَطِيعَةُ الرَّحِمِ وَسُوءُ الْمُجَاوَرَةِ وَحَتَّى يُؤْتَمَنَ الْخَائِنُ وَيُخَوَّنَ الأَمِينُ ".

رواه أحمد في حديث طويل . وأبو سبرة هذا اسمه سالم بن سبرة قال أبو حاتم : مجهول .

1230. Ebû Sebra anlatıyor: Bir gün Abdullah b. Amr ile karşılaştım. Bana Allah'ın Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) duyduklarını nakledip imla ettirdi. Ben de onları kendi ellerimle yazdım; onun yazdırdıklarına ne bir harf ekledim, ne de ondan bir harf eksilttim. Bana bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuş:

"Kuşkusuz Allah çirkin sözü sevmez. –veya çirkin söz ve davranışta bulunana buğzeder- Çirkin söz ve davranışlar yayılmadıkça, akrabalık bağları

---

[1] Bir önceki hadise bakınız.

koparılmadıkça, haine itimat edilirken güvenilir kimse hain ilan edilmedikçe kıyamet kopmaz."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel uzunca bir hadis içerisinde nakletmiştir. Ravilerinden Ebû Sebra'nın ismi Sâlim b. Sebra olup Ebû Hâtim, onun meçhul biri olduğunu belirtmiştir.[1]

١٢٢٣١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، قَالَ : نا أَحْمَدُ بْنُ عُمَرَ الْوَكِيعِيُّ ، قَالَ : نا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ ، قَالَ : نا عُبَيْدُ بْنُ طُفَيْلٍ أَبُو سِيدَانَ الْعَبْسِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ شَدَّادًا أَبَا عَمَّارٍ ، يَقُولُ : قَالَ حُذَيْفَةُ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَيَأْتِيَنَّ عَلَى أُمَّتِي زَمَانٌ يَتَمَنَّوْنَ فِيهِ الدَّجَّالَ " ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللهِ ، بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي ، مِمَّ ذَاكَ ؟ قَالَ : " مِمَّا يَلْقَوْنَ مِنَ الْعَنَاءِ وَالْعَنَاءِ " .

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات ورواه البزار بنحوه ورجاله ثقات .

12231. Huzeyfe anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Öyle bir zaman gelecek ki o zamanda insanlar biran önce Deccâl'in gelmesini temenni ederler"* buyurdu.

Ben de: "Anam babam kurban olsun sana ya Resûlallah, bunun sebebi nedir?" diye sordum. *"Maruz kalacakları şiddet ve sıkıntı"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir. Aynı hadisi benzer ifadelerle Bezzâr da rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.[2]

١٢٢٣٢ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَمْزَةَ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنْ صَدَقَةَ ، عَنْ أَبِي وَهْبٍ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِنَّ النَّاسَ شَجَرَةٌ ذَاتُ جَنًى ، وَيُوشِكُ أَنْ تَعُودُوا شَجَرَةً ذَاتَ شَوْكٍ ، إِنْ نَاقَدْتَهُمْ نَاقَدُوكَ ، وَإِنْ تَرَكْتَهُمْ لَمْ يَتْرُكُوكَ ، وَإِنْ هَرَبْتَ مِنْهُمْ طَلَبُوكَ " ، قَالَ : فَكَيْفَ الْمَخْرَجُ مِنْ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللهِ ؟ قَالَ : " تُقْرِضُهُمْ مِنْ عِرْضِكَ لِيَوْمِ فَاقَتِكَ " .

رواه الطبراني وفيه بقية وهو مدلس وصدقة بن عبد الله ضعيف جدا ووثقه دحيم وأبو حاتم .

12232. Ebû Umâme el-Bâhilî'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"İnsanlar meyveli ağaca benzerler. Fakat dikenli ağaca dönüşmeleri pek yakındır; öyle ki kendilerine laf atsan hemen karşılık verirler, sen onları kendi hallerine bıraksan, onlar seni bırakmazlar, onlardan kaçsan peşine düşerler."

---

[1] Ahmed b. Hanbel (2/162).

[2] Bezzâr (3393). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin bu ifadelerle yalnız Huzeyfe'den bu senetle rivayet edildiğini biliyoruz."

Ebû Umâme: "Bundan çıkış yolu nedir, ya Resûlallah?" diye sordu.

"Şeref ve haysiyetine dokunandan alacağını/hakkını, darlık/muhtaçlık yaşayacağın (kıyamet) gün(ün)e bırakırsın" buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Bakıyye müdellistir. Sadaka b. Abdillah da son derece zayıf biridir. Bununla beraber Duhaym ve Ebû Hâtim kendisini güvenilir kabul etmiştir.[1]

١٢٢٣٣ – حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ الدِّمْيَاطِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ ، حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " لا يَزْدَادُ الأَمْرُ إِلا شِدَّةً ، وَلا يَزْدَادُ الْمَالُ إِلا إِفَاضَةً ، وَلا يَزْدَادُ النَّاسُ إِلا شُحًّا " " وَلا تَقُومُ السَّاعَةُ إِلا عَلَى شِرَارِ النَّاسِ ".

رواه الطبراني ورجاله وثقوا وفيهم ضعف ورواه بإسناد آخر ضعيف .

12233. Ebû Umâme der ki: Ben, Allah'ın Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle işittim:

"Her geçen gün işler daha da kötüleşecek, servet daha da artacak, insanlar daha da cimrileşeceklerdir. Sonunda kıyamet insanların en kötüleri üzerine kopacaktır."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, zayıf yönleri bulunsa da güvenilir kabul edilmişlerdir. Taberânî hadisi bundan başka zayıf bir isnâdla daha rivayet etmiştir.[2]

١٢٢٣٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حِبَّانَ الْمَازِنِيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ ، أنا شُعْبَةُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا الأَحْوَصِ ، وَأَبَا الْكِنْدِيَّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " إِنَّكُمْ فِي زَمَانٍ الصَّلاةُ فِيهِ طَوِيلَةٌ ، وَالْخُطْبَةُ فِيهِ قَصِيرَةٌ ، وَعُلَمَاؤُهُ كَثِيرٌ وَخُطَبَاؤُهُ قَلِيلٌ ، وَسَيَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ الصَّلاةُ فِيهِ قَصِيرَةٌ وَالْخُطْبَةُ فِيهِ طَوِيلَةٌ ، خُطَبَاؤُهُ كَثِيرٌ وَعُلَمَاؤُهُ قَلِيلٌ يُأَخِّرُونَ الصَّلاةَ صَلاةَ الْعِشَاءِ إِلَى شَرَقِ الْمَوْتَى فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَلْيُصَلِّ الصَّلاةَ لِوَقْتِهَا ، وَلْيَجْعَلْهَا مَعَهُمْ تَطَوُّعًا ، إِنَّكُمْ فِي زَمَانٍ يُغْبَطُ الرَّجُلُ فِيهِ عَلَى كَثْرَةِ مَالِهِ وَكَثْرَةِ عِيَالِهِ ، وَسَيَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ يُغْبَطُ الرَّجُلُ فِيهِ عَلَى قِلَّةِ عِيَالِهِ وَخِفَّةِ حَاذِهِ ، مَا أَدَعُ بَعْدِي فِي أَهْلِي أَحَبَّ إِلَيَّ مَوْتًا مِنْهُمْ ، وَلا أَهْلَ بَيْتٍ مِنَ الْجِعْلانِ ، وَإِنِّي لأُحِبُّهُمْ كَمَا يُحِبُّونَ أَهْلِيكُمْ ".

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح وله طريق في الزهد وقد تقدم في العلم نحوه.

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7575).

[2] Taberânî (7757, 7894).

12234. İbn Mes'ûd der ki:

"Sizler öyle bir dönemde yaşıyorsunuz ki namaz uzun kılınıyor, hutbe kısa tutuluyor. Âlimleri çok, hatipleri az. Fakat insanlar öyle bir zamana rastlayacaklar ki o zamanda namaz kısa tutulur, hutbe uzatılır. Hatipleri çok, âlimleri az olur. İnsanlar namazı; ikindi namazını güneşin batmasına az bir vakit kalana kadar geciktirirler. Sizden kim bu zamana yetişirse, namazını vakitlice kılsın, onlarla kıldığı namazını da nafile saysın. Sizler öyle bir zamanda yaşıyorsunuz ki bu zamanda kişinin çoluk çocuğunun azlığına, varlıksız oluşuna gıpta edilmektedir. Benden sonra ailemden bir ferdin bile hayatta kalmasını arzu etmem. Hatta bok böceklerinden bir ailenin ölmesine kendi ailemin ölümünü tercih ederim. Sizler ailelerinizi sevdiğiniz gibi ben de ailemi seviyorum."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

İlim bölümünde benzer bir hadis geçmişti.

١٢٢٣٥ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا الْمَسْعُودِيُّ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ خُلَيْدَةَ ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ دَخَلَ عَلَيْهِ ، وَقَدْ نَصَبَ مَتَاعًا فِي بَيْتِهِ ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " اسْتَخْفِ مِنْ شُوَارِ بَيْتِكَ فَإِنَّ النَّاسَ يُوشِكُوا أَنْ يَكُونُوا أَهْلَ قَتَبٍ ."

رواه الطبراني وفيه من لم أعرفهم .

12235. Muhammed b. Zeyd b. Huleyde'nin anlattığına göre bir gün Abdullah (b. Mes'ûd) onun yanına girer. Muhammed evine bir eşya yerleştirmiştir. Abdullah (onu görünce): "Evinin eşyasını mütevazı tut; zira insanların ensesi kalın olmaları pek yakındır" dedi.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım bulunmaktadır.[1]

(بَابُ فِيمَا مَضَى مِنَ الزَّمَانِ وَمَا بَقِيَ مِنْهُ)

Geçmiş ve Gelecek

١٢٢٣٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ خَيْثَمَةَ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ لامْرَأَتِهِ : " الْيَوْمَ خَيْرٌ أَمْ أَمْسِ ؟ " فَقَالَتْ : لا

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8975). Senedinde yer alan Ebû Nuaym'dan maksat, Dırâr b. Surad olup zayıftır. Mes'ûdî de bunamış olması sebebiyle zayıftır.

أَدْرِي ، فَقَالَ : " لَكِنِّي أَدْرِي ، أَمْسِ خَيْرٌ مِنَ الْيَوْمِ ، وَالْيَوْمُ خَيْرٌ مِنْ غَدٍ ، وَكَذَلِكَ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ " . رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح . وله آثار في الزهد.

12236. Hayseme'nin bildirdiğine göre Abdullah (İbn Mes'ûd) hanımına: "Bugün mü daha iyi, yoksa dün mü daha iyiydi?" diye sordu. Hanımı: "Bilmiyorum" deyince Abdullah: "Ama ben biliyorum. Dün bugünden daha iyiydi. Bugün de yarından daha iyi olacaktır. Kıyamet gününe kadar bu böyle devam edip gidecektir" dedi.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.

Zühd bölümünde Abdullah'a ait başka sözler de gelecektir.[1]

(بَابُ لَوْ كَانَ الْمُؤْمِنُ فِي جُحْرِ ضَبٍّ حَصَلَ لَهُ الأَذَى)

Mümin Keler Deliğine Bile Girse Bela Gelir Onu Bulur

١٢٢٣٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَبِيبٍ ، نَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ أَبُو شَيْبَةَ ، نَا أَبُو قَتَادَةَ الْعُذْرِيُّ ، نَا ابْنُ أَخِي الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَمِّهِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَوْ كَانَ الْمُؤْمِنُ فِي جُحْرٍ لَقَيَّضَ اللَّهُ لَهُ فِيهِ مَنْ يُؤْذِيهِ ، أَوْ قَالَ : مُنَافِقًا يُؤْذِيهِ " .

رواه البزار والطبراني في الأوسط وفيه أبو قتادة بن يعقوب بن عبد الله العذري ولم أعرفه وبقية رجال الطبراني ثقات .

12237. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin, keler (kertenkele) deliğine bile girse (Allah) orada ona eziyet edecek birini -veya bir münafığı- musallat eder"* buyurmuştur.

★ Bunu Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Katâde b. Ya'kûb b. Abdillah el-Uzrî'yi tanımıyorum. Taberânî'nin kalan ravileri ise güvenilirdir.[2]

(بَابُ فِيمَنْ دَاهَنَ وَسَكَتَ عَنِ الْحَقِّ وَأَهْلُ زَمَانِهِمْ)

Yağcılık Yapıp Hakkı Söylemekten Kaçınanlar ve Bu Dönem Halkı

١٢٢٣٨ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ خَالِدِ بْنِ حَيَّانَ ، قَالَ : نَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ الْجُعْفِيُّ ، قَالَ : نَا أَبُو سَعِيدٍ التَّغْلِبِيُّ ، قَالَ : نَا عَمَّارُ بْنُ سَيْفٍ الضَّبِّيُّ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ ، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ ، عَنْ

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8773).

2 Bezzâr (3359); Kudâ'î, *Müsnedü'ş-Şihâb* (1438).

حُذَيْفَةَ ، قَالَ : قُلْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَتَى نَتْرُكُ الأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ ، وَهُمَا سَيِّدَا أَعْمَالِ أَهْلِ الْبِرِّ ؟ قَالَ : " إِذَا أَصَابَكُمْ مَا أَصَابَ بَنِي إِسْرَائِيلَ " قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَا أَصَابَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ؟ قَالَ : " إِذَا دَاهَنَ خِيَارُكُمْ فُجَّارَكُمْ ، وَصَارَ الْفِقْهُ فِي شِرَارِكُمْ ، وَصَارَ الْمُلْكُ فِي صِغَارِكُمْ ، فَعِنْدَ ذَلِكَ تَلْبَسُكُمْ فِتْنَةٌ ، تَكِرُّونَ وَيُكَرُّ عَلَيْكُمْ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه عمار بن سيف وثقه العجلي وغيره وضعفه جماعة وبقية رجاله ثقات وفي بعضهم خلاف .

12238. Huzeyfe anlatıyor:

"Ya Resûlallah! Bizler erdemli insanların davranışları olan iyiliği emir ve kötülükten meni ne zaman terk ederiz?" diye sordum.

"İsrail oğullarının başına gelen sizin de başınıza geldiğinde" buyurdu.

"Ya Resûlallah! İsrail oğullarının başına ne gelmişti?" dedim. *"İyilerinizin kötülerinize yağcılık ettiği, fıkıh/ilim kötülerinize, mülk/yönetim küçüklerinize geçtiğinde sizi fitne ateşi sarar; işte o zaman kâh saldırırsınız, kâh saldırıya uğrarsınız"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Ammâr b. Seyf'i İclî ve başkaları güvenilir kabul ederken bir grup zayıf saymıştır. Diğer ravileri ise, bazıları tartışmalı olmakla beraber güvenilirdirler.[1]

١٢٢٣٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَامِرٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ عُبَيْدٍ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ أَقْوَامٌ إِخْوَانُ الْعَلانِيَةِ أَعْدَاءُ السَّرِيرَةِ ، فَقِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، كَيْفَ يَكُونُ ذَلِكَ ؟ ، قَالَ : بِرَغْبَةِ بَعْضِهِمْ إِلَى بَعْضٍ ، وَبِرَهْبَةِ بَعْضِهِمْ مِنْ بَعْضٍ " .

رواه البزار والطبراني في الأوسط وفيه أبو بكر بن أبي مريم وهو ضعيف.

12239. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Âhir zamanda öyle milletler türeyecektir ki onlar aleniliğin dostu, gizliliğin düşmanı olurlar"* buyurmuştur.

"Ya Resûlallah! Bu nasıl olur?" diye sorduğumda ise *"Birbirlerine yaranma ve birbirilerinden çekinme dürtüsüyle"* buyurmuştur.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (144).

★ Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Bekir b. Ebî Meryem zayıftır.[1]

١٢٢٤٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْبَصْرِيُّ الْمَكِّيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ النَّيْسَابُورِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ الْحَرَّانِيُّ ، عَنْ خَصِيفٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " سَيَجِيءُ أَقْوَامٌ فِي آخِرِ الزَّمَنِ وُجُوهُهُمْ وُجُوهُ الآدَمِيِّينَ ، وَقُلُوبُهُمْ قُلُوبُ الشَّيَاطِينِ ، أَمْثَالُ الذِّئَابِ الضَّوَارِي ، لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ شَيْءٌ مِنَ الرَّحْمَةِ ، سَفَّاكُونَ الدِّمَاءَ ، لا يَرْعَوُونَ عَنْ قَبِيحٍ ، إِنْ بَايَعْتَهُمْ وَارَبُوكَ ، وَإِنْ تَوَارَيْتَ عَنْهُمُ اغْتَابُوكَ ، وَإِنْ حَدَّثُوكَ كَذَّبُوكَ ، وَإِنِ ائْتَمَنْتَهُمْ خَانُوكَ ، صَبِيُّهُمْ عَارِمٌ ، وَشَابُّهُمْ شَاطِرٌ ، وَشَيْخُهُمْ لا يَأْمُرُ بِمَعْرُوفٍ وَلا يَنْهَى عَنْ مُنْكَرٍ ، الاعْتِزَازُ بِهِمْ ذُلٌّ ، وَطَلَبُ مَا فِي أَيْدِيهِمْ فَقْرٌ ، الْحَلِيمُ فِيهِمْ غَاوٍ ، وَالآمِرُ فِيهِمْ بِالْمَعْرُوفِ مُتَّهَمٌ ، وَالْمُؤْمِنُ فِيهِمْ مُسْتَضْعَفٌ ، وَالْفَاسِقُ فِيهِمْ مُشَرَّفٌ ، السُّنَّةُ فِيهِمْ بِدْعَةٌ ، وَالْبِدْعَةُ فِيهِمْ سُنَّةٌ ، فَعِنْدَ ذَلِكَ يُسَلِّطُ اللهُ عَلَيْهِمْ شِرَارَهُمْ ، فَيَدْعُو خِيَارُهُمْ فَلا يُسْتَجَابُ لَهُمْ " .

رواه الطبراني في الصغير والأوسط وفيه محمد بن معاوية النيسابوري وهو متروك .

12240. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Âhir zamanda öyle milletler çıkacaktır ki onların yüzleri insan yüzü, kalpleri şeytan kalbidir. Azgın kurtlar misali, kalplerinde en ufak bir merhamet bulunmayan kan dökücülerdir. Onlar hiçbir çirkinliği işlemekten sakınmazlar. Eğer onlara biat edersen, seni aldatırlar. Onlardan saklanırsan, gıybetini yaparlar. Seninle konuşurlarsa, yalan söylerler. Onlara itimat edersen, sana ihanet ederler. Bebekleri, şirret; gençleri yaramaz; yaşlıları ne iyiliği emreder ne de kötülükten menederler. Onlarla gururlanmak zillet; onların ellerindekini istemek fakirliktir. Onlar arasında halim/sağduyulu, sapkın; iyiliği emreden suçlu; inanan zayıf; fasık şerefli; sünnet bidat; bidat ise sünnettir. İşte o zaman Allah başlarına en kötülerini musallat eder ve artık hayırlıları dua etse de duaları kabul edilmez."

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Muâviye en-Nîsâbûrî metruktur.[1]

---

[1] Bezzâr (3301); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (437); Ahmed b. Hanbel (5/235). Taberânî demiştir ki: "Bu hadis Muâz'dan yalnızca bu senetle rivayet edilmekte olup bu hususta Ebû Bekir b. Ebî Meryem teferrüd etmiştir."

١٢٢٤١ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ عَمَّارٍ الْمَوْصِلِيُّ ، قَالَ : نا عِيسَى بْنُ يُونُسَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُلَاثَةَ ، عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ فُرَافِصَةَ ، عَنْ أَبِي عُمَيْرٍ ، عَنْ سَلْمَانَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا ظَهَرَ الْقَوْلُ ، وَخُزِنَ الْعَمَلُ ، وَاخْتَلَفَتِ الْأَلْسُنُ ، وَتَبَاغَضَتِ الْقُلُوبُ ، وَقَطَعَ كُلُّ ذِي رَحِمٍ رَحِمَهُ ، فَعِنْدَ ذَلِكَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ ، فَأَصَمَّهُمْ ، وَأَعْمَى أَبْصَارَهُمْ ". رواه الطبراني في الأوسط والكبير وفيه جماعة لم أعرفهم.

12241. Selmân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Söz aşikâr olarak söylenip, amel gizlendiği, söylemler farklılaşıp, kalpler birbirinden nefret ettiği ve akrabalar birbirleriyle ilişkilerini kopardığı anda Allah böylelerini lanetler ve kulaklarını sağır ve gözlerini kör eder."

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsât'* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen bir grup raviyi tanımıyorum.

١٢٢٤٢ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا إِسْحَاقُ بْنُ وَهْبٍ الْعَلَّافُ ، قَالَ : نا سَهْلُ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَ : نا زِيَادٌ الْجَصَّاصُ ، قَالَ : نا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ ، هُمْ ذِئَابٌ ، فَمَنْ لَمْ يَكُنْ ذِئْبًا أَكَلَهُ الذِّئَابُ ".

رواه الطبراني في الأوسط وفيه من لم أعرفهم.

12242. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Öyle bir devir gelecektir ki o devirde insanlar kurt olurlar. Kurt olmayanı da kurtlar yer"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden tanımadıklarım vardır.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (869); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11169). Ayrıca demiştir ki: "Muhammed b. Muâviye'nin tek başına naklettiği bu hadis İbn Abbas'dan yalnızca bu senetle rivayet edilmektedir."

(بَابُ اخْتِيَارُ الْعَجْزِ عَلَى الْفُجُورِ)

Acizliği Facirliğe Tercih Etmek

١٢٢٤٣ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ دَاوُدَ عَنْ شَيْخٍ عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ يَأْتِى عَلَيْكُمْ زَمَانٌ يُخَيَّرُ فِيهِ الرَّجُلُ بَيْنَ الْعَجْزِ وَالْفُجُورِ فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ الزَّمَانَ فَلْيَخْتَرِ الْعَجْزَ عَلَى الْفُجُورِ .

رواه أحمد وأبو يعلى عن شيخ عن أبي هريرة وبقية رجاله ثقات .

12243. Ebû Hureyre der ki: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Öyle bir devir gelecektir ki o devirde kişi acizlik ile facirlik arasında muhayyer bırakılır. Kim o devre yetişirse acizliği facirliğe tercih etsin."

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ Ebû Hureyre'den nakletmişlerdir. Diğer ravileri de güvenilirdirler.[1]

(بَابُ تَدَاعَي الأُمَمِ)

Diğer Milletlerin İslam Ümmeti Üzerine Topyekün Saldırması

١٢٢٤٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْمَدَائِنِىُّ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ حَبِيبٍ الأَزْدِىُّ عَنْ أَبِيهِ حَبِيبِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ عَنْ شُبَيْلِ بْنِ عَوْفٍ عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لِثَوْبَانَ كَيْفَ أَنْتَ يَا ثَوْبَانُ إِذْ تَدَاعَتْ عَلَيْكُمُ الأُمَمُ كَتَدَاعِيكُمْ عَلَى قَصْعَةِ الطَّعَامِ يُصِيبُونَ مِنْهُ . قَالَ ثَوْبَانُ بِأَبِى وَأُمِّى يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَمِنْ قِلَّةٍ بِنَا قَالَ لاَ أَنْتُمْ يَوْمَئِذٍ كَثِيرٌ وَلَكِنْ يُلْقَى فِي قُلُوبِكُمُ الْوَهَنُ . قَالُوا وَمَا الْوَهَنُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ حُبُّكُمُ الدُّنْيَا وَكَرَاهِيَتُكُمُ الْقِتَالَ

رواه أحمد والطبراني في الأوسط بنحوه وإسناد أحمد جيد .

12244. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Sevbân'a: *"Ey Sevbân! Sizin pay kapabilmek için yemek kabına üşüştüğünüz gibi milletler sizin üzerinize üşüştüklerinde sen ne yaparsın?"* diye sordu.

---

[1] Ahmed b. Hanbel (7730); Ebû Ya'lâ (6403). İsnâdında meçhul bırakılan şeyhin ismi Hâkim'in *Müstedrek*'inde (4/2438) Saîd b. Ebî Hayre olarak açıklanmıştır. Zehebî bu zatın güvenilir kabul edildiğini, ancak Ebû Hureyre'ye yetişmediğini belirtmiştir.

Sevbân: "Anam babam uğruna feda olsun ya Resûlallah, bu halimiz, o gün bizim azlığımızdan mı kaynaklanacak?" diye sordu. *"Hayır. O gün siz kalabalık olacaksınız. Fakat kalplerinizde güçsüzlük belirecektir"* buyurdu.

Sevbân: "Güçsüzlük nedir ya Resûlallah" diye sordu. *"Dünyayı sevmeniz ve savaştan nefret etmenizdir"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve benzerini *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiştir.[1]

(بَابُ لاَ تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ هَذِهِ الأُمَّةِ عَلَى الحَقِّ)

"Bu Ümmetten Bir Grup Hakkı Savunmaya Devam Edecektir"

١٢٢٤٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الشَّامِيِّ قَالَ سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ يَخْطُبُ يَقُولُ يَا أَهْلَ الشَّامِ حَدَّثَنِي الأَنْصَارِيُّ قَالَ شُعْبَةُ يَعْنِي زَيْدَ بْنَ أَرْقَمَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لاَ تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ . وَإِنِّي لأَرْجُو أَنْ تَكُونُوا هُمْ يَا أَهْلَ الشَّامِ.

رواه أحمد والبزار والطبراني . وأبو عبد الله الشامي ذكره ابن أبي حاتم و لم يجرحه أحد وبقية رجاله رجال الصحيح .

12245. Muâviye der ki: "Ey Şam halkı! Bana Ensârî'nin -ravi Şu'be bundan maksadın Zeyd b. Erkam olduğunu söylemiştir- bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Ümmetimden bir grup hakkı savunmaya devam edecektir»* buyurmuştur. Ben bu grubun sizin olmanızı umuyorum ey Şamlılar."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Abdillah eş-Şâmî'yi İbn Ebî Hâtim eserinde zikretmiş, kimse kendisini cerh etmemiştir. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.[2]

١٢٢٤٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا عَمْرٌو حَدَّثَنَا أَسْبَاطٌ عَنْ سِمَاكٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ نُبِئْتُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لاَ يَزَالُ هَذَا الدِّينُ قَائِماً يُقَاتِلُ عَلَيْهِ عِصَابَةٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ .

---

1 Ahmed b. Hanbel (2/359).

2 Ahmed b. Hanbel (4/369); Bezzâr (3319); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (4967). bak. *Silsiletu'l-ehâdisi's-sahîha* (1958). Bezzâr demiştir ki: "Muaviye'nin Zeyd'den bu hadis dışında hadis rivayet ettiğini bilmiyoruz. Yine Ebû Abdullah'ın ismini zikredeni de görmedik. Ayrıca hadisi Şu'be'den başkası da rivayet etmemiştir."

12246. Câbir b. Semure der ki: Bana anlatıldığına göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuş: *"Bu din yaşamaya devam edecektir. Zira Müslümanlardan bir grup kıyamet kopuncaya kadar onun uğruna savaşacaktır."*[1]

١٢٢٤٧ – وفي رواية عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فذكره.

قلت : هو في الصحيح من حديث جابر بن سمرة نفسه رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح.

12247. Bir başka rivayette yine Câbir b. Semure, kendisine rivayet eden bir zat kanalıyla Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) aynısını nakletmiştir.

★ Ben derim ki: Hadis *Sahîh*'de Câbir b. Semure'nin kendi rivayeti olarak yer almıştır.

Buradaki rivayeti ise Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١٢٢٤٨ – قَالَ أَبو عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَجَدْتُ فِي كِتَابِ أَبِي بِخَطٍّ يَدِهِ حَدَّثَنِي مَهْدِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ الرَّمْلِيُّ حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ عَنِ السَّيْبَانِيِّ وَاسْمُهُ يَحْيَى بْنُ أَبِي عَمْرٍو عَنْ عَمْرِو بنِ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيِّ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لاَ تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الدِّينِ ظَاهِرِينَ لِعَدُوِّهِمْ قَاهِرِينَ لاَ يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ إِلاَّ مَا أَصَابَهُمْ مِنْ لأْوَاءَ حَتَّى يَأْتِيَهُمْ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَذَلِكَ . قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَأَيْنَ هُمْ قَالَ بِبَيْتِ الْمَقْدِسِ وَأَكْنَافِ بَيْتِ الْمَقْدِسِ .

رواه عبد الله وجادة عن خط أبيه والطبراني ورجاله ثقات . قلت : وفي فضل أهل الشام شيء من هذا الباب .

12248. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Ümmetimden bir grup düşmanlarına galip gelerek bu din yaşamaya devam edecektir. Bu uğurda başlarına gelen şiddet ve sıkıntı eğer hesaba katılmazsa, muhalifleri onlara bir zarar veremezler. Onlar bu şekilde yaşamlarını sürdürürlerken Allah'ın emri gelir (kıyamet kopar)."

"Ya Resûlallah! Onlar nerede olacaklardır?" diye sordular. *"Kudüs ve Kudüs civarında"* buyurdu.

★ **Bunu Abdullah, babasının hattıyla bulduğu hadislerden (yani vicâde yoluyla) rivayet etmiştir. Ayrıca hadisi Taberânî de rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.**

[1] Ahmed b. Hanbel (5/106).

[2] Ahmed b. Hanbel (5/98).

Ben derim ki: Şamlıların faziletine dair kısımda da bu konuyla ilgili bazı rivayetler gelecektir.[1]

١٢٢٤٩ – وعن عمر قال : قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لاَ تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ.

رواه الطبراني في الصغير والكبير ورجال الكبير رجال الصحيح .

12249. Hz. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimden bir grup kıyamet kopuncaya kadar hakkı savunmaya devam edeceklerdir"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup *el-Mu'cemu'l-kebîr*'in ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١٢٢٥٠ – حَدَّثَنَا حَفْصٌ الْحُلْوَانِيُّ ، حَدَّثَنَا بُهْلُولُ بْنُ مُوَرِّقٍ الشَّامِيُّ ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ ، عَنْ أَخِيهِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا تَزَالُ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ ، حَتَّى يَنْزِلَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ ، فَيَقُولُ إِمَامُهُمْ : تَقَدَّمْ . فَيَقُولُ : أَنْتُمْ أَحَقُّ بَعْضُكُمْ أُمَرَاءُ بَعْضٍ . أَمْرٌ أَكْرَمَ اللَّهُ بِهِ هَذِهِ الأُمَّةَ "

رواه أبو يعلى وفيه موسى بن عبيدة وهو متروك .

12250. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"İsa b. Meryem yeryüzüne ininceye kadar ümmetim hakkı savunmaya devam edecektir. İsa inince liderleri ona: «Öne geç (bize liderlik et)» der. Fakat İsa: «Siz bu işe daha layıksın. Siz birbirinizin emirlerisiniz. Bu, Allah'ın bu ümmette lütfettiği bir özelliktir» diyerek teklifi reddeder."

★ Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Mûsa b. Ubeyde metruktur.[3]

١٢٢٥١ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا رَيْحَانُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ مَنْصُورٍ ، عَنْ أَيُّوبَ ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " سَيُدْرِكُ رِجَالٌ مِنْ أُمَّتِي عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ، وَيَشْهَدُونَ قِتَالَ الدَّجَّالِ "

رواه أبو يعلى وفيه عباد بن منصور وهو ضعيف .

---

[1] Abdullah, *Ziyâdâtu'l-Müsned* (5/269); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7643). Senetlerinde ismi geçen Amr b. Abdillah el-Hadramî meçhul olmakla beraber İbn Hibbân tarafından güvenilir kabul edilmiştir. Bak. *Silsiletu'l-ehâdîsi's-sahîha* (1957).

[2] Hadisi ne Ebû Ya'lâ'nın *el-Müsnedu's-sağîr*'ind, ne de Taberânî'nin *el-Mu'cemu's-sağîr*'inde bulamadım. Ancak Hâkim bunu *Müstedrek*'in (4/449 muhtasar ve 4/550 mufassal olarak rivayet etmiştir.

[3] Ebû Ya'lâ (2078).

12251. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Ümmetimden bir takım kimseler İsa b. Meryem'e yetişerek (onun) Deccâl'e karşı savaş(ın)a tanık olacaklardır" buyurmuştur.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Abbâd b. Mansûr zayıftır.[1]

١٢٢٥٢ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لاَ يَزَالُ هَذَا الأَمْرُ أَوْ عَلَى هَذَا الأَمْرِ عِصَابَةٌ مِنْ أُمَّتِي لاَ يَضُرُّهُمْ خِلاَفُ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَهُمْ أَمْرُ اللهِ.

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح غير زهير بن محمد بن قمير وهو ثقة .

12252. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimden bir grup, bu din uğruna yaşamaya devam edeceklerdir. Allah'ın emri tecelli edene değin (kıyamet kopuncaya kadar) muhaliflerinin muhalefeti onlara bir zarar vermeyecektir"* buyurmuştur.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, Züheyr b. Muhammed b. Kumeyr hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Züheyr de güvenilirdir.[2]

١٢٢٥٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبُو الْجَمَاهِرِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ عَبَّادٍ ، عَنْ عَامِرٍ الأَحْوَلِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ الْخَوْلاَنِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لاَ تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي يُقَاتِلُونَ عَلَى أَبْوَابِ دِمَشْقَ وَمَا حَوْلَهُ ، وَعَلَى أَبْوَابِ بَيْتِ الْمَقْدِسِ وَمَا حَوْلَهُ ، لاَ يَضُرُّهُمْ خِذْلاَنُ مَنْ خَذَلَهُمْ ، ظَاهِرِينَ إِلَى أَنْ تَقُومَ السَّاعَةُ " . رواه الطبراني في الأوسط وفيه الوليد بن عباد وهو مجهول .

12253. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Ümmetimden bir grup Şam kapıları ve çevresi ile Kudüs kapıları ve çevresinde savaşmaya devam edeceklerdir. Kendilerini terk edenlerin onları yalnız bırakmaları onlara bir zarar vermeyecek ve kıyamet gününe değin hep muzaffer olarak yaşayacaklardır."

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Velîd b. Abbâd meçhuldür.

١٢٢٥٤ - حَدَّثَنَا حُصَيْنُ بْنُ وَهْبٍ الأَرْسُوفِيُّ ، ثنا زَكَرِيَّا بْنُ نَافِعٍ الأَرْسُوفِيُّ ، ثنا عَبَّادُ بْنُ عَبَّادٍ الرَّمْلِيُّ ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ السَّيْبَانِيِّ ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ الْوَعْلاَنِيِّ ، عَنْ كُرَيْبٍ السَّحُولِيِّ ، قَالَ : حَدَّثَنِي مُرَّةُ الْبَهْزِيُّ

---

[1] Ebû Ya'lâ (2821). Bak. 12547 nolu hadis.

[2] Bezzâr (3320).

، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " لا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ عَلَى مَنْ نَاوَأَهُمْ ، وَهُمْ كَالإِنَاءِ بَيْنَ الأَكَلَةِ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَذَلِكَ " ، قُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ وَأَيْنَ هُمْ ؟ قَالَ : " بِأَكْنَافِ بَيْتِ الْمَقْدِسِ " ، قَالَ : وَحَدَّثَنِي أَنَّ " الرَّمْلَةَ هِيَ الرَّبْوَةُ ، ذَلِكَ أَنَّهَا مُغَرَّبَةٌ وَمُشَرَّقَةٌ ". رواه الطبراني وفيه جماعة لم أعرفهم .

12254. Mürre el-Behzî, Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitmiş:

"Ümmetimden bir grup kendileriyle mücadele edenlere üstünlük sağlayarak hep hakkı savunmaya devam edeceklerdir. Bununla beraber her zaman, açların önünde duran yemek kabı mesabesinde olacaklardır. Onlar bu halde mücadelelerini sürdürürlerken Allah'ın emri gelecektir (Kıyamet kopacaktır)."

"Ya Resûlallah, onlar o vakit nerede olacaklar?" diye sorduk. *"Kudüs civarında"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadığım bir grup ravi bulunmaktadır.[1]

(بَابُ بَعْثِ إِبْلِيسَ سَرَايَاهُ يُفْتِنُونَ النَّاسَ)

İnsanlar Arasında Fitne Çıkarmaları için İblis'in Birliklerini Salması

١٢٢٥٥ - حَدَّثَنَا عَلِيٌّ ، قَالَ : نا أَبُو كُرَيْبٍ ، قَالَ : نا مُصْعَبُ بْنُ الْمِقْدَامِ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ بَشِيرٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " عَرْشُ إِبْلِيسَ عَلَى الْبَحْرِ ، ثُمَّ يَبْعَثُ سَرَايَاهُ فَيَفْتِنُونَ ، فَأَعْظَمُهُمْ عِنْدَهُ أَعْظَمُهُمْ فِتْنَةً " .

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله وثقوا وفيهم ضعف .

12255. Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İblis'in tahtı, denizin üzerindedir. Sonra askeri birliklerini etrafa salar ve bu birlikler fitne çıkarırlar. İblis'in nazarında onların en değerlileri, en büyük fitneye sebebiyet verenleridir."*

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, zayıflıkları bulunsa da güvenilir kabul edilmişlerdir.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (20/317). Senetteki bütün ravilerin biyografileri, kendilerinden rivayette bulunanların adları da zikredilerek yazılmış olmakla beraber içlerinden birini sadece İbn Hibbân güvenilir olarak değerlendirmiştir. Bak. *Silsiletu'l-ehâdîsi's-sahîha* (1957).

(بَابُ تَسْلِيطُ الفِسْقَةِ عَلَى الفِسْقَةِ)

Fasıkların Fasıklara Musallat Edilmesi

١٢٢٥٦ – حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَاجِدٍ ، قَالَ : نَا أَحْمَدُ بْنُ بَكْرٍ الْبَالِسِيُّ ، قَالَ : نَا عُرْوَةُ بْنُ مَرْوَانَ الرَّقِّيُّ ، قَالَ : نَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ أَرْطَاةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ : " أَنْتَقِمُ مِمَّنْ أَبْغَضُ بِمَنْ أَبْغَضُ ، ثُمَّ أُصَيِّرُ كُلا إِلَى النَّارِ ".

رواه الطبراني في الأوسط وفيه أحمد بن بكر البالسي وهو ضعيف .

12256. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kuşkusuz Yüce Allah buyurur ki: Ben sevmediklerimden yine sevmediklerim vasıtasıyla intikam alır, sonra da onların her birini cehenneme atarım"* dedi.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Ahmed b. Bekr el-Bâlisî zayıftır.

(بَابُ أَسْرَعُ الأَرْضِ خَرَاباً يُسْرَاهَا)

"Yeryüzünün En Hızlı Tahrip Olan Kısmı Sol Kısmıdır"

١٢٢٥٧ – حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ بْنِ الصَّبَّاحِ الرَّقِّيُّ ، قَالَ : نَا أَبُو حُذَيْفَةَ مُوسَى بْنُ مَسْعُودٍ ، قَالَ : نَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ جَرِيرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَسْرَعُ الأَرْضِ خَرَابًا : يُسْرَاهَا ، ثُمَّ يُمْنَاهَا " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه حفص بن عمر بن صباح الرقي وثقه ابن حبان وبقية رجاله رجال الصحيح .

12257. Cerîr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yeryüzünün en hızlı tahrip olan kısmı, sol kısmıdır. Onu sağ kısmının tahribi takip eder"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Hafs b. Ömer b. Sabbâh er-Rakkî'yi İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (3663); Ebû Nuaym, *Hilye* (7/112, Taberânî kanalıyla).

(بَابُ الإِقَامَةِ بِالشَّامِ زَمَنَ الفِتَنِ)

Fitneler Döneminde Şam'da İkamet Etmek

١٢٢٥٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ يَعْنِى ابْنَ أَبِى مَرْيَمَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ حَدَّثَنَا رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ "سَتُفْتَحُ عَلَيْكُمُ الشَّامُ فَإِذَا خُيِّرْتُمُ الْمَنَازِلَ فِيهَا فَعَلَيْكُمْ بِمَدِينَةٍ يُقَالُ لَهَا دِمَشْقُ فَإِنَّهَا مَعْقِلُ الْمُسْلِمِينَ مِنَ الْمَلَاحِمِ وَفُسْطَاطُهَا مِنْهَا بِأَرْضٍ يُقَالُ لَهَا الْغُوطَةُ".

رواه أحمد وفيه أبو بكر بن أبي مريم وهو ضعيف . قلت : وفي فضل الشام أحاديث في أواخر المناقب .

12258. Cübeyr b. Nüfeyr der ki: Bana ashâbdan bir zatın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Şam fethedilecektir. Şayet oraya yerleşmenize imkân tanınırsa, adı Dimaşk olan şehri seçiniz. Zira orası savaşlarda Müslümanların kalesidir. Merkezi de Ğûta denilen yerdedir."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Bekir b. Ebî Meryem zayıftır.

Ben derim ki: Şam'ın faziletine dair başka hadisler Menkıbeler bölümünün sonunda gelecektir.

١٢٢٥٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَامِرٍ ، قَالَ : نا الرَّبِيعُ بْنُ نَافِعٍ ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ بُسْرِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلانِيِّ ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ ، رَأَيْتُ عَمُودَ الْكِتَابِ احْتُمِلَ مِنْ تَحْتِ رَأْسِي ، فَظَنَنْتُ أَنَّهُ مَذْهُوبٌ بِهِ ، فَأَتْبَعْتُهُ بَصَرِي ، فَعُمِدَ بِهِ إِلَى الشَّامِ ، أَلا وَإِنَّ الإِيمَانَ حِينَ تَقَعُ الْفِتَنُ بِالشَّامِ " .

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح غير محمد بن عامر الأنطاكي وهو ثقة .

12259. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Ben uyurken Kitab'ın esası başımın altından alındı. Onun alıp götürüleceğini düşündüğümden gözlerimi ondan ayırmadım. Şam'a doğru götürüldü. İyi dinleyin! Fitneler patlak verdiğinde iman, Şam'a intikal eder."

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir bir ravi olan Muhammed b. Âmir el-Antâkî hariç *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

(بَابُ فِي أَسْرَعِ النَّاسِ مَوْتاً)

İnsanlardan En Çabuk Ölecekler

١٢٢٦٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَسْوَدُ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ عَنْ دَاوُدَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ أَقْبَلَ سَعْدٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا رَآهُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "إِنَّ فِي وَجْهِ سَعْدٍ لَخَبَراً . قَالَ قُتِلَ كِسْرَى . قَالَ يَقُولُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ اللَّهُ كِسْرَى إِنَّ أَوَّلَ النَّاسِ هَلاَكاً الْعَرَبُ ثُمَّ أَهْلُ فَارِسَ ."

رواه أحمد والبزار وفيه داود بن يزيد الأودي وهو ضعيف .

12260. Ebû Hureyre anlatıyor:

Sa'd, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) doğru gitti. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onu görünce: *"Kuşkusuz Sa'd'ın yüzünde hayırlı bir haber okunuyor"* dedi. Sa'd: "Kisra öldürüldü" deyince Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah Kisra'ya lanet etsin. İnsanlardan ilk önce Araplar yok olur, onları Farisiler takip eder"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Dâvud b. Yezîd el-Evdî zayıftır.[2]

١٢٢٦١ - وعن أبي هريرة قال : قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " وَيْلٌ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرٍّ قَدِ اقْتَرَبَ " رواه البزار وفيه عاصم بن بهدلة وقد وثق وهو ضعيف وبقية رجاله ثقات .

12261. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yaklaşmış bulunan felaketten Arapların vay haline!"* demiştir.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Âsım b. Behdele, zayıf yönü bulunmakla beraber güvenilir kabul edilmiştir. Diğer ravileri ise güvenilirdirler.[3]

---

[1] Bezzâr (3332). Ayrıca demiştir ki: "Bunu sadece Abdullah b. Busr, Ebu'd-Derdâ ve Vahşî b. Harb gibi Şamlıların rivayet ettiğini biliyoruz. Bu, Ebu'd-Derdâ'ya kadar ulaşan en iyi isnâd olup kendisinden hadis birden fazla tarikten nakledilmiştir."

[2] Ahmed b. Hanbel (2/513); Bezzâr (3330 benzeri).

[3] Bezzâr (3331).

(بَابُ فِيْمَنْ كَرِهَ الفِتَنِ وَمَنْ رَضِيَ بِهَا)

Fitneleri Hoş Görmeyenler ve Onlara Rıza Gösterenler

١٢٢٦٢ – حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ أَبِي مُزَاحِمٍ ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ شَبِيبٍ ، عَنْ يُوسُفَ الصَّبَّاغِ ، عَنِ الْحُسَيْنِ وَلا أَعْلَمُهُ إِلا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ شَهِدَ أَمْرًا فَكَرِهَهُ ، كَانَ كَمَنْ غَابَ عَنْهُ ، وَمَنْ غَابَ عَنْ أَمْرٍ فَرَضِيَ بِهِ ، كَانَ كَمَنْ شَهِدَهُ "

رواه أبو يعلى وفيه عمر بن شبيب وثقه ابن معين في رواية وضعفه الجمهور وكذلك يوسف بن ميمون الصباغ وثقه ابن حبان وغيره وضعفه الجمهور ومنصور بن أبي مزاحم ثقة .

12262. Hüseyin -b. Ali- Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem): "*Bir olaya tanık olup da onu benimsemeyen, onu hiç yaşamamış gibidir. Bir olaya tanık olmadığı halde ona rıza gösteren de, ona bizzat katılmış gibidir*" sözünü nakletmiştir.

★ Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Ömer b. Şebîb'i İbn Maîn bir rivayete göre güvenilir görürken, çoğunluk kendisini zayıf olarak değerlendirmiştir. Aynı şekilde Yûsuf b. Meymûn es-Sabbâğ'ı da İbn Hibbân ve başkaları güvenilir kabul ederlerken çoğunluk zayıf görmüştür. Ravilerinden Mansûr b. Ebî Muzâhim ise güvenilirdir.[1]

١٢٢٦٣ – حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَجَاءٍ ، أنا الْمَسْعُودِيُّ ، عَنْ عَوْنٍ ، قَالَ : قُلْتُ لِعُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ وَ أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ كَانَ يَقُولُ : " إِنَّهَا سَتَكُونُ أُمُورٌ مُشْتَبِهَةٌ فَمَنْ رَضِيَهَا مِمَّنْ غَابَ عَنْهَا فَهُوَ كَمَنْ شَهِدَهَا ، وَمَنْ كَرِهَهَا مِمَّنْ شَهِدَهَا فَهُوَ كَمَنْ غَابَ عَنْهَا " ، فَأَعْجَبَهُ

رواه الطبراني . وعون لم يدرك ابن مسعود والمسعودي اختلط .

12263. Avn -İbn Abdillah b. Utbe- anlatıyor: Ömer b. Abdilazîz'e dedim ki: İbn Mes'ûd derdi ki:

"Bazı kuşkulu olaylar yaşanacak ve bu olaylara katılmayanlardan onlara rıza gösterenler, onlara bizzat iştirak etmiş gibi olurlar. Onlara bizzat iştirak etmiş olanlardan da onları hoş görmeyenler, ona hiç katılmamış gibi olurlar."

Bu söz, Ömer b. Abdilazîz'in hoşuna gitti.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiştir. Ancak Avn, İbn Mes'ûd'a yetişmemiş, Mes'ûdî de bunamıştır.[2]

---

[1] Ebû Ya'lâ (6785).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8888).

(بَابُ النَّهْيِ عَنْ بَيْعِ السِّلاَحِ فِي الفِتْنَةِ)

Fitne Döneminde Silah Satışının Yasak Oluşu

١٢٢٦٤ – حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ ، ثنا يَاسِينُ بْنُ حَمَّادٍ الْمَخْزُومِيُّ ، ثنا بَحْرُ بْنُ كَنِيزٍ السَّقَّاءُ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ اللَّقِيطِيِّ ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " نَهَى عَنْ بَيْعِ السِّلاحِ فِي الْفِتْنَةِ ".

رواه البزار وفيه بحر بن كنيز السقاء وهو متروك .

12264. İmrân b. Husayn'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) fitne döneminde silah satışını yasaklamıştır.

★ **Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Bahr b. Kenîz es-Sekkâ metruktur.**[1]

(بَابُ النَّهْيِ عَنِ تَعَاطِي السَّيْفِ مَسْلُولاً)

Kılıcı Yalın Olarak Vermenin Yasaklanışı

١٢٢٦٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ وَعَفَّانُ قَالاَ حَدَّثَنَا الْمُبَارَكُ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ قَالَ عَفَّانُ فِي حَدِيثِهِ حَدَّثَنَا الْمُبَارَكُ قَالَ سَمِعْتُ الْحَسَنَ يَقُولُ أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرَةَ قَالَ أَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى قَوْمٍ يَتَعَاطَوْنَ سَيْفاً مَسْلُولاً فَقَالَ " لَعَنَ اللَّهُ مَنْ فَعَلَ هَذَا أَوَلَيْسَ قَدْ نَهَيْتُ عَنْ هَذَا. ثُمَّ قَالَ إِذَا سَلَّ أَحَدُكُمْ سَيْفَهُ فَنَظَرَ إِلَيْهِ فَأَرَادَ أَنْ يُنَاوِلَهُ أَخَاهُ فَلْيُغْمِدْهُ ثُمَّ يُنَاوِلْهُ إِيَّاهُ.

رواه أحمد والطبراني وفيه مبارك بن فضالة وهو ثقة ولكنه مدلس وبقية رجال أحمد رجال الصحيح .

12265. Ebû Bekre anlatıyor:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) birbirlerine kılıcı yalın olarak veren bir topluluğa rastladı ve: *"Allah böyle yapana lanet etsin. Bu size yasaklanmamış mıydı?"* buyurdu. Sonra şöyle devam etti:

---

1 Bezzâr (3333). Ayrıca demiştir ki: "Hadisi Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) sadece İmrân'ın rivayet ettiğini biliyoruz. Ravilerinden Bahr b. Keniz sağlam değildir. Ayrıca el-Lakîtî de tanınmamaktadır."

Aynı hadisi Müslim b. Zureyr ise Ebû Recâ'dan, o da İmrân'dan mevkuf (yani onun sözü) olarak rivayet etmiştir.

"Sizden biriniz kılıcını kınından sıyırıp ona bakar ve onu (din) kardeşine vermek isterse, önce kılıcını kınına soksun, sonra kardeşine versin."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Mübârek b. Fadâle güvenilir olmakla beraber müdellistir. Ahmed b. Hanbel'in kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢٢٦٦ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُوسَى حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا أَبُو الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ أَنَّ بَنَّةَ الْجُهَنِيَّ أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى قَوْمٍ فِي الْمَسْجِدِ أَوْ فِي الْمَجْلِسِ يَسُلُّونَ سَيْفاً بَيْنَهُمْ يَتَعَاطَوْنَهُ بَيْنَهُمْ غَيْرَ مَغْمُودٍ فَقَالَ " لَعَنَ اللهُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ أَوَلَمْ أَزْجُرْكُمْ عَنْ هَذَا إِذَا سَلَلْتُمُ السَّيْفَ فَلْيَغْمِدْهُ الرَّجُلُ ثُمَّ لِيُعْطِهِ كَذَلِكَ ".

رواه أحمد والطبراني في الكبير والأوسط وفيه ابن لهيعة وفيه لين وبقية رجاله رجال الصحيح.

12266. Bennetu'l-Cühenî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), mescitte -veya mecliste- yalın bir kılıcı çekmiş aralarında dolaştıran (onu birbirlerine veren) bir topluluğa rastladı ve şöyle buyurdu:

"Allah böyle yapanlara lanet etsin. Ben sizi bundan menetmemiş miydim? Kılıcı kınından çıkartmışsanız, kişi önce onu kınına koysun, sonra kardeşine versin."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa gevşektir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١٢٢٦٧ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى عَنْ جَابِرٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِقَوْمٍ فِي مَجْلِسٍ يَسُلُّونَ سَيْفاً يَتَعَاطَوْنَهُ بَيْنَهُمْ غَيْرَ مَغْمُودٍ فَقَالَ أَلَمْ أَزْجُرْكُمْ عَنْ هَذَا فَإِذَا سَلَّ أَحَدُكُمُ السَّيْفَ فَلْيَغْمِدْهُ ثُمَّ لِيُعْطِهِ أَخَاهُ ".

قلت: في الصحيح طرف منه رواه أحمد والبزار ورجاله ثقات.

12267. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir toplantı yerinde bir grubun kılıcı kınından çıkarıp yalın halde aralarında dolaştırdıklarını görüp *"Ben sizi bundan menetmemiş miydim? Sizden biriniz kılıcı kınından çıkarırsa, önce onu kınına geri koysun, sonra kardeşine versin"* buyurdu.

---

[1] Ahmed b. Hanbel (5/41-42).

[2] Ahmed b. Hanbel (3/347); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1190). Her iki kaynağın senedinde de yer alan Ebu'z-Zübeyr müdellis olup rivayetinde "an-an" sıygasını kullanmıştır. Fakat Ahmed b. Hanbel'in senedinde bu isim düşmüştür.

★ Ben derim ki: *Sahîh*'de hadisin bir kısmı geçmiştir.

Bunu Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.[1]

(بَابُ كَيْفَ يَمْسِكُ النَّبْلَ)

Okları Tutma Şekli

١٢٢٦٨ – حَدَّثَنَا عَيَّاشُ بْنُ تَمِيمٍ ، قَالَ : نَا مَخْلَدُ بْنُ مَالِكٍ ، قَالَ : نَا مَخْلَدُ بْنُ يَزِيدَ ، قَالَ : نَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ الْفَزَارِيُّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي مُوسَى ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ مَرَّ مِنْكُمْ فِي هَذِهِ الأَسْوَاقِ وَمَعَهُ نَبْلٌ ، فَلْيَقْبِضْ عَلَى النِّصَالِ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه محمد بن عبيد الله العرزمي وهو ضعيف .

12268. Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden yanında okları bulunan biri pazaryerlerinde dolaşırken okların demirlerini tutup gizlesin"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Ubeydillah el-Arzemî zayıftır.

(بَابُ النَّهْيِ عَنْ حَمْلِ السِّلَاحِ عَلَى الْمُسْلِمِيْنَ)

Müslümanlara Karşı Silah Taşımaktan Men

١٢٢٦٩ – حَدَّثَنَا طَالُوتُ بْنُ عَبَّادٍ ، قَالَ : نَا سُوَيْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِذَا شَهَرَ الْمُسْلِمُ عَلَى أَخِيهِ سِلاحًا ، فَلا تَزَالُ مَلائِكَةُ اللَّهِ تَلْعَنُهُ حَتَّى يُشِيمَهُ عَنْهُ " .

رواه البزار وفيه سويد بن إبراهيم.ضعفه النسائي ووثقه أبو زرعة وهو لين.

12269. Ebû Bekre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim, Müslüman (din) kardeşine karşı silah/kılıç çekerse, onu kınına sokuncaya kadar Allah'ın melekleri ona lanet okumaya devam eder"* buyurmuştur.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden gevşek biri olan Süveyd b. İbrâhîm'i Nesâî zayıf görürken Ebû Zür'a güvenilir kabul etmiştir.[1]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (3/370); Bezzâr (3335, benzeri). Her iki rivayetin senedinde de kopukluk vardır. Ayrıca Bezzâr, ravilerinden Süleymân b. Mûsa hakkında "Câbir'den hadis işittiğini bilmiyoruz" demiştir.

١٢٢٧٠ - وعن سمرة أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، كَانَ يَنْهَى " أَنْ يَسُلَّ الْمُسْلِمُ عَلَى الْمُسْلِمِ السِّلاحَ".

رواه البزار والطبراني وفي إسناد الطبراني من لم أعرفه وفي إسناد البزار يوسف بن خالد السمتي وهو متروك.

12270. Semure'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Müslümanı Müslümana silah çekmekten menederdi.

★ Bunu Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup Taberânî'nin senedinde tanımadığım raviler vardır. Bezzâr'ın senedinde yer alan Yûsuf b. Hâlid es-Semtî ise metruktur.[2]

١٢٢٧١ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ عَثْمَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ الْمُزَنِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " مَنْ شَهَرَ عَلَيْنَا السِّلاحَ فَلَيْسَ مِنَّا ".

رواه البزار وفيه كثير بن عبد الله وهو ضعيف عند الجمهور وحسن الترمذي حديثه .

12271. Amr b. Avf'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bize silah çeken bizden değildir"* buyurmuştur.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Kesîr b. Abdillah çoğunluğa göre zayıftır. Bununla beraber Tirmizî, onun hadislerini hasen derecesinde görmüştür.[3]

١٢٢٧٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلْمٍ الرَّازِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْخَرَّازُ الرَّازِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ الزُّبَيْرِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: " لَيْسَ مِنَّا مَنْ حَمَلَ عَلَيْنَا السِّلاحَ ".

رواه الطبراني وفيه مسلم بن خالد الزنجي وقد وثق على ضعفه .

12272. İbnü'z-Zübeyr'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bize karşı silah taşıyan bizden değildir"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Müslim b. Hâlid ez-Zencî, zayıflığına rağmen güvenilir kabul edilmiştir.

١٢٢٧٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ أَبُو حُصَيْنٍ، قال: نا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، قال: نا أَيُّوبُ بْنُ عُتْبَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ نافع، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: " مَنْ حَمَلَ عَلَيْنَا السِّلاحَ فَلَيْسَ مِنَّا " .

---

[1] Bezzâr (3338).
[2] Bezzâr (3340); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7042).
[3] Bezzâr (3339).

رواه الطبراني في الأوسط وفيه أيوب بن عتبة وهو ضعيف ووثقه ابن معين في رواية.

12273. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bize karşı silah taşıyan bizden değildir"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Eyyûb b. Utbe zayıftır. Bununla beraber bir rivayete göre İbn Maîn tarafından güvenilir kabul edilmiştir.

١٢٢٧٤ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الصَّوَّافُ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُسْتَمِرِّ الْعُرُوقِيُّ ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزُّهْرِيُّ ، ثنا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ يَحْيَى ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا يُشْهِرَنَّ أَحَدُكُمْ عَلَى أَخِيهِ بِالسَّيْفِ ، لَعَلَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ فِي يَدِهِ ، فَيَقَعُ فِي حُفْرَةٍ مِنْ حُفَرِ النَّارِ " .

رواه الطبراني وفيه يعقوب بن محمد الزهري وثقه ابن حبان وهو مدلس.

12274. Sehl b. Sa'd es-Sâidî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kimse sakın (din) kardeşine doğru kılıç doğrultmasın. Olur da şeytan eline vurur ve (verdiği zarardan dolayı) neticede cehennem çukurlarından bir çukura yuvarlanıverir"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ya'kûb b. Muhammed ez-Zührî'yi müdellis biri olduğu halde İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir.[1]

بَابُ فِيمَنْ أَشَارَ إِلَى مُسْلِمٍ بِحَدِيدَةٍ

Müslümana Demir Bir Aletle İşaret Etmek

١٢٢٧٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ أَبِي قُرَّةَ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ – يَعْنِي ابْنَ بِلَالٍ – عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ أُمِّهِ فِي قِصَّةٍ ذَكَرَهَا فَقَالَتْ عَائِشَةُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " مَنْ أَشَارَ بِحَدِيدَةٍ إِلَى أَحَدٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يُرِيدُ قَتْلَهُ فَقَدْ وَجَبَ دَمُهُ " .

رواه أحمد وأخو علقمة لم أعرفه وبقية رجاله ثقات.

12275. Alkame b. Ebî Alkame, kardeşinden naklettiği bir kıssa içinde onun şu sözünü aktarmıştır:

Ben Âişe'den şu sözünü işittim: Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim, öldürmek maksadıyla bir Müslümana demir bir âletle işaret ederse, kanı helal olur"* buyururken işittim.

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr* (5658).

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Ancak Alkame'nin kardeşini tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[1]

(بَابُ فِيمَنْ رَمَانَا بِالنَّبلِ)

Müslümanlara Ok Atmak

١٢٢٧٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "مَنْ رَمَانَا بِالنَّبْلِ فَلَيْسَ مِنَّا".

رواه أحمد وفيه يحيى بن أبي سليمان وثقه ابن حبان وضعفه آخرون وبقية رجاله رجال الصحيح .

12276. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bize ok atan bizden değildir"* buyurmuştur.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel[2] rivayet etmiş olup ravilerinden Yahyâ b. Ebî Süleymân'ı İbn Hibbân güvenilir olarak değerlendirirken diğer bilginler zayıf görmüşlerdir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.

(بَابُ فِيمَنْ رَمَانَا بِاللَّيلِ)

Müslümanlara Gece Ok Atmak

١٢٢٧٧ - حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ الرَّبِيعِ ، قَالَ : نا جَرِيرٌ ، عَنْ لَيْثٍ ، يَعْنِي : ابْنَ أَبِي سُلَيْمٍ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ رَمَانَا بِاللَّيْلِ ؛ فَلَيْسَ مِنَّا " .

رواه البزار وفيه ليث بن أبي سليم وهو مدلس .

12277. Büreyde'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gece bize (ok) atan bizden değildir"* buyurmuştur.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Leys b. Ebî Süleym müdellistir.[3]

---

1 Ahmed b. Hanbel (6/266). Bu rivayette (kardeşi yerine) "Annesinden naklen" ifadesi geçmiştir ki doğrusu budur. Nitekim *Tehzîb*'de de bu şekilde zikredilmiştir. Buradan Heysemî'nin esas aldığı *Müsned* nüshasının tahrif edilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

2 Ahmed b. Hanbel (2/321).

3 Bezzâr (3334).

١٢٢٧٨ - وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بنْ جَعْفَرْ أَنَّ النَّبِي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ قَالَ : منْ رَمَانَا بِاللَّيْلِ فَلَيْسَ مِنَّا وَمَنْ رَقَدَ عَلَى سَطْحٍ لا جِدَارِ لَهُ فَسَقَطَ فَمَاتَ فَدَمُهُ هَدَرَ

رواه الطبراني وفيه يزيد بن عياض وهو متروك .

12278. Abdullah b. Câfer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Gece bize (ok) atan bizden değildir. Duvarı olmayan bir çatıda yatan kimse oradan düşüp ölürse, kanı hederdir/boşa gider (diyeti ödenmez)"

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Yezîd b. Iyâd metruktur.

١٢٢٧٩ - حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَلُولِ ، نَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي سُلَيْمٍ ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيُّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ رَمَانَا بِاللَّيْلِ فَلَيْسَ مِنَّا " .

رواه الطبراني في الأوسط بإسناد الذي قبله . والظاهر أن الليل هنا النبل .

12279. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gece bize (ok) atan bizden değildir"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta bir önceki isnâdla rivayet etmiştir.

Anlaşılan o ki yukarıdaki metinlerde geçen "الليل" kelimesi "النبل" olmalıdır. Bu durumda mana "Bize ok atan bizden değildir" şeklinde olur.[1]

(بَابُ الْقِتَالِ عَلَى الْمُلْكِ)

Mülkiyet Uğruna Savaşmak

١٢٢٨٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عِرْسٍ ، ثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ عَبْدُ الأَوَّلِ الْمُعَلِّمُ ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ ، حَدَّثَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ اللَّيْثِيُّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " شَرُّ قَتِيلٍ قُتِلَ بَيْنَ صَفَّيْنِ أَحَدُهُمَا يَطْلُبُ الْمُلْكَ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه عبد الأول أبو نعيم و لم أعرفه وبقية رجاله ثقات .

12280. Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İki saf ortasında öldürülenlerin en kötüsü, mülk uğruna öldürülendir"* buyurmuştur.

[1] 12276 nolu hadisin tekrarı.

★ Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülevvel Ebû Nuaym'ı tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdir.

١٢٢٨١ - حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ سِمَاكٍ عَنْ ثَرْوَانَ بْنِ مِلْحَانَ قَالَ كُنَّا جُلُوساً فِي الْمَسْجِدِ فَمَرَّ عَلَيْنَا عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ فَقُلْنَا لَهُ حَدِّثْنَا مَا سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي الْفِتْنَةِ. فَقَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ يَكُونُ بَعْدِي قَوْمٌ يَأْخُذُونَ الْمُلْكَ يَقْتُلُ عَلَيْهِ بَعْضُهُمْ بَعْضاً. قال : قلنا : له لو حدثنا غيرك ما صدقناه قال : فإنه سيكون

رواه أحمد والطبراني وأبو يعلى ورجاله رجال الصحيح غير ثروان وهو ثقة .

12281. Servân b. Milhân anlatıyor:

Mescitte oturuyorduk. Derken Ammâr b. Yâsir yanımıza çıkageldi. "Bize fitneler hakkında Allah'ın Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) işittiklerini anlat" deyince şöyle anlattı: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Benden sonra öyle bir topluluk zuhur edecektir ki onlar mülke/yönetime hâkim olacaklar; bu uğurda birbirlerini öldürecekler."

Biz: "Bunu senden başkası anlatsaydı, inanmazdık" deyince "Bu muhakkak olacaktır" karşılığını verdi.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel, Taberânî ve Ebû Ya'lâ[1] rivayet etmiş olup güvenilir bir ravi olan Servân dışındaki ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

١٢٢٨٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا يَزِيدُ أَخْبَرَنَا يَحْيَى يَعْنِي ابْنَ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَجُلاً أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِيهِ يَحْيَى أَنَّهُ كَانَ مَعَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ وَأَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ لَهُ فِي الْفِتْنَةِ لاَ تَرَوْنَ الْقَتْلَ شَيْئاً رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح غير يحي بن حبان ووثقه ابن حبان قلت : وتأتي أحاديث نحو هذا فيما يكون من الفتن.

12282. Yahyâ b. Hibbân, dediğine göre bir gün Abdullah b. Ömer ile berabermiş ve Abdullah ona: "Fitne döneminde öldürmeyi normal bir şey gibi göreceksiniz" demiş.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup Yahyâ b. Hibbân dışındaki ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Yahyâ'yı da İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir.

Ben derim ki: Yaşanacak Fitne Olayları bahsinde başka benzer hadisler de gelecektir.[1]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (4/263) ve Ebû Ya'lâ (1650).

(بَابُ فِيْمَنْ سَلِمَ مِنَ الدِّمَاءِ الحَرَامِ وَنَحْوِهَا)

Haram Olan Kanı Akıtmak Gibi Eylemlere Bulaşmayan Kimseye Dair

١٢٢٨٣ - عَنْ أَنَسْ بنْ مَالِكٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ : مَنِ اجْتَنَبَ أَرْبَعًا دَخَلَ الجَنَّةَ : الدِّمَاءُ وَالأَمْوَالُ وَالفُرُوجُ وَالأَشْرِبَةُ.

رواه البزار وفيه رواد بن الجراح وثقه ابن معين وغيره وقالوا : إنما غلط في حديث سفيان قلت : وهذا من حديثه عن سفيان .

12283. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Şu dört şeyden uzak duran, cennete girer: (Haksız yere) kan (akıtmak), (gayr-i meşru yollardan) mal (sahibi olmak), (haram cinsel) ilişkiye girmek ve (alkollü) içecekler (kullanmak)."

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Revvâd b. el-Cerrâh'ı İbn Maîn ve başkaları güvenilir görerek: "Yalnızca Süfyân'dan naklettiği hadislerde yanılmıştır" demişlerdir. Ben derim ki: Bu, da Süfyân'dan naklettiği hadislerindendir.[2]

(بَابُ حُرْمَةُ دِمَاءُ الْمُسْلِمِيْنَ وَأَمْوَالِهِمْ وَإِثْمِ مَنْ قَتَلَ مُسْلِمًا)

Müslümanların Canları ve Mallarının Dokunulmazlığı ve Bir Müslümanı Öldürenin Günahı

١٢٢٨٤ - حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ ، حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ هِلالٍ ، قَالَ : أَتَانِي أَبُو الْعَالِيَةِ ، وَصَاحِبٌ لِي ، فَقَالَ : هَلُمَّا فَإِنَّكُمَا أَشَبُّ شَبَابًا ، وَأَوْعَى لِلْحَدِيثِ مِنِّي ، فَانْطَلَقْنَا حَتَّى أَتَيْنَا بِشْرَ بْنَ عَاصِمٍ اللَّيْثِيَّ ، قَالَ أَبُو الْعَالِيَةِ : حَدِّثْ هَذَيْنِ حَدِيثًا ، قَالَ بِشْرٌ : حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مَالِكٍ اللَّيْثِيُّ ، وَكَانَ مِنْ رَهْطِهِ ، قَالَ : بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَرِيَّةً فَغَارَتْ عَلَى قَوْمٍ ، فَشَذَّ مِنَ الْقَوْمِ رَجُلٌ وَاتَّبَعَهُ رَجُلٌ مِنَ السَّرِيَّةِ وَمَعَهُ السَّيْفُ شَاهِرَهُ ،

---

[1] Ahmed b. Hanbel (2/32).

[2] Bezzâr (3336); İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye* (1317, Bezzâr kanalıyla). Bezzâr demiştir ki: "Hadisi Enes'den merfû olarak sadece Zübeyr b. Adî'nin, ondan da sadece Sevrî'nin, ondan da sadece Revvâd'ın rivayet ettiğini biliyoruz. Revvad ise sağlam olmamakla beraber hadisi düzgün biridir. Bir grup ilim ehli kendisinden rivayette bulunmuştur."

فَقَالَ إِنْسَانٌ مِنَ الْقَوْمِ : إِنِّي مُسْلِمٌ ، إِنِّي مُسْلِمٌ ، فَلَمْ يَنْظُرْ فِيهَا ، قَالَ : فَضَرَبَهُ فَقَتَلَهُ ، قَالَ : فَنُمِيَ الْحَدِيثُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ فِيهِ قَوْلا شَدِيدًا ، فَبَلَغَ الْقَاتِلَ ، قَالَ : فَبَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ ، إِذْ قَالَ الْقَاتِلُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَاللَّهِ مَا قَالَ الَّذِي قَالَهُ إِلا تَعَوُّذًا مِنَ الْقَتْلِ ، فَأَعْرَضَ عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَمَّنْ قِبَلَهُ مِنَ النَّاسِ ، وَأَخَذَ فِي خُطْبَتِهِ ، قَالَ : ثُمَّ عَادَ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا قَالَ الَّذِي قَالَ إِلا تَعَوُّذًا مِنَ الْقَتْلِ ، فَأَعْرَضَ عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَمَّنْ قِبَلَهُ مِنَ النَّاسِ ، فَلَمْ يَصْبِرْ أَنْ قَالَ فِي الثَّالِثَةِ ، فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ تُعْرَفُ الْمَسَاءَةُ فِي وَجْهِهِ ، فَقَالَ : " إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَبَى عَلَيَّ أَنْ أَقْتُلَ مُؤْمِنًا " ، ثَلاثَ مَرَّاتٍ.

رواه أبو يعلى وأحمد باختصار إلا أنه قال : عقبة بن مالك بدل : عقبة بن خالد والطبراني بطوله ورجاله رجال الصحيح غير بشر بن عاصم الليثي وهو ثقة .

12284. Ukbe b. Hâlid el-Leysî anlatıyor:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir askeri birlik gönderdi. Müfreze bir topluluk üzerine saldırdı. Topluluktan bir adam kaçmaya başladı. Birlikten biri elinde kılıcıyla onun peşine düştü. Topluluktan olan kişi "Ben Müslüman'ım. Ben Müslüman'ım" dediyse de o, onun dediğine bakmadı ve onu kılıcıyla vurup öldürdü. Bu haber Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kulağına gidince çok sert konuştu ve söyledikleri katilin kulağına gitti.

Bir gün Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe irat ederken birden katil "Ya Resûlallah! Vallahi o kişi söylediklerini sadece öldürülmekten kurtulmak için söylemişti" dedi. Fakat Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ondan ve onun tarafında bulunanlardan yüzünü çevirerek hutbesine devam etti.

Adam sözlerini tekrarlayarak: "Ya Resûlallah! O kişi söylediklerini ancak öldürülmekten kurtulmak için söylemişti" dedi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yine ondan ve onun tarafında bulunan cemaatten yüzünü çevirdi.

Adam sabredemeyip üçüncü kez aynı şeyleri tekrarlayınca Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de yüzünde memnuniyetsizlik ifadeleriyle ona doğru dönerek -üç kere-: *"Yüce Allah bana, bir mümini öldürmemi yasakladı"* buyurdu.

★ Hadisi kısa metniyle Ebû Ya'lâ ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Ancak Ahmed b. Hanbel senedinde "Ukbe b. Mâlik" yerine "Ukbe b. Hâlid" ismini zikretmiştir.[1]

Tamamını ise Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, Bişr b. Âsım el-Leysî hariç *Sahîh*'in ravileridirler. Bişr de güvenilirdir.

١٢٢٨٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَهْرَامَ ، حَدَّثَنَا شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ ، حَدَّثَنِي جُنْدُبُ بْنُ سُفْيَانَ : رَجُلٌ مِنْ بَجِيلَةَ ، قَالَ : إِنِّي لَعِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ جَاءَهُ بَشِيرٌ مِنْ سَرِيَّةٍ بَعَثَهَا ، فَأَخْبَرَهُ بِنَصْرِ اللَّهِ الَّذِي نَصَرَ سَرِيَّتَهُ ، وَبِفَتْحِ اللَّهِ الَّذِي فَتَحَ لَهُمْ ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ ، وَزَادَ فِيهِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، عِنْدَ ذَلِكَ : " سَتَكُونُ بَعْدِي فِتَنٌ كَقِطَعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ ، تَصْدِمُ كَصَدْمِ الْحَيَّاتِ ، وَفُحُولِ الثِّيرَانِ ، يُصْبِحُ الرَّجُلُ فِيهَا مُسْلِمًا ، وَيُمْسِي كَافِرًا ، وَيُمْسِي فِيهَا مُسْلِمًا ، وَيُصْبِحُ كَافِرًا " ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ : فَكَيْفَ نَصْنَعُ ، عِنْدَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : ادْخُلُوا بُيُوتَكُمْ وَأَخْمِلُوا ذِكْرَكُمْ ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ : أَفَرَأَيْتَ إِنْ دَخَلَ عَلَى أَحَدِنَا فِي بَيْتِهِ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لِيُمْسِكْ بِيَدِهِ ، وَلْيَكُنْ عَبْدَ اللَّهِ الْمَقْتُولَ ، وَلا يَكُنْ عَبْدَ اللَّهِ الْقَاتِلَ ، فَإِنَّ الرَّجُلَ يَكُونُ فِي قُبَّةِ الإِسْلامِ ، فَيَأْكُلُ مَالَ أَخِيهِ ، وَيَسْفِكُ دَمَهُ ، وَيَعْصِي رَبَّهُ ، وَيَكْفُرُ بِخَالِقِهِ ، وَتَجِبُ لَهُ جَهَنَّمُ " .

رواه أبو يعلى وفيه عبد الحميد بن بهرام وشهر بن حوشب وقد وثقا وفيهما ضعف .

12285. Becîle'li Cundub b. Süfyân anlatıyor: Ben, Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydım. Derken göndermiş olduğu askeri birliğin habercisi geldi ve Allah'ın birliği muzaffer kıldığını ve fethi nasip ettiğini haber verdi.

Ravi haberin devamında Cundub b. Süfyân'ın daha önceki hadisinde geçen bilgilerin benzerini zikrettikten sonra şu ilaveyi nakletmiştir:

O zaman Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Benden sonra karanlık gecenin bölümleri gibi fitneler zuhur edecektir. Bu fitneler (herkese) yağ tulumu[2] çarpması gibi çarpar, boğanın toslaması gibi toslar. Fitne dönemlerinde kişi Müslüman olarak sabahlar, kâfir olarak akşamlar. Müslüman olarak akşama erer, kâfir olarak sabaha çıkar."*

---

[1] Ebû Ya'lâ (6829); Ahmed b. Hanbel (4/110; 5/288-289); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/355-356, Ukbe b. Mâlik'ten)

[2] Orijinal metinde "kaynana" anlamına gelen "الحماة" kelimesi geçmiş olmakla beraber tercüme muhakkikinin işaret ettiği anlama göre yapılmıştır. (mütercim)

Bunun üzerine Müslümanlar arasından bir adam: "O zamanda nasıl hareket edelim ya Resûlallah?" diye sordu.

"Evlerinize kapanarak kendinizi gizleyin" buyurdu.

Yine Müslümanlardan başka bir adam: "Şayet herhangi birimizin evine zorla girilirse ne yapalım?" diye sorunca şöyle buyurdu:

"Direnmesin. Allah'ın maktul kulu olsun, katil kulu olmasın. Zira kişi İslam kubbesi altında kardeşinin malını yer, kanını döker, Rabbine isyan eder, yaratıcısını inkâr eder ve neticede cehennemi hak eder."

★ Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülhamîd b. Behrâm ve Şehr b. Havşeb, zayıf yönleri bulunmakla beraber güvenilir kabul edilmişlerdir.[1]

١٢٢٨٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ قَالَ قُلْتُ لِجُنْدُبٍ إِنِّي قَدْ بَايَعْتُ هَؤُلَاءِ يَعْنِي ابْنَ الزُّبَيْرِ وَإِنَّهُمْ يُرِيدُونَ أَنْ أَخْرُجَ مَعَهُمْ إِلَى الشَّامِ. فَقَالَ أَمْسِكْ. فَقُلْتُ إِنَّهُمْ يَأْبَوْنَ. قَالَ افْتَدِ بِمَالِكَ. قَالَ قُلْتُ إِنَّهُمْ يَأْبَوْنَ إِلَّا أَنْ أُقَاتِلَ مَعَهُمْ بِالسَّيْفِ. فَقَالَ جُنْدُبٌ حَدَّثَنِي فُلَانٌ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَجِيءُ الْمَقْتُولُ بِقَاتِلِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ يَا رَبِّ سَلْ هَذَا فِيمَ قَتَلَنِي قَالَ شُعْبَةُ وَأَحْسَبُهُ قَالَ فَيَقُولُ عَلَامَ قَتَلْتَهُ فَيَقُولُ قَتَلْتُهُ عَلَى مُلْكِ فُلَانٍ.قَالَ فَقَالَ جُنْدُبٌ فَاتَّقِهَا.

رواه أحمد والطبراني ورجاله رجال الصحيح .

12286. Ebû İmrân anlatıyor:

Cundub'a "Ben bunlara, -yani İbnü'z-Zübeyr'e- biat ettim. Şimdi ise onlar kendileriyle beraber benim de Şam seferine katılmamı istiyorlar" dedim.

"Gitme" dedi. "Ama kabul etmiyorlar" dedim.

"Malını feda et" dedi. Ben de: "Kendileriyle birlikte kılıç kullanmamdan başka bir seçeneği kabul etmiyorlar" deyince Cundub şöyle dedi:

Bana falan kimsenin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuş:

"Kıyamet günü maktul katiliyle beraber gelerek: «Ya Rabbi! Buna beni niçin öldürdüğünü sor» diyecek. O da: «Falan kimsenin hükümranlığı uğruna öldürdüm» diyecek." Dolayısıyla sen bu işe karışma.

---

[1] İleride gelecek olan 12336 nolu hadisi bakınız.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢٢٨٧ - وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ قُرْصٍ أَنَّ رَجُلاً مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ حَمَلَ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْكُفَّارِ فَطَعَنَهُ بِالرُّمْحِ فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ فَقَالَ : إِنِّي مُسْلِمٌ فَقَتَلَهُ فَذَكَرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : أَقَتَلْتَهُ بَعْدَ أَنْ قَالَ : إِنِّي مُسْلِمٌ ؟ فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي طَعَنْتُهُ بِالرُّمْحِ فَأَعْرَضَ عَنِّي وَقَالَ : " أَبَى عَلَيَّ فِيْمَنْ قَتَلَ مُسْلِماً " .

رواه الطبراني وفيه عدي بن الفضل التيمي وهو متروك .

12287. Ubâde b. Kurs'un bildirdiğine göre Müslümanlardan biri, kâfirlerden bir adam üzerine saldırarak mızrağını saplar. Adam kendisine doğru dönerek "Ben Müslüman'ım" der. Ama diğeri dinlemez ve onu öldürür. Sonra bu olay Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) anlatıldığında *"O «Ben Müslüman'ım» dedikten sonra sen onu öldürdün mü?"* diye sorar.

(O kişi der ki): "Ben, ya Resûlallah ona mızrağı sapladım, dedim."

Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ise benden yüzünü çevirerek *"Rabbim bana bir Müslüman'ı öldürmeyi yasakladı"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Adî b. el-Fadl et-Teymî metruktur.

١٢٢٨٨ - حَدَّثَنَا أَبُو يَزِيدَ الْقَرَاطِيسِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَارِثِ ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ ، قَالَ : " لَمَّا مَاتَ دَفَنَهُ قَوْمُهُ ، فَلَفَظَتْهُ الأَرْضُ ثَلاثَ مَرَّاتٍ ، فَأَلْقَوْهُ بَيْنَ ضَوَاحِي جَبَلٍ ، وَرَبَوْا عَلَيْهِ بِالْحِجَارَةِ ، فَأَكَلَتْهُ السِّبَاعُ ، قَالَ ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ : بَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا خَبَرَ أَنَّ الأَرْضَ لَفَظَتْهُ ، قَالَ : " أَمَا إِنَّ الأَرْضَ تَقْبَلُ مَنْ هُوَ شَرٌّ مِنْهُ ، وَلَكِنَّ اللَّهَ أَرَادَ أَنْ يُرِيَكُمْ عِظَمَ الدَّمِ عِنْدَهُ " .

قلت : رواه الطبراني في ترجمة ضميرة عقب قصة محلم بن جثامة وإسناده منقطع.

12288. Hasan b. Ebi'l-Hasan (el-Basrî) anlatıyor:

Sonra o kişi öldüğünde kavmi onu defnetti. Ama toprak kabul etmedi, cesedini dışarı attı. Sonra tekrar defnettiler. Toprak yine cesedini dışarı attı ve aynı şey üç kere yaşandı. Sonunda onu bir dağın dere ağzına atarak üzerini taşla kapattılar. Sonra cesedini yırtıcı hayvanlar yedi.

---

1 Ahmed b. Hanbel (4/63); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1677, benzeri); Nesâî (7/84-85.

İbn Ebi'z-Zinâd der ki: Toprağın o kişiyi dışarı attığı kendisine anlatılınca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:

"Kuşkusuz toprak ondan daha kötülerini kabul eder. Fakat Allah bununla size kendi katında bir canın ne kadar kıymetli olduğunu göstermek istemiştir."

★ Ben derim ki: Bunu Taberânî, Muhallim b. Cessâme kıssasının hemen peşinden Damire'nin biyografisinde rivayet etmiş olup senedi munkatıdır.

١٢٢٨٩ - وعن أبي هريرة وأبي سعيد أن رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خطب فقال : أيُّ يَوْمٍ هَذَا؟ قالوا : يَوْمٌ حَرَامٌ قال : " فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ ، كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا.

قلت : حديث أبي سعيد رواه ابن ماجة رواه البزار ورجاله رجال الصحيح.

12289. Ebû Hureyre ve Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle hutbe vermiş:

"Bu gün hangi gündür?"

"Kutsal bir gündür" dediler. *"Kuşkusuz canlarınız ve mallarınız, bu beldenizde bu ayınızın bu gününün kutsallığı gibi kutsaldır/dokunulmazdır"* buyurdu.

★ Ben derim ki: Ebû Saîd hadisini İbn Mâce rivayet etmiştir.

Bölümün hadisini ise Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢٢٩٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جَبَلَةَ ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ النُّعْمَانِ ، عَنْ كَثِيرٍ أَبِي الْفَضْلِ ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشِّخِّيرِ ، قَالَ : سَمِعْتُ عَمَّارَ بْنَ يَاسِرٍ ، قَالَ : خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " أَيُّ يَوْمٍ هَذَا ؟ " ، فَقُلْنَا : يَوْمُ النَّحْرِ ، فَقَالَ : " أَيُّ شَهْرٍ هَذَا ؟ " ، قُلْنَا : ذُو الْحِجَّةِ شَهْرُ حَرَامٍ ، قَالَ : " فَأَيُّ بَلَدٍ هَذَا ؟ " ، قُلْنَا : بَلَدُ الْحَرَامِ ، قَالَ : " فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا ، فِي شَهْرِكُمْ هَذَا ، فِي بَلَدِكُمْ هَذَا ، أَلا هَلْ يُبَلِّغُ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ ؟ ".

رواه أبو يعلى والطبراني في الأوسط وفيه عبد الرحمن بن عمرو بن جبلة وهو متروك .

12290. Ammâr b. Yâsir anlatıyor:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir hutbe vererek *"Bu gün hangi gündür?"* diye sordu. "Kurban Bayramı günüdür" dedik.

---

[1] Hadisi Taberânî'nin eserinde Damire'nin biyografisinde bulamadım.

"Bu ay hangi aydır" diye sordu. "Kutsal gün Zilhicce'dir" dedik.

"Bu belde hangi beldedir" diye sordu. "Kutsal bir beldedir" dedik.

Bunun üzerine: *"Kuşkusuz canlarınız, mallarınız ve namuslarınız, bu beldenizde bu ayınızda bu gününüzün kutsallığı gibi kutsaldır/dokunulmazdır. Dinleyin! Muhakkak burada hazır bulunanlar, bu söylediklerimi hazır bulunmayanlara tebliğ etsinler"* buyurdu.

★ Hadisi Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Abdurrahman b. Amr b. Cebele metruktur.[1]

١٢٢٩١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالَ : ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَيْمُونٍ ، قَالَ : نَا مُوسَى بْنُ عُثْمَانَ الْحَضْرَمِيُّ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْبَرَاءِ ، وَزَيدِ بْنِ أَرْقَمَ ، قَالا : سَمِعْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " إِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا ، فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه موسى بن عثمان الحضرمي وهو متروك . قلت : وقد تقدمت أحاديث في الحج والديات .

12291. Berâ ve Zeyd b. Erkam derler ki: Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittik:

"Kuşkusuz canlarınız ve mallarınız, bu beldenizde bu ayınızda bu gününüzün kutsallığı gibi kutsaldır/dokunulmazdır."

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Mûsa b. Osmân el-Hadramî metruktur

Ben derim ki: Hac ve Diyetler bahsinde konuyla ilgili başka hadisler de geçmişti.[2]

١٢٢٩٢ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ : لا يقتل القاتل حين يقتل وهو مؤمن لا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ ، وَلا يَشْرَبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ " وَلاَ يَخْتَلِسُ خَلْسَةً وَهُوَ مُؤْمِنٌ يَخْتَلِعُ مِنْهُ الإِيْمَانَ كَمَا يَخْلَعُ سِرْبَالَهُ فَإِذَا رَجَعَ إِلَى الإِيْمَانِ رَجَعَ إِلَيْهِ وَإِذَا رَجَعَ رَجَعَ إِلَيْهِ الإِيْمَانُ

قلت : هو في الصحيح باختصار .

---

[1] Bezzâr (3346). Ayrıca demiştir ki: Bunu Ebû Muâviye, A'meş'ten mütereddit bir ifadeyle rivayet ederek "Ebû Hureyre veya Ebû Saîd'den naklen" demiştir. Ebû Haşim ise hadisi her ikisinden birlikte rivayet etmiştir.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (5639). Ravilerinden İbrâhîm b. Muhammed b. Meymûn zayıftır.

رواه البزار وفيه مبارك بن حسان وثقه ابن معين وغيره وضعفه أبو داود وغيره وبقية رجاله ثقات .

12292. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Katil mümin olarak öldürmez. Zani mümin olarak zina etmez. Kişi mümin olarak içki içmez, mümin olarak yan kesicilik yapmaz. Bilakis o bu fiilleri işlerken aynen onun pantolonunu çıkardığı gibi imanı kendisinden çıkarılıp alınır. Yeniden iman çizgisine dönünce imanı da geri döner. O bu fillerden vazgeçince imanı da ona geri döner."

★ Ben derim ki: Hadis *Sahîh*'de kısa metinle geçmiştir.

Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Mübârek b. Hassân'ı İbn Maîn ve başkaları güvenilir olarak değerlendirirlerken Ebû Dâvud ve başkaları zayıf görmüşlerdir. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[1]

١٢٢٩٣ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ عُمَيْرٍ يُحَدِّثُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " لاَ تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّاراً يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ.

رواه أحمد وأبو يعلى والبزار والطبراني ورجالهم رجال الصحيح .

12293. Abdullah -İbn Mes'ûd-un bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benden sonra birbirinizin boyunlarını vuran kâfirlere dönmeyiniz"* buyurmuştur.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١٢٢٩٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ عَبَّادِ بْنِ حَبِيبِ بْنِ الْمُهَلَّبِ بْنِ أَبِي صُفْرَةَ الْمُهَلَّبِيُّ أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ مُجَالِدِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ عَنِ الصُّنَابِحِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " إِنِّي مُكَاثِرٌ بِكُمُ الأُمَمَ فَلاَ تَرْجِعُنَّ بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ ".

قلت : رواه ابن ماجة باختصار رواه أحمد وأبو يعلى وفيه مجالد بن سعيد وفيه خلاف .

12294. Sunâbihî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben diğer milletlere karşı sizin çokluğunuzla övüneceğim. Sakın benden sonra birbirinizin boyunlarını vuran kâfirlere dönmeyiniz"* buyurmuştur.

★ Ben derim ki: Hadisi İbn Mâce de kısa metinle rivayet etmiştir.

---

[1] Bezzâr (3349).

[2] Ahmed b. Hanbel (3815); Ebû Ya'lâ (5326); Bezzâr (3350); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10301). Bak. Nesâî (7/127).

Bu şekliyle ise Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Mücâlid b. Saîd tartışmalıdır.[1]

١٢٢٩٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ عَبَّادٍ عَنْ مُجَالِدٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " إِنَّكُمُ الْيَوْمَ عَلَى دِينٍ وَإِنِّى مُكَاثِرٌ بِكُمُ الأُمَمَ فَلاَ تَمْشُوا بَعْدِى الْقَهْقَرَى " .

رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني في الأوسط وفيه مجالد وفيه خلاف وبقية رجاله ثقات .

12295. Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bugün sizler bir din üzeresiniz. Ben sizin çokluğunuzla diğer ümmetlere/milletlere karşı övüneceğim. Sakın benden sonra eski alışkanlıklarınıza geri dönmeyiniz"* buyurmuştur.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Mücâlid tartışmalıdır. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[2]

١٢٢٩٦ - وَعَنْ أَنَسٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ لأَصْحَابِهِ : " لا أَعْرِفَنَّكُمْ تَرْجِعُونَ بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ " .

رواه البزار وأبو يعلى وفيه مبارك بن سحيم وهو متروك .

12296. Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına:

"Sakın benden sonra birbirinizin boyunlarını vuran kâfirlere döndüğünüzü öğrenmeyeyim" buyurmuştur.

★ Hadisi Bezzâr ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Mübârek b. Suhaym metruktur.[3]

١٢٢٩٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ ، نَا عِيسَى بْنُ أَبِي حَرْبٍ الصَّفَّارُ ، نَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ ، نَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا ، يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه من لم أعرفه .

---

[1] Ahmed b. Hanbel (4/351); Ebû Ya'lâ (1452). Her iki kaynağın da senedinde Mücâlid geçmiştir. Ayrıca bak. Ahmed b. Hanbel (4/349, 351); Ebû Ya'lâ (1454, 1455 (Yakın ifadelerle). Bu iki rivayetin de senedi sahihtir.

[2] Ahmed b. Hanbel (3/354); Ebû Ya'lâ (2133/2).

[3] Bezzâr (3351). Ayrıca demiştir ki: "Mübârek'in öyle münker hadisleri vardır ki mütabaata bile konu olmaz." Ayrıca bak. Ebû Ya'lâ (3946, benzeri).

12297. Usâme b. Zeyd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benden sonra birbirinizin boyunlarını vuran kâfirlere dönmeyiniz"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım bulunmaktadır.

١٢٢٩٨ – قَالَ خَالِدٌ : وَحَدَّثَنِي هَانِئُ بْنُ كُلْثُومٍ ، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ الرَّبِيعِ ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " كُلُّ ذَنْبٍ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَغْفِرَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلا مَنْ مَاتَ مُشْرِكًا أَوْ قَتَلَ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا ".

رواه البزار ورجاله ثقات .

12298. Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah kıyamet günü her günahı bağışlayabilir. Yalnız müşrik olarak öleni veya bir mümini bilerek öldüreni bağışlamaz"* buyurmuştur.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.[1]

١٢٢٩٩ – حَدَّثَنَا زَحْمَوَيْهِ ، حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ عُمَرَ ، عَنْ مُطَرِّفٍ ، عَنْ عَامِرٍ ، قَالَ : لَمَّا قَاتَلَ مَرْوَانُ الضَّحَّاكَ بْنَ قَيْسٍ أَرْسَلَ إِلَى أَيْمَنَ بْنِ خُرَيْمٍ الأَسَدِيِّ ، فَقَالَ : إِنَّا نُحِبُّ أَنْ تُقَاتِلَ مَعَنَا ، فَقَالَ : " إِنَّ أَبِي وَعَمِّي شَهِدَا بَدْرًا فَعَهِدَا إِلَيَّ أَنْ لا أُقَاتِلَ أَحَدًا يَشْهَدُ أَنَّ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، فَإِنْ جِئْتَنِي بِبَرَاءَةٍ مِنَ النَّارِ ، قَاتَلْتُ مَعَكَ " ، فَقَالَ : اذْهَبْ ، وَوَقَعَ فِيهِ وَسَبَّهُ ، فَأَنْشَأَ أَيْمَنُ ، يَقُولُ : " وَلَسْتُ مُقَاتِلا رَجُلا يُصَلِّي عَلَى سُلْطَانِ آخَرَ مِنْ قُرَيْشٍ لَهُ سُلْطَانُهُ ، وَعَلَيَّ إِثْمِي مُعَاذَ اللَّهِ مِنْ جَهْلٍ وَطَيْشٍ أُقَاتِلُ مُسْلِمًا فِي غَيْرِ شَيْءٍ ؟ فَلَيْسَ بِنَافِعِي مَا عِشْتُ عَيْشِي ".

رواه أبو يعلى والطبراني بنحوه إلا أنه قال : وَلَسْتُ مُقَاتِلا رَجُلا يُصَلِّي عَلَى سُلْطَانِ آخَرَ مِنْ قُرَيْشٍ لَهُ سُلْطَانُهُ ، وَعَلَيَّ إِثْمِي مُعَاذَ اللَّهِ مِنْ جَهْلٍ وَطَيْشٍ أُقَاتِلُ مُسْلِمًا فِي غَيْرِ شَيْءٍ ؟ ورجال أبي يعلى رجال الصحيح غير زكريا بن يحيى زحمويه وهو ثقة .

12299. Âmir eş-Şa'bî anlatıyor:

Mervân, Dahhâk b. Kays'ı öldüren Eymen b. Huraym el-Esedî'ye birini göndererek: "Senin bizim yanımızda savaşmanı istiyoruz" dedi. O da şu cevabı verdi: "Benim babam ve amcam Bedir savaşına katıldılar ve bana «Lâ ilâhe illallah» diyen hiç kimseye karşı savaşmamamı tavsiye/vasiyet ettiler. Eğer bana benim cehennemden kurtulacağıma

[1] Bezzâr (3352).

dair bir beraat getirirsen, senin yanında savaşırım." Sonra elçiye "Defol git" deyip kovdu, hakaret edip sövdü.

Sonra Eymen şu beyitleri okudu:

"Kureyş'ten bir başkasının yönetimi altında,

Namaz kılan birine karşı savaşmam,

Çünkü o iktidar keyfi sürerken, ben günahımla baş başa kalırım.

Cahillikten ve taşkınlıktan ben Allah'a sığınırım.

Amaçsızca masum bir Müslümana karşı savaşırsam eğer,

Yaşadığım sürece hayatımdan bir fayda göremem."

Bunu Ebû Ya'lâ ve benzerini Taberânî rivayet etmiştir. Ancak Taberânî'nin rivayetine göre şiirin bazı sözleri şöyledir:

"Ben namaz kılan bir kişinin katili olmam"

"Başarısızlık ve taşkınlıktan Allah'a sığınırım"

"Suçsuz yere bir Müslüman'ı mı öldüreyim?"

★ Ebû Ya'lâ'nın ravileri, Zekeriyyâ b. Yahyâ Zahmeveyh hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Fakat Zekeriyyâ da güvenilirdir.[1]

١٢٣٠٠ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا دَاوُدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، ثنا عَمْرُو بْنُ قَيْسٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قُتِلَ قَتِيلٌ، عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَعِدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطِيبًا، فَقَالَ: " أَمَا تَعْلَمُونَ مَنْ قَتَلَ هَذَا الْقَتِيلَ، بَيْنَ أَظْهُرِكُمْ؟ ثَلاثَ مَرَّاتٍ، قَالُوا: اللَّهُمَّ لا، فَقَالَ: وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَوْ أَنَّ أَهْلَ السَّمَوَاتِ وَأَهْلَ الأَرْضِ اجْتَمَعُوا عَلَى قَتْلِ مُؤْمِنٍ، أَدْخَلَهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا جَهَنَّمَ، وَلا يَبْغَضُنَا أَهْلَ الْبَيْتِ أَحَدٌ إِلا كَبَّهُ اللَّهُ فِي النَّارِ "

رواه البزار وفيه داود بن عبد الحميد وغيره من الضعفاء .

12300. Ebû Saîd anlatıyor:

Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) döneminde bir kişi öldürüldü. Hemen Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) minbere çıkarak (halka) hitab etti ve üç kere: *"Bu kişiyi aranızda kimin öldürdüğünü bilmiyor musunuz?"* diye sordu.

"Allah şahidimiz olsun ki hayır, bilmiyoruz" dediler. Sonra Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle devam etti:

[1] Ebû Ya'lâ (947); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (851).

"Muhammed'in canı kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki bütün gökler ve yer halkları bir olup bir mümini öldürseler, Allah hepsini cehenneme atar. Biz Ehl-i Beyt'ten nefret edeni de Allah yüz üstü cehenneme sürer."

★ **Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde Dâvud b. Abdilhamîd ve benzeri zayıf raviler geçmiştir.**[1]

١٢٣٠١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلْمٍ الرَّازِيُّ , ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مِهْرَانَ الْحَمَّالُ , ثنا عَطَاءُ بْنُ مُسْلِمٍ الْخَفَّافُ , عَنِ الْعَلاءِ بْنِ الْمُسَيَّبِ , عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : قُتِلَ قَتِيلٌ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لا يُعْلَمُ قَاتِلُهُ , فَصَعِدَ مِنْبَرَهُ , فَقَالَ : " يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَيُقْتَلُ قَتِيلٌ وَأَنَا بَيْنَ أَظْهُرِكُمْ لا يُعْلَمُ مَنْ قَتَلَهُ ؟ لَوْ أَنَّ أَهْلَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ اجْتَمَعُوا عَلَى قَتْلِ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَعَذَّبَهُمُ اللَّهُ بِلا عَدَدٍ وَلا حِسَابٍ ".

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح غير عطاء بن أبي مسلم وثقه ابن حبان وضعفه جماعة .

12301. İbn Abbâs anlatıyor:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında faili meçhul bir cinayet işlendi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hemen minbere çıkarak şöyle buyurdu:

"Ey insanlar, ben henüz aranızdayken bir insan öldürülüyor ve öldüren kişi bilinmiyor? (Şunu iyi bilin ki) gök ve yer halkları hep bir olup bir Müslüman'ı öldürseler, Allah sayıları ve hesaplarına bakmaksızın onlara azap eder."

★ **Bunu Taberânî[2] rivayet etmiş olup ravileri, Atâ b. Ebî Müslim hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Atâ'yı da İbn Hibbân güvenilir kabul ederken bir grup zayıf görmüştür.**

١٢٣٠٢ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الطُّوسِيُّ ، بِبَغْدَادَ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ وَهْبٍ الرَّازِيُّ ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ جَسْرِ بْنِ فَرْقَدٍ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لَوْ أَنَّ أَهْلَ السَّمَاءِ وَأَهْلَ الأَرْضِ اجْتَمَعُوا عَلَى قَتْلِ مُسْلِمٍ لَكَبَّهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا عَلَى وُجُوهِهِمْ فِي النَّارِ " رواه الطبراني في الصغير وفيه جسر بن فرقد وهو ضعيف .

12302. Ebû Bekre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gökler ve yer halkları hep bir olup bir Müslüman'ı öldürseler, Allah hepsini yüzüstü cehenneme sürer"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Cesr b. Ferkad zayıftır.[1]

---

[1] Bezzâr (3348). Ayrıca demiştir ki: "Dâvud'un Amr b. Kays'dan naklettiği hadislere mutabaat eden bir kimse bilmiyoruz."

[2] *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1268).

١٢٣٠٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا مُقَدَّمُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَ : نا عَمِّي الْقَاسِمُ بْنُ يَحْيَى ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الأَعْوَرِ ، عَنْ أَبِي الْحَكَمِ الْبَجَلِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , قَالَ : " لَوِ اجْتَمَعَ أَهْلُ السَّمَاءِ وَأَهْلُ الأَرْضِ عَلَى قَتْلِ رَجُلٍ مُسْلِمٍ لَكَبَّهُمُ اللَّهُ فِي النَّارِ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه أبو حمزة الأعور وهو متروك وقال أبو حاتم : يكتب حديثه وبقية رجاله رجال الصحيح .

12303. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gök ve yer halkları hep bir olup bir mümini öldürseler, Allah onları yüzüstü cehenneme sürer."*

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Hamza el-A'ver metruktur. Bununla beraber Ebû Hâtim hadislerinin yazılabileceğini belirtmiştir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.

١٢٣٠٤ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو ، قَالَ : نا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ غِيَاثٍ ، قَالَ : نا أَبُو عَوَانَةَ ، عَنْ رَقَبَةَ بْنِ مَسْقَلَةَ ، عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , يَقُولُ : " إِذَا مَشَى الرَّجُلُ إِلَى الرَّجُلِ فَقَتَلَهُ ، فَالْمَقْتُولُ فِي الْجَنَّةِ ، الْقَاتِلُ فِي النَّارِ "

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله رجال الصحيح .

12304. Abdullah b. Ömer der ki: Ben Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Kişi bir başkasını öldürmek üzere harekete geçer ve onu öldürürse maktul de, katil de cehenneme girer."

★ Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١٢٣٠٥ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ ، قَالَ : نا الْفَيْضُ بْنُ وَثِيقٍ الثَّقَفِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ ، قَالَ : نا عِكْرِمَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْبُنَانِيُّ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ بَهْدَلَةَ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " يَجِيءُ الْمَقْتُولُ آخِذًا قَاتِلَهُ ، وَأَوْدَاجُهُ تَشْخَبُ

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (565). Ayrıca demiştir ki: "Bunu Hasan'dan sadece Cesr rivayet etmiştir."

[2] Ahmed b. Hanbel (2/96); Ebû Davud (4260, benzeri).

دَمًا عِنْدَ ذِي الْعِزَّةِ ، فَيَقُولُ : يَا رَبِّ سَلْ هَذَا فِيمَ قَتَلَنِي ؟ فَيَقُولُ : فِيمَ قَتَلْتَهُ ؟ قَالَ : قَتَلْتُهُ لِتَكُونَ الْعِزَّةُ لِفُلانٍ ، قِيلَ : هِيَ لِلَّهِ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه الفيض بن وثيق وهو كذاب .

12305. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Maktul (kıyamet günü) katilinin yakasından tutmuş, damarlarından kanlar akarak Yüce Allah'ın huzuruna gelerek «Ya Rabbi! Buna sor bakalım, beni niçin öldürmüş» der. Allah: «Onu niçin öldürdün?» diye sorar. O da: «Falan kimsenin izzeti/şerefi için öldürdüm» der. O zaman kendisine: «İzzet ve şeref Allah'a aittir» denir."

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Feyd b. Vesîk hadis uydurmakla suçlanmıştır.[1]

١٢٣٠٦ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الأَسْفَاطِيُّ ، قَالَ : نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّهُ سَأَلَهُ سَائِلٌ ، فَقَالَ : يَا أَبَا الْعَبَّاسِ ، هَلْ لِلْقَاتِلِ مِنْ تَوْبَةٍ ؟ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ ، كَالْمُعْجَبِ مِنْ شَأْنِهِ : مَاذَا تَقُولُ ؟ فَأَعَادَ عَلَيْهِ مَسْأَلَتَهُ ، فَقَالَ لَهُ : مَاذَا تَقُولُ ؟ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاثًا ، ثُمَّ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : أَنَّى لَهُ التَّوْبَةُ ؟ ! سَمِعْتُ نَبِيَّكُمْ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " يَأْتِي الْمَقْتُولُ مُتَعَلِّقًا رَأْسُهُ بِإِحْدَى يَدَيْهِ ، مُتَلَبِّبًا قَاتِلَهُ بِيَدِهِ الأُخْرَى ، تَشْخَبُ أَوْدَاجُهُ دَمًا ، حَتَّى يَأْتِيَ بِهِ الْعَرْشَ ، فَيَقُولُ الْمَقْتُولُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ : هَذَا قَتَلَنِي ؟ فَيَقُولُ اللَّهُ لِلْقَاتِلِ : تَعِسْتَ ، وَيُذْهَبُ بِهِ إِلَى النَّارِ " .

قلت : رواه الترمذي باختصار آخره رواه الطبراني في الأوسط ورجاله رجال الصحيح .

12306. Nâfi b. Cübeyr b. Mut'im'in bildirdiğine göre İbn Abbâs'a, biri: "Ey Ebu'l-Abbâs! Katil için tövbe kapısı açık mıdır?" diye sormuş. İbn Abbâs ise onun bu sözünden duyduğu şaşkınlıkla "Sen ne diyorsun?" demiş. Adam sorusunu tekrarlamış. İbn Abbâs yine "Sen ne diyorsun?" diye karşılık vermiş ve bunu iki üç kez tekrarlamış. Sonunda İbn Abbâs şöyle demiş:

Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"(Âhirette) maktul bir elinde kendi başı, diğer eli katilinin yakasında, damarlarından kanlar fışkırarak Arş'ın yanına gelecek ve âlemlerin Rabbine:

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10407).

«Beni bu öldürdü» diyecektir. Allah katile: «Kahrolasın» diyecek ve katil cehenneme götürülecektir."

★ Ben derim ki: Bunu Tirmizî son kısmını ihtisar ederek rivayet etmiştir.

Bu şekliyle ise Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

١٢٣٠٧ – وعن أبي هريرة عن النبي صَلّى الله عَلَيْهِ وَسَلّمَ قال : " لا حَرَجَ ، إلا فِي قَتْلِ مُسْلِمٍ " , ثَلاثَ مَرَّاتٍ, رواه الطبراني في الأوسط وفيه ليث بن أبي سليم وهو مدلس .

12307. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) üç kez: *"Bir Müslüman'ı öldürmek dışında çaresiz/affedilmez suç yoktur"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Leys b. Ebî Süleym müdellistir.[1]

١٢٣٠٨ – حَدَّثَنَا مُعَاذ ، قَالَ : نا أَبُو بَكْرِ بْنُ الأَسْوَدِ ، قَالَ : ثَنَا أَبُو عَوَانَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلّى الله عَلَيْهِ وَسَلّمَ : " مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ لا يَحُولَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ مِلْءُ كَفٍّ مِنْ دَمٍ يُهْرِيقُهُ ، كَأَنَّمَا يَذْبَحُ دَجَاجَةً كُلَّمَا يَعْرِضُ لِبَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ ، حَالَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ ، وَمَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ لا يَجْعَلَ فِي بَطْنِهِ إلا طَيِّبًا ، فَإِنَّ أَوَّلَ مَا يَنْتِنُ مِنَ الإِنْسَانِ بَطْنُهُ " .

رواه الطبراني في الأوسط والكبير ورجاله رجال الصحيح .

12308. Cundub b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Sizden kim tavuk keser gibi akıtacağı bir avuç kanın cennetle arasına girmesinin önüne geçebilirse (bunu yapsın). Aksi halde cennetin kapılarından hangi kapıya gitse, akıttığı kan onun içeri girmesine engel olur. Sizden karnına helal lokma dışında bir şey sokmamayı başarabilen (bunu yapsın). Zira insanın vücudundan ilk çürüyen kısmı karnıdır."

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsât'* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

---

[1] Leys âhir ömründe bunamış olması sebebiyle zayıf olsa da ismi müdellisler arasında zikredilmemiştir.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1662).

١٢٣٠٩ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُسْلِمٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ جُنْدُبٍ ، قَالَ : جَلَسْتُ إِلَيْهِ فِي إِمَارَةِ الْمُصْعَبِ ، فَقَالَ : إِنَّ هَؤُلاءِ الْقَوْمَ قَدْ وَلَغُوا فِي دِمَائِهِمْ وَتَحَالَفُوا عَلَى الدُّنْيَا وَتَطَاوَلُوا فِي الْبِنَاءِ ، وَإِنِّي أُقْسِمُ بِاللَّهِ ، لا يَأْتِي عَلَيْكُمْ إِلا يَسِيرٌ حَتَّى يَكُونَ الْجَمَلُ الضَّابِطُ وَالْحَبْلانُ وَالْقَتَبُ أَحَبُّ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنَ الدَّسْكَرَةِ.

فذكر نحوه رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

12309. Hasan (el-Basrî) anlatıyor:

Mus'ab'ın valiliği döneminde Cundub'un huzuruna oturdum. Dedi ki: "Bu topluluk kendi kanlarını içtiler, dünya için ittifak kurdular, yüksek yüksek binalar inşa etme yarışına girdiler. Allah adına yemin ederim ki çok geçmez, güçlü bir deve, iki ip ve bir de semer/eğer, sizin için koskoca köşkten bile daha sevimli hale gelir..."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢٣١٠ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ زَيْدِ بْنِ وَاقِدٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي أَنَّ عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ مَرْوَانَ ، حَدَّثَهُمْ ، قَالَ : كُنْتُ أُجَالِسُ بَرِيرَةَ بِالْمَدِينَةِ قَبْلَ أَنْ أَلِيَ هَذَا الأَمْرَ ، فَكَانَتْ تَقُولُ : يَا عَبْدَ الْمَلِكِ إِنِّي لأَرَى فِيكَ خِصَالا لَخَلِيقٌ أَنْ تَلِيَ هَذِهِ الأُمَّةَ ، فَإِنْ وُلِّيتَهُ فَاحْذَرِ الدِّمَاءَ ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " إِنَّ الرَّجُلَ لَيُدْفَعُ عَنْ بَابِ الْجَنَّةِ أَنْ يَنْظُرَ إِلَيْهَا عَلَى مِحْجَمَةٍ مِنْ دَمٍ يُرِيقُهُ مِنْ مُسْلِمٍ بِغَيْرِ حَقٍّ " .

رواه الطبراني وفيه عبد الخالق بن زيد بن واقد وهو ضعيف .

12310. Abdülmelik b. Mervân anlatıyor:

Ben bu işi/sorumluluğu üslenmeden önce Medine'de Berîre'nin meclislerine katılırdım. O derdi ki: Ben sende bir takım özellikler görüyorum. Sen ümmetin yönetimini üslenebilirsin. Eğer yönetime gelirsen kan dökmekten sakın. Zira ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Kişi bir Müslüman'dan haksız yere akıttığı bir tas kan sebebiyle cennetin kapısından kovulur. Cennetin içine bile bakmasına müsaade edilmez."

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülhâlik b. Zeyd b. Vâkıd zayıftır.[2]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1660, bir önceki hadisin benzeri).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (24/205).

١٢٣١١ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، وَعَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، وَمُوسَى بْنُ سَهْلٍ أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ ، قَالُوا : ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّنْعَانِيُّ ، ثنا ابْنُ جَابِرٍ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يُحِلَّ فِي الْفِتْنَةِ شَيْئًا حَرَّمَهُ قَبْلَ ذَلِكَ ، مَا بَالُ أَحَدِكُمْ يَأْتِي أَخَاهُ فَيُسَلِّمُ عَلَيْهِ ، ثُمَّ يَأْتِي بَعْدَ ذَلِكَ فَيَقْتُلُهُ ".

رواه الطبراني وفيه عبد الملك بن محمد الصنعاني وثقه أيوب بن سليمان وغيره وفيه ضعف .

12311. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kuşkusuz Yüce Allah fitne sırasında daha evvel haram kıldığı hiçbir şeyi helal kılmaz. Size ne oluyor da herhangi biriniz daha önce kardeşinin yanına gidip ona selam verirken sonra onun yanına gittiğinde onu öldürüyor?"

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülmelik b. Muhammed es-San'ânî, zayıflığı bulunmakla beraber Eyyûb b. Süleymân ve başkaları tarafından güvenilir kabul edilmiştir.[1]

١٢٣١٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا جَرِيرٌ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " لا يَزَالُ الرَّجُلُ فِي فُسْحَةٍ مِنْ دِينِهِ مَا لَمْ يُصِبْ دَمًا حَرَامًا ، فَإِذَا أَصَابَ دَمًا حَرَامًا نُزِعَ مِنْهُ الْحَيَاءُ ". رواه الطبراني .

12312. Abdullah (İbn Mes'ûd) der ki: "Kişi dokunulmaz bir cana kıymadıkça dini müsamaha içinde hareket eder. Ama dokunulması haram bir cana kıydığında ondan hayâ/utanma duygusu çekilip alınır."

★ Bunu Taberânî rivayet etmiştir.[2]

١٢٣١٣ - وفي رواية : حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ، أنا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنٍ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ، كَانَ يَقُولُ: " إِنَّ الْعِبَادَ فِي فُسْحَةٍ مِنْ سَتْرِ اللَّهِ مَا أَقَامُوا الْعِبَادَةَ، وَلَمْ يَهْرِقُوا دَمًا حَرَامًا "

وإسناد الأول رجاله رجال الصحيح إلا أن إبراهيم لم يسمع من ابن مسعود .

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7777).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9071).

12313. Diğer bir rivayete göre "Kullar ibadetlerini yerine getirdikleri ve dokunulmaz bir cana kıymadıkları sürece Yüce Allah'ın geniş himayesi altında olmaya devam ederler" ifadesi geçmiştir.

★ Birincisinin ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Ancak İbrâhîm, İbn Mes'ûd'dan hadis işitmemiştir.[1]

١٢٣١٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ حِسَابٍ ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنِ النَّضْرِ بْنِ حُمَيْدٍ الْكِنْدِيِّ ، عَنْ أَبِي الْجَارُودِ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ ، يَرْفَعُهُ ، قَالَ : " لا يُعْجِبْكَ رَحْبُ الذِّرَاعَيْنِ بِالدَّمِ ، فَإِنَّ لَهُ عِنْدَ اللهِ قَاتِلًا لا يَمُوتُ ، وَلا يُعْجِبْكَ امْرُؤٌ كَسَبَ مَالا مِنْ حَرَامٍ ، فَإِنْ أَنْفَقَ مِنْهُ لَمْ يُقْبَلْ مِنْهُ ، وَإِنْ أَمْسَكَ لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ ، وَإِنْ مَاتَ وَتَرَكَهُ كَانَ زَادَهُ إِلَى النَّارِ " .

رواه الطبراني وفيه النضر بن حميد وهو متروك .

12314. Abdullah (İbn Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) buyuruyor ki:

"Elleri kana bulanmış kişi sende şaşkınlık yaratmasın; zira Allah katında onun için hiç ölmeyecek bir katil vardır.

Yine haram mal kazanmış kişi seni imrendirmesin; zira o malından infakta bulunsa, kabul edilmez, onu kendisine saklasa, bereketli olmaz, miras bıraksa, cehenneme azığı olur."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Nadr b. Humeyd metruktur.[2]

١٢٣١٥ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا عَبْدُ الْغَفَّارِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمَوْصِلِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ خِرَاشٍ ، عَنِ الْعَوَّامِ بْنِ حَوْشَبٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ شَرِكَ فِي دَمٍ حَرَامٍ بِشَطْرِ كَلِمَةٍ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ آيِسٌ مِنْ رَحْمَةِ اللهِ " .

رواه الطبراني وفيه عبد الله بن خراش ضعفه البخاري وجماعة ووثقه ابن حبان وقال : ربما أخطأ وبقية رجاله ثقات .

12315. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dokunulmaz bir canın kıyılmasına yarım kelime ile ortak olan kimse, kıyamet günü iki gözü arasında/alnında «Allah'ın rahmetinden umutsuz» yazan bir yazıyla gelir"* buyurmuştur.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8887). Senedinde ismi geçen Mes'ûdî güvenilir olmakla beraber ömrünün sonunda bunamıştır.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10111).

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. Hırâş'ı Buhârî ve bir grup zayıf görürken İbn Hibbân güvenilir kabul ederek "Çok kere hata ederdi" demiştir. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[1]

١٢٣١٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا حُدَيْجُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ وَهْبٍ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " إِذَا وَقَعَ النَّاسُ فِي الْفِتْنَةِ فَيَقُولُوا : اخْرُجْ لَكَ بِالنَّاسِ أُسْوَةٌ ، فَقُلْ : لا أُسْوَةَ لِي بِالشَّرِّ.

رواه الطبراني وفيه خديج بن معاوية وثقه أحمد وغيره وضعفه جماعة .

12316. İbn Mes'ûd der ki: "İnsanlar fitneye düştüklerinde eğer sana: «Halkın arasına çık da seni örnek alsınlar» derlerse, onlara de ki: «Ben kötülüğe örnek olmam»."

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Hudeyc b. Muâviye'yi Ahmed b. Hanbel ve başkaları güvenilir kabul ederlerken bir grup zayıf olarak değerlendirmiştir.[2]

١٢٣١٧ - حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى ، ثنا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلالٍ ، قَالَ : لَمَّا هَاجَتِ الْفِتْنَةُ ، قَالَ عِمْرَانُ بْنُ الْحُصَيْنِ لِحُجَيْرِ بْنِ الرَّبِيعِ الْعَدَوِيِّ : " اذْهَبْ إِلَى قَوْمِكَ فَانْهَهُمْ عَنِ الْفِتْنَةِ " ، فَقَالَ : إِنِّي لَمَغْمُورٌ فِيهِمْ ، وَمَا أُطَاعُ ، قَالَ : " فَأَبْلِغْهُمْ عَنِّي وَانْهَهُمْ عَنْهَا " ، قَالَ : وَسَمِعْتُ عِمْرَانَ يُقْسِمُ بِاللَّهِ : " لأَنْ أَكُونَ عَبْدًا حَبَشِيًّا أَسْوَدَ فِي أَعْيُنِ حَصَيَاتٍ فِي رَأْسِ جَبَلٍ أَرْعَاهُنَّ حَتَّى يُدْرِكَنِي أَجَلِي ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَرْمِيَ فِي أَحَدِ الصَّفَّيْنِ بِسَهْمٍ أَخْطَأْتُ أَمْ أَصَبْتُ ".

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

12317. Humeyd b. Hilâl anlatıyor:

Fitne patlak verince İmrân b. Husayn, Huceyr b. er-Rabî' el-Adevî'ye: "Kavminin yanına git de onların fitneye karışmalarına engel ol" dedi. Huceyr: "Ben onlar arasında meşhur/tanınan biri değilim. Beni dinlemezler" dedi. O da: "Bunu benim söylediğimi bildir ve onları fitneden menet" dedi.

Huceyr der ki: İmrân'ın Allah adına yemin ederek şöyle dediğini işittim: "İsabet ettireyim ya da ıskalayım iki taraftan birine ok atmaktansa, zenci Habeşli bir köle olup bir kaç keçiyle dağ başında olmayı ve ecelim gelinceye kadar orada onları otlatmayı yeğlerim."

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11102).
[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8641).

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢٣١٨ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ أَيُّوبَ ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ ، قَالَ : قِيلَ لِسَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ : أَلا تُقَاتِلُ ؟ فَإِنَّكَ مِنْ أَهْلِ الشُّورَى ، وَأَنْتَ أَحَقُّ بِهَذَا الأَمْرِ مِنْ غَيْرِكَ ، فَقَالَ : " لا أُقَاتِلُ حَتَّى تَأْتُونِي بِسَيْفٍ لَهُ عَيْنَانِ وَلِسَانٌ وَشَفَتَانِ يَعْرِفُ الْمُؤْمِنَ مِنَ الْكَافِرِ ، فَقَدْ جَاهَدْتُ وَأَنَا أَعْرِفُ الْجِهَادَ " .

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

12318. İbn Sîrîn anlatıyor:

Sa'd b. Ebî Vakkâs, kendisine "Savaşmıyor musun? Oysaki sen (Hz. Ömer tarafından tayin edilen) şura heyetinden birisin ve sen bu işe başkasından daha layıksın" denilince şöyle karşılık verdi:

"Bana iki gözü, bir lisanı ve iki dudağı olan ve mümini kâfirden ayırt eden bir kılıç getirmedikleri sürece savaşmayacağım. Ben cihadın anlamını bildiğim zaman cihad etmiştim."

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

(بَابُ فِيمَنْ سَنَّ الْقَتْلَ)

Öldürmeyi İlk Başlatan Kişi

١٢٣١٩ - حدثنا الْهَيْثَمُ بْنُ خَلَفٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَمِيلٍ، قَالَ: ثنا سَلَمَةُ بْنُ الْفَضْلِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ : أَشْقَى النَّاسُ ثَلاثَةٌ : عَاقِرَ نَاقَةَ ثَمُودُ وَابْنَ آدَمَ الَّذِي قَتَلَ أَخَاهُ مَا سَفَكَ عَلَى الأَرْضِ مِنْ دَمٍ إِلاَّ لَحِقَهُ مِنْهُ لأَنَّهُ أَوَّلَ مَنْ سَنَّ الْقَتْلَ قُلْتُ : وَأَسْقَطَ الثَّالِثُ وَالظَّاهِرُ أَنَّهُ قَاتَلَ عَلِي بْنُ أَبِي طَالِبْ كَمَا وَرَدَ.

رواه الطبراني وفيه حكيم بن جبير وهو متروك وضعفه الجمهور وقال أبو زرعة : محله الصدق إن شاء الله وابن إسحاق مدلس .

12319. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (18/105).
[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (322).

"İnsanların en bahtsızları şu üç kişidir: Semud kavminin dişi devesini kesen, Hz. Âdem'in, kendi kardeşini öldüren oğlu, ki yeryüzünde akıtılan her kanda onun da bir vebali vardır. Çünkü o öldürme fiilini ilk başlatan kişidir."

Ben derim ki: Üçüncüsü metinden silinmiştir. Başka rivayetlerden anlaşıldığı üzere üçüncüsü de Ali b. Ebî Tâlib'in katilidir.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Hakîm b. Cübeyr metruktur. Zira çoğunluk kendisini zayıf görürken Ebû Zür'a "İnşallah hâkim özelliği doğruluktur" demiştir. Ayrıca İbn İshâk da müdellistir.[1]

(بَابُ فِيمَنْ قَتَلَ مُسْلِمًا أَوْ أَمَرَ بِقَتْلِهِ)

Müslümanı Öldürmek ya da Öldürülmesini Emretmek

١٢٣٢٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ مَرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْقَاتِلِ وَالآمِرِ. قَالَ قُسِمَتِ النَّارُ سَبْعِينَ جُزْءاً فَلِلآمِرِ تِسْعٌ وَسِتُّونَ وَلِلْقَاتِلِ جُزْءٌ وَحَسْبُهُ.

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح غير محمد بن إسحاق وهو ثقة ولكنه مدلس.

12320. Mersed b. Abdillah el-Yezenî Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir zattan nakletmiştir:

Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) katil ve (cinayete) azmettiricinin durumu soruldu.

"Cehennem yetmiş parçaya ayrıldı. Bunun altmış dokuz parçası azmettirici, bir parçası da katil içindir ki bu, ona yeter" buyurdu.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, Muhammed b. İshâk hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Muhammed b. İshâk ise güvenilir olmakla beraber müdellistir.[2]

١٢٣٢١ - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ خُرَّزَاذَ ، فِي كِتَابِهِ ، وَقَدْ رَأَيْتُهُ دَخَلَ إِنْطَاكِيَةَ ، فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ وَهُوَ عَلِيلٌ مَسْبُوتٌ ، فَلَمْ أَسْمَعْ مِنْهُ ، وَعَاشَ بَعْدَ خُرُوجِي مِنْ إِنْطَاكِيَةَ ثَلاثَ سِنِينَ وَنَيِّفًا حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَوْفِيُّ ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ حَسَنِ بْنِ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْمُؤَدِّبُ ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الأَوْدِيُّ ، عَنْ عَطِيَّةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ حَرَّ النَّارِ سَبْعُونَ جُزْءًا تِسْعَةٌ وَسِتُّونَ لِلآمِرِ ، وَجُزْءٌ لِلْقَاتِلِ وَحَسْبُهُ " .

---

[1] Hadis mükerrerdir. Bak. 10970 nolu hadis.

[2] Ahmed b. Hanbel (5/362).

رواه الطبراني في الصغير وفيه الحسين بن الحسن بن عطية وهو ضعيف .

12321. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şüphesiz Allah, cehennemi yetmiş parçaya bölmüş ve bunun altmış dokuz parçasını azmettirici, bir parçasını da katil için ayırmıştır ki bu ona yeter"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Hüseyin b. Hasan b. Atıyye zayıftır.[1]

١٢٣٢٢ - وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ قَالَ : يُؤْتَى بِالْقَاتِلِ وَالْمَقْتُولِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ : أَيْ رَبِّ سَلْ هَذَا فِيمَ قَتَلَنِي ؟ فَيَقُولُ : أَيْ رَبِّ أَمَرَنِي هَذَا . فَيُؤْخَذُ بِأَيْدِيهِمَا جَمِيعًا فَيُقْذَفَانِ فِي النَّارِ ".

رواه الطبراني ورجاله كلهم ثقات .

12322. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kıyamet günü katil ile maktül getirilir. Maktül «Ya Rabbi! Buna sor bakalım, beni niçin öldürmüş?» der. O da: «Ey Rabbim! Bana (onu öldürmemi) bu kişi söyledi» der. Sonra ikisinin de ellerinden tutularak cehenneme fırlatılırlar."

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinin hepsi güvenilirdir.

١٢٣٢٣ - وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ : يَقْعُدُ الْمَقْتُولُ بِالْجَادَّةِ فَإِذَا مَرَّ بِهِ الْقَاتِلُ فَأَخَذَهُ فَيَقُولُ : يَا رَبِّ هَذَا قَطَعَ عَلَيَّ صَوْمِي وَصَلَاتِي قَالَ : فَيُعَذَّبُ الْقَاتِلُ وَالْآمِرُ بِهِ.

رواه الطبراني وفيه شهر بن حوشب وقد وثق وفيه ضعف قلت : وتأتي أحاديث سباب المسلم فسوق وقتاله كفر في الأدب .

12323. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (526). *"Kuşkusuz cehennem ateşi yetmiş parçaya ayrılmıştır..."* ifadesiyle başlayan hadis hakkında Taberânî demiştir ki: "Hadis Ebû İdris el-Uvedî'den yalnız bu isnâdla rivayet edilmektedir ve bunda Osman b. Hurrezâz teferrüd etmiştir." Zikri geçen Osman güvenilir bir ravi olup Taberânî'nin hocasıdır. Ancak Taberânî, senedinde kendisinin de belirttiği gibi ondan hadis işitmemiştir. Ayrıca senedinde ismi geçen Atıyye el-Avfî de zayıftır.

"Maktül cadde ortasına oturur. Katil yanından geçerken onu yakalar ve «Ya Rabbi! Bu benim orucumu ve namazını yarıda kesti» der. Sonra hem katil, hem de azmettirici azaba uğratılır."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Şehr b. Havşeb, zayıf yönü bulunmakla beraber güvenilir kabul edilmiştir.

Ben derim ki: Edeb bölümünde "Müslüman'a sövmek fâsıklık, öldürülmesi ise küfürdür" mealinde hadisler gelecektir.

(بَابُ فِيْمَنْ حَضَرَ قَتْلَ مُسْلِمٍ)

Mazlumun Öldürülmesi Olayına Tanık Olmak

١٢٣٢٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ خَرَشَةَ بْنِ الْحُرِّ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَشْهَدَنَّ أَحَدُكُمْ قَتِيلاً لَعَلَّهُ أَنْ يَكُونَ قُتِلَ ظُلْماً فَيُصِيبَهُ السَّخَطُ".

رواه أحمد والبزار بنحوه إلا أنه قال : " فَتَنْزِلَ السَّخْطَةُ عَلَيْهِمْ، فَتُصِيبَهُ مَعَهُمْ " وفيه ابن لهيعة وفيه ضعف وهو حسن الحديث .

12324. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından Haraşe b. el-Hurr'un bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sakın sizden biri bir maktulün öldürülmesi olayına tanık olmasın. Çünkü o kişi haksız yere (mazlum olarak) öldürülmüş olabilir ve bu yüzden olayın tanığı da (ilahi) gazaba uğrayabilir"* buyurmuştur.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve benzerini Bezzâr rivayet etmiştir. Ancak Bezzâr'ın ifadesi: *"Sonra (gökten) üzerlerine gazap iner de diğerleriyle beraber ona da dokunur"* şeklindedir. Hadisin senedinde ismi geçen İbn Lehîa zayıflığı bulunmakla beraber hadisi hasen biridir.[1]

(بابُ ما يُفْعَلُ في الفِتَنِ)

Fitneler Döneminde Yapılması Gerekenler

١٢٣٢٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ بَحْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حِمْيَرٍ الْحِمْصِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا ثَابِتُ بْنُ عَجْلَانَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا كَثِيرٍ الْمُحَارِبِيَّ يَقُولُ سَمِعْتُ خَرَشَةَ بْنَ الْحُرِّ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ سَتَكُونُ مِنْ بَعْدِي فِتْنَةٌ النَّائِمُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ

---

[1] Ahmed b. Hanbel (4/167 (Haraşe b. Hâris'den); Bezzâr (3337 Haraşe b. el-Hurr'dan); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (4181, yine Haraşe b. Hârise'den). 10709 nolu hadise bakın.

الْيَقْظَانِ وَالْقَاعِدُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْقَائِمِ وَالْقَائِمُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ السَّاعِي فَمَنْ أَتَتْ عَلَيْهِ فَلْيَمْشِ بِسَيْفِهِ إِلَى صَفَاةٍ فَلْيَضْرِبْهُ بِهَا حَتَّى يَنْكَسِرَ ثُمَّ لِيَضْطَجِعْ لَهَا حَتَّى تَنْجَلِيَ عَمَّا انْجَلَتْ".

رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني وفيه أبو كثير المحاربي و لم أعرفه وبقية رجاله ثقات.

12325. Yine Hareşe b. el-Hur der ki: Ben Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Benden sonra fitne zuhur edecektir. Fitne döneminde uyuyan, uyanık olandan daha hayırlıdır. Oturan, koşandan daha hayırlıdır. Kim bu döneme yetişirse, kılıcıyla bir kayanın yanına varsın ve onu kırılıncaya kadar kayaya vursun. Sonra da fitne bulutları iyice açılıncaya kadar yatağında yatsın."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Kesîr el-Muhâribî'yi tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[1]

١٢٣٢٦ - أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا بِشْرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا زِيَادُ بْنُ أَبِي مُسْلِمٍ أَبُو عُمَرَ الصَّفَّارُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الأَشْعَثِ الصَّنْعَانِيَّ، يَقُولُ: بَعَثَنِي يَزِيدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، فَقَدِمْتُ وَمَعِي نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقُلْتُ: مَا تَأْمُرُونَ بِهِ النَّاسَ؟ فَقَالَ: أَوْصَانِي أَبُو الْقَاسِمِ، إِنْ أَنَا أَدْرَكْتُ شَيْئًا مِنْ هَذِهِ مِنْ أَنْ أَعْمِدَ إِلَى أُحُدٍ، فَأَكْسِرَ سَيْفِي وَأَقْعُدَ فِي بَيْتِي، فَإِنْ دُخِلَ عَلَيَّ فِي بَيْتِي، قَالَ: " اقْعُدْ فِي مَخْدَعِكَ، فَإِنْ دُخِلَ عَلَيْكَ فَاجْثُو عَلَى رُكْبَتَيْكَ "، وَيَقُولُ: " بُؤْ بِإِثْمِي وَإِثْمِكَ فَتَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ، وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ "، فَقَدْ كَسَرْتُ سَيْفِي فَإِذَا دَخَلَ عَلَيَّ بَيْتِي دَخَلْتُ مَخْدَعِي، فَإِذَا دَخَلَ عَلَيَّ مَخْدَعِي جَثَوْتُ عَلَى رُكْبَتِي، وَقُلْتُ مَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَقُولَ.

رواه البزار وفيه من لم أعرفهم.

12326. Ebu'l-Eş'as es-San'ânî anlatıyor: Yezîd b. Muâviye beni Abdullah b. Ebî Evfâ'ya gönderdi. Beraberimde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bazı kimseler de vardı. İbn Ebî Evfâ'nın yanına varınca ona: "İnsanlara neyi tavsiye edersin?" diye sordum.

Şu karşılığı verdi: Ebu'l-Kâsım (sallallahu aleyhi vesellem) bu fitnelerden herhangi birine yetişirsem bana *"Uhud'a gitmemi ve kılıcımı kırıp evimde oturmamı"* vasiyet etmişti.

---

[1] Ahmed b. Hanbel (4/106, 110); Ebû Ya'lâ (924, 6854); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (4180). Ebû Kesîr el-Muhâribî'yi İbn Ebî Hâtim *el-Cerh ve't-ta'dîl*'de zikretmiş; fakat hakkında cerh ya da ta'dil nakletmemiştir. İbn Hibbân ise onu güvenilir kabul etmiştir.

Ben: "Ya evime zorla girerlerse?" deyince şöyle buyurdu: *"O zaman evinin sığınağında/gizli bölmesinde otur. Oraya da zorla girilirse, dizlerin üzerine çökerek «Hem benim, hem de kendi günahın boynuna!» de. Yoksa cehennemliklerden olursun. Bu, zalimlerin cezasıdır."*

Bu sebeple ben kılıcımı kırdım. Evime zorla girildiğinde sığınağıma girdim. Sığınağıma da girilince dizlerim üzerine çökerek Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) söylememi tavsiye ettiği sözleri söyledim.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım vardır.[1]

١٢٣٢٧ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ الْمَخْزُومِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ دِينَارٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْلَمَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَا مُحَمَّدُ ، إِذَا رَأَيْتَ النَّاسَ يَقْتَتِلُونَ عَلَى الدُّنْيَا فَاعْمَدْ بِسَيْفِكَ عَلَى أَعْظَمِ صَخْرَةٍ فِي الْحَرَّةِ ، فَاضْرِبْ بِهَا ، حَتَّى يَنْكَسِرَ ، ثُمَّ اجْلِسْ فِي بَيْتِكَ حَتَّى تَأْتِيَكَ يَدٌ خَاطِئَةٌ أَوْ مَنِيَّةٌ قَاضِيَةٌ " ، فَفَعَلْتُ مَا أَمَرَنِي بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات .

12327. Muhammed b. Mesleme der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana şöyle buyurdu:

"Ey Muhammed! İnsanların dünya uğruna birbirleriyle çatıştığını gördüğün zaman kılıcınla Harre'deki en büyük kayanın yanına git ve onu kırılıncaya kadar kayaya vurmaya devam et. Sonra şaşkın bir el sana uzanıncaya ya da ecel gelinceye kadar evinde otur."

Ben, Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) bana emrettiklerini aynen yaptım.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.[2]

١٢٣٢٨ – حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ ، قَالَ : نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ محمودِ بْنِ مَسْلَمَةَ الأَنْصَارِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَحْمُودِ بْنِ مَسْلَمَةَ الأَنْصَارِيُّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ سَعْدٍ الأَشْهَلِيِّ ، قَالَ : أُهْدِيَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَيْفٌ مِنْ نَجْرَانَ ، فَلَمَّا قَدِمَ عَلَيْهِ أَعْطَاهُ

---

[1] Bezzâr (3357). Ayrıca demiştir ki: "Ebu'l-Eş'as'ın İbn Ebî Evfâ'dan müsned olarak yalnız bu hadisi naklettiğini biliyoruz."

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1311); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (14/230, 233).

مُحَمَّدَ بْنَ مَسْلَمَةَ ، فَقَالَ : " جَاهِدْ بِهَذَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، فَإِذَا اخْتَلَفَتْ أَعْنَاقُ النَّاسِ فَاضْرِبْ بِهِ الْحَجَرَ ، ثُمَّ ادْخُلْ بَيْتَكَ فَكُنْ حِلْسًا مُلْقًى حَتَّى تَقْتُلَكَ كَفٌّ خَاطِئَةٌ ، أَوْ تَأْتِيَكَ مَنِيَّةٌ قَاضِيَةٌ ". رواه الطبراني في الكبير والأوسط ورجال الكبير ثقات .

12328. Saîd b. Zeyd b. Sa'd el-Eşhelî der ki: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) Necran işi bir kılıç hediye edildi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de kılıcı yanına gelen Muhammed b. Mesleme'ye vererek şöyle buyurdu ki: *"Bununla Allah yolunda cihat et. İnsanların boyunları birbirine karışınca da (yani artık haklı ile haksız ayırt edilemeyince) onu bir kayaya vur. Sonra evine girerek, şaşkın bir el tarafından öldürülünceye ya da ecel gelinceye kadar orada yere serilmiş bir minder gibi ol."*

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup *el-Mu'cemu'l-kebîr*'in ravileri güvenilirdir.

١٢٣٢٩ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الأَسْفَاطِيُّ , ثنا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ ، ثنا ثَوَابُ بْنُ عُتْبَةَ , عَنْ أَبِي حَمْزَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعْطَى مُحَمَّدَ بْنَ مَسْلَمَةَ سَيْفًا , فَقَالَ : " قَاتِلِ الْمُشْرِكِينَ مَا قُوتِلُوا , فَإِذَا رَأَيْتَ سَيْفَيْنِ اخْتَلَفَا بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ , فَاضْرِبْ حَتَّى يَنْثَلِمَ , وَاقْعُدْ فِي بَيْتِكِ حَتَّى يَأْتِيَكَ مَنِيَّةٌ قَاضِيَةٌ أَوْ يَدٌ خَاطِئَةٌ " , ثُمَّ أَتَيْتُ ابْنَ عُمَرَ فَحَدَّثَنِي عَلَى مِثْلِهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

رواه الطبراني ورجاله ثقات .

12329. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Muhammed b. Mesleme'ye bir kılıç vererek şöyle buyurmuş:

"Müşriklerle savaşıldığı sürece onlara karşı savaş. İki kılıcın Müslümanlar arasında gidip geldiğini görürsen, kılıcını körelinceye kadar (bir kayaya) vur. Sonra da ecel gelinceye ya da şaşkın bir el sana uzanıncaya kadar evinde otur."

Ravi der ki: Sonra İbn Ömer'in yanına gittim. O da Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) naklen benzer şeyleri söyledi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.

١٢٣٣٠ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ الْعَسْقَلانِيُّ ، ثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، حَدَّثَنِي ابْنُ الْحَكَمِ بْنِ عَمْرٍو الْغِفَارِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنِي جَدِّي ، قَالَ : كُنْتُ عِنْدَ الْحَكَمِ بْنِ عَمْرٍو الْغِفَارِيِّ ، حِينَ جَاءَهُ رَسُولُ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، فَقَالَ : إِنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، يَقُولُ : إِنَّكَ أَحَقُّ مَنْ أَعَانَنَا عَلَى هَذَا الأَمْرِ ، فَقَالَ : إِنِّي سَمِعْتُ

خَلِيلِي ابْنَ عَمِّكَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " إِذَا كَانَ الأَمْرُ هَكَذَا أَوْ مِثْلَ هَذَا أَنْ أَتَّخِذَ سَيْفًا مِنْ خَشَبٍ " ، فَقَدِ اتَّخَذْتُ سَيْفًا مِنْ خَشَبٍ .

رواه الطبراني وفيه من لم أعرفه .

12330. İbnü'l-Hakem [İbn] Amr el-Ğıfârî, dedesinden bildiriyor: Bana: Ben, Hakem b. Amr el-Ğıfârî'nin yanında oturuyordum. Derken Ali b. Ebî Tâlib'in elçisi geldi ve "Sen bu meselede bize en çok yardım etmesi gereken kişisin" dedi. Hakem şu yanıtı verdi:

Ben aynı zamanda senin amcazaden olan dostumu (sallallahu aleyhi vesellem): *"İş şu veya bu noktaya varırsa kılıcın ağaçtan olsun"* diye buyururken işittim. Dolayısıyla ben şimdi kendime ağaçtan bir kılıç edindim.

★ **Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadığım vardır.**[1]

١٢٣٣١ – حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، قَالَ : نَا أَحْمَدُ بْنُ حَوَّاسٍ الْحَنَفِيُّ ، قَالَ : نَا عَبْثَرُ بْنُ الْقَاسِمِ ، قَالَ : نَا بُرْدُ بْنُ سِنَانٍ ، عَنْ عَطِيَّةَ ، مَوْلَى سَلْمِ بْنِ زِيَادٍ ، عَنْ حُذَيْفَةَ يَرْفَعُهُ ، قَالَ : " أَتَتْكُمُ الْفِتَنُ كَقِطَعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ ، يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا ، وَيُمْسِي مُؤْمِنًا وَيُصْبِحُ كَافِرًا ، يَبِيعُ أَحَدُكُمْ دِينَهُ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا قَلِيلٍ " قُلْتُ : فَكَيْفَ نَصْنَعُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : " تَكْسِرُ يَدَكَ " . قُلْتُ : فَإِنِ انْجَبَرَتْ ؟ قَالَ : " تَكْسِرُ الأُخْرَى " . قُلْتُ : فَإِنْ جُبِرَتْ ؟ قَالَ : " تَكْسِرُ رِجْلَكَ " . قُلْتُ : فَإِنْ جُبِرَتْ ؟ قَالَ : " تَكْسِرُ الأُخْرَى " . قُلْتُ : حَتَّى مَتَى ؟ قَالَ : " حَتَّى تَأْتِيَكَ يَدٌ خَاطِئَةٌ أَوْ مَنِيَّةٌ قَاضِيَةٌ " . رواه الطبراني في الأوسط .

12331. Huzeyfe, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şu sözünü bildiriyor:

"Fitne fırtınaları üzerinize karanlık gecenin bölümleri gibi gelecektir. O dönemde kişi mümin olarak sabahladığı halde kâfir olarak akşama erer. Mümin olarak akşama erdiği halde kâfir olarak sabahlar. Sizden herhangi biriniz dünyanın azıcık geçici metaı uğruna dinini satar."

Huzeyfe der ki: "Ya Resûlallah! (Öyle bir durumda) ben ne yapayım?" diye sordum. *"Elini kır"* buyurdu.

"Ya o da kırık sarılırsa?" dedim. *"Diğerini kırarsın"* buyurdu.

"O da sarılırsa" dedim. *"Ayağını kırarsın"* buyurdu.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (3158).

"Ya sarılırsa" dedim. *"Diğerini kırarsın"* buyurdu.

Ben: "Bu iş ne zamana kadar böyle devam edecektir?" deyince *"Şaşkın bir el sana uzanıncaya ya da ecelin gelinceye kadar"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir.

١٢٣٣٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ رِبْعِيٍّ قَالَ سَمِعْتُ رَجُلاً فِي جَنَازَةِ حُذَيْفَةَ يَقُولُ سَمِعْتُ صَاحِبَ هَذَا السَّرِيرِ يَقُولُ مَا بِي بَأْسٌ مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَئِنِ اقْتَتَلْتُمْ لأَدْخُلَنَّ بَيْتِي فَلَئِنْ دُخِلَ عَلَيَّ لأَقُولَنَّ هَا بُؤْ بِإِثْمِي وَإِثْمِكَ. رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح غير الرجل المبهم .

12332. Rib'î anlatıyor: Huzeyfe'nin cenaze töreninde bir adamı şöyle konuşurken işittim: Ben bu tabutta yatanı şöyle derken işittim: "Ben Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) söylediklerini duyduktan sonra içimde hiçbir korku kalmadı. Eğer birbirinizle çatışırsanız evime kapanacağım. Evime zorla girilirse (giren kişiye) «Hem benim hem de kendi günahının vebalini üstlen» diyeceğim."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler. Yalnız bir ravi müphem bırakılmıştır.[1]

١٢٣٣٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ رَجُلٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ وَابِصَةَ الأَسَدِيِّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ إِنِّي بِالْكُوفَةِ فِي دَارِي إِذْ سَمِعْتُ عَلَى بَابِ الدَّارِ السَّلاَمُ عَلَيْكُمْ أَأَلِجُ قُلْتُ عَلَيْكُمُ السَّلاَمُ فَلِجْ. فَلَمَّا دَخَلَ فَإِذَا هُوَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ قُلْتُ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَيَّةُ سَاعَةِ زِيَارَةٍ هَذِهِ وَذَلِكَ فِي نَحْرِ الظَّهِيرَةِ. قَالَ طَالَ عَلَيَّ النَّهَارُ فَذَكَرْتُ مَنْ أَتَحَدَّثُ إِلَيْهِ قَالَ فَجَعَلَ يُحَدِّثُنِي عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأُحَدِّثُهُ قَالَ ثُمَّ أَنْشَأَ يُحَدِّثُنِي قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُول تَكُونُ فِتْنَةٌ النَّائِمُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْمُضْطَجِعِ وَالْمُضْطَجِعُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْقَاعِدِ وَالْقَاعِدُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْقَائِمِ وَالْقَائِمُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْمَاشِي وَالْمَاشِي خَيْرٌ مِنَ الرَّاكِبِ وَالرَّاكِبُ خَيْرٌ مِنَ الْمُجْرِي قَتْلاَهَا كُلُّهَا فِي النَّارِ . قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَتَى ذَلِكَ قَالَ ذَلِكَ أَيَّامُ الْهَرْجِ. قُلْتُ وَمَتَى أَيَّامُ الْهَرْجِ قَالَ حِينَ لاَ يَأْمَنُ الرَّجُلُ جَلِيسَهُ . قَالَ قُلْتُ فَمَا تَأْمُرُنِي إِنْ أَدْرَكْتُ ذَلِكَ قَالَ اكْفُفْ نَفْسَكَ وَيَدَكَ وَادْخُلْ دَارَكَ . قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ دَخَلَ رَجُلٌ عَلَيَّ دَارِي قَالَ فَادْخُلْ بَيْتَكَ . قَالَ

[1] Ahmed b. Hanbel (5/389, 393).

قُلْتُ أَفَرَأَيْتَ إِنْ دَخَلَ عَلَيَّ بَيْتِى قَالَ فَادْخُلْ مَسْجِدَكَ وَاصْنَعْ هَكَذَا . وَقَبَضَ بِيَمِينِهِ عَلَى الْكُوعِ وَقُلْ رَبِّىَ اللَّهُ حَتَّى تَمُوتَ عَلَى ذَلِكَ ".

قلت : رواه أبو داود باختصار رواه أحمد بإسنادين ورجال أحدهما ثقات .

12333. Vâbısatu'l-Esedî anlatıyor:

Ben Kûfe'de evimdeydim. Derken kapı önünde "Selâmün aleykum. Girebilir miyim?" diyen bir ses duydum. Ben de: "Ve aleykumu's-selam. gir" dedim. İçeri girdi. Baktım ki Abdullah b. Mes'ûd. "Ey Ebû Abdirrahman! Bu nasıl ziyaret saatidir böyle?" dedim. Çünkü tam gün ortasıydı. Dedi ki: "Bana gündüz uzun geldi ve sonra kendisiyle sohbet edebileceğim birini hatırladım."

Sonra Abdullah bana Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) anlattı ve aramızda bir sohbetti başladı. Sonra anlatmaya devam ederek şöyle dedi: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Fitne zuhur edecektir. Fitne döneminde uyuyan yatandan daha hayırlıdır. Yatan oturandan daha hayırlıdır. Oturan ayağa kalkandan daha hayırlıdır. Ayaktaki yürüyenden daha hayırlıdır. Yürüyen binekliden daha hayırlıdır. Binekli, bineğini sürenden daha hayırlıdır. Bu olaylarda öldürülenlerin hepsi de cehennemliktir."

Ben: "Ya Resûlallah! Bu ne zaman olacaktır?" diye sordum. *"Herc (katl) günlerinde"* buyurdu. "Herc günleri ne zamandır?" diye sordum. *"Kişi, arkadaşından emin olmadığı zaman"* buyurdu.

"Şayet o döneme yetişirsem bana ne yapmamı emredersin?" diye sordum. *"Eline ve diline sahip ol ve evinin avlusuna gir"* buyurdu.

"Ya Resûlallah! Ya biri zorla evimin avlusuna girerse (ne yapayım)?" diye sordum. Yine *"Evinin içine gir"* buyurdu.

"Ya evimin içine girerse?" dedim. *"Namazgâhına gir, şöyle yaparak* -sağ elinin bileğinden tutarak- *«Rabbim Allah» de ve ölene kadar bu halde kal"* buyurdu.

Ben derim ki: Bunu Ebû Dâvud da kısa metniyle rivayet etmiştir.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlardan birinin ravileri güvenilirdir.[1]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9774); Ahmed b. Hanbel (4286, 4287).

١٢٣٣٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِىٍّ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ عَلِىِّ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِى عُثْمَانَ عَنْ خَالِدِ بْنِ عُرْفُطَةَ قَالَ قَالَ لِى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا خَالِدُ إِنَّهَا سَتَكُونُ بَعْدِى أَحْدَاثٌ وَفِتَنٌ وَاخْتِلاَفٌ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ عَبْدَ اللَّهِ الْمَقْتُولَ لاَ الْقَاتِلَ فَافْعَلْ".

رواه أحمد والبزار والطبراني وفيه علي بن زيد وفيه ضعف وهو حسن الحديث وبقية رجاله ثقات .

12334. Hâlid b. Urfuta anlatıyor: Bana Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Hâlid! Benden sonra bir takım hadiseler, fitneler ve anlaşmazlıklar yaşanacaktır. Eğer o sırada Allah'ın katil kulu değil de, maktul kulu olabilirsen, ol" buyurdu.

★ **Bunu Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ali b. Zeyd zayıf yönü bulunmakla beraber hadisi hasen biridir. Diğer ravileri ise güvenilirdir.**[1]

١٢٣٣٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ أَنْبَأَنَا أَيُّوبُ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلاَلٍ عَنْ رَجُلٍ مِنْ عَبْدِ الْقَيْسِ كَانَ مَعَ الْخَوَارِجِ ثُمَّ فَارَقَهُمْ قَالَ دَخَلُوا قَرْيَةً فَخَرَجَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ خَبَّابٍ ذَعِراً يَجُرُّ رِدَاءَهُ فَقَالُوا لَمْ تُرَعْ. قَالَ وَاللَّهِ لَقَدْ رُعْتُمُونِى. قَالُوا أَنْتَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ خَبَّابٍ صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نَعَمْ. قَالَ فَهَلْ سَمِعْتَ مِنْ أَبِيكَ حَدِيثاً يُحَدِّثُهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُحَدِّثُنَاهُ قَالَ نَعَمْ سَمِعْتُهُ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ ذَكَرَ فِتْنَةً الْقَاعِدُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْقَائِمِ وَالْقَائِمُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْمَاشِى وَالْمَاشِى فِيهَا خَيْرٌ مِنَ السَّاعِى. قَالَ فَإِنْ أَدْرَكْتَ ذَاكَ فَكُنْ عَبْدَ اللَّهِ الْمَقْتُولَ . قَالَ أَيُّوبُ وَلاَ أَعْلَمُهُ إِلاَّ قَالَ وَلاَ تَكُنْ عَبْدَ اللَّهِ الْقَاتِلَ. قَالُوا أَنْتَ سَمِعْتَ هَذَا مِنْ أَبِيكَ يُحَدِّثُهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نَعَمْ. قَالَ فَقَدَّمُوهُ عَلَى ضَفَّةِ النَّهَرِ فَضَرَبُوا عُنُقَهُ فَسَالَ دَمُهُ كَأَنَّهُ شِرَاكُ نَعْلٍ مَا ابْذَقَرَّ وَبَقَرُوا أُمَّ وَلَدِهِ عَمَّا فِى بَطْنِهَا.

وفي رواية : مَا ابْذَقَرَّ يَعْنِى لَمْ يَتفرَّقْ وَقَالَ لاَ تَكُنْ عَبْدَ اللَّهِ الْقَاتِلَ.

[1] Ahmed b. Hanbel (5/292); Bezzâr (3356); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (4099). İfade İbn Hanbel'e aittir.

رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني وأوله : لما تفرقت الناس صحبت قوما لم أصحب قوما أحب إلي منهم فسرنا على شط نهر فرفع لنا مسجد فإذا فيه رجل فلما نظر إلى نواصي الخيل خرج فزعا يجر ثوبه فقال له أميرنا : لم ترع وقال في آخره : لَمْ أَصْحَبْ قَوْمًا هُمْ أَبْغَضُ إِلَيَّ صُحْبَةً مِنْهُمْ حَتَّى وَجَدْتُ خَلْوَةً فَانْفَلَتُّ

و لم أعرف الرجل الذي من عبد القيس وبقية رجاله رجال الصحيح .

12335. Abdülkays oğullarından, Haricilerle birlikte iken daha sonra onlardan ayrılan bir zat şöyle anlatmıştır: (Hariciler) bir köye girdiler. Abdullah b. Habbâb korkuyla cübbesini sürüyerek dışarı çıktı. Ona "Korkma!" dediler. O da: "Vallahi beni korkuttunuz" dedi. Sonra "Sen Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi Habbâb'ın oğlu Abdullah mısın?" diye sordular. O da: "Evet" dedi.

"Babandan, Allah'ın Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) naklettiği hiç hadis işittin mi? Bize anlatsan" dediler. O da "Evet" deyip şöyle anlattı: Ben babamdan işittiğime göre Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) fitne olaylarını zikrederek şöyle buyurmuş: *"Fitne döneminde oturan ayaktakinden daha hayırlıdır. Ayaktaki, yürüyenden daha hayırlıdır."* Sonra şöyle devam etmiş: *"Eğer o güne yetişirsen, Allah'ın öldürülen kulu ol"* - sanırım şöyle de demişti- *"Allah'ın öldüren kulu olma".*

"Sen bunu babanın Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırarak naklettiğini işittin mi?" diye sordular.

Abdullah: "Evet" deyince onu alıp nehir kenarına götürerek boynunu vurdular. Kanı, ayakkabı bağcığı misali sicim gibi aktı. Sonra ona çocuk doğuran cariyesinin karnını yarıp bebeğini çıkardılar.

Diğer bir rivayette tereddütsüz bir şekilde *"Allah'ın öldüren kulu olma"* ifade geçmiştir.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiş olup başı şöyledir:

İnsanlar tefrikaya düşünce ben de bir topluluğa katıldım. O zamana kadar onlardan daha iyi bir toplulukla beraber olmamıştım. Sonra nehrin kenarına kadar birlikte yürüdük. Orada bir mescit gördük. Mescitte bir adam vardı. Atların yelelerini görünce korkuya kapılıp elbisesini sürüyerek dışarı çıktı. Liderimiz "Korkma!" dedi... Rivayetin sonunda ise şu ifadeler geçmiştir: "Sonra ise onlardan daha çok nefret ettiğim bir toplulukla beraber olmadığımı anladım ve bir fırsatını bulup kaçtım."

Rivayette bahsi geçen Abdülkays kabilesine mensup kişinin kim olduğunu öğrenemedim. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (5/110); Ebû Ya'lâ (7215); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (3629, 3630, 3631).

١٢٣٣٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ السَّقَطِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، ح وَحَدَّثَنَاأَبُو خَلِيفَةَ ، ثنا أَبُو الْوَلِيدِ ، قَالا : ثنا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَهْرَامَ ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ ، حَدَّثَنِي جُنْدُبُ بْنُ سُفْيَانَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " سَيَكُونُ بَعْدِي فِتَنٌ كَقِطَعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ يُصْبِحُ الرَّجُلُ فِيهَا مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا وَيُمْسِي كَافِرًا وَيُصْبِحُ مُؤْمِنًا " ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ : فَكَيْفَ نَصْنَعُ عِنْدَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : " ادْخُلُوا بُيُوتَكُمْ وَاخْمِلُوا ذِكْرَكُمْ " ، فَقَالَ رَجُلٌ : أَرَأَيْتَ إِنْ دُخِلَ عَلَى أَحَدِنَا بَيْتَهُ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لِيُمْسِكْ بِيَدِهِ وَلْيَكُنْ عَبْدَ اللَّهِ الْمَقْتُولَ ، وَلا يَكُنْ عَبْدَ اللَّهِ الْقَاتِلَ ، فَإِنَّ الرَّجُلَ يَكُونُ فِي فِئَةِ الإِسْلامِ ، فَيَأْكُلُ مَالَ أَخِيهِ ، وَيَسْفِكُ دَمَهُ ، وَيَعْصِي رَبَّهُ ، وَيَكْفُرُ بِخَالِقِهِ وَتَجِبُ لَهُ النَّارُ " .

رواه الطبراني وفيه شهر بن حوشب وعبد الحميد بن بهرام وقد وثقا وفيهما ضعف .

12336. Cundub b. Süfyân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benden sonra karanlık gecenin bölümleri gibi fitneler zuhur edecektir. Bu dönemde kişi Müslüman olarak sabahlar, kâfir olarak akşamlar."*

Müslümanlardan bir adam: "O zamanda nasıl hareket edelim ya Resûlallah?" diye sordu. *"Evlerinize kapanarak kendinizi gizleyin"* buyurdu.

"Şayet herhangi birimizin evine zorla girilirse ne yapalım?" diye sordu. Buna ise şöyle karşılık verdi:

"Direnmesin. Allah'ın öldürülen kulu olsun, öldüren kulu olmasın. Zira kişi İslam topluluğu içinde (Müslüman kimliği ile) kardeşinin malını yer, kanını döker, Rabbine isyan eder, yaratıcısını inkâr eder ve sonuçta cehennemi hak eder."

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülhamîd b. Behrâm ve Şehr b. Havşeb, zayıf yönleri bulunmakla beraber güvenilir kabul edilmişlerdir.**[1]

١٢٣٣٧ - حَدَّثَنَا مُطَّلِبُ بْنُ شُعَيْبٍ الأَزْدِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ ، عَنْ عَيَّاشِ بْنِ عَبَّاسٍ الْقِتْبَانِيِّ ، عَنْ بُكَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الأَشَجِّ ، أَنَّ بُسْرَ بْنَ سَعِيدٍ حَدَّثَهُ ، أَنَّ أَبَا وَاقِدٍ اللَّيْثِيَّ ، قَالَ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَنَحْنُ جُلُوسٌ عَلَى بِسَاطٍ : " إِنَّهَا سَتَكُونُ فِتْنَةٌ " ، قَالُوا : وَكَيْفَ نَفْعَلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ فَرَدَّ يَدَهُ إِلَى الْبِسَاطِ فَأَمْسَكَ بِهِ ، فَقَالَ : " تَفْعَلُونَ هَكَذَا " وَذَكَرَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا " أَنَّهَا سَتَكُونُ فِتْنَةٌ " فَلَمْ يَسْمَعْهُ كَثِيرٌ

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1724). Ayrıca bak. 12285 nolu hadis.

مِنَ النَّاسِ ، فَقَالَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ : أَلا تَسْمَعُونَ مَا يَقُولُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ فَقَالُوا : مَا قَالَ ؟ قَالَ : " إِنَّهَا سَتَكُونُ فِتْنَةٌ " ، فَقَالُوا : فَكَيْفَ لَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ وَكَيْفَ نَصْنَعُ ؟ قَالَ : " تَرْجِعُونَ إِلَى أَمْرِكُمُ الأَوَّلِ " .

رواه الطبراني في الكبير والأوسط وفيه عبد الله بن صالح وقد وثق وفيه ضعف وبقية رجاله رجال الصحيح .

12337. Ebû Vâkıd el-Leysî der ki: Bizler hep birlikte bir kilim üzerinde otururken Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) *"Fitne zuhur edecektir"* buyurdu. Yanındakiler: "O zaman nasıl hareket edelim ya Resûlallah?" diye sordular. Elini kilime götürerek tuttu ve: *"Böyle yapın (bunun gibi olun)"* buyurdu.

Yine bir gün Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına *"Fitne zuhur edecek"* buyurdu. Ama pek çok kimse onu duymadı. Bunun üzerine Muâz b. Cebel: "Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ne diyor duymuyor musunuz?" diye seslendi. "Ne dedi?" dediler.

Muâz: "Fitne zuhur edecek, diyor" deyince "Biz ne yapalım ya Resûlallah? Nasıl hareket edelim?" diye sordular. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"İlk halinize geri dönersiniz"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. Sâlih güvenilir kabul edilmiş olmakla beraber zayıf yönü de vardır. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢٣٣٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، ثَنَا الشَّاذَكُونِيُّ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ مَسْمُولٍ الْمَخْزُومِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ الْقَاسِمَ بْنَ مُخَوَّلٍ الْبَهْزِيَّ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ أَبِي ، يَقُولُ : أَمْسَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُحَدِّثُنَا ، وَقَالَ : " إِنَّهُ سَيَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَكُونُ خَيْرَ مَالِ النَّاسِ غَنَمٌ بَيْنَ شَجَرٍ ، يَأْكُلُ الشَّجَرَ ، وَيَرِدُ الْمِيَاهَ ، يَأْكُلُ أَهْلُهَا مِنْ رِسْلِهَا ، وَيَشْرَبُونَ مِنْ أَلْبَانِهَا ، وَيَلْبَسُونَ مِنْ أَشْعَارِهَا ، أَوْ قَالَ : مِنْ أَصْوَافِهَا ، وَالْفِتَنُ تَرْتَكِسُ بَيْنَ جَرَاثِيمِ الْعَرَبِ ، يُفْتَنُونَ وَاللَّهِ ، يُفْتَنُونَ وَاللَّهِ ، يُفْتَنُونَ وَاللَّهِ " . يَقُولُهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلاثًا .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه سليمان بن داود الشاذكوني وهو متروك قلت : لمخول حديث طويل أخرته سهوا يكتب ههنا من مقلوبها في باب منه فيما يفعل في الفتن .

12338. Muhavvel el-Behzî anlatıyor: Bir akşam Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bize şöyle buyurdu:

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (3307).

"İnsanlar öyle bir devirde yaşayacaklar ki o zamanda insanların en kıymetli malı, ağaçlar arasında otlanan davarlar olacaktır; onlar ağaç yapraklarından beslenirler ve sulardan içecekler. Sahipleri de sürülerinin etlerinden yiyecek, sütlerinden içecek ve kıllarından -veya yünlerinden- elbise dokuyup giyeceklir. Fitne olayları Arapların köklerinde patlak verecek ve vallahi onlar fitneye kapılacaklar, vallahi fitneye kapılacaklar." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözü üç kere tekrarladı.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Süleymân b. Dâvud eş-Şâzekûnî metruktur.

Muhavvel'den nakledilmiş konuyla ilgili uzun bir hadis daha vardır ki (burada yazacakken) yanlışlıkla onu Fitne Döneminde Yapılması Gerekenler bahsinde zikrettim.[1]

١٢٣٣٩ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبَّادٍ الْجَوْهَرِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادِ بْنِ زَبَّارٍ الْكَلْبِيُّ ، قَالَ : نا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْمِسْوَرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ ، عَنْ عَائِشَةَ بِنْتِ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِيهَا ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , يَقُولُ : " إِنَّهُ سَتَكُونُ بَعْدِي فِتَنٌ يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِنًا ، وَيُمْسِي كَافِرًا ، وَيُمْسِي مُؤْمِنًا ، وَيُصْبِحُ كَافِرًا " ، فَقُلْتُ : بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي ، فَأَيُّ الرِّجَالِ أَرْشَدُ ؟ قَالَ : " رَجُلٌ بَيْنَ هَذَيْنِ الْحَرَمَيْنِ فِي قِلَّةٍ ، يُقِيمُ الصَّلاةَ لِمَوَاقِيتِهَا ، وَيَحُجُّ وَيَعْتَمِرُ ، فَلا يَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى تَأْتِيَهُ يَدٌ خَاطِئَةٌ ، أَوْ مَنِيَّةٌ قَاضِيَةٌ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه من لم اعرفهم .

12339. Sa'd b. Ebî Vakkâs der ki: Ben Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Benden sonra bir takım fitne olayları zuhur edecektir. Bu dönemde kişi Müslüman olarak sabahlarken, kâfir olarak akşamlar. Mümin olarak akşamlarken kâfir olarak sabaha çıkar."

Ben: "Anam babam sana feda olsun. O gün kim daha doğru yoldadır?" diye sordum.

"Bu iki Harem arasında bir dağın tepesinde bulunan ve namazlarını vakitlice kılan, hac ve umresini yapan ve şaşkın bir el kendisine uzanana ya da eceli gelene kadar bu şekilde yaşamaya devam eden kimse" buyurdu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım bulunmaktadır.

---

[1] Bak. 12342 nolu hadis.

١٢٣٤٠ - حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ ، قَالَ : نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَائِذٍ ، قَالَ : نَا الْهَيْثَمُ بْنُ حُمَيْدٍ ، قَالَ : نَا حَفْصُ بْنُ غَيْلانَ ، عَنْ حَيَّانَ بْنِ حَجَرٍ ، عَنْ أَبِي الْغَادِيَةِ الْمُزَنِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " سَتَكُونُ فِتَنٌ غِلاظٌ شِدَادٌ ، خَيْرُ النَّاسِ فِيهَا مُسْلِمُو أَهْلِ الْبَوَادِي ، الَّذِينَ لا يَتَنَدَّرُونَ مِنْ دِمَاءِ النَّاسِ ، وَلا أَمْوَالِهِمْ شَيْئًا ".

رواه الطبراني في الأوسط والكبير وفيه حيان بن حجر و لم أعرفه وبقية رجاله ثقات .

12340. Ebu'l-Ğâdiye el-Müzenî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Çok büyük ve şiddetli fitne olayları zuhur edecektir. O dönemin en hayırlıları, insanların canlarına ve mallarına kastetmeyen çöl sakini Müslümanlardır."

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsât'* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr'*de rivayet etmiş olup ravileri arasında yer alan Hayyân b. Hacer'i tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[1]

١٢٣٤١ - حَدَّثَنَا مُطَّلِبٌ ، نا عَبْدُ اللَّهِ ، حَدَّثَنِي أَبُو شُرَيْحٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ شُرَيْحٍ الْمَعَافِرِيُّ ، أَنَّهُ سَمِعَ عَمِيرَةَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْمَعَافِرِيَّ ، يَقُولُ : حَدَّثَنِي أَبِي ، أَنَّهُ سَمِعَ عَمْرَو بْنَ الْحَمِقِ ، يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " تَكُونُ فِتْنَةٌ ، يَكُونُ أَسْلَمُ النَّاسِ فِيهَا ، أَوْ قَالَ : خَيْرُ النَّاسِ فِيهَا الْجُنْدَ الْغَرْبِيَّ " , قَالَ ابْنُ الْحَمِقِ : " فَلِذَلِكَ قَدِمْتُ عَلَيْكُمْ مِصْرَ " ،

رواه الطبراني في الكبير والأوسط وفيه عميرة بن عبد الله قال الذهبي : لا يدري من هو .

12341. Amr b. el-Hamik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *"Fitne zuhur edecektir. O dönemde insanların en selamette olanı -veya en hayırlıları- Batı ordusu olacaktır"* buyurmuştur.

İbnü'l-Hamik ekledi: Bu yüzden sizin yanınıza Mısır'a geldim.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat'*ta rivayet etmiş olup ravileri arasında yer alan Umeyre b. Abdillah hakkında Zehebî: "Kim olduğu bilinmemektedir" açıklamasını yapmıştır.

١٢٣٤٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ الْمَكِّيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ مَسْمُولٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ الْقَاسِمَ بْنَ مُخَوَّلٍ الْبَهْزِيَّ ثُمَّ السُّلَمِيَّ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ أَبِي ، وَكَانَ قَدْ أَدْرَكَ الْجَاهِلِيَّةَ وَالإِسْلامَ ، يَقُولُ : نُصِبَتْ حَبَائِلُ لِي بِالأَبْوَاءِ ، فَوَقَعَ فِي حَبْلٍ مِنْهَا ظَبْيٌ ، فَأَفْلَتَ ،

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (22/365). Hayyân b. Hacer hakkında Zehebî "Kim olduğu bilinmemektedir" demiştir.

فَخَرَجْتُ فِي إِثْرِهِ ، فَوَجَدْتُ رَجُلا قَدْ أَخَذَهُ ، فَتَنَازَعْنَا فِيهِ ، فَتَسَاوَقْنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَوَجَدْنَاهُ نَازِلا بِالأَبْوَاءِ تَحْتَ شَجَرَةٍ يَسْتَظِلُّ بِنِطَعٍ ، فَاخْتَصَمْنَا إِلَيْهِ ، فَقَضَى بِهِ بَيْنَنَا شِطْرَيْنِ ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، نَلْقَى الإِبِلَ وَبِهَا لَبَنٌ وَهِيَ مُصَرَّاةٌ ، وَنَحْنُ مُحْتَاجُونَ ، قَالَ : " نَادِ صَاحِبَ الإِبِلِ ثَلاثًا ، فَإِنْ جَاءَ ، وَإِلا فَاحْلُلْ صِرَارَهَا ، ثُمَّ اشْرَبْ ، ثُمَّ صُرَّ ، وَأَبْقِ لِلَّبَنِ دَوَاعِيَهُ " ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، الضَّوَالُّ تَرِدُ عَلَيْنَا ، هَلْ لَنَا أَجْرٌ أَنْ نَسْقِيَهَا ؟ قَالَ : " نَعَمْ ، فِي كُلِّ ذَاتِ كَبِدٍ حَرَّى أَجْرٌ " ، ثُمَّ أَنْشَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحَدِّثُنَا ، قَالَ : " سَيَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ ، خَيْرُ الْمَالِ فِيهِ غَنَمٌ بَيْنَ الْمَسْجِدَيْنِ تَأْكُلُ الشَّجَرَ وَتَرِدُ الْمَاءَ ، يَأْكُلُ صَاحِبُهَا مِنْ رَسَلِهَا ، وَيَشْرَبُ مِنْ أَلْبَانِهَا ، وَيَلْبَسُ مِنْ أَصْوَافِهَا ، أَوْ قَالَ : أَشْعَارِهَا ، وَالْفِتَنُ تَرْتَكِسُ بَيْنَ جَرَاثِيمِ الْعَرَبِ ، وَاللَّهِ مَا تَعْبُونَ يَقُولُهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلاثًا " ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَوْصِنِي ، قَالَ : " أَقِمِ الصَّلاةَ ، وَآتِ الزَّكَاةَ ، وَصُمْ رَمَضَانَ ، وَحُجَّ الْبَيْتَ ، وَاعْتَمِرْ ، وَبَرَّ وَالِدَيْكَ ، وَصِلْ رَحِمَكَ ، وَأَقْرِ الضَّيْفَ ، وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ ، وَانْهَ ، عَنِ الْمُنْكَرِ ، وَزُلْ مَعَ الْحَقِّ حَيْثُ زَالَ " .

رواه أبو يعلى والطبراني باختصار في الأوسط وفي إسناد أبي يعلى محمد بن سليمان بن مسمول وهو ضعيف وفي إسناد الطبراني سليمان بن داود الشاذكوني وهو ضعيف .

12342. Muhavvel el-Behzî es-Sülemî anlatıyor:

Ebvâ'ya birkaç tuzak kurdum. Tuzaklardan birine bir ceylan düştü, ama kurtuldu. Hemen ceylanın peşine düştüm. Sonra bir adamın onu yakaladığını gördüm. Ceylan için tartıştık. Sonra birlikte Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittik. Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) Ebvâ'da bir ağacın altında konaklamış, bir yaygı altında gölgelenirken bulduk. Meseleyi kendisine arz ettik ve ceylanın aramızda iki parçaya bölüştürülmesine hükmetti.

Ben: "Ya Resûlallah! Bazen develerle karşılaşıyoruz. Develerin memeleri sütle dolmuş oluyor. Bizim de süte ihtiyacımız oluyor (ne yapalım)?" diye sordum.

"Develerin sahibine üç kez seslen. Gelirse ne âlâ. Değilse sütünü sağıp iç. Sonra memesini bağla ve bir miktarını sütün devamının gelmesi için (memede) bırak" buyurdu.

Ben: "Ya Resûlallah! Bazen subaşında kaybolmuş develere rastlıyoruz. Onları sulamamızda bize mükâfat var mıdır?" diye sorduk.

"Evet. Susuzluk çeken her ciğer/can sahibine yardımcı olmakta mükâfat vardır" buyurdu.

Sonra Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bize şunları anlatmaya başladı:

"Öyle bir devir gelecek ki o devirde insanların sahip olacağı en değerli mal, iki mescit (Mekke ve Medine mescidleri) arasında otlayan davardır; onlar ağaç yapraklarından yer ve sulardan içer. Sahipleri de sürülerinin etlerinden yer, sütlerinden içer ve yünlerinden -veya "kıllarından"- elbise dokuyup giyer. Fitne olayları (aralıklarla sürekli) Arap kabileleri arasında patlar verecek. Vallahi artık böyle durumları yadırgamayacak bir duruma da geleceksiniz." Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bunu üç kez tekrarladı.

Dedim ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana neyi tavsiye edersin?"

Buyurdu ki: *"Namazı dosdoğru kıl, zekâtı ver, Ramazan orucunu tut, Beytullah'ı haccet ve umre yap. Anne babana iyi davran. Akrabalık ilişkilerini kesme. Misafire ikramda bulun. İyiliği emret, kötülükten menet. Her zaman hakkın (ve haklının) yanında yer al."*

★ Hadisi Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta muhtasar olarak Taberânî rivayet etmiş olup Ebû Ya'lâ'nın senedinde yer alan Muhammed b. Süleymân b. Mesmûl, aynı şekilde Taberânî'nin senedinde adı geçen Süleymân b. Dâvud eş-Şâzekûnî zayıftır.[1]

(بَابُ الصَّبْرِ عِنْدَ الْفِتَنِ)

Fitne Olayları Sırasında Sabretmek

١٢٣٤٣ - حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ مَرْثَدٍ الطَّبَرَانِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَيَّاشٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، حَدَّثَنِي ضَمْضَمُ بْنُ زُرْعَةَ ، عَنْ شُرَيْحِ بْنِ عُبَيْدٍ ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الأَشْعَرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ الْفِتْنَةَ تُرْسَلُ ، وَيُرْسَلُ مَعَهَا الْهَوَى وَالصَّبْرُ ، فَمَنِ اتَّبَعَ الْهَوَى كَانَتْ قِتْلَتُهُ سَوْدَاءَ ، وَمَنِ اتَّبَعَ الصَّبْرَ كَانَتْ قِتْلَتُهُ بَيْضَاءَ " .

رواه الطبراني وفيه محمد بن إسماعيل بن عياش وهو ضعيف .

12343. Ebû Mâlik el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kuşkusuz (üzerinize) fitneler salıverilecek. Beraberinde arzu ve sabır da salınacak. Kim arzusuna uyarsa ölümü kara ölüm, kim de sabra uyarsa ölümü beyaz ölüm olur."

---

[1] 12338 nolu hadise bakın. Ebû Ya'lâ (1568).

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. İsmâîl b. Ayyâş zayıftır.[1]

(بَابُ لاَ تَقْرَبُوا الفِتْنَةَ)

Fitneye Yaklaşmayın Emri

١٢٣٤٤ - عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءُ عَنِ النَّبِي صَلَّىَ اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ قَالَ : لاَ تَقْرَبُوا الفِتْنَةَ إِذَا حُمِيَتْ وَلاَ تَعَرَّضُوا لَهَا إِذَا أَعْرَضَتْ وَأَضْرِبُوا إِذَا أَقْبَلَتْ قُلْتُ : لَعَلَّهُ " وَاصْبِرُوا لَهَا إِذَا أَقْبَلَتْ"

رواه الطبراني .

12344. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Fitne etrafı kasıp kavurursa ondan uzak durun; sönerse onu uyandırmayın; o üzerinize gelirse siz geri çekilin"* buyurmuştur.

Ben derim ki: İfade "Üzerinize gelirse sabredin" şeklinde de olabilir.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiştir.

(بَابُ فِيْمَا يَكُونُ مِنَ الفِتَنِ)

Meydana Gelecek Fitne Olayları

١٢٣٤٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ كُرْزِ بْنِ عَلْقَمَةَ الْخُزَاعِيِّ قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ لِلإِسْلاَمِ مِنْ مُنْتَهَى قَالَ أَيُّمَا أَهْلِ بَيْتٍ. وَقَالَ فِي مَوْضِعٍ آخَرَ قَالَ نَعَمْ أَيُّمَا أَهْلِ بَيْتٍ مِنَ الْعَرَبِ أَوِ الْعَجَمِ أَرَادَ اللَّهُ بِهِمْ خَيْراً أَدْخَلَ عَلَيْهِمُ الإِسْلاَمَ. قَالَ ثُمَّ مَهْ قَالَ ثُمَّ تَقَعُ الْفِتَنُ كَأَنَّهَا الظُّلَلُ. قَالَ كَلاَّ وَاللَّهِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ. قَالَ بَلَى وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ثُمَّ تَعُودُونَ فِيهَا أَسَاوِدَ صُبًّا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ. وَقَرَأَ عَلَى سُفْيَانَ قَالَ الزُّهْرِيُّ أَسَاوِدَ صُبًّا. قَالَ سُفْيَانُ لْحَيَّةُ السَّوْدَاءُ تُنْصَبُ أَيْ تَرْتَفِعُ.

12345. Kurz b. Alkame el-Huzâ'î anlatıyor: Bir adam: "Ya Resûlallah! İslam'ın bir sonu olacak mı?" diye sordu.

Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bu soruya şöyle cevap verdi:

"Elbette. Allah Araplardan ya da Acemlerden hangi hane halkına hayır murat ederse, onları İslam'a hidayet eder. Sonra kara gölgeler gibi fitneler zuhur eder."

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (3446).

Adam: "Asla! Vallahi böyle bir şey olmaz" deyince; Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bilakis olacaktır. Nefsim kudret elinde bulunana yemin ederim ki sonra sizler avının üzerine atlayan karayılanlara dönüşerek birbirinizin boyunlarını vuracaksınız"* buyurdu.[1]

١٢٣٤٦ – وفي رواية : " فأول الناس مُؤْمِنٌ مُعْتَزِلٌ فِى شِعْبٍ مِنَ الشِّعَابِ يَتَّقِى رَبَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى وَيَدَعُ النَّاسَ مِنْ شَرِّهِ .

رواه أحمد والبزار والطبراني بأسانيد وأحدها رجاله رجال الصحيح .

12346. Diğer bir rivayette ifade şöyle devam eder: *"İnsanların en üstünü, vadilerden bir vadide uzlete çekilmiş mümindir ki; o orada Yüce Rabbinden korkar ve insanlara bir kötülüğü dokunmaz."*

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve Taberânî birkaç isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlardan birinin ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١٢٣٤٧ – وَعَنْ أَبِي بَرْزَةَ الأَسْلَمِي لاَ أَعْلَمُهُ إِلَّا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم قَالَ : إِنَّمَا أَخْشَى عَلَيْكُمْ شَهَوَاتِ الغَيِّ فِي بُطُونِكُم وَفُرُوجِكُمْ وَمُضِلاَّتِ الفِتَنِ".

12347. Ebû Berze el-Eslemî'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizin hakkınızdaki yegâne endişem, mideleriniz ve cinsel organlarınıza olan aşırı düşkünlük ve bir de saptırıcı fitne olaylarıdır"* buyurdu.[3]

١٢٣٤٨ – وفي رواية : " وَمُضِلاَّتِ الْهَوَى .

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

12348. Diğer bir rivayette ise *"saptırıcı arzular"* tabiri geçmiştir.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[4]

١٢٣٤٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ قَالَ سَمِعْتُ الأَوْزَاعِيَّ قَالَ حَدَّثَنِي رَبِيعَةُ يَعْنِي ابْنَ يَزِيدَ قَالَ سَمِعْتُ وَاثِلَةَ بْنَ الأَسْقَعِ يَقُولُ خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

---

[1] Ahmed b. Hanbel (3/477); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (19/197-199); Bezzâr (2253, 3354).

[2] Ahmed b. Hanbel (3/477).

[3] Ahmed b. Hanbel (4/420).

[4] Ahmed b. Hanbel (4/420).

أَتَزْعُمُونَ أَنِّي مِنْ آخِرِكُمْ وَفَاةً أَلاَ إِنِّي مِنْ أَوَّلِكُمْ وَفَاةً وَتَتْبَعُونِي أَفْنَاداً يُهْلِكُ بَعْضُكُمْ بَعْضاً.

رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني ورجال أحمد رجال الصحيح .

12349. Vâsile b. el-Eska' anlatıyor: Bir gün Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıkageldi ve şöyle buyurdu:

"Benim aranızda en son vefat edeceğimizi sanıyorsunuz. Hayır. Ben sizin ilk vefat edecek olanınızım. Sonra kitleler halinde peşimden geleceksiniz. Birbirinizi yok edeceksiniz."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢٣٥٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ قَالَ حَدَّثَنَا أَرْطَاةُ يَعْنِي ابْنَ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ بْنُ حَبِيبٍ قَالَ حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ نُفَيْلٍ السَّكُونِيُّ قَالَ كُنَّا جُلُوساً عِنْدَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ قَالَ لَهُ قَائِلٌ يَا رَسُولَ اللهِ هَلْ أُتِيتَ بِطَعَامٍ مِنَ السَّمَاءِ قَالَ نَعَمْ . قَالَ وَبِمَاذَا قَالَ بِمِسْخَنَةٍ . قَالُوا هَلْ كَانَ فِيهَا فَضْلٌ عَنْكَ قَالَ نَعَمْ. قَالَ فَمَا فُعِلَ بِهِ قَالَ رُفِعَ وَهُوَ يُوحَى إِلَيَّ أَنِّي مَكْفُوتٌ غَيْرُ لاَبِثٍ فِيكُمْ وَلَسْتُمْ لاَبِثِينَ بَعْدِي إِلاَّ قَلِيلاً بَلْ تَلْبَثُونَ حَتَّى تَقُولُوا مَتَى وَسَتَأْتُونَ أَفْنَاداً يُفْنِي بَعْضُكُمْ بَعْضاً وَبَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ مُوتَانٌ شَدِيدٌ وَبَعْدَهُ سَنَوَاتُ الزَّلاَزِلِ .

رواه أحمد والطبراني والبزار وأبو يعلى ورجاله ثقات.

12350. Seleme b. Nüfeyl es-Sekûnî anlatıyor:

Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturuyorduk. Derken içimizden biri: "Ya Resûlallah! Sen gökten yemek indirdin mi?" diye sordu. *"Evet"* buyurdu. "Ne indirdin?" diye sordu. *"Bir kazan"* buyurdu. "Onda senden hiç artık kaldı mı?" diye sordu. *"Evet, kaldı"* buyurdu. "O ne yapıldı?" diye sorunca Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Göğe kaldırıldı. Bana vahyedildiğine göre ben gidiciyim, bundan sonra aranızda uzun süre kalmayacağım. Benden sonra siz de fazla kalmayacaksınız. Ne zaman (öleceğiz) diyeceksiniz. Kitleler halinde bana geleceksiniz. Birbirinizi yiyip bitireceksiniz. Kıyametten önce büyük ölümler yaşanacak ve onu deprem yılları takip edecektir."*

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel, Taberânî, Bezzâr ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.[2]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (4/106); Ebû Ya'lâ (7488); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (22/68-69); Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (90).

[2] Ahmed b. Hanbel (4/104); Ebû Ya'lâ (6861); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (6356); Bezzâr (2422, muhtasar olarak).

١٢٣٥١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي سَمِينَةَ الْبَصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ نَجْدَةَ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنْ مَرْوَانَ بْنِ جَنَاحٍ ، عَنِ ابْنِ حَلْبَسٍ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " تَزْعُمُونَ أَنِّي مِنْ آخِرِكُمْ وَفَاةً ، أَلا وَإِنِّي مِنْ أَوَّلِكُمْ وَفَاةً ، وَلَتَتْبَعُنِّي أَفْنَادًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ ".

رواه أبو يعلى والطبراني في الأوسط والكبير ولفظه فيه : حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ دُحَيْمٍ ، ثنا أَبِي . ح وَحَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا دُحَيْمٌ ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، ثنا مَرْوَانُ بْنُ جُنَاحٍ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ مَيْسَرَةَ بْنِ حَلْبَسَ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ ، قَالَ : كُنَّا جُلُوسًا فِي الْمَسْجِدِ إِذْ خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " إِنَّكُمْ تَتَحَدَّثُونَ أَنِّي مِنْ آخِرِكُمْ وَفَاةً وَأَنِّي مِنْ أَوَّلِكُمْ وَفَاةً ، وَتَتْبَعُونِي أَفْنَادًا " يَعْنِي بَعْضُكُمْ بَعْضًا ، ثُمَّ نَزَعَ بِهَذِهِ الآيَةِ ، فَقَالَ : ﴿قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَى أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ﴾ ، حَتَّى بَلَغَ : ﴿لِكُلِّ نَبَإٍ مُسْتَقَرٌّ وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ﴾ ، ثُمَّ قَالَ : " لا تَبْرَحُ عِصَابَةٌ مِنْ أُمَّتِي يُقَاتِلُونَ عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ لا يُبَالُونَ مَنْ خَذَلَهُمْ وَلا مَنْ خَالَفَهُمْ ، حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ عَلَى ذَلِكَ " ، ثُمَّ نَزَعَ بِهَذِهِ الآيَةِ : ﴿يَا عِيسَى إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾. ورجالهما ثقات .

12351. Muâviye'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Benim aranızda en son vefat edecek kişi olduğumu sanıyorsunuz. Hayır. Ben sizin ilk vefat edecek olanınızım. Sonra sizler kitleler halinde peşimden geleceksiniz. Birbirinizin boynunu vuracaksınız."*

★ Hadisi Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-evsât* ile *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiştir. Ancak Taberânî'nin ifadesi şöyledir:

Muâviye b. Ebî Süfyân anlatıyor:

Bizler Mescid'de oturuyorduk. Ansızın Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıkageldi ve *"Benim aranızda en son vefat edecek kişi olacağımı konuşuyorsunuz. Bilakis ben sizin ilk vefat edecek olanınızım. Sonra sizler birbirinizi yok ederek kitleler halinde peşimden geleceksiniz."* Ardından şu âyeti okudu: **"De ki: O size üstünüzden (gökten) veya ayaklarınızın altından (yerden) bir azap göndermeğe ya da sizi grup grup birbirinize düşürmeğe ve kiminizin şiddetini kiminize tattırmaya gücü yetendir.**

Bak, anlasınlar diye, âyetleri değişik biçimlerde nasıl açıklıyoruz. O (Kur'ân) hak olduğu halde kavmin onu yalanladı. De ki: Ben size vekil

(sizden sorumlu) değilim. Her haberin gerçekleşeceği bir zamanı vardır. İleride anlayacaksınız."[1]

Sonra şöyle devam etti: *"Ümmetimden bir topluluk hak uğruna muzaffer olarak savaşmaya devam eder, kendilerini terk edenlerin onları yalnız bırakmaları ve muhaliflerinin muhalefetlerine aldırmazlar. Bilakis Allah'ın emri (kıyamet günü) gelinceye kadar bu minval üzere yaşamaya devam ederler."*

Sonra şu âyeti okudu: **"Hani Allah şöyle buyurmuştu: "Ey İsa! Şüphesiz, senin hayatına ben son vereceğim. Seni kendime yükselteceğim. Seni inkâr edenlerden kurtararak arındıracağım ve sana uyanları kıyamete kadar küfre sapanların üstünde tutacağım."**[2]

★ Ravileri güvenilirdir.[3]

١٢٣٥٢ حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ ، حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ ، أَنَّ رَبِيعَةَ بْنَ يَزِيدَ ، حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ وَاثِلَةَ بْنَ الأَسْقَعِ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " إِنَّكُمْ تَزْعُمُونَ أَنِّي آخِرُكُمْ مَوْتًا ، وَأَنِّي أَوَّلُكُمْ ذَهَابًا ، ثُمَّ تَأْتُونَ مِنْ بَعْدِي أَفْنَادًا يَقْتُلُ بَعْضُكُمْ بَعْضًا ".

رواه الطبراني في الكبير والأوسط ورجاله وثقوا وفي بعضهم خلاف .

12352. Vâsile b. el-Eska' anlatıyor:

Ben Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Benim içinizde en son vefat edeceğimimi sanıyorsunuz. Bilakis ben içinizde ilk gidici olanınızım. Sonra sizler de birbirinizi öldürerek peşimden geleceksiniz."

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, bir kısmı hakkında ihtilaf bulunsa da genel olarak güvenilir kabul edilmişlerdir.[4]

١٢٣٥٣ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَيُّوبَ حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ جَدِّي ، عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ ، عَنْ طَلْحَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " مَا كَانَتْ نُبُوَّةٌ قَطُّ إِلا كَانَ بَعْدَهَا قَتْلٌ وَصَلْبٌ ". رواه الطبراني وفيه من لم أعرفه .

---

1 En'âm Sur. 65-67.

2 Âl-i İmrân Sur. 55.

3 Ebû Ya'lâ (7366); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (19/386). Şayet Yûnus b. Meysere b. Halbes, Muâviye'den hadis işitmişse, rivayetin ravileri güvenilirdirler.

4 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (22/67-69). Ayrıca bak. 12349 nolu hadis.

12353. Talha b. Ubeydillah der ki: Ben Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her nübüvvetten/peygamberlikten sonra muhakkak öldürmeler ve asarak idam etmeler yaşanmıştır"* buyururken işittim.

★ **Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri arasında bilmediklerim vardır.**[1]

١٢٣٥٤ - حَدَّثَنَا كَامِلُ بْنُ طَلْحَةَ الْجَحْدَرِيُّ ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنْ حُدَيْجِ بْنِ أَبِي عَمْرٍو ، قَالَ : سَمِعْتُ الْمُسْتَوْرِدَ بْنَ شَدَّادٍ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ ، وَإِنَّ أَجَلَ أُمَّتِي مِائَةُ سَنَةٍ ، فَإِذَا مَرَّ عَلَى أُمَّتِي مِائَةُ سَنَةٍ أَتَاهَا مَا وَعَدَهَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ " قَالَ ابْنُ لَهِيعَةَ : " يَعْنِي كَثْرَةَ الْفِتَنِ ".

رواه الطبراني وفيه ابن لهيعة وهو حسن الحديث على ضعفه .

12354. Müstevrid b. Şeddâd der ki: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Her milletin bir eceli vardır. Benim ümmetimin eceli 100 yıldır. Ümmetim üzerinden yüz yıl geçti mi Yüce Allah'ın vaad ettiği başlarına gelir."* İbn Lehîa, Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözüyle fitnelerin artmasını kastettiğini belirtmiştir.[2]

١٢٣٥٥ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَارُودِيُّ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَاوُدَ سَنْدِيلَةَ ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ حَفْصٍ ، عَنْ أَبِي يُوسُفَ ، عَنْ بَيَانِ بْنِ بِشْرٍ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ بِلالٍ ، يَرْفَعُهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : رَفَعَ بَصَرَهُ إِلَى السَّمَاءِ ، فَقَالَ : " سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي يُرْسِلُ عَلَيْهِمُ الْفَقْرَ إِرْسَالَ الْقَطْرِ ".

رواه الطبراني وفيه من لم أعرفهم .

12355. Bilâl'in naklettiğine göre Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bakışlarını semaya doğru doğrultarak: *"Onların (Müslümanların) üzerine yağmur misali fitneler gönderen (Allah)ı noksanlıklardan tenzih ederim"* demiştir.

★ **Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım bulunmaktadır.**[3]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (207). Ravilerinden Süleyman b. Eyyûb b. İsa hakkında Zehebî "Güvenilir kabul edilmekle beraber münker rivayetleri bulunan biridir" açıklamasını yapmıştır. Bak. *Silsiletu'l-ehâdîsi'd-daîfe* (1538).

[2] 12093 nolu hadisin tekrarıdır.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1084)..

١٢٣٥٦ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ خَلَفٍ الْعَطَّارُ ، ثنا سَهْلُ بْنُ عَامِرٍ ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ ، عَنْ بَيَانَ ، وَإِسْمَاعِيلَ ، عَنْ قَيْسٍ ، عَنْ جَرِيرٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ رَفَعَ بَصَرَهُ إِلَى السَّمَاءِ ، فَقَالَ : " سُبْحَانَ اللَّهِ مَاذَا يُرْسَلُ عَلَيْهِمْ مِنَ الْفِتَنِ إِرْسَالَ الْقَطْرِ ؟ "

رواه الطبراني وفيه يحيى بن سلمة بن كهيل وهو ضعيف .

12356. Cerîr'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bakışlarını semaya doğru doğrultarak: *"Onların üzerlerine yağmur misali fitneler gönderen (Allah)ı noksanlıklardan tenzih ederim"* demiştir.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Yahyâ b. Seleme b. Küheyl zayıftır.[1]

١٢٣٥٧ - وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : سَتَكُونُ فِتْنَةٌ يُفَارِقُ الرَّجُلُ فِيهَا أَخَاهُ وَأَبَاهُ تَطِيرُ الفِتْنَةُ فِي قُلُوبِ رِجَالٍ مِنْهُمْ إِلَى يَوْمِ القِيَامَةِ حَتَّى يُعَيَّرُ الرَّجُلُ بِهَا كَمَا تُعَيَّرُ الزَّانِيَةُ بِزِنَاهَا.

12357. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Öyle fitneler zuhur edecektir ki o dönemde kişi kardeşini ve babasını terk eder. İçlerinden bazılarının kalplerinde kıyamet gününe değin fitne rüzgârları eser. Öyle ki zinakâr kadının zina sebebiyle karalandığı gibi fitneye kapılan da o yüzden karalanır."

١٢٣٥٨ - وبسنده أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : أَتَتْكُمُ القُرَيْعَاءُ قُلْنَا : وَمَا هِيَ يَا رَسُولَ اللهِ ؟ قَالَ : " فِتْنَةٌ يَكُونُ فِيهَا مِثْلُ البَيْضَةِ " .

رواهما الطبراني وفيهما محمد بن سفيان الحضرمي و لم أعرفه وابن لهيعة لين .

12358. Yine Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Küçük kıyamet (kurey'a) artık kopmuştur"* buyurmuştur.

Ravi der ki: "Bu (kuray'a) da nedir, ya Resûlallah?" diye sorduk. *"Yumurta misali zuhur edecek bir fitnedir"* buyurdu.

★ İki hadisi de Taberânî rivayet etmiş olup isnâdlarında ismi geçen Muhammed b. Süfyân el-Hadramî'yi tanımıyorum. Ayrıca İbn Lehîa (hadiste) gevşektir.

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (2272).

١٢٣٥٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَفَّانُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ عَزْرَةَ بْنِ قَيْسٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ قَالَ كَتَبَ إِلَيَّ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ حِينَ أَلْقَى الشَّامُ بَوَانِيَهُ بَثْنِيَّةً وَعَسَلاً وَشَكَّ عَفَّانُ مَرَّةً قَالَ حِينَ أَلْقَى الشَّامُ كَذَا وَكَذَا فَأَمَرَنِي أَنْ أَسِيرَ إِلَى الْهِنْدِ وَالْهِنْدُ فِي أَنْفُسِنَا يَوْمَئِذٍ الْبَصْرَةُ قَالَ وَأَنَا لِذَلِكَ كَارِهٌ قَالَ فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ لِي يَا أَبَا سُلَيْمَانَ اتَّقِ اللَّهَ فَإِنَّ الْفِتَنَ قَدْ ظَهَرَتْ. قَالَ فَقَالَ ابْنُ الْخَطَّابِ حَيٌّ إِنَّمَا تَكُونُ بَعْدَهُ وَالنَّاسُ بِذِي بِلِيَّانٍ أَوْ بِذِي بَلِيَّانٍ بِمَكَانِ كَذَا وَكَذَا فَيَنْظُرُ الرَّجُلُ فَيَتَفَكَّرُ هَلْ يَجِدُ مَكَانًا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ مِثْلُ مَا نَزَلَ بِمَكَانِهِ الَّذِي هُوَ فِيهِ مِنَ الْفِتْنَةِ وَالشَّرِّ فَلاَ يَجِدُهُ. قَالَ تِلْكَ الأَيَّامُ الَّتِي ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ أَيَّامُ الْهَرْجِ ". فَنَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ تُدْرِكَنَا وَإِيَّاكُمْ تِلْكَ الأَيَّامُ.

رواه أحمد والطبراني في الكبير والأوسط ورجاله ثقات وفي بعضهم ضعف .

12359. Hâlid b. el-Velîd anlatıyor:

Müminlerin emiri -Ömer b. el-Hattâb- Şam'ın bense buğdayı ve bal gibi ürünlerinin toplandığı bir zamanda bana mektup yazarak Hind üzerine yürümemi emretti. -ravi Affân bir keresinde tereddüt ederek "Şam şöyle şöyle ürünler verdiği bir zamanda" ifadesini kullanmıştır-. O dönemde bize göre Hind'den maksat Basra idi ve ben bu işe sıcak bakmadım.

Derken bir adam ayağa kalkarak: "Allah'tan kork ey Ebû Süleymân! Fitneler zuhur etti" deyince o da şöyle karşılık verdi: "İbnü'l-Hattâb henüz sağ iken mi? Asıl fitneler onun ölümünden sonra, insanların Zû Büleyân'da bulunduğu bir sırada zuhur edecektir. -Zû Büleyan şu şu yerdedir-. Öyle ki insan bakar, acaba bulunduğu yerde meydana gelen fitne ve şerrin düşmediği bir yer bulabilir miyim diye düşünür. Ama bulamaz. İşte o günler, Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kıyametten önce yaşanacağını belirttiği katil günleridir. Allah, bizleri ve sizleri o günleri yaşamaktan muhafaza eylesin."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, bir kısmında zayıflık bulunsa da güvenilirdir.[1]

١٢٣٦٠- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، نا كَامِلُ بْنُ طَلْحَةَ الْجَحْدَرِيُّ ، نا ابْنُ لَهِيعَةَ ، حَدَّثَنِي أَبُو مَعْبَدٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " سَيَكُونُ أَرْبَعُ فِتَنٍ

[1] Ahmed b. Hanbel (4/90); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (3841).

: فِتْنَةٌ يُسْتَحَلُّ فِيهَا الدَّمُ ، وَالثَّانِيَةُ : يُسْتَحَلُّ فِيهَا الدَّمُ وَالْمَالُ ، وَالثَّالِثَةُ : يُسْتَحَلُّ فِيهَا الدَّمُ وَالْمَالُ وَالْفَرْجُ.

رواه الطبراني في الأوسط والكبير ولم يذكر غير ثلاث وفيه حفص بن غيلان وثقه أبو زرعة وغيره وضعفه الجمهور وابن لهيعة لين .

12360. İmrân b. el-Husayn'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Benden sonra dört fitne olayı yaşanacaktır. Birincisinde kan akıtmak helal kabul edilir. İkincisinde can ve mal güvenliği kalmaz. Üçüncüsünde ise ne can ne mal ve ne de namus güvenliği kalır."

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsât'* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Fakat metinde üç fitne olayı zikretmiştir. Ravileri arasında yer alan Hafs b. Ğaylân'ı Ebû Zür'a ve başkası güvenilir kabul ederken çoğunluk zayıf olarak değerlendirmiştir. Ayrıca İbn Lehîa da gevşektir.[1]

١٢٣٦١ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ سُفْيَانَ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَ : نا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عَيَّاشِ بْنِ عَبَّاسٍ ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ هُبَيْرَةَ ، وَالْحَارِثِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زُرَيْرٍ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ فِتْنَةٌ يُحَصَّلُ النَّاسُ فِيهَا كَمَا يُحَصَّلُ الذَّهَبُ وَالْفِضَّةُ فِي الْمَعْدِنِ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه ابن لهيعة وفيه ضعف ومحمد بن سفيان الحضرمي ولم أعرفه .

12361. Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Âhir zamanda öyle bir fitne patlak verecektir ki o dönemde maden toprağı içinden altın ve gümüşün çıkarıldığı gibi insanlar hasat edilecektir"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa'da zayıflık vardır. Muhammed b. Süfyân el-Hadramî'yi de tanımıyorum.[2]

١٢٣٦٢ – حَدَّثَنَا الْمِقْدَامُ ، نَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ ، حَدَّثَنِي أَبُو هَانِئٍ حُمَيْدُ بْنُ هَانِئٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْغِفَارِيِّ ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " سَيُصِيبُ أُمَّتِي دَاءُ الْأُمَمِ " ، فَقَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَا دَاءُ الْأُمَمِ ؟ قَالَ : " الْأَشَرُ ،

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (18/180).

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (293). Ayrıca demiştir ki: "Hz. Ali'den yalnızca bu isnâdla rivayet edilen hadisin rivayetinde İbn Lehî'a teferrüd etmiştir".

وَالْبَطَرُ ، وَالتَّدَابُرُ ، وَالتَّنَافُسُ فِي الدُّنْيَا ، وَالتَّبَاغُضُ ، وَالْبُخْلُ ، حَتَّى يَكُونَ الْبَغْيُ ، ثُمَّ يَكُونَ الْهَرْجُ "

رواه الطبراني في الأوسط وفيه أبو سعيد الغفاري لم يرو عنه غير حميد بن هانئ وبقية رجاله وثقوا .

12362. Ebû Hureyre der ki: Ben, Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim ümmetime de (geçmiş) ümmetlerin hastalığı bulaşacaktır"* buyurduğunu işittim. Ashâbı: "Ya Resûlallah! Geçmiş ümmetlerin hastalığı neydi?" diye sordular.

"Şımarıklık, taşkınlık, birbirlerine sırt dönme, birbirinden nefret etme ve bencilliktir. Sonunda bu huylar, azgınlık ve katliama dönüşür" buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Saîd el-Gıfârî'den, Humeyd b. Hâni'den başkası rivayette bulunmamıştır. Diğer ravileri ise güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

١٢٣٦٣ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرَّانِيُّ ، قَالَ : نا يَزِيدُ بْنُ مَرْوَانَ الْخَلاَّلُ ، قَالَ : نا الْيَقْظَانُ بْنُ عُمَيْرٍ ، عَنْ عُمَيْرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : سَمِعْتُ عَمَّارَ بْنَ يَاسِرٍ ، يَقُولُ : كُنَّا جُلُوسًا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ : أَبُو بَكْرٍ ، وَعُمَرُ ، وَعُثْمَانُ ، وَعَلِيٌّ ، وَطَلْحَةُ ، وَالزُّبَيْرُ ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ ، وَمُعَاذٌ ، وَحُذَيْفَةُ ، وَسَعْدٌ بَعْدَ الْهِجْرَةِ بِثَمَانِ سِنِينَ فِي السَّنَةِ التَّاسِعَةِ ، فَسَأَلَهُ حُذَيْفَةُ : فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ ، حَدِّثْنَا فِي الْفِتَنِ ، فَقَالَ : " يَا حُذَيْفَةُ ، أَمَا إِنَّهُ سَيَأْتِي عَلَى أُمَّتِي زَمَانٌ الْقَاعِدُ فِيهِ خَيْرٌ مِنَ الْقَائِمِ ، وَالْقَائِمُ خَيْرٌ مِنَ الْمَاشِي ، الْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ " .

رواه الطبراني في الكبير والأوسط وفيه يزيد بن مروان الخلال وهو ضعيف .

12363. Ammâr b. Yâsir anlatıyor:

Hicretten sekiz yıl sonra dokuzuncu sene içinde -Ebû Bekir, Ali, Talha, Zübeyr, Abdurrahman, Muâz, Huzeyfe ve Sa'd gibi- birkaç sahabi ile birlikte Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturuyorduk. Huzeyfe: "Anam babam sana feda olsun ya Resûlallah, bize fitnelerden bahsediver" deyince Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:

"Bak Huzeyfe! İnsanlar öyle bir devre rastlayacaklar ki o zamanda ayakta duran yürüyenden daha hayırlıdır. Oturan ayaktakinden daha hayırlıdır. Öldüren de, öldürülen de cehenneme girer."

★ Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Yezîd b. Mervân el-Hallâl zayıftır.

١٢٣٦٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ عَنِ الْحَسَنِ أَنَّ الضَّحَّاكَ بْنَ قَيْسٍ كَتَبَ إِلَى قَيْسِ بْنِ الْهَيْثَمِ حِينَ مَاتَ يَزِيدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ سَلامٌ عَلَيْكَ أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " إِنَّ بَيْنَ يَدَى السَّاعَةِ فِتَناً كَقِطَعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ فِتَناً كَقِطَعِ الدُّخَانِ يَمُوتُ فِيهَا قَلْبُ الرَّجُلِ كَمَا يَمُوتُ بَدَنُهُ يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِناً وَيُمْسِي كَافِراً وَيُمْسِي مُؤْمِناً وَيُصْبِحُ كَافِراً يَبِيعُ أَقْوَامٌ خَلاقَهُمْ وَدِينَهُمْ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا ". وَإِنَّ يَزِيدَ بْنَ مُعَاوِيَةَ قَدْ مَاتَ وَأَنْتُمْ إِخْوَانُنَا وَأَشِقَّاؤُنَا فَلاَ تَسْبِقُونَا حَتَّى نَخْتَارَ لأَنْفُسِنَا.

رواه أحمد والطبراني من طرق فيها علي بن زيد وهو سيئ الحفظ وقد وثق وبقية رجال أحمد رجال الصحيح .

12364. Hasan'ın bildirdiğine göre Dahhâk b. Kays, Yezîd b. Muâviye ölünce Kays b. el-Heysem'e şöyle yazar:

Selam olsun sana. İmdi, ben Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Kıyamet öncesinde karanlık gecenin bölümleri gibi fitneler, duman bulutları gibi fitneler çıkacak. O dönemde kişinin bedeni öldüğü gibi kalbi de ölecek. Kişi mümin olarak sabahlarken kâfir olarak akşamlayacak. Mümin olarak akşamlarken kâfir olarak sabahlayacak. Bir takım milletler nasiplerini ve dinlerini dünyanın geçici metaına satacaklar."

Yezîd b. Muâviye öldü. Sizler bizim kardeşlerimizsiniz. Biz kendimize (bir lider) seçmeden siz acele edip seçmeyin.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî birkaç tarikten rivayet etmiş olup ravilerinden Ali b. Yezîd, hafızası zayıf olmakla beraber güvenilir kabul edilmiştir. İbn Hanbel'in kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravilerdirler.[1]

١٢٣٦٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ حَدَّثَنَا الْمُبَارَكُ عَنِ الْحَسَنِ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ صَحِبْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسَمِعْنَاهُ يَقُولُ " إِنَّ بَيْنَ يَدَى السَّاعَةِ فِتَناً كَأَنَّهَا قِطَعُ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ يُصْبِحُ الرَّجُلُ فِيهَا مُؤْمِناً ثُمَّ يُمْسِي كَافِراً وَيُمْسِي مُؤْمِناً ثُمَّ يُصْبِحُ كَافِراً يَبِيعُ أَقْوَامٌ خَلاقَهُمْ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا يَسِيرٌ أَوْ بِعَرَضِ الدُّنْيَا . قَالَ الْحَسَنُ وَاللَّهِ لَقَدْ رَأَيْنَاهُمْ صُوَراً وَلاَ عُقُولَ أَجْسَاماً وَلاَ أَحْلاَمَ فَرَاشَ نَارٍ وَذِبَّانَ طَمَعٍ يَغْدُونَ بِدِرْهَمَيْنِ وَيَرُوحُونَ بِدِرْهَمَيْنِ يَبِيعُ أَحَدُهُمْ دِينَهُ بِثَمَنِ الْعَنْزِ".

---

[1] Ahmed b. Hanbel (3/453); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8135); Hâkim, *Müstedrek* (3/525).

رواه أحمد والطبراني في الأوسط وفيه مبارك بن فضالة وثقه جماعة وفيه لين وبقية رجاله رجال الصحيح .

12365. Nu'mân b. Beşîr anlatıyor:

Bizler Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber bulunduk ve onu şöyle buyururken işittik:

"Kıyamet öncesinde karanlık gecenin bölümleri gibi fitneler çıkar ve kişi mümin olarak sabahlarken kâfir olarak akşamlar. Mümin olarak akşamlarken kâfir olarak sabahlar. Bir takım milletler nasiplerini ve dinlerini dünyanın değersiz geçici metaına satarlar."

Hasan ekledi: Vallahi bizler onların akılsız suretlerini ve beyinsiz cisimlerini gördük. Ateşe atılan pervaneler ve aç kurtlar gibiydiler. (Onlardan biri) Sabah iki dirhemle çıkar, akşam yine iki dirhemle geri döner. Onların her biri dinini bir keçi fiyatına satar.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Mubârek b. Fadâle'de, bir grup güvenilir kabul etmiş olmakla beraber gevşeklik vardır. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢٣٦٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ أَخْبَرَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ يُقَالُ لَهُ عَمَّارٌ قَالَ أَدْرَبْنَا عَامًا ثُمَّ قَفَلْنَا وَفِينَا شَيْخٌ مِنْ خَثْعَمٍ فَذُكِرَ الْحَجَّاجُ فَوَقَعَ فِيهِ وَشَتَمَهُ فَقُلْتُ لَهُ لِمَ تَسُبُّهُ وَهُوَ يُقَاتِلُ أَهْلَ الْعِرَاقِ فِي طَاعَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ فَقَالَ إِنَّهُ هُوَ الَّذِي أَكْفَرَهُمْ.ثُمَّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " يَكُونُ فِي هَذِهِ الأُمَّةِ خَمْسُ فِتَنٍ فَقَدْ مَضَتْ أَرْبَعٌ وَبَقِيَتْ وَاحِدَةٌ وَهِيَ الصَّيْلَمُ وَهِيَ فِيكُمْ يَا أَهْلَ الشَّامِ فَإِنْ أَدْرَكْتَهَا فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ حَجَرًا فَكُنْهُ وَلاَ تَكُنْ مَعَ وَاحِدٍ مِنَ الْفَرِيقَيْنِ أَلاَ فَاتَّخِذْ نَفَقًا فِي الأَرْضِ".

12366. Şam halkından -Ammâr isminde- bir adam anlatıyor:

Bir yıl yolculuk yaptıktan sonra (memlekete) geri döndük. Aramızda Has'am'lı yaşlı bir zat da vardı. (Vali) Haccâc'ın adını andı, onu eleştirip sövdü. Ben: "Sen Haccâc'a niçin sövüyorsun? Oysaki o, müminlerin emirine itaat edip Iraklılarla savaşmaktadır" deyince şöyle cevap verdi: "Zaten onları küfre düşüren de kendisidir. Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: «*Bu ümmet arasında beş fitne zuhur eder. Bunlardan dördü geçti, biri kaldı ki o tam bir felakettir. Bu, ey Şamlılar*

[1] Ahmed b. Hanbel (4/272-273, 277).

sizin aranızdan çıkacaktır. Eğer o döneme yetişirsen, taş olabilirsen ol. Ama iki fırkadan hiçbirinin yanında yer alma. İyi dinle! Yerin altına bir tünel kaz.»"[1]

١٢٣٦٧ - وفي رواية : فَقُلْنَا : أَنْتَ سَمِعْتَ هَذَا مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ.

رواه أحمد . وعمار هذا لم أعرفه وبقية رجاله رجال الصحيح .

12367. Diğer bir rivayette şu ifadeler de geçmiştir: "Sen bunu Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) işittin mi?" diye sorduk. "Evet" dedi.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde simi geçen Ammâr'ı tanımıyorum. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١٢٣٦٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ إِيَادِ بْنِ لَقِيطٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي يَذْكُرُ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ السَّاعَةِ فَقَالَ ﴿عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لاَ يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلاَّ هُوَ﴾ وَلَكِنْ أُخْبِرُكُمْ بِمَشَارِيطِهَا وَمَا يَكُونُ بَيْنَ يَدَيْهَا إِنَّ بَيْنَ يَدَيْهَا فِتْنَةً وَهَرْجاً. قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ الْفِتْنَةُ قَدْ عَرَفْنَاهَا فَالْهَرْجُ مَا هُوَ قَالَ بِلِسَانِ الْحَبَشَةِ الْقَتْلُ وَيُلْقَى بَيْنَ النَّاسِ التَّنَاكُرُ فَلاَ يَكَادُ أَحَدٌ أَنْ يَعْرِفَ أَحَداً.

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

12368. Huzeyfe anlatıyor:

Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) kıyametin ne zaman kopacağı sorulduğunda şöyle buyurdu: "**Onun bilgisi yalnızca Rabbimin katındadır. Onu tam vaktinde koparacak olan O'ndan başkası değildir.**[3] *Fakat sana alâmetlerini ve öncesinde yaşanacak olayları haber verebilirim. Kıyamet öncesinde bir takım fitne olayları ve herc yaşanacaktır."*

Yanındakiler: "Ya Resûlallah! Fitnenin ne olduğunu biliyoruz. Ya herc nedir?" diye sordular.

"Habeş dilinde öldürmek anlamına gelir" buyurdu ve ekledi: *"İnsanlar arasına nefret tohumları atılır ve âdeta kimse kimseyi tanıyamaz hale gelir."*

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[4]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (5/73). Ammâr adı, Umâre diye de geçmiştir. Biyografisi için bak. Hafız İbn Hacer, *Ta'cîl* (1554). Sahabi olduğu söylenmiştir.

[2] Ahmed b. Hanbel (5/73).

[3] A'râf Sur. 187.

[4] Ahmed b. Hanbel (5/389).

١٢٣٦٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : ثنا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللهِ التِّرْمِذِيُّ ، قال : ثنا جَرِيرٌ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ الإِسْلامَ بَدَأَ غَرِيبًا ، وَسَيَعُودُ غَرِيبًا ، فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ ، وَإِنَّ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ فِتَنًا كَقِطَعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ ، يُمْسِي الرَّجُلُ فِيهَا مُؤْمِنًا ، وَيُصْبِحُ كَافِرًا ، وَيُصْبِحُ مُؤْمِنًا ، وَيُمْسِي كَافِرًا ، يَبِيعُ أَقْوَامٌ دِينَهُمْ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا " .

رواه الطبراني في الأوسط والكبير باختصار أوله وفيه ليث بن أبي سليم وهو مدلس .

12369. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kuşkusuz İslam garip olarak başladı, başladığı gibi yine garip olacaktır. Ne mutlu gariplere! Kıyametten önce karanlık gecenin saatleri gibi fitneler zuhur edecektir. O dönemde kişi mümin olarak akşamladığı halde kâfir olarak sabahlar. Mümin olarak sabahladığı halde kâfir olarak akşamlar. Bazı milletler dinlerini geçici dünya malı karşılığı satarlar."

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsât'* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de muhtasar olarak rivayet etmiş olup baş kısmını zikretmemiştir. Ravilerinden Leys b. Ebî Süleym müdellistir.[1]

١٢٣٧٠ – وعن عبد الله بن عمر قال : قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ليفتنن أمتي بعدي فتن كَقِطَعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ ، يُمْسِي الرَّجُلُ فِيهَا مُؤْمِنًا ، وَيُصْبِحُ كَافِرًا ، وَيُصْبِحُ مُؤْمِنًا ، وَيُمْسِي كَافِرًا ، يَبِيعُ أَقْوَامٌ دِينَهُمْ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا قليل " .

رواه الطبراني وفيه عافية بن أيوب وهو ضعيف .

12370. Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Benden sonra ümmetim karanlık gecenin bölümleri gibi bir takım fitne olaylarına maruz kalacaktır. O dönemde kişi mümin olarak sabahladığı halde kâfir olarak akşamlar. Mümin olarak akşama erdiği halde kâfir olarak sabahlar. Bazı milletler dinlerini pek kıymetsiz geçici dünya malına satarlar."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Âfiye b. Eyyûb zayıftır.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11074, 11075). Leys bunadığı için zayıf olsa da müdellisler arasında zikredilmemiştir.

١٢٣٧١ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرٍ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ كَرَامَةَ ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى ، عَنْ سَعْدِ بْنِ أَوْسٍ ، عَنْ بِلالِ بْنِ يَحْيَى ، عَنْ مَيْمُونَةَ ، قَالَتْ : قَالَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ : " مَا أَنْتُمْ إِذَا مَرَجَ الدِّينُ ، وَسُفِكَ الدَّمُ ، وَظَهَرَتِ الزِّينَةُ ، وَشَرُفَ الْبُنْيَانُ ، وَاخْتَلَفَ الأَخَوَانِ ، وَحُرِّقَ الْبَيْتُ الْعَتِيقُ ".

وفي رواية : " واختلف الأحبار " بدل : " الإخوان " رواه الطبراني ورجاله ثقات.

12371. Meymûne anlatıyor:

Bir gün Allah'ın Peygamberi (sallallahu aleyhi vesellem) bize: *"Din birbirine karıştığı, kanlar döküldüğü, fuhuş açıktan işlendiği, yüksek yüksek binalar kurulduğu, kardeşler birbirine düştüğü ve Beyt-i atik (Kâbe) yakıldığı zaman haliniz nice olur!"* buyurdu.

Diğer bir rivayette ise *"kardeşler"* tabiri yerine *"Yahudi âlimleri (ahbâr) ihtilaf ettiği"* ifadesi geçmiştir.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.[1]

١٢٣٧٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالَ : ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ طَارِقٍ الْوَابِشِيُّ ، قَالَ : نَا عَمْرُو بْنُ عَطِيَّةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَكْثُرَ فِيكُمُ الْهَرْجُ " ثَلاثًا قَالُوا : وَمَا الْهَرْجُ ؟ قَالَ : " الْقَتْلُ " .

رواه الطبراني في الأوسط من غير رفع وفيه عطية وهو ضعيف .

12372. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), üç kere: *"Herc artmadıkça kıyamet kopmaz"* dedi.

"Herc nedir?" diye sorulunca da *"Katliamdır"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) izafe edilmeksizin rivayet etmiş olup ravilerinden Atıyye zayıftır.

١٢٣٧٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ نَجْدَةَ الْحَوْطِيُّ ، ثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ الضَّحَّاكِ ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ ، عَنْ عَبْدَةَ بْنِ أَبِي لُبَابَةَ ، عَنْ فَيْرُوزَ الدَّيْلَمِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَكُونُ فِي رَمَضَانَ صَوْتٌ " , قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ , فِي أَوَّلِهِ أَو فِي وَسَطِهِ أَو فِي آخِرِهِ ؟ قَالَ : " لا ، بَلْ فِي النِّصْفِ مِنْ رَمَضَانَ ، إِذَا كَانَ لَيْلَةُ النِّصْفِ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ يَكُونُ صَوْتٌ مِنَ السَّمَاءِ يُصْعَقُ لَهُ سَبْعُونَ أَلْفًا ، وَيُخْرَسُ سَبْعُونَ أَلْفًا ، وَيُعْمَى سَبْعُونَ أَلْفًا

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (24/10, 26); Ahmed b. Hanbel (6/333).

، وَيُصِيمُ سَبْعُونَ أَلْفًا " , قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَنِ السَّالِمُ مِنْ أُمَّتِكَ ؟ , قَالَ : " مَنْ لَزِمَ بَيْتَهُ ، وَتَعَوَّذَ بِالسُّجُودِ ، وَجَهَرَ بِالتَّكْبِيرِ لِلَّهِ ، ثُمَّ يَتْبَعُهُ صَوْتٌ آخَرُ ، وَالصَّوْتُ الأَوَّلُ صَوْتُ جِبْرِيلَ ، وَالثَّانِي صَوْتُ الشَّيْطَانِ ، فَالصَّوْتُ فِي رَمَضَانَ ، وَالْمَعْمَعَةُ فِي شَوَّالٍ ، وَتُمَيَّزُ الْقَبَائِلُ فِي ذِي الْقَعْدَةِ ، وَيُغَارُ عَلَى الْحُجَّاجِ فِي ذِي الْحِجَّةِ وَفِي الْمُحَرَّمِ ، وَمَا الْمُحَرَّمُ ؟ أَوَّلُهُ بَلاءٌ عَلَى أُمَّتِي ، وَآخِرُهُ فَرَحٌ لأُمَّتِي ، الرَّاحِلَةُ فِي ذَلِكَ الزَّمَانِ بِقَتَبِهَا يَنْجُو عَلَيْهَا الْمُؤْمِنُ لَهُ مِنْ دَسْكَرَةٍ تَغُلُّ مِائَةَ أَلْفٍ ".

رواه الطبراني وفيه عبد الوهاب بن الضحاك وهو متروك .

12373. Feyrûz ed-Deylemî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ramazan'da bir ses olacaktır"* buyurdu. "Ya Resûlallah! Bu ses Ramazan'ın başında mı, ortasında mı yoksa sonunda mı meydana gelecek?" diye sordular. *"Bilakis Ramazanın yarısında on beşinci gecesinde Cuma gecesinde gökten bir ses duyulur. Bu sesle beraber yetmiş bin kişi bayılır yetmiş bin kişi dilsiz kalır, yetmiş bin kişi kör olur. Yetmiş bin kişi de sağır olur"* buyurdu.

"Ya Resûlallah! Ümmetinden kimler bu felaketten kurtulacak?" diye sordular.

Şöyle buyurdu: *"Evinden ayrılmayan, secdeye kapanarak (Allah'a) sığınan, Allah'ı aleni olarak yüceltenler (kurtulacak). Peşinden bir ses daha duyulacak. İlk ses Cebrail'in sesidir. İkincisi ise Şeytan'ın sesidir. Ses Ramazan'da olur, savaş çığlıkları Şevval'de atılır, kabileler Zilkade'de tefrik edilir, hacılara Zilhicce'de saldırılır. Ve Muharrem. Muharrem nedir? Başı ümmetim için bela olurken sonu ferahlığa dönüşür. O zaman mümin için binip kurtulacağı eğerli bir deve, yüz bin kişilik saraydan daha hayırlıdır."*

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülvehhâb b. ed-Dahhâk metruktur.[1]

١٢٣٧٤ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْقَاسِمِ ، قَالَ : نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَرْعَرَةَ ، قَالَ : نا نُوحُ بْنُ قَيْسٍ ، قَالَ : نا الْبَخْتَرِيُّ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " فِي شَهْرِ رَمَضَانَ الصَّوْتُ ، وَفِي ذِي الْقَعْدَةِ تُمَيَّزُ الْقَبَائِلُ ، وَفِي ذِي الْحِجَّةِ يُسْلَبُ الْحَاجُّ " .

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr* (18/332).

رواه الطبراني في الأوسط وفيه شهر بن حوشب وفيه ضعف والبحتري بن عبد الحميد لم أعرفه .

12374. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ramazan ayında ses duyulur, Zilkade ayında kabileler ayrıştırılır, Zilhicce'de hacılar soyulur"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Şehr b. Havşeb'de zayıflık vardır. Bahterî b. Abdilhamîd'i ise tanımıyorum.[1]

(بَابُ مِنْهُ فِي فِتْنَةِ الْعَجَمِ)

Acem Fitnesi

١٢٣٧٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ عَنْ يُونُسَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ سَمُرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " يُوشِكُ أَنْ يَمْلأَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَيْدِيَكُمْ مِنَ الْعَجَمِ ثُمَّ يَكُونُونَ أُسْداً لاَ يَفِرُّونَ فَيَقْتُلُونَ مُقَاتِلَتَكُمْ وَيَأْكُلُونَ فَيْأَكُمْ " .

رواه أحمد والبزار والطبراني ورجال أحمد رجال الصحيح .

12375. Semure'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Pek yakında Yüce Allah ellerinizi Acemlerle doldurabilir. Sonra onlar kaçmak nedir bilmeyen aslanlara dönüşerek bütün savaşçılarınızı öldürüp mallarınızı yerler"* buyurmuştur.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri, *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

١٢٣٧٦ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُسْتَمِرِّ ، نَا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ مُسْلِمٍ ، نَا الْبَرَاءُ بْنُ يَزِيدَ الْغَنَوِيُّ ، نَا قَتَادَةُ ، عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " يُوشِكُ أَنْ يَمْلأَ اللَّهُ أَيْدِيَكُمْ مِنَ الْعَجَمِ ثُمَّ يَجْعَلُهُمْ أُسْدًا لا يَفِرُّونَ فَيُقَاتِلُونَ مُقَاتِلِيكُمْ وَيَأْكُلُونَ فَيْئَكُمْ " .

رواه البزار وفيه خالد بن يزيد بن مسلم و لم أعرفه وبقية رجاله ثقات .

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (516). Taberânî demiştir ki: "Bu hadisi Şehr b. Havşeb'den yalnızca Bahterî rivayet etmiştir.

[2] Ahmed b. Hanbel (5/11, 17, 21, 22); Bezzâr (3366 *"Savaşçılarınızı öldürürler"* yerine *"boyunlarınızı vururlar"* ifadesiyle); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (6921).

Bu bölümde gözden kaçırılan **zevâidden** biri de şöyledir:

Ebû Hureyre demiştir ki: Ben, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Pek yakında Müslümanların en uzak gözetleme yerleri Silah'ta olabilir."* Silah, Hayber'de bir yer adıdır.

Bunu Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr*'de (644) sahîh bir isnâdla rivayet etmiştir.

12376. Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Pek yakında Yüce Allah ellerinizi Acemlerle doldurabilir. Sonra onları kaçmak nedir bilmeyen aslanlara dönüştürebilir. Daha sonra ise bunlar sizi savaşçılarınızı öldürüp mallarınızı yerler"* buyurmuştur.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Hâlid b. Yezîd b. Müslim'i tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[1]

١٢٣٧٧ - وَأَخْبَرَنَا عَبَّادُ بْنُ يَعْقُوبَ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا أَبُو يَحْيَى التَّيْمِيُّ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " يُوشِكُ أَنْ يَمْلأَ اللَّهُ أَيْدِيَكُمْ مِنَ الْعَجَمِ ، ثُمَّ يَجْعَلَهُمْ أُسُدًا لا يَفِرُّونَ ، يُقَاتِلُونَ مُقَاتِلِيكُمْ ، وَيَأْكُلُونَ فَيْئَكُمْ ".

رواه البزار والطبراني في الكبير والأوسط وفيه عبد الله بن عبد القدوس وثقه ابن حبان وضعفه جماعة ويونس بن خباب ضعيف جدا .

12377. Abdullah b. Amr'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Pek yakında Yüce Allah ellerinizi Acemlerle doldurabilir. Sonra onları kaçmak nedir bilmeyen aslanlara dönüştürebilir. Sonra da onlar sizin savaşçılarınızı öldürüp, mallarınızı yerler"* buyurmuştur.

★ Bunu Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. Abdilkuddûs'ü İbn Hibbân güvenilir kabul ederken bir grup zayıf görmüştür. Ayrıca Yûnus b. Habbâb da son derece zayıftır.[2]

١٢٣٧٨ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَانِي ، قَالَ : أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ سِنَانٍ ، قَالَ : أَنْبَأَنَا يَزِيدُ بْنُ سِنَانٍ يَعْنِي أَبَاهُ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ الأَعْمَشُ ، عَنْ شَقِيقٍ ، عَنْ حُذَيْفَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " يُوشِكُ أَنْ يَمْلأَ اللَّهُ أَيْدِيَكُمْ مِنَ الْعَجَمِ وَيَجْعَلَهُمْ أُسْدًا لا يَفِرُّونَ فَيَضْرِبُونَ رِقَابَكُمْ ، وَيَأْكُلُونَ فَيْئَكُمْ ".

رواه البزار وفيه يزيد بن سنان أبو فروة الرهاوي وهو متروك .

12378. Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Pek yakında Yüce Allah ellerinizi Acemlerle doldurabilir. Sonra onları kaçmak nedir bilmeyen aslanlara dönüştürebilir. Sonra da onlar sizin boyunlarınızı vurup mallarınızı yerler"* buyurmuştur.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Yezîd b. Sinân Ebû Ferve er-Rehâvî metruktur.[1]

---

[1] Bezzâr (3364). Ayrıca demiştir ki: "Bu hadisin Enes'den merfû olarak bundan başka bir kanalla rivayet edildiğini bilmiyoruz."

[2] 9576 nolu hadisin tekrarıdır. Ayrıca bak. Bezzâr (3363). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin Abdullah b. Amr'dan merfû olarak bundan başka bir isnâdla rivayet edildiğini bilmiyoruz."

١٢٣٧٩ - وعن أبي هريرة قال : قال رسول الله صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يوشك أن يكثر فيكم مِنَ الْعَجَمِ ، ثُمَّ يَجْعَلَهُمْ أُسْدًا لا يَفِرُّونَ ، فَيَقْتُلُونَ مُقَاتِلِيكُمْ ، وَيَأْكُلُونَ فَيْأَكُمْ"

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

12379. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Pek yakında aranızda Acemlerden, kaçmak nedir bilmeyen aslanların sayısı artabilir. Sonra da bunlar sizin savaşçılarınızı öldürüp mallarınızı yerler"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî[2] rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

١٢٣٨٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَوْفٌ عَنِ الْحَسَنِ قَالَ بَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " لاَ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا قَوْماً يَنْتَعِلُونَ الشَّعَرَ وَحَتَّى تُقَاتِلُوا قَوْماً عِرَاضَ الْوُجُوهِ خُنْسَ الأُنُوفِ صِغَارَ الأَعْيُنِ كَأَنَّ وُجُوهَهُمُ الْمَجَانُّ الْمُطْرَقَةُ ".

رواه أحمد مرسلا ورجاله رجال الصحيح .

12380. Hasan der ki: Bana ulaşan habere göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Sizler, ayaklarına kıldan çarıklar giyen bir milletle savaşmadıkça kıyamet kopmaz. Yine geniş yüzlü, kısa burunlu, küçük gözlü, yüzleri âdetâ kat kat dövülmüş kalkan gibi olan bir milletle savaşmadıkça kıyamet kopmaz."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel mürsel olarak rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

١٢٣٨١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا بَشِيرُ بْنُ مُهَاجِرٍ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كُنْتُ جَالِساً عِنْدَ النَّبِيِّ صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " إِنَّ أُمَّتِي يَسُوقُهَا قَوْمٌ عِرَاضُ الأَوْجُهِ صِغَارُ الأَعْيُنِ كَأَنَّ وُجُوهَهُمُ الْحَجَفُ ثَلاَثَ مِرَارٍ حَتَّى يُلْحِقُوهُمْ بِجَزِيرَةِ الْعَرَبِ أَمَّا السَّابِقَةُ الأُولَى فَيَنْجُو مَنْ هَرَبَ مِنْهُمْ وَأَمَّا الثَّانِيَةُ فَيَهْلِكُ بَعْضٌ وَيَنْجُو بَعْضٌ وَأَمَّا الثَّالِثَةُ فَيُصْطَلَمُونَ كُلُّهُمْ مَنْ بَقِيَ مِنْهُمْ . قَالُوا يَا نَبِيَّ اللَّهِ مَنْ هُمْ قَالَ هُمُ التُّرْكُ . قَالَ أَمَا وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَيَرْبِطُنَّ خُيُولَهُمْ إِلَى سَوَارِي مَسَاجِدِ

---

[1] Bezzâr (3365). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin Huzeyfe'den bundan başka bir senetle rivayet edildiğini bilmiyoruz. Onu A'meş'ten de sadece Yezîd rivayet etmiştir."

[2] Taberânî bunu *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Çünkü *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Ebû Hureyre'nin müsnedi yoktur.

الْمُسْلِمِينَ . قَالَ وَكَانَ بُرَيْدَةُ لاَ يُفَارِقُهُ بَعِيرَانِ أَوْ ثَلاَثَةٌ وَمَتَاعُ السَّفَرِ وَالأَسْقِيَةُ بَعْدَ ذَلِكَ لِلْهَرَبِ مِمَّا سَمِعَ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْبَلاَءِ مِنْ أُمَرَاءِ التُّرْكِ.

قلت : رواه أبو داود باختصار . رواه أحمد والبزار باختصار ورجاله رجال الصحيح .

12381. Büreyde anlatıyor: Ben bir gün Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturuyordum. O zaman şöyle buyurduğunu işittim:

"Kuşkusuz geniş yüzlü, küçük/çekme gözlü, yüzleri âdetâ kalkan misali bir millet ümmetimi üç kez önüne katıp sürecektir. Sonunda onları Arap yarımadasına hapsedecektir. İlk sürgünde, onlardan kaçanlar kurtulur. İkincisinde bir kısmı kurtulur, bir kısmı ölür. Üçüncüsünde ise kalanlarının da kökü kazınır."

"Ya Resûlallah! Onlar kimlerdir?" diye sordular.

"Türkler. Nefsim kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki onlar atlarını Müslümanlara ait mescitlerin direklerine bağlayacaklardır" buyurdu.

Ravi der ki: Büreyde her zaman yanında iki üç deve, yol azığı ve içecek tutardı. O, bunları Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) duyduğu Türk kumandanlarından gelecek beladan kaçmak için hazırlardı.

★ Ben derim ki: Hadisi Ebû Dâvud muhtasar olarak rivayet etmiştir.

Bu şekliyle ise Ahmed b. Hanbel ve muhtasar olarak Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

١٢٣٨٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْبَصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْغَمْرِ مَوْلَى سُمُوكٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ جَدِّي ، قَالَ : سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ حُدَيْجٍ ، يَقُولُ : كُنْتُ عِنْدَ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ حِينَ جَاءَهُ كِتَابُ عَامِلِهِ يُخْبِرُهُ أَنَّهُ وَقَعَ بِالتُّرْكِ وَهَزَمَهُمْ ، وَكَثْرَةَ مَنْ قُتِلَ مِنْهُمْ ، وَكَثْرَةَ مَنْ غَنِمَ ، فَغَضِبَ مُعَاوِيَةُ مِنْ ذَلِكَ ، ثُمَّ أَمَرَ أَنْ يَكْتُبَ إِلَيْهِ قَدْ فَهِمْتُ مَا ذَكَرْتَ مِمَّا قَتَلْتَ وَغَنِمْتَ ، فَلا أَعْلَمَنَّ مَا عُدْتَ لِشَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ ، وَلا قَاتَلْتَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَكَ أَمْرِي ، قُلْتُ لَهُ : لِمَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ؟ فَقَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " لَتَظْهَرَنَّ التُّرْكُ عَلَى الْعَرَبِ حَتَّى تُلْحِقَهَا بِمَنَابِتِ الشِّيحِ وَالْقَيْصُومِ " ، فَأَكْرَهُ قِتَالَهُمْ لِذَلِكَ .

رواه أبو يعلى وفيه من لم أعرفهم .

12382. Muâviye b. Hudeyc anlatıyor:

Bir gün ben Muâviye b. Ebî Süfyân'ın yanındayken valisinden bir mektup aldı. Valisi mektubunda Türklerle savaştığını ve onları yendiğini bildiriyor, onlardan pek çok kişiyi öldürdüğünden, pek çok ganimet malı elde ettiğinden bahsediyordu. Fakat Muâviye bu habere çok öfkelendi ve valisine cevaben şu emrin yazılmasını bildirdi:

"Dediklerinden anladığım şudur ki: Sen (bir takım askerleri) öldürmüş, ganimetler elde etmişsin. Fakat benden emir gelmedikçe bir daha böyle bir şeyi tekrarladığını ve Türklerle savaştığını duymayayım!"

Ben: "Niçin ey müminlerin emiri?" diye sorunca dedi ki: Çünkü ben Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Türkler muhakkak Arapları yenecekler ve onları tekrar pelinotu ve karagelin bitkilerinin yetiştiği yerlere kadar sürecekler." Bu yüzden onlarla savaşmak istemiyorum.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım vardır.[1]

١٢٣٨٣ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : نا عُثْمَانُ بْنُ يَحْيَى الْقُرْقُسَانِيُّ ، قال : نا عَبْدُ الْمَجِيدِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ ، عَنْ مَرْوَانَ بْنِ سَالِمٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ ، وَشَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " اتْرُكُوا التُّرْكَ مَا تَرَكُوكُمْ ، فَإِنَّ مَنْ يَسْلُبُ أُمَّتِي مَا خَوَّلَهُمُ اللَّهُ بَنُو قَنْطُورَاءَ " .

رواه الطبراني في الكبير والأوسط وفيه عثمان بن يحيى القرقساني و لم أعرفه وبقية رجاله رجال الصحيح.

12383. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Türkler sizden uzak durdukça siz de onlardan uzak durun. Zira ümmetimin elinden yönetimi ve Allah'ın kendilerine tevdi ettiği imkânları ilk gasp edecek olanlar, Kantûrâ oğullarıdır."

★ Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Osmân b. Yahyâ el-Kurkusânî'yi tanımıyorum. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

---

1 Ebû Ya'lâ (7376).

2 Daha önce geçti, bak: 9575. Taberânî *M. el-Kebîr* (10389). Ravi Mervân b. Sâlim, hadis uydurmakla suçlanmıştır.

١٢٣٨٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ السَّقَطِيُّ ، قَالَ : نَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ الْفَضْلِ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ أَبِي بَزَّةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ السَّائِبِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " تَبْلُغُ الْعَرَبُ مَوْلِدَ آبَائِهِمْ مَنَابِتَ الشِّيحِ وَالْقَيْصُومِ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه عدي بن الفضل التيمي وهو متروك .

12384. Abdullah b. es-Sâib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sonunda Araplar atalarının doğdukları yerlere; pelinotu ve karagelin meralarına geri döneceklerdir"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Adî b. el-Fadl et-Teymî metruktur.

١٢٣٨٥ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُعَلَّى بْنِ مَنْصُورٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ ، ثنا حِبَّانُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " تُقَاتِلُونَ قَوْمًا ، عِرَاضَ الْوُجُوهِ ، صِغَارَ الأَعْيُنِ ، كَأَنَّ وُجُوهَهُمُ الْمَجَانُّ الْمُطْرَقَةُ ، وَكَأَنَّ أَعْيُنَهُمْ حُدُقُ الْجَرَادِ ، يَنْتَعِلُونَ الشَّعَرَ ، وَيَتَّخِذُونَ الدَّرَقَ ، يَرْبِطُونَ خُيُولَهُمْ بِالنَّخْلِ " قُلْتُ : فِي الصَّحِيحِ بَعْضُهُ.

رواه البزار وفيه حبان بن علي وهو ضعيف ووثقه ابن معين في رواية .

12385. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Sizler geniş yüzlü, çekik gözlü, yüzleri âdeta kat kat dövülmüş deri kalkan misali, gözleri sanki çekirge gözleri gibi olan bir milletle savaşacaksınız. Onlar ayaklarına kıldan çarıklar giyerler, deri kalkan kullanırlar ve atlarını hurmalıklara bağlarlar."

★ Ben derim ki: Hadisin bir kısmı, *Sahîh*'de de geçmiştir.

Bu şekliyle ise onu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Hibbân b. Ali zayıftır. Bununla beraber bir rivayete göre İbn Maîn onu güvenilir olarak değerlendirmiştir.

١٢٣٨٦ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ أَيُّوبَ ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " كَأَنِّي بِالتُّرْكِ قَدْ أَتَتْكُمْ عَلَى بَرَاذِينَ مُحَزَّمَةِ الآذَانِ حَتَّى تَرْبِطَهَا بِشَطِّ الْفُرَاتِ ". رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح إن كان ابن سيرين سمع من ابن مسعود .

12386. İbn Mes'ûd der ki: "Ben Türkleri görür gibiyim. Kulakları kesik katırlar üzerinde size karşı saldırıya geçmiş bulunuyorlar. Sonunda gelip katırlarını Fırat kenarına bağlayacaklar."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, şayet İbn Sîrîn, İbn Mes'ûd'dan hadis işitmişse, *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢٣٨٧ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا عُقْبَةُ بْنُ وَهْبِ بْنِ عُقْبَةَ الْعَامِرِيُّ الْبَكَّائِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبِي وَهْبَ بْنَ عُقْبَةَ يُحَدِّثُ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ مُعَاوِيَةَ الْعَامِرِيِّ ، أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ ، يَقُولُ : " كَيْفَ أَنْتُمْ إِذَا رَأَيْتُمْ قَوْمًا أَوْ أَتَاكُمْ قَوْمٌ لُطَخُ الْوُجُوهِ ؟.

رواه الطبراني ورجاله ثقات.

12387. Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Geniş yüzlü kavmi gördüğünüzde -veya bu kavim üzerinize saldırdığında- ne yaparsınız?"

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.[2]

١٢٣٨٨ - حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الأَسْوَدِ الدِّيلِيِّ قَالَ: انْطَلَقْتُ أَنَا وَزُرْعَةُ بْنُ ضَمْرَةَ مَعَ الأَشْعَرِيِّ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَلَقِينَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو قَالَ: فَجَلَسْتُ عَنْ يَمِينِهِ وَجَلَسَ زُرْعَةُ عَنْ يَسَارِهِ. فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو: يُوشِكُ أَنْ لا يَبْقَى فِي أَرْضِ الْعَرَبِ مِنَ الْعَجَمِ إِلا قَتِيلٌ أَوْ أَسِيرٌ يُحْكَمُ فِي دَمِهِ. فَقَالَ لَهُ زُرْعَةُ بْنُ ضَمْرَةَ: أَيَظْهَرُ الْمُشْرِكُونَ عَلَى أَهْلِ الإِسْلامِ؟ قَالَ: مِمَّنْ أَنْتَ؟ قَالَ: مِنْ بَنِي عَامِرِ بْنِ صَعْصَعَةَ وَكَانَ عَلَى ذِي الْخَلَصَةِ وَمَنْ كَانَ مِنْ أَدْيَانِ الْجَاهِلِيَّةِ. قَالَ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ مِنْ قَوْلِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو فَقَالَ عُمَرُ ثَلاثَ مَرَّاتٍ: عَبْدُ اللَّهِ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُ. قَالَ: فَخَطَبَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ: إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: " لا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الْحَقِّ مَنْصُورَةً حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ ". قَالَ: فَذَكَرْنَا لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَوْلَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ. فَقَالَ: صَدَقَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا جَاءَ ذَاكَ كَانَ الَّذِي قُلْتُ

رواه أبو يعلى عن شيخه أبي سعيد فإن كان هو مولى بني هاشم فرجاله رجال الصحيح .

12388. Ebu'l-Esved ed-Deylî anlatıyor: Ben ve Zür'a b. Damre, el-Eş'arî ile birlikte Ömer b. el-Hattâb için yola çıktık. Sonra Abdullah b. Amr'la karşılaştık ve ben sağına, Zür'a da soluna oturduk.

Sonra Abdullah b. Amr: "Pek yakında Arap topraklarında Acemlerden ölü ya da kanının akıtılmasına hükmedilen esir dışında hiç kimse kalmayabilir" dedi.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8859).

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9186). Ravilerinden Ebû Nuaym Dırâr b. Surad zayıftır.

Zür'a b. Damre: "Yani, putperestler İslam ahalisine galip mi gelecekler?" dedi. Bunun üzerine Abdullah: "Sen kimlerdensin?" diye sordu.

"Âmir b. Sa'sa' oğullarından, Câhiliye dönemindeki adıyla Zi'l-Halasa hanesindenim" dedi.

Daha sonra ben, Ömer b. el-Hattâb'a Abdullah b. Amr'ın dediklerini anlatınca Ömer üç kere "Abdullah b. Amr ne dediğini en iyi bilen kişidir" dedi. Sonra bir Cuma hutbe irad ederek şöyle dedi:

Allah'ın Peygamberi (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: *"Allah'ın emri gelinceye (kıyamet kopuncaya) kadar ümmetimden bir fırka hep muzaffer olarak hak üzere devam edecektir."*

Sonra Ömer b. el-Hattâb'ın sözünü Abdullah b. Amr'a anlattığımda Abdullah: "Allah'ın Peygamberi (sallallahu aleyhi vesellem) doğru söylemiştir. O gün gelince benim dediğim gerçekleşecektir" dedi.

★ Hadisi Ebû Ya'lâ hocası Ebû Saîd'den rivayet etmiştir. Eğer bu zattan maksat Haşim oğullarının azatlısı ise, ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

(بَابُ فِتْنَةِ مُضَرَ)

Mudar Fitnesi

١٢٣٨٩ – حَدَّثَنَا أَبو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ، قَالَ: انْطَلَقْتُ أَنَا وَعَمْرُو بنُ صُلَيْعٍ حَتَّى أَتَيْنَا حُذَيْفَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: " إِنَّ هَذَا الْحَيَّ مِنْ مُضَرَ لَا تَدَعُ لِلَّهِ فِي الْأَرْضِ عَبْدًا صَالِحًا إِلَّا افْتَتَنَتْهُ وَأَهْلَكَتْهُ، حَتَّى يُدْرِكَهَا اللَّهُ بِجُنُودٍ مِنْ عِبَادِهِ، فَيُذِلَّهَا حَتَّى لَا تَمْنَعَ ذَنَبَ تَلْعَةٍ "

12389. Huzeyfe der ki: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Kuşkusuz Mudar'ın bu boyu, Allah'ın hiçbir salih kulunu bırakmaz, mutlaka fitneye bulaştırır ve yok eder. Nihayet Allah kullarından ordularla

---

[1] Hadisi Ebû Ya'lâ'nın *Müsned*'inin matbu nüshasında bulamadım. Muhtemelen *el-Müsnedu'l-kübrâ*'sındadır. Ebû Ya'lâ'nın zevâid'inde yer almıştır; bak: *el-Maksadu'l-alîy* (1853). Ayrıca bak. Hâkim, *Müstedrek* (4/550 "Ravileri Buhâri ile Müslim'in şartlarına uygun vasıftadırlar") Bak. 12249 nolu hadis.

gelerek onu yakalayıp mağlup eder. Öyle ki direnecek dermanı kalmaz (vadinin aşağısını bile savunamaz[1])"[2]

١٢٣٩٠ - وفي رواية : لَا تَدَعُ مُضَرُ عَبدًا لِلّهِ مُؤْمِنًا إِلَّا فَتَنُوهُ، أَوْ قَتَلُوهُ

رواه أحمد بأسانيد والبزار من طرق وفي بعضها:

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ الْوَاسِطِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، قَالَ : أَنْبَأَنَا الْعَوَّامُ بْنُ حَوْشَبٍ ، عَنْ مَنْصُورٍ يَعْنِي ابْنَ الْمُعْتَمِرِ ، عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ ، قَالَ : قَالَ حُذَيْفَةُ : " ادْنُوَا يَا مَعْشَرَ مُضَرَ فَوَاللَّهِ لا تَزَالُونَ بِكُلِّ مُؤْمِنٍ تَفْتِنُوهُ ، وَتَقْتُلُوهُ أَوْ لَيَضْرِبَنَّكُمُ اللَّهُ ، وَمَلائِكَتُهُ ، وَالْمُؤْمِنُونَ حَتَّى لا تَمْنَعُوا بَطْنَ تَلْعَةٍ ، قَالُوا : فَلِمَ قَدْ مُتْنَا ، وَنَحْنُ كَذَلِكَ ؟ ، قَالَ : إِنَّ مِنْكُمْ سَيِّدَ وَلَدِ آدَمَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَإِنَّ مِنْكُمْ سَوَابِقَ كَسَوَابِقِ الْخَيْلِ "

والطبراني في الأوسط باختصار وأحد أسانيد أحمد وأحد أسانيد البزار رجاله رجال الصحيح .

12390. Diğer bir rivayette ise ifade: *"Mudar kabilesi, Allah'ın mümin hiçbir kulunu bırakmaz, mutlaka fitneye uğratır ve öldürür"* şeklindedir.

Bunu Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr birkaç tarikle rivayet etmiştir. Bunlardan birinde Huzeyfe şöyle demiştir:

"Yaklaşın ey Mudar topluluğu! Vallahi sizler her bir mümini fitneye uğratmaya ve öldürmeye devam edeceksiniz. Ya da Allah, melekleri ve müminler size öyle bir darbe indirecekler ki direnmeye dermanınız kalmayacak (vadinin ortasını bile savunamayacaksınız)."

Bunun üzerine Mudarlılar: "Madem biz böyleyiz, niçin bize geldin?" dediler.

Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Çünkü Âdemin çocuklarının efendisi sizdendir. Yine öncü süvari birlikleri gibi (İslam) öncüleri de sizdendir"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta muhtasar olarak rivayet etmiştir. Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr'ın senetlerinden birinin ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[3]

---

[1] İçerisine düşülen acziyet ve zilleti ifade için söylenen bir darb-ı meseldir. (Mütercim)

[2] Ahmed b. Hanbel (5/390); Bezzâr (3360, 3361, 3362).

[3] Ahmed b. Hanbel (5/395).

١٢٣٩١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ عَبَّادٍ عَنْ مُجَالِدِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي الْوَدَّاكِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " لَتَضْرِبَنَّ مُضَرُ عِبَادَ اللَّهِ حَتَّى لاَ يُعْبَدُ لِلَّهِ اسْمٌ وَلَيَضْرِبَنَّهُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَتَّى لاَ يَمْنَعُوا ذَنَبَ تَلْعَةٍ ".

رواه أحمد وفيه مجالد بن سعيد وثقه النسائي وضعفه جماعة وبقية رجاله ثقات .

12391. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mudar kabilesi, Allah'ın kullarına öyle bir darbe indirecek ki (yeryüzünde) artık Allah'a ibadet edecek hiçbir isim kalmayacak ya da müminler Mudar'a öyle bir darbe indirecekler ki ayakta durmaya takatleri kalmayacak (vadinin alt yanını bile savunamayacaklar)"* buyurmuştur.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Mücâlid b. Saîd'i Nesâî güvenilir görürken bir gurup zayıf saymıştır. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[1]

(بَابُ فِتْنَةِ الْوَلِيدِ)

Velîd Fitnesi

١٢٣٩٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ حَدَّثَنَا ابْنُ عَيَّاشٍ قَالَ حَدَّثَنِي الأَوْزَاعِيُّ وَغَيْرُهُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ وُلِدَ لأَخِي أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غُلاَمٌ فَسَمَّوْهُ الْوَلِيدَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمَّيْتُمُوهُ بِأَسْمَاءِ فَرَاعِنَتِكُمْ لَيَكُونَنَّ فِي هَذِهِ الأُمَّةِ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ الْوَلِيدُ لَهُوَ شَرٌّ عَلَى هَذِهِ الأُمَّةِ مِنْ فِرْعَوْنَ عَلَى قَوْمِهِ ".

رواه أحمد ورجاله ثقات .

12392. Ömer b. el-Hattâb anlatıyor: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Ümmü Seleme'nin kardeşinin bir erkek çocuğu oldu ve adını Velîd koydular. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Çocuğa Firavunlarınızın ismini verdiniz. Bu ümmet içinde Velîd adında bir adam çıkacak ve bu ümmete, Firavun'un kendi kavmine yaptığı kötülükten daha beterini yapacaktır"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.[2]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (3/87).

[2] Ahmed b. Hanbel (109). Senedinde kopukluk vardır. Zira Saîd b. el-Müseyyeb, Hz. Ömer'e ancak kendisi küçük yaşta iken yetişmiştir. Dolayısıyla isnâdında Ömer'in isminin zikredilmesi bir hatadır. Bak. İbn Hacer, *el-Kavlu'l-müsedded*, s. 35, 36-52.

(بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمَهْدِي)

Mehdi ile İlgili Rivayetler

١٢٣٩٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ حَدَّثَنَا جَعْفَرٌ عَنِ الْمُعَلَّى بْنِ زِيَادٍ حَدَّثَنَا الْعَلَاءُ بْنُ بَشِيرٍ عَنْ أَبِي الصِّدِّيقِ النَّاجِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " أُبَشِّرُكُمْ بِالْمَهْدِيِّ يُبْعَثُ فِي أُمَّتِي عَلَى اخْتِلَافٍ مِنَ النَّاسِ وَزَلَازِلَ فَيَمْلَأُ الأَرْضَ قِسْطاً وَعَدْلاً كَمَا مُلِئَتْ جَوْراً وَظُلْماً يَرْضَى عَنْهُ سَاكِنُ السَّمَاءِ وَسَاكِنُ الأَرْضِ يَقْسِمُ الْمَالَ صِحَاحاً . فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مَا صِحَاحاً قَالَ بِالسَّوِيَّةِ بَيْنَ النَّاسِ. قَالَ وَيَمْلأُ اللَّهُ قُلُوبَ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ غِنًى وَيَسَعُهُمْ عَدْلُهُ حَتَّى يَأْمُرَ مُنَادِياً فَيُنَادِي فَيَقُولُ مَنْ لَهُ فِي مَالٍ حَاجَةٌ فَمَا يَقُومُ مِنَ النَّاسِ إِلاَّ رَجُلٌ فَيَقُولُ ائْتِ السَّدَّانَ يَعْنِي الْخَازِنَ فَقُلْ لَهُ إِنَّ الْمَهْدِيَّ يَأْمُرُكَ أَنْ تُعْطِيَنِي مَالاً. فَيَقُولُ لَهُ احْثِ حَتَّى إِذَا جَعَلَهُ فِي حِجْرِهِ وَأَبْرَزَهُ نَدِمَ فَيَقُولُ كُنْتُ أَجْشَعَ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ نَفْساً أَوَعَجَزَ عَنِّي مَا وَسِعَهُمْ. قَالَ فَيَرُدُّهُ فَلا يَقْبَلُ مِنْهُ فَيُقَالُ لَهُ إِنَّا لاَ نَأْخُذُ شَيْئاً أَعْطَيْنَاهُ فَيَكُونُ كَذَلِكَ سَبْعَ سِنِينَ أَوْ ثَمَانِ سِنِينَ أَوْ تِسْعَ سِنِينَ ثُمَّ لاَ خَيْرَ فِي الْعَيْشِ بَعْدَهُ أَوْ قَالَ ثُمَّ لاَ خَيْرَ فِي الْحَيَاةِ بَعْدَهُ ".

قلت : رواه الترمذي وغيره باختصار كثير رواه أحمد بأسانيد وأبو يعلى باختصار كثير ورجالهما ثقات .

12393. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Size Mehdi'yi müjdelerim. O, insanların ihtilafa düştükleri ve depremlerin yaşandığı bir dönemde gönderilecek, haksızlık ve zulümle dolmuş yeryüzünü hakkaniyet ve adaletle dolduracaktır. Ondan hem gökyüzü, hem de yeryüzü sakinleri razı olur. O, serveti eşitlik ilkesine (sahah) göre dağıtır."

Bir adam: "Sahah nedir?" diye sorunca Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de şöyle buyurdu:

"İnsanlar arasında eşit olarak, demektir. Allah Muhammed ümmetini zenginliğe boğar, adaleti hepsini kuşatır. Sonra bir münadiye: «Mala ihtiyacı olan var mı?» diye nida etmesini emreder. İnsanlar arasında sadece bir kişi ayağa kalkarak «Benim ihtiyacım var» der. O da: "Haznedara git ve ona de ki: «Mehdi sana, bana para vermeni emrediyor» der. Adam gider ve haznedara: «Bana avuç avuç para ver» der. Haznedar kucağını ve eteğini parayla doldurunca adam pişmanlık duyar ve «Ben Muhammed ümmetinin en aç gözlüsüyüm. Onların yaptığını ben yapmaktan aciz miyim?» deyip parayı iade

eder. Ama iadesi kabul edilmez ve kendisine: «Biz verdiğimiz bir malı geri almayız» denir. Bu şekilde yedi, sekiz veya dokuz sene geçer. Ondan sonra da zaten yaşamın tadı kalmaz" veya *"hayatın tadı kalmaz."*

★ Ben derim ki: Tirmizî hadisi son derece kısa metinle rivayet etmiştir.

Bu şekliyle ise onu Ahmed b. Hanbel birkaç isnâdla ve Bezzâr son derece muhtasar olarak rivayet etmiş olup iki kaynağın da ravileri güvenilirdir.[1]

١٢٣٩٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عُثْمَانُ وَسَمِعْتُهُ أَنَا مِنْ عُثْمَانَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنِ الأَعْمَشِ عَنْ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "يَخْرُجُ عِنْدَ انْقِطَاعٍ مِنَ الزَّمَانِ وَظُهُورٍ مِنَ الْفِتَنِ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ السَّفَّاحُ فَيَكُونُ إِعْطَاؤُهُ الْمَالَ حَثْيًا".

رواه أحمد وفيه عطية العوفي وهو ضعيف ووثقه ابن معين وبقية رجاله ثقات .

12394. Yine Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zamanın durduğu ve fitnelerin yaşandığı bir dönemde Seffâh (kan dökücü) adıyla bir şahıs çıkar ve parayı avuç avuç dağıtır"* buyurmuştur.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Atıyye el-Avfî, zayıf olmakla beraber İbn Maîn tarafından güvenilir kabul edilmiştir. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[2]

١٢٣٩٥ – حَدَّثَنَا قَطَنُ بْنُ نُسَيْرٍ ، حَدَّثَنَا عَدِيُّ بْنُ أَبِي عُمَارَةَ ، حَدَّثَنَا مَطَرُ الْوَرَّاقُ ، عَنْ أَبِي الصِّدِّيقِ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لَيَقُومَنَّ عَلَى أُمَّتِي مِنْ أَهْلِ بَيْتِي أَقْنَى ، أَجْلَى ، يُوسِعُ الأَرْضَ عَدْلاً كَمَا وُسِعَتْ ظُلْمًا وَجَوْرًا ، يَمْلِكُ سَبْعَ سِنِينَ "

رواه أبو يعلى وفيه عدي بن أبي عمارة قال العقيلي : في حديثه اضطراب وبقية رجاله رجال الصحيح .

12395. Yine Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimin başına Ehl-i beytimden ince uzun burunlu, açık alınlı biri geçecek, zulüm ve haksızlıkla dolan yeryüzünü adaletle dolduracak ve bu şekilde yedi yıl hüküm sürecektir"* buyurmuştur.

★ Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Adî b. Ebî Umâre hakkında Ukaylî: "Hadisi muzdariptir" demiştir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[3]

١٢٣٩٦ – أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي الْحَارِثِ ، وَأَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى السُّوسِيُّ ، قَالا : أَخْبَرَنَا دَاوُدُ بْنُ الْمُحَبَّرِ بْنِ قَحْذَمٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا الْمُحَبَّرُ بْنُ قَحْذَمٍ ، عَنْ أَبِيهِ قَحْذَمِ بْنِ سُلَيْمَانَ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ ، عَنْ أَبِيهِ

---

[1] Ahmed b. Hanbel (3/37, 52); Ebû Ya'lâ (987). bak. *Daifu'l-Câmiu's-sağîr* (38).
[2] Ahmed b. Hanbel (3/80); Ebû Ya'lâ (1128, Seffâh adı zikredilmeksizin).
[3] Ebû Ya'lâ (1128); Ahmed b. Hanbel (3/17).

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَتُمْلأَنَّ الأَرْضُ جَوْرًا وَظُلْمًا ، فَإِذَا مُلِئَتْ جَوْرًا وَظُلْمًا بَعَثَ اللَّهُ رَجُلًا مِنِّي اسْمُهُ اسْمِي أَوِ اسْمُهُ اسْمُ أَبِي ، يَمْلَؤُهَا عَدْلًا وَقِسْطًا ، كَمَا مُلِئَتْ جَوْرًا وَظُلْمًا ، فَلا تَمْنَعُ السَّمَاءُ شَيْئًا مِنْ قَطْرِهَا وَلا الأَرْضُ شَيْئًا مِنْ نَبَاتِهَا ، يَلْبَثُ فِيكُمْ سَبْعًا أَوْ ثَمَانِيًا أَوْ تِسْعًا يَعْنِي سِنِينَ " .

رواه البزار والطبراني في الكبير والأوسط من طريق داود بن المحبر بن قحذم عن أبيه وكلاهما ضعيف .

12396. Kurre b. İyâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yeryüzü muhakkak zulüm ve haksızlıkla dolacaktır. Zulüm ve haksızlıkla dolduğunda Allah benim soyumdan, ismi benim ismim, babasının ismi benim babamın ismi olan bir zatı gönderecek ve o zat zulüm ve haksızlıkla dolmuş yeryüzünü adalet ve hakla dolduracaktır. Ondan sonra ne gökyüzü yağmurundan, ne de yeryüzü bitkisinden bir şey esirger. O zat, aranızda yedi, sekiz veya dokuz yıl kalır."*

★ Bunu Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî Dâvud b. el-Muhabber b. Kahzem kanalıyla babasından rivayet etmiştir ki her ikisi de zayıftır.[1]

١٢٣٩٧ - حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ، نَا عَفَّانُ ، نَا عِمْرَانُ الْقَطَّانُ أَبُو الْعَوَّامِ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِي الْخَلِيلِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يُبَايِعُ لِرَجُلٍ بَيْنَ الرُّكْنِ وَالْمَقَامِ عِدَّةُ أَهْلِ بَدْرٍ ، فَيَأْتِيهِ عَصَائِبُ أَهْلِ الْعِرَاقِ ، وَأَبْدَالُ أَهْلِ الشَّامِ ، فَيَغْزُوهُ جَيْشٌ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ ، حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالْبَيْدَاءِ خُسِفَ بِهِمْ ، فَيَغْزُوهُمْ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ أَخْوَالُهُ مِنْ كَلْبٍ ، فَيَلْتَقُونَ ، فَيَهْزِمُهُمُ اللَّهُ ، فَالْخَائِبُ مَنْ خَابَ مِنْ غَنِيمَةِ كَلْبٍ "

قلت : في الصحيح طرف منه رواه الطبراني في الكبير والأوسط باختصار وفيه عمران القطان وثقه ابن حبان وضعفه جماعة وبقية رجاله رجال الصحيح .

12397. Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Rükün (Hacer-i Esved köşesi) ile Makam-ı İbrâhîm arasında Bedir savaşına katılanların sayısı kadar insana biat ederler. Sonra Irak orduları (fırkaları) ve Şam abdalları (kendisine biat etmek üzere) gelirler. Sonra da Şam halkından oluşan bir ordu kendilerine savaş ilan eder ve ordu Beydâ çölüne geldiğinde yere batırılır. Sonra Kureyş'ten bir adam onlara savaş açar ki dayıları Kelb kabilesindendir. İki taraf karşılaştığında Allah onları da hezimete uğratır. Asıl zararlı çıkan, Kelb kabilesinin ganimetlerini kaçırandır."

---

[1] Bezzâr (3325); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (19/32). Hadisin bundan başka daha sağlam bir kanalı daha vardır. Bak. *Silsiletu'l-ehâdîsi's-sahîha* (1529).

★ Ben derim ki: *Sahîh*'de hadisin bir kısmı geçmiştir.

Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsât'* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de muhtasar olarak rivayet etmiş olup ravilerinden İmrân el-Kattân'ı İbn Hibbân güvenilir görürken bir grup zayıf saymıştır. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.

١٢٣٩٨ – وعنها قالت حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالَ : نَا مُحَمَّدُ بْنُ عِمْرَانَ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، قَالَ : نَا الْمُطَّلِبُ بْنُ زِيَادٍ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَسِيرُ مَلِكُ الْمَشْرِقِ إِلَى مَلِكِ الْمَغْرِبِ فَيَقْتُلُهُ ، ثُمَّ يَسِيرُ مَلِكُ الْمَغْرِبِ إِلَى مَلِكِ الْمَشْرِقِ فَيَقْتُلُهُ ، فَيَبْعَثُ جَيْشًا إِلَى الْمَدِينَةِ فَيُخْسَفُ بِهِمْ ، ثُمَّ يَبْعَثُ جَيْشًا فَيَسْبِي نَاسًا مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ ، فَيَعُوذُ عَائِذٌ بِالْحَرَمِ ، فَيَجْتَمِعُ النَّاسُ إِلَيْهِ كَالطَّائِرِ الْوَارِدَةِ الْمُتَفَرِّقَةِ حَتَّى تُجْمَعَ إِلَيْهِ ثَلاثُمِائَةٍ وَأَرْبَعَ عَشَرَ فِيهِمْ نِسْوَةٌ ، فَيَظْهَرُ عَلَى كُلِّ جَبَّارٍ وَابْنِ جَبَّارٍ ، وَيُظْهِرُ مِنَ الْعَدْلِ مَا يَتَمَنَّى لَهُ الأَحْيَاءُ أَمْوَاتَهُمْ ، فَيَحْيَا سَبْعَ سِنِينَ ، فَإِنْ زَادَ سَاعَةً فَأَرْبَعَ عَشْرَةَ ، ثُمَّ مَا تَحْتَ الأَرْضِ خَيْرٌ مِمَّا فَوْقَهَا " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه ليث بن أبي سليم وهو مدلس وبقية رجاله ثقات .

12398. Yine Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Doğunun kıralı, Batının kralı üzerine yürüyerek onu öldürür. Sonra aynı kral Medine üzerine bir ordu gönderir. Ama ordusu yerin dibine geçirilir. Sonra bir ordu daha gönderir. Ordu Medine halkından bazı insanları unutur. Bunlardan biri Harem'e sığınır. Sonra insanlar, farklı farklı bölgelerden gelen (göçmen) kuşlar gibi onun yanında toplanır. Derken sayıları 314 kişiye ulaşır. Aralarında kadınlar da vardır. O kişi bu sayıyla (karşısına çıkan) her zorbayı ve zorba oğlunu yener, (toplumda) dirilerin ölmüşleri için bile temenni ettikleri bir adalet gösterir ve bu şekilde yedi yıl hayat sürer. Ondan sonra da zaten yerin altı yerin üstünden daha hayırlı olur."

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Leys b. Ebî Süleym müdellistir. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[1]

١٢٣٩٩ – وعنها قالت : حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ ، قَالَ : نَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، قَالَتْ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " يَكُونُ اخْتِلافٌ عِنْدَ مَوْتِ خَلِيفَةٍ فَيَخْرُجُ رَجُلٌ مِنْ بَنِي هَاشِمٍ ، فَيَأْتِي مَكَّةَ ، فَيَسْتَخْرِجُهُ النَّاسُ مِنْ بَيْتِهِ وَهُوَ كَارِهٌ فَيُبَايِعُونَهُ بَيْنَ الرُّكْنِ وَالْمَقَامِ ، فَيُجَهِّزُ إِلَيْهِ جَيْشٌ مِنَ

[1] Leys bunamış olması sebebiyle zayıf olsa da müdellisler arasında ismi geçmemiştir.

الشَّامِ ، حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالْبَيْدَاءِ خُسِفَ بِهِمْ ، فَيَأْتِيهِ عَصَائِبُ الْعِرَاقِ وَأَبْدَالُ الشَّامِ ، وَيَنْشَأُ رَجُلٌ بِالشَّامِ ، وَأَخْوَالُهُ كَلْبٌ فَيُجَهِّزُ إِلَيْهِ جَيْشٌ ، فَيَهْزِمُهُمُ اللَّهُ ، فَتَكُونُ الدَّبْرَةُ عَلَيْهِمْ ، فَذَلِكَ يَوْمُ كَلْبٍ ، الْخَائِبُ : مَنْ خَابَ مِنْ غَنِيمَةِ كَلْبٍ ، فَيَسْتَفْتِحُ الْكُنُوزَ ، وَيُقَسِّمُ الأَمْوَالَ ، وَيُلْقِي الإِسْلامُ بِجِرَانِهِ إِلَى الأَرْضِ ، فَيَعِيشُ بِذَلِكَ سَبْعَ سِنِينَ " أَوْ قَالَ : " تِسْعَ سِنِينَ ".

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله رجال الصحيح .

12399. Yine Ümmü Seleme der ki: Ben Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Bir halifenin ölümüyle (insanlar arasında) tartışma zuhur edecek. Derken Hâşim oğullarından biri çıkacak ve Mekke'ye gidecek. Halk onu evinden çıkarıp Rükün ile Makam-ı İbrâhîm arasına getirecek. Ona karşı Şam'da bir ordu hazırlanacak (ve üzerine gönderilecek). Fakat ordu Beydâ çölüne ulaştığında yerin dibine batırılacak. Sonra (kendisine biat etmek üzere) Irak orduları ve Şam abdalları o kişiye gelecek. Derken Şam'da dayıları Kelb kabilesinden olan bir adam çıkacak.

Yeni bir ordu hazırlanacak. Allah bu orduyu da hezimete uğratacak ve iş kendi aleyhlerine tersine dönecek. O gün Kelb günüdür. Asıl kaybeden, Kelb kabilesinin ganimetini kaçıran kişidir. Söz konusu olan o kişi, hazineleri çıkaracak, malları dağıtacak. İslam'ı yeryüzünde iyice hâkim kılacak. İnsanlar bu şekilde yedi sene –veya dokuz sene- yaşayacaklar."

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

١٢٤٠٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ أَبِي الأَسْوَدِ عَنْ أَبِي الْحَلْبَسِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " الْمَحْرُومُ مَنْ حُرِمَ غَنِيمَةَ كَلْبٍ ".

رواه أحمد وفيه ابن لهيعة وهو لين .

12400. Ebû Hureyre der ki: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) *"Asıl mahrum, Kelb kabilesinin ganimetlerinden mahrum bırakılan kimsedir"* buyururken işittim.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa (hadiste) gevşektir.[2]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1175).

[2] Ahmed b. Hanbel (2/356).

١٢٤٠١ – وعنه قال : حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي النَّضْرِ ، حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا الْمُرَجَّى بْنُ رَجَاءٍ الْيَشْكُرِيُّ ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ هِلالٍ ، عَنْ بَشِيرِ بْنِ نَهِيكٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ ، يَقُولُ : حَدَّثَنِي خَلِيلِي أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَخْرُجَ عَلَيْهِمْ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي ، فَيَضْرِبَهُمْ حَتَّى يَرْجِعُوا إِلَى الْحَقِّ " ، قَالَ : قُلْتُ : وَكَمْ يَكُونُ ؟ قَالَ : " خَمْسٌ ، وَاثْنَانِ " ، قَالَ : قُلْتُ : مَا خَمْسٌ وَاثْنَانِ ؟ قَالَ : لا أَدْرِي .

رواه أبو يعلى وفيه المرجى بن رجاء وثقه أبو زرعة وضعفه ابن معين وبقية رجاله ثقات .

12401. Yine Ebû Hureyre der ki: Bana dostum Ebu'l-Kâsım (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dedi: *"Ehl-i beytimden biri çıkıp insanları hak yola döndürmek için mücadele etmedikçe kıyamet kopmaz."*

Ben: "Kaç yıl hükümran olur?" diye sordum. *"Beş, artı iki yıl"* dedi.

Ravi der ki: Ben de: "Beş artı iki yıl ne demektir?" diye sordum. "Bilmiyorum" dedi.

★ **Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Müreccâ b. Recâ'yı Ebû Zür'a güvenilir görürken İbn Maîn zayıf saymıştır. Diğer ravileri ise güvenilirdir.**[1]

١٢٤٠٢ – حَدَّثَنَا عَلِيٌّ ، قَالَ : نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلَمَةَ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا سَلَمَةُ بْنُ الْفَضْلِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ ، عَنْ أَبِي الْجَرَّاحِ مَوْلَى أُمِّ حَبِيبَةَ ، عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ ، قَالَتْ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " يَخْرُجُ نَاسٌ مِنْ قِبَلِ الْمَشْرِقِ ، يُرِيدُونَ رَجُلا عِنْدَ الْبَيْتِ ، حَتَّى إِذَا كَانُوا بِبَيْدَاءَ مِنَ الأَرْضِ خُسِفَ بِهِمْ ، فَيَلْحَقُ بِهِمْ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهُمْ ، فَيُصِيبُهُمْ مَا أَصَابَهُمْ " ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، فَكَيْفَ بِمَنْ كَانَ أُخْرِجَ مُسْتَكْرَهًا ؟ قَالَ : " يُصِيبُهُ مَا أَصَابَ النَّاسَ ثُمَّ يَبْعَثُ اللَّهُ كُلَّ امْرِئٍ عَلَى نِيَّتِهِ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه سلمة بن الفضل الأبرش وثقه ابن معين وغيره وضعفه جماعة .

12402. Ümmü Habîbe der ki: Ben, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Doğu tarafından bir takım kimseler Beytullah'ın yanındaki bir adamı yakalamak maksadıyla yola çıkarlar. Fakat Beydâ'ya geldiklerinde yerin dibine geçirilirler. Sonra geride kalanları da onlara katılırlar. Onların başına gelenler, geridekilerin de başına gelir."

---

[1] Ebû Ya'lâ (6665).

Ben: "Ya Resûlallah! Ya silah zoruyla sefere çıkarılan kişinin durumu nedir?" diye sordum. *"Diğerlerinin başına gelen onların da başına gelir. Sonra Allah her birini niyetine göre diriltir"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Seleme b. el-Fadl b. Ebraş'ı İbn Maîn ve başkaları güvenilir kabul ederken, bir gurup zayıf görmüştür.[1]

١٢٤٠٢ - كذا في الأصل بتكرار الرقم حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، قَالَتْ : بَيْنَمَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُضْطَجِعٌ فِي بَيْتِي إِذِ احْتَفَزَ جَالِسًا وَهُوَ يَسْتَرْجِعُ ، فَقُلْتُ : بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي ، مَا شَأْنُكَ تَسْتَرْجِعُ ؟ قَالَ : " لِجَيْشٍ مِنْ أُمَّتِي يَجِيئُونَ مِنْ قِبَلِ الشَّامِ يَؤُمُّونَ الْبَيْتَ لِرَجُلٍ يَمْنَعُهُمُ اللّٰهُ مِنْهُ ، حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالْبَيْدَاءِ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ خُسِفَ بِهِمْ وَمَصَادِرُهُمْ شَتَّى " ، قُلْتُ : بِأَبِي أَنْتَ ، كَيْفَ يُخْسَفُ بِهِمْ جَمِيعًا وَمَصَادِرُهُمْ شَتَّى ؟ قَالَ : " إِنَّ مِنْهُمْ مَنْ جُبِرَ ، إِنَّ مِنْهُمْ مَنْ جُبِرَ ، إِنَّ مِنْهُمْ مَنْ جُبِرَ " .

رواه أبو يعلى وفيه علي بن زيد وهو حسن الحديث وفيه ضعف .

12402. Yine Ümmü Seleme anlatıyor:

Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) benim evimde uzanmış yatarken birden *"İnna lillahi ve inna ilayhi râciun (Biz Allah'tan gelmişiz, yine Allah'a döneceğiz)"* diyerek sıçrayıp kalktı.

Ben: "Anam babam sana feda olsun ne var da istircâ getiriyorsun?" diye sordum. Buyurdu ki: *"Ümmetime ait bir ordu Şam taraflarından Beytullah'a doğru yola çıkacak. Bir kişinin peşindedirler. Fakat Allah onları o kişiden savacak. Zülhuleyfe'deki Beydâ mevkiine geldiklerinde yerin dibine geçirilecekler. Her birinin geliş sebebi farklı farklıdır."*

"Anam babam sana feda olsun geliş sebepleri farklı farklı ise nasıl toptan yerin dibine geçirilirler?" diye sordum.

"İçlerinden bazısı buna zorlanmıştır. Bazısı buna zorlanmıştır. Bazısı buna zorlanmıştır" buyurdu.

★ Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Ali b. Zeyd, zayıf yönü bulunmakla birlikte hadisi hasen biridir.

١٢٤٠٣ - وروى بإسناده عن عائشة عن النبي صلى الله عليه و سلم قال بمثله ورجاله ثقات .

---

[1] Ebû Ya'lâ (6937); Ahmed b. Hanbel (6/259). Senedinde kopukluk vardır. Çünkü Hasan (el-Basrî) Ümmü Seleme'den hadis işitmemiştir.

12403. Hz. Âişe de Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) benzer bir hadis nakletmiş olup senedindeki raviler güvenilirdir.[1]

١٢٤٠٤ – حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ يَزِيدَ ، نَا هِشَامُ بْنُ الْحَكَمِ الْبَصْرِيُّ ، نَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ ثَابِتٍ ، عَنْ أَنَسٍ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ نَائِمًا فِي بَيْتِ أُمِّ سُلَيْمٍ ، فَأَتَتْهُ وَهُوَ يَسْتَرْجِعُ فَقَالَتْ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ! مِمَّ تَسْتَرْجِعُ ؟ قَالَ : " مِنْ قِبَلِ جَيْشٍ يَحْدُرُ مِنْ قِبَلِ الْعِرَاقِ فِي طَلَبِ رَجُلٍ مِنَ الْمَدِينَةِ ، يَمْنَعُهُ اللَّهُ مِنْهُمْ ، فَإِذَا عَلَوُا الْبَيْدَاءَ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ خُسِفَ بِهِمْ ، فَلا يُدْرِكُ أَعْلَاهُمْ أَسْفَلَهُمْ ، وَلَا يُدْرِكُ أَسْفَلُهُمْ أَعْلاهُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، وَمَصَارِعُهُمْ شَتَّى " قِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، كَيْفَ يُخْسَفُ بِهِمْ جَمِيعًا وَمَصَارِعُهُمْ شَتَّى ؟ قَالَ : " إِنَّ مِنْهُمْ أَوْ فِيهِمْ مَنْ جُبِرَ " .

رواه البزار وفيه هشام بن الحكم ولم أعرفه إلا أن ابن أبي حاتم ذكره ولم يجرحه ولم يوثقه وبقية رجاله ثقات.

12404. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ümmü Seleme'nin evinde uyurken birden istircâ ederek (İnna lillahi ve innâ ileyhi râciûn, diyerek) uyandı.

Enes der ki: "Ya Resûlallah! Niçin istircâ getiriyorsun?" diye sordum. Buyurdu ki: *"Medine'deki bir adamı yakalamak için Irak taraflarından yola çıkan bir ordu yüzünden. Allah o zatı onlardan koruyacak. Ordu Zülhuleyfe'deki Beydâ düzlüğüne çıktığında yerin dibine geçirilecek ve kıyamet gününe değin ne en tepedekiler en aşağıdakilere, ne de en aşağıdakiler en tepedekilere yetişecek. Hepsinin geliş maksatları farklı farklıdır."*

"Ya Resûlallah! Geliş maksatları farklı farklı ise neden toptan yerin dibine geçirilirler?" diye soruldu. *"Kimisi bu işe mecbur edilmiştir"* buyurdu.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Hişâm b. el-Hakem'i tanımıyorum. Fakat İbn Ebî Hâtim onu eserinde zikretmiş, ancak cerh ya da tevsik etmemiştir.[2]

١٢٤٠٥ – حَدَّثَنَا أَبُو هِشَامٍ الرِّفَاعِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ رِفَاعَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي زِيَادٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " تَجِيءُ رَايَاتٌ سُودٌ مِنْ قِبَلِ الْمَشْرِقِ ، وَتَخُوضُ الْخَيْلُ الدِّمَاءَ إِلَى ثُنَّتِهَا.

فذكر الحديث وفيه يزيد بن أبي زياد وهو لين وبقية رجاله ثقات .

---

1 Ebû Ya'lâ (6937, senedinde kopukluk vardır); Ahmed b. Hanbel (6/259, senedi sahihtir).

2 Bezzâr (3328).

12405. Abdullah (İbn Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Doğu taraflarından siyah bayraklar gelecek ve atlar göğüslerine kadar kana bulanacaklar"* buyurmuştur.

★ Ravilerinden Yezîd b. Ebî Ziyâd gevşektir. Diğer ravileri ise güvenilirdir.[1]

١٢٤٠٦ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي خَيْثَمَةَ ، قَالَ : نَا أَبُو بُرَيْدٍ الْجَرْمِيُّ ، قَالَ : نَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْوَانَ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " يَكُونُ فِي أُمَّتِي الْمَهْدِيُّ ، إِنْ قُصِرَ فَسَبْعٌ وَإِلا فَثَمَانٍ ، وَإِلا فَتِسْعٌ ، يَمْلأُ الأَرْضَ عَدْلا وَقِسْطًا كَمَا مُلِئَتْ جَوْرًا وَظُلْمًا

رواه البزار ورجاله ثقات وفي بعضهم بعض ضعف .

12406. Ebû Hureyre anlatıyor:

Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) Mehdi'den bahis açarak şöyle buyurdu: *"En az yedi yıl, ya da sekiz veya dokuz yıl hüküm sürecek; haksızlık ve zulümle dolan yeryüzünü hak ve adaletle dolduracaktır."*

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, bir kısmında zayıflık bulunsa da güvenilirdir.[2]

١٢٤٠٧ – وعن جابر قال : قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَكُونُ فِي أمتي خَلِيفَةٌ يَحْثِي الْمَالَ فِي الناس حثيا لا يَعُدُّهُ عَدًّا ثم قال : " والذي نفسي بيده ليعودان ".

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح .

12407. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Ümmetimin başına öyle bir halife geçecek ki o, malı hiçbir şekilde saymadan avuç avuç dağıtır." Sonra ekledi: *"Nefsin kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki her şey sonunda (başlangıç haline) döner."*

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[3]

١٢٤٠٨ – حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرٍو أَبُو زُرْعَةَ ، قَالَ : نَا أَبُو الْيَمَانِ ، قَالَ : نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنِ الْمُثَنَّى بْنِ الصَّبَّاحِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ الْمَكِّيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، عَنِ

---

[1] Ebû Ya'lâ (5084).
[2] Bezzâr (3326).
[3] Bezzâr (3327).

النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " سَتَكُونُ فِتْنَةٌ ، لا يَهْدَأُ مِنْهَا جَانِبٌ إلا جَاشَ مِنْهَا جَانِبٌ ، حَتَّى يُنَادِيَ مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ : إِنَّ أَمِيرَكُمْ فُلانٌ ".

رواه الطبراني في الأوسط وفيه مثنى بن الصباح وهو متروك ووثقه ابن معين وضعفه أيضا.

12408. Talha b. Ubeydillah'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Öyle bir fitne ateşi tutuşacak ki bir tarafı sönse diğer tarafı alevlenecek. Sonunda semadan bir münadi «Sizin lideriniz falan kişidir» diye nida edecek."

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Müsennâ b. es-Sabbâh metruktur. Bununla beraber İbn Maîn kendisini bir rivayete göre güvenilir olarak değerlendirirken diğer bir rivayete göre zayıf görmüştür.

١٢٤٠٩ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ خَالِدِ بْنِ حَيَّانَ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ سُفْيَانَ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَ : نا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَمْرِو بْنِ جَابِرٍ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عَلِيٍّ ، عَنْ أَبِيهِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، أَنَّهُ قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَمِنَّا الْمَهْدِيُّ أَمْ مِنْ غَيْرِنَا يَا رَسُولَ اللهِ ؟ قَالَ : " بَلْ مِنَّا ، بِنَا يَخْتِمُ اللهُ كَمَا بِنَا فَتَحَ ، وَبِنَا يُسْتَنْقَذُونَ مِنَ الشِّرْكِ ، وَبِنَا يُؤَلِّفُ اللهُ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ بَعْدَ عَدَاوَةٍ بَيِّنَةٍ ، كَمَا بِنَا أَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ بَعْدَ عَدَاوَةِ الشِّرْكِ " ، قَالَ عَلِيٌّ : أَمُؤْمِنُونَ أَمْ كَافِرُونَ ؟ فَقَالَ : " مَفْتُونٌ وَكَافِرٌ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه عمرو بن جابر الحضرمي وهو كذاب.

12409. Ömer b. Ali'nin bildirdiğine göre Hz. Ali b. Ebî Tâlib, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Ya Resûlallah! Mehdi bizden mi, yoksa başkasından mı çıkacak?" diye sordu. O da (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle cevap verdi:

"Bilakis bizden çıkacaktır. Allah bu işi bizimle başlattığı gibi yine bizimle sonlandırır. Bizim sayemizde insanlar şirkten kurtulur. Apaçık düşmanlıktan sonra Allah bizimle onların kalplerini birbirlerine ısındırır. Aynen şirk düşmanlığından sonra onların kalplerini birleştirdiği gibi."

Hz. Ali: "O zaman onlar, mümin midirler, yoksa kâfir mi?" diye sordu. *"Fitneye karışmışı da var, kâfiri de var"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Amr b. Câbir el-Hadramî hadis uydurmakla suçlanmıştır.[1]

١٢٤١٠ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ الْخَوَّاصُ ، قَالَ : نا زَيْدُ بْنُ أَبِي الزَّرْقَاءِ ، قَالَ : ابْنُ لَهِيعَةَ ، قَالَ : نا عَيَّاشُ بْنُ عَبَّاسٍ الْقِتْبَانِيُّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زُرَيْرٍ الْغَافِقِيِّ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ فِتْنَةٌ ، يُحَصَّلُ النَّاسُ كَمَا يُحَصَّلُ الذَّهَبُ فِي الْمَعْدِنِ ، فَلا تَسُبُّوا أَهْلَ الشَّامِ ، وَلَكِنْ سُبُّوا شِرَارَهُمْ ، فَإِنَّ فِيهِمُ الأَبْدَالَ ، يُوشِكُ أَنْ يُرْسَلَ عَلَى أَهْلِ الشَّامِ سَبَبٌ مِنَ السَّمَاءِ ، فَيُفَرِّقَ جَمَاعَتَهُمْ ، حَتَّى لَوْ قَاتَلَهُمُ الثَّعَالِبُ غَلَبَتْهُمْ ، فَعِنْدَ ذَلِكَ يَخْرُجُ خَارِجٌ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي فِي ثَلاثِ رَايَاتٍ ، الْمُكْثِرُ يَقُولُ : هُمْ خَمْسَةَ عَشَرَ أَلْفًا ، وَالْمُقِلُّ يَقُولُ : هُمُ اثْنَا عَشَرَ أَلْفًا ، أَمَارَتُهُمْ أَمِتْ أَمِتْ ، يَلْقَوْنَ سَبْعَ رَايَاتٍ ، تَحْتَ كُلِّ رَايَةٍ مِنْهَا رَجُلٌ يَطْلُبُ الْمُلْكَ ، فَيَقْتُلُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا ، وَيَرُدُّ اللَّهُ إِلَى الْمُسْلِمِينَ أُلْفَتَهُمْ ، وَنِعْمَتَهُمْ ، وَقَاصِيَهُمْ ، وَدَانِيَهُمْ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه ابن لهيعة وهو لين وبقية رجاله ثقات .

12410. Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Âhir zamanda bir fitne olayı patlak verecek ve maden içinde altının seçilip çıkarıldığı gibi insanlar biçilecektir. Şam halkına sövmeyin. Fakat onların kötülerine sövün. Zira onlar arasında abdallar vardır. Pek yakında Şam halkı üzerine bir fırtına gönderilir ve fırtına onların ordularını darmadağın eder. Öyle ki onlarla tilkiler bile savaşsa, kendilerini hezimete uğratırlar.

Tam o zaman Ehl-i beytimden biri üç sancakla huruç eder. Azamisini tahmin edenler, ordusunun on beş bin askerden, asgarini tahmin edenlerse on iki bin askerden oluştuğunu söylerler. Parolaları «Öldür öldü!» sözüdür. Bunlar yedi sancaklı bir orduyla karşılaşırlar. Her sancakta yönetme tutkusu bulunan biri vardır. Allah hepsini öldürür, böylece uzağı ve yakınıyla bütün Müslümanların birlik ve bütünlüğünü yeniden sağlar, eskiden sahip oldukları nimete onları yeniden kavuşturur."

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa gevşektir. Diğer ravileri ise güvenilirdir.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (157). Ayrıca demiştir ki: "Bu hadisi Ebû Zür'a Amr b. Câbir'den, İbn Lehî'a'dan başkası rivayet etmemiştir."

١٢٤١١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي خَيْثَمَةَ ، قَالَ : نَا أَبُو بُرَيْدٍ الْجَرْمِيُّ ، قَالَ : نَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْوَانَ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " يَكُونُ فِي أُمَّتِي الْمَهْدِيُّ ، إِنْ قُصِرَ فَسَبْعٌ وَإِلا فَثَمَانٍ ، وَإِلا فَتِسْعٌ ، تَنْعَمُ أُمَّتِي فِيهِ نِعْمَةً لَمْ يَنْعَمُوا مِثْلَهَا ، يُرْسِلُ اللَّهُ السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ مِدْرَارًا ، وَلا تَدَّخِرُ الأَرْضُ بِشَيْءٍ مِنَ النَّبَاتِ وَالْمَالُ كُدُوسٌ يَقُومُ الرَّجُلُ ، فَيَقُولُ : يَا مَهْدِيُّ ، أَعْطِنِي فَيَقُولُ : خُذْهُ " .

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات .

12411. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Ümmetim arasında Mehdi zuhur edecek ve en az yedi yıl ya da sekiz veya dokuz yıl hüküm sürecektir. O dönemde ümmetim daha evvel hiç tatmadıkları nimetleri tadacaklardır. Allah üzerlerine gökten bol bol yağmur yağdıracak, yeryüzü hiçbir bitkiyi içinde saklamayıp bitirecektir. Yığın yığın mal (para) kazanılacaktır. Öyle ki bir kişi kalkıp «Ey Mehdi! Bana mal ver» dediğinde o da «Al!» diyecektir."

★ **Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.**

١٢٤١٢ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نَا أَبُو جَعْفَرٍ ، قَالَ : نَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي الْوَاصِلِ ، عَنْ أَبِي الصِّدِّيقِ النَّاجِيِّ ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ يَزِيدَ السَّعْدِيِّ أَحَدِ بَنِي بَهْدَلَةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , يَقُولُ : " يَخْرُجُ رَجُلٌ مِنْ أُمَّتِي يَقُولُ بِسُنَّتِي ، يُنْزِلُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ الْقَطْرَ مِنَ السَّمَاءِ ، وَتُخْرِجُ لَهُ الأَرْضُ مِنْ بَرَكَتِهَا ، تُمْلأُ الأَرْضُ مِنْهُ قِسْطًا وَعَدْلا ، كَمَا مُلِئَتْ جَوْرًا وَظُلْمًا ، يَعْمَلُ عَلَى هَذِهِ الأُمَّةِ سَبْعَ سِنِينَ ، وَيَنْزِلُ بَيْتَ الْمَقْدِسِ " .

قلت : رواه الترمذي وابن ماجة باختصار رواه الطبراني في الأوسط وفيه من لم أعرفهم .

12312. Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor:

Ben Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Ümmetimden sünnetimi savunan biri çıkacakYüce Allah onun için gökten yağmur yağdıracak ve yeryüzünü bereketlendirecektir. Onun sayesinde haksızlık ve zulümle dolmuş yeryüzü hak ve adaletle dolacaktır. O bu ümmetin başında yedi yıl hüküm sürecektir. İnişi Beytü'l-Makdis (Kudüs)'e olacaktır."

★ **Ben derim ki: Hadisi Tirmizî ve İbn Mâce muhtasar olarak rivayet etmişlerdir.**

Bu şekliyle ise Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım bulunmaktadır.[1]

١٢٤١٣ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ الطُّوسِيُّ ، قَالَ : نا كَثِيرُ بْنُ جَعْفَرٍ ، قَالَ : نا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسًا فِي نَفَرٍ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ ، وَالأَنْصَارِ ، عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَنْ يَسَارِهِ ، وَالْعَبَّاسُ عَنْ يَمِينِهِ ، إِذْ تَلاحَى الْعَبَّاسُ ، وَرَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ ، فَأَغْلَظَ الأَنْصَارِيُّ لِلْعَبَّاسِ ، فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِ الْعَبَّاسِ وَبِيَدِ عَلِيٍّ ، فَقَالَ : " سَيَخْرُجُ مِنْ صُلْبِ هَذَا حَيٌّ ، يَمْلأُ الأَرْضَ جَوْرًا وَظُلْمًا ، وَسَيَخْرُجُ مِنْ صُلْبِ هَذَا حَيٌّ ، يَمْلأُ الأَرْضَ عَدْلا وَقِسْطًا ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ ، فَعَلَيْكُمْ بِالْفَتَى التَّمِيمِيِّ ، فَإِنَّهُ يُقْبِلُ مِنَ الْمَشْرِقِ وَهُوَ صَاحِبُ رَايَةِ الْمَهْدِيِّ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه ابن لهيعة وفيه لين ولكن الحديث منكر فإن النبي صلى الله عليه و سلم لم يكن يستقبل أحدا في وجهه بشيء يكرهه وخاصة عمه العباس الذي قال فيه إنه صنو أبيه والله أعلم .

12413. İbn Ömer anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Muhacirler ve Ensar'dan bir grup kimseyle birlikte oturuyordu. Ali b. Ebî Tâlib solunda, Abbâs sağında duruyordu. Derken Abbâs ile Ensar'dan bir adam birbirlerine hakaret etmeye başladılar. Ensarlı Abbâs'a kabalık edip ağır konuşunca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Abbâs ile Hz. Ali'nin ellerinden tutarak şöyle buyurdu:

"Bunun sulbünden bir genç çıkacak ve yeryüzünü haksızlık ve zulümle dolduracaktır. Bunun sulbünden de bir genç çıkıp yeryüzünü hak ve adaletle dolduracaktır. Şayet o devire rastlarsanız, Temîmli gencin yanında yer alın ki o, Doğu tarafından gelecek ve Mehdi'nin bayraktarı olacaktır."

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa gevşektir. Fakat hadis münkerdir. Zira Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kimsenin yüzüne onun hoşlanmayacağı bir şey söylemezdi. Özellikle de babasının ikizi olduğunu söylediği amcası Abbâs'ın yüzüne. Doğrusunu Allah bilir.

١٢٤١٤ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ سُفْيَانَ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَمْرِو بْنِ جَابِرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ جَزْءٍ الزُّبَيْدِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَخْرُجُ قَوْمٌ مِنْ قِبَلِ الْمَشْرِقِ ، فَيُوَطِّئُونَ لِلْمَهْدِيِّ سُلْطَانَهُ " .

رواه الطبراني في الأوسط وفيه عمرو بن جابر وهو كذاب .قلت : وحديث علي الهلالي في المهدي يأتي في فضائل أهل البيت إن شاء الله .

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1079).

12414. Abdullah b. el-Hâris b. Cez ez-Zübeydî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Doğu tarafından bir zat çıkacak ve Mehdi'nin hükümranlığa zemin hazırlayacaktır"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Amr b. Câbir hadis uydurmakla suçlanmıştır.

Ben derim ki: Ali el-Hilâlî'nin Mehdi ile ilgili hadisi, inşallah Ehl-i Beyt'in Faziletlerine dair bölümde gelecektir.[1]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (287). Ayrıca demiştir ki: "Bu hadis Abdullah b. Hâris'den yalnız bu senetle rivayet edilmektedir. İbn Lehîa bunda teferrüd etmiştir." Taberânî'nin hocası Ahmed b. Rişdeyn de hadis uydurmakla suçlanmıştır.